

วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปีที่ 5 ฉบับที่ 12 (ธันวาคม 2563)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.5 No.12 (December 2020)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของ วัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และ นักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก วัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกอง บรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

✿ เจ้าของ

วัดวังตะวันตก

1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

✿ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระราชปริยัติกวี, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสุธี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

✿ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

✿ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

🌸 กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอใจ สิงหนตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. อีระพงษ์ สมเขาสไญ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนะนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาศกดิ์ดา สิริเมธี

เลขานุการศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วัดวังตะวันตก

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

วัดหน้าพระบรมธาตุ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายอภิรักษ์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทพจารย์

วัดสนธิ์ (นาสน)

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❁ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❁ จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

❁ พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

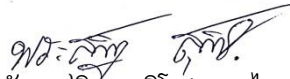
บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 12 ประจำปีพุทธศักราช 2563 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย จำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 31 เรื่อง ซึ่งประกอบด้วย บทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง และบทความวิจัย จำนวน 29 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 5 ของการปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(จ)

บทความวิชาการ : Academic Article

การให้คำปรึกษาตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อการเลิกบุหรี่ 1

FOUR NOBLE TRUTHS COUNSELING FOR QUITTING SMOKING

สุสดี สระทอง, พิชญ์สินี มงคลศิริ และสุวรรณี สร้อยสงค์

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความผูกพัน และความตั้งใจที่จะคงอยู่ของ 15

พนักงาน: ทบทวนวรรณกรรม

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP, EMPLOYEES ENGAGEMENT AND
INTENTION TO STAY OF EMPLOYEES: LITERATURE REVIEW

พลกฤต รักจุล, ประภัสสร วรรณสถิต, กัญญ์พัสวีย์ กล่อมธงเจริญ และ
ชัยวัฒน์ ใบไม้

บทความวิจัย : Research Articles

การสร้างสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่าย 30
ป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

CREATING BUDDHIST ECOLOGICAL BALANCE AND MAINTAINING NATURAL
CAPITAL OF THE COMMUNITY FOREST NETWORKS IN THE NORTHEAST OF
THAILAND

พระมหาโยธิน โยธิโก, ทักษิณาร์ ไกรราช, ฤดี แสงเดือนฉาย และนาฏ
นภางค์ โพธิ์ไพจิตร

ผลของรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G ที่มีต่อ 44
พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม ในรายวิชากายวิภาค
ศาสตร์และสรีรวิทยา

THE EFFECT OF LEARNING MODEL FOR HAPPINESS OF LEARNING BY
C2G TECHNIQUE ON COGNITIVE DOMAIN BASED ON THE CONCEPT
OF BENJAMIN S. BLOOM IN ANATOMY AND PHYSIOLOGY SUBJECT

วัลลภา วาสนาสมpong, ดุษฎี อินทรประเสริฐ และกมลมาลย์ วิรุทธเศรษฐสิน

สารบัญ (ต่อ)

ความคิดเห็นของประชาชนต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด PEOPLE'S OPINIONS ON DEMOCRATIC POLITICAL CULTURE AT SELAPHUM SUB-DISTRICT MUNICIPALITY SELAPHUM DISTRICT ROI ET PROVINCE พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า	63
การพัฒนาจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขา วิชาชีพครู ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น ในรายวิชาการพัฒนาความ เป็นครู DEVELOPING PROFESSIONAL ETHICS OF THE GRADUATE DIPLOMA IN TEACHING PROFESSION STUDENTS WITH THE GROUP INVESTIGATION MODEL IN THE COURSE OF DEVELOPMENT OF SELF ACTUALIZATION FOR TEACHER สุทธิพร บุญส่ง และสายพิน สีสรรักษ์	75
กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่ฉนวน” ของผู้บริโภคในจังหวัดนครศรีธรรมราช MARKETING MIX STRATEGY AFFECTING THE PURCHASING DECISION TO BUY PICKLED FISH OF CONSUMERS IN NAKHON SI THAMMARAT เจษฎา ร่มเย็น, พนิดา รัตนสุภา, เย็นจิต นาคพุ่ม, อรุณา สำลี และปรีชา มุณีศรี	90
กลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนา ความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร PRIVATE SCHOOL STRATEGY FOR TEACHER EXPERIENCE TO DEVELOP ENGLISH LANGUAGE ABILITY FOR EARLY CHILDHOOD IN CHUMPHON PROVINCE ชลภัศกรย์ กิตติมานะพันธ์	107

สารบัญ (ต่อ)

- โครงสร้างความสัมพันธ์ของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการการสนับสนุน 122
ของภาครัฐและผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบ
ในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ในเขต
ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

RELATIONSHIP STRUCTURE OF THE ENTREPRENEURIAL FOCUS
GOVERNMENT SUPPORT AND INNOVATIVE PERFORMANCE THAT
INFLUENCED THE COMPETITIVE ADVANTAGE OF OTOP BUSINESS IN
THE NORTHERN REGION OF THAILAND

ยุภาภรณ์ เทพจันทร์, บุญทวรรณ วิงวอน และปิยนันท์ โชติวณิช

- รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 136
สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

THE SCHOOL MANAGEMENT MODEL PROMOTES PROFESSIONAL
LEARNING COMMUNITY FOR PRIMARY SCHOOLS UNDER OFFICE OF
THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN THE NORTHEAST

อรอุมา แก้วพล

- กระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ 152
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กับการพัฒนาทางการเมืองไทย
POWER EXERCISING PROCESS OF CONSTITUTIONAL COURT UNDER
CONSTITUTION OF THAILAND 2007 AFFECTING POLITICAL DEVELOPMENT
OF THAILAND

ชนะศึก วิเศษชัย, วรพลชัย ไรจนพล, อธิภัทร์ เสรีรังสรรค์ และธีรเดช
มโนลีหกุล

- การพัฒนาแบบเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจาก 166
สถานศึกษาสู่การมีงานทำสำหรับเด็กออทิสติก

THE DEVELOPMENT OF MODEL FOR PREPARING PRE-VOCATION SKILLS
FOR AUTISM TRANSITION FROM SCHOOL TO WORK

วรัญญิตย์ จอมกลาง, ศิริพันธ์ ศรีวันยังค์ และชนิดา มิตรานันท์

สารบัญ (ต่อ)

ปัจจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัด นครสวรรค์	183
THE PERSONNEL MANAGEMENT FACTORS AFFECTING STUDENT QUALITY OF PILOT SCHOOLS BASED ON THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY UNDER PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREAS OF NAKHON SAWAN PROVINCE	
ธนภูมิ งามเจริญ และสมศักดิ์ สุภีรักษ์	
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	200
DEVELOPMENT OF ACHIEVEMENT AND ANALYTICAL SKILLS IN MATHEMATICS COURSE USING BRAIN-BASED LEARNING OF MATTAYOMSUEKSA 3 STUDENTS	
วราภรณ์ เพ็ชชะ และสุทธิพร บุญส่ง	
การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	213
PROBLEM- BASED LEARNING MANAGEMENT IN HISTORY COURSE TO DEVELOP ACADEMIC ACHIEVEMENT AND ANALYTICAL SKILLS FOR PRIMARY 5 (GRADE 5) STUDENTS	
เกษมสันต์ พุ่มกล้า และสุทธิพร บุญส่ง	
กลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด	226
STRATEGIES FOR IMAGE PUBLIC RELATIONS OF PROVINCIAL COURTS	
ถาวรีย์ งามสุต	
การสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนา	243
THE CREATING OF HAPPINESS WITH VOLUNTEER SPIRIT ACCORDING TO BUDDHISM	
พระครูโฆสิตวัตนานุกูล	

สารบัญ (ต่อ)

ปัจจัยเชิงสาเหตุของการตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์ ที่มีอิทธิพลต่อความภักดี อิเล็กทรอนิกส์ของลูกค้า ในการใช้บริการ Mobile Banking	256
THE ANTECEDENTS OF ONLINE RELATIONSHIP MARKETING THAT INFLUENCE CUSTOMER E-LOYALTY IN MOBILE BANKING SERVICES	
เชาหียี แซ่ฟ้ง และปรีดา ศรีนฤวรรณ	
รูปแบบการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการ เผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา	272
THE MODEL OF MENTAL DEVELOPMENT IN AGING ACCORDING TO BUDDHIST WAYS TOWARDS THE PREPARING FOR PEACEFUL DEATH OF AGING IN AKHONRATCHASIMA PROVINCE	
พระมหาสุพร รุกขิตธมโม และเบญจมาศ สุวรรณวงศ์	
การสร้างสรรค์ผลงานข้าวของแผ่นดินโดยใช้ศิลปะสื่อผสม	292
THE CREATION RICE OF LAND BY USED IN MIXED MEDIA ARTS	
ปัทมา โฆษิตเกษม และสุจิน สักวาลย์มณีเนตร	
รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการ กลับไปเสพติด	305
THE EMPOWERMENT MODEL FOR ADDICTED PATIENTS AND FAMILY TO PREVENT RELAPSE	
สายสุตา โภชนากรณ์	
การพัฒนาแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยการมีส่วนร่วม ของชุมชน ในตำบลสวนกล้วย จังหวัดราชบุรี	324
THE DEVELOPMENT MODEL FOR PREVENTION AND CONTROL OF DENGUE FEVER BY COMMUNITY PARTICIPATION IN SUANKUAY SUBDISTRICT RATCHABURI PROVINCE	
พลอยประกาย ฉลาดล้ำ, พิมพ์ลดา อนันต์สิริเกษม, สติรกานต์ ท้าวจบ, นวลอนงค์ ศรีสุกไสย และดวงใจ นุชพันธ์	

สารบัญ (ต่อ)

เรื่องเล่าจากครอบครัวผ่าน “เต้าคั่ว” อาหารท้องถิ่นเมืองหลักสงขลา THE NARRATIVES OF FAMILIES THROUGH "TAO-KUA" THE LOCAL THAI FOOD IN THE MAIN PROVINCE OF SONGKHLA จินาพร สังข์ทอง, พรพันธุ์ เขมคุณาศัย, ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ และพรไทย ศิริสาธิตกิจ	341
การนำหลักโยนิโสมนสิการมาปรับใช้กับหลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน THE PRINCIPLE OF YONISOMANASIKÀRA APPLY TO WEIGHING OF EVIDENCE IN CRIMINAL CASE ธวัช พงศ์สุธรงค์	356
รูปแบบการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิซูบิชิ MITSUBISHI MOTORS MARKETING MANAGEMENT MODEL นิพนธ์ ทาบุราญ	373
ภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้ง ท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ NETWORK PARTNERSHIPS WITH ANTI-CORRUPTION MECHANISMS IN LOCAL ELECTIONS, SURIN PROVINCE ชูศักดิ์ คำลั่น และกฤษฎา ไวสำรวจ	388
ความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัย ขั้นต่ำ COOPERATION BETWEEN THE GOVERNMENT AND PRIVATE SECTORS WITH MINIMUM SECURITY FOR OVERSEAS PRODUCTION PLANTS ไพฑูรย์ ผลดี และกฤษฎา ไวสำรวจ	403
ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกัน และปราบปรามการค้า ACCOUNTABILITY OF THE GOVERNMENT SECTOR AND MEASURES TO PREVENT AND SUPPRESS HUMAN TRAFFICKING อภิสิทธิ์ ไชยรัตน์ และกฤษฎา ไวสำรวจ	417

สารบัญ (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี	430
THE CHARACTERISTICS OF UNDERGRADUATE STUDENT' DIGITAL CITIZENSHIP	
พิมพ์ตะวัน จันทน์, มารุต พัฒนาผล และสิริวรรณ ศรีพหล	
ผลของโปรแกรมการศึกษาแบบกลุ่มต่อความสามารถในการปรับตัวของผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้น	445
THE EFFECTS OF GROUP COUNSELLING IN ADAPTABILITY OF ADHD CAREGIVERS	
ธณัชชนรี สโรบล, โชคชัย โชคภักทรชัย, สุมิตรพร จอมจันทร์, สมพร สิริสังคราม และนิตยา บุญลือ	
แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ”แบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา	462
GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF A LOCAL CURRICULUM: “THE INTANGIBLE CULTURAL FABRIC WOVEN OF KOH YO” BY YOUTH’S PARTICIPATION IN TOMBON KOH YO MUANG DISTRICT SONGKHLA PROVINCE	
พนัชกร พิทธิยะกุล, พรพันธุ์ เขมคุณาศัย และณฐพงศ์ จิตรนิรัตน์	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	476

การให้คำปรึกษาตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อการเลิกบุหรี่*

FOUR NOBLE TRUTHS COUNSELING FOR QUITTING SMOKING

ผุสดี สระทอง

Pussadee Srathong

วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี

Prachomklao College of Nursing Phetchaburi Province, Thailand

พิชญ์สินี มงคลศิริ

Pitsini Mongkhonsiri

สถาบันพระบรมราชชนก

Praboromarajchanok Institute, Thailand

สุวรรณี สร้อยสงศ์

Suwannee Sroisong

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี พุทธชินราช

Boromarajonani College of Nursing Buddhachinaraj, Thailand

E-mail: pussadee10@yahoo.com

บทคัดย่อ

กลุ่มโรคไม่ติดต่อเป็นสาเหตุให้คนไทยเสียชีวิตคิดเป็นร้อยละ 75 ของการเสียชีวิตทั้งหมด ผู้เสียชีวิตดังกล่าวมีอายุต่ำกว่า 70 ปี ซึ่งองค์การอนามัยโลกระบุว่าเป็นการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญของการเสียชีวิตหรือการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง คือ การสูบบุหรี่ ถึงแม้ส่วนใหญ่ทราบว่าเป็นอันตรายต่อชีวิต แต่ผู้เสพติดบุหรี่ไม่สามารถเลิกสูบบุหรี่ได้ด้วยสาเหตุหลายปัจจัย เช่น การให้คุณค่าของสังคม เป็นสิ่งที่สังคมยอมรับ ทำให้ลืมปัญหาหรือหลีกเลี่ยงที่จะแก้ปัญหาบางสิ่งบางอย่าง ได้แก่ ปัญหาครอบครัว ปัญหาการทำงาน เศรษฐกิจ เป็นต้น การที่ผู้เสพติดบุหรี่ยังคิดจะเลิกสูบบุหรี่ จะต้องใช้ความพยายามที่จะเลิกความเคยชิน ร่วมกับการได้รับความช่วยเหลือจากผู้เสพติดบุหรี่ยาจากบุคลากรทางสุขภาพโดยใช้หลัก 5A คือ Ask: ช่วยให้ผู้สูบบุหรี่ได้รับรู้ปัญหาของตนเอง Advise: ใช้ในการแนะนำให้เลิกบุหรี่ Assess: ประเมินว่าติดบุหรี่ยกระดับใด และวิธีการใดที่เหมาะสม Assist: ช่วยเหลือได้ Arrange: จัดการ จัดระบบการดำเนินชีวิต นอกจากหลักการ 5 A เพื่อเลิกบุหรี่ นอกจากนี้การนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์กับการให้คำปรึกษาเพื่อช่วยผู้เสพติดบุหรี่ยังเลิกบุหรี่โดยพิจารณาทุกข์ที่แท้จริงของตนเองคืออะไร บุหรี่ช่วยได้ไหม อะไรเป็นสาเหตุของปัญหาเป้าหมายที่เราต้องการในชีวิตคืออะไร แนวทางและปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา ดังนั้นการช่วยเหลือผู้เสพติดบุหรี่ยังเลิกสูบบุหรี่ เป็นบทบาทหนึ่งของบุคลากรด้านสุขภาพที่จะช่วยการให้คำปรึกษาแก่ผู้เสพติดบุหรี่ในการตระหนักถึงอันตรายของบุหรี่ เข้าใจเป้าหมายชีวิตและแนว

* Received 15 November 2020; Revised 19 December 2020; Accepted 20 December 2020

ทางการแก้ปัญหาของตนเองโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งบุหรื จึงจะช่วยให้สามารถเลิกสูบบุหรืได้อย่างถาวร

คำสำคัญ: การให้คำปรึกษา, อริยสัจ 4, การเลิกบุหรื

Abstract

Non-communicable diseases (NCDs) have been leading causes of death accounting for 75 percent of all death among Thai people which WHO concern to be premature death. Cigarette smoking is considered to be one of significant risk factors causing fatal NCDs. Although most of smokers know that cigarettes kill lives, they hardly be able to quit smoking due to various factors such as valuing smoking as social acceptance, using smoking to forget stress events, avoiding thinking of problem solving in daily life situation regarding family and economic issues. Quitting smoking habit, therefore, takes great endeavor. The Essential of 5A concept is valuable for healthcare providers to help people quit smoking which comprises of: Ask, Advise, Assess, Assist, and Arrange. To follow steps of 5A concept is to ask smokers and help them concern about their problems and then advise them to quit while assessing their levels of nicotine dependence to assist and arrange an action plan in cooperation with them to quit smoking. This article proposes the concept of Four Noble Truths to guide counseling processes to help smokers quit smoking. It is a means to lead smokers to search for their root of suffering, what are the causes of problems in their lives, whether smoking helps, and what are their lives' goals. Healthcare providers may learn specific counseling skills to help smokers to realize their lives' courses and goals in order to permanently quit smoking.

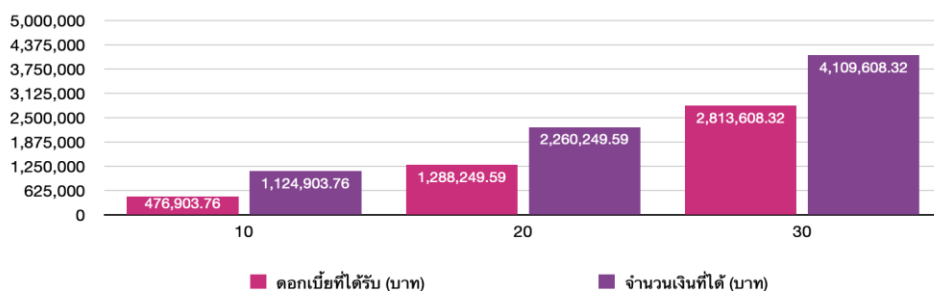
Keywords: Counseling, Noble Truth 4, Quitting Smoking

บทนำ

ช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา กลุ่มโรคไม่ติดต่อได้คร่าชีวิตประชากรไทยถึงร้อยละ 75 ของการเสียชีวิตทั้งหมด หรือประมาณ 320,000 คนต่อปี ในจำนวนนี้พบว่าราวครึ่งหนึ่งหรือประมาณร้อยละ 55 ผู้เสียชีวิตมีอายุต่ำกว่า 70 ปี ซึ่งองค์การอนามัยโลกจัดว่าเป็นการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2560) เมื่อพิจารณาความรุนแรงของโรคไม่ติดต่อที่เป็นสาเหตุการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรจำนวน 4 โรคสำคัญคือ โรคหลอดเลือดสมอง โรคหัวใจขาดเลือด โรคเบาหวาน และโรคทางเดินหายใจอุดกั้นเรื้อรัง

จากข้อมูลสำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2561 พบอัตราเสียชีวิตในช่วงอายุ 30 - 69 ปี ของทั้ง 4 โรคไม่ติดต่อมีแนวโน้มสูงเพิ่มขึ้น (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2560) เมื่อพิจารณาความแตกต่างของอัตราการเสียชีวิตรายโรคระหว่างเพศพบว่า โรคหลอดเลือดสมอง โรคหัวใจขาดเลือด และโรคทางเดินหายใจอุดกั้นเรื้อรัง พบในเพศชายมากกว่าเพศหญิง 2 - 3 เท่า ขณะที่โรคเบาหวาน พบการเสียชีวิต ในกลุ่มอายุ 30 - 69 ปี เพศหญิงสูงกว่าเพศชาย จะเห็นว่าปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญปัจจัยหนึ่งของการทำให้เกิดโรคคือ การสูบบุหรี่ (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2560) จากภาวะของโรคทำให้เกิดการสูญเสียบุคคลที่สำคัญในครอบครัวไป อีกทั้งผู้ป่วยและญาติได้รับความทุกข์ทรมานที่ต้องเผชิญหลายด้าน เช่น ต้องหยุดงานทั้งญาติและคนไข้เพื่อเตรียมไปพบแพทย์ ทำให้ขาดรายได้มีค่าใช้จ่าย ค่าพาหนะในการเดินทาง เวลาที่ต้องเข้าสู่กระบวนการ บางครั้งได้พบกับสิ่งที่ไม่คาดคิด ทำให้ขวัญและกำลังใจและความสุขในการดำเนินชีวิตลดน้อยลงไป จะเห็นว่าการป่วยมีผลกระทบต่อชีวิตของมนุษย์ ซึ่งไม่มีใครอยากให้เกิดจากการสัมผัสกับผู้ป่วยโรคหัวใจขาดเลือดที่ต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ที่สูบบุหรี่มาเป็นเวลานานกว่า 40 ปี ได้บอกว่า “เมื่อย้อนกลับมาดูสภาพร่างกายที่ทรุดโทรมลงไป และรายได้ที่สูญเสียไปจากการสูบบุหรี่ อยากย้อนเวลากลับไป เลือกที่จะไม่สูบบุหรี่ ... ตนเองได้เฝ้าบ้านไปทั้งหลัง แทนที่จะมีเงินเก็บให้ลูก” (พิชญ์สินี มงคลศิริ และคณะ, 2563) สอดคล้องกับการศึกษาจากสถิติการใช้บุหรี่ในประเทศไทยพบว่า มีการใช้บุหรี่ที่เสียภาษี ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 38,999,000,000 มวน (ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์ และปวีณา บัณเฑาะว์, 2561) ถ้าคิดในราคาของละ 90 บาท เป็นเงิน 175,495.5 ล้านบาท นั้นหมายความว่า หากประเทศไทยไม่มีคนสูบบุหรี่ ประเทศไทยจะมีรายได้เพิ่มขึ้น 175,495.5 ล้านบาทต่อปี หรือเฉลี่ยเป็นเงิน 480,808,589 บาทต่อวัน โดยที่จะมีเงินกลับคืนสู่ผู้ที่สามารถเลิกบุหรี่ไม่ต้องทำอะไรเพิ่ม กล่าวคือ การสูบบุหรี่ 1 ซองต่อวัน เป็นระยะเวลา 1 เดือน คิดเป็นเงิน 2,700 บาท หรือ 32,400 บาทต่อปีและถ้าคิดดอกเบี้ยร้อยละ 5 เป็นเวลา 10, 20 และ 30 ปี ผู้ที่สามารถเลิกบุหรี่จะมีเงินเก็บในช่วงอายุที่เกษียณดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบเงินเก็บจากการสูบบุหรี่วันละซอง

จากกราฟแผนภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า เงินจากการซื้อบุหรี่วันละซอง ๆ ละ คิดเป็นเงิน 90 บาท ภายใน 1 เดือน (30 วัน) เสียเงินค่าซื้อบุหรี่เป็นเงิน 2,700 บาท/เดือน หากสูบบุหรี่เป็นระยะเวลา 10, 20 และ 30 ปี ตามลำดับ รวมกับคิดดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปี จะเสียเงินซื้อบุหรี่เท่ากับ 1,124,903.76 บาท, 2,260,249.59 บาท และ 4,109,608.32 บาท ตามลำดับ หรือสามารถอธิบายในอีกนัยยะว่า หากทุกคน พร้อมใจกันเลิกบุหรี่ พบว่าผู้ที่เลิกบุหรี่ได้ระยะเวลา 10, 20 และ 30 ปีจะมีเงินเก็บในภาพรวมต่อคนเท่ากับ 1,124,903.76 บาท, 2,260,249.59 บาท และ 4,109,608.32 บาท ตามลำดับ ซึ่งสามารถนำเงินเหล่านี้มาใช้ในการบำนาญชีวิตได้ด้วยตนเอง จะเห็นว่าการสูบบุหรี่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงทั้งต่อสุขภาพ ค่าใช้จ่ายของตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ ทั้งยังเป็นรายจ่ายของการพัฒนาประเทศในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสุขภาวะของประชาชน

องค์การอนามัยโลกได้กำหนดกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบ (WHO - FCTC) ขึ้น ในปี ค.ศ. 2003 โดยเป้าหมายหลักคือ การป้องกันการทำลายภาวะสุขภาพ ภาวะเศรษฐกิจและภาวะสังคมจากการสูบบุหรี่นั่นเอง และระบุมาตรการหนึ่งขององค์การสหประชาชาติ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใน พ.ศ. 2573 คือ การลดจำนวนผู้ติดบุหรี่ ซึ่งจะช่วยลดการสูญเสียทางเศรษฐกิจของประเทศ การควบคุมยาสูบจึงเป็นหนึ่งในวาระที่ต้องการลดการเสียชีวิตก่อนเวลาจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ซึ่งได้แก่ โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคมะเร็ง โรคถุงลมปอดพอง อันมีสาเหตุหนึ่งมาจากการสูบบุหรี่ โดยในปี 2008 องค์การอนามัยโลกได้ออกมาตรการควบคุมยาสูบ 6 ด้าน ที่เรียกสั้น ๆ ว่า MPOWER ประกอบด้วย 1) M: Monitoring นโยบายการป้องกันและกำกับการใช้ยาสูบ 2) P: Protecting การปกป้องประชาชนจากการสูบบุหรี่ 3) O: Offering การช่วยให้คนเลิกบุหรี่ 4) W: Warning การเตือนเกี่ยวกับอันตรายของบุหรี่ 5) E: Enforcing การต่อต้านการโฆษณาชวนเชื่อเกี่ยวกับบุหรี่ และ 5) R: Raising การขึ้นภาษีบุหรี่ (World Health Organization, 2015)

การนำหลักธรรมอริยสัจ 4 มาประยุกต์กับการให้คำปรึกษาเพื่อช่วยให้ผู้เสพติดบุหรี่เลิกบุหรี่ กล่าวคือ อริยสัจ 4 เป็นแก่นสาระในพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เป็นหลักธรรมของพระพุทธองค์ที่ว่าด้วยความเป็นจริงอันประเสริฐ ที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ หรือเข้าถึงความดีงาม จากในอดีตจะพบประสบการณ์มากมายที่ชาวพุทธเปลี่ยนจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง เช่น จากพระสวดตันตปิฎก มัชฌิมปิณณาสก์ องคุลิมาลสูตร (ม.ม.13/532/430) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2559) ว่าด้วยเรื่ององคุลิมาล เปลี่ยนจากคนที่เคยฆ่าคนมาเป็นจำนวนมากมาเป็นพระมีเมตตา จะเห็นว่าหากนำหลักพุทธศาสนามาใช้อย่างแท้จริงอาจจะทำให้บุคคลนั้น ๆ บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ขึ้นตอนตามแนวคิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นเป็นไปตามหลักอริยสัจ 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2562) คือ ให้รู้ตามจริง 1) รู้ว่าทุกข์คืออะไร รู้ว่าปัญหาคืออะไร 2) รู้ถึงสาเหตุคืออะไร รู้ว่าต้นเหตุเป็นเหตุแห่งทุกข์ 3) รู้ว่าภาวะดับทุกข์ หมดปัญหาที่ต้องการ

คืออะไร ตนต้องการอะไร 4) รู้กิจที่ควรทำ ว่าควรทำอะไร จะต้องลงมือปฏิบัติหรือจัดดำเนินการอย่างไร มีขั้นตอนวิธีการแก้ปัญหาเป็นอย่างไร และรู้ว่าได้ปฏิบัติตามขั้นตอนวิธีการนั้นเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ปัญหาจบแล้ว บรรลุลุคหมายหากปฏิบัติตามขั้นตอนของอริยมรรคจะช่วยกาย วาจา จิตใจ ให้มีความเข้มแข็งและสงบนิ่งได้ ซึ่งจะเห็นถึงความร้อนรนความทุกข์ทรมานทั้งกายและใจ การอยู่เฉยในทางพุทธศาสนา เป็นการใช้สติ สวรรมกาย วาจาและใจ ให้มีอุเบกขา ไร้อารมณ์หึงหัดใจ ความเร่าร้อนของจิตใจที่มีความอยาก ให้ตั้งมั่นด้วย สัจจะ ความอดทน ความเพียร เมื่อเวลาผ่านไปทุกข์นั้นก็หมดไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2562)

การนำอริยสัจ 4 มาใช้เพื่อช่วยให้ผู้เสพติดบุหรี่เลิกบุหรี่ โดยผู้เสพติดบุหรี่ที่ตั้งใจจะเลิกบุหรี่ได้นั้น ต้องตระหนักว่าการสูบบุหรี่ยังเป็นทุกข้อย่างไร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของร่างกายอย่างไร ส่งผลกระทบต่อร่างกายหรือไม่ อย่างไร เมื่อมีความรู้ ความเข้าใจ อย่างถ่องแท้แล้วจะเห็นโทษภัยของบุหรี่ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีแรงจูงใจพอที่จะเลิกบุหรี่มีเป้าหมายชีวิต วิธีการกำจัดต้นเหตุของปัญหาที่อยากสูบบุหรี่ ที่เกิดขึ้นที่ใจ เมื่อคิดทบทวนไตร่ตรองถึงประโยชน์ และโทษ และจึงตัดสินใจเด็ดขาดว่าจะเลิก มีความพยายามที่จะฝึกฝนจิตใจตนเองให้มีทักษะชำนาญเข้มแข็งไม่อ่อนแอเป็นทาสของกิเลสตัณหาเหล่านั้นได้ ในที่สุดกิเลสตัณหาที่รบกวนก็สงบดับหายไป ทำให้เห็นช่องทางในการแก้ปัญหาของการติดบุหรี่ การสูบบุหรี่ที่เลิกไม่ได้เพราะจิตใจที่อ่อนแอ ไม่เข้มแข็ง หากฝึกกลด ละ เลิกและทำซ้ำจนเกิดความชำนาญเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจในความพยายาม อดทน ฝึกฝนอบรม กาย วาจา ใจ ให้เข้มแข็งรู้รักษาตัวไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับการสูบบุหรี่และเลิกบุหรี่ได้ มีสติที่รู้ตัวตลอดเวลาสามารถเห็นความสำเร็จในกระบวนการกำจัดความอยากและเลิกบุหรี่ นำไปสู่พฤติกรรมใหม่เพื่อเป็นคนใหม่ต่อไป

หลักการให้คำปรึกษาเพื่อเลิกบุหรี่

การให้คำปรึกษาทางสุขภาพ เป็นกระบวนการสื่อสารระหว่างผู้ให้คำปรึกษา (Counselor) และผู้รับคำปรึกษา (Client) โดยมุ่งเน้นสัมพันธภาพที่ดีมีการสื่อสารแบบสองทาง (Two - Way Communications) เพื่อช่วยเหลือให้ผู้รับคำปรึกษามีสุขภาพที่ดีที่สุด ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม และจิตวิญญาณ โดยใช้เทคนิคและทฤษฎีการให้คำปรึกษา ผู้ให้คำปรึกษามีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ คำแนะนำกระตุ้นและสนับสนุนการเลิกบุหรี่ในผู้ที่ติดบุหรี่และประเมินพฤติกรรมการติดบุหรี่ว่าสัมพันธ์กับนิโคตินหรือไม่ เพื่อที่จะได้ให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม มีแนวทางในการจัดการที่เป็นระบบสำหรับการเลิกบุหรี่ โดยมีหลักการให้คำปรึกษาเพื่อเลิกบุหรี่ (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา และวิไลลักษณ์ พงษ์โสภา, 2561) ดังนี้

1. ผู้ให้คำปรึกษาสร้างสัมพันธภาพ เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ ว่าข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับ ทำให้เป็นที่ไว้วางใจเชื่อมั่นว่าผู้รับคำปรึกษาอยู่ในบรรยากาศที่ปลอดภัย (Safe Zone) ผู้รับบริการจึงพร้อมที่จะเล่าเรื่องราว และเข้าสู่กระบวนการยอมรับตัวเอง จนถึงการเปลี่ยนแปลงตนเอง

2. เทคนิคการให้คำปรึกษา ได้แก่

2.1 ทักษะการฟังอย่างใส่ใจเชิงลึก (Deep Listening)

เป็นการตั้งใจฟังอย่างตั้งใจ ใส่ใจ เปิดใจรับฟัง มีสติพร้อมรับฟัง ฟังไม่ใช่แค่เสียง แต่เป็นการฟังเสียงที่ 2 และ 3 ที่มาจากอารมณ์ ความรู้สึก แว่นตา สีหน้า รวมทั้งหัวใจว่ารู้สึกอย่างไร โดยไม่ตัดสินการกระทำนั้น ๆ ว่าถูกหรือผิด ไม่ใช่ประสบการณ์ตนเอง ไม่คาดหวังว่าผู้รับบริการจะต้องเป็นอย่างไร ติดตามเรื่องราวความคิดและความรู้สึกของผู้รับบริการจนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ผู้ฟังต้องอยู่กับปัจจุบันขณะ ข้อพึงระวัง การฟังไม่ใช่การนั่งเงียบตลอดเวลา ผู้ฟังสามารถส่งความรู้สึกสื่อสารโต้ตอบกลับได้ ทั้งการรับคำ พยักหน้า พุดถามกลับ แสดงความห่วงใย เพื่อให้ผู้พูดรับรู้ได้ว่าเรากำลังตั้งใจฟังอยู่

2.2 ทักษะการถาม (Question Skill)

การตั้งคำถาม เป็นการช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาสามารถจัดการความคิดให้เป็นระบบระเบียบ มีความพร้อมทำให้ความเข้าใจกระจ่างยิ่งขึ้น ช่วยกระตุ้นให้ผู้รับบริการเกิดความคิดสร้างสรรค์หรือค้นพบโอกาส ความเป็นไปได้ แนวทางใหม่ ๆ และก้าวข้ามความสับสนเดิมที่มีช่วยทำให้คู่สนทนาถกคิด ทบทวน และพบคำตอบในตัวของเขาเอง มีการตั้งเป้าหมาย ประเมินสถานการณ์ มองหาทางเลือกต่าง ๆ และตัดสินใจเลือกวิธีการเดินทางต่อไปข้างหน้า

2.3 ทักษะการเงียบ (Silence Skill)

การเงียบเป็นช่วงระยะเวลาระหว่างคำปรึกษาที่ไม่มีการสื่อสารด้วยวาจา ระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับผู้รับคำปรึกษา แต่ยังคงมีการสื่อสารทางอารมณ์และความรู้สึก ผู้ให้คำปรึกษาควรประเมินว่าผู้รับคำปรึกษาเงียบเพราะสาเหตุใด เช่น รู้สึกเศร้า สะเทือนใจ จนพูดต่อไปไม่ได้ หรือกำลังคิดทบทวนเรื่องราวของตัวเอง ซึ่งผู้ให้คำปรึกษาควรใช้เวลาเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ รับรู้ความรู้สึก แต่ไม่ถึงขนาดมีอารมณ์ร่วมไปด้วย หรือเงียบเพราะไม่รู้ว่าจะคุยอะไร

2.4 ทักษะการสะท้อนความรู้สึก (Reflection Skill)

เป็นการเข้าถึงความรู้สึกและสะท้อนความรู้สึกภายในของผู้รับคำปรึกษาออกมาที่ตรงกับความรู้สึกของผู้รับคำปรึกษามากที่สุด โดยใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่ายว่าผู้รับคำปรึกษา รู้สึกอย่างไร ทำให้ผู้รับคำปรึกษาได้รับรู้ความรู้สึกและเปิดเผยเรื่องราวของตนเองให้มากขึ้น

2.5 ทักษะการทวนความ (Paraphrasing Skill)

การทวนความ ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาชัดเจนและตรงประเด็นในสิ่งที่เขาต้องการพูด และตรวจสอบความเข้าใจให้ตรงกันของผู้ให้และผู้รับคำปรึกษาในสิ่งที่ผู้รับคำปรึกษากำลังพูดถึง เป็นการเน้นย้ำในสิ่งที่สำคัญที่กำลังพูด

2.6 ทักษะการให้กำลังใจ (Encouragement Skill)

เป็นการกระตุ้นให้ผู้รับคำปรึกษาให้รู้สึกมั่นใจในตนเอง ตระหนักในความสามารถและคุณค่าในตัวเอง กล่าวที่จะคิดและทำในสิ่งที่ดีงาม ซึ่งอาจแสดงออกโดยการสบตา ยิ้ม ผงกศีรษะ ตอบรับสั้น มีคำพูดกระตุ้นให้เกิดความมั่นใจ มีความหวังและกำลังใจที่จะคิดหรือทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมและเป็นจริงได้ แต่ควรหลีกเลี่ยงการสร้างความหวังและการปลอบใจที่ไม่อาจเป็นจริงได้

2.7 ทักษะการสรุปความ (Summarizing Skill)

เป็นการรวบรวมใจความสำคัญทั้งหมดของความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของผู้รับคำปรึกษาที่เกิดขึ้นในระหว่างให้คำปรึกษาหรือในแต่ละครั้ง โดยใช้ข้อสรุปที่ได้ใจความสำคัญทั้งหมด ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาและผู้ให้คำปรึกษาเข้าใจเรื่องราวที่กำลังสนทนาได้อย่างถูกต้องตรงกันและได้ใจความที่ชัดเจน

การเสริมสร้างแรงจูงใจ (Motivational Interviewing MI) เพื่อการเลิกบุหรี่

การเสริมสร้างแรงจูงใจ มีเป้าหมายที่จะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาสามารถค้นหาและแก้ไขความรู้สึกลังเลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Miller, W. R. & Rollnick, S., 1991) ซึ่งได้รับการคิดค้น โดยอิงมาจากทฤษฎีขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Transtheoretical Theory) (Prochaska, J.O. et al, 2006) ซึ่งพัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของผู้ใช้สารเสพติด ต่อมาได้รับความนิยมนำมาใช้ในการให้คำปรึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในผู้ป่วย หรือผู้ที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่อสุขภาพในสถานบริการสุขภาพอย่างกว้างขวาง เพราะเข้าใจง่าย และเป็นวิธีการที่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Jesse Dallery & Bethany R. Raiff, 2011) โดยมีหลักการที่สำคัญ ซึ่ง Miller, W. R., & Rollnick, S. กล่าวถึง หลักการสร้างแรงจูงใจ โดยใช้ DARES ดังนี้คือ 1) ช่วยให้เห็นความขัดแย้ง (Develop Discrepancy) เป็นการช่วยให้ผู้รับคำปรึกษา เห็นความขัดแย้งระหว่างพฤติกรรมปัจจุบันของเขากับเป้าหมายชีวิตที่ต้องการบรรลุ เช่น พฤติกรรมการสูบบุหรี่กับเป้าหมายที่จะมีสุขภาพดี และมีชีวิตยืนยาว สิ่งเหล่านี้จะช่วยเพิ่มแรงจูงใจให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ 2) หลีกเลี่ยงการถกเถียงเอาชนะ (Avoid Argumentation) การถกเถียงเป็นการพยายามยืนยันความคิดมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นการถกเถียงเพื่อจะเอาชนะจะเป็นสิ่งที่ได้ประโยชน์ 3) โอนอ่อนตามแรงต้านทาน (Roll with Resistance) ใช้การเคลื่อนไหวของผู้รับคำปรึกษาเอง เพื่อเปลี่ยนการรับรู้หรือมุมมองของ

ผู้รับคำปรึกษาเพียงเล็กน้อย เพื่อว่าในที่สุดเขาจะไปจบลงตรงที่ซึ่งต่างจากที่คิดไว้แต่ต้น ซึ่งอาจทำได้โดยการตีความคำพูดของผู้รับบริการในแง่มุมใหม่ มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา มากกว่า 4) แสดงความเข้าใจผู้รับคำปรึกษา (Express Empathy) โดยการฟังอย่างตั้งใจที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้รับคำปรึกษาและยอมรับผู้รับคำปรึกษา ไม่ตัดสิน ไม่วิจารณ์หรือไม่ตำหนิ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงความกังวลของผู้รับคำปรึกษาได้และมีผลในการเพิ่มแรงจูงใจที่จะเปลี่ยนแปลง (Miller, W. R. & Rollnick, S., 1991) การช่วยเหลือผู้รับบริการอาจเริ่มจาก เทคนิค 5A เพื่อการบำบัดผู้ป่วยที่ติดบุหรี่ ได้แก่ A1: Ask all patients about smoking การถามเพื่อค้นหาผู้ที่สูบบุหรี่ และพร้อมให้การช่วยเหลือ A2: Advise all smokers to quit การแนะนำเพื่อการเลิกบุหรี่ A3: Assess readiness to quit เพื่อประเมินความรุนแรงของการเสพติดบุหรี่อยู่ในระดับใด โดยใช้ Fagerstrom Test For Level of Nicotine Dependence (FTND) (Jon O. Ebbert et al, 2006) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การประเมินความรุนแรงของการเสพติดนิโคตินตามวิธี Fagerstrom Test For Level of Nicotine Dependence (FTND)

ข้อคำถาม	คะแนน = 0	คะแนน = 1	คะแนน = 2	คะแนน = 3	รวม คะแนน
1. บุหรี่มวนแรกหลังตื่นนอนตอนเช้าเมื่อใด	>1 ชั่วโมง	31-60 นาที	6-30 นาที	≤5 นาที	
2. คุณรู้สึกหงุดหงิดหรือลำบากเมื่ออยู่ในสถานที่ที่ไม่สามารถสูบบุหรี่ได้ เช่น ห้องสมุด โรงภาพยนตร์	ไม่ใช่	ใช่			
3. บุหรี่มวนใดที่คุณคิดว่าเลิกสูดยากที่สุด	มวนอื่น ๆ / มวนไหนก็เหมือนกัน	มวนแรกที่สูบในช่วงเช้า			
4. คุณสูบบุหรี่วันละกี่มวน	≤10 มวน	11-20 มวน	21-30 มวน	≥31 มวน	
5. คุณสูบบุหรี่ในช่วงชั่วโมงแรกหลังตื่นมากกว่าช่วงอื่นของวันใช่หรือไม่	ไม่ใช่	ใช่			
6. คุณยังคงต้องการสูบบุหรี่แม้ว่าคุณจะเจ็บป่วยนอนเตียงตลอดเวลาใช่หรือไม่	ไม่ใช่	ใช่			
รวมคะแนนทั้งหมด					

ผู้ให้คำปรึกษาจะใช้แบบประเมินระดับการเสพติดนิโคติน เพื่อประเมินระดับการเสพติดนิโคติน โดย การแปลผลคะแนนประเมินการเสพติดนิโคติน เป็นดังนี้

0 - 3 คะแนน ตติโคตินระดับต่ำ (Low Dependence)

4 - 6 คะแนน ตติโคตินระดับปานกลาง (Moderate Dependence)

7 - 10 คะแนน ตติโคตินระดับสูง (High Dependence)

พนัชกร เตชอังกูร กล่าวถึงการประเมินความพร้อมในการเลิกบุหรี่ผ่านรูปแบบของบันได สามารถทำได้ ด้วยการถามคำถามอย่างง่าย เพื่อทราบความพร้อมในการเลิกบุหรี่ (The Readiness to Quit Ladder) ซึ่งจะช่วยให้สามารถจำแนกลักษณะผู้เสพตามทฤษฎีขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (The Transtheoretical Model or Stage of Change) (พนัชกร เตชอังกูร, 2561) โดยจำแนกผู้ป่วยที่ติดบุหรี่ แบ่งได้ 6 ขั้นตอน 1) ขั้นไม่สนใจที่จะเลิกบุหรี่ (Pre - Contemplation) ผู้รับบริการที่สูบบุหรี่ที่อยู่ในขั้นนี้ยังไม่มีความคิดที่อยากจะเลิกบุหรี่แต่อย่างใด ยังไม่เห็นว่าการสูบบุหรี่นั้นเป็นปัญหา หรือยังไม่เห็นผลเสียของการสูบบุหรี่ เมื่อถูกถามถึงการเลิกบุหรี่ส่วนใหญ่จะตอบในเชิงว่า ไม่พร้อมที่จะเลิกบุหรี่ 2) ขั้นลังเลใจ (Contemplation) ผู้รับบริการกลุ่มนี้เริ่มมองเห็นว่าการสูบบุหรี่อาจเป็นปัญหากับสุขภาพของตนหรือผู้เสพเริ่มได้รับผลกระทบทางลบจากบุหรี่ แต่ทั้งนี้ผู้ป่วยยังคงเห็นว่าบุหรืมีข้อดีมากกว่าข้อเสีย 3) ขั้นตัดสินใจหรือเตรียมพร้อมเพื่อเลิกบุหรี่ (Preparation or Determination) ผู้รับบริการกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบทางลบจากการใช้บุหรืค่อนข้างมาก มีความคิดและต้องการที่จะเลิกบุหรี่ และผู้ที่เคยพยายามเลิกสูบบุหรี่อย่างจริงจังมาแล้วอย่างน้อย 1 ครั้ง 4) ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action) ผู้รับบริการได้เริ่มลงมือเลิกสูบบุหรี่แต่ยังอยู่ในช่วงระยะแรกยังไม่เกิน 6 เดือนของการเลิกบุหรี่ ควรช่วยเหลือผู้ป่วยเกี่ยวกับอาการถอนและวิธีการเลิกบุหรือย่างเหมาะสม 5) ขั้นกระทำต่อเนื่อง (Maintenance) ผู้รับบริการเลิกสูบบุหรี่ได้อย่างน้อย 6 เดือน ซึ่งค่อนข้างมีความมั่นใจว่าตนจะสามารถเลิกบุหรืได้ 6) ขั้นกลับไปสูบบุหรี่ซ้ำ (Relapse) ผู้เสพเริ่มพาตนเองไปอยู่ในจุดที่มีความเสี่ยงต่อการสูบบุหรี่ จนผล่อใจกลับไปสูบบุหรี่อีกครั้งนำมาซึ่งการก่อให้เกิดความรู้สึกผิดหรือไม่เคารพตนเองจนกระทั่งกลับไปติดบุหรือีก ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงการประเมินความพร้อมในการเลิกบุหรี่
ตามระยะของ The Transtheoretical Model or Stage of Change

A4: Assist เป็นการช่วยเหลือผู้รับบริการเพื่อเลิกบุหรี่ โดยใช้เทคนิค STAR (S: Set a Quit Date, T: Tell family and others, A: Anticipate Challenges to Planned Quit Attempt, R: Remove Tobacco) สอดคล้องกับ พันชกร เตชอังกูร ให้คำปรึกษาโดยใช้เทคนิค STAR สำหรับผู้ป่วยที่ติดบุหรี่ที่มีความพร้อมที่จะเลิกบุหรี่แล้ว (Preparation) โดยยึดหลักการ (พันชกร เตชอังกูร, 2561) ดังนี้

S: Set a Quit Date กลุ่มผู้ป่วยที่ติดบุหรี่ที่วางแผนกำหนดวันเลิกสูบบุหรี่ในเร็ววันนั้น พบว่า มีอัตราการเลิกที่สูงกว่าผู้ป่วยที่เลิกสูบทันที หรืออาจการกำหนดวันเลิกสูบบุหรี่ควรกำหนดวันภายใน 14 วัน หลังจากที่ได้รับแรงจูงใจ ซึ่งมีทางเลือกให้กับผู้ป่วยที่จะเลิกบุหรี่ได้ว่าผู้ป่วยที่ติดบุหรี่อาจค่อย ๆ ลดการสูบบุหรี่ลงก่อนวันที่กำหนด

T: Tell Family and Others บอกคนในครอบครัว เพื่อน ๆ ผู้ร่วมงาน หรือคนอื่น ๆ รอบข้างให้รู้ว่าตนเองจะเลิกสูบบุหรี่ ชี้แจงให้คนรอบข้างเข้าใจและขอการสนับสนุนจาก ทุก ๆ คน

A: Anticipate Challenges to Planned Quit Attempt คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าว่าหลังจากที่ผู้เสพเลิกสูบบุหรี่แล้ว จะต้องประสบกับสิ่งใดบ้าง ถ้าเราจะเลิกบุหรี่แล้วจะเจออะไร เช่น สมมติว่าเราเลิกบุหรี่

R: Remove Tobacco จัดการกำจัดบุหรี่และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ เช่น ผู้ป่วยบางรายยังคงต้องมีไฟแช็คติดไว้ที่บ้าน แต่กลับทำให้เสี่ยงต่อการสูบบุหรี่ จึงอาจ

เสียงโดยการนำไฟแช็คหรือที่จุดไฟไปไว้บนหิ้งพระแทน เป็นต้น รวมถึงควรหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เป็นตัวกระตุ้นในการสูบบุหรี่ เช่น ไปในสถานที่ที่เคยสูบบุหรี่ สถานบันเทิงต่าง ๆ ดื่มสุราหรือแอลกอฮอล์ เป็นต้น สำหรับวิธีการเตรียมพร้อมที่จะช่วยให้เลิกบุหรี่ของผู้รับบริการ มีหลักการ 5D (อรสา พันธภักดี, 2556) มีดังนี้

D1: Delay เมื่อเริ่มมีความรู้สึกอยากสูบบุหรี่ แนะนำให้หาวิธีในการเลื่อนไปก่อนเพื่อที่จะได้ไม่สูบบุหรี่ เช่น การนับเลข 1 - 10 ไปเรื่อย ๆ มากกว่า 10 รอบ เป็นต้น

D2: Deep Breath เมื่อมีอาการอยากบุหรี่ แนะนำให้ผู้ป่วยสูดลมหายใจลึก ๆ

D3: Drink Lots of Water ดื่มน้ำเยอะ ๆ หรือจิบน้ำบ่อย ๆ เมื่อมีความรู้สึกอยากบุหรี่

D4: Do Something Else หากิจกรรมอื่น ๆ ทำเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจ เช่น ออกกำลังกาย อาบน้ำ หรือกิจกรรมที่ผู้ป่วยชอบ

D5: Destination/Discuss With Family/ Friend ให้คิดหรือตระหนักถึงเป้าหมาย เน้นย้ำว่าต้องไปให้ถึงเป้าหมาย หรือไปพูดคุยกับเพื่อนหรือคนในครอบครัวเพื่อสร้างกำลังใจ และข้อดีของการเลิกสูบบุหรี่ และสำหรับ A5: Arrangement Follow up เป็นการติดตาม ซึ่ง พนัชกร เตชอังกูร สามารถแบ่งผู้รับบริการได้ 3 กรณี คือ 1) กรณีที่ผู้รับบริการยังไม่สามารถเลิกบุหรี่ได้สำเร็จ ควรให้กำลังใจและส่งเสริมการเลิกบุหรี่ และสอบถามถึงเหตุผลว่าสิ่งใดที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เลิกบุหรี่ได้ไม่สำเร็จและนัดติดตามอีกครั้ง 2) กรณีที่ผู้ป่วยเลิกสูบบุหรี่สำเร็จแล้ว ซึ่งเดิมผู้ป่วยอยู่ในกลุ่มชั้นลังเลใจและเตรียมความพร้อมเพื่อเลิกบุหรี่ ควรแสดงความยินดีเมื่อเลิกสูบบุหรี่ได้สำเร็จและควรนัดติดตามผลการเลิกบุหรือน้อยๆ 2 ครั้ง ได้แก่ ติดตามผลภายใน 1 สัปดาห์แรกหลังจากวันเลิกบุหรี่ และติดตามผลภายใน 1 เดือนแรกหลังจากวันเลิกบุหรี่ ร่วมกับแนะนำวิธีการป้องกันการกลับมาสูบบุหรี่ซ้ำ 3) กรณีกลับมาสูบบุหรี่อีกครั้ง ควรให้กำลังใจและสอบถามหาสาเหตุหรืออุปสรรคของผู้ป่วยที่ทำให้กลับมาสูบบุหรี่อีกครั้งเพื่อใช้ในการเลิกบุหรืต่อไป (พนัชกร เตชอังกูร, 2561)

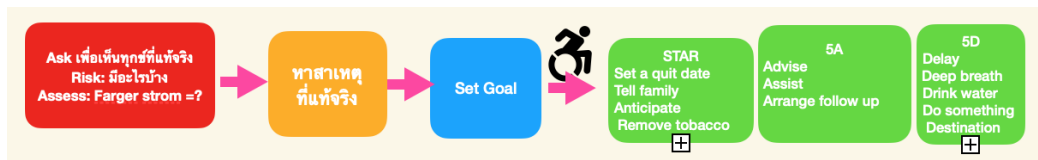
สรุป

บุหรืสามารถเลิกได้ โดยใช้กระบวนการเปลี่ยนแปลงความคิด ที่ต้องการหลุดพ้นจากปัญหา ซึ่งต้องผ่านกระบวนการในการคิดพิจารณา ไตร่ตรอง ทราบถึงข้อมูล ข้อดี ข้อเสียของการสูบบุหรี่ การประเมินความพร้อมในการเลิกบุหรืโดยจำแนกลักษณะผู้ป่วยได้ตามทฤษฎีขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (The Transtheoretical Model or Stage of Change) การประเมินความรุนแรงของการเสพติดบุหรื การกระตุ้นการสร้างแรงจูงใจในการเลิกบุหรืด้วย การวางแผนเพื่อเลิกบุหรืด้วยเทคนิค STAR และการป้องกันการกลับมาสูบบุหรืซ้ำด้วยเทคนิค 5D หลังจากให้คำปรึกษาผู้ป่วยควรได้รับการติดตามด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง อาจนัดพบหรือติดตามทางโทรศัพท์ ทางไลน์ ให้มีความต่อเนื่องในการให้คำปรึกษา

เพื่อประเมินสถานการณ์ที่ผู้เสพกำลังประสบอยู่และให้ความช่วยเหลือได้อย่างทันด่วนที่โดยหวังผลให้ผู้ป่วยเลิกสูบบุหรี่

การประยุกต์องค์ความรู้ระยะ 4 สู่การการเลิกบุหรี่การที่มนุษย์มีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งต้องมีสาเหตุ ซึ่งตามหลักการวิเคราะห์ปัญหา เพื่อสืบสาวสาเหตุ โดยการใช้อริยสัจ 4 เป็นการเริ่มต้นที่ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ซึ่งมีขั้นตอน ดังภาพที่ 3 แสดงขั้นตอนของการใช้กระบวนการให้คำปรึกษามาริยสัจ 4 สู่การการเลิกบุหรี่ ดังนี้

ภาพที่ 3 แสดงขั้นตอนของการใช้กระบวนการให้คำปรึกษามาริยสัจ 4
สู่การการเลิกบุหรี่

1. เห็นทุกข์ หรือปัญหา ที่ถูกต้อง โดยเริ่มจากมีความเห็นที่ถูกต้อง ยอมรับความเป็นจริงว่าตัวเรามีปัญหา มีทุกข์ การสูบบุหรี่ต่อไปจะทำให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพ คำถามที่จะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษา เข้าใจปัญหา ได้แก่ “คุณเคยเจ็บป่วยไหม เป็นอะไรรู้สึกอย่างไร” “หากเป็นมากกว่านั้น คุณคิดอย่างไร” “ถ้าคุณเลิกบุหรี่ได้ อะไรจะเกิดขึ้นในชีวิตคุณบ้าง เพราะอะไร” “ถ้าคุณยังสูบบุหรี่อยู่ อะไรจะเกิดขึ้นบ้าง” “ถ้ายังสูบบุหรี่อยู่ อะไรจะไม่เกิดขึ้น” “สุขภาพของคุณอะไรคือสิ่งที่ดีที่สุด”

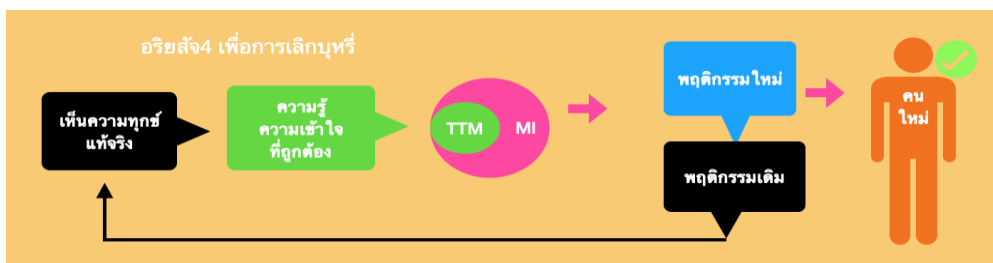
2. การสืบสาวหาสาเหตุ ผู้ที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องเครียด จากการทำงาน ครอบครัว ไม่รู้จะทำอะไรดี หรือมีพฤติกรรมตามเพื่อน โดยใช้ทักษะการให้คำปรึกษาร่วมด้วยการสืบสาวหาสาเหตุ ว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหามีอะไร คำถามที่ใช้ “อะไรที่ทำให้คุณต้องสูบบุหรี่” “คุณเลิกบุหรี่เพื่ออะไร.... อะไรอีก” เพื่อการเข้าใจถึงสาเหตุที่แท้จริง

3. การตั้งเป้าหมาย โดยเป้าหมายนั้น จะสำเร็จ หรือเป็นไปได้อย่างไร ผู้รับคำปรึกษาต้องตระหนักถึงเป้าหมายตนเอง โดยใช้ทักษะการให้คำปรึกษาร่วมด้วย การทำให้เป้าหมายในชีวิตให้แจ้งกระจ่างว่าเป็นอย่างไร คำถามที่ใช้ เช่น “เป้าหมายในชีวิตที่แท้จริงของคุณคืออะไร” “คุณจะเป็นแบบไหน” “หากคุณไปถึงเป้าหมายจะเป็นอย่างไร” จะเห็นภาพชัดว่าพฤติกรรมใหม่ ๆ ที่เราต้องการคืออะไร

4. การนำไปปฏิบัติ เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ซึ่งจะต้องฝึกฝนปฏิบัติพัฒนาเจริญเติบโตไป เพื่อแก้ไขกำจัดสาเหตุของปัญหานั้น จะต้องลงมือปฏิบัติ คำถามที่ใช้ เช่น “คุณมีวิธีการอะไรบ้างเพื่อให้เลิกบุหรี่” และวิธีการนั้นได้ผลดีกับคุณอย่างไร” “คุณทำ

อย่างไรถึงจะให้เลิกบุหรี่ได้ต่อเนื่อง” และที่สำคัญคือ จะไม่กลับไปมีพฤติกรรมที่เคยชินแบบเดิมดังแสดงตาม ภาพที่ 4 แสดงขั้นตอนของการประยุกต์ใช้อริยสัจ 4 เพื่อการเลิกบุหรี่

ภาพที่ 4 แสดงขั้นตอนของการประยุกต์ใช้อริยสัจ 4 เพื่อการเลิกบุหรี่

หลักอริยสัจ 4 เป็นคำสอนที่ครอบคลุมหลักธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เป็นวิธีการแห่งปัญญา แก้ไขปัญหาตามระบบแห่งเหตุผล และจัดการกับชีวิตของตน ด้วยปัญญาของมนุษย์เอง ซึ่งเป็นวิธีการที่ง่าย สั้น แต่ผู้ที่นำไปใช้ต้องตระหนัก และเห็นทุกข์จริง ๆ และไม่ต้องการให้ทุกข์เกิดกับตนอีกต่อไป ดังนั้นในการทำวิจัยต่อไป ควรนำหลักอริยสัจ 4 มาใช้ในกระบวนการให้คำปรึกษาเพื่อใช้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

เอกสารอ้างอิง

- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา และวิไลลักษณ์ พงษ์โสภา. (2561). ทฤษฎีและเทคนิคการให้บริการปรึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนัชกร เตชอังกูร. (2561). แนวปฏิบัติสำหรับเภสัชกรในการให้คำปรึกษาเพื่อเลิกบุหรี่. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2562). พุทธธรรมฉบับปรับขยาย. (พิมพ์ครั้งที่ 53). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.
- พิชญ์สินี มงคลศิริ และคณะ. (2563). การศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมเลิกบุหรี่โดยการใช้ นวัตกรรมปลอกนิ้วเท่ากดจุดสะท้อนเท้าร่วมกับการสนทนาสร้างแรงจูงใจ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระบรมราชชนก.
- มหามงกุฎราชวิทยาลัย. (2559). พระไตรปิฎก สยามรัฐ ภาษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามงกุฎราชวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์ และปวีณา ปันกระจำง. (2561). รายงานสถิติการบริโภคยาสูบของประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2563 จาก <http://www.trc.or.th>

- สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2560). แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อระดับชาติ 5 ปี . กรุงเทพมหานคร: บริษัท โอโมชั่น อาร์ต จำกัด.
- อรสา พันธุ์ภักดี. (2556). แนวปฏิบัติการพยาบาลเพื่อช่วยเลิกบุหรี่ คู่มือการให้คำแนะนำการช่วยเลิกบุหรี่สู่งานประจำ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท อภัยรยู ครีเอทีฟ จำกัด.
- Jesse Dallery & Bethany R. Raiff. (2011). Contingency management in the 21st Century: Technological innovations to promote smoking cessation. *Subst Use Misuse*, 46(1),10-22.
- Jon O. Ebbert et al. (2006). The Fagerström Test for Nicotine Dependence – Smokeless Tobacco (FTND-ST). *Addictive Behaviors*, 31(9), 1716-1721.
- Miller, W. R. & Rollnick, S. (1991). *Motivational interviewing: Preparing people to change addictive behavior*. New York: Guilford Press.
- Prochaska, J.O. et al. (2006). *Changing for Good. A revolutionary six-stage program for overcoming bad habits and moving your life positively forward*. New York: Harper Collins Publishers.
- World Health Organization. (2015). WHO global report on trends in prevalence of tobacco smoking. Retrieved February 21, 2018 จาก http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/156262/1/9789241564922_eng.pdf.

**ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความผูกพัน และความตั้งใจ
ที่จะคงอยู่ของพนักงาน: ทบทวนวรรณกรรม***
**TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP, EMPLOYEES ENGAGEMENT AND
INTENTION TO STAY OF EMPLOYEES: LITERATURE REVIEW**

พลกฤต รักจุล

Ponkrit Rakjun

ประภัสสร วรรณสถิต

Prapassorn Vannasathid

กัญญพัสดุ กล่อมธงเจริญ

Kunpatsawee Klomthongjarean

ชัยวัฒน์ ไบไม

Chaiwat Baimai

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Maejo University, Thailand

E-mail: ponkrit.ra@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยค้นหาความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในกรอบแนวคิดเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาการหมุนเวียนของพนักงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อองค์กรได้สูญเสียความสามารถในการแข่งขันเนื่องจากขาดองค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากพนักงานหรือผู้ปฏิบัติงาน ทำให้ประสิทธิภาพหรือศักยภาพขององค์กรตกต่ำลงส่งผลกระทบต่ออำนาจการแข่งขันลดน้อยลง ซึ่งผลของการศึกษาจะช่วยให้เกิดความชัดเจนมากขึ้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความผูกพันของพนักงานและความตั้งใจที่จะคงอยู่ของพนักงานภายใต้บริบทขององค์กรธุรกิจ ผลการศึกษาระบุว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกทำให้เกิดความตั้งใจที่จะคงอยู่หรือลาออกจากองค์กรของพนักงาน อีกทั้งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหากพนักงานได้รับผลกระทบในด้านลบจะทำให้ตัดสินใจที่จะลาออกจากองค์กร แต่หากได้รับผลกระทบในด้านบวกจะทำให้พนักงานตัดสินใจที่จะคงอยู่ในองค์กรนั้นต่อไป รวมถึงความผูกพันของพนักงานที่มีแนวโน้มที่จะมีความผูกพันมากขึ้นกับองค์กรจะทำให้พนักงานตัดสินใจที่จะคงอยู่กับองค์กร โดยการรับรู้ถึงการสนับสนุนจากองค์กรคาดการณ์ทั้งความผูกพันของงานและองค์กร บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนส่วนบุคคลเป็นหลัก ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความตั้งใจที่จะอยู่กับองค์กรสามารถ

* Received 2 December 2020; Revised 6 December 2020; Accepted 19 December 2020

นำเสนอการคาดเดาว่าการสร้างความผูกพันของพนักงานน่าจะเป็นตัวแปรกลาง ในความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความตั้งใจที่จะอยู่ สามารถนำไปศึกษาเพิ่มเติมทั้งการศึกษาความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นๆ หรือการศึกษาในบริบทของธุรกิจอื่นๆ ต่อไป

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ความผูกพันของพนักงาน, ความตั้งใจที่จะคงอยู่, การทบทวนวรรณกรรม

Abstract

The Objectives of this research article were to review relevant literature towards the development of a conceptual framework of the influence of transformational leadership and employee engagement on employee retention. This study focused on determining the relationship of the variables within the conceptual framework for solving the problem of employee turnover. Especially, organizations with loss of their competitiveness due to lack of knowledge, skills and experience of employees or workers have encountered the deteriorated efficiency or potential, causing less competitiveness. The findings would clarify the relationship between transformational leadership, employee engagement and employee retention within the context of a business organization. The results of the study indicated that transformational leadership had a positive influence, creating a willingness to remain or leave the organization of employees. In addition, transformational leadership plays a part in transforming, and if an employee is negatively impacted, it makes the decision to leave the organization. But if it is affected in a positive way, it will make the employee decide to remain in the organization. Including the engagement of the employee who tends to be more attached to the organization will make the employee decide to stay with the organization. By recognizing support from the organization, anticipating both work engagement and the organization. The role of the change leader is primarily about personal support. Leadership, change, and willingness to stay with the organization can present the speculation that employee engagement is likely the central variable in the relationship between leadership, change, and will to stay. It can be further studied the study of relationships with other variables. Or further education in the context of other businesses

Keywords: Transformational Leadership, Employee Engagement, Intention to Stay, Literature Review

บทนำ

ปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ กำลังเผชิญกับความท้าทายที่ยิ่งใหญ่เพื่อรักษาความได้เปรียบในการแข่งขัน องค์กรจำเป็นต้องสร้างนวัตกรรมและแนวทางการพัฒนาเพื่อจัดการกับการแข่งขันมากขึ้น รวมถึงกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ในการสร้างและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้นั้นองค์กรมีความจำเป็นที่จะต้องจัดการภายในองค์กรให้มีความเข้มแข็งและสามารถแข่งขันกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการกับคนในองค์กรด้วยการธำรงรักษาองค์ความรู้ต่างๆ เหล่านี้ให้คงอยู่คู่กับองค์กรให้นานที่สุด (Kark, R. et al., 2003); (Salanova, M., & Schaufeli, W. B., 2008); (Schaufeli, W. B., & Bakker, A. B., 2004) และผู้ที่จัดการกับคนได้ดีที่สุดนั้นคือผู้นำในองค์กร โดยผู้นำต้องการหาวิธีที่จะเข้าใจและจัดการกลไกทางจิตวิทยาให้มีประสิทธิภาพที่สามารถป้องกันให้ผู้ปฏิบัติงานอยู่ทำงานให้กับองค์กรให้นานมากที่สุดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร (Lok, P., & Crawford, J., 1999) โดยมีฐานทฤษฎีมาจากพฤติกรรมองค์กรที่แสดงออกถึงลักษณะขององค์กรไม่ว่าจะเป็นค่านิยม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ที่ระบุถึงความเป็นเอกลักษณ์ขององค์กร สำหรับบทความฉบับนี้จะมุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่มภายในองค์กร เน้นกระบวนการศึกษาตามปัจเจกบุคคล กลุ่ม เพื่อนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิผลขององค์กร และทำให้บุคคลภายในองค์กรทำงานอย่างมีความสุขและสามารถคงอยู่คู่กับองค์กรให้นานที่สุด

ซึ่งรูปแบบความเป็นผู้นำมีหลายประเภทสามารถแบ่งได้ตามลักษณะเด่นเฉพาะตามพฤติกรรม คุณสมบัติ แต่ละรูปแบบจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน มีนักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาลักษณะเฉพาะของผู้นำที่มีความเหมาะสมกับองค์กรที่มีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของคน ลักษณะของผู้นำที่บุคคลต่าง ๆ นั้นต้องการคือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยมีลักษณะของอิทธิพลที่มีต่อความสำเร็จของเป้าหมาย การอำนวยความสะดวกในการทำงานเป็นทีม กระตุ้นให้ผู้อื่นมีวิสัยทัศน์และแรงบันดาลใจที่น่าสนใจ (Albrecht, S. L., & Andreetta, M., 2011); (Hills, D. et al., 2012); (Judge, T. A., & Piccolo, R. F., 2004); (Kark, R. et al., 2003); (Kim, J. et al., 2015); (Na-Nan, K. et al., 2018); (Sellgren, S. et al., 2008) สิ่งที่ทำให้ผู้นำที่มีประสิทธิภาพแตกต่างจากผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพหรือไม่ใช่ผู้นำ (Guerrero, E. G. et al., 2017); (Lok, P., & Crawford, J., 1999) (Luboga, S. et al., 2011); (Meyer, J. P. et al., 2002) คือความโดดเด่นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมถือเป็นรูปแบบการเป็นผู้นำที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย (Nielsen, K. et al., 2009); (Sellgren, S. et al., 2008)

มีนักวิชาการหลายท่านที่เขียนเกี่ยวกับความผูกพันของพนักงานและความตั้งใจที่จะอยู่กับองค์กรซึ่งได้รับอิทธิพลจากความเป็นผู้นำและโครงสร้างของการทำงานมาประกอบการตัดสินใจของพนักงานในการที่จะทำงานกับองค์กร (Du Preez, R., & Bendixen, M. T., 2015); (Lu, H., While, A. E., & Barriball, K. L., 2007); (Luboga, S. et al., 2011) (Nielsen, K. et al., 2009); (Saks, A. M., 2006); (Salanova, M., 2005); (Salanova, M., & Schaufeli, W. B., 2008); (Schaufeli, W. B., & Bakker, A. B., 2004); (Sellgren, S. et al., 2008); (van Saane, N. et al., 2003); (Zhang, J. et al., 2015) ในปัจจุบันการหมุนเวียนของพนักงานได้กลายเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อองค์กรได้สูญเสียความสามารถในการแข่งขันเนื่องจากได้ขาดองค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ จากพนักงานหรือผู้ปฏิบัติงาน ทำให้ประสิทธิภาพหรือศักยภาพขององค์กรตกต่ำลงส่งผลกระทบต่ออำนาจการแข่งขันลดน้อยลง

องค์กรจะต้องมีแนวทางในการสร้างกลยุทธ์ให้กับองค์กรเพื่อให้พนักงานระดับปฏิบัติการมีความปรารถนาที่จะอยู่ในองค์กร วรรณกรรมจำนวนมากสนับสนุนความจริงที่ว่าความตั้งใจที่จะลาออกเป็นหนึ่งในสิ่งที่สำคัญที่สุดและในทันทีของการตัดสินใจการหมุนเวียน (Albrecht, S. L., & Andreetta, M., 2011); (Harter, J. K. et al., 2002); (Judge, T. A., & Piccolo, R. F., 2004); (Kark, R. et al., 2003); (Piko, B. F., 2006); (Simpson, M. R., 2009) วิธีการใดก็ตามที่นำมาใช้เพื่อลดพฤติกรรมกรรมการหมุนเวียนภายในองค์กรต้องมีความเข้าใจที่ดีในสิ่งที่ก่อให้เกิดความตั้งใจที่จะลาออกของพนักงาน ขณะที่ความพึงพอใจและความมุ่งมั่นในการทำงานเป็นปัจจัยสำรวจมากที่สุด มีอิทธิพลของความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการแสดงเจตคติของการตัดสินใจพฤติกรรมที่จะลาออก (Bakker, A. B., & Schaufeli, W. B., 2008); (Yamazakia, Y., & Petchdee, S., 2015) เมื่อพนักงานตัดสินใจออกจากองค์กร พวกเขาจะออกด้วยสาเหตุจากผู้นำไม่ใช่องค์กร (Buck, 2008) สิ่งนี้นำมาซึ่งข้อสันนิษฐานว่าความเป็นผู้นำมีความสำคัญต่อความตั้งใจที่จะลาออกของพนักงาน โดยเฉพาะพนักงานในระดับผู้ปฏิบัติที่มีความผูกพันกับการทำงานมีโอกาสน้อยที่จะลาออกสำหรับบทความฉบับนี้จึงมองว่าองค์กรควรหากลยุทธ์ในการสร้างให้พนักงานระดับปฏิบัติการตัดสินใจที่จะคงอยู่กับองค์กรให้นานที่สุดเพื่อจะได้เปรียบทางการแข่งขัน ผู้เขียนจึงพยายามหาวิธีและแนวทางในการลดปัญหาโดยการศึกษาลักษณะของผู้การเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์ของบทความ เพื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การพัฒนากรอบแนวคิดอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความผูกพัน ที่มีผลต่อความตั้งใจที่จะคงอยู่ของพนักงาน

การศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความผูกพัน ที่มีผลต่อความตั้งใจที่จะคงอยู่ของพนักงาน ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาตัวแปรและสรุปเป็นความสัมพันธ์ของตัวแปรตลอดจนสร้างกรอบแนวความคิดในการศึกษา ทั้งนี้

ผู้เขียนได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้ ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันของพนักงาน ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความความตั้งใจที่จะคงอยู่ของพนักงาน ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและสมมติฐานการวิจัย และกรอบแนวคิดในการศึกษา

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ปัจจุบันมีสภาพแวดล้อมหรือบริบทของสังคมและขององค์การต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก และยังมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ตามแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีรูปแบบการสร้างการรับรู้ที่ชัดเจนและเข้าใจง่ายสำหรับผู้ใต้บังคับบัญชา อีกทั้งผู้นำมีความตั้งใจในการทำงานเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบโดยใช้ข้อเสนอแนะจากผู้ใต้บังคับบัญชามาปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานมากกว่าการที่จะเชื่อมั่นในแนวคิดของตนเองเป็นหลัก แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ ความเป็นผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลง โดยทั่วไปความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการเป็นผู้นำในการทำธุรกิจ (Avolio, K. B., 2008); (Albrecht, S. L., & Andreetta, M., 2011); (Judge, T. A., & Piccolo, R. F., 2004); (Kark, R. et al., 2003) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบการทำงาน กระบวนการคิด ทัศนคติของสมาชิกทั้งหมดในองค์กร รวมทั้งสร้างความผูกพันของสมาชิกในองค์กรต่อการสร้างการเปลี่ยนแปลง วัตถุประสงค์และกลยุทธ์ขององค์การร่วมกันของสมาชิกในองค์กรทั้งหมดซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. ความเป็นผู้นำที่มีเสน่ห์หมายถึง ผู้นำที่มีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับผู้ร่วมงาน ไว้วางใจและทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ทำงานร่วมกัน
2. การสร้างแรงบันดาลใจหมายถึง ผู้นำที่มีพฤติกรรมในทางที่จูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจแก่ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา โดยการสร้างแรงจูงใจภายในผู้นำจะต้องกระตุ้นการทำงานของทีมงานให้มีความกระตือรือร้น โดยการสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก
3. การกระตุ้นทางปัญญามีความหมายถึง ผู้นำที่มีพฤติกรรมกระตุ้นผู้ใต้บังคับบัญชาให้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความต้องการหาแนวทางใหม่ ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาของหน่วยงาน
4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล หมายถึง ผู้นำที่มีพฤติกรรมให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นรายบุคคลและทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันของพนักงาน

ความผูกพันในงานของพนักงานจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อพนักงานได้ปฏิบัติงานต่าง ๆ ตามศักยภาพและความถนัดเฉพาะของตน พนักงานที่มีความผูกพันในงานจะปฏิบัติงานตามบทบาทที่ตนได้รับอย่างเต็มที่ทั้งทางด้านร่างกาย การรู้คิด และอารมณ์ ความผูกพันจึงหมายถึง การสร้างพลังและความมุ่งมั่นที่มองเป้าหมายขององค์การเป็นหลักและพยายามทำเป้าหมายต่าง ๆ เหล่านี้ให้ประสบความสำเร็จโดยตัวแปรที่ใช้สำหรับบ่งชี้ถึงความผูกพันของพนักงานดังต่อไปนี้ (Bakker, A. B., & Schaufeli, W. B., 2008); (Banker, Hu, Pavlou, & Luftman., 2011); (Lailah Imandin, C. B., 2014)

1. การสร้างพลัง หมายถึง การสร้างแรงบันดาลใจเช่น การสนับสนุนและการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างานผลตอบรับด้านประสิทธิภาพโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาและโอกาสในการใช้ทักษะ แสดงให้เห็นว่าระดับความผูกพันของพนักงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพของหน่วยธุรกิจ
2. การอุทิศตน หมายถึง การมีส่วนร่วมของพนักงานเกิดขึ้นในแง่ของความมุ่งมั่นและพฤติกรรมที่มีบทบาทต่าง ๆ ในหน้าที่การงานหรือเป็นความพึงพอใจส่วนตัวและความรู้สึกของแรงบันดาลใจและความประทับใจที่พวกเขาได้รับจากการทำงานและการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร
3. ความตั้งใจต่อจ้อกับงาน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการทำงานและผลลัพธ์ขององค์กรในเชิงบวกเช่นความมุ่งมั่นในเชิงบวก มีประสิทธิภาพ ความรู้สึกในการสร้างแรงบันดาลใจเกี่ยวกับการทำงานที่เป็นสาเหตุของความเหนื่อยล้าจากงาน

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความตั้งใจที่จะอยู่ของพนักงาน

ความตั้งใจของพนักงานในการที่จะอยู่กับองค์กรให้นานที่สุด ในปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับพนักงานที่จะสร้างให้เกิดความผูกพันในระยะยาว จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของพนักงานที่จะคงอยู่ต่อกับองค์กร หรือตัดสินใจที่จะลาออกจากองค์กร (Shahid, A., 2018); (Susan Nancarrow et al., 2014) ความตั้งใจที่จะอยู่เป็นทัศนคติทางบวกเมื่อเปรียบเทียบกับความตั้งใจที่จะลาออก ดังนั้นความตั้งใจที่จะอยู่เป็นสิ่งที่ทำให้พนักงานมีความเต็มใจและทำงานในองค์กร (Normanb, R. G., 1997) ซึ่งเห็นว่าความตั้งใจที่จะอยู่สะท้อนให้เห็นความมุ่งมั่นของพนักงานต่อองค์กร ในขณะที่ความพึงพอใจในการทำงานและความมุ่งมั่นที่จะคงอยู่กับองค์กรเป็นพฤติกรรมของพนักงานที่ต้องการดำเนินการในฐานะสมาชิกขององค์กร ความตั้งใจเป็นปัจจัยโดยตรงในการวัดการลาออกของพนักงานซึ่งแสดงให้เห็นว่าพนักงานมีความสุขที่จะอยู่กับองค์กร เมื่อได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่มากกว่าองค์กรอื่น (Chen, Y. S. et al., 2018) ความตั้งใจที่จะอยู่กับองค์กรนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของพนักงานที่มีต่อองค์กรและความตั้งใจที่จะเก็บรักษาไว้ในฐานะสมาชิกขององค์กร พฤติกรรมการอยู่ได้รับ

ผลกระทบจากความตั้งใจที่จะอยู่หรือออกไป เป็นตัวบ่งชี้ที่ดีในการวัดความผูกพันในองค์กร ปัจจัยของความตั้งใจที่จะอยู่ในองค์กร ระดับความพึงพอใจในงานเพิ่มขึ้น ความรู้สึกพอใจกับงานมากขึ้นทำให้พนักงานมีแนวโน้มที่จะอยู่ในองค์กรมากขึ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับความผูกพันของพนักงาน

รูปแบบการมีความผูกพันของพนักงานชี้ให้เห็นถึงการเชื่อมโยงที่สำคัญกับรูปแบบการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยความผูกพันด้านพฤติกรรมได้รับผลกระทบทางตรงจากการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงผ่านการมีส่วนร่วม (Shahid, A., 2018) ในการทำงานส่งเสริมความรู้สึกเชื่อมโยงกับงานผ่านกระบวนการทางจิตวิทยาของค่านี้อาจทำให้เกิดความผูกพัน ควรมีความพร้อมทางด้านจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเกี่ยวข้องกับความสามารถของพนักงานโดยไม่ต้องกังวลว่าจะเกิดผลกระทบเชิงลบต่อตนเอง สิ่งนี้ต้องการความเชื่อมั่นในองค์กรและความเป็นผู้นำ ผู้นำได้ปลูกฝังศรัทธาและความเชื่อมั่นในผู้ติดตามของเขาได้รับความไว้วางใจและความเคารพและมอบวิสัยทัศน์พันธกิจและมาตรฐานในการทำงานสูง การมีความผูกพันของพนักงานและความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการกระตุ้นให้พนักงานอย่างเต็มความสามารถและคอยสร้างแรงจูงใจในการทำงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร (van Saane, N. et al., 2003) จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันของพนักงานและความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นในทางบวกทำให้เกิดสมมติฐานเพื่อจุดประสงค์ของการศึกษานี้ว่าการมีความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในองค์กรมีแนวโน้มสูงที่จะส่งเสริมความผูกพันของพนักงานในระดับที่สูงขึ้น สมมติฐานต่อไปนี้จะจัดทำขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของความคิดนี้

H1: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผลต่อความผูกพันของพนักงานในทิศทางบวก ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับความตั้งใจที่จะคงอยู่ของพนักงาน

ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมักจะทำหน้าที่เป็นอำนาจการและประสานงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นรายบุคคล เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดการพัฒนาตามความต้องการของตนเองก็จะทำให้เกิดความผูกพันกับองค์กร (Avolio, K. B., 2008); (Bass, B. M., 1999) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงช่วยส่งเสริมการพัฒนาและการบำรุงรักษาความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพสูงโดยการพิจารณาเป็นรายบุคคลแก่ผู้ติดตามของพวกเขา ดังนั้นความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางบวกซึ่งก่อให้เกิดความตั้งใจที่จะคงอยู่กับองค์กรของพนักงาน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการตั้งใจที่จะคงอยู่หรือลาออกจากองค์กร ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น หากพนักงานได้รับผลกระทบในด้านลบจะทำให้ตัดสินใจที่จะลาออกจากองค์กร (Bakker, A. B., & Schaufeli, W. B., 2008) หากได้รับผลกระทบในด้านบวกจะทำให้พนักงานตัดสินใจที่จะคงอยู่ในองค์กรนั้นต่อไป ทำให้เกิด สมมติฐานเพื่อจุดประสงค์ของการศึกษานี้ว่าการมีความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงมีแนวโน้มสูงที่จะส่งเสริมความความตั้งใจ

ที่จะคงอยู่ของพนักงานในระดับที่สูงขึ้น สมมติฐานต่อไปนี้จะจัดทำขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของความคิดนี้

H2: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผลต่อความความตั้งใจที่จะคงอยู่ของพนักงานในทิศทางบวก ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันของพนักงานกับความความตั้งใจที่จะคงอยู่ของพนักงาน

มีนักวิชาการจำนวนมากมายที่ให้อธิบายในเรื่องของความตั้งใจที่จะคงอยู่กับองค์กร โดยระบุว่าความผูกพันของพนักงานมีความสัมพันธ์เชิงลบจะส่งผลกับความตั้งใจที่จะลาออกของพนักงานและนั่นจะส่งผลต่อการหมุนเวียนของพนักงาน (Saks, A. M., 2006) ซึ่งการหมุนเวียนหมายถึง พนักงานมีแผนที่จะลาออกจากองค์กร (Schaufeli, W. B., & Bakker, A. B., 2004) ความผูกพันของพนักงานที่มีแนวโน้มที่จะมีความผูกพันมากขึ้นกับองค์กรจะทำให้พนักงานตัดสินใจที่จะคงอยู่กับองค์กร ความผูกพันของพนักงานหากมีเพิ่มมากขึ้นจะส่งผลต่อความตั้งใจของพนักงานที่จะคงอยู่กับองค์กร (Mobley, W. H., 1982); (Schaufeli, W. B., & Bakker, A. B., 2004) แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์เชิงบวกพนักงานที่มีความผูกพันมากขึ้นก็จะมี ความตั้งใจที่จะอยู่ต่อมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจากข้อเสนอของนักวิชาการต่างจะเห็นได้ว่าความผูกพันของพนักงานหากเป็นไปในทิศทางที่เป็นบวกจะทำให้เพิ่มความตั้งใจที่จะคงอยู่ในองค์กรมากยิ่งขึ้นทำให้เกิดสมมติฐานเพื่อจุดประสงค์ของการศึกษานี้ว่าความผูกพันของพนักงานกับความความตั้งใจที่จะคงอยู่ของพนักงาน สมมติฐานต่อไปนี้จะจัดทำขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของความคิดนี้

H3: ความผูกพันของพนักงานมีผลต่อความความตั้งใจที่จะคงในทิศทางบวก ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความผูกพันของพนักงาน และความความตั้งใจที่จะคงอยู่ของพนักงาน

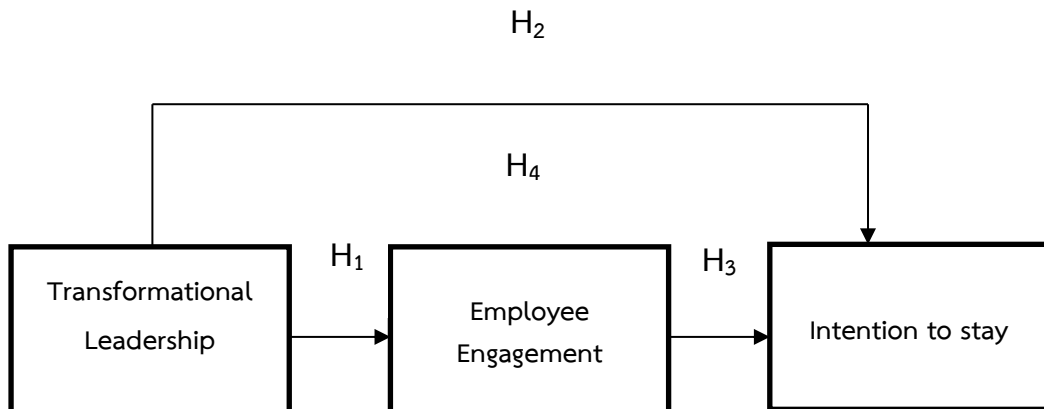
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถสร้างให้พนักงานเกิดความผูกพันกับองค์กร โดยเฉพาะลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะเน้นการมีส่วนร่วมของพนักงาน อีกทั้งมีลักษณะที่สร้างให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเชื่อมั่นและเชื่อใจว่าสามารถนำไปสู่เป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำให้พนักงานเกิดความผูกพันกับองค์กรซึ่งเป็นปัจจัยที่จะช่วยในการตัดสินใจที่จะอยู่กับองค์กรมากยิ่งขึ้น (Meyer, J. P. et al., 2002) ดังนั้นความสัมพันธ์เชิงลบหรือเชิงบวกกับความตั้งใจของพนักงานที่จะลาออกหรือคงอยู่ เป็นเหตุผลที่มาจากความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความตั้งใจที่จะลาออกหรือคงอยู่กับองค์กร (Pienaar, C., & Bester, C. L., 2008) ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานจะมีอิทธิพลต่อความผูกพันของผู้ใต้บังคับบัญชามากขึ้นซึ่งจะทำให้พนักงานมีความตั้งใจที่จะคงอยู่กับองค์กรมากขึ้นและหากความผูกพันของผู้ใต้บังคับบัญชาน้อยลงจะทำให้มีความตั้งใจที่จะลาออกจากองค์กรมากขึ้น การกำหนดแนวทางปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่ชัดเจนจะสามารถจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพและมีความมุ่งมั่นในการทำงานทำงานผลลัพธ์ที่ได้จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา

เกิดความเชื่อมั่นและเชื่อใจในตัวผู้นำและก่อให้เกิดความผูกพันในการทำงานของพนักงานและสร้างแรงจูงใจในการคงอยู่กับองค์กรของพนักงานตามมา ในความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความตั้งใจที่จะอยู่กับองค์กรสามารถนำเสนอการคาดเดาว่าการสร้างความผูกพันของพนักงานน่าจะเป็นตัวแปรกลางในความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความตั้งใจที่จะอยู่ สมมติฐานดังต่อไปนี้แสดงถึงความคิดนี้

H4: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผลต่อความความตั้งใจที่จะคงอยู่ผ่านความผูกพันของพนักงาน

จากการทบทวนจากวรรณกรรมต่าง ๆ สามารถระบุกรอบแนวคิดได้ดังต่อไปนี้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกทำให้เกิดความผูกพันของพนักงาน รูปแบบการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความผูกพันด้านพฤติกรรมได้รับผลกระทบทางตรง อีกทั้งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกทำให้เกิดความตั้งใจที่จะคงอยู่ของพนักงาน การตั้งใจที่จะคงอยู่หรือลาออกจากองค์กร ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น หากพนักงานได้รับผลกระทบในด้านลบจะทำให้ตัดสินใจที่จะลาออกจากองค์กร หากได้รับผลกระทบในด้านบวกจะทำให้พนักงานตัดสินใจที่จะคงอยู่ในองค์กรนั้นต่อไป รวมถึงความผูกพันของพนักงานที่มีแนวโน้มที่จะมีความผูกพันมากขึ้นกับองค์กรจะทำให้พนักงานตัดสินใจที่จะคงอยู่กับองค์กร การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรคาดการณ์ทั้งความผูกพันของงานและองค์กร บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนส่วนบุคคลเป็นหลัก ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความตั้งใจที่จะอยู่กับองค์กรสามารถนำเสนอการคาดเดาว่าการสร้างความผูกพันของพนักงานน่าจะเป็นตัวแปรกลางในความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความตั้งใจที่จะอยู่ ตามแนวคิดของ (Mester, D. I. et al., 2003); (Pienaar, C., & Bester, C. L., 2008); (Baroudi, J. J., 1985) ซึ่งระบุไว้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถสร้างให้พนักงานเกิดความผูกพันกับองค์กรโดยเฉพาะลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนซึ่งจะเน้นการมีส่วนร่วมของพนักงาน อีกทั้งมีลักษณะที่สร้างให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเชื่อมั่นและเชื่อใจว่าสามารถนำไปสู่เป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำให้พนักงานเกิดความผูกพันกับองค์กรซึ่งเป็นปัจจัยที่จะช่วยในการตัดสินใจที่จะอยู่กับองค์กรมากยิ่งขึ้นแปรภายในกรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

สรุป

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะของผู้นำที่เหมาะสมกับสภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงในปัจจุบันมากที่สุด ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและผู้ตามโดยการพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้มีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในการกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและขององค์กร อีกทั้งสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามในการทำงาน โดยลักษณะการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีความโดดเด่นในเรื่องของการแสดงออกพฤติกรรม 4 ประการ คือ ความเป็นผู้นำที่มีเสน่ห์ ความเป็นผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจ ความเป็นผู้นำที่กระตุ้นทางปัญญา ความเป็นผู้นำที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ความผูกพันของพนักงานที่ต้องการอยู่กับองค์กรหรือต้องการออกไปจากองค์กรน้อยที่สุด วิธีในการสร้างความผูกพันของพนักงานมี 3 ประการ ดังนี้ การสร้างพลัง การอุทิศตน ความตั้งใจจดจ่อกับงาน ซึ่งความผูกพันของพนักงานจะเกิดขึ้นได้นั้นพนักงานจะต้องมีความรู้สึกต่อการสนับสนุนและการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน ผลตอบรับด้านประสิทธิภาพ โอกาสในการเรียนรู้ พัฒนาโอกาสในการใช้ทักษะ การมีส่วนร่วม จะทำให้พนักงานความมุ่งมั่นในเชิงบวก

ความตั้งใจที่จะอยู่ของพนักงาน สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของพนักงานที่มีต่อองค์กร พฤติกรรมการอยู่ได้รับผลกระทบจากความตั้งใจที่จะอยู่จากผลลัพธ์ของความพึงพอใจในงานและความมุ่งมั่นขององค์กรโดยการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมของพนักงานในองค์กร ดังนั้นความตั้งใจที่จะอยู่ในองค์กรจะขึ้นอยู่กับระดับความพึงพอใจ ความรู้สึกพอใจกับงาน ทำให้พนักงานมีแนวโน้มที่จะอยู่ในองค์กรมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่ เชิงทฤษฎี

ผลการศึกษารูปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันของพนักงาน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือ การแก้ปัญหาจากหลายแง่มุม การพัฒนาจุดแข็ง แนะนำวิธีการใหม่ ๆ ในการทำงานหรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วง ความสำคัญกับเป้าหมายในการทำงาน และสามารถสร้างความมั่นใจถึงเป้าหมายที่จะประสบความสำเร็จ

ผลการศึกษารูปได้ว่า ความผูกพันมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจที่จะคงอยู่ของพนักงาน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือ สามารถตอบสนองต่อความท้าทายสร้างแรงบันดาลใจ กระตือรือร้น ความภูมิใจในงานที่ฉันทำ มีความหมายและจุดมุ่งหมาย

ผลการศึกษารูปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจที่จะคงอยู่ของพนักงาน โดยเฉพาะลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่คำนึงถึงปัจจัยส่วนบุคคลเป็นหลักเพราะจะทำให้พนักงานเกิดความเชื่อมั่นในตัวผู้นำมากที่สุด

ผลการศึกษารูปได้ว่า ในความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความตั้งใจที่จะอยู่กับองค์กรสามารถนำเสนอว่าการสร้างความผูกพันของพนักงานน่าจะเป็นตัวแปรกลางในความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความตั้งใจที่จะอยู่

ผลของการศึกษาจะช่วยให้เกิดความชัดเจนมากขึ้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความผูกพันของพนักงานและความตั้งใจที่จะคงอยู่ของพนักงาน ภายใต้บริบทขององค์กรธุรกิจค้าปลีก ซึ่งจะทำให้นักวิชาการเข้าใจถึงบทบาทของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความผูกพันของพนักงานและความตั้งใจที่จะคงอยู่ของพนักงาน ซึ่งผลการทดสอบจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อนักวิชาการที่มีความสนใจในแนวคิดนี้ สามารถนำไปศึกษาเพิ่มเติมทั้งการศึกษาความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นๆ หรือการศึกษาในบริบทของธุรกิจอื่น ๆ ต่อไป

เชิงปฏิบัติ

การขยายความเข้าใจในส่วนของทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะส่งผลต่อความผูกพันของพนักงาน ดังนั้นองค์กรธุรกิจโดยเฉพาะผู้บริหารควรจะพัฒนาศักยภาพต่าง ๆ ของตนเอง และสามารถสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาพนักงานโดยคำนึงถึงความต้องการของพนักงานในด้านต่าง ๆ เป็นหลัก โดยเฉพาะการสร้างทีมงานต่างๆ ที่ทำมีความสำคัญและสามารถต่อยอดความสามารถต่าง ๆ ของพนักงานได้ ซึ่งผลการศึกษาทำให้ทราบอย่างชัดเจนว่าทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดในองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- Albrecht, S. L. & Andreetta, M. (2011). The influence of empowering leadership, empowerment and engagement on affective commitment and turnover intentions in community health service workers. *Leadership in Health Services*, 24(3), 228-237.
- Avolio, K. B. (2008). A Meta-analysis of Transformational and Transactional Leadership Correlates of Effectiveness and Satisfaction: An Update and Extension Binghamton University. *Career Development International*, 13(3), 224-238.
- Bakker, A. B. & Schaufeli, W. B. (2008). Positive organizational behavior: engaged employees in flourishing organizations. *Journal of Organizational Behavior*, 29(2), 147-154.
- Banker, Hu, et.al . (2011). CIO Reporting Structure, Strategic Positioning, and Firm Performance. *MIS Quarterly*, 35(2), 12 - 29.
- Baroudi, J. J. (1985). The impact of role variables on IS personnel work attitudes and intentions. *MIS Quarterly*, 3(1), 341-356.
- Bass, B. M. (1999). Two Decades of Research and Development in Transformational Leadership European. *Journal of Work and Organizational Psychology*, 8 (1), 9-32.
- Chen, Y. S. et al. (2018). Predictors of Intention to Stay and Moderating Role of Gender among Executives in the Malaysian Manufacturing Organizations. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 7(14), 19-38.
- Du Preez, R. & Bendixen, M. T. (2015). The impact of internal brand management on employee job satisfaction, brand commitment and intention to stay. *International Journal of Bank Marketing*, 33(1), 78-91.
- Guerrero, E. G. et al. (2017). Advancing theory development: exploring the leadership-climate relationship as a mechanism of the implementation of cultural competence. *Implement Sci*, 12(1), 133-146.
- Harter, J. K. et al. (2002). Business-unit-level relationship between employee satisfaction, employee engagement, and business outcomes: A meta-analysis. *Journal of Applied Psychology*, 87(2), 268-279.

- Hills, D. et al. (2012). Validation of a job satisfaction scale in the Australian clinical medical workforce. *Eval Health Prof*, 35(1), 47-76.
- Judge, T. A. & Piccolo, R. F. (2004). Transformational and transactional leadership: a meta-analytic test of their relative validity. *J Appl Psychol*, 89(5), 755-768.
- Kark, R. et al. (2003). The two faces of transformational leadership: empowerment and dependency. *J Appl Psychol*, 88(2), 246-255.
- Kim, J. et al. (2015). Effect of Leadership Style of CEO on Self-leadership and Organizational Effectiveness. *Journal of the Korea Academia-Industrial cooperation Society*, 16(12), 8424-8436.
- Lailah Imandin, C. B. (2014). Christoff Botha. A model to measure employee engagement Problems and Perspectives in Management, 12(4), 520.
- Lok, P. & Crawford, J. (1999). The relationship between commitment and organizational culture, subculture, leadership style and job satisfaction in organizational change and development. *Leadership & Organization Development Journal*, 20(7), 365-374.
- Lu, H. et.al. (2007). Job satisfaction and its related factors: a questionnaire survey of hospital nurses in Mainland China. *Int J Nurs Stud*, 44(4), 574-588.
- Luboga, S. et al. (2011). Satisfaction, motivation, and intent to stay among Ugandan physicians: a survey from 18 national hospitals. *Int J Health Plann Manage*, 26(1), 2-17.
- Mester, D. I. et al. (2003). Efficient multipoint mapping: making use of dominant repulsion-phase markers. *Theoretical and Applied Genetics*, 107(6), 1102-1112.
- Meyer, J. P. et al. (2002). Affective, Continuance, and Normative Commitment to the Organization: A Meta-analysis of Antecedents, Correlates, and Consequences. *Journal of Vocational Behavior*, 61(1), 20-52.
- Mobley, W. H. (1982). Some unanswered questions in turnover and withdrawal research. *Academy of management review*, 7(1), 111-116.
- Na-Nan, K. et al. (2018). The Influence of Perceived Organizational Support and Work Adjustment on the Employee Performance of Expatriate Teachers in Thailand. *Modern Applied Science*, 12(3), 1-6.

- Nielsen, K. et al. (2009). The mediating effects of team and self-efficacy on the relationship between transformational leadership, and job satisfaction and psychological well-being in healthcare professionals: a cross-sectional questionnaire survey. *Int J Nurs Stud*, 46(9), 1236-1244.
- Normanb, R. G. (1997). Testing a model of absence and intent to stay in employment: a study of registered nurses in Malta. *J. Nurs. Stud*, 34(5), 375-384.
- Pienaar, C. & Bester, C. L. (2008). The retention of academics in the early career phase: Empirical research. *SA Journal of Human Resource Management*, 6(2), 32-41.
- Piko, B. F. (2006). Burnout, role conflict, job satisfaction and psychosocial health among Hungarian health care staff: a questionnaire survey. *Int J Nurs Stud*, 43(3), 311-318.
- Saks, A. M. (2006). Antecedents and consequences of employee engagement. *Journal of Managerial Psychology*, 21(7), 600-619.
- Salanova, M. (2005). Linking organizational resources and work engagement to employee performance and customer loyalty: the mediation of service climate. *J Appl Psychol*, 90(6), 1217-1227.
- Salanova, M. & Schaufeli, W. B. (2008). A cross-national study of work engagement as a mediator between job resources and proactive behaviour. *The International Journal of Human Resource Management*, 19(1), 116-131.
- Schaufeli, W. B. & Bakker, A. B. (2004). Job demands, job resources, and their relationship with burnout and engagement: a multi-sample study. *Journal of Organizational Behavior*, 25(3), 293-315.
- Sellgren, S. et al. (2008). Leadership behaviour of nurse managers in relation to job satisfaction and work climate. *J Nurs Manag*, 16(5), 578-587.
- Shahid, A. (2018). Employee Intention to Stay: An Environment Based on Trust and Motivation. *Journal of Management Research*, 10(4) 15-32.
- Simpson, M. R. (2009). Engagement at work: a review of the literature. *Int J Nurs Stud*, 46(7), 1012-1024.
- Susan Nancarrow et al. (2014). Intention to Stay and Intention to Leave: Are They Two Sides of the Same Coin? A Cross-sectional Structural Equation

- Modelling Study among Health and Social Care Workers J Occup Health, 56(1), 292–300.
- Van Saane, N. et al. (2003). Reliability and validity of instruments measuring job satisfaction--a systematic review. *Occup Med (Lond)*, 53(3), 191-200.
- Yamazakia, Y. & Petchdee, S. (2015). Turnover Intention, Organizational Commitment, and Specific Job Satisfaction among Production Employees in Thailand. *Journal of Business and Management*, 4(4), 22-38.
- Zhang, J. et al. (2015). Organizational Commitment, Work Engagement, Person–Supervisor Fit, and Turnover Intention: A Total Effect Moderation Model. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 43(10), 1657-1666.

การสร้างสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธ
ของเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

CREATING BUDDHIST ECOLOGICAL BALANCE AND MAINTAINING
NATURAL CAPITAL OF THE COMMUNITY FOREST NETWORKS
IN THE NORTHEAST OF THAILAND

พระมหาโยธิน โยธิโก

Phramaha Yothin Yodhiko

ทักษิณาร์ ไกรราช

Thaksina Krairach

ฤดี แสงเดือนฉาย

Ruedee Saengdeunchay

นาฏนภาพค์ โพธิ์ไพจิตร

Nadnapang Phophichit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khonkaen Campus, Thailand

E-mail: yothin.pad@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แนวคิดและกระบวนการทัศน์การสร้างสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธ 2) รูปแบบและกระบวนการสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ เครือข่ายป่า ข้าราชการ ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ป่าชุมชนทั้ง 6 แห่ง ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 72 รูป/คน ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวคิดและกระบวนการทัศน์การสร้างสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธ ได้แก่ 1.1) หลักสันโดษ เป็นหนทางเสียสละธรรมชาติดั้งเดิมในและภายนอกตัวมนุษย์ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 1.2) วิริยะ 1.3) อวิหิงสา 1.4) โภชเน มัตตัญญูตา 1.5) ศีล 1.6) อิทัปปัจจยตา 1.7) หลักมัชฌิมาปฏิปทา หลักการใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณค่า 2) รูปแบบและกระบวนการสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติของเครือข่ายป่าชุมชน มี 4 ประการ ได้แก่ การใช้กฎระเบียบทางสังคม การมีส่วนร่วมเครือข่ายองค์กร

* Received 15 November 2020; Revised 19 December 2020; Accepted 20 December 2020

การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าชุมชน และการจัดสรรผลประโยชน์จากป่าชุมชน
3) ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติของ
เครือข่ายป่าชุมชน ขาดการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืน ขาดการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา
อนุรักษ์ป่าชุมชนบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างความองค์ความรู้ด้านความหลากหลาย
ทางชีวภาพให้มีผลต่อการสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ อย่าง
มั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ: ความสมดุลเชิงพุทธ, ต้นทุนทางธรรมชาติ, ป่าชุมชน

Abstract

The Objectives of this research article were to study 1) Concept and Paradigm of balancing and maintaining Buddhist natural costs of community forest 2) patterns and processes for balancing and maintaining Buddhist natural costs of community forest networks in the Northeast. 3) Problems, obstacles and the approach to development the balancing and maintaining Buddhist natural costs of community forest networks in the Northeast. This research was based on qualitative and quantitative research principles, questionnaires, interviews. The population samples were monks, forest networks, government officials, community leaders, and people in the six community forest areas using a selective sampling method of 72 people. The research results were found that 1) Concept and paradigm of balancing and maintaining Buddhist natural costs 1.1) The principle of solitude is a natural remedy both inside and outside the human body don't persecute oneself and others 1.2) perseverance 1.3) non – oppression 1.4) moderation in eating. 1.5) training rule 1.6) specific conditionality 1.7) The middle principles of valuable use of natural resources and the environment. 2) The model and process of balancing and maintaining the natural costs of the community forest network has four aspects: the use of social regulations. Corporate network participation Conservation and restoration of community forests and allocation of benefits from community forests. 3) Problems, obstacles, and approaches for balancing and maintaining the natural costs of the community forest network are lack of sustainable forest utilization. Lack of promotion of wisdom in community forest conservation based on sufficiency economy. To build knowledge on biodiversity to affect balancing and maintaining the cost of natural resources both Stable and sustainable.

Keywords: Buddhist Ecological Balance, Natural Capital, Community Forest

บทนำ

จากการรายงานของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 กล่าวว่า ทรัพยากรด้านป่าไม้ของไทยถูกทำลาย 67 ล้านไร่ ในช่วง 40 ปี ทำให้ในปัจจุบันเหลือพื้นที่ป่าไม้เพียงร้อยละ 31.92 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยภาคเหนือเหลือพื้นที่ป่าร้อยละ 55.16 ภาคตะวันออกเหลือพื้นที่ป่าร้อยละ 21.47 ภาคกลางเหลือพื้นที่ป่าร้อยละ 30.03 ภาคใต้เหลือพื้นที่ป่าร้อยละ 24.26 และภาคอีสานเหลือพื้นที่ป่าร้อยละ 14.80 พื้นที่ป่าไม้ยังคงถูกบุกรุกทำลายส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องโดยลดลงจาก 171 ล้านไร่ ในปี 2504 หรือคิดเป็นร้อยละ 53.3 เหลือ 107.6 ล้านไร่ ในปี 2552 หรือคิดเป็นร้อยละ 33.6 ของพื้นที่ประเทศ จากพื้นที่ป่าที่ลดลงได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าและความหลากหลายทางชีวภาพทำให้สิ่งมีชีวิตมีความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์เพิ่มมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) การจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ทั้งของคนในท้องถิ่นเอง อีกทั้งยังมีบทบาทและความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากสังคมไทยส่วนใหญ่ยังเป็นสังคมเกษตรกรรม ที่จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานการผลิตจากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ ดังนั้น ผลจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติย่อมจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม ในท้องถิ่น รวมถึงระบบเศรษฐกิจของประเทศ (ระวี ถาวร และคณะ, 2551)

มนุษย์กับธรรมชาติยังมีความสมดุลกันแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความเกื้อกูลซึ่งกันและกันมาช้านานตามคติที่ว่า “เสือพี่เพราะป่าปก ป่ารกเพราะเสือยัง ดินเย็นเพราะหลู๋ยัง หลู๋ยังเพราะดินดี” (ฉัตรวดี นนทรี, 2554) ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไปก็ จะส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศ โดยเฉพาะมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ และมนุษย์เองก็มีบทบาทสำคัญในการจัดสรร ดัดแปลง และเป็นผู้ทำลาย แม้ว่ารระบบนิเวศจะมีความสำคัญในการดำรงชีวิต (อรุณี เมฆนาค, 2553) เพียงใดก็ตาม ความผูกพันสัมพันธ์กับป่าระหว่างมนุษย์มีมาช้านาน โดยเฉพาะด้านพระพุทธศาสนานั้น ป่ามีความสัมพันธ์ทางด้านพุทธประวัติ หลักคำสอน และสถาบันทางพระพุทธศาสนา (จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์, 2556) ความอุดมสมบูรณ์ของป่าในอดีตเป็นสิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลให้เกิดผู้นำทางจิตใจในรูปแบบฤษีชนิ และองค์พระศาสดา โดยเฉพาะองค์พระศาสดาพระองค์เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ประสูติ ตรัสรู้ แสดงพระธรรมเทศนา และปรินิพพานในป่า ดังนั้น ป่าจึงเป็นอะไรทุกอย่างที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ พุทธบริษัทจึงมีความรักและรู้จักบุญคุณของป่า สถานที่ประทับของพระพุทธเจ้าก็ล้วนแล้วอยู่แต่ในป่า การดำเนินชีวิตมีการเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างแยกจากกันไม่ได้ พระพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้กฎของธรรมชาติอันสูงสุดพระองค์

ทรงมองเห็นประโยชน์และความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้ทรงวางหลักพระธรรมวินัยให้สาวกศึกษาและปฏิบัติตามโดยใช้อุปกรณ์ที่หาได้ง่ายจากธรรมชาติ และใช้สิ่งแวดล้อมมาเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ศาสนา จนทำให้พุทธศาสนาเป็นที่ยอมรับของสังคม การที่พระสงฆ์ปฏิบัติตามพระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แล้วนั้น นอกจากจะเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ของพระสาวกแล้ว ยังช่วยรักษาสภาพแวดล้อมอีกด้วย

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การจัดการป่าชุมชนยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างยั่งยืน เครือข่ายองค์กรชาวบ้านยังไม่เข้มแข็ง ผู้นำส่วนใหญ่เป็นผู้นำตามธรรมชาติที่ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารองค์กร ไม่มีประสบการณ์ในการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับวิทยาการจัดการจัดการป่าสมัยใหม่ ขาดทักษะการสื่อสาร การเผยแพร่องค์ความรู้และกิจกรรมสู่สาธารณะอย่างเป็นระบบ ซึ่งต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนสนับสนุน โดยภาครัฐและชุมชนที่ดำเนินการอยู่ ยังประสบปัญหาหลาย ๆ ด้านที่ส่งผลให้กระบวนการพัฒนาและอนุรักษ์ไม่ยั่งยืน แต่ทุกฝ่ายก็ได้มีความพยายามแสวงหาพุทธศาสตร์เพื่อให้เกิดกระบวนการอนุรักษ์ป่าชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งในเรื่องการบริหารจัดการองค์กร การจัดการองค์ความรู้ในการอนุรักษ์ป่า การสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ป่า และการสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าให้พัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชุมชน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเน้นกระบวนการการสร้างสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติ เพื่อพัฒนาเครือข่ายและสร้างองค์ความรู้ที่มีคุณค่าสำหรับการพัฒนาเครือข่ายการอนุรักษ์ป่าชุมชนให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและกระบวนการทัศน์การสร้างสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธ
2. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการสร้างสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการสร้างสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) ที่ประกอบด้วยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในระยะแรกได้สำรวจ (Survey) ความพร้อมขั้นพื้นฐานของการจัดป่าชุมชน เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยจึงกำหนดรูปแบบการวิจัย ดังนี้

1. ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ทราบถึงประเด็นของการศึกษา และมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญ จากกระบวนการซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 4 ด้าน คือ การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าชุมชน การปฏิบัติตามกฎระเบียบของป่าชุมชน และการจัดการเครือข่ายป่าชุมชน และจากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางการสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือข้อมูลเชิงประจักษ์ และวิเคราะห์ให้ทราบถึงเหตุผลที่มีส่วนสัมพันธ์กับข้อมูลในประเด็น ปัจจัยส่วนบุคคลในการสนับสนุนรายละเอียดของข้อมูล จากการประเมินผลการสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 4 ด้าน คือ การประชุมวางแผน การดำเนินการตามแผน การแบ่งปันผลประโยชน์จากป่าชุมชน และการแบ่งปันผลประโยชน์จากป่าชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) และการสังเกตการณ์ (Observation) ผู้วิจัยแบ่งขอบเขตการวิจัยออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดข้อมูลที่ได้จากการศึกษามากำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา 2 แหล่ง ดังนี้

1.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) รวมทั้งสิ้น 72 รูป/คน

ก. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ ข้าราชการ โดยพิจารณาคัดเลือกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สามารถให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการแนวคิดและกระบวนการทัศน์การสร้างสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธ จำนวน 18 รูป/คน

ข. กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) จากเครือข่ายป่าชุมชน ผู้นำชุมชน ประชาชนท้องถิ่น ทั้ง 6 ป่าชุมชน โดยพิจารณาคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สามารถให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการรูปแบบการสร้างสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่า จำนวน 54 คน

1.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยค้นคว้าจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้รวบรวมข้อมูล จากรายงานวิจัย ตำราทาง

วิชาการ วารสารและหนังสืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับ (1) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติ (2) หลักธรรมที่นำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์แนวคิดและกระบวนการทัศน์การสร้างสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชียงใหม่ ประกอบด้วยหลักกตัญญู หลักสันโดษ และหลักมัชฌิมาปฏิปทา

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากเครือข่ายป่าชุมชนและป่าชุมชนแบบผสมผสาน รวมทั้งหมด 6 แห่ง ได้แก่

2.1 ป่าชุมชนโคกหินลาด บ้านน้ำจั้น และบ้านหนองคูณ ตำบลบัวค้อ อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน และอำเภอแควน้อย จังหวัดน่าน พื้นที่ป่า 1,500 ไร่

2.2 ป่าชุมชนป่าดงนาครี ตำบลโคกสมบรูณ์ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เชื่อมกับพื้นที่ 5 อำเภอ 2 จังหวัด ได้แก่ อำเภอดอนจาน อำเภอร่องคำ อำเภอกมลาไสย อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พื้นที่ป่าดงนาครี 12,550 ไร่

2.3 ป่าชุมชนดอนเจ้าปู่ บ้านหัวบึง ตำบลทรายมูล อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่ป่า 160 ไร่

2.4 เครือข่ายป่าชุมชนป่าโคกหนองเม็ก - หนองฮี ตำบลเสือเผ่น อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม พื้นที่ป่า 917 ไร่

2.5 ป่าชุมชนดงใหญ่ ตำบลดงใหญ่ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ 1,650 ไร่ (เป็นพื้นที่กันชนของประชาชนรอบป่า 893 ไร่ เป็นที่ป่าจริง 757 ไร่)

2.6 ป่าชุมชนเขาน้อยบ้านใหม่เจริญผล ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ พื้นที่ป่าชุมชน 2,537 ไร่

มีเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ ดังนี้

1. เป็นพื้นที่ที่เป็นชุมชนต้นแบบการทำงานของเครือข่ายป่าชุมชน
2. เป็นพื้นที่ที่มีการขับเคลื่อนการทำงานของเครือข่ายป่าชุมชน
3. เป็นชุมชนต้นแบบการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่สามารถพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน

ผู้วิจัยจัดเวทีประชุมสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏข้อเท็จจริง ผู้นำเครือข่ายป่าชุมชน เพื่อสรุปผลการวิจัยระหว่างผู้วิจัยกับชุมชน ให้มีการถอดองค์ความรู้ไปสู่การพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

3.1 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในพื้นที่ โดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นผู้ที่อาศัยอยู่พื้นที่วิจัย ไม่ต่ำกว่า 10 ปี และสามารถสื่อสารเข้าใจและรับรู้บริบทของป่าชุมชนทั้ง 6 แห่ง

3.2 กลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงลึก มุ่งเน้นการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับ

หน่วยงานของรัฐ เครือข่ายป่า พระสงฆ์ และเครือข่ายป่า เพื่อให้เห็นแนวคิด รูปแบบการจัดการ แนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ ให้เป็นกระบวนการพัฒนารูปแบบการสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่

- พระสงฆ์	จำนวน 6 รูป
- เครือข่ายป่าชุมชน	จำนวน 12 คน
- ข้าราชการ	จำนวน 12 คน
- ผู้นำชุมชน	จำนวน 12 คน
- ประชาชนในพื้นที่	จำนวน 30 คน
รวมทั้งหมด	จำนวน 72 รูป/คน

ผลการวิจัย

1. แนวคิดและกระบวนการทัศน์การสร้างสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธ พบว่า 1) สันโดษ รู้จักประมาณตนและมีความคิดที่จะแบ่งปันเพื่อช่วยเหลือกัน ส่งผลทำให้นุชนไม่คิดเบียดเบียนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอนให้รู้จักความพอดี มีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง 2) วิริยะ มีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ต่อกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีความเพียรพยายาม ไม่หวั่นไหวเมื่อเผชิญกับอุปสรรคซึ่งเกิดขึ้น มีการวางแผนและหาแนวทางแก้ปัญหาในความผิดพลาดก็ไม่ผลักร้าให้ผู้อื่น และเมื่อใดทำงานสำเร็จลงด้วยดีก็แบ่งความรับผิดชอบให้ผู้อื่น 3) อวิหิงสา มีความรักความเอาใจใส่ไม่ทำลายทรัพยากรป่า ทรัพยากรน้ำ มีการพลิกฟื้น ผืนป่าจากป่าเสื่อมโทรมจนกลายเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอาหารของชุมชนทำให้เกิดความชุ่มชื้นแก่ต้นไม้ ยังได้สร้างแท๊งก์เก็บน้ำไว้ในป่าเพื่อให้สัตว์ได้กิน และปล่อยน้ำลงไปในที่ทำกินของชาวบ้าน เพื่อให้ชาวบ้านได้ทำการเกษตร ความเมตตา และความไม่เบียดเบียนนี้ ช่วยให้เกิดการแก้ปัญหา วิกฤตที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ 4) โภชเน มัตตัญญูตา การรู้จักใช้อย่างพอดีหรือเหมาะสม การบริโภคต่าง ๆ มีเพียงเพื่อดำรงชีวิต เช่น การรู้จักใช้น้ำ การรู้จักใช้น้ำ การรู้จักใช้ทรัพยากรป่าที่ดูแล และการรู้จักใช้ดินอย่างเกิดประโยชน์และคุ้มค่า รู้จักประมาณในการบริโภค ไม่เบียดเบียนธรรมชาติ การพึ่งพิงกันอย่างสันติสุขระหว่างทรัพยากรกับมนุษย์ การรู้จักใช้เท่าที่จำเป็น ทรัพยากรก็จะอยู่คู่กับมนุษย์ไปชั่วลูกหลาน 5) ศีล สร้างกติกาหรือวินัยในการใช้ประโยชน์ร่วมกันทั้งพฤติกรรมทางกาย และวาจา เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ จิตสำนึก และการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6) อิทปิปปัจจยตา เข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นจากการอาศัยพึ่งพิงกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เป็นสิ่งซึ่งมีผลกระทบทั่วโลก เพราะมีการทำลายสภาพแวดล้อมในทีใดทีหนึ่ง ย่อมส่งผลเป็นลูกโซ่ไปสู่ที่อื่นด้วย และ 7) หลักมัชฌิมาปฏิปทา นำไปใช้แก้ไขปัญหการใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อย่างพอเพียงและมีคุณค่า พระพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลต่อความเชื่อของประชาชน ในการสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ และทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม กระบวนการสร้างสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธ มีความหมายโดยรวมว่า การใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด ใช้อย่างรู้จักคุณค่าและใช้ให้เกิดประโยชน์และเป็นเวลา ยาวนานที่สุด ตลอดทั้งรักษาให้ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ต่อไปไม่สิ้นสุด

2. รูปแบบและกระบวนการสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากผลการประเมินในภาพรวม เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า 1) ด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน มีค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด ร้อยละ 80.16 2) ด้านการจัดการเครือข่ายป่าชุมชน มีค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด ร้อยละ 58.59 3) ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของป่าชุมชน มีค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด ร้อยละ 50.78 4) และด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าชุมชน มีค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด ร้อยละ 49.69 มีรายละเอียด ดังนี้

ด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน มีค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด ร้อยละ 80.16 เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ มีการจำแนกขอบเขตเพื่อการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชุมชนไว้อย่างชัดเจน ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 100 ส่วนข้อที่มีระดับค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการควบคุมอย่างเข้มงวดในการเข้าไปเก็บหาพืชอาหารป่าและสมุนไพร ค่าเฉลี่ยร้อยละ 30

ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าชุมชน มีค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด ร้อยละ 49.69 เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ มีการจัดทำกล้าไม้ที่ใช้สำหรับปลูกในพื้นที่ป่าชุมชนได้อย่างเพียงพอ จัดหางบประมาณในการดูแลและบำรุงรักษาป่าชุมชนได้อย่างเพียงพอ ค่าเฉลี่ยร้อยละ 100 ส่วนข้อที่มีระดับค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การคัดเลือกชนิดไม้มาปลูกซ่อมได้ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ค่าเฉลี่ยร้อยละ 15.63

ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของป่าชุมชน มีค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด ร้อยละ 50.78 เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ มีการควบคุมเพื่อไม่ให้เกิดการทิ้งขยะและไม่ทำลายทรัพย์สินในพื้นที่ป่าชุมชน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 81.25 ส่วนข้อที่มีระดับค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการควบคุมไม่ให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนอย่างเข้มงวด ค่าเฉลี่ยร้อยละ 12.50

ด้านการจัดการเครือข่ายป่าชุมชน มีค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด ร้อยละ 58.59 เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมดูแลป่าชุมชน ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 80 ส่วนข้อที่มีระดับค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการแบ่งบทบาทและหน้าที่ในการบริหารจัดการ ป่าชุมชนอย่างชัดเจน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 20

ที่	ผลการประเมินกระบวนการสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ระดับปฏิบัติ	
		ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1	การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน	80.16	19.84
2	การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าชุมชน	49.69	50.31
3	การปฏิบัติตามกฎระเบียบของป่าชุมชน	50.78	49.21
4	การจัดการเครือข่ายป่าชุมชน	58.59	41.41

3. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปัญหาด้านการบริหารจัดการป่าชุมชนอย่างเป็นระบบ เช่น การรักษา ป่าชุมชน และการสร้างสมดุลการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน การส่งเสริมและพัฒนาป่าชุมชนให้เป็นแหล่งอาหารและพืชสมุนไพร สนับสนุนการปลูกไม้ 3 อย่าง ได้ประโยชน์ 4 อย่าง การปรับปรุงและพัฒนาป่าชุมชนให้เป็นแหล่งสร้างผลิตภัณฑ์ประจำชุมชนอย่างต่อเนื่อง จึงควรจัดระบบโครงสร้างของปัญหาที่ซับซ้อนหลากหลาย การหมุนเวียนของพลังงานในระบบนิเวศป่าไม้อย่างต่อเนื่อง วิถีชีวิตของคนที่สอดคล้องกับระบบนิเวศป่า ผลผลิตทางเศรษฐกิจ และสิทธิการใช้ประโยชน์จากป่า และมีมิติทางด้านชุมชน ได้แก่ ด้านความเข้มแข็งของชุมชน คือมีผู้นำเข้มแข็ง มีการเรียนรู้ตนเองอย่างต่อเนื่อง มีแนวคิดการพึ่งพาตนเอง ด้านเศรษฐกิจส่งผลต่อความเป็นอยู่ของตนในชุมชน ทางด้านความมั่นคงทางอาหาร ที่อุดมสมบูรณ์และมีหมุนเวียนให้บริโภคตลอดทั้งปี ที่เป็นผลมาจากความร่วมมือการมีภูมิปัญญา และความเป็นมิตร มีการสร้างทุนของชุมชน

อภิปรายผล

1. แนวคิดและกระบวนการทัศน์การสร้างสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธ พบว่า มีการนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามาบูรณาการในการจัดการอนุรักษ์ป่าเพื่อให้คนและป่าอยู่ร่วมกันแบบธรรมชาติ ตามหลักกตัญญู สันโดษ และมัชฌิมาปฏิปทา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับผู้คนในชุมชนให้เกิดการเกื้อกูลเกื้อกัน ด้วยการไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีความเมตตาต่อธรรมชาติ ทั้งตระหนักถึงคุณค่าของป่าที่เกิดขึ้นในพื้นที่แล้วช่วยกันดูแลรักษาเพื่อให้การจัดการป่าชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องประกอบไปด้วยการทำ การพูด การคิด ที่ประกอบด้วยความเมตตาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเกื้อกูลกัน ทำให้เกิดความรักความสามัคคีกันเกิดสังคมสงบสุขซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพิมล ศรศักดิ์ดา และคณะ เรื่อง “การศึกษารูปแบบและกระบวนการอนุรักษ์ป่าชุมชนแนวพุทธในจังหวัดอุบลราชธานี” พบว่า การใช้ทรัพยากรธรรมชาติตามจำเป็นนั้นจะต้องมีปัญญากำกับการใช้ทรัพยากร ซึ่งผู้นำมีความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชนดี แต่ชาวบ้านมีความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชนค่อนข้างน้อย ขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนเกี่ยวกับโครงการป่าชุมชน เช่น พันธุ์กล้าไม้ อุปกรณ์ป้องกันไฟป่า หรือเงินสนับสนุนการฟื้นฟูป่า ชาวบ้านมีมุมมองเกี่ยวกับการจัดการด้านป่าชุมชนเป็นหน้าที่หลักของคณะกรรมการป่าชุมชนมากกว่าเป็นหน้าที่ของชาวบ้าน (สุพิมล ศรศักดิ์ดา และคณะ, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับคหุณิพนธ์ของ พระพรสวรรค์ ฐิตินาโณ (ใจตรง) ได้ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์ทรัพยากรธรรมชาติในพระไตรปิฎก จากการศึกษาพบว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพระไตรปิฎกนั้น ทางพระพุทธศาสนามีทัศนะว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นการอาศัยอยู่กับธรรมชาติโดยไม่ทำลาย ไม่เบียดเบียนธรรมชาติ วิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นวิธีการที่สอดคล้องประสาณกลมกลืนกับธรรมชาติ

ไม่เบี่ยงเบนไปจากกฎธรรมชาติ กระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติคือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การอนุรักษ์ป่าไม้เป็นแนวทางที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติ เพื่อรักษาดินไม้ป่าไม้ให้คงอยู่ ในทางพระพุทธศาสนามีการแนะนำการทำบุญด้วยการปลูกต้นไม้ การบวชป่าเปรียบเทียบกับป่าไม้กับธรรมชาติของมนุษย์ให้เห็นเป็นรูปธรรม รวมทั้งพุทธประเพณีเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้คงอยู่ องค์ธรรมที่เอื้อต่อการบรรลุธรรมคือ วิถีชีวิตที่เรียบง่ายและรู้จักพอเพียง ความเจียมสังัดที่ทำให้เหล่าบรรดาพระสาวกทั้งหลายได้บำเพ็ญเพียรอย่างสงบจนสามารถหลุดออกจากกิเลสได้ (พระพรสวรค์ สฐิติญาณ (ใจตรง), 2556)

2. รูปแบบและกระบวนการสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 4 ประการ ได้แก่ การใช้กฎระเบียบทางสังคม การมีส่วนร่วมเครือข่ายขององค์กรต่าง ๆ การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าชุมชน และการจัดสรรผลประโยชน์จากป่าชุมชน ได้ทำให้เกิดผลกระทบต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญา เสนงูญา เรื่อง “รูปแบบการสร้างจิตอาสาเชิงพุทธของเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล - ตอนใหญ่ ตำบลช้างเผือก อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่า ได้ใช้รูปแบบการสร้างจิตอาสาด้วยการอบรมและสร้างจิตสำนึก การสร้างเครือข่ายในการฟื้นฟูป่าไม้ของเยาวชนบ้านหนองบัว นอกจากนั้น ยังมีการการบวชป่าเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ทางความเชื่อในพระพุทธศาสนาที่จะช่วยคุ้มครองป่าได้ การรวมตัวในการการทำบุญของคนในชุมชนก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ชาวบ้านรวมกันจัดขึ้น เพื่อเชื่อมโยงกันในชีวิตกับการพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ (ปัญญา เสนงูญา, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เดือนนภา ภูทอง เรื่อง “การจัดการป่าชุมชนเพื่อความยั่งยืน โดยการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมสาธารณะและจารีตประเพณีท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือ” พบว่า สังคมท้องถิ่นมีการจัดการ ป่าชุมชนโดยการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อ ค่านิยม และอาศัยปราชญ์ชาวบ้านหรือพ่อหลวงรวมทั้งพระสงฆ์ เป็นรากฐานการขับเคลื่อนชุมชนผ่านการปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิด/ถิ่นเกิด/หรือท้องถิ่น และนำเอาวัฒนธรรมจารีตประเพณีท้องถิ่น มาเป็นวิถีปฏิบัติในการจัดการดูแลรักษาป่าของชุมชนท้องถิ่น เช่น การนำความเชื่อเรื่องผีที่ดูแลป่า การรักษาป่าต้นน้ำ การใช้ทรัพยากรจากป่าอย่างรู้คุณค่าและกุศโลบายในการรักษาป่าผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่นในแต่ละแห่ง (เดือนนภา ภูทอง, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมิชชัย วงศ์อุบ เรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก” พบว่า การป้องกันรักษาป่า ควรมีการจัดสรรพื้นที่ทำกินให้แก่ประชาชน การปลูกป่าต้องการให้มีการปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเพื่อทดแทนพื้นที่ป่าที่ถูกทำลาย การดูแลรักษาป่าไม้ ควรมีการสนับสนุนให้ผู้นำชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์รักษาป่าในพื้นที่ ไม่ให้ถูกตัดทำลาย การป้องกันไฟป่า ต้องการให้มีการปลูกป่า

ทดแทนในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม เพื่อทดแทนพื้นที่ป่าที่ถูกทำลาย มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกันรักษาป่า ด้านการปลูกป่า ด้านการดูแลรักษาป่า และการป้องกันไฟป่า (มีชัย วงศ์อูบ, 2558)

3. ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรส่งเสริมประเพณีบวชป่า จัดทำโครงการเพาะชำ กล้าไม้ ไม้พื้น ไม้กินได้ ไม้เศรษฐกิจ เพื่อปลูกป่าทดแทนและการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ส่งเสริมการปลูกไม้ 3 อย่าง ได้ประโยชน์ 4 อย่าง สนับสนุนกลุ่มอาชีพหรือชุมชนเพื่อให้มีรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอำไพพิศ เกตุวงศ์ ได้วิจัยเรื่อง “สวนสมุนไพรในโรงเรียน : การพัฒนามาตรฐานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” ผลการวิจัยพบว่า พื้นฐานความเชื่อและความผูกพันทางศีลธรรมระหว่างชุมชนกับป่าไม้ ทำให้พื้นที่ป่าเป็นพื้นที่ที่ชุมชนมีการกำหนดสิทธิตามประเพณีในการควบคุม และป้องกันดูแลมีการใช้ระบบศีลธรรมเป็นพื้นฐานของอำนาจในการออกกฎเกณฑ์ตามประเพณี เพื่อควบคุมการใช้และการอนุรักษ์ป่า (อำไพพิศ เกตุวงศ์, 2554) ความเชื่อเกี่ยวกับผีปูด้าเป็นสัญลักษณ์สำคัญของอำนาจในการรักษาป่า และเป็นพื้นฐานของความร่วมมือ ในการปกป้องป่าของชุมชนอีสาน โดยอนุญาตให้เฉพาะสมาชิกของชุมชนเท่านั้นที่จะมีสิทธิในการใช้และการดูแลป่าไปพร้อมกัน ในหลายพื้นที่ได้มีการปรับเปลี่ยนอุดมการณ์ดั้งเดิมตามจารีตปฏิบัติให้มีอัตลักษณ์เป็นทางการมากขึ้น เช่น การตั้งกรรมการ การร่างกฎระเบียบ และข้อบังคับเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากทางการและถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมนูญ เทศน์นำ และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่อง “กระบวนการและรูปแบบการจัดการป่าชุมชนให้เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่เหมาะสมและยั่งยืนบ้านกาด (ตลาด) ชี้เหล็ก ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ชุมชนได้วางแผนการจัดการอนุรักษ์ป่าชุมชน โดยคำนึงความมั่นคงยั่งยืนและแผนแม่บทการพัฒนาชุมชนกาดชี้เหล็ก คือ 1) การจัดเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องวนศาสตร์ชุมชน 2) การจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และศึกษาธรรมชาติ มีเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ มีมัคคุเทศก์ชุมชนบริการนำเที่ยว 3) พัฒนาศักยภาพของชุมชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง มีขีดความสามารถในการจัดการทุนหรือปัจจัยการผลิต ผลผลิตของชุมชนเพื่อใช้สอยระดับครอบครัวและพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจได้อย่างเป็นระบบโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การผลิตและการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร การอนุรักษ์และพัฒนาการใช้ประโยชน์จากไม้ไผ่ (มนูญ เทศน์นำ และคณะ, 2552)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การสร้างสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติของเครือข่ายป่าชุมชน ดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบเพราะมีการวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล ปรับปรุง แก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น ชุมชนต้องรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด ประหยัด ให้

เกิดประโยชน์เป็นการรักษาสมดุลของทรัพยากรป่าไม้ ภาครัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีการสร้างองค์ความรู้เรื่องป่าชุมชนและการอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม ยึดหลักและนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักมัตตัญญูตา หลักสันโดษ หลักอวิหิงสา หลักกตัญญู หลักมัชฌิมาปฏิปทา มาประยุกต์ในพิธีกรรมทางศาสนา เช่น พิธีบวชต้นไม้ พิธีทอดผ้าป่าต้นไม้ พิธีทำบุญด้วยการปลูกต้นไม้ พิธีสะเดาะเคราะห์ด้วยการปลูกต้นไม้ เพื่อให้ประชาชนรู้ถึงคุณค่าของแหล่งที่อยู่อาศัย มีความกตัญญูต่อธรรมชาติ สอนให้ชุมชนรู้ว่ามีมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม และมนุษย์ก็สามารถพึ่งพาสิ่งแวดล้อมที่มีพัฒนาตนเองไปสู่ความหลุดพ้นจากธรรมชาติได้ในเวลาเดียวกัน รูปแบบและกระบวนการการสร้างสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า เมืองประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การใช้กฎระเบียบทางสังคม ด้วยการนำความเชื่อและการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และกฎหมายเข้ามาใช้ในการควบคุมให้ชุมชนให้เคารพและเชื่อฟังผู้นำชุมชน 2) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายและองค์กรต่าง ๆ ในการผลักดันให้การอนุรักษ์ป่าชุมชนได้รับการพัฒนาและเกิดความร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง 3) การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่า ทำให้เกิดการปลูกฝังจิตสำนึกให้เห็นคุณค่า การผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิธีการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนอย่างยั่งยืน 4) การจัดสรรผลประโยชน์จากป่าชุมชน ให้เกิดไม่ใช้สอย อาหารป่าและสมุนไพรได้อย่างพอเพียงกับความต้องการของชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติในโครงการคืนกลับไม้สู่ป่า นำความอุดมสมบูรณ์มาให้ผืนป่าเป็นอย่างมาก ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) การจัดการป่าชุมชนให้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืน ควรมีการร่วมมือจากองค์กรทุกองค์กรในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม และมีความจริงใจ และลงมือกระทำอย่างต่อเนื่อง 2) องค์กรท้องถิ่นและโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าชุมชน ควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนการจัดการป่าชุมชนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ในเชิงทฤษฎีที่ถูกต้อง 3) ภาครัฐและภาคประชาชน ควรเร่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่าชุมชน กำหนดมาตรการเกี่ยวกับกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชน ผูกอบรมและพัฒนาศักยภาพให้องค์ความรู้แก่ประชาชน เพื่อให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมตั้งแต่การค้นหาค้นหาปัญหา และกำหนดเป้าหมายการพัฒนามากกว่าการเข้าร่วมตามเป้าหมาย เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่แท้จริง เนื่องจากในปัจจุบัน เมืองศรีพัฒนาเอกชนและภาคประชาชน ที่แก้ปัญหาทรัพยากรป่าภายในประเทศ ผลของการศึกษานี้จึงไม่สามารถที่จะอธิบายภาพรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนทั้งประเทศได้ ดังนั้น ควรมีการศึกษาการดำเนินโครงการปลูกป่าชุมชนขององค์กรพัฒนาเอกชนอื่นในพื้นที่ต่าง ๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมโครงการปลูกป่าชุมชนให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2556). ทศนะเชิงพุทธศาสตร์ เกี่ยวกับนิเวศวิทยา. เรียกใช้เมื่อ 23 ตุลาคม 2563 จาก <http://newssunday.blogspot.com/2014/05/blog-post.html>
- ฉัตรวดี นนทรี. (2554). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการอนุรักษ์วังปลา: การพลิกฟื้นวิถีชีวิตชนบท. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- เดือนนภา ภูทอง. (2561). การจัดการป่าชุมชนเพื่อความยั่งยืน โดยการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมสาธารณะและจารีตประเพณีท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ปัญญา เสนงา. (2562). รูปแบบการสร้างจิตอาสาเชิงพุทธของเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัว ในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล - ดอนใหญ่ ตำบลช้างเผือก อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ (ใจตรง). (2556). วิเคราะห์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพระไตรปิฎก. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มนูญ เทศน์นำ และคณะ. (2552). กระบวนการและรูปแบบการจัดการป่าชุมชนให้เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่เหมาะสมและยั่งยืนบ้านกาด (ตลาด) ชี้เหล็ก ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มีชัย วงศ์อุบ. (2558). แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก. ใน การประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ (Proceedings) เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15. เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ.
- ระวี ถาวร และคณะ. (2551). ป่าชุมชน: กระบวนการเรียนรู้ในการจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วมของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุพิมล ศรศักดิ์ และคณะ. (2555). การศึกษารูปแบบและกระบวนการอนุรักษ์ป่าชุมชนแนวพุทธในจังหวัดอุบลราชธานี. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อรุณี เมฆาธร. (2553). ชีวิตกับสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี. นนทบุรี: เจริญรุ่งเรืองการพิมพ์.

อำไพพิศ เกตุวงศ์. (2554). สวนสมุนไพรรในโรงเรียน: การพัฒนามาตรฐานโดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชน. ใน คุชฌินิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์.
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ผลของรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G
ที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม
ในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา*

THE EFFECT OF LEARNING MODEL FOR HAPPINESS OF LEARNING
BY C2G TECHNIQUE ON COGNITIVE DOMAIN BASED ON
THE CONCEPT OF BENJAMIN S. BLOOM IN ANATOMY
AND PHYSIOLOGY SUBJECT

วัลลภา วาสนาสมpong

Wallapa Wassanasompong

ดุษฎิ อินทรประเสริฐ

Dussadee Intaraprasert

กมลมาลย์ วิรัฐเศรษฐสิน

Kamolmarn Viratsetsin

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: wallapa.wa@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G ที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยของบลูมและความสุขในการเรียน กลุ่มทดลอง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศึกษาในกลุ่มทดลองกลุ่มเดียวจำนวน 31 คน วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One - Group Pretest - Posttest) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินความสุขในการเรียน และแบบทดสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอธิบายข้อมูลและสถิติเชิงอนุมานวิเคราะห์ข้อมูลด้วย Paired Sample t - test ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G พัฒนาจากการบูรณาการระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้แบบเกม (Game Based Learning) และเทคนิคผังกราฟิก (Graphic Organizer) มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นสร้างกลุ่ม ขั้นกิจกรรม และขั้นประเมินตนเอง ผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน ด้านความสนใจใฝ่เรียนรู้ ด้านความ

* Received 6 August 2020; Revised 6 December 2020; Accepted 19 December 2020

พึงพอใจในการเรียน และด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง และมีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยของบลูม สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียนและมีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยของบลูมเพิ่มขึ้น จึงสามารถนำรูปแบบการเรียนรู้นี้ไปใช้ในการเรียนรู้รายวิชาอื่นๆ เพื่อเพิ่มความสุขและประสิทธิผลในการเรียนรู้ได้

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G, พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม, ความสุขในการเรียน, รายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) Present the learning model for happiness of learning by C2G technique 2) to study the effectiveness of learning model for happiness of learning by C2G technique approach on development of cognitive domain based on the concept of Benjamin S. Bloom and happiness in learning . The sample was composed of 31 first-year students in health science major, Suan Sunandha Rajabhat University. Data were collected using happiness for learning assessment, before and after the intervention, using a set of tests on cognitive domain based on the concept of Benjamin S. Bloom. Descriptive statistics were used to describe data and analytical statistics in regard to Paired Sample T - Test. The research results showed that the structure of learning model for happiness of learning, using C2G technique based on the integration between cooperative learning, game based learning, and graphic organizer, has 3 steps: group creation, activity and self assessment. The effect of using this learning model led to students' happiness in their studies regarding their interest in learning, satisfaction from learning, and self-esteem. After the intervention there was a significantly higher mean score of cognitive domain based on the concept of Benjamin S. Bloom, when compared to that of pre - experiments (p .05). This finding showed that learning model for happiness of learning by C2G technique can be used in the development of other subjects, which would help increase learners' happier in their studies and promote learning behavior in Bloom's cognitive domain.

Keywords: Learning Model For Happiness of Learning By C2G Technique, Cognitive Domain Based on The Concept of Benjamin S. Bloom, Happiness in Learning, Anatomy and Physiology Subject

บทนำ

การเรียนรู้อย่างมีความสุข (Happiness in Learning) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถก้าวไปสู่จุดหมายปลายทางในการเรียนรู้ได้โดยง่ายและยังสามารถมองเห็นคุณค่าจากสิ่งที่เรียนรู้ว่าตนเองจะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร เพราะหากผู้เรียนมีความพึงพอใจหรือเกิดความสุขใจต่อสิ่งที่ตนกำลังจะเรียนรู้แล้ว พฤติกรรมการตอบสนอง และผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้นตามมาโดยไม่ยากนัก เพราะการมีส่วนร่วม (Participation) ครูผู้สอนควรจะต้องมียุทธวิธีที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อตอบสนอง “ความสุข” ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน อันจะทำให้ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ได้ (กมล โพธิเย็น, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ ที่พบว่าเมื่อผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขจะเกิดการหลั่งของสารเคมีในสมอง เช่น โดปามีน นอร์เอพิเนพริน ที่ทำให้มีความสุข ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ สนใจใฝ่คว้าอยากที่จะรู้ เกิดความสนุกและมีพลังที่เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ทำให้มีการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น (พรพรรณ ศรีโสภา, 2558) ในสถาบันอุดมศึกษานั้นได้มีการจัดการเรียนรู้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่คาดหวังที่พัฒนาขึ้นมา จากประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการศึกษาอย่างน้อย 5 ด้าน (สำนักมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา, 2557) ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยในด้านความรู้ (Knowledge) นั้นหมายถึงความสามารถในการเข้าใจการนึกคิดและการนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์และจำแนกข้อเท็จจริงในหลักการทฤษฎีตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้

สำหรับรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา จัดเป็นพื้นฐานทางวิชาชีพของหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต การแพทย์และสาธารณสุขที่ทุกมหาวิทยาลัยต้องมีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานี้ ในการเรียนวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาที่ผู้เรียนประสบ คือ เนื้อหาในบทเรียน โดยเฉพาะชื่อโครงสร้างทางกายวิภาคศาสตร์ต่าง ๆ ที่ต้องใช้ความจำที่มีจำนวนมากและน่าเบื่อ ผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ที่เรียนกับการนำไปใช้ได้ รูปแบบการสอนยังเน้นการบรรยายเนื้อหาอย่างต่อเนื่องทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกลำบากหน่ายและขาดหลักในการวิเคราะห์และการจดจำอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการที่นักศึกษามีเวลาจำกัดในการทบทวนเนื้อหาได้สม่ำเสมอ เนื่องจากส่วนใหญ่มีการเรียนควบคู่กับวิชาอื่นหลายวิชา (บังอร ฉางทรัพย์, 2552) หากส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข

เกิดแรงจูงใจ เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ครู และเพื่อน อันเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะเป็น การส่งเสริมให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าและพัฒนาศักยภาพตามที่ตนเองถนัดและสนใจ จะนำไปสู่ การปรับตัวต่อสังคมอย่างมีความสุขต่อไปใน (สุชีรา วิบูลย์สุข, 2558) จากงานวิจัยของ Maria Entezari and Mohammad Javdan กล่าวว่า วิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยานั้นเป็นวิชา ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการลาออกกลางคันเป็นจำนวนมาก จึงทำให้เกิดการค้นหาคำสอนที่จะช่วย ให้การเรียนการสอนรายวิชานี้ประสบความสำเร็จ และพบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning หรือแบบห้องเรียนกลับด้าน Flipped Classroom นั้นส่งผลต่อประสิทธิภาพการ สอบและทัศนคติทางบวกแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาได้ดีขึ้น ร้อยละ 73.88 และสร้าง ความเชื่อมโยงกับเป้าหมายด้านอาชีพในอนาคต ร้อยละ 79.77 (Maria Entezari and Mohammad Javdan, 2016)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา มุ่งให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวในการแสวงหาความรู้ และ วิธีที่กระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ (Meaningful Learning) ขึ้นภายในตัว ผู้เรียนเอง และพบวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในรายวิชากายวิภาคศาสตร์ และสรีรวิทยาที่มีประสิทธิผลต่อการเรียนรู้และมีความน่าสนใจ เช่นการศึกษาของ Diana J. Oakes พบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ และแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มโดยแต่ละกลุ่มมีผู้เรียนที่มีความสามารถคล่องกันไปนำไปสู่การเพิ่ม ประสิทธิภาพของผู้เรียนและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Diana J. Oakes, 2018) ต่อด้วย การศึกษาของ Emeka Anyanwu พบว่า การเรียนวิชากายวิภาคศาสตร์นั้นทำให้ผู้เรียนเกิด ความกลัว ความเครียด ขาดความมั่นใจและขาดความสนใจได้ แต่บอร์ดเกมกายวิภาคศาสตร์ ช่วยลดแรงกดดัน เหล่านั้นได้ เพราะเป็นการเน้นรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สร้างความร่วมมือกันและเพิ่มความสุขสนุกสนานให้กับกระบวนการเรียนรู้ส่งเสริมความเข้าใจและ ได้เนื้อหา (Emeka Anyanwu, 2014) เช่นเดียวกับการศึกษาของ Robert V. Hill และ Zeinab Nassrallah ที่พบว่า การเรียนรู้แบบเกม (Game based learning) โดยการใช้เกม และองค์ประกอบของเกมเป็นเครื่องมือในการสอนได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นสำหรับการศึกษา ทางกายวิภาคศาสตร์ เพราะรูปแบบเกมส่งเสริมความผูกพันและความพึงพอใจของผู้เรียนและส่งเสริม การทำงานร่วมกันและการทำงานเป็นทีมในหมู่ผู้เรียนอีกด้วย (Robert V. Hill and Zeinab Nassrallah, 2018) นอกจากการเรียนที่สร้างการมีส่วนร่วมและความสนุกสนานให้ผู้เรียนแล้ว การเรียนกายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาผู้เรียนต้องสามารถจดจำเนื้อหาและคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ ซึ่งวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนจัดระบบความคิดช่วยให้ผู้เรียนเกิดความ สนใจในเนื้อหาสาระเกิดความเชื่อมโยงของเนื้อหา เกิดความคิดรวบยอดได้ ด้วยเทคนิค ผังกราฟิก (Graphic Organizer) ผังกราฟิก คือเครื่องมือการเรียนการสอนที่แสดงให้เห็นการ จัดระเบียบของแนวคิดรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างกันด้วยรูปแบบภาพ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ

ความรู้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายเมื่อความรู้ที่มีอยู่ของแต่ละบุคคลได้ถูกเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ (Leyla Ayverdi and Canan Nakiboglu, 2014)

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงทำการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา โดยการสร้างรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G จากการบูรณาการระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) กับการเรียนรู้แบบเกม (Game Based Learning) และเทคนิคผังกราฟิก (Graphic Organizer) แล้วทำการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบ คือพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม ในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยผลการศึกษาค้นคว้าได้ออกมาจากรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนแล้วยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียน และมีหลักในการวิเคราะห์และการจดจำอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม อันนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับที่ดีขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา และช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจประโยชน์ของการนำความรู้จากวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาไปใช้ในการฝึกปฏิบัติและประกอบวิชาชีพได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม
2. เพื่อศึกษาผลของรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม
 - 2.1 พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม
 - 2.2 การประเมินตนเอง ด้านความสุขในการเรียน และผลของระดับความรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองศึกษาในกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One - Group Pretest - Posttest) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ภาคเรียนที่ 1/2562 ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง 1 สาขาจาก 6 สาขา คือ สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพเป็นผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 31 คน โดยที่กลุ่มตัวอย่างทุกคนล้วนมีความเข้าใจในโครงการอบรมไปตามหลักการของจริยธรรมการวิจัยในคน สมัครงใจเข้าฝึกอบรมในโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ รูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม พัฒนามาจากการบูรณาการระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) กับการเรียนรู้

แบบเกม (Game Based Learning) และเทคนิคผังกราฟิก (Graphic Organizer) จำนวน 5 แผนการเรียนรู้ ได้แก่ ระบบหายใจ ระบบไหลเวียนเลือด ระบบย่อยอาหาร ระบบขับถ่าย ปัสสาวะ และอวัยวะรับสัมผัส ดำเนินการสัปดาห์ละ 1 ครั้งๆละ 5 ชั่วโมง ต่อ 1 แผนการเรียนรู้ ในแต่ละแผนการเรียนรู้ประกอบไปด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอนตามรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G คือ ขั้นสร้างกลุ่ม ขั้นกิจกรรม และขั้นประเมินตนเอง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบทดสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม ซึ่งข้อคำถามแต่ละข้อสะท้อนพฤติกรรมการคิดของสมองจำแนกตามลำดับขั้นของกระบวนการทางปัญญาในจุดมุ่งหมายทางการศึกษาด้านพุทธิพิสัยของบลูมฉบับปรับปรุง 6 ลำดับ ได้แก่ การจำ การเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ด้วยการคำนวณค่าทางสถิติเรียกว่าดัชนีความเที่ยงตรง (Content validity index: CVI) (Polit, D.F. & Beck, C.T., 2018) ดัชนีความเที่ยงตรง (Content validity index: CVI) เป็นการประเมินความตรงตามเนื้อหา โดยพิจารณาทีละข้อคำถามว่าสอดคล้องกับทฤษฎีหรือเนื้อหาหรือไม่ เน้นที่ระดับความเห็นด้วยของผู้เชี่ยวชาญต่อข้อคำถามนั้น ๆ แล้วนำมาคำนวณค่า CVI ซึ่ง Polit & Beck (2008) เรียกว่า I - CVI (ค่า CVI ที่ได้จากการพิจารณารายข้อ: Item) ค่า CVI ที่ดีควรมีค่า > .80 และแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ ค่า CVI จะเท่ากับ 1

การกำหนดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อคำถามแต่ละข้อโดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ คือ

ไม่สอดคล้อง	ให้	1	คะแนน
สอดคล้องน้อย	ให้	2	คะแนน
สอดคล้องค่อนข้างมาก	ให้	3	คะแนน
สอดคล้องมาก	ให้	4	คะแนน

ต่อมานักวิจัยนับจำนวนข้อคำถามที่ผู้เชี่ยวชาญให้คะแนน 3 - 4 คะแนน เท่านั้น มาคำนวณหาค่า CVI ดังนี้

$$CVI = \frac{\text{จำนวนคำถามที่ผู้เชี่ยวชาญทุกคนให้ความคิดเห็นในระดับ 3 และ 4}}{\text{จำนวนคำถามทั้งหมด}}$$

การประเมินทั้งฉบับ ได้ค่า CVI เท่ากับ 0.895 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์คุณภาพสามารถนำไปใช้ได้ (Polit, D.F. & Beck, C.T., 2018) โดยแบบทดสอบมีลักษณะเป็นปรนัยแบบเลือกเติมคำ และอัตนัย จำนวน 25 ข้อ รวมคะแนนเต็ม 25 คะแนน มีเกณฑ์การประเมินแบ่งเป็น 3 ระดับ ตามเกณฑ์ของ Bloom (Bloom, B.J. et al., 1956) คือ ระดับสูง ร้อยละ 80 - 100 หรือมีช่วง

คะแนนระหว่าง 20.00 – 25.00 คะแนน ระดับปานกลาง ร้อยละ 60-79 หรือมีช่วงคะแนนระหว่าง 15.00 – 19.99 คะแนน และระดับต่ำ ร้อยละ 60 ลงมา หรือมีช่วงคะแนนระหว่าง 0 – 14.99 มีคะแนน

2.2 แบบประเมินความสุขในการเรียนแต่ละครั้ง ภายหลังจากการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G ทุก ๆ ครั้ง ผู้เรียนต้องทำการประเมินความสุขในการเรียน ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scale) มีระดับคำตอบ 6 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามระดับความสุขที่จากน้อยไปมาก ตั้งแต่ 1 - 6 คะแนน ทำการประเมินความสุขในการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ความสนใจใฝ่เรียนรู้ คือ ผู้เรียนสนุกสนานในการเรียน ให้ความร่วมมือ รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ด้านที่ 2 ความพึงพอใจในการเรียน คือ ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อและยอมรับผลคะแนนของตนได้ พึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียน มีความรู้สึกที่ดีต่อการทำงานกลุ่มและสมาชิกในกลุ่ม ด้านที่ 3 การเห็นคุณค่าในตนเอง คือ ผู้เรียนสามารถยอมรับความสามารถของตนเอง รู้สึกรักและมีความภาคภูมิใจในตนเอง

2.3 แบบประเมินระดับความรู้ ภายหลังจากการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G ทุก ๆ ครั้ง ผู้เรียนต้องทำการประเมินระดับความรู้ที่ได้ เป็นการประเมินระดับความรู้ของตนเองก่อนและหลังเรียนมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) จากค่า 0 ถึง 10 เมื่อ 0 แทน ความไม่มีหรือมีน้อยที่สุด 10 แทน มีครบถ้วนหรือมีมากที่สุด (วัฒนา สุนทรชัย, 2552)

ข้อพิจารณาทางจริยธรรม

ได้รับการพิจารณาและอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามเอกสารรับรอง เลขที่ SWUEC/E 332/2561 เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2561

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ชี้แจงรายละเอียดการทำวิจัย และให้ผู้เรียนลงนามหนังสือแสดงความยินยอมในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ก่อนเริ่มกิจกรรมในช่วงแรกชี้แจงขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G และให้ผู้เรียนกลุ่มทดลองและทำแบบทดสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูมก่อนเรียน
3. ดำเนินการตามรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G ระยะเวลาในการดำเนินการสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 5 ชั่วโมง ต่อ 1 แผนการเรียนรู้ ซึ่งได้ดำเนินการตามรูปแบบ จำนวน 5 แผนการเรียนรู้ ได้แก่ ระบบหายใจ ระบบไหลเวียนเลือด ระบบย่อยอาหาร ระบบขับถ่ายปัสสาวะ และอวัยวะรับสัมผัส ในทุก ๆ ครั้งผู้เรียนต้องทำการประเมินตนเองหลังเรียน ได้แก่ ประเมินความสุขในการเรียน และประเมินระดับความรู้

4. ภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการทั้ง 5 ครั้ง เว้นระยะ 2 สัปดาห์ ทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบทดสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูมหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบคู่ขนานมีความแตกต่างกับก่อนการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปกำหนดระดับความเชื่อมั่นในการทดสอบทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ $p < 0.05$ เป็นเกณฑ์ในการยอมรับสมมติฐานการวิจัย ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนาร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม ก่อนและหลังการทดลองใช้สถิติ Paired Samples t-test

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม พัฒนามาจากการบูรณาการระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) กับการเรียนรู้แบบเกม (Game based learning) และเทคนิคผังกราฟิก (Graphic organizer) ประกอบไปด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน ขั้นสร้างกลุ่ม ขั้นกิจกรรม และขั้นประเมินตนเอง โดยแต่ละขั้นมีกิจกรรมดังนี้

1.1 ขั้นสร้างกลุ่ม โดยมีกระบวนการ ดังนี้

1.1.1 ตอบคำถามก่อนเรียน: ในการเรียนแต่ละหัวข้อ ให้ผู้เรียนทุกคนตอบคำถามก่อนเรียน เพื่อนำคะแนนมาใช้ในการแบ่งกลุ่ม โดยสื่อที่ใช้ในการตอบคำถามก่อนเรียนที่ทางผู้วิจัยเลือกใช้ คือ Application KAHOOT เนื่องจากผู้เรียนทุกคนมีโทรศัพท์มือถือ ใช้งานสนุกสนานดึงดูดความสนใจได้เป็นอย่างดี

1.1.2 สร้างกลุ่ม: ทำการแบ่งกลุ่ม จากคะแนนที่ได้จากการตอบคำถามก่อนเรียน โดยแบ่งคะแนนตามความสามารถของผู้เรียนที่ต่างกัน กลุ่มละไม่เกิน 6 คน

1.1.3 กำหนดเป้าหมายก่อนเรียน: เมื่อจับกลุ่มได้แล้ว ให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันเขียนความคาดหวังก่อนเรียน เช่น ผู้เรียนรู้อะไรเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนบ้าง และต้องการหรืออยากรู้อะไรในหัวข้อที่จะเรียน เพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้สอนกับผู้เรียน

1.1.4 ระบุบทบาทหน้าที่: ทำการระบุบทบาทหน้าที่ ของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม โดยจะมีบทบาทหน้าที่อะไรนั้นให้ผู้เรียนเป็นผู้คิดขึ้นมาเอง และผู้สอนพิจารณาตามความเหมาะสม

1.2 ขั้นกิจกรรม โดยมีกระบวนการ ดังนี้

1.2.1 รู้เนื้อหา: ควรเริ่มต้นด้วยการสอนก่อน เพราะผู้เรียนต้องรู้เนื้อหาก่อนจึงสามารถลงมือมีส่วนร่วมในการเล่นเกมนได้ โดยรูปแบบของการสอนควร

ประกอบด้วยสื่อที่มีความน่าสนใจ แปลกใหม่ ประกอบกับน้ำเสียงและการตั้งคำถามที่ชวนติดตามของผู้สอน เช่น การเล่าเรื่อง ประกอบภาพสามมิติ โมเดล คลิปวิดีโอ หรือการอ่านทำความเข้าใจมาก่อนล่วงหน้า

1.2.2 เล่นเกม: หลังจากที่ได้รู้เนื้อหาเกี่ยวกับหัวข้อที่เรียนแล้ว ผู้สอนทำการสร้างโจทย์ กรณีศึกษา หรือ สถานการณ์สมมติเพื่อให้ผู้เรียนได้คิดหาคำตอบร่วมกันในกลุ่ม โดยกระบวนการได้มาซึ่งคำตอบนั้นผ่านกระบวนการเล่นเกมที่มีการแข่งขัน นับแต้มแต่ละกลุ่ม ได้แก่ การศึกษาจากโมเดลหรือชิ้นส่วนอวัยวะของจริง การใช้บัตรคำ บอร์ดเกม Lab กริ่ง และ Walk Rally เป็นต้น

1.2.3 สร้างผังกราฟิก: ภายหลังจากการเรียนรู้และหาคำตอบร่วมกันของกลุ่ม ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มทำการสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้แก่กันภายในกลุ่ม เพื่อนำความรู้ที่ได้มาเติมเต็มแผนผังที่ผู้สอนได้ทำโครงร่างไว้ให้แล้ว

1.2.4 นำเสนอผลงาน: ให้ทางกลุ่มร่วมกันประเมินผลงานของกลุ่ม และนำเสนอในรูปแบบที่แตกต่างกันไปในแต่ละครั้ง เช่น นำเสนอด้วยการแสดงบทบาทสมมติ หรือการแต่งกลอน แต่งเพลง สร้างเป็นสิ่งประดิษฐ์ เป็นต้น ควบคู่กับผังกราฟิก ทั้งนี้ลำดับในการนำเสนอสมควรมาจากการจับฉลาก

1.2.5 สรุปบทเรียนร่วมกัน: ผู้สอนตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนสรุปเนื้อหาความรู้ที่ได้ โดยผู้สอนไม่ตอบให้ทั้งหมด แต่จะคอยเติมส่วนที่ยังไม่ครบถ้วน โดยในกระบวนการของขั้นที่ 1 และ 2 นี้ ผู้วิจัยทำการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้รายกลุ่ม

1.3 ขั้นประเมินตนเอง โดยผู้เรียนต้องทำการประเมิน ดังนี้

1.3.1 ความสุขในการเรียน: ทำการประเมินหลังเสร็จกิจกรรมโดยผู้เรียนรายบุคคล ด้วยแบบประเมินความสุขในการเรียน ประกอบด้วย ความสนุกสนาน การให้ความร่วมมือ ความรู้สึกที่ดีต่อการทำงานกลุ่มและบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ และการยอมรับเกี่ยวกับผลงานของกลุ่ม

1.3.2 ระดับความรู้ก่อนและหลังเรียน: ทำการประเมินทำการประเมินหลังเสร็จกิจกรรมโดยผู้เรียนรายบุคคล ด้วยแบบประเมินระดับความรู้ที่ตนเองได้รับในการเรียน

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง พบว่า ก่อนการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 100 มีคะแนนเฉลี่ย 4.58 คะแนน ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน 2.742 คะแนนต่ำสุด 1 คะแนนและคะแนนสูงสุด 12 คะแนน ภายหลังจากทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม ส่วนมากอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 71.0 รองลงมา มีคะแนนอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 29.0 มีคะแนนเฉลี่ย 18.35 คะแนน ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน 1.780 คะแนนต่ำสุด 15

คะแนนและคะแนนสูงสุด 22 คะแนน ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ คะแนนพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม ก่อนและหลังการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม ของกลุ่มทดลอง 31 คน ก่อนและหลังการทดลอง

พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย ตามแนวคิดของบลูม	ก่อนการทดลอง จำนวน (ร้อยละ)	หลังการทดลอง จำนวน (ร้อยละ)
ระดับสูง (20.00 – 25.00 คะแนน)	0	9(29.0)
ระดับปานกลาง (15.00 – 19.99 คะแนน)	0	22(71.0)
ระดับต่ำ (0 – 14.99 คะแนน)	31(100.00)	0
min, max	1, 12	15, 22
$\bar{X} \pm S$	4.58 $\pm$ 2.742	18.35 $\pm$ 1.780
t(p-value)	32.660* (< 0.001)	

*paired sample t-test

3. ผลการวิเคราะห์การประเมินตนเอง ได้แก่ ความสุขในการเรียน และระดับความรู้ ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

3.1 ความสุขในการเรียนแต่ละครั้ง การประเมินความสุขในการเรียน มีลักษณะเป็นมาตราประเมินรวมค่า (Summated Rating Scale) มีระดับคำตอบ 6 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามระดับความสุขที่จากน้อยไปมาก ตั้งแต่ 1 - 6 คะแนน ทำการประเมินความสุขในการเรียนรู้ 3 ด้าน คือด้านที่ 1 ความสนใจใฝ่เรียนรู้ ด้านที่ 2 ความพึงพอใจในการเรียน ด้านที่ 3 การเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า กลุ่มทดลองส่วนมากมีความสุขทุกด้านอยู่ในระดับที่มากและมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินรวมรายด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 ความสนใจใฝ่เรียนรู้ 5.11 ± 0.673 ด้านที่ 2 ความพึงพอใจในการเรียน 5.16 ± 0.622 ด้านที่ 3 การเห็นคุณค่าในตนเอง 5.15 ± 1.141 และมีคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินรวมทุกด้านรายครั้ง ดังนี้ ครั้งที่ 1 5.31 ± 0.719 ครั้งที่ 2 5.33 ± 0.714 ครั้งที่ 3 4.98 ± 0.845 ครั้งที่ 4 4.90 ± 0.765 และ ครั้งที่ 5 5.17 ± 0.724 จะเห็นได้ว่าการประเมินความสุขในการเรียน ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนครั้งที่ 2 มากที่สุด และมีความสุขความพึงพอใจในการเรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินตนเองด้านความสุขในการเรียน

ความสุขในการเรียน		ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5	รวม
ด้านที่ 1	$\bar{X}$	5.32	5.23	4.94	4.87	5.19	5.11
ความสนใจใฝ่เรียนรู้	S.D.	0.871	0.805	0.964	0.846	0.749	0.673
ด้านที่ 2	$\bar{X}$	5.32	5.39	5.06	4.94	5.10	5.16
ความพึงพอใจในการเรียน	S.D.	0.871	0.803	0.814	0.854	0.790	0.622
ด้านที่ 3	$\bar{X}$	5.29	5.39	4.97	4.90	5.23	5.15
การเห็นคุณค่าในตนเอง	S.D.	0.902	0.803	0.912	0.746	0.762	1.141
รวม	$\bar{X}$	5.31	5.33	4.98	4.90	5.17	5.14
	S.D.	0.719	0.714	0.845	0.765	0.724	0.619

3.2 ระดับความรู้ การประเมินระดับความรู้ภายหลังจากการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G ทุกครั้งผู้เรียนต้องทำการประเมินระดับความรู้ที่ได้ เป็นการประเมินระดับความรู้ของตนเองก่อนและหลังเรียนมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) จากค่า 0 ถึง 10 เมื่อ 0 แทน ความไม่มีหรือมีน้อยที่สุด 10 แทน มีครบถ้วนหรือมีมากที่สุด พบว่า ในทุก ๆ ครั้งกลุ่มทดลองส่วนมากประเมินตนเองก่อนเรียนมีระดับความรู้ที่ได้น้อยกว่าหลังเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินรายครั้ง ดังนี้ ครั้งที่ 1 ระบบหายใจ ก่อนเรียน 2.26 ± 2.016 หลังเรียน 7.39 ± 1.817 ครั้งที่ 2 ระบบไหลเวียนเลือด ก่อนเรียน 3.26 ± 1.999 หลังเรียน 7.97 ± 1.923 ครั้งที่ 3 ระบบย่อยอาหาร ก่อนเรียน 2.97 ± 1.602 หลังเรียน 7.35 ± 1.817 ครั้งที่ 4 ระบบขับถ่าย ปัสสาวะ ก่อนเรียน 3.58 ± 1.455 หลังเรียน 7.19 ± 1.515 และครั้งที่ 5 อวัยวะรับสัมผัส ก่อนเรียน 3.35 ± 1.872 หลังเรียน 7.35 ± 1.723 เมื่อนำผลการประเมินความรู้ที่ได้ก่อนเรียนและหลังเรียนทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ พบว่าทุกครั้ง ผู้เรียนประเมินความรู้ที่ได้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินตนเองด้านความรู้ที่ได้ก่อนและหลังเรียน

ความรู้	ประเมินตนเอง		T - value	p-value
	ก่อนเรียน	หลังเรียน		
ครั้งที่ 1 ระบบหายใจ	2.26 ± 2.016	7.39 ± 1.817	9.600*	< 0.001
ครั้งที่ 2 ระบบไหลเวียนเลือด	3.26 ± 1.999	7.97 ± 1.923	9.381*	< 0.001
ครั้งที่ 3 ระบบย่อยอาหาร	2.97 ± 1.602	7.35 ± 1.817	10.220*	< 0.001
ครั้งที่ 4 ระบบขับถ่าย	3.58 ± 1.455	7.19 ± 1.515	8.738*	< 0.001
ปัสสาวะ				
ครั้งที่ 5 อวัยวะรับสัมผัส	3.35 ± 1.872	7.35 ± 1.723	9.356*	< 0.001
รวม	3.08 ± 1.414	7.45 ± 1.507	10.488*	< 0.001

* paired sample t-test

อภิปรายผล

1. รูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G พัฒนามาจากการบูรณาการระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) กับการเรียนรู้แบบเกม (Game Based Learning) และเทคนิคผังกราฟิก (Graphic Organizer) จำนวน 5 แผนการเรียนรู้ ได้แก่ ระบบหายใจ ระบบไหลเวียนเลือด ระบบย่อยอาหาร ระบบขับถ่าย ปัสสาวะ และอวัยวะรับสัมผัส ดำเนินการสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 5 ชั่วโมง ต่อ 1 แผนการเรียนรู้ ในแต่ละแผนการเรียนรู้ประกอบไปด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นสร้างกลุ่ม ขั้นกิจกรรม และขั้นประเมินตนเอง โดยในขั้นสร้างกลุ่มเป็นการประยุกต์การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ด้วยการให้ผู้เรียนตอบคำถามก่อนเรียนแต่ละครั้ง เพื่อนำคะแนนมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มย่อยให้สมาชิกในกลุ่มความสามารถกันและให้มีการแต่งตั้งบทบาทหน้าที่ตามที่สมาชิกกลุ่มเห็นสมควรและร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ร่วมกัน ต่อมาขั้นกิจกรรม ในขั้นนี้เป็นการบูรณาการทั้งการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) กับการเรียนรู้แบบเกม (Game Based Learning) และเทคนิคผังกราฟิก (Graphic organizer) เพราะในขั้นกิจกรรมนี้ต้องอาศัยทั้งการทำงานร่วมกันเป็นทีมแก้ปัญหาร่วมกันเพื่อให้กลุ่มประสบผลสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมาย โดยผ่านการทำภารกิจต่าง ๆ ในรูปแบบของเกม เช่น การแข่งขันตอบคำถาม การประดิษฐ์ผลงาน กิจกรรม Walk Rally แบบฐาน RC การแข่งขันแบบ Lab กริ่ง และบอร์ดเกม ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จัดเป็นการเรียนรู้แบบเกม (Game Based Learning) ที่ออกแบบมาเพื่อสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการลงมือเล่นหรือปฏิบัติ โดยสอดแทรกเนื้อหาบทเรียนลงไปในเกม ทำให้ผู้เรียนได้ทักษะและความรู้จากการลงมือเล่นหรือปฏิบัติ พร้อมทั้งเกิดความเพลิดเพลินและสนใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ จากนั้นเมื่อผ่านการเล่นเกมแล้วกลุ่มผู้เรียน

ต้องช่วยการสร้างผังกราฟิก (Graphic Organizer) เพื่อเป็นการสรุปบทเรียนและนำมาใช้ควบคู่กับการนำเสนอผลงาน เพราะผังกราฟิกจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและหาบทสรุปของแนวคิดที่ซับซ้อนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สุดท้ายคือขั้นประเมินตนเอง เป็นการประเมินตนเองของผู้เรียน 2 ด้าน คือ ความสุขในการเรียนและระดับความรู้ก่อนและหลังเรียนเพื่อให้ทราบว่าในการเรียนแต่ละครั้งผู้เรียนมีความสุขมากน้อยเพียงใด และมีระดับความรู้ของตนเองก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนรู้ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำไปทดลองศึกษานำร่องเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ในการนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียงก่อนนำไปใช้ทดลองเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี ที่สรุปไว้ว่า รูปแบบการเรียนรู้คือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎีหลักการหรือแนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอนรวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคต่าง ๆ ที่สามารถทำให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือ (ทิศนา ขัมมณี, 2553) การเรียนรู้ลักษณะนี้ช่วยนำความสุขสู่ผู้เรียนได้เพราะทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ อีกทั้งการได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ รวมถึงการเล่นเกมนั้นช่วยทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและรู้สึกดีต่อการทำงานกลุ่ม ได้รู้จักเพื่อนต่างสาขา และรู้สึกพึงพอใจกับผลงานของตนเอง ส่งผลต่อทัศนคติทางบวกในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา สอดคล้องกับการศึกษาของ Maria Entezari and Mohammad Javdan ที่ทำการศึกษาเปรียบเทียบการสอนแบบดั้งเดิมกับการสอนแบบ active learning ด้วยห้องเรียนกลับด้านกับนักศึกษาปริญญาตรีที่เรียนรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาและพบว่าการเรียนรู้ลักษณะนี้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ออนไลน์เนื้อหามาก่อนที่จะเรียนจริงและเมื่อถึงเวลาเรียนทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากกว่าการเรียนรู้แบบดั้งเดิม (Maria Entezari and Mohammad Javdan, 2016)

2. นักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพชั้นปีที่ 1 ภายหลังจากได้รับการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G ทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ความสนใจใฝ่เรียนรู้ ด้านที่ 2 ความพึงพอใจในการเรียน และ ด้านที่ 3 การเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งการประเมินทุกครั้งอยู่ในระดับที่มากและมากที่สุด และการเรียนครั้งที่ 2 เรื่องระบบไหลเวียนเลือด เป็นครั้งที่มีความกระตือรือร้นในการเรียนมากที่สุด เนื่องมาจากการเรียนครั้งนี้เป็นการเรียนกับอวัยวะของจริง โดยผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมในชั้นกิจกรรมด้วยการเล่นเกม Lab กริ่ง แข่งขันกันระบุตำแหน่งต่าง ๆ ของหัวใจผ่านหัวใจหมูทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน ตื่นเต้น และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน

อีกทั้งในช่วงของการทำผังกราฟิกทิศทางกรไหลเวียนของเลือดและการนำเสนอ ผู้เรียนทุกกลุ่มสามารถนำเสนอได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และมีความสร้างสรรค์ในการนำเสนอ เช่น การเกริ่นนำด้วยบทกลอนและใช้ภาษาเล่าเรื่องให้ชวนติดตาม เป็นต้น และความสุขด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสุขด้านความพึงพอใจในการเรียน คือ ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อและยอมรับผลคะแนนของตนได้ พึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียน มีความรู้สึกที่ดีต่อการทำงานกลุ่มและสมาชิกในกลุ่มสอดคล้องกับ การศึกษาของ ธนพลบรรดาศักดิ์ และคณะ ที่ศึกษาวิธีการสร้างความสุขในการเรียนของนักศึกษาพยาบาลและกล่าวถึงความสำคัญของความสุขในการเรียนและแนวทางการเสริมสร้างความสุขในการเรียน เพื่อช่วยให้การเรียนของนักศึกษาดำเนินไปอย่างมีความสุข เพราะการที่ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนนั้นจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ (ธนพล บรรดาศักดิ์ และคณะ, 2560) และในด้านความพึงพอใจในการเรียนนั้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของความสุขในการเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ ปัทมา ทองสม ที่ได้การพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขในการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงสาธารณสุขพบว่าความสุขในการเรียนรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการเรียนของนักศึกษาเพราะเป็นทั้งปัจจัยที่ส่งเสริมในการเรียนรู้ และเป็นผลที่เกิดจากการที่นักศึกษาได้เรียนรู้ เมื่อพิจารณาลักษณะของนักศึกษาที่มีความสุขในการเรียนรู้นั้นจำแนกตามองค์ประกอบของความสุขในการเรียนรู้นั้น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความพึงพอใจในการเรียน ด้านความสนใจใฝ่ เรียนรู้ ด้านทัศนคติต่อวิชาชีพ ด้านความพึงพอใจในตนเอง และด้านความวิตกกังวล (ปัทมา ทองสม, 2553)

ส่วนผลของพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม ในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา ภายหลังการได้รับการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G และหลังระยะติดตามผล มีค่าสูงกว่าก่อนได้รับการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G และยังทำให้ผู้เรียนประเมินตนเองว่ามีระดับความรู้ที่ได้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกครั้งด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุผลเพราะรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G นั้นเป็นการจัดการเรียนรู้แบบ Active learning ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวในการแสวงหาความรู้ และวิธีที่กระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ (Meaningful Learning) ขึ้นภายในตัวผู้เรียนเอง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกสนาน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ลงมือเล่นและฝึกปฏิบัติในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะในขณะที่ลงมือเล่นนั้นผู้เรียนจะได้รับทักษะและความรู้จากเนื้อหาบทเรียนไปด้วย อีกทั้งรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G ยังมีเทคนิคที่ช่วยจัดโครงสร้างความคิดเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาสาระเกิดความเชื่อมโยงของเนื้อหา เกิดความคิดรวบยอด สรุปสิ่งที่เรียนออกมาในรูปแบบที่เป็นผังกราฟิก เพื่อแสดงความเข้าใจในเนื้อหาสาระนั้น เป็นการพัฒนาการคิดในระดับสูงฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจำได้ สอดคล้องกับ อรสิริ ชื่นทรวง

และคณะ ที่ได้ศึกษาผลของการนำ active learning มาใช้ในการเรียนการสอนรายวิชากายวิภาคศาสตร์ ของนิสิตสัตวแพทย์ ด้วยการใช้สื่อวิดีโอออนไลน์และตัวอย่างที่พบทางคลินิกมาเป็นสื่อ ร่วมกับการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เพื่อทำการเปรียบเทียบผลคะแนนสอบในส่วนที่ทำการศึกษากับ พบว่า กลุ่มทดลองมีผลการเรียนในส่วนที่สอนแบบ Active Learning ดีกว่าส่วนอื่น ๆ โดยมีค่า Effect size ในระดับ Large และดีกว่าคะแนนของสองปีก่อนหน้า โดยมีค่า Effect Size ในระดับ Small นอกจากนี้จากการสำรวจทัศนคติของผู้เรียนในกลุ่มที่ทำการศึกษา พบว่าผู้เรียนทุกคนชอบการเรียนรู้แบบ Active Learning มากกว่าการเรียนรู้แบบเดิม โดยส่วนใหญ่เห็นว่ามีความน่าสนใจทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (อรสิริ ชื่นทรงวง และคณะ, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

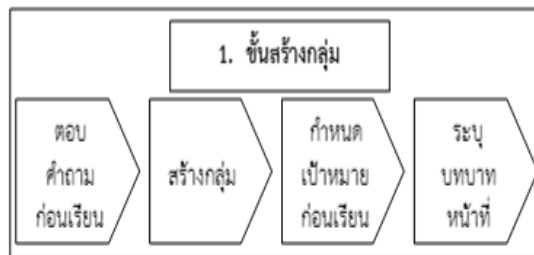
รูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G พัฒนามาจากการบูรณาการระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) กับการเรียนรู้แบบเกม (Game based learning) และเทคนิคผังกราฟิก (Graphic Organizer) ประกอบไปด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน ขั้นสร้างกลุ่ม ขั้นกิจกรรม และขั้นประเมินตนเอง เป็นการจัดการเรียนรู้แบบ Active learning ส่งผลต่อความสุขในการเรียนรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาในด้านความสนใจใฝ่เรียนรู้ ด้านความพึงพอใจในการเรียน และด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง และช่วยพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูมทั้ง 6 ขั้นได้

จากขั้นตอนการเรียนรู้ 3 ขั้นตอนตามรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G สามารถสรุปเป็นแผนภาพ ดังภาพที่ 1

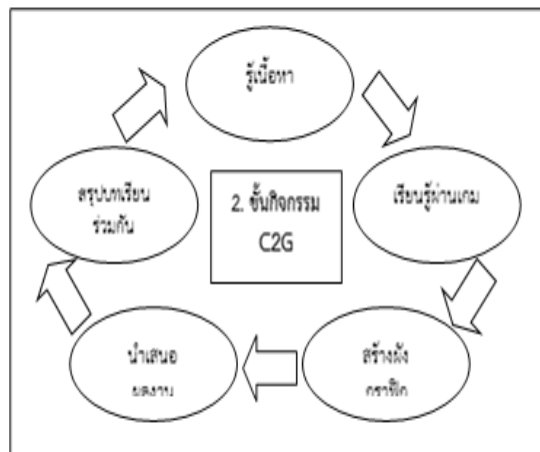

แนวคิดที่นำมาประยุกต์ใช้

เรียนรู้แบบร่วมมือ
(Cooperative Learning)

- การเรียนรู้แบบร่วมมือ
(Cooperative Learning)
- การเรียนรู้แบบเกม
(Game based Learning)
- การเรียนรู้อย่างมีความหมายด้วยเทคนิคผังกราฟิก (Meaningful Learning : Graphic Organizer)

การเรียนรู้ที่มีความสุข
ด้านที่ 1 ความสนใจไม่
เรียนรู้
ด้านที่ 2 ความพึงพอใจ
ในการเรียน
ด้านที่ 3 การเห็นคุณค่า
ในตนเอง

ผู้สอนสังเกต
- พฤติกรรมการเรียนรู้
- ความสุขในการเรียน
- ระดับความรู้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนตามรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การที่พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม ในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาของนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพชั้นปีที่ 1 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติภายหลังได้รับการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G แสดงว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรียนด้วยเทคนิค C2G มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูมทั้ง 6 ลำดับ ได้แก่ การจำ การเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการคิดสร้างสรรค์ โดยจัดเป็นจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning อันจะส่งผลยังพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนและช่วยสร้างความสุขในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ เป็นแนวทางให้ครูผู้สอนนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อตอบสนอง “ความสุข” ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน การนำไปใช้ต่อนั้นครูผู้สอนสามารถพิจารณาเลือกประเด็นต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสมของเนื้อหาที่สอน และในชั้นกิจกรรมครูผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการสอนได้อย่างหลากหลายตามความเหมาะสมของเนื้อหา ความสามารถ ความถนัด ตามความพร้อมและเวลาของผู้สอนและตามศักยภาพของนักเรียนหรือนำไปใช้เพื่อศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เช่น ระดับการคิดขั้นสูง ได้แก่ การคิดวางแผน การคิดแก้ปัญหา เป็นต้น เพื่อจะได้มีแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนการวิจัยแผนงานเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ตามทิศทางการยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม: ประเภทบัณฑิตศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติประจำปี 2562

เอกสารอ้างอิง

- กมล โพธิเย็น. (2559). การจัดการเรียนรู้เพื่อนำความสุขสู่ผู้เรียน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 13(2), 121-131.
- ทศนา แคมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนพล บรรดาศักดิ์ และคณะ. (2560). ความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล. วารสารสันติศึกษา. มจร ปริทรรศน์, 5(1), 357-368.
- บังอร ฉางทรัพย์. (2552). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชากายวิภาคศาสตร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบปกติและวิธีการสอนแบบประยุกต์ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับวิธีแผนที่ความคิด. วารสารวารสารมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติวิชาการ, 12(24), 13-32.

- ปัทมา ทองสม. (2553). การพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขในการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพรรณ ศรีโสภ. (2558). การเรียนรู้อย่างมีความสุขและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของนิสิตพยาบาล. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 27(2), 16-29.
- วัฒนา สุนทรชัย. (2552). วัดความพึงพอใจอย่างไรจึงจะตอบ สกอ. ได้. กรุงเทพมหานคร: สำนักประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สำนักมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา. (2557). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา ฉบับปีการศึกษา 2557. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา.
- สุชีรา วิบูลย์สุข. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักศึกษาแพทย์ระดับชั้นปริคlinik. *วารสารเวชบันทึกศิริราช*, 8(2), 70-76.
- อรสิริ ชื่นทรง และคณะ. (2558). รายงานการวิจัย ผลของการนำ active learning มาใช้ในการเรียนการสอน รายวิชากายวิภาคศาสตร์ของนิสิตสัตวแพทย์. ใน *ภาควิชากายวิภาคศาสตร์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bloom, B.J. et al. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives Handbook I Cognitive Domain*. New York: David McKay.
- Diana J. Oakes. (2018). Using the Jigsaw Method to Teach Abdominal Anatomy. *Anatomical Sciences Education*, 12(3), 101-112.
- Emeka Anyanwu. (2014). Anatomy Adventure: A Board Game for Enhancing Understanding of Anatomy. *Anatomical Sciences Education*, 7(2), 56-72.
- Leyla Ayverdi and Canan Nakiboglu. (2014). Usage of Graphic Organizers in Science and Tecnology Lessons. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116(1), 4269-4278.
- Maria Entezari and Mohammad Javdan. (2016). Active Learning and Flipped Classroom Hand in Hand Approach to Improve Students Learning in Human Anatomy and Physiology. *International Journal of Higher Education*, 5(4), 222-231.
- Polit, D.F. & Beck, C.T. (2018). *Nursing research: Generating and assign evidence for nursing practice*. Philadelphia: Lippincott.

Robert V. Hill & Zeinab Nassrallah. (2018). A Game-Based Approach to Teaching and Learning Anatomy of the Liver and Portal Venous System. mededportal the journal of teaching and learning resources, 12(1), 356-373.

ความคิดเห็นของประชาชนต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย
เทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด*
PEOPLE'S OPINIONS ON DEMOCRATIC POLITICAL CULTURE AT
SELAPHUM SUB-DISTRICT MUNICIPALITY SELAPHUM DISTRICT
ROI ET PROVINCE

พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า

Pornpimol Pochailar

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi-Et Campus, Thailand

E-mail: pochailar11@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งและมีที่อยู่ตามทะเบียนราษฎรในเขตเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 81,588 คน และจากการคำนวณตามสูตรของ ทาโร ยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 393 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้แทนนายอำเภอ ผู้แทนผู้บริหารเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล ผู้แทนสถานศึกษา ผู้แทนองค์กรทางศาสนา และ สื่อมวลชน จำนวน 9 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของประชาชนต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ด้านการมีจิตสำนึกในหน้าที่พลเมือง ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง ด้านการเคารพกติกา การปกครองแบบประชาธิปไตย ด้านการไม่มีจิตใจแบบเผด็จการ ด้านการยึดมั่นเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล ด้านการมีความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย ด้านการมองโลกในแง่ดี ด้านการมีเหตุผลเป็นไปในทางสร้างสรรค์ 2) แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ได้แก่ ประชาชนมีความเข้าใจและสำนึกในหน้าที่พลเมืองโดยการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมือง เคารพกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย ติดตามข่าวสารเหตุการณ์บ้านเมือง ไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งมีความเป็นกลาง

* Received 17 November 2020; Revised 16 December 2020; Accepted 19 December 2020

ไม่มีจิตใจเอนเอียงหรือเผด็จการ มีเหตุผลเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย สถาบันทางการเมืองเปิดช่องทางให้ประชาชนทราบถึงกิจกรรมต่าง ๆ การพัฒนาประชาธิปไตยก็จะเป็นไปโดยง่าย

คำสำคัญ: ความคิดเห็นของประชาชน, วัฒนธรรม, การเมืองแบบประชาธิปไตย

Abstract

The objectives of this were 1) to study people's opinions on democratic political culture 2) to study the development of a democratic political culture, a quantitative and qualitative research. The quantitative research was to collect data on a sample of 393 people who have the right to vote and have a registration address by calculating with Taro Yamane formula. The tool was a 5-level estimation questionnaire. The qualitative research was conducted using a selective interview. Sheriff's representative, Representative of Selaphum Municipality, Council member, school representative, and 9 representatives of mass media. The results of the research were as follows: 1) People's opinions on democratic political culture overall is moderate, sorting from average, high to low. Citizen consciousness participation in political, participation in political and government activities, Respect for the rules of democratic governance, lacking of a dictatorial mind, adherence to and trust in the principles and dignity of the person, having confidence in democracy, optimism, and reason in creative way 2) Guidelines for the development of democratic political culture were: people should have an understanding and a sense of civic duty by being involved in political activities, reverence for the rules of democratic governance, follow up the news and events of the country, voting, optimism, no biased mind or a dictator, confidence in democracy, political institutions allow people to know their activities which it easy to develop democracy.

Keywords: People's Opinion, Culture, Democratic Politics

บทนำ

“การเมืองเป็นเรื่องของคนทุกคน และทุกคนก็ไม่สามารถปฏิเสธผลกระทบทางการเมืองต่อการดำรงชีวิตของประชาชนได้” คำกล่าวนี้ได้สะท้อนให้นักวิชาการหลายท่านได้หันมาให้ความสนใจและศึกษาไว้อย่างมากมายจนสามารถสะท้อนแนวคิดต่าง ๆ ออกมาตามบริบททางสังคม การเมืองและวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาคนไทยมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้ามากกว่าแบบมีส่วนร่วมทำให้การเมืองไทยถูกครอบงำด้วยข้าราชการและ

ทหารติดต่อกันมา แต่จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในช่วงหลังปี 2500 เป็นต้นมา ทำให้เกิดคนกลุ่มใหม่ในสังคมไทยซึ่งคนกลุ่มใหม่เป็นผู้ได้รับการศึกษาในแบบตะวันตก เป็นกลุ่มคนที่เติบโตมากับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มีความมั่นใจในตัวเองและติดต่อกับชาติที่เป็นประชาธิปไตยมาก ทั้งอิทธิพลจากสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ที่ทำให้เขาเหล่านี้ได้รับรู้รับทราบถึงความเป็นไปในโลกกว้าง ทำให้พวกเขาต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น (ชานาญ จันทรเรือง, 2559) วัฒนธรรมหมายถึงแนวความคิด แนวปฏิบัติ หรือเทคนิควิธีดั้งเดิมที่ใช้ร่วมกัน โดยกลุ่มคนพวกเดียวกัน ฉะนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงหมายถึงแบบแผนของทัศนคติและความเชื่อของบุคคล ที่มีต่อระบบการเมืองของกลุ่มสมาชิกของระบบการเมืองหนึ่ง โดยวัฒนธรรมทางการเมืองในแต่ละชุมชนก็จะมีความเป็นตัวของตัวเองซึ่งถูกกำหนดขึ้นหรือได้รับอิทธิพลจากสภาวะแวดล้อม เช่น ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางการเมือง (Political Socialization) โดยสถาบันต่าง ๆ เช่น ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน กลุ่มสังคมและสื่อมวลชน เพื่อที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง และมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ อยู่เสมอ อันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย (โสภา ชานะมูล, 2550)

การวิเคราะห์ประชาธิปไตยนับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา การเมืองไทยอยู่ในภาวะวิกฤติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำหรือผู้ปกครองทางการเมืองมุ่งพัฒนาประชาธิปไตยด้วยการร่างรัฐธรรมนูญ พัฒนาความเข้มแข็งของพรรคการเมืองไทย การกระจายอำนาจจากพรรคการเมืองสู่องค์กรอิสระตรวจสอบการใช้อำนาจของพรรคการเมือง แต่สิ่งสำคัญที่ผู้นำควรลงมือพัฒนาอีกเรื่องคือปัจจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นแบบแผนความคิดความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมทางการเมืองของผู้คนในสังคมหรือชุมชน เกิดเป็นการเมืองแบบประชาธิปไตยที่เป็นเพียงรูปแบบหรือโครงสร้างซึ่งไม่มีผลจิตวิญญาณของประชาธิปไตยที่แท้จริง (สุรัชย์ ศิริไกร, 2550)

Brown, Stephen, I. ที่เห็นว่า การสร้างความเข้มแข็งให้กับระบอบประชาธิปไตยหรือการสร้างระบบนิติรัฐและรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพขึ้นมามีต้องบ่มเพาะวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้ฝังรากลึกลงในตัวของพลเมืองโดยผ่านเครือข่ายของกลุ่ม องค์กร สมาคม และสถาบันต่าง ๆ หากการเปลี่ยนผ่านจากระบอบเผด็จการไปสู่ประชาธิปไตยอย่างรวดเร็ว ย่อมมีปัญหาในการรักษาวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยเพราะประชาชนมีจารีตประเพณีประชาธิปไตยที่ฝังรากลึกอยู่ในจิตใญ่ยากต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน (Brown, S. I., 2002)

การศึกษาทำความเข้าใจความสัมพันธ์ทางการเมืองของชาวบ้านกับรัฐและตัวแสดงต่าง ๆ หากการเมืองมีความเกี่ยวข้องกับเครือข่ายทางสังคมของชาวบ้าน เกี่ยวข้องกับแนวคิดและวิถีชีวิตของชาวบ้านและเกี่ยวข้องกับการต่อรองทางการเมืองของชาวบ้าน ดังที่ อภิชาติ มหาราชเสนา และคณะ (อภิชาติ มหาราชเสนา และคณะ, 2551) ได้กล่าวไว้ว่า การเลือกตั้ง

ไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นมาจากความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับชาวบ้านที่เป็นปัจเจกเท่านั้นแต่ชาวบ้านมีเครือข่ายทางสังคม ชาวบ้านมีแนวคิดของตนเอง สามารถต่อรองกับนักการเมืองเพื่อกำหนดนโยบายอย่างน้อยก็ต่อนโยบายท้องถิ่นได้ การเมืองจึงมีความน่าสนใจในแง่ที่มีใช่เป็นเพียงเครื่องมือของรัฐในการได้มาซึ่งการยอมรับจากชาวบ้านผ่านทางนโยบายประชานิยมเท่านั้น ในทางกลับกัน เราอาจมองการเมืองในฐานะที่เป็นผลผลิตของความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านเอง ระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่รัฐ ระหว่างชาวบ้านกับนักการเมือง และระหว่างชาวบ้านกับหน่วยอื่น ๆ ทางสังคมการเมือง เราอาจจะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับหน่วยต่าง ๆ ทางสังคม ดังกล่าวปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนผ่านทางปฏิบัติการทางสังคมในชีวิตประจำวันของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ดินนโยบายทางการเมืองมีผลกระทบต่อการพัฒนาท้องถิ่นความสัมพันธ์ทางสังคมในการนำมาซึ่งการต่อรอง นโยบายดังกล่าวนี้เองที่เป็นจุดเริ่มต้นของความสนใจในการศึกษาทำความเข้าใจปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทไทย การก่อตัวขึ้นของชนชั้นใหม่และการตอบสนองความต้องการวิถีชีวิตสมัยใหม่ในสังคมไทย (ลิขิต ธีรเวคิน, 2559) สังคมไทยคาดหวังที่จะมีระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและทำงานได้ดีโดยอาศัยการมีรัฐธรรมนูญที่มุ่งเน้นการพัฒนาาระบบโครงสร้าง และสถาบันทางการเมืองในระบบรัฐสภาที่เป็นทางการตามแนวคิดทางสังคมวิทยาการเมือง เห็นว่าระบบการเมืองและระบบสังคมนั้นแท้จริงแล้วมิได้เป็นเพียงเอกสารที่กำหนดขึ้นมา อาทิ กฎหมายรัฐธรรมนูญ คำสั่ง ระบบโครงสร้างและสถาบันทางการเมือง แต่มิได้หมายถึงวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อ และความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในสังคมทางการเมือง (พุทธิสาน ชุมพล, 2538)

ในปัจจุบันของเทศบาลตำบลเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ประชาชนส่วนใหญ่ตื่นตัวทางการเมืองอย่างมาก โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และรับรู้รับทราบข้อมูลทางการเมืองทั้ง การเมืองระดับชาติและการเมืองระดับท้องถิ่นผ่านช่องทางการติดต่อสื่อสารออนไลน์และได้มีการสนทนากันอย่างหลากหลายเกี่ยวกับนโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ เรื่องเศรษฐกิจ และเรื่องผู้นำทางการเมือง นอกจากนี้ยังเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในท้องถิ่นเช่นกัน อาทิ การรับฟังการปราศรัยหาเสียง การร่วมรณรงค์การเลือกตั้ง และการเลือกผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น โดยมีประชาชนบางกลุ่มมองไปที่นโยบายการหาเสียงที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่โดยตรง นโยบายไหนที่เข้าใจง่ายและเห็นผลเป็นรูปธรรม ประชาชนก็จะเลือกตัวผู้สมัครหรือพรรคการเมืองนั้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาประชาธิปไตยสมัยใหม่ที่เน้นไปที่นโยบายมากกว่าการเลือกตัวบุคคล ปรากฏการณ์เหล่านี้อาจทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการจ้วงวานหรือการรับสินบนหรืออาณานิคมสินจ้างเกิดขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าปัญหานี้อาจเกิดขึ้นในเทศบาลตำบลเสลภูมินั้นควรได้รับการแก้ไข ได้จึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ

จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และสร้างความเข้มแข็งในกับสังคมหรือชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเมืองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ในเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในเทศบาล ตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อวัฒนธรรมทางการเมือง แบบประชาธิปไตย ในเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งและมีที่อยู่ตามทะเบียนราษฎรในเขตเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 81,588 คน (บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเทศบาลตำบลเสลภูมิ, 2562) และได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากการคำนวณตามสูตรของ ทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) จำนวน 383 คน กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5

2. เครื่องมือใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย สืบเคราะห์จากแนวคิดของ Milbrath, Lester W.; Roth, D. F., & Wilson, F. L.; Huntington, S. P., & Nelson, J. M.; บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล และถวิลวดี บุรีกุล จำนวน 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย 2) ด้านการยึดมั่นในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรี 3) ด้านการเคารพกติกา 4) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5) ด้านการมีจิตสำนึกในหน้าที่พลเมือง 6) ด้านการมองโลกในแง่ดี 7) ด้านการมีเหตุผลเป็นไปในทางสร้างสรรค์ 8) ด้านการไม่มีจิตใจแบบเผด็จการ (Milbrath, L. W., 1965); (Roth, D. F. & Wilson, F. L., 1980); (Huntington, S. P., & Nelson, J. M., 1982); (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2548); (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552) มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

3. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. การนำคำระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีค่าสูงสุด และนำเอาคำตัวแปรความคิดเห็นของประชาชนต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามรายละเอียดดังนี้

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) ได้แก่ ผู้แทนจากนายอำเภอเสลภูมิและท้องถิ่นอำเภอ 2 คน ผู้แทนจากผู้บริหารเทศบาลตำบลเสลภูมิ 1 คน และ ฝ่ายนิติบัญญัติ สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเสลภูมิ 1 คน ผู้แทนจากสถานศึกษาในพื้นที่เทศบาลเทศบาลตำบลเสลภูมิ 2 คน ผู้แทนจากองค์กรทางศาสนาในพื้นที่เทศบาลเทศบาลตำบลเสลภูมิ 2 คน และ สื่อมวลชนในพื้นที่เทศบาลเทศบาลตำบลเสลภูมิ 1 คน รวมทั้งหมด 9 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

1.2 เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ สร้างจากการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถามโดยนำด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและต่ำสุดมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากนั้นนำมาตรวจสอบเชิงเนื้อหาและภาษากับผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และนำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขตามคำแนะนำ

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเริ่มจากจัดเตรียมแบบสัมภาษณ์ให้พร้อมและนัดแนะวัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์

1.4 นำข้อมูลที่ได้จากการจากการสัมภาษณ์เรียบเรียงอย่างเป็นระบบ และตีความให้เกิดความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับประเด็นการวิจัย แล้วสรุปแต่ละประเด็นที่ศึกษา

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) คือ 1) นายอำเภอเสลภูมิ และท้องถิ่นอำเภอ 2 คน 2) ผู้บริหารเทศบาลตำบลเสลภูมิ 1 คน และ 3) ฝ่ายนิติบัญญัติสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเสลภูมิ 1 คน 4) ผู้แทนจากสถานศึกษาในพื้นที่เทศบาลตำบล เสลภูมิ 2 คน 5) ผู้แทนจากองค์กรทางศาสนาในพื้นที่เทศบาลตำบลเสลภูมิ 2 คน และ 6) สื่อมวลชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเสลภูมิ 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 9 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 1 ฉบับ

3.2 แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) 1 ฉบับ

ผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของประชาชนต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 0.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการมีจิตสำนึกในหน้าที่พลเมือง ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.50) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.51), ด้านการเคารพกติกา ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.53), ด้านการไม่มีจิตใจแบบเผด็จการ ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.49), ด้านการยึดมั่นในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรี ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.51), ด้านการมีความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.52), ด้านการมองโลกในแง่ดี ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 0.58), ด้านการมีเหตุผลเป็นไปในทางสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.65) ดังตารางต่อไปนี้

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการมองโลกในแง่ดี	3.21	0.58	ปานกลาง	7
2. ด้านการมีความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย	3.29	0.52	ปานกลาง	6
3. ด้านการยึดมั่นในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรี	3.31	0.51	ปานกลาง	5
4. ด้านการเคารพกติกา	3.43	0.53	ปานกลาง	3
5. ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง	3.55	0.51	ปานกลาง	2
6. ด้านการมีจิตสำนึกในหน้าที่พลเมือง	3.75	0.50	ปานกลาง	1
7. ด้านการมีเหตุผลเป็นไปในทางสร้างสรรค์	3.03	0.65	ปานกลาง	8
8. ด้านการไม่มีจิตใจแบบเผด็จการ	3.32	0.49	ปานกลาง	4
รวมเฉลี่ย	3.37	0.35	ปานกลาง	-

2. แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

“ประชาชนมีความเข้าใจในหน้าที่พลเมืองสังเกตได้จากการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมือง เคารพกติกาการปกครองแบบประชาธิปไตย ยึดมั่นและเชื่อมั่นในหลักความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เคารพในศักดิ์ศรีของตัวเอง”

(นายอำเภอเสลภูมิ, 2563)

“การให้ความสนใจติดตามข่าวสารเหตุการณ์บ้านเมืองการพูดคุยถึงปัญหาบ้านเมืองกับเพื่อนบ้านหรือคนรู้จักในทางสร้างสรรค์ การสนใจไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง ประชามติเพื่อการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล”

(สื่อมวลชน, 2563)

“การมีส่วนร่วมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการร่วมกันเป็นอาสาสมัครเพื่อประชาสัมพันธ์และการเคลื่อนไหวทางสังคม เชื่อว่าการที่ตนมีส่วนร่วมทางการเมืองจะช่วยให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและส่วนรวมทำให้เกิดจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น”

(ผู้บริหารสถานศึกษา, 2563)

สรุปแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ได้แก่ ประชาชนมีความเข้าใจและสำนึกในหน้าที่พลเมืองโดยการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมือง เคารพกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย ติดตามข่าวสารเหตุการณ์บ้านเมือง ไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งมีความเป็นกลางไม่มีจิตใจเอนเอียงหรือเผด็จการ มีเหตุผลเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย สถาบันทางการเมืองเปิดช่องทางให้ประชาชนทราบถึงกิจกรรมต่าง ๆ การพัฒนาประชาธิปไตยก็จะเป็นไปโดยง่าย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจ สามารถนำมาอภิปรายได้ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ในเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การพัฒนาทางการเมืองว่าเป็นศูนย์รวมของนานาพรรคคณะ เป็นการยากที่จะใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมได้อย่างครอบคลุมสมบูรณ์ ประกอบกับการพัฒนาทางการเมืองของแต่ละสังคมก็แตกต่างกันไปตามอิทธิพลของปัจจัยด้านวัฒนธรรม ค่านิยม โครงสร้างทางสังคม สภาพเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม แต่ท่ามกลางความแตกต่างยังมีความคล้ายคลึงกัน ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองยังไม่เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แต่วัฒนธรรมทางการเมืองจะมีเอกลักษณ์หรือมีลักษณะเฉพาะในสังคมทางการเมืองและพัฒนาคุณค่าที่สำคัญในวิถีชีวิตของประชาชนกลายเป็นแบบอย่างของวัฒนธรรมทางการเมืองที่สืบทอดไปยังประชาชนรุ่นหลังในสังคมการเมืองของประเทศนั้น ดังนั้นเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองที่แสดงถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมการเมืองคือการมีความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย ประชาชนยึดมั่นในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของตนเคารพกติกาทางการเมืองที่มีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยในบาง

ช่วงเวลามีการปกครองจากการยึดอำนาจหรือการทำให้รัฐประหารสลับกันไปในช่วงเวลา
พร้อมที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการสำนึกในหน้าที่พลเมืองและมองโลกในแง่ดีเสมอมี
การปฏิบัติกิจกรรมทางการเมืองอย่างมีเหตุผลที่เป็นไปในทางสร้างสรรค์และการไม่มีจิตใจ
แบบเผด็จการ ยอมรับการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยและมีอุดมการณ์ตามหลัก
ประชาธิปไตยและวัฒนธรรมทางการเมือง เพื่อสร้างสังคมไทยให้เข้มแข็งพร้อมรับ
การเปลี่ยนแปลง ซึ่งผลของการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Lucien W. Pye ได้กล่าวว่า
วัฒนธรรมทางการเมืองหมายถึงทัศนคติความเชื่อ ความรู้สึกเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง
ถือเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลในระบบ การเมืองโดยครอบคลุมทั้งอุดมการณ์ทาง
การเมือง และปทัสถานในทางปฏิบัติของบุคคลในระบอบการเมืองนั้นวัฒนธรรมทางการเมือง
จึงเป็นรูปแบบรวมของมิติทางด้านจิตวิทยาและด้านความรู้สึกนึกคิดของการเมือง แนวคิด
ดังกล่าวก็ครอบคลุมไปถึงประเด็นของแนวคิดทางการเมือง คือ อุดมการณ์ทางการเมือง
ความชอบธรรมในการปกครอง อำนาจอธิปไตย ความเป็นชาติการปกครองโดย
ยึดหลักกฎหมายและมติมหาชน (Lucien W. Pye., 1968) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์
เมธี ไชยศรีหา แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชนในเขต
เทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อปัจจัยการ
พัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่นในภาพ
รวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ ดังนี้
สถาบันทางการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นสถาบันทางการเมือง สถาบัน
ครอบครัว สื่อสารมวลชน และด้านศาสนา ตามลำดับ (พงษ์เมธี ไชยศรีหา, 2561) และงานวิจัย
ของ ศรายุทธ นกใหญ่ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของบุคลากรวิทยาลัย
เทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก ผลของการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมทาง
การเมืองแบบประชาธิปไตยของบุคลากร วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขอยู่
ในระดับปานกลาง (ศรายุทธ นกใหญ่, 2558)

2. แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ได้แก่ ประชาชน
มีความเข้าใจและสำนึกในหน้าที่พลเมืองโดยการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมือง
เคารพกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย ติดตามข่าวสารเหตุการณ์บ้านเมือง ไปใช้สิทธิ
ออกเสียงเลือกตั้งมีความเป็นกลางไม่มีจิตใจเอียงหรือเผด็จการ มีเหตุผลเชื่อมั่นในระบอบ
ประชาธิปไตย สถาบันทางการเมืองเปิดช่องทางให้ประชาชนทราบถึงกิจกรรมต่าง ๆ
การพัฒนาประชาธิปไตยก็จะเป็นไปโดยง่าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเมืองคือการจัดสรร
อำนาจเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน อันเป็นอำนาจสูงสุดในแผ่นดิน และจุดมุ่งหมายของการ
ใช้อำนาจต้องเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน การเมืองมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชน
ถ้าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ก็ตระหนักดีว่าระบบการเมืองดีจะทำให้ได้ผู้นำที่
ดีและผู้นำที่ดีย่อมสร้างสรรค์ให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ดังนั้น ความมั่นคงอุดมสมบูรณ์หรือความ

อดอยากยากจนของประชาชนจึงขึ้นอยู่กับระบบการเมืองเป็นสำคัญ ดังนั้นการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจึงเป็นแบบแผนทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและองค์การการเมือง เป็นผลมาจากกระบวนการหล่อหลอมอบรมทางการเมืองที่ถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์เมธิ์ ไชยศรีหา ที่ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน พบว่า แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย ได้แก่ ความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างสถาบันครอบครัว สถาบันทางการศึกษา และสถาบันทางการเมือง ที่จะร่วมกันอบรมกล่อมเกลากิจการการเมืองให้กับคนรุ่นใหม่ในชุมชนให้รับรู้และเข้าใจถึงหลักการประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง โดยเริ่มจากสถาบันครอบครัวเอาใจใส่ดูแลอบรมบุตรหลานของตนให้มีอุปนิสัยเอื้อต่อการเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย (พงษ์เมธิ์ ไชยศรีหา, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ 1) ด้านการมีจิตสำนึกในหน้าที่พลเมือง 2) ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง 3) ด้านการเคารพกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย 4) ด้านการไม่มีจิตใจแบบเผด็จการ 5) ด้านการยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล 6) ด้านการมีความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย 7) ด้านการมองโลกในแง่ดี และ 8) ด้านการมีเหตุผลเป็นไปในทางสร้างสรรค์ ข้อเสนอแนะ 1) ข้อเสนอเชิงนโยบาย 1.1) ความคิดเห็นของประชาชนในเทศบาลตำบลเสลภูมิที่มีต่อวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยโดยภาพรวมจะมีความคิดเห็นในระดับ ปานกลางและพิจารณาเป็นรายด้านแล้วจะพบว่า ด้านการมองโลกในแง่ดี มีค่าระดับอยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้น เทศบาลตำบลเสลภูมิ ในฐานะหน่วยงานทางการเมืองท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชน ควรกำหนดเป็นนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยเน้นไปที่การให้ความรู้เรื่องหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชนด้วยกลวิธีการเผชิญปัญหาที่เน้นการหลีกเลี่ยง 1.2) ประชาชนยังมองเห็นว่าการมีจิตสำนึกในหน้าที่พลเมือง ก่อให้เกิดวิถีชีวิตความเป็นชุมชนซึ่งสมาชิกมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในฐานะพลเมืองที่ดีของสังคม มีความเท่าเทียมและเสมอภาคในเชิงการเมืองความเป็นเอกภาพและสมานสามัคคี เชื่อถือและไว้วางใจกันความผูกพันเป็นหมู่คณะ 2) ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรวิจัยเกี่ยวกับการสร้างพลังประชาธิปไตยโดยใช้ประชาชนเป็นฐานในการพัฒนาของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 2.2) ควรวิจัยเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการพัฒนาประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

เอกสารอ้างอิง

- ชำนาญ จันทร์เรือง. (2559). วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯธุรกิจ.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: เอ. พี. กราฟฟิค ดีไซน์.
- นายอำเภอเสลภูมิ. (11 ตุลาคม 2563). ความคิดเห็นของประชาชนต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. (พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า, ผู้สัมภาษณ์)
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ผู้บริหารสถานศึกษา. (11 ตุลาคม 2563). ความคิดเห็นของประชาชนต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. (พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า, ผู้สัมภาษณ์)
- พงษ์เมธี ไชยศรีหา. (2561). แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬารขอนแก่น, 5(2), 243-262.
- พฤทธิสาน ชุมพล. (2538). การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทยกับการจรรโลงประชาธิปไตย: ข้อคิดบางประการ. วารสารสังคมศาสตร์, 28(2), 15-30.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2559). ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษที่ 21: ทางตัน ทางออกและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ศรายุทธ นกใหญ่. (2558). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของบุคลากรวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ล้อมวลชน. (11 ตุลาคม 2563). ความคิดเห็นของประชาชนต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. (พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า, ผู้สัมภาษณ์)
- สุรัชย์ ศิริไกร. (2550). การพัฒนาประชาธิปไตยโดย ปราศจากการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและจริยธรรมทางการเมือง. ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเรื่อง วัฒนธรรมการเมือง จริยธรรม และการปกครอง วันที่ 8-10 พฤศจิกายน 2550. ศูนย์ประชุมสหประชาชาติกรุงเทพมหานคร.
- โสภา ชานะมูล. (2550). “ชาติไทย” ในทัศนะปัญญาชนหัวก้าวหน้า. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- อภิชาติ มหาราชเสนา และคณะ. (2551). กระบวนการจัดการกลุ่มสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกรณีศึกษาบ้านสมุนไพร ตำบลบางนาฝี่ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.

ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา.
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

Brown, S. I. (2002). Humanistic mathematics: Personal Evolution and Excavations.
New York: Jewish Theological Seminary of America press.

Huntington, S. P., & Nelson, J. M. (1982). No easy choice: Political participation in
developing countries. Cambridge: Harvard University Press.

Lucien W. Pye. (1968). The Spirit of Chinese Politics: A Psychocultural Study of
the Authority Crisis in Political Development. Cambridge: MIT Press.

Milbrath, L. W. (1965). Political Participation: How and Why Do People Get
Involved in Politics ? Chicago: Rand McNally.

Roth, D. F. & Wilson, F. L. (1980). The comparative study of politics. Englewood
Cliffs. New York: Prentice-Hall.

Taro Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis 3rded. New York: Harper
and Row.

การพัฒนาจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาชีพครู ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น
ในรายวิชาการพัฒนาความเป็นครู*

DEVELOPING PROFESSIONAL ETHICS OF THE GRADUATE DIPLOMA
IN TEACHING PROFESSION STUDENTS WITH THE GROUP
INVESTIGATION MODEL IN THE COURSE OF DEVELOPMENT
OF SELF ACTUALIZATION FOR TEACHER

สุทธิพร บุญส่ง

Sutthiporn Boonsong

สายพิน สีห์รักษ์

Saiphin Siharak

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand.

E-mail: sutthiporn_b@mutt.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น เพื่อพัฒนาจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู 2) เปรียบเทียบระดับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครูระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้นกับกลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ และ 3) เปรียบเทียบระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครูระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้นกับกลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่ศึกษารายวิชาการพัฒนาความเป็นครู ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 56 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้นและแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ 2) แบบประเมินจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ 3) แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าประสิทธิภาพกิจกรรมการสอน E_1/E_2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น มีประสิทธิภาพ

* Received 1 October 2020; Revised 6 December 2020; Accepted 19 December 2020

93.40 / 88.27 2) ระดับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู กลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบทอดสูงกว่ากลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ 3) ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู กลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบทอดสูงกว่ากลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ

คำสำคัญ: การพัฒนาจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ, ประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู, รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบทอด, การพัฒนาความเป็นครู

Abstract

The objective of this research article to: 1) the efficiency of learning activities by using the Group Investigation Model for the professional ethics development of Graduate Diploma Students in Teaching Profession, 2) compare the professional ethics level of Graduate Diploma Students in Teaching Profession between student group who received learning activities by Group Investigation Model and student group who received learning activities by Traditional Model, and 3) compare the moral reasoning level of Graduate Diploma Students in Teaching Profession between student group who received learning activities by Group Investigation Model and student group who received learning activities by Traditional Model. The research design was quantitative research. The sample group used in this research is 56 Graduate Diploma students in Teaching Profession who study Self Actualization for Teacher course in semester 2, academic year 2018 which were obtained by simple random sampling method. The instruments used in the research were: 1) The learning activity management plan by using the Group Investigation Model and learning activities management plan by Traditional Model 2) Professional ethics assessment test, and 3) Moral reasoning test. Data were analyzed using the efficiency test of teaching activities E_1 / E_2 , averages, standard deviation, and t - test. The results of the research showed that: 1) the efficiency of learning activities by using the Group Investigation Model found the efficiency value 93.40 / 88.27, 2) Professional ethics level of the Graduate Diploma Students in Teaching Profession students who received learning activities by using the Group Investigation Model higher than students group who received learning activities by Traditional Model with statistical significance at the level of .05, 3) The moral

reasoning level of students who received learning activities by using the Group Investigation Model higher than student group who received learning activities by Traditional Model with statistical significance at the level of .05.

Keywords: Developing Professional Ethics, Graduate Diploma in Teacher Education, Model of teaching group searching, Teacher development

บทนำ

“ครู” เป็นวิชาชีพที่ควรมีจรรยาบรรณต่อวิชาชีพเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นคุณลักษณะสำคัญอันดีงามที่ควรต้องสะสมอยู่ในจิตใจและพฤติกรรมของครู ซึ่งได้มาจากความเพียรพยายามที่จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพจะมีความสัมพันธ์กับหน้าที่และกระทำหน้าที่ครูที่ดี ซึ่งคุรุสภา โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการคุรุสภาจึงออกข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพได้กำหนดข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ในหมวดจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ข้อที่ 28 ระบุว่า ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องรักศรัทธาซื่อสัตย์สุจริตรับผิดชอบต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ (ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562) ข้อบังคับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ จรรยาบรรณของวิชาชีพครู ที่กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติตนที่กำหนดขึ้นเป็นแบบแผนในการประพฤติตนซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งผู้ต้องการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องยึดถือปฏิบัติตาม เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียง และฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ผู้รับบริการและสังคม อันจะนำมาซึ่งเกียรติ และศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ (ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562) ซึ่งพฤติกรรมที่ครูควรปฏิบัติในจรรยาบรรณด้านนี้ ได้แก่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของครู เช่น แสดงความชื่นชมและศรัทธาในคุณค่าของวิชาชีพ รักษาชื่อเสียงและปกป้องศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานในวิชาชีพให้สาธารณชนรับรู้

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จัดการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครูตั้งแต่ปี เป็นต้นมา 2550 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง ปีพุทธศักราช 2561 ที่มีการจัดการเรียนรายวิชา การพัฒนาความเป็นครู (Development of Self Actualization for Teachers) ซึ่งเป็น รายวิชาในหมวดวิชาบังคับกลุ่มวิชาการศึกษา สำหรับนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครูสอนเนื้อหาเกี่ยวกับความสำคัญและพัฒนาการของวิชาชีพครู บทบาท หน้าที่ สภาพงานครู คุณลักษณะของครูที่ดี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน การปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครูและวิชาชีพครู มาตรฐานวิชาชีพครู ความรอบรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนและกลยุทธ์การสอนเพื่อให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์

สร้างสรรค์สิ่งใหม่ การแสวงหาและเลือกใช้ข้อมูลข่าวสารความรู้เพื่อการเป็นผู้นำทางวิชาการ การจัดการความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู การสร้างความก้าวหน้า การพัฒนาวิชาชีพครู (หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู, 2561) และมีสาระสำคัญ ที่ได้ให้ความรู้แก่ผู้เรียนเรื่อง เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องประพฤติปฏิบัติตามประกอบด้วย มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน และจรรยาบรรณวิชาชีพครู ที่เกณฑ์มาตรฐานด้านการปฏิบัติตนคือ จรรยาบรรณของวิชาชีพที่กำหนดขึ้นเป็นแบบแผนในการประพฤติตนซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตาม เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียง และฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ผู้รับบริการและสังคมอันจะนำมาซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ (ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2556, 2556) มาตรฐานด้านการปฏิบัติตน ได้แก่ จรรยาบรรณครู ที่คุรุสากำหนด ซึ่งปัจจุบันกำหนดไว้ เป็นจรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคม และการสำรวจมาตรฐานความประพฤติของครู ยังมีครูที่มีความประพฤติผิดนอกกรอบในทุกระดับที่มีความผิดมีจำนวนไม่มากนัก แต่จะมีครูบางส่วนคิดแล้วยังไม่ถึงหนึ่งเปอร์เซ็นต์ หรือจำนวนน้อยที่มีข้อบกพร่อง และทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตนให้เป็นครูที่ดีได้ แสดงว่ามีครูที่อยู่เป็นจำนวนมากกว่า (สำนักวิชาการ, 2559) แต่อย่างไรก็ตามถ้าครูที่มีปัญหาเหล่านั้นเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ คนทุกคนก็จะถูกกระทบกระเทือนไปด้วย เพราะสังคมพิจารณาและเห็นว่าครูเป็นผู้ทำผิดไม่ได้ ครูขาดคุณธรรมก็ไม่ได้เช่นกัน เพราะครูเป็นบุคคลที่สังคมให้ความไว้วางใจและให้การยกย่องนับถือ ต้องการให้เป็นแบบอย่างหรือผู้นำที่ดีแก่ลูกหลานของบุคคลในสังคม การประพฤติตนที่มีปัญหาทั้งกับตัวเองกับลูกศิษย์และกับสังคม ย่อมเป็นการทำลายคุณค่าในอาชีพครูและคุณค่าของครูเอง (ดวงเดือน พินสุวรรณ์, 2561)

จากผลการเรียนที่ผ่านมา ผลการศึกษารายวิชาการพัฒนาความเป็นครู ของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครูที่ผ่านมา ผู้สอนยังพบว่านักศึกษายังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการแสดงพฤติกรรมในเนื้อหาเกี่ยวกับจรรยาบรรณอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อผู้สอนได้ประเมินความรู้ความเข้าใจจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครูที่ผ่านมา ได้แก่วิชาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความศรัทธาในวิชาชีพครู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ และการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ และประเมินเหตุผลเชิงจริยธรรมที่เกี่ยวกับมาตรฐานในด้านนี้เบื้องต้นแล้ว พบว่ายังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, 2561)

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษารูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น (Group Investigation Model) ซึ่งเป็นการสอนที่มอบหมายความรับผิดชอบให้กับผู้เรียน ในการที่จะบ่งชี้ว่าเรียนอะไร

ในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และตีความหมาย สิ่งที่ศึกษาโดยเน้นการสื่อความหมายและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของกันและกันในการทำงาน รวมทั้งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปลูกฝังความร่วมมือกันอย่างมีประชาธิปไตย (Tan , I.G.C., 2004); (Tiong, H.B. and Aun, T.K., 2004); (Slavin, R. E., 2010); (Sharan, S. and Others, 2013) ซึ่งผู้วิจัยได้ทดลองใช้รูปแบบการสอนนี้ร่วมกับรูปแบบการสอนอื่น ๆ ซึ่งการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ (Developing of Moral Ethics and Code of Ethics of the Teaching Profession) โดยมีการใช้ รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น (Group Investigation Model) บูรณาการในการวิจัยอย่างน้อย 3 ผลงานวิจัย และผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนที่มีรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้นผสมผสานกับรูปแบบการสอนอื่น ที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้สูงขึ้น ทั้งเนื้อหาสาระ คุณลักษณะ จรรยาบรรณวิชาชีพ และระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้นในรายวิชาการพัฒนาความเป็นครู เพื่อพัฒนาจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครูระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้นในรายวิชาการพัฒนาความเป็นครูกับกลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้นกับกลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง ในรูปแบบกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมวัดหลังการทดลอง (Control Group Posttest Only Design) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แผนการทดลอง

กลุ่ม	ตัวแปรต้น	สอบหลังเรียน
E	X_1	O_1
C	X_2	O_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแผนการทดลองวิจัย

E	แทน	กลุ่มทดลอง
C	แทน	กลุ่มควบคุม
X_1	แทน	รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น
X_2	แทน	รูปแบบการสอนแบบปกติ
$O_1 O_2$	แทน	การสอบหลังเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์
อุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์
อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่ศึกษารายวิชาการพัฒนาความเป็นครู
ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ได้มาจากการใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random
Sampling) โดยการจับฉลาก ได้กลุ่มทดลองจำนวน 1 ห้อง คือ นักศึกษากลุ่ม 4 จำนวน
29 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 1 ห้อง คือ นักศึกษากลุ่ม 6 จำนวน 27 คน

เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ก. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น ดำเนินการ
เป็นขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาจุดมุ่งหมายหลักสูตรรายวิชาการพัฒนาความเป็นครู
หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
3. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องจรรยาบรรณต่อวิชาชีพด้วย
รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น และแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องจรรยาบรรณต่อวิชาชีพด้วย
รูปแบบการสอนแบบปกติ
4. นำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องจรรยาบรรณต่อวิชาชีพด้วย
รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง โดยมี
ผู้เชี่ยวชาญประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้าน
หลักสูตรและการสอน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 ท่าน
5. นำแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินแล้ว
มาวิเคราะห์หาค่า IOC ซึ่งได้ค่า $IOC = 0.80 - 1.00$

ข. แบบประเมินจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ซึ่งสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประมาณ
ค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ สำหรับใช้เป็นแบบประเมินก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งสร้างขึ้นโดย
ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินระดับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จากนั้น
วิเคราะห์หาคุณภาพด้านความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า $IOC = 1.00$ และนำไปทดลองใช้กับ

นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น พบว่าแบบประเมินมีค่าความเชื่อมั่น = 0.92

ค. แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งสร้างเป็นแบบเลือกตอบ 6 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ สำหรับใช้เป็นแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม ก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งสร้างขึ้น โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เหตุผลเชิงจริยธรรม จากนั้นวิเคราะห์หาคุณภาพ ด้านความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00 และนำไปทดลองใช้กับนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์หาค่า ความเชื่อมั่น พบว่าแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม มีค่าความเชื่อมั่น = 0.87

ตารางที่ 2 เกณฑ์การแปลความหมายแบบประเมินจรรยาบรรณต่อวิชาชีพและแบบ วัดเหตุผลเชิงจริยธรรม

ระดับค่าเฉลี่ย	ความหมายของ ระดับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพและระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม
4.51 – 5.00	มากที่สุด
3.51 – 4.50	มาก
2.51 – 3.50	ปานกลาง
1.51 – 2.50	น้อย
1.00 – 1.50	น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ก. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยแบบประเมินจรรยาบรรณต่อวิชาชีพและแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม บันทึกไว้เป็นคะแนน ก่อนเรียนเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข. ทำการทดลองสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ กับกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

ค. ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) ด้วยแบบประเมินจรรยาบรรณ ต่อวิชาชีพและแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม

ง. นำคะแนนที่ได้หลังเรียนไปวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบระหว่างคะแนน ก่อนเรียนกับคะแนนหลังเรียน และเปรียบเทียบระหว่างคะแนนของกลุ่มทดลองกับคะแนน ของกลุ่มควบคุม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

ก. หาค่าสถิติพื้นฐานของ คะแนนระดับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพและคะแนนระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ข. วิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น โดย คำนวณจากสูตร E_1/E_2

ค. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้นในรายวิชาการพัฒนาความเป็นครู กับ กลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ โดยใช้สถิติ t-test ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ง. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น กับ กลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ โดยใช้สถิติ t-test ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น (Group Investigation Model) และ การเปรียบเทียบระดับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพและระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้นกับกลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น (Group Investigation Model)

จากผลการประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น (Group Investigation Model) เรื่องจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครูที่ได้ทำการพัฒนาและหาประสิทธิภาพ พบว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 กล่าวคือ จากการหาประสิทธิภาพได้ร้อยละของคะแนนระหว่างเรียนมีค่าเท่ากับ 88.27 (E_1) และร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู หลังเรียนมีค่าเท่ากับ 93.40 (E_2)

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบระดับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น กับ กลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบระดับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบทอดกับกลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ

กลุ่ม	N	$\bar{X}$	S.D.	T	P
กลุ่มที่เรียนรู้แบบกลุ่มสืบทอด	29	4.58	1.31	5.61	.000
กลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ	27	4.12	1.26		

$P < .05$

จากตารางที่ 3 พบว่าระดับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบทอด สูงกว่ากลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบทอด กับ กลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบทอด กับ กลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ

กลุ่ม	N	$\bar{X}$	S.D.	T	P
กลุ่มที่เรียนรู้แบบกลุ่มสืบทอด	29	4.76	1.24	4.84	.000
กลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ	27	4.14	1.18		

$P < .05$

จากตารางที่ 4 พบว่าระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบทอด สูงกว่า กลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น ในรายวิชาการพัฒนาความเป็นครู สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น (Group Investigation Model) เรื่องจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่ได้ทำการพัฒนาและหาประสิทธิภาพ พบว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 กล่าวคือ จากการหาประสิทธิภาพได้ค่าร้อยละของคะแนนระหว่างเรียนมีค่าเท่ากับ 88.27 (E_1) และร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู หลังเรียนมีค่าเท่ากับ 93.40 (E_2) สามารถอธิบายได้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น ที่พัฒนาขึ้นเพื่อพัฒนาจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครูนี้ มีความเหมาะสมที่จะสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากสามารถพัฒนาให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้เป็นอย่างดีดังปรากฏในการประเมินระดับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพและระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครูสอดคล้องกับการศึกษาของ สุวรรณมาลี นาคเสน ที่วิจัยพัฒนาชุดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการสอน Group Investigation สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และพบว่า ชุดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการสอน มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เช่นเดียวกัน (สุวรรณมาลี นาคเสน, 2554) และ การวิจัยของ นิคม สิงห์ทอง ได้ศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมภูมิปัญญาของไทยและนานาชาติประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมมือเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI) ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมภูมิปัญญาของไทยและนานาชาติประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมมือเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.57/83.24 (นิคม สิงห์ทอง, 2552) รวมทั้ง การวิจัยของ สมจิต ชันธุปัทม์ ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้สาระ ภูมิศาสตร์เรื่อง แผนที่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้ กิจกรรมกลุ่มร่วมมือเทคนิค GI พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.79/81.61 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งเป็นผลการวิจัยที่ยืนยันได้ว่า การใช้รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น (Group Investigation Model) สามารถใช้จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมจิต ชันธุปัทม์, 2553)

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ระดับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น สูงกว่ากลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น สามารถพัฒนาความเข้าใจ

เรื่องจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของผู้เรียนที่เป็นนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ได้ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ นิคม สิงห์ทอง ได้วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้ชุดการจัดการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมภูมิปัญญาของไทยและนานาชาติ ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมมือเทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนท่าคนโทวิทยาคาร ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนคิดเป็นร้อยละ 65.00 ซึ่งแสดงให้เห็นคุณลักษณะของนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ ขยันหมั่นเพียรมากขึ้น อันเป็นเป็น คุณลักษณะทางจริยธรรมอย่างหนึ่งและนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก (นิคม สิงห์ทอง, 2552) และยังสอดคล้องกับการวิจัยของ สมจิต ชันธูปัทม์ ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์เรื่อง แผนที่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้กิจกรรมกลุ่มร่วมมือ เทคนิค GI พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 60.74 แสดงให้เห็นคุณลักษณะของนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ ขยันหมั่นเพียรมากขึ้น อันเป็นเป็น คุณลักษณะทางจริยธรรมอย่างหนึ่งเช่นเดียวกัน และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วย กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมกลุ่มร่วมมือเทคนิค GI โดยรวมอยู่ในระดับมาก (สมจิต ชันธูปัทม์, 2553) และสอดคล้องกับ การศึกษาของผู้วิจัยที่ผ่านมาได้พัฒนารูปแบบการสอนเพื่อ พัฒนาคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ (Developing of Moral Ethics and Code of Ethics of the Teaching Profession) โดยมีการใช้ รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น (Group Investigation Model) บูรณาการในการวิจัย ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนที่มี รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้นผสมผสานกับรูปแบบการสอนอื่น ที่ส่งผลให้ผู้เรียนมี คุณลักษณะจรรยาบรรณวิชาชีพอยู่ในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งจากผลการวิจัยเพื่อพัฒนาจรรยาบรรณ ต่อวิชาชีพของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้นในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้นสามารถพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมี ประสิทธิภาพ และ สามารถใช้พัฒนาการเรียนรู้ในกลุ่มศาสตร์วิชาด้านสังคมศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาประกาศนียบัตร บัณฑิตสาขาวิชาชีพครู ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบ กลุ่มสืบค้น สูงกว่า กลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น สามารถพัฒนาเหตุผลเชิง จริยธรรมของผู้เรียนที่เป็นนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู ได้ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ นิตยา ชังคมานนท์ ที่ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบ

ร่วมมือโดยใช้เทคนิคจีไอ มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานร่วมกัน ในรายวิชา ส.503 สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัยจังหวัด นครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น และนักเรียนเกิดทักษะ ในการทำงานร่วมกันที่เป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมอย่างหนึ่ง (นิตยา ชังคมานนท์, 2554) และการวิจัยของกระแสมัชเชนตร ที่ศึกษาผลการสอนโดยวิธีสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่ม (GI) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนลำตวน จังหวัดสุรินทร์ พบว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสืบค้นเป็นกลุ่ม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น สามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องจรรยาบรรณต่อวิชาชีพเหตุผลเชิงจริยธรรมของ นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู จนทำให้สามารถพัฒนาความคิดที่ประเมิน โดยการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ในระดับมาก (กระแสมัชเชนตร, 2546) รวมทั้งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Ivy Geok - Chin Tan and Others ที่ศึกษาการรับรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับการใช้ รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น ซึ่งผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ใช้การใช้รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น โดยผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ สนุกสนาน และมีประสิทธิภาพ ข้อมูลวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้เชิงบวกของผู้เรียน เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคม ทักษะการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแง่ของความ เข้าใจเชิงลึกของหัวข้อต่าง ๆ แม้ผู้เรียนบางส่วนรู้สึกว่าการใช้เวลานานและผู้เรียน บางคนประสบปัญหาขณะทำงานในกลุ่มและวิธีการนำเสนอ (Ivy Geok-Chin Tan and Others, 2005) และสอดคล้องกับการศึกษาของผู้วิจัยที่ผ่านมาได้พัฒนารูปแบบการสอนเพื่อ พัฒนาคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ (Developing of Moral Ethics and Code of Ethics of the Teaching Profession) โดยมีการใช้ รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น (Group Investigation Model) บุรณาการในการวิจัย ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนที่มี รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้นผสมผสานกับรูปแบบการสอนอื่น ที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีระดับ เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น ซึ่งจากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า การใช้รูปแบบการสอนแบบ กลุ่มสืบค้น สามารถพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้เรียนอันเป็นคุณลักษณะสำคัญด้าน จิตใจให้สูงขึ้นได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ การสอนแบบกลุ่มสืบค้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ระดับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ และระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ของกลุ่มที่ ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้นสูงกว่ากลุ่มที่เรียนรู้ด้วย

รูปแบบการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยจากผลการวิจัยเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสลับคั่น และได้ผลการวิจัยที่สามารถพัฒนาระดับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ และระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ได้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ารูปแบบการสอนแบบกลุ่มสลับคั่น น่าจะสามารถพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรมและจรรยาบรรณด้านอื่น ๆ เช่น จรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ หรือคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน การวิจัยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสลับคั่น ที่พบว่าผลการวิจัยที่สามารถพัฒนา ระดับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ และระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ได้ในระดับดี จึงควรได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอื่นๆต่อไป ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้ ครูผู้สอนที่จะใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสลับคั่น ควรมีการเตรียมเอกสาร คำชี้แจง และการอธิบายที่ชัดเจน ให้ผู้เรียนเข้าใจถึงขั้นตอนและเป้าหมายของการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสลับคั่น นี้ เพื่อให้สามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสาระความรู้ที่เป็นนามธรรมได้ในระดับดี ดังเช่นการวิจัยในครั้งนี้ จากผลการวิจัย เชื่อว่าครูผู้สอนสามารถใช้รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสลับคั่น ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่น ๆ โดยอาจกำหนดหัวข้อที่จะศึกษา นอกจากเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่า กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสลับคั่น ยังสามารถใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กระแสมิเชเนตร. (2546). ผลการสอนโดยวิธีสลับส่ายหาความรู้เป็นกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนลำตวน จังหวัดสุรินทร์. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2556. (2556). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 130 ง หน้า 72.
- ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนพิเศษ 68 ง หน้า 18.
- ดวงเดือน พินสุวรรณ. (2561). “ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของครู” . ใน เอกสารการสอนวิชา คุณธรรมจริยธรรม ของครู หน่วยที่ 14 คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- นิคม สิงห์ทอง. (2552). การพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้ชุดการจัดการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมภูมิปัญญา ของไทยและนานาชาติ ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมมือเทคนิคกลุ่มสืบค้น กลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มัธยมศึกษาปีที่ 6. ใน รายงานการวิจัย. โรงเรียนท่าคนโทวิทยาคาร.
- นิตยา ชังคมานนท์. (2554). การเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจีโอที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานร่วมกัน ในรายวิชา ส.503 สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัยจังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมจิต ชันธุปัทม์. (2553). ผลการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์เรื่อง แผนที่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยใช้กิจกรรมกลุ่มร่วมมือเทคนิค GI. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักวิชาการ. (2559). สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร “ปัญหาครู: ปัญหาที่รอการปฏิรูป” . กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน. (2561). ผลการเรียนรู้รายวิชา 02143601 การพัฒนาความเป็นครู. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุวรรณมาลี นาคเสน. (2554). การพัฒนาชุดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการสอน Group Investigation เรื่องวงกลม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู. (2561). เอกสารการสอนรายวิชาการพัฒนาความเป็นครู หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Ivy Geok-Chin Tan and Others. (2005). Students' Perceptions of Learning Geography through Group Investigation in Singapore. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 14 (4), 261-276.
- Sharan, S. & Others. (2013). The Group Investigation approach to cooperative learning *International Handbook of Collaborative Learning*. New York: Routledge.
- Slavin, R. E. (2010). Instruction based on cooperative learning, In *R Handbook of Research on Learning and Instruction*. London: Taylor and Francis.
- Tan, I.G.C. (2004). Effect of cooperative learning with group investigation on secondary students achievement, motivation, and perceptions. Retrieved

June 2020, 10, from from. http://www.acis.nie.edu.sg/nieacis/libris/sources/eraaources/doctopatethesis_detail.do?selectIndex=t&callNo=lb1032%20Tan&auther%20Ivy%20Geok%20Chin.

Tiong, H.B. and Aun, T.K. (2004). Using Group Investigation (GI) to Develop in Service teacher' Pedagogical Content Knowledge. เรียกใช้เมื่อ 2020 June 10 จาก from <http://72.14.203.104/search?q=oYuUjT7RcgJ:www.iasce.net/Conference2004/23June/Boontiong/IASCE%25202004%2520Con%2520Full%2520Paper.doc+sharan+Group+Investigation+thesis&hl=th>.

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ
“ปลาใส่วน” ของผู้บริโภคในจังหวัดนครศรีธรรมราช*

MARKETING MIX STRATEGY AFFECTING THE PURCHASING DECISION
TO BUY PICKLED FISH OF CONSUMERS IN NAKHON SI THAMMARAT

เจษฎา ร่มเย็น

Jasada Romyen

พนิดา รัตนสุภา

Panida Rattanasupa

เย็นจิต นาคพุ่ม

Yenjit Narkphum

อรอุมา สำลี

Onuma Samlee

ปรีชา มณีศรี

Preecha Muneesri

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

Rajamangala University of Technology Srivijaya, Thailand

E-mail: r.jasada@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) และการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่วน” ของผู้บริโภคในจังหวัดนครศรีธรรมราช และเพื่อศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่วน” ของผู้บริโภคในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ผู้ประกอบการพัฒนาตลาดให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค โดยการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การเก็บแบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์ “ปลาใส่วน” ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มแบ่งตามพื้นที่ เขา ป่า นา เล การวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านสถิติเชิงพรรณนาด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริโภคในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีระดับความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์มีระดับความคิดเห็นที่ให้ความสำคัญมากที่สุด ข้อมูลการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่วน” ของผู้บริโภคในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

* Received 30 November 2020; Revised 19 December 2020; Accepted 20 December 2020

ที่สุด และ การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุของกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่ฉนวน” พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านผลิตภัณฑ์ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่ฉนวน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากข้อค้นพบผู้ประกอบการ “ปลาใส่ฉนวน” ควรดำเนินการในเรื่องโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการนำเสนอและแนะนำสินค้าให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ปลาใส่ฉนวน, กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด, การตัดสินใจซื้อ, ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to study the marketing mix strategy (4P's) and the purchasing decision to buy pickled fish of consumers in Nakhon Si Thammarat Province and to study the marketing mix strategy (4P's) affecting the pickled fish consumers' purchasing decision in Nakhon Si Thammarat Province in order to enable entrepreneurs to develop markets to meet consumer needs. This present research is a quantitative research. Questionnaire was used to collect data from consumers who had previously purchased pickled fish products. The sample group of 400 people was chosen by using cluster random sampling divided by area of mountain, forest, field and sea. The collected data were analyzed by using percentage, mean, and standard deviation. Hypothesis testing was used in the multiple regression analysis. The research results revealed that the opinion level on the marketing mix factor (4P's) was at the high level and the product marketing mix has the highest level of opinion. Consumers' data on buying pickled fish in Nakhon Si Thammarat Province had the highest level of opinion. The multiple regression analysis of marketing mix strategy affecting the purchasing decision of pickled fish revealed that marketing mix strategy in marketing promotion and product had a statistically significant effect on buying pickled fish. According to the findings, entrepreneur of pickled fish should act on more media advertising in order to present and introduce the pickled fish products to be more well known.

Keywords: Pickled Fish, Marketing Mix Strategy, Purchasing Decision, Local Product

บทนำ

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติโดยลักษณะภูมิประเทศของจังหวัด มีพื้นที่ภูเขาและพื้นที่ทะเล สามารถแบ่งภูมิประเทศของจังหวัดได้เป็น 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่เทือกเขาตอนกลาง พื้นที่ราบชายฝั่งด้านตะวันออก และพื้นที่ราบด้านตะวันตก โดยพื้นที่เทือกเขาตอนกลาง มีพื้นที่ติดกับเทือกเขานครศรีธรรมราช ในส่วนพื้นที่ราบชายฝั่งด้านตะวันออกติดกับฝั่งทะเลอ่าวไทย และพื้นที่ราบด้านตะวันตกมีลักษณะพื้นที่เป็นเนินเขา โดยทั้ง 3 พื้นที่เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำหลักทางธรรมชาติ ทำให้พื้นที่เหมาะแก่การทำการเกษตรกรรมเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ เพื่อการดำรงชีพ ดังนั้นวิถีชีวิตของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงมีความผูกพันกับธรรมชาติ ป่าไม้ และแหล่งน้ำที่มีไว้เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคและการเกษตรของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชและพื้นที่ใกล้เคียง (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2561) โดยชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นมักประกอบอาชีพทำไร่ทำนา สวนยางพารา สวนผลไม้ ทุเรียน มังคุด ประมง และปศุสัตว์ โดยอาศัยน้ำที่ไหลผ่านจากแม่น้ำลำคลอง ซึ่งแหล่งน้ำนั้นอุดมสมบูรณ์ไปด้วยปลาจากแหล่งน้ำธรรมชาติมากมาย

ปลา เป็นแหล่งอาหารที่มีประโยชน์สำคัญของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้ที่รับประทานปลาอย่างสม่ำเสมอ สามารถช่วยลดโอกาสการเสียชีวิตจากโรคต่าง ๆ ได้แก่ โรคหลอดเลือดหัวใจ ลดโอกาสความเสี่ยงในการเป็นโรคอัมพาต และโอกาสความเสี่ยงในการเป็นมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนัก นอกจากนี้ในเนื้อปลาก็มีน้ำมันปลาที่มีชื่อเรียกกันว่า โอเมก้า 3 ที่มีประโยชน์สำคัญต่อร่างกาย ซึ่งโอเมก้า 3 ประกอบไปด้วย วิตามินบี วิตามินดี แคลเซียม กลูตามีน และกรดอะมิโน เห็นได้ว่าการบริโภคปลาในปริมาณที่พอเหมาะในแต่ละวัน ร่างกายก็จะได้รับสารอาหารที่จำเป็นเพื่อใช้ในการบำรุงร่างกาย (สมเกียรติ วัฒนาโรจน์, 2556) เมื่อชาวบ้านจับปลามาได้ก็จะนำมาบริโภคกันในครัวเรือน ในรูปแบบการแกง ทอด ย่าง หากจับปลามาได้ในจำนวนที่มาก ก็จะนำไปจำหน่ายหรือแบ่งปันเพื่อนบ้านใกล้เคียง บางครอบครัวก็จะมีรถขนอาหาร เพื่อรักษาอาหารไว้ให้สามารถบริโภคได้นานยิ่งขึ้น (ทรงสิริ วิชิรานนท์ และคณะ, 2557) ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคนิคเฉพาะในการรักษาคุณภาพของอาหารเพื่อยืดอายุให้อาหารอยู่ได้นานยิ่งขึ้นความรู้เหล่านี้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น เช่น การตากแห้ง หรือจะเป็นการหมัก ซึ่งเป็นที่นิยมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

“ปลาใส่อวน” จัดเป็นวิธีการถนอมอาหารด้วยการหมัก คือการนำข้าวสารมาคั่วให้เหลืองหอม แล้วตำให้ละเอียดและนำมาหมักกับตัวปลา มักจะเรียกข้าวสารที่คั่วและตำเสร็จแล้วว่า “อวน” การทำ “ปลาใส่อวน” สามารถทำกับปลาน้ำจืดและปลาน้ำเค็ม แต่ที่ชาวบ้านในพื้นที่นิยมทำกันมาก คือ ปลาตุ๊ก ปลาหลาวทอง ปลาซึ้ม ปลากระดี ปลาหมอ ปลาโสด ปลาหมอช้างเหี้ยบ ปลาชีว ปลาตะเพียน ปลาฉลัด ปลานิล หรือปลาที่มีก้างเป็นจำนวนมาก หลังจากทำการหมักได้ 5 - 7 วัน ปลาจะมีรสชาติเปรี้ยว โดยเนื้อสัมผัสของ “ปลาใส่อวน” จะ

นึ่ง โดยเฉพาะก้างปลาที่จะอ่อนตัวลงสามารถรับประทานได้ง่ายขึ้น วิธีการปรุงสามารถนำไปทอดหรือต้มกะทิ ซึ่ง “ปลาใส่อวน” จัดเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงและมีแบคทีเรียตัวดีที่ชื่อว่า “โพรไบโอติก” เป็นแบคทีเรียที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ช่วยยับยั้งแบคทีเรียที่ทำให้เกิดโรค และมีประโยชน์ต่อลำไส้ (พิทยา ใจคำ และรัชณี แก้วจินดา, 2560)

ปัจจุบันธุรกิจการแปรรูปอาหารจากปลา เช่น ปลาแดดเดียว ปลาร้า ปลาสาม หรือ “ปลาใส่อวน” ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช อันเนื่องมาจากปัญหาราคายางพาราที่ตกต่ำ ส่งผลให้รายได้ลดลงชาวบ้านในพื้นที่จึงหันมาทำอาชีพเสริมมากขึ้น อีกทั้งยังได้รับการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาจากหน่วยงานของภาครัฐที่มุ่งเน้นให้เป็นสินค้าประจำตำบล (OTOP) ซึ่งเดิมจากที่ทำการเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน ก็ได้มีการพัฒนาเพื่อเชิงพาณิชย์มากขึ้น แต่ด้วยปัญหาของคุณภาพผลิตภัณฑ์ ช่องทางทางการตลาดและบรรจุภัณฑ์ ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้บริโภค (ฐานเศรษฐกิจ, 2561) การพัฒนากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด “ปลาใส่อวน” ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จะเป็นการพัฒนาตลาดธุรกิจอาหารท้องถิ่นโดยการนำทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่มาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์และบอกถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยองค์ความรู้ทางด้านการตลาดจะสามารถพัฒนาธุรกิจจำหน่าย “ปลาใส่อวน” ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้กับชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาความยากจน มีเศรษฐกิจชุมชนที่ดีขึ้น เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนพร้อมกับมีสินค้าที่มีเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งสามารถยกระดับผลิตภัณฑ์ให้เป็นของสินค้าฝากประจำจังหวัดที่มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) และการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่อวน” ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่อวน” ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยแบ่งออกเป็น 4 โซน คือ เขา ป่า นา เล ซึ่งประชาชนอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอพิปูน อำเภอท่าศาลา อำเภอทุ่งสง อำเภอเมือง และอำเภอเชียรใหญ่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยแบ่งออกเป็น 4 โซน คือ เขา ป่า นา และเล ซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ของสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้

จำนวน 400 คน (Taro Yamane, 1973) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยปรับปรุงขึ้นโดยพิจารณาจากกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสอบถามเกี่ยวกับ 1) กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด “ปลาใส่อวน” ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช มีข้อคำถามจำนวน 28 ข้อ และ 2) ข้อมูลการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่อวน” ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช มีข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

ค่าระดับคะแนน	5	4	3	2	1
ความหมายระดับความคิดเห็น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

การแปลผลของข้อมูลของแบบสอบถามใช้เกณฑ์การหาอันตรภาคชั้น (วิชิต อ้วน, 2553) สามารถแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ ดังนี้

ช่วงคะแนนค่าเฉลี่ย	ความหมาย/แปลผล
4.21 - 5.00	มากที่สุด
3.41 - 4.20	มาก
2.61 - 3.40	ปานกลาง
1.81 - 2.60	น้อย
1.00 - 1.80	น้อยที่สุด

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยนำเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามพร้อมแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทางด้านการตลาดพิจารณาแบบสอบถาม จำนวน 3 ท่าน เพื่อเป็นการทดสอบความเที่ยงตรง ได้แก่ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Index of Consistency: IOC) เลือกข้อคำถามของแบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 - 1.00 มาใช้ แต่หากค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามข้อใดมีค่าต่ำกว่า 0.67 จะต้องนำแบบสอบถามข้อนั้นมาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551)

2. ผู้วิจัยจึงนำเครื่องมือไปทดสอบใช้ (Try - out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อคำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ด้วยวิธีวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่าค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) และข้อมูลการตัดสินใจซื้อ

“ปลาใส่อวน” เท่ากับ 0.967 และ 0.850 ตามลำดับ (Cronbach, L. J., 1990) มีความเหมาะสมที่จะใช้แบบสอบถามได้จริง หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมแบบสอบถามโดยการติดต่อทีมงาน ซึ่งเป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัย ก่อนการลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลมีการประชุมกับทีมงาน เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันในประเด็นข้อคำถาม ในเครื่องมือ และกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา โดยแบ่งนักศึกษาเป็น 5 ทีม ลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ ที่ละ 2 คนเพื่อแยกย้ายกันเก็บข้อมูลตามพื้นที่ให้ครอบคลุม นำแบบสอบถามที่เก็บได้ทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำไปประมวลผลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistic) เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปออกมาเป็นร้อยละ (Percentage)

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด และการตัดสินใจซื้อ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistic) เพื่อทดสอบสมมติฐานกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่อวน” ของผู้บริโภคในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณแบบใส่ทุกตัวแปร (Multiple Linear Regression Analysis) แบบ Enter เป็นการหาอิทธิพลของ 2 ตัวแปรขึ้นไป กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 400 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 75.8 นับถือศาสนาพุทธคิดเป็นร้อยละ 69.8 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 23 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 49.5 มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท ร้อยละ 60 มีสถานภาพแต่งงานมีบุตรอยู่ในช่วงศึกษาเล่าเรียน คิดเป็นร้อยละ 56.3 และอาศัยอยู่ในอำเภอพิปูน อำเภอท่าศาลา อำเภอเมือง อำเภอทุ่งสง และอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคในจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่เลือกซื้อปลาใส่อวนตราแม่แก้ว คิดเป็นร้อยละ 16.2 โดยปลาใส่อวนที่นิยมเลือกซื้อจะเป็นปลาตุก คิดเป็นร้อยละ 71.3 ซื้อปลาใส่อวนมาเพื่อรับประทาน คิดเป็นร้อยละ 83.5 ความถี่ในการเลือกซื้อปลาใส่อวน แล้วแต่ความสะดวกของผู้บริโภค คิดเป็นร้อยละ 78.5 มีค่าใช้จ่ายในการซื้อแต่ละครั้งต่ำกว่า 100 บาท คิดเป็นร้อยละ 67.0 และในครั้งถัดไปยังคงกลับมาซื้อซ้ำของผู้ประกอบการรายเดิม คิดเป็นร้อยละ 87.5

1. ผลการศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) และการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่อวน” ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ต่อ ผลลัพธ์ “ปลาใส่อวน” ของผู้บริโภคในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ต่อผลลัพธ์ “ปลาใส่อวน” ของผู้บริโภคในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับ ความคิดเห็น
1. ผลลัพธ์	4.45	0.198	มากที่สุด
2. ราคา	4.39	0.228	มากที่สุด
3. ช่องทางการจัดจำหน่าย	3.97	0.407	มาก
4. การส่งเสริมการตลาด	3.92	0.188	มาก
รวม	4.18	0.27	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีระดับความคิดเห็นกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ต่อผลลัพธ์ “ปลาใส่อวน” โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ผู้บริโภคมีระดับความคิดเห็นกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดด้านผลลัพธ์ ($\bar{X} = 4.45$) และกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด ด้านราคา ($\bar{X} = 4.39$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่ผู้บริโภคมีระดับความคิดเห็นกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) อยู่ในระดับมาก ได้แก่ กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 3.97$) และกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 3.92$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ ผลลัพธ์ “ปลาใส่อวน” ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

การตัดสินใจซื้อผลลัพธ์	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับ ความคิดเห็น
การตัดสินใจซื้อผลลัพธ์	4.65	0.382	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีระดับความคิดเห็นข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ ผลลัพธ์ “ปลาใส่อวน” ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$)

2. ผลการศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่อวน” ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐานของงานวิจัยนี้ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยผู้วิจัยจะมีการทดสอบและรายงานผลการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เนื่องจากข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ คือ 1) ความผิดปกติของข้อมูล (Outlier) 2) ค่าตัวแปรตามและค่าความคลาดเคลื่อนเป็นตัวแปรที่มีการ แจกแจงแบบปกติ (Normality) 3) ค่าแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนเป็นค่าคงที่ (Homoscedasticity) 4) ค่าความคลาดเคลื่อนแต่ละค่าเป็นอิสระกัน (Autocorrelation) และ 5) ตัวแปรอิสระแต่ละตัวต้องไม่มีความสัมพันธ์กัน (Multicollinearity) โดยผลการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น แสดงรายละเอียดดังนี้

2.1 ตรวจสอบความผิดปกติของข้อมูล (Outlier)

ตารางที่ 3 แสดงค่า Cook's distance ของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

Cook's	N	Rang	Minimum	Maximum
Distance	400	0.028	0.000	0.028

จากตารางที่ 3 ค่าคูกิติสแตนด์ (Cook's distance) ของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์อยู่ระหว่าง 0 – 0.028 ซึ่งมีย่านน้อยกว่า 1 สามารถสรุปได้ว่า ข้อมูลที่ใช้การวิเคราะห์ไม่มีความผิดปกติของข้อมูลสามารถนำไปวิเคราะห์ได้

2.2 ตัวแปรตามและค่าความคลาดเคลื่อนเป็นตัวแปรที่มีการแจกแจงแบบปกติ (Test of Normality) การทดสอบการแจกแจงของตัวแปรตามและค่าความคลาดเคลื่อนโดยวิธีการทดสอบ จะตรวจสอบด้วยวิธี Kolmogorov - Smirnov Test โดยมีระดับนัยสำคัญที่มากกว่า 0.05

ตารางที่ 4 แสดงค่า Test of Normality ของตัวแปรตามและค่าความคลาดเคลื่อน

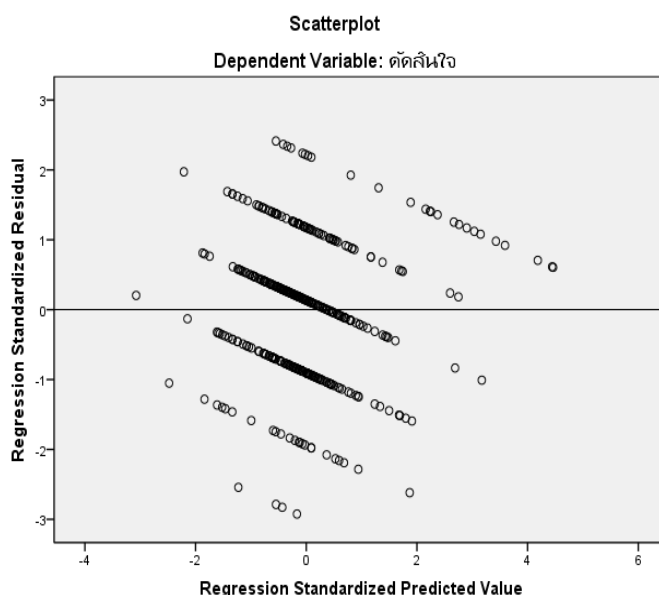
Variable	Kolmogorov - Smirnov Test		
	Statistic	df	Sig
การตัดสินใจซื้อ	0.204	400	0.000

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ Sig เท่ากับ 0.000 น้อยกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการแจกแจงแบบไม่ปกติ แต่เนื่องจากทฤษฎีแนวโน้มนำเข้าสู่ส่วนกลาง (Central Limit Theorem) ได้ระบุว่า ถ้าเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มากพอ การกระจายของค่าตัวอย่างดังกล่าวจะมี แนวโน้มใกล้เคียงกับการกระจายแบบธรรมชาติ (Normal Distribution) ซึ่งทฤษฎีแนวโน้มนำเข้าสู่ส่วนกลางระบุว่า จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ทำให้การแจกแจงเป็นแบบปกติ ควรมีมากกว่า 30 ตัวอย่าง ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้

มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ทั้งหมด 400 ตัวอย่าง ถือว่าตัวแปรตามและค่าความคลาดเคลื่อนเป็นตัวแปรที่มีการแจกแจงแบบปกติ

2.3 ค่าแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนเป็นค่าคงที่ (Homoscedasticity)

ภาพที่ 1 แผนภาพการกระจายของข้อมูลในการวิเคราะห์การถดถอย

จากภาพที่ 1 แผนภาพกระจาย Scatterplot พบว่า การกระจายของข้อมูลค่าความคลาดเคลื่อนส่วนใหญ่ กระจายอยู่เหนือและใต้ระดับศูนย์ ซึ่งจากการกระจายตัวอยู่ในช่วงแคบ โดยมีการกระจายของข้อมูลทั้งในส่วนที่มีค่ามากกว่าศูนย์และน้อยกว่าศูนย์เท่า ๆ กัน ดังนั้นจึงสรุปว่าค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนเป็นค่าคงที่

2.4 ค่าความคลาดเคลื่อนแต่ละค่าเป็นอิสระกัน (Autocorrelation)

ตารางที่ 5 แสดงค่าความคลาดเคลื่อนแต่ละค่าเป็นอิสระกัน

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin Watson
1	0.341	0.116	0.107	0.160	2.206

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาค่า Durbin - Watson ในตารางพบว่า ค่า Durbin - Watson เท่ากับ 2.206 ซึ่งอยู่ในช่วง 1.50 ถึง 2.50 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าค่าความคลาดเคลื่อนแต่ละค่ามีอิสระต่อกัน สามารถนำมาใช้การทดสอบได้เพราะไม่มีความสัมพันธ์ภายในตัวเอง

2.5 ตัวแปรอิสระแต่ละตัวต้องไม่มีความสัมพันธ์กัน (Multicollinearity)

ตารางที่ 6 แสดงค่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กัน (Multicollinearity)

ตัวแปรกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (X)	Collinearity Statistic	
	Tolerance	VIF
1. ด้านผลิตภัณฑ์ (X ₁)	0.956	1.046
2. ด้านราคา (X ₂)	0.783	1.278
3. ด้านสถานที่ (X ₃)	0.728	1.374
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (X ₄)	0.882	1.134

จากตารางที่ 6 เมื่อการพิจารณาค่า Tolerance ของตัวแปรมีค่าไม่ใกล้ศูนย์ 0 และมีค่า Variance Inflation Factor มีค่าน้อยกว่า 10 ทุกตัว ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity จึงมีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ

ผลการวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่อวน” ของผู้บริโภคในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) แต่ละด้านที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่อวน” ของผู้บริโภคในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) แสดงดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) แต่ละด้านที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่อวน” ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธี Enter

ตัวแปร ส่วนประสมทางการตลาด	B	S.E.	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	3.117	0.266		11.731	0.000
ด้านผลิตภัณฑ์ (X ₁)	0.092	0.041	0.108	2.228	0.026
ด้านราคา (X ₂)	0.027	0.040	0.037	0.683	0.495
ด้านสถานที่ (X ₃)	-0.024	0.023	- 0.058	- 1.048	0.295
ด้านการส่งเสริมการตลาด (X ₄)	0.280	0.045	0.310	6.158	0.000

$R = 0.341$, $R^2 = 0.116$, $F = 12.971$, $SE_{est} = 0.160$

จากตารางที่ 7 สรุปผลการวิเคราะห์ จะพบว่าค่าคงที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($sig < 0.05$) แสดงว่าค่าคงที่ไม่เป็นศูนย์ ส่วนตัวแปรทำนายอื่น ๆ พบว่า มีตัวแปรทำนายเพียงสองตัวเท่านั้นที่มีผลต่อตัวแปรการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่อวน” ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ตัวแปรด้านการส่งเสริมการตลาด (X₄) และตัวแปรด้านผลิตภัณฑ์ (X₁)

โดยมี ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนดิบเท่ากับ 0.028 และ 0.092 ตามลำดับ โดยเมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐาน พบว่า ตัวแปรด้านการส่งเสริมการตลาด และตัวแปรด้านผลิตภัณฑ์มีผลต่อตัวแปรการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ “ปลาใส่อวน” ในจังหวัด นครศรีธรรมราชมากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.310 และ 0.108 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายหรือทำนายการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ “ปลาใส่อวน” ได้ร้อยละ 11.6 และมีความคาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนายเท่ากับ 0.160

สมการถดถอยในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\text{การตัดสินใจซื้อ "ปลาใส่อวน"} = 3.117 + 0.092 (X_1) + 0.027 (X_2) + - 0.024 (X_3) + 0.280 (X_4)$$

สมการในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z_{\text{การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ปลาใส่อวน}} = 0.108 (Z_{x1}) + 0.037 (Z_{x2}) + - 0.058 (Z_{x3}) + 0.310 (Z_{x4})$$

อภิปรายผล

ประเด็นที่ 1 จากการศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ต่อผลิตภัณฑ์ “ปลา ใส่อวน” ของผู้บริโภคในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อ 1) ด้านผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยสำคัญสูงสุด เนื่องจากผลิตภัณฑ์ เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการนั้นนำเสนอขายผลิตภัณฑ์แก่ผู้บริโภค เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งจะประกอบด้วยสิ่งที่จับต้องได้และสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น บรรจุ ภัณฑ์ คุณภาพ ราคาสินค้า ชื่อเสียงของผู้ประกอบการ โดยผลิตภัณฑ์นั้นจะต้องนำเสนอคุณค่าของสินค้าให้ลูกค้า ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์นั้นสามารถจำหน่ายได้ และผู้บริโภคยินยอมที่จะจ่ายเงินเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน เพราะผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารที่ผลิตออกมาจำหน่ายต้อง มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน มีจุดเด่นเฉพาะเป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนา หงส์มา ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้า OTOP ที่ผลิตโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (ทศนา หงส์มา, 2553) พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ที่เป็นผลิตภัณฑ์อาหาร โดยให้ความสำคัญด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมากในเรื่องของคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และมีการออกแบบสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และสอดคล้องกับการวิจัยของ ลักษมี งามศรีและคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาตลาดสินค้า OTOP สู่แนวทางการพัฒนาสินค้ากลยุทธ์สินค้า OTOP ในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ (ลักษมี งามศรี และคณะ, 2552) พบว่า เหตุผลที่ตัดสินใจซื้อสินค้า OTOP เป็นลำดับแรก คือสินค้านั้นมีคุณภาพดีเป็นที่ยอมรับและราคาไม่แพง มีต้นทุนต่ำ 2) ด้านราคา ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบราคากับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ หากผู้บริโภครับรู้ถึงความ

คุณค่าจากผลิตภัณฑ์นั้น จะเกิดการตัดสินใจซื้อทันที เพราะราคาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินดาภา ศรีสำราญ และมานพ ชุ่มอุ่น ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างแบรนด์และส่วนประสมทางการตลาดผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ (จินดาภา ศรีสำราญ และมานพ ชุ่มอุ่น, 2560) พบว่า การตั้งราคาผลิตภัณฑ์ให้คำนึงถึงความเหมาะสมต่อคุณค่า ความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ มีอัตลักษณ์ และคุณค่าจากทุนทางวัฒนธรรมชุมชนส่งผลให้มีความเหมาะสมของคุณค่าของผลิตภัณฑ์นั้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Somervuori Outi ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การตั้งราคาทางด้านการตลาด กล่าวว่า หากสินค้ามีราคาสูงผู้บริโภคก็จะรับรู้ว่าคุณภาพสูงไปด้วย ซึ่งผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าราคาและคุณภาพนั้นมีความสัมพันธ์กันในทางบวก (Somervuori Outi, 2014) 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย การเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์จากผู้ประกอบการไปสู่ผู้บริโภค การมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีผลิตภัณฑ์พร้อมจำหน่ายอยู่เสมอและ เลือกช่องทางการจัดจำหน่ายที่ถูกต้องมีความเหมาะสมจะทำให้ผู้ประกอบการสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐพล สังคะสุข และคณะ ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (รัฐพล สังคะสุข และคณะ, 2560) พบว่า การทำการตลาดด้วยสื่อดิจิทัลและสื่อออนไลน์ มีช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย ได้แก่ การขายตรง การขายออนไลน์ การออกบูธ และยังสอดคล้องกับ Veronica S. Moertini ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้อีคอมเมิร์ซในธุรกิจวิสาหกิจระดับกลางเพื่อก้าวสู่ธุรกิจระดับโลก กล่าวว่า ธุรกิจขนาดกลางและธุรกิจขนาดย่อมควรให้ความสำคัญกับการจำหน่ายผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเข้าสู่ตลาดระดับประเทศได้ง่ายขึ้น (Veronica S. Moertini, 2012) 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นยอดขายให้กับธุรกิจของผู้ประกอบการ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจที่มีคุณค่าพิเศษ เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจให้ผู้ซื้อที่เป็นกลุ่มเป้าหมายตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีแบบยั่งยืนระหว่างผู้ประกอบการและผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสน่ห์ ชูโยธิน้อย ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า OTOP ผ้าไหมปักธงชัยของประชากร จังหวัดนครราชสีมา (เสน่ห์ ชูโยธิน้อย, 2561) พบว่า ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีการส่งเสริมการขายอยู่เสมอ เช่น การประชาสัมพันธ์ตามเทศกาลต่าง ๆ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จงจินต์ จิตรแจ้ง และณัฐชา เพชรดาগুল ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์แบบผู้บริโภคกับผู้บริโภคบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ กรณีศึกษา ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพดูแลความงาม กล่าวว่า การส่งเสริมการขายเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ที่บ่อยขึ้น (จงจินต์ จิตรแจ้ง และณัฐชา เพชรดาগুল, 2552)

ประเด็นที่ 2 กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่ฉนวน” คือ กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด และกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ในส่วนของกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่ไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่ฉนวน” คือ กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดด้านสถานที่ และกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา 1) ด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่ฉนวน” พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญ กับการให้ส่วนลดหรือมีสินค้าแถม ตลอดจนการมีสินค้าตัวอย่างให้ชิม เนื่องจาก “ปลาใส่ฉนวน” เป็นผลิตภัณฑ์อาหาร ที่ผู้บริโภคมีความคาดหวังเกี่ยวกับรสชาติ การมีส่วนลดจะเป็นแรงจูงใจให้การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์นั้นง่ายขึ้น และการให้ส่วนลดหรือสินค้าแถมจะทำให้ผู้บริโภคมีความต้องการซื้อสินค้าเพิ่มและในปริมาณที่มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ คูลิกา วัฒนสุกุล พบว่า การให้ส่วนลดแก่ผู้บริโภคจากปริมาณการซื้อ ทำให้ผู้บริโภคมีการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มมากขึ้น ถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขายซึ่งจะส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำ (คูลิกา วัฒนสุกุล, 2555) 2) ด้านผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ “ปลาใส่ฉนวน” ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะประจำท้องถิ่น คุณภาพของผลิตภัณฑ์ และ “ปลาใส่ฉนวน” มีรสชาติอร่อย “ปลาใส่ฉนวน” ถือเป็นการถนอมอาหารจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งจะมีจุดเด่นและเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ โดยเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ประกอบด้วย ประเภทของปลาและข้าวสารที่นำมาแปรรูป “ปลาใส่ฉนวน” หรือการเรียกชื่อของผลิตภัณฑ์ ในบางพื้นที่เรียกปลาต้ม แต่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เรียก “ปลาใส่ฉนวน” ถือได้ว่า “ปลาใส่ฉนวน” มีความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน และเป็นอาหารประจำถิ่น สอดคล้องกับการศึกษาของ ณรงค์ศักดิ์ วดีศิริศักดิ์ ทำการศึกษาเรื่องนวัตกรรมของการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อการตลาดเชิงสุนทรีย์ กรณีศึกษาบรรจุภัณฑ์น้ำผลไม้ (ณรงค์ศักดิ์ วดีศิริศักดิ์, 2555) พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะมองหาผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ ที่ทำให้เกิดคุณค่า และความรู้สึก เพราะตัวผลิตภัณฑ์จะเป็นแรงกระตุ้นการซื้อของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับ Kumar, M. S. ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความชอบในตราสินค้าต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำมัน (Kumar, M. S., 2014) พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดและทฤษฎีของ Aaker, D. A. ที่ได้กล่าวไว้ว่า ภาพลักษณ์นั้นสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ได้ โดยสามารถบอกบุคลิกของผลิตภัณฑ์และลักษณะ ของผลิตภัณฑ์ได้ (Aaker, D.A., 1996) และยังมีการยืนยันทฤษฎีของ Kotler, P. กล่าวว่า ภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์สามารถสื่อถึงวัฒนธรรมของผลิตภัณฑ์ได้อีกด้วย (Kotler, P., 2003) และยังพบว่า กชกร จุลศิลป์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการกลยุทธ์การตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (กชกร จุลศิลป์, 2561) จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคมีพฤติกรรมในการรับประทานอาหารท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับรสชาติอาหารท้องถิ่นมากที่สุด

โดยผลิตภัณฑ์อาหารจะต้องประกอบด้วยเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและใช้วัตถุดิบท้องถิ่น มาเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ 3) ด้านสถานที่ ไม่ส่งผลกระทบต่อทัศนใจซื้อ “ปลาใส่วน” จากผลการวิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์ “ปลาใส่วน” มีจำหน่ายทั่วไปในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้บริโภคสามารถหาซื้อได้ง่าย จึงทำให้ส่วนประสมทางการตลาดด้านสถานที่จัดจำหน่ายไม่มีผลกระทบต่อทัศนใจซื้อผลิตภัณฑ์ “ปลาใส่วน” ของผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช 4) ด้านราคา ไม่ส่งผลกระทบต่อทัศนใจซื้อ “ปลาใส่วน” จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มลูกค้าที่ซื้อ “ปลาใส่วน” ซื้อเพื่อการบริโภคในครัวเรือนไม่ได้ซื้อเพื่อการจำหน่ายจึงไม่จำเป็นที่จะต้องเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีราคาหลายระดับ และกลุ่มลูกค้าก็มีความคุ้นเคยกับผลิตภัณฑ์ “ปลาใส่วน” เป็นอย่างดีจึงมีความมั่นใจในคุณภาพของผลิตภัณฑ์เมื่อเปรียบเทียบกับราคา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

“ปลาใส่วน” เป็นวิธีการถนอมอาหารด้วยการหมักแบบธรรมชาติและเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าทางโภชนาการเนื่องจากการหมัก “ปลาใส่วน” จะมีแบคทีเรียดีที่มีชื่อเรียกว่า “โพรไบโอติก” ซึ่งเป็นแบคทีเรียที่มีประโยชน์ต่อร่างกายในการช่วยยับยั้งแบคทีเรียที่ทำให้เกิดโรค และมีประโยชน์สำคัญต่อลำไส้ อีกทั้งเนื้อสัมผัสของ “ปลาใส่วน” จะนิ่มโดยเฉพาะก้างปลาก็จะอ่อนตัวลงสามารถรับประทานได้ง่ายขึ้น และมีรสชาติที่อร่อยเป็นเอกลักษณ์ การศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลกระทบต่อทัศนใจซื้อ “ปลาใส่วน” ของผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด 4 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่จัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด โดยผลจากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย นำไปวางแผนทางด้านการตลาดให้กับผู้ประกอบการ “ปลาใส่วน” ในพื้นที่ เช่นการสร้างจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ การจัดการช่องทางการจัดจำหน่าย การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการตลาด ตลอดจนการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ ซึ่งจะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ “ปลาใส่วน” เป็นที่รู้จักและมียอดขายที่เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ “ปลาใส่วน” ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้น และยังเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีเอกลักษณ์ เป็นที่ยอมรับในกลุ่มผู้บริโภค โดยผลิตภัณฑ์ “ปลาใส่วน” สามารถยกระดับให้เป็นสินค้าของฝากประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการถนอมอาหารให้คงไว้อีกด้วย ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ 1) ด้านบรรจุภัณฑ์ที่บรรจุผลิตภัณฑ์ “ปลาใส่วน” ควรเน้นด้านความสะดวกและปลอดภัยของตัวผลิตภัณฑ์ และควรมีการแสดงวันเดือนปี การผลิตวันหมดอายุ พร้อมกับการติดป้ายบอกข้อมูลด้านราคาของผลิตภัณฑ์ให้ชัดเจน การเพิ่มในส่วนของการเล่าเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่น่าสนใจเป็นที่จดจำ (Storytelling) เพื่อสร้างความเป็น

เอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ โดยบรรจุนั้น จะต้องพกพาอย่างสะดวกทันสมัยเหมาะสมที่จะเป็นสินค้าของฝาก 2) การได้รับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ “ปลาใส่สวน” เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) หรือ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ซึ่งจะเป็นตัวการันตีคุณภาพของผลิตภัณฑ์และสร้างความน่าเชื่อถือตลอดจนความปลอดภัยให้กับผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคมากขึ้น 3) การออกงานจัดแสดงสินค้าตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ “ปลาใส่สวน” ให้เป็นที่รู้จักของผู้บริโภคและยังเป็นการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย ซึ่งจะส่งผลให้ยอดขายที่เพิ่มขึ้น โดยผู้ประกอบการ อาจมีสินค้าตัวอย่างที่ปรุงสำเร็จพร้อมทาน ให้ผู้บริโภคได้ทดลองชิมเพื่อเป็นการกระตุ้นการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ให้ง่ายขึ้น 4) การทำการตลาดผ่านสื่อออนไลน์เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคในยุคปัจจุบันมีความสนใจและให้ความสำคัญกับสื่อออนไลน์ ดังนั้นการทำการตลาดออนไลน์ ผ่านแพลตฟอร์มที่เป็นที่นิยม โดยเฉพาะสื่อ Social Media ซึ่งกำลังได้รับความนิยมมากในปัจจุบันจะสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาตลาด “ปลาใส่สวน” ในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน” ครั้งนี้ทางคณะผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ทุนอุดหนุนการวิจัย ประเภทอุดหนุนทั่วไป จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ประจำปี 2561 คณะวิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง และขอขอบคุณผู้ประกอบการปลาใส่สวนในพื้นที่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เอื้อเฟื้อข้อมูลพร้อมคำชี้แนะในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและความปรารถนาดีของท่านเป็นอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

กชกร จุลศิลป์. (2561). กลยุทธ์การจัดการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2561). ที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2561 จาก http://www.nakhonsithammarat.go.th/web_52/location.php

ศุภิกา วัฒนสุกุล. (2555). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อความพึงพอใจและความตั้งใจซื้อซ้ำของลูกค้า กรณีศึกษาแผนกอาหารร้านวัดสัน. ใน

- สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จงจิณต์ จิตรแจ้ง และณัฐชา เพชรตากุล. (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์แบบผู้บริโภคกับผู้บริโภคบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ :กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและความงาม. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จินดาภา ศรีสำราญ และมานพ ชุ่มอ่อน. (2560). การสร้างแบรนด์และส่วนประสมทางการตลาดผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ฐานเศรษฐกิจ. (2561). ปันรายได้ปลาส้ม 16 ล้านแม่ทองปอน ปรับกลยุทธ์ต่อยอดผลิตภัณฑ์. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2561 จาก <https://www.thansettakij.com/content/business/365943>
- ณรงค์ศักดิ์ วดีศิริศักดิ์. (2555). นวัตกรรมของการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อการตลาดเชิงสุนทรีย์ กรณีศึกษาบรรจุภัณฑ์น้ำผลไม้. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมวิทยาการจัดการสื่อสาร. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ทรงสิริ วิชิรานนท์ และคณะ. (2557). วิธีชีวิตและความมั่นคงทาง อาหารท้องถิ่นใต้. วารสารวิชาการและการวิจัย มทร.พระนคร, 8(1). 94-107.
- ทัศนา หงส์มา. (2553). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้า OTOP ที่ผลิตโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพมหานคร: วี.อินเตอร์พริ้นท์.
- พิทยา ใจคำ และรัชณี แก้วจินดา. (2560). การเปลี่ยนแปลงคุณภาพของปลาส้มในระหว่างการทำร่วมกับโพรไบโอติกแลคโตบาซิลัสที่ระดับแตกต่างกัน. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 12(3), 37-53.
- รัฐพล สังคะสุข และคณะ. (2560). การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12(1), 38-49.
- ลักขมี งามมีศรี และคณะ. (2552). การศึกษาตลาดสินค้า OTOP สู่แนวทางการพัฒนาสินค้ากลยุทธ์สินค้า OTOP ในเขตอำเภอเมือง นครสวรรค์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

- วิชิต อุ๋อัน. (2553). การวิจัยและการสืบค้นข้อมูลทางธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สมเกียรติ แสงวัฒนาโรจน์. (2556). กินปลา "เป็นตัว" หรือ กินน้ำมันปลา "เป็นเม็ด". หมอชาวบ้าน, 34(406), 10-18.
- เสน่ห์ ชูย์โพธิ์น้อย. (2561). การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า OTOP ผ้าไหมปักธงชัยของประชากร จังหวัดนครราชสีมา. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติจังหวัดนครราชสีมา.
- Aaker, D. A. (1996). Measuring brand equity across products and markets. California management review, 3(38), 102-120.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. New York: Harper Collins Publishers.
- Kotler, P. (2003). Marketing Management. (11th Ed.). London: Pearson Education.
- Kumar, M. S. (2014). Brand preference and buying decision A study with reference to organized Indian edible oil brands. African Journal of Marketing Management, 6(2), 17-26.
- Somervuori Outi. (2014). Profiling behavioral pricing research in marketing. Journal of Product & Brand Management, 23(6), 462-474.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3th Ed.). Newyork: Harper and Row Publication.
- Veronica S. Moertini. (2012). Small medium enterprises: on utilizing business-to-business ecommerce to go global. Procedia Economics and Finance, 4 (2012), 13-22.

กลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัย
ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร*

PRIVATE SCHOOL STRATEGY FOR TEACHER EXPERIENCE TO
DEVELOP ENGLISH LANGUAGE ABILITY FOR EARLY CHILDHOOD
IN CHUMPHON PROVINCE

ชลภัศร์ย์ กิตติมานะพันธ์

Chonpaksorn Kittimanapan

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

North Bangkok University, Thailand

E-mail: kunttawan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบ วิธีการที่ดีในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของเด็กปฐมวัย 2) ศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ในการส่งเสริมการจัดประสบการณ์ของครูเพื่อพัฒนาภาษาอังกฤษเด็กปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร 3) พัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาภาษาอังกฤษเด็กปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร และประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ 4) นำกลยุทธ์ไปทดลองใช้ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนปฐมวัย ผู้ปฏิบัติการสอนภาษาอังกฤษ ครูและผู้ปกครองนักเรียน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย สถิติทดสอบ t ผลวิจัยพบว่า 1) รูปแบบวิธีการสอนเด็กปฐมวัยที่ดีคือ การใช้สื่อที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต โดยเน้นการปฏิบัติจริง 2) สภาพการส่งเสริมการจัดประสบการณ์ที่มีน้อย คือ การสร้างเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ 3) กลยุทธ์การส่งเสริมครู มี 3 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาความสามารถของครูในการกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาความสามารถการใช้ภาษาอังกฤษของเด็กปฐมวัย ที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการกำหนดเป้าหมายและการประเมินครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนระดับปฐมวัย และ 4) ผลการทดลองใช้กลยุทธ์พบว่า

* Received 8 December 2020; Revised 15 December 2020; Accepted 19 December 2020

การทดลองใช้กลยุทธ์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นเรื่องการเตรียมการก่อนทำการสอนแต่ละสัปดาห์ของครู ที่ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: กลยุทธ์การส่งเสริมครู, การจัดประสบการณ์การเรียนรู้, ผู้เรียนระดับปฐมวัย

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study a model, method and desirable condition of English language learning experience management for early childhood learners. 2) To study problem state and obstacles towards the promoting of learning experience management of teachers to develop English language ability for early childhood learners of private schools in Chumphon Province. 3) To develop strategies for promoting teachers in organizing experiences for English language development in early childhood learners at private schools in Chumphon Province and assessing feasibility of strategies. 4) To try out strategies. This research was the development research. The research population was early childhood teaching specialists, English teaching practitioner teachers and students' parents. The research instruments consisted of questionnaires, interview questionnaires, and statistical questionnaires used: percentage, mean, test statistic. The research found that 1) A good model of early childhood teaching was the use of media to provide learning experiences that were consistent with daily life. It emphasizes practicality. 2) The lesser state of experience promotion is to create a network of professional learning communities. 3) The three strategies for promoting teachers in organizing experiences were; Strategy 1; Improve teachers' ability to set goal for English language development in early childhood learners; Strategy 2; Develop teachers systematically and continuously; Strategy 3; Promote the parents' participation in setting goal and evaluating teachers in organizing experiences for English language development in early childhood learners. 4) The experiments' results using strategies were found that the results of strategies after the experiment were higher than before experiment statistically significant at level 0.05, except the preparation of teachers' pre-teaching is no different.

Keywords: Strategies for Promoting Teachers, English Learning Experience, Early Childhood Learners

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยได้มีการจัดทำแผนการศึกษาชาติซึ่งในแผนพัฒนาการศึกษาชาติ ฉบับปี 2560 - 2579 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2562) ได้มีการกำหนดให้เด็ก 3 - 5 ปี ได้เข้ารับการพัฒนาการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนมากขึ้นเป็น 100% สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน โดยเน้นให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียนให้มากขึ้น เพื่อใช้เป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศ ได้นำไปใช้เป็นกรอบและแนวทางการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ สำหรับพลเมืองทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต ภาษาอังกฤษเข้ามามีบทบาทในสังคมไทยเพิ่มมากขึ้น ประชากรไทยในทุก ๆ ระดับช่วงอายุมีโอกาสนในการปฏิสัมพันธ์และได้ใช้ภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้นทุกวัน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของประเทศรัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายให้เด็ก ๆ สามารถใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพอย่างรอบด้าน และจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ พบว่าภูมิศาสตร์พื้นที่ของจังหวัดชุมพร อาชีพหลักของประชากร ได้แก่ อาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การประมง และทำสวนในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาในจังหวัดชุมพรจำนวนมาก

การใช้ภาษาอังกฤษจึงมีความสำคัญกับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในชุมชน ในอนาคต ในส่วนของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่ดี การจัดการเรียน การสอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร ยังไม่มีการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมอย่างจริงจัง ส่วนมากมุ่งเน้นในการสอนอ่านออกเขียนได้เพื่อแข่งขันกับโรงเรียนอื่น ๆ โดยละเลยพื้นฐานทางการศึกษาของเด็กปฐมวัย ซึ่งขาดความสอดคล้องกับธรรมชาติ การเรียนรู้ของเด็กเนื่องจากเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่มีสมาธิ ในการเรียนรู้สั้น และการเรียนรู้ของเด็กจะอยู่ในรูปของการเรียนปนเล่น การลงมือทำกิจกรรม หากเน้นจัดกิจกรรมให้เด็กท่องจำ อ่าน เขียน เด็กจะเกิดการเรียนรู้ได้น้อยกว่าการเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรม

สิริมา ภิญญอนันตพงศ์ กล่าวถึง การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ครูควรได้รับการส่งเสริม พัฒนาให้มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ควรได้รับการฝึกฝนให้มีประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กปฐมวัยอย่างจริงจัง (สิริมา ภิญญอนันตพงศ์, 2558) การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร จึงต้องเริ่มตั้งแต่การให้ความรู้และทบทวนความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กแต่ละช่วงวัยให้กับครูและผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก ทำความเข้าใจหลักการสำคัญเกี่ยวกับการจัดประสบ

การการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้กับเด็ก สารการเรียนรู้ตามหลักสูตรและ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย ความต้องการของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาเด็ก โดยเฉพาะทักษะพื้นฐานทางการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ แต่อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมครูต้องขึ้นอยู่กับความต้องการ และปัญหา ที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียนเป็นสำคัญ

สำหรับโรงเรียนเอกชนในจังหวัดชุมพรมีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 25 โรงเรียน แบ่งเป็น โรงเรียนอิสลามควบคู่สามัญ จำนวน 2 โรง โรงเรียนการกุศลของวัด 1 โรง โรงเรียนการกุศลสงเคราะห์ 1 โรง เป็นโรงเรียน ที่เปิดสอนเฉพาะระดับอนุบาล จำนวน 7 โรง โรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับประถมจำนวน 12 โรง และไม่มีการเปิดสอนระดับอนุบาล จำนวน 2 โรง ทุกโรงเรียนสังกัดสามัญศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชุมพร โรงเรียนที่เปิดทำการสอนระดับปฐมวัย 80 เปอร์เซ็น หรือ 23 โรงเรียน มีครูผู้ทำการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 25 คน มีการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ที่เน้น การท่องจำ และการอ่านการเขียนตัวอักษรเป็นหลักขาดการเสริมประสบการณ์ให้เด็กได้ลงมือทำกิจกรรมที่มีความหลากหลาย (อิงอร อินทรรัตน์, 2563) ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร เพื่อประโยชน์กับครูผู้สอน โรงเรียนและผู้เรียน ต่อการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กและสอดคล้องตามหลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัย 2560 เพื่อเป็นประโยชน์ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการตามวัย และเกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบ วิธีการ และสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร
2. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และอุปสรรค ที่มีต่อการส่งเสริมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูเพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการใช้กลยุทธ์
4. เพื่อนำกลยุทธ์ไปทดลองใช้ และประเมินผลการทดลองใช้กลยุทธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงพัฒนาและกระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) แบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษารูปแบบวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสาขাপฐมวัย จำนวน 4 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเองทุกคน

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสาขापฐมวัย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้ปฏิบัติการสอนภาษาอังกฤษเด็กปฐมวัย จำนวน 12 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามสภาพปัญหา อุปสรรค ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยตรวจสอบความเที่ยงตรง จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่า ข้อคำถามทุกข้อเหมาะสมใช้ได้ โดยมีค่า IOC มากกว่า 0.5 ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลจากผู้ปฏิบัติการสอนภาษาอังกฤษเด็กปฐมวัยจำนวน 12 คนโดยใช้แบบสอบถามสภาพปัญหา อุปสรรค ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การแจกแจงข้อมูล ความถี่ (Frequency Distribution) และร้อยละ (Percentage)

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำกลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การส่งเสริมครู

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการบริหาร จำนวน 5 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย จำนวน 13 คน รวม 18 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร ตรวจสอบเครื่องมือ

ในเรื่องความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่า ข้อคำถามทุกข้อ มีค่า IOC มากกว่า 0.5

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บแบบประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจำนวน 5 คน และแบบประเมินความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย จำนวน 18 คน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้กลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครูและผู้บริหารจำนวน 57 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบประเมินกลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร ตรวจสอบเครื่องมือในเรื่องความเที่ยงตรง โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่า ข้อคำถามทุกข้อ มีค่า IOC มากกว่า 0.5

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลโดยใช้แบบประเมินกลยุทธ์ ก่อนการใช้กลยุทธ์และหลังการใช้ กลยุทธ์ ดำเนินการเก็บข้อมูลจากครูและผู้บริหารนักเรียน โรงเรียนปัญญาพัฒนา จำนวน 57 คน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติทดสอบ t (t - test Statistic)

ผลการวิจัย

1. รูปแบบวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัย จากผลการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สามารถวิเคราะห์รูปแบบ วิธีการ และสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยได้ 6 องค์ประกอบ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน

สภาพที่พึงประสงค์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัย 6 องค์ประกอบ คือ 1) วิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย 2) การใช้สื่อ และเทคโนโลยี ประกอบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักสูตรสถานศึกษา 4) การสนับสนุน และพัฒนาบุคลากรเพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย 5) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย 6) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย

2. ศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร พบว่าสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพรที่ดำเนินการอยู่ในระดับน้อย ได้แก่

2.1 จัดกิจกรรมการสร้างเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) คิดเป็นร้อยละ 22.72

2.2 มีการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อเป็นแกนนำผู้ปกครองเพื่อเข้าร่วมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็ก คิดเป็นร้อยละ 40.90

2.3 ศึกษาฐานงานสถานศึกษาดีเด่นด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษระดับปฐมวัย คิดเป็นร้อยละ 59.09

3. กลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์

กลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาความสามารถของครูในการกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาภาษาอังกฤษเด็กปฐมวัย ที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการกำหนดเป้าหมายและการประเมินครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนระดับปฐมวัย

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร (N = 5)

ความคิดเห็นเรื่องความเหมาะสมของกลยุทธ์	$\bar{X}$	S.D.
กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาความสามารถของครูในการกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาภาษาอังกฤษเด็กปฐมวัย ที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา	3.00	0.00
กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	3.00	0.00
กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการกำหนดเป้าหมายและการประเมินครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนระดับปฐมวัย	3.00	0.00

หมายเหตุ: คะแนนเต็ม 3

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเห็นด้วยกับกลยุทธ์ทั้ง 3 กลยุทธ์ ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.00)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร (N=18)

ผลการประเมินความเป็นไปได้ของกลยุทธ์	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาความสามารถของครูในการกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาภาษาอังกฤษเด็กปฐมวัย ที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา	4.44	.705	มาก
กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	4.50	.618	มาก
กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการกำหนดเป้าหมายและการประเมินครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนระดับปฐมวัย	4.22	.732	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย เห็นด้วยกับกลยุทธ์อยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน

4. ทดลองใช้กลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร

ตารางที่ 3 คะแนนก่อนและหลังการใช้กลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร

ข้อความถาม	ก่อนใช้ กลยุทธ์		หลังใช้ กลยุทธ์		$\bar{D}$	t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
ด้านการจัดประสบการณ์							
จัดประสบการณ์ ภาษาอังกฤษที่ เหมาะสมกับวัยเด็กและมีเป้าหมายตาม หลักสูตรสถานศึกษา	4.32	.686	4.82	.384	.509	4.42	.000*
ใช้สื่อประกอบการจัดกิจกรรมมีส่วนช่วย ให้เด็กเข้าใจภาษาอังกฤษได้ดี	4.51	.571	4.74	.444	.228	2.62	.011*
การเตรียมการก่อนทำการสอนแต่ละ สัปดาห์ของครู	4.37	.616	4.42	.498	.053	.554	.582
เอกสาร ข้อมูลที่ ครู จัดทำให้กับ ผู้ปกครอง	4.19	.693	4.75	.434	.561	5.43	.000*

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการทดลองใช้กลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัย ก่อนและหลังการใช้กลยุทธ์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 2 ด้าน

ตารางที่ 4 คะแนนก่อนและหลังการใช้กลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร รายข้อ

กลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนา ความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับ ผู้เรียนระดับปฐมวัย	ก่อนใช้ กลยุทธ์		หลังใช้ กลยุทธ์		$\bar{D}$	t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
ด้านการจัดประสบการณ์	4.34	.536	4.68	.224	.337	4.35	.000
ด้านพัฒนาการทางภาษาอังกฤษของเด็ก	4.05	.680	4.50	.219	.445	4.69	.000
รวม	4.15	.589	4.25	.298	.105	2.51	.015

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ก่อนใช้		หลังใช้		$\bar{D}$	t	Sig.
	กลยุทธ์		กลยุทธ์				
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
ด้านพัฒนาการทางภาษาอังกฤษของเด็ก							
บอกความหมายของคำศัพท์ภาษาอังกฤษพื้นฐานในชีวิตประจำวันได้	4.16	.751.	4.58	.498	.421	3.36	.001*
สื่อสารกับครูต่างชาติได้ตามวัย	4.12	.734	4.47	.504	.351	3.35	.001*
บอกตัวอักษรภาษาอังกฤษได้บ้าง	4.11	.838	4.49	.504	.386	3.03	.004*
พูดประโยคภาษาอังกฤษง่ายๆได้ตามวัย	4.05	.811	4.35	.582	.298	2.66	.010*
บอกความต้องการของตนเองเป็นภาษาอังกฤษได้บ้าง	3.75	.931	4.12	.629	.368	2.39	.020*
เข้าใจคำสั่งในการทำใบงานภาษาอังกฤษได้	3.91	.912	4.51	.539	.596	4.36	.000*
กล้าแสดงออกในการสื่อสารกับครูต่างชาติ ครูประจำชั้นและผู้ปกครองในการใช้ประโยคเป็นภาษาอังกฤษ	4.18	.759	4.67	.476	.491	4.08	.000*
การพัฒนาการทางภาษาอังกฤษของเด็กในภาพรวมทุกด้าน	4.18	.685	4.82	.384	.649	6.03	.000*

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนหลังการใช้กลยุทธ์สูงกว่าก่อนการใช้กลยุทธ์ทุกรายข้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นเรื่องการเตรียมการก่อนทำการสอนแต่ละสัปดาห์ของครู ที่ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. จากการศึกษารูปแบบ วิธีการ และสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร สามารถสังเคราะห์สภาพที่พึงประสงค์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัย 6 องค์ประกอบ สอดคล้องกับแนวคิดของ พัชรีย์ ผลโยธิน และคณะ ที่ระบุว่าสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัย 6 องค์ประกอบ คือ 1) วิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะ 2) การใช้สื่อและเทคโนโลยี ประกอบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตร 4) การสนับสนุน และพัฒนาบุคลากร 5) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัด

ประสบการณ์การเรียนรู้ 6) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (พัชรี ผลโยธิน และคณะ, 2558)

2. สภาพปัญหา และอุปสรรค ที่มีผลต่อการส่งเสริมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูเพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชุมพร พบว่าการจัดกิจกรรมสร้างเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) อยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้นทางโรงเรียนจึงต้องมีการดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ เพื่อร่วมพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็นวัฒนธรรมหรือชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของกัมมัส ออแด ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบร่วมมือร่วมพลัง ในโรงเรียนประถมศึกษา ที่พบว่าหลังจากกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีระดับการปฏิบัติในทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก (กัมมัส ออแด, 2561)

3. กลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัย 1) การพัฒนาความสามารถของครูในการกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาภาษาอังกฤษเด็กปฐมวัยที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัท ธัญพงศ์ไพบูลย์ และของ ณัฐนันท์ รันจิตโคตร ที่พบว่า การพัฒนาบุคลากรการสอนปฐมวัยเป็นสิ่งสำคัญ การจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถด้านการสอน ทักษะทางภาษา และการพัฒนาสื่อจะช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพ (ธนัท ธัญพงศ์ไพบูลย์, 2560); (ณัฐนันท์ รันจิตโคตร, 2559) 2) การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบนั้น สอดคล้องกับกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2553 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) ที่เน้นให้โรงเรียนมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้โรงเรียนมีระบบหรือวิธีการที่จะพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาตามวงจรคุณภาพ PDCA 3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการกำหนดเป้าหมายและ การประเมินครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนระดับปฐมวัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญภา พิสมัย ที่ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย กรณีศึกษาโรงเรียนสุเหร่าหะยีมิยา สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร” ที่พบว่าทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดผลดีแก่ทางนักเรียน โดยมีการจัดตั้งกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง มีการจัดประชุมผู้ปกครองก่อนเปิดภาคเรียนและปิดภาคเรียน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ควรให้ตรงกับวันหยุด และมีการแจ้งผลการจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองทราบทุกครั้ง (เพ็ญภา พิสมัย, 2556)

4. ผลการทดลองใช้กลยุทธ์พบว่าเรื่อง การเตรียมการก่อนการสอนแต่ละสัปดาห์ของครู ก่อนและหลังการทดลองนั้นไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะข้อจำกัดเรื่องเวลาเรียนและยึด

รูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ ทำให้ไม่สามารถปรับแผนการสอนให้แตกต่างจากเดิม ได้
มากการเตรียมตัวในการสอนจึงเป็นแบบเดิม ดังนั้นการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยควร
เน้นกิจกรรมเพื่อพัฒนาความพร้อมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ส่งเสริม
ภาษาต่างประเทศที่ควรบูรณาการกับวิชาอื่น ๆ และเน้นสถานการณ์ที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน
ครูจึงควรวางแผนการสอนให้ชัดเจนเพื่อจะได้เตรียมสื่อ การสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ให้
พร้อมใช้ ให้กระชับเวลา สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องลดการบ้าน ลด
การสอบ เพิ่มการเรียนรู้ โดยปรับลดหรือบูรณาการการสั่งการบ้านให้เป็นส่วนหนึ่งของการ
เรียนรู้ การจัดทำแผนการสอนจึงมีความจำเป็นอย่างมาก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบ วิธีการ และสภาพที่พึงประสงค์ในการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัย มี 6 องค์ประกอบ คือ
1.1) วิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย
1.2) การใช้สื่อ และเทคโนโลยี ประกอบการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย
1.3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักสูตรสถานศึกษา
1.4) การสนับสนุน และพัฒนาบุคลากรเพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับเด็ก
ปฐมวัย 1.5) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับเด็ก
ปฐมวัย 1.6) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย 2) สภาพปัญหา และอุปสรรค ที่มีต่อการส่งเสริมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
ของครูเพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน
จังหวัดชุมพร ที่มีการดำเนินงานในระดับน้อยที่สุด คือ การจัดกิจกรรมสร้างเครือข่ายชุมชนการ
เรียนรู้วิชาชีพ (PLC) 3) กลยุทธ์การส่งเสริมครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษประกอบด้วย
3 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาความสามารถของครูในการกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา
ภาษาอังกฤษผู้ระดับเรียนปฐมวัย ที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา
กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ
ผู้ปกครองต่อการกำหนดเป้าหมายและการประเมินครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
ภาษาอังกฤษของผู้เรียนระดับปฐมวัย และ 4) ผลการทดลองใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้ของครูเพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษของผู้เรียนระดับปฐมวัย
ในโรงเรียนเอกชน พบว่าผลการทดลองใช้กลยุทธ์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นเรื่องการเตรียมการก่อนทำการสอนแต่ละสัปดาห์ของครู
ที่ไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) โรงเรียนอนุบาลจังหวัดชุมพรควร
พัฒนาศักยภาพการสอนภาษาอังกฤษของครูโดยการให้ครูได้ศึกษาดูงาน การใช้เทคนิคการ

สอน การผลิตสื่อท้องถิ่นเป็นภาษาอังกฤษ 2) ครูผู้สอนปฐมวัยควรใช้สื่อกิจกรรมมีสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตจริง 3) โรงเรียนต่าง ๆ ควรมีการสร้างเครือข่ายการร่วมพัฒนาเด็กโดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ร่วมประเมินผลการสอน 4) ควรให้ครูปรับเปลี่ยนแผนการสอนแต่ละสัปดาห์ให้กระชับ และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้นเน้นกระบวนการคิด การแสวงหาความรู้ผ่านการปฏิบัติ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการวิจัยเพื่อการพัฒนาสื่อท้องถิ่น การแต่งเพลง การเล่นเกม โดยสอดคล้องกับภาษาอังกฤษ 2) ควรมีการวิจัยเพื่อจัดทำธนาคารสื่อในจังหวัดชุมพร เพื่อให้ครูทุกโรงเรียนสามารถใช้สื่อภาษา 3) ควรมีการวิจัยพัฒนาศักยภาพการจัดทำแผนการสอน ที่ลดการบ้านเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการศึกษามีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการสอนภาษาอังกฤษของครูปฐมวัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- กัสมัส อาด. (2561). การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบร่วมมือร่วมพลัง ในโรงเรียนประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยวัดผลและสถิติการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัฐนันท์ รันชิตโคตร. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับครูปฐมวัย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 8(2), 361-371.
- ธนท ธัญพงศ์ไพบูลย์. (2560). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาเขตพื้นที่จังหวัดเชียงราย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 6(2), 27-39.
- พัชรี ผลโยธิน และคณะ. (2558). การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช มสธ.
- เพ็ญภา พิสมัย. (2556). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยกรณีศึกษาโรงเรียนสุเหร่าหะยีมิยา สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 3(3), 45-82.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2553. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). แนวทางการดำเนินงานตามนโยบายลดการบ้าน ลดการสอบ และเพิ่มการเรียนรู้. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.kruupdate.com/33090/>
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2562). ประกาศแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ (พ.ศ.2561-2580). (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2558). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมเด็กปฐมวัย. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 16(1), 76-94.
- อิงอร อินทร์ตัน. (16 กุมภาพันธ์ 2563). นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ. (ชลภัศรย์ กิตติมานะพันธ์, ผู้สัมภาษณ์)

โครงสร้างความสัมพันธ์ของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ
การสนับสนุนของภาครัฐและผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม
ที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP
ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย*

RELATIONSHIP STRUCTURE OF THE ENTREPRENEURIAL FOCUS
GOVERNMENT SUPPORT AND INNOVATIVE PERFORMANCE
THAT INFLUENCED THE COMPETITIVE ADVANTAGE OF
OTOP BUSINESS IN THE NORTHERN REGION OF THAILAND

ยุภาภรณ์ เทพจันทร์

Yupaporn Tepchan

บุญทวรรณ วิงวอน

Boonthawan Wingwon

ปิยกนิษฐ์ โชติวนิช

Piyakanit Chotiwanit

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University, Thailand

E-mail: yupatum@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสำคัญของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ การสนับสนุนของภาครัฐ ผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมและความได้เปรียบในการแข่งขัน 2) วิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ การสนับสนุนของภาครัฐและผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ประกอบการธุรกิจ OTOP ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย เป็นกลุ่มผู้ผลิตชุมชนที่เป็นเจ้าของรายเดียว (SMEs) หรือเลขานุการ จำนวน 500 คน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้เครื่องมือคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุมานวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรม AMOS โดยผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับความสำคัญของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความได้เปรียบในการแข่งขัน ผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับมาก ส่วนการสนับสนุนของภาครัฐระดับความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง และ 2) ผลการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

* Received 8 October 2020; Revised 18 December 2020; Accepted 19 December 2020

ด้วยสมการโครงสร้าง พบว่า การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อการสนับสนุนของภาครัฐมากที่สุด รองลงมา คือ การสนับสนุนของภาครัฐมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม การสนับสนุนของภาครัฐมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขันการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน การสนับสนุนของภาครัฐมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและลำดับสุดท้ายผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ผลการวิจัยเชิงปริมาณทำให้ได้รูปแบบความได้เปรียบในการแข่งขันขึ้นอยู่กับ การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการและปัจจัยที่อ้อมผ่านคือ การสนับสนุนของภาครัฐและผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม

คำสำคัญ: การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ, การสนับสนุนของภาครัฐ, ผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม, ความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the importance of focusing on entrepreneurship, government support, innovation performance, and competitive advantage 2) analyze the relationship structure of the entrepreneurial focus, government support, and innovative performance that influenced the competitive advantage of OTOP business in the northern region of Thailand. The samples were the only manufacturer or the president of the community enterprise group or secretary of clothes and clothing in the upper northern region of Thailand, SMEs, for 500 peoples. It was a quantitative by using questionnaires as a tool. Data were analyzed by using descriptive statistics to find the frequency, percentage, and standard deviation. Inference statistics for relationship analysis used structural equations with AMOS program. The result of the research showed that 1) Entrepreneurship, innovation performance, and competitive advantage had high level of importance and government support had medium level of importance. 2) The results of the analysis of causal relationships using structural equations were found that the emphasis on entrepreneurship had the most direct influence on government support, followed by government support with direct influence on innovative performance. Government support had a direct influence on the competitive advantage. The focus on entrepreneurship had a direct influence on the competitive advantage. Government support had a direct influence on the

competitive advantage, and finally, the innovative performance had a direct influence on the competitive advantage. The results of quantitative that is a form of competitive advantage based on the focus on entrepreneurship and indirect factors that are the government support and Innovative Performance.

Keywords: Focusing on Entrepreneurship, Government Support, Innovative Performance, Competitive Advantage for OTOP Business.

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) มีจุดเน้นเพื่อการปรับโครงสร้างการผลิตและการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในแต่ละช่วงของห่วงโซ่มูลค่า เน้นการสร้างความเข้มแข็งให้กับปัจจัยพื้นฐาน ทิศทางเศรษฐกิจให้สนับสนุนการเพิ่มศักยภาพของฐานการผลิตและฐานรายได้เดิม และยกระดับห่วงโซ่มูลค่าด้วยการใช้เทคโนโลยี วิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างนวัตกรรมการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งสร้างสังคมผู้ประกอบการให้มีทักษะการทำธุรกิจที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ในขณะเดียวกันก็เพิ่มบทบาทของกลไกภาคองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกภาคส่วน ธุรกิจ OTOP จึงเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลในการเพิ่มอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนในระดับรากหญ้า และถือเป็นรูปแบบของการกระจายรายได้สู่ชุมชนที่ดีที่สุดในรูปแบบหนึ่ง โดยภาครัฐเข้าช่วยเหลือในด้านการจัดการฝึกอบรม/สัมมนาให้กับผู้ผลิตที่ลงทะเบียน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์แบบครบวงจร ตั้งแต่วิธีการคิดต้นทุน การพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัย การบริหารการผลิตและจัดการธุรกิจ การตั้งราคาสินค้า ความรู้สมัยใหม่ การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น และมูลค่าเพิ่มเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ทำให้ธุรกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชนมีรายได้เป็นของตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่มาปรับใช้ในการผลิตและพัฒนาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของแต่ละชุมชน (Kasornbua, T., 2013)

อดีตที่ผ่านมาผลิตภัณฑ์จากธุรกิจ OTOP มีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่อง รายได้ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2545 – 2561 ยอดขายมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2561 เท่ากับ 190,444 ล้านบาท และมีรายได้ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ในปี 2561 เท่ากับ 16,316,400 ล้านบาท (กรมการพัฒนาชุมชน, 2562) ดังนั้น “ธุรกิจ OTOP” จึงเป็นแนวทางหนึ่ง ที่จะยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนและสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ (Koomsalud, et al., 2019)

สำหรับในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีปัจจัยที่สัมพันธ์เชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) โดยแต่ละจังหวัดมีผู้ประกอบการธุรกิจ OTOP ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกายเป็นหนึ่งในของธุรกิจ OTOP ที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง โดยรูปแบบของผ้าจะแตกต่างกันไปตามคตินิยม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีของเชื้อชาติและกลุ่มชน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2562) ทั้งนี้การดำเนินงานของผู้ประกอบการธุรกิจ OTOP ทั้งผู้ผลิตชุมชนที่เป็นเจ้าของรายเดียว SMEs และกลุ่มผู้ผลิตชุมชน ยังไม่มีการดำเนินงานเชิงรุกและยังขาดการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการไม่ว่าจะเป็นการจัดการความเสี่ยงหรือการบริหารงานโดยอิสระ เพื่อแสวงหาโอกาสของธุรกิจ (Boso N., et al., 2013) ผู้ประกอบการธุรกิจจึงต้องมีการปรับรูปแบบการดำเนินงานในกิจการของตนเอง เพื่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน (Wingwon, B., 2016) นอกจากนี้ยังมีปัญหาในการดำเนินธุรกิจ OTOP โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาารูปแบบของสินค้าให้ตรงตามความต้องการของตลาด และความสามารถในการสร้างนวัตกรรม (Meksuwan A., et al., 2017) ความสามารถในการบริหารจัดการ (Maritz, A., 2015) ทำให้ผู้ประกอบการมีความสามารถทางการแข่งขันอยู่ในระดับต่ำ และไม่ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคเท่าที่ควร รวมถึงอุปสรรคในการพัฒนา ศักยภาพของผู้ประกอบการที่มีความแตกต่างกัน โดยที่ผ่านมามีพบว่าผู้ประกอบการธุรกิจ OTOP มีศักยภาพระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ (Wingwon, B., 2016) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ การสนับสนุนภาครัฐและผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกายในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสำคัญการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ การสนับสนุนของภาครัฐ ผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมและความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ การสนับสนุนของภาครัฐและผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีการดำเนินการดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ประกอบการธุรกิจ OTOP ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกายในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย จำนวน 5,009 ราย (กรมการพัฒนาชุมชน, 2562) โดยใช้ตัวอย่างจำนวน 500 คน จากการสุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ของ Comrey, A. L., & Lee, H. B. (Comrey, A. L., & Lee, H. B., 1992)

เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประกอบด้วยตัวแปรการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ การสนับสนุนของภาครัฐ ผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม และความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ ใช้มาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R. N., 1970)

2. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผลการทดสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหาด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.94 - 0.98 และการตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยการทดลองใช้เครื่องมือกับผู้ประกอบการธุรกิจ OTOP ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกายในเขตภาคเหนือที่ไม่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficient) หักลบได้ 0.89

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการส่งจดหมายถึงผู้ประกอบการธุรกิจ OTOP ประเภทกลุ่มผู้ผลิตชุมชน (หรือเลขานุการ) ที่เป็นเจ้าของรายเดียว (SMEs) โดยประสานงานสำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนภาค 6 เชียงใหม่ และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแต่ละจังหวัด และติดตามการส่งเอกสารการทวงถามและการส่งกลับข้อมูล ซึ่งได้ข้อมูลตอบกลับมาและผ่านการคัดกรอง ความสมบูรณ์และใช้ในการวิเคราะห์จำนวน 500 ตัวอย่าง โดยดำเนินการระหว่างเดือนตุลาคม 2562 – เมษายน 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดให้มีการวิเคราะห์ทั้งการใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน การวิเคราะห์ด้วยสมการโครงสร้าง (Structure Equation Model: SEM) เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งการวิเคราะห์สมการโครงสร้างใช้เกณฑ์การทดสอบดัชนีความเหมาะสม (Fit Indices) ใช้เกณฑ์ดังนี้ (Tirakanan, S., 2010) $\chi^2(p \text{ value})$ คือ $0.05 < p \leq 1.00$; χ^2/df คือ $0 < \chi^2/df \leq 2$; RMSEA คือ $0 \leq RMSEA \leq 0.05$; CFI คือ $0.97 \leq CFI \leq 1.00$; คือ $0.95 \leq GFI \leq 1.00$; และ RMR คือ $0 \leq RMR \leq 0.50$ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

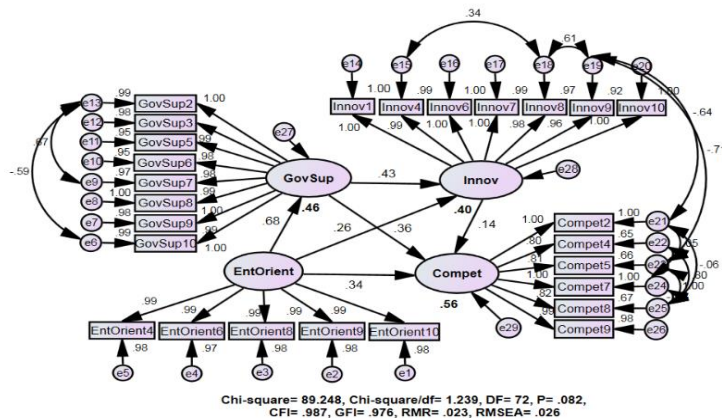

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาความสำคัญการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ การสนับสนุนของภาครัฐ ผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมและความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยผลการวิจัย พบว่าผู้ประกอบการธุรกิจ OTOP ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ให้ความสำคัญกับ 3 ปัจจัยอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วยปัจจัยด้านการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.67) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.72) และปัจจัยด้านผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.77) โดยปัจจัยด้านการสนับสนุนของภาครัฐ ให้ความสำคัญในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 0.81)

วัตถุประสงค์ที่ 2 วิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ การสนับสนุนของภาครัฐและผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีค่า AVE ของแต่ละองค์ประกอบมีค่าเท่ากับ 0.82 ค่า CR มีค่าเท่ากับ 0.958 ปัจจัยด้านการสนับสนุนของภาครัฐ มีค่า AVE ของแต่ละองค์ประกอบ มีค่าเท่ากับ 0.50 ค่า CR มีค่าเท่ากับ 0.831 ปัจจัยด้านผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม มีค่า AVE ของแต่ละองค์ประกอบมีค่าเท่ากับ 0.40 ค่า CR มีค่าเท่ากับ 0.726 ปัจจัยด้านความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP มีค่าเท่ากับ 0.46 ค่า CR มีค่าเท่ากับ 0.809 จะเห็นได้ว่า มี 1 ปัจจัยที่มีค่าเป็นค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 0.5 ส่วนอีก 3 ปัจจัย มีค่าเป็นค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.4 – 0.5 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีค่าความน่าเชื่อถือได้เหมาะสมและมีความเที่ยงตรงเชิงจำแนก

การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างและการทดสอบสมมติฐานการวิจัย แสดงผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 โมเดลสมการโครงสร้างหลังปรับโมเดล

ตารางที่ 1 แสดงค่า Fit Indices โมเดลสมการโครงสร้างหลังปรับโมเดล

Model	χ^2	χ^2/df	df	P-Value	GFI	CFI	RMR	RMSEA	แปลผล
ก่อนปรับโมเดล	69745.38	23.80	293	0.000	.616	.857	.061	0.214	ไม่ผ่านเกณฑ์
หลังปรับ	89.248	1.239	72	.082	.987	.976	0.023	0.026	ผ่านเกณฑ์

จากภาพที่ 1 และตารางที่ 1 แสดงให้เห็นค่าความสอดคล้องของโมเดลก่อน การปรับโมเดลและภายหลังการปรับโมเดลตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยเมื่อพิจารณาแล้วพบว่าภายหลังการปรับโมเดลและนำค่าสถิติที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการพิจารณาที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับตัวแบบทางทฤษฎีที่กำหนดไว้ในระดับที่ยอมรับได้

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP	DE (ทางตรง)	ID (ทางอ้อม)	TE (รวม)
1. การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ มีอิทธิพลต่อการสนับสนุนของภาครัฐ	0.68	-	0.68
2. การสนับสนุนของภาครัฐมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม	0.43	-	0.43
3. การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม	0.26	0.26	0.55

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP	DE (ทางตรง)	ID (ทางอ้อม)	TE (รวม)
4. การสนับสนุนของภาครัฐมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP	0.36	0.06	0.42
5. การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP	0.34	0.32	0.66
6. ผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP	0.14	-	0.14

จากตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อการสนับสนุนของภาครัฐมีอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.68 และอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.68 การสนับสนุนของภาครัฐมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.43 และอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.43 การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม มีอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.26 อิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.26 อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.55 การสนับสนุนของภาครัฐมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน มีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.36 อิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.06 อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.12 การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน มีค่าเท่ากับ 0.34 อิทธิพลทางอ้อมมีค่าเท่ากับ 0.32 และอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.66 ลำดับสุดท้ายผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP มีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.14 และอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.14 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานการวิจัย	Coef.	T - stat	สรุปผล
H:1 การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อการสนับสนุนของภาครัฐ	0.68	20.394***	สนับสนุน
H:2 การสนับสนุนของภาครัฐมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม	0.43	8.994***	สนับสนุน
H:3 การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม	0.26	5.522***	สนับสนุน
H:4 การสนับสนุนของภาครัฐมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน	0.36	8.418***	สนับสนุน
H:5 การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน	0.34	8.283***	สนับสนุน

สมมติฐานการวิจัย	Coef.	T - stat	สรุปผล
H:6 ผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน	0.14	3.704***	สนับสนุน

หมายเหตุ t - stat ≥ 2.59 แสดงว่าสมมติฐานมีนัยสำคัญทางสถิติมากที่ระดับ 0.01***

จากตารางที่ 3 พบว่า การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อการสนับสนุนของภาครัฐ โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทาง 0.68 การสนับสนุนของภาครัฐมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทาง 0.43 การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทาง 0.26 การสนับสนุนของภาครัฐมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทาง 0.36 การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทาง 0.34 และผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทาง 0.14 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

อภิปรายผล

1. ความสำคัญของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการการสนับสนุนของภาครัฐ ผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมและความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ (OTOP) ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ผู้วิจัยขอสรุปความสำคัญของตัวแปรจากมากไปหาน้อย ดังนี้

การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญระดับมาก เพราะต้องมีการวางแผนและดำเนินธุรกิจด้วยความระมัดระวังด้วยตนเอง โดยที่ผ่านมามีโอกาสทางธุรกิจและยอมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพื่อมุ่งหวังผลกำไรที่เกิดจากผลการดำเนินงานของธุรกิจตนเอง เพราะเป็นการนำเอาแนวความคิดสร้างสรรค์แบบใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในรูปแบบใหม่ผ่านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Ronstadt, R. ที่นำเสนอว่าเจ้าของกิจการต้องมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ คือ 1) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์หรือความคิดใหม่ 2) การรวบรวมทรัพยากร 3) การยอมรับความเสี่ยง โดยใช้ทักษะและทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Ronstadt, R., 1998)

การสนับสนุนของภาครัฐ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในระดับปานกลาง เนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจ OTOP, SMEs, ผู้ประกอบการรายเดียวและวิสาหกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนแตกต่างกันไป บางครั้งไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในพื้นที่เพราะมีเงื่อนไขที่หลากหลาย ทำให้เกิดความล่าช้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aykan E., et al. ได้นำเสนอว่า การที่หน่วยงานภาครัฐจะสนับสนุนการดำเนินงานของ SMEs ต้องเริ่มจากการได้รับการสนับสนุนในเรื่องเทคโนโลยี โปรแกรมที่ใช้ประมวลผล/การวิจัยและพัฒนาการฝึกฝน

ด้านการเงิน ด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์ รวมถึงการให้คำปรึกษาด้านการตลาด (Aykan E., et al., 2013)

ผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในระดับมาก เพราะการสร้างนวัตกรรมเป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาหรือประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ที่มีการสรรค์สร้างคุณค่า (Value Creation) และมีประโยชน์ต่อผู้อื่น องค์กร ระบบเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเมื่อมีคุณค่าและมีประโยชน์แล้วย่อมจะสามารถขยายผลต่อได้เชิงพาณิชย์ หรือขายสินค้าได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Schilling, M. A. สรุปไว้ว่านวัตกรรมเป็นเรื่องของการนำแนวความคิดไปใช้ในเชิงปฏิบัติ เพื่อให้ได้สิ่งใหม่ๆ หรือกระบวนการใหม่ ๆ (Schilling, M. A., 2008) และงานวิจัยของ Zehir, C. & Karaboga, T. ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้ประกอบการ นวัตกรรมและผลการดำเนินงานขององค์กรพบว่าทั้งสามปัจจัยมีความสัมพันธ์กัน และความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อนวัตกรรมและผลการดำเนินงาน (Zehir, C. & Karaboga, T., 2015)

ความได้เปรียบในการแข่งขัน ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในระดับมาก เนื่องจากความได้เปรียบเป็นจุดแข็งหรือความโดดเด่นของธุรกิจ สอดคล้องกับ Porter, M. E. ที่ได้ให้แนวคิดไว้ว่าในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจเพื่อให้ธุรกิจอยู่เหนือกว่าคู่แข่ง ต้องอาศัยกลยุทธ์ 3 ประเภท ได้แก่ 1) การเป็นผู้นำด้านต้นทุน ซึ่งธุรกิจที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่จะเลือกใช้วิธีการลดต้นทุนแทนการเพิ่มราคาขาย ซึ่งเป็นแนวคิดในการจัดการโดยการเพิ่มผลผลิต 2) การสร้างความแตกต่าง เป็นการสร้างคุณค่าให้สินค้าและบริการที่มีความแตกต่างจากคู่แข่ง และ 3) การมุ่งเน้นตลาดเฉพาะส่วน (Porter, M. E., 2005)

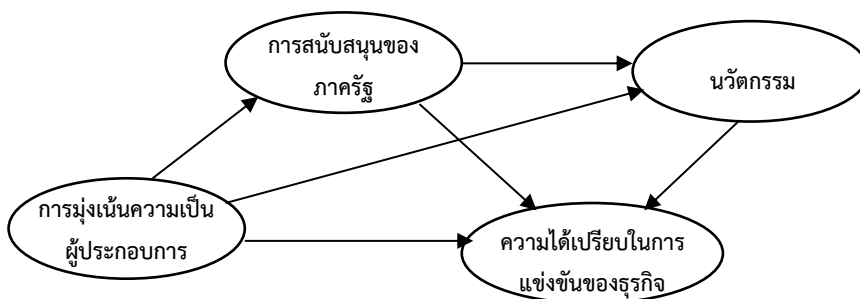
2. วิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ การสนับสนุนของภาครัฐและผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยจากผลการวิจัย ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อการสนับสนุนภาครัฐมากที่สุด เพราะถ้าหากผู้ประกอบการธุรกิจ OTOP มีความเข้มแข็งไม่ว่าจะเป็นด้านประสิทธิภาพ องค์ความรู้ที่เป็นปัจจุบัน มีการศึกษา มีศักยภาพและมีเครือข่ายที่มีความหลากหลาย ย่อมเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้หน่วยงานภาครัฐที่จะทำการสนับสนุนให้ถูกวิธีและการที่จะให้การสนับสนุนให้มีความเหมาะสม เช่น การสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยค่อนข้างต่ำ การสนับสนุนด้านการฝึกอบรมความรู้และการศึกษาดูงาน ซึ่งผลงานวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zeebaree, M. R. Y., & Siron, R. B. ที่ได้สรุปว่า ธุรกิจที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐส่งผลให้เกิดการพัฒนาธุรกิจเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น (Zeebaree, M. R. Y., & Siron, R. B., 2017) ส่วน Utterback M. & Abernathy J.; Gopalakrishnan S. & Demanpour F.; Tidd J. & Bessant J. สรุปไว้ว่า นวัตกรรม

เป็นแนวทางในการแสวงหาประโยชน์จากความคิดใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อองค์การ เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากความสามารถในการใช้ความรู้ผ่านประสบการณ์ของผู้ประกอบการ ความคิดสร้างสรรค์ทักษะ และประสบการณ์ทางเทคโนโลยีหรือการจัดการเชิงมูลค่าเพิ่มด้วยการพัฒนานวัตกรรม (Utterback M. & Abernathy J., 1975); (Gopalakrishnan, S. & Damanpour, F., 1997); (Tidd, J. & Bessant, J., 2009) ส่วน Schumpeter, J. A. นำเสนอว่าผู้ประกอบการธุรกิจต้องมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการที่ประกอบไปด้วยปัจจัย 6 ด้าน คือ 1) ปัจจัยด้านความรู้ 2) ปัจจัยด้านความตั้งใจ 3) ด้านการแสวงหาโอกาส 4) ด้านการวัดความเสี่ยง 5) มินวัตกรรม หรือเทคโนโลยี และ 6) ปัจจัยด้านประสบการณ์ ซึ่งผู้ประกอบการต้องมีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาศักยภาพตนเองรวมถึงพัฒนารูปแบบการทำงานให้มีความทันสมัย พัฒนาคุณภาพการผลิต และการบริการให้มีเอกลักษณ์เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันยุคปัจจุบัน (Schumpeter, J. A., 1965) สอดคล้องกับแนวคิดของ Barney, J.; Grant, R. M.; Porter, M. E. ที่นำเสนอว่าการสนับสนุนของภาครัฐในแนวทางต่าง ๆ ย่อมเป็นการสร้างโอกาสในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันมากขึ้นและเป็นมากกว่าความสามารถขั้นพื้นฐานโดยทั่วไป (Barney, J., 2001); (Grant, R. M., 1991); (Porter, M. E., 1980)

องค์ความรู้ใหม่

การดำเนินการวิจัยซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงรูปแบบความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยขึ้นอยู่กับการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อการสนับสนุนของภาครัฐมากที่สุด ดังนั้นองค์ความรู้ใหม่ของงานวิจัยนี้ สรุปได้ว่ารูปแบบความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ต้องคำนึงถึงการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ รวมทั้งมีการประยุกต์ใช้ผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความใหม่และความทันสมัยซึ่งสามารถนำเสนอได้ดังโมเดลความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ดังนี้

ภาพที่ 2 โมเดลความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ การสนับสนุนของภาครัฐ ผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับมาก โดยความได้เปรียบในการแข่งขันมีความสำคัญระดับปานกลาง ผลการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ พบว่า การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อการสนับสนุนภาครัฐมากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐซึ่งที่กำกับเชิงนโยบายในส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบการสามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดแนวนโยบายในการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันด้วยการพัฒนานวัตกรรมภายใต้การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2562). รวมผลการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์. เรียกใช้เมื่อ 30 กันยายน 2562 จาก http://logi.cdd.go.th/cddcenter/cdd_report/otop_r04.php
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรม: การแต่งกาย. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2562 จาก <https://digital.m-culture.go.th/list.html?type=dress>
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). 6-6-4 ยุทธศาสตร์ชาติกับแผนฯ 12. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 54(1), 1-68.
- Aykan E., et al. (2013). Effects of support programs on corporate strategies of small and medium-sized enterprises. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 99(2013), 938-946.
- Barney, J. (2001). The Resource-Based View of the Firm: Ten Years After 1991. *Academic of Management Review*, 2(1), 41-56.
- Boso, N. et al. (2013). Entrepreneurial Orientation, Market Orientation, Network Ties, and Performance: Study of Entrepreneurial Firms in a Developing Economy. *Journal of Business Venturing*, 28(6), 708-727.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates: Inc.
- Gopalakrishnan, S. & Damanpour, F. (1997). A Review of Innovation Research in Economics Sociology and Technology Management. *International Journal of Management Science*, 25(1), 15-28.

- Grant, R. M. (1991). The Resource-Based Theory of Competitive Advantage: Implications for strategy formulation. *California Management Review*, 33(3), 114-135.
- Kasornbua, T. (2013). The Competency Development Of One Tambon One Product (OTOP) Community Enterprise To Small And Medium Enterprises (SMES): A Case Study Of Processed Banana Food Products Community Enterprise. *Modern Management Journal*, 11(2), 74-86.
- Koomsalud, et al. (2019). To Study New Product Development Process of the Entrepreneurs in the One Tambon One Product (OTOP) Project Based on the Concept of the One Village One Product (OVOP). *Panyapiwat Journal*, 9(3), 16-28.
- Likert, R. N. (1970). A technique for the measurement of attitude. Chicago: Ronald McNally & Company.
- Maritz, A. (2015). Senior Entrepreneurship In Australia: An exploratory Approach. *The International Journal of Organizational Innovation*, 7(3), 6-23.
- Meksuwan, A. et al. (2017). Effect of Intellectual Capital, Marketing Capability, Participation toward Business Performance of Hand- Woven Cloth Community Enterprises in Upper Northern Region of Thailand. *Journal of Graduate Studies in Northern Rajabhat Universities*, 6(11), 111-124.
- Porter, M. E. (1980). *Competitive Strategy: Techniques for Analysis Industries and Competitors*. New York: Free Press.
- _____. (2005). *The Competitive Advantage Creating and Sustaining Superior Performance*. New York: Free Press.
- Ronstadt, R. (1998). "Entrepreneurs and the Decision to Start an Entrepreneurial Career." In J. Hornaday et al. (eds.), *Frontiers of Entrepreneurship Research*. Wellesley, MA: Babson College.
- Schilling, M. A. (2008). *Strategic management of technological innovation* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill Education.
- Schumpeter, J. A. (1965). *Economic Theory and Entrepreneurial History*. In Aitken HG (ed) *Explorations in enterprise*. Harvard University Press, Cambridge, MA.

- Tidd, J. & Bessant, J. (2009). Managing Innovation: Integrating Technological, Market And Organizational Change. Retrieved September 30, 2019, from <https://www.researchgate.net/publication/228315617>
- Tirakanan, S. (2010). Analysis on the Multiple Variables in the Social Science Researches. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Utterback, M. & Abernathy, J. (1975). A Dynamic Model of Process and Product Innovation. *Omega*, 3(6), 639-656.
- Wingwon, B. (2016). Strategic Entrepreneurship. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Zeebaree, M. R. Y. & Siron, R. B. (2017). The Impact of Entrepreneurial Orientation on Competitive Advantage Moderated by Financing Support in SMEs. *International Review of Management and Marketing*, 7(1), 3-52.
- Zehir, C. & Karaboga, T. (2015). Linking Entrepreneurial Orientation to Firm Performance: The Role of Differentiation Strategy and Innovation Performance. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 210 (December 2015), 358-367.

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

THE SCHOOL MANAGEMENT MODEL PROMOTES PROFESSIONAL
LEARNING COMMUNITY FOR PRIMARY SCHOOLS UNDER OFFICE
OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN THE NORTHEAST

อรอุมา แก้วพล

Onuma Kaewpol

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand

E-mail: onuma46561@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบ 2) พัฒนารูปแบบ 3) ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และ 4) ประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษา ที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 4 ระยะ คือ 1) การศึกษาองค์ประกอบโดยการศึกษเอกสาร ผลงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎี การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และการศึกษาพหุกรณี จำนวน 3 โรงเรียน 2) การพัฒนารูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟาย กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 19 คน 3) ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 336 คน และ 4) การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 1.1) การแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ 1.2) การรวมพลัง ร่วมมือ ร่วมใจ 1.3) การมีภาวะผู้นำร่วม 1.4) การส่งเสริมและสนับสนุนโดยผู้บริหารสถานศึกษา 1.5) การสะท้อนผลร่วมกัน และ 1.6) การพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลักและ 52 องค์ประกอบย่อย

* Received 26 November 2020; Revised 14 December 2020; Accepted 19 December 2020

3) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ 4) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีความเป็นประโยชน์ มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม มีความสอดคล้อง และประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ: สถานศึกษา, รูปแบบการบริหาร, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the components 2) develop the model, 3) study the feasibility into practice of model, and 4) assess the school management model promotes professional learning community for primary schools under the Offices of the Basic Education Commission in the northeast . The research procedure had divided to 4 phases. There were comprised Phases:1 the study of the components of school management promotes professional learning community by using documentary study, in- depth interview to expert, and multiple cases study, Phases:2 the development of management the school model promotes professional learning community by using the Delphi Technique to 19 experts, Phases:3 the study of feasibility into practice of the management model promotes professional learning community by using opinion survey to 336 primary school administrators under the Offices of the Basic Education Commission in the northeast, they come from Multi-stage random sampling, and Phases:4 the assessment of the management model towards professional learning community by using expert group meeting to 9 experts, they came from purposive selection. The research results of this research were as follows: 1) The components of school management promotes professional learning community were comprised 1) Shared Vision, 2) Collaborative, 3) Shared Leadership, 4) Supportive, 5) Reflective, and 6) learning Achievement Development. 2) The school management model promotes professional learning community had 6 major components and 52 minor components. 3) The school management model promotes professional learning community had a high level of feasibility into practice. 4) The school management model promotes professional learning had a highest level of feasibility, utility, propriety and accuracy.

Keywords: The School, Management Model, Professional Learning Community

บทนำ

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นสัญญาณเตือนว่าสังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นการรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา กระบวนการศึกษาที่มี “นักเรียน” เป็นเป้าหมายสูงสุดที่จะต้องมีความรอบรู้เท่าทันสถานการณ์ของสังคมโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ และคณะ, 2554) เพื่อนำไปสู่การปรับตัวและการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข สิ่งสำคัญและจำเป็นที่ทุกคนควรได้รับและบ่มเพาะอย่างต่อเนื่อง คือการศึกษา เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาและสถานการณ์ใหม่ๆที่เกิดขึ้นประจำวันทั้งกับตนเองและคนรอบข้าง (ธวัชชัย ศุภดิษฐ์, 2556) คนถือเป็นทรัพยากรสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนทรัพยากรด้านอื่นของชาติให้เข้มแข็งได้ ดังคำพูดที่ว่า “การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ” (สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม, 2557) องค์กรต่าง ๆ จึงต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสถานศึกษาก็เป็นองค์กรที่มีภารกิจที่จัดการศึกษาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับตัว ทั้งทางด้านวิธีการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559) และในศตวรรษที่ 21 เป้าหมายที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนคือการเป็นคนดี คนเก่ง มีสมรรถนะสำคัญจำเป็น และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมมีความเชื่อมั่นและตระหนักในข้อจำกัดของตนเอง เคารพความคิดเห็นหรือความเชื่อที่แตกต่างจากตนเอง อยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างจากตนเองได้ (วิจารณ์ พานิช, 2557)

แต่จากการพัฒนาการศึกษาของไทยนั้นยังมีความล้มเหลวดังจะเห็นได้จากการจัดอันดับประเทศที่มีระบบการศึกษาที่ดีที่สุดในโลกของบริษัทยูนิเซฟอันดับการศึกษา เพียร์สันของสหรัฐอเมริกาพบว่าประเทศไทยอยู่อันดับที่ 37 ของโลก ส่วนการจัดอันดับการศึกษาของไทยในอาเซียนพบว่าไทยอยู่อันดับที่ 8 ตามหลังกัมพูชาและฟิลิปปินส์ และยังสอดคล้องกับการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษานานาชาติ โครงการ PISA 2012 จำนวน 65 ประเทศ ในภาพรวมพบว่า ไทยอยู่อันดับที่ 50 จาก 65 ประเทศ จากสภาพการศึกษาที่กล่าวมา ประเทศไทยจำเป็นต้องยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างเร่งด่วนและเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้ประเทศก้าวทันต่อกระแสโลกาภิวัตน์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557)

โรงเรียนเป็นจุดสำคัญเริ่มต้นในการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในฐานะที่โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่มีการรวมกลุ่มกันของบุคลากร และครูเป็นตัวจักรสำคัญ ในการพัฒนาการจัดการศึกษา (ประกอบ ศรีตระกูล, 2550) การปฏิรูปการศึกษาพยายามที่จะแก้ปัญหาพัฒนา คุณภาพครูเพื่อให้ครูมีสมรรถนะเพียงพอที่จะพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ เป็นผู้จัดการเรียนการสอน ให้ความรู้และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้สามารถสื่อสาร

ความคิดแก้ปัญหา ใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย รักชาติ (วิจารณ์ พานิช, 2555)

จากความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเนื่องจากครูเป็นบุคลากรที่สำคัญของการศึกษา และจากการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าในต่างประเทศได้มีการศึกษา วิจัย และพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยใช้การพัฒนาทางวิชาชีพของครู เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนและส่งเสริม ให้มีการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามแนวคิดที่เรียกว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Communities: PLC) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและโรงเรียนหลายแห่งปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียน ทั้งนี้ ผลงานวิจัยต่างประเทศยืนยันตรงกันว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การพัฒนาโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีการเสริมสร้าง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพขึ้นในโรงเรียน โดยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งระบบ (Stoll, L. & Louis, K.S., 2007)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวิธีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร (Document Study) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิด หลักการ ทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบบันทึกข้อมูลการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) รวบรวมข้อมูลโดยการจดบันทึกประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สรุปสาระสำคัญเพื่อจัดเป็นร่างองค์ประกอบ

2. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการพัฒนาโรงเรียนเข้าร่วมโครงการหรือมีการดำเนินการด้านการพัฒนาโรงเรียนที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป ประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา 10 ปีขึ้นไป วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi Structure Interview) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อสอบถาม แนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับ การบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยวิเคราะห์เนื้อหา ในประเด็นที่มีความสอดคล้องกัน และประเด็นที่มีความแตกต่างกัน สังเคราะห์ และสรุปเป็นองค์ประกอบ แนวคิด หลักการ เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

3. การศึกษาพหุกรณี (Multiple Cases Study) ศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นต้นแบบและเข้าร่วมโครงการร่วมพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาผู้เรียน ได้รับการยอมรับ และมีผลสำเร็จ มีผลงานโดดเด่น มีชื่อเสียง จากการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยเกิดผลงานเป็นที่ประจักษ์ต่อนักเรียน ครูและสถานศึกษา ได้รับรางวัลระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป จำนวน 3 โรงเรียน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบบันทึกและแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) กับ

ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 19 คน ด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีขั้นตอนในการดำเนินการ 3 รอบดังนี้

1. รอบที่ 1 สอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นการบริหารสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูล โดยการสังเคราะห์จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญตามแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของไมล์ และฮูเบอร์แมน (Mile, M. & Huberman, A. M., 1994) แล้วนำไปสร้างแบบสอบถามประมาณค่าในรอบที่ 2

2. รอบที่ 2 สอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยใช้สอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่สร้างขึ้นจากข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามในรอบที่ 1 มี 5 ระดับ สอบถาม ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของกลุ่มรายชื่อ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปแสดงไว้ในแบบสอบถาม รอบที่ 3

3. รอบที่ 3 สอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่ข้อความเหมือนรอบที่ 2 โดยเป็นการยืนยัน และทบทวนคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสอดคล้องกันของความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ข้อมูลหา มัธยฐานพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของความคิดเห็นแต่ละข้อตามเกณฑ์ (สุมิตล ว่องวาณิช, 2548)

ระยะที่ 3 การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อรูปแบบการบริหารสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2561 จำนวน 336 คน ได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ข้อคำถามมาจากผลการพัฒนารูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญในการทำเดลฟายสรุปประเด็นมาสร้างแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล โดยหา ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อหาระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา

ระยะที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group Meeting) จำนวน 9 คน จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เครื่องมือที่เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ สร้างตามแนวทางของกัสคีย์ (Guskey, T. R., 2000) โดยสร้างเครื่องมือตามกรอบแนวคิดและจุดประสงค์การวิจัยแล้วนำขอคำแนะนำและข้อคิดเห็น

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบเครื่องมือ ให้ครอบคลุมเนื้อหา ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) 2) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) 3) ด้านความเหมาะสม (Propriety) และ 4) ด้านความสอดคล้อง (Congruity) วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตามประเด็นการประเมิน ทั้ง 4 ด้าน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ 2) การรวมพลัง ร่วมมือ ร่วมใจ 3) การมีภาวะผู้นำร่วม 4) การส่งเสริม และสนับสนุนโดยผู้บริหารสถานศึกษา 5) การสะท้อนผลร่วมกัน และ 6) การพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลัก

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่ารูปแบบประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก และ 52 องค์ประกอบย่อย องค์ประกอบที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ร่วม พบว่ามี 8 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การมองเห็นภาพ ทิศทางและเป้าหมายร่วมกัน 2) การทำงานร่วมกันโดยมีอุดมการณ์ทางวิชาชีพร่วมกัน 3) การที่ครูทุกคนมีความคาดหวัง ตระหนัก ที่จะพัฒนา ส่งเสริมผู้เรียนให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามที่คาดหวังไว้ 4) สถานศึกษามีการประกาศการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ อย่างชัดเจน 5) การมีความรับผิดชอบร่วมกัน สร้างความเห็นร่วมกันเห็นพ้องต้องกัน 6) การวิเคราะห์องค์กร วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและ อุปสรรคร่วมกันเพื่อวางแผนการปฏิบัติงาน 7) การมีส่วนร่วมการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 8) การให้ทุกคนร่วมกันกำหนดพันธกิจที่จะมุ่งไปสู่เป้าหมาย องค์ประกอบที่ 2 การรวมพลัง ร่วมมือ ร่วมใจ มี 8 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำงานร่วมกัน ของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทาง การศึกษา 2) การสร้างทีมงานที่เข้มแข็งใน การพัฒนาคุณภาพ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม 3) การทำงานร่วมกัน รวมกันด้วยใจ จนเกิดเจตจำนงในการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ 4) การสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกันแบบประชาธิปไตย 5) การทำงานร่วมกันบรรลุผลที่การเรียนรู้ของผู้เรียน การสร้างสรรค์ให้เกิดองค์การแห่งการเรียนรู้การทำงานร่วมกันเป็นทีม 6) การสร้างปฏิสัมพันธ์ การประสานงานสื่อสารกับองค์กรและบุคลากรภายในหน่วยงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร 7) การสร้างความรักใคร่กลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ของครูในโรงเรียนเพื่อทำงานอย่างสร้างสรรค์ และ 8) การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งกันและกัน องค์ประกอบ ที่ 3 การมีภาวะผู้นำร่วม มี 7 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การที่ทุกคนมีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ และการตัดสินใจร่วมกัน 2) การกระจายอำนาจยึดหลักแนวทาง การบริหารจัดการร่วมกัน ครูสามารถแสดงออกทางความคิดได้อย่างอิสระ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกคน 3) การเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ และรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานร่วมกัน 4) การพัฒนาครูผู้สอนให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ ในสาขาวิชาที่ตนเองถนัดจนเป็นผู้เชี่ยวชาญและเป็นผู้นำบุคคลอื่นในการนำแนวทางการพัฒนาจัดการเรียนการสอน 5) การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีภาวะผู้นำ สร้างภาวะผู้นำให้บุคลากรในองค์กร 6) การเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และ 7) การให้ความสำคัญกับบุคคลอื่นตามบทบาทของความเป็นผู้นำและ ผู้ตาม องค์ประกอบที่ 4 การส่งเสริม และสนับสนุนโดยผู้บริหารสถานศึกษามี 8 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การที่ผู้บริหารโรงเรียนจัดสรรด้านเวลา สิ่งอำนวยความสะดวก แหล่งทรัพยากร สนับสนุน การปฏิบัติงานของครู 2) การที่ผู้บริหารโรงเรียนโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์ของครูเพื่อกระตุ้นให้ครู เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน 3) การที่ผู้บริหารโรงเรียนมีการให้รางวัลแก่ครูเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ ในการดำเนินงาน 4) การสนับสนุนบรรยากาศของครูและบุคลากรให้พัฒนาตนเองสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) การบริหารจัดการและการปฏิบัติงานในโรงเรียนที่เน้นรูปแบบทีมงานเป็นหลัก 6) การมีบรรยากาศของวัฒนธรรมแบบเปิดเผยทุกคน มีเสรีภาพที่แสดงความคิดเห็นของตน 7) การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายให้การสนับสนุนเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมของทุกคน การร่วมมือกันของครูและบุคลากร และ 8) การใช้เทคโนโลยีบริหารจัดการ สนับสนุนบรรยากาศของครูและบุคลากรให้พัฒนาตนเอง องค์ประกอบที่ 5 การสะท้อนผลร่วมกันมี 9 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การมี ความกระตือรือร้นในการมุ่งมั่นพัฒนาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง 2) การสนทนาเกี่ยวกับประเด็นทางการศึกษาหรือการค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาทางการศึกษา เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ 3) การฝึกฝนการปฏิบัติงานอย่างเปิดเผยทุกคนสามารถอธิบายในสิ่งที่ตนเองปฏิบัติและต้องการปฏิบัติได้ 4) การสังเกต การวิเคราะห์เหตุการณ์ การวางแผน และการพัฒนาหลักสูตร ร่วมกัน 5) การนำแนวคิดและข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย มาปรับเปลี่ยนและแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน 6) การปรับตัวและยืดหยุ่นสะท้อนผลเชิงบวก ให้กำลังใจ เปิดใจรับฟังความคิดเห็นร่วมกัน 7) การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสะท้อนผล 8) การสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง และ 9) การมีข้อมูลในการสะท้อนผลที่แท้จริง สะท้อนจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ และ องค์ประกอบที่ 6 การพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนมี 10 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การที่ครูทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการ กำหนดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในปัจจุบัน 2) การกำหนดเป้าประสงค์เพื่อการปรับปรุงการทำงานร่วมกันเพื่อ บรรลุเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ 3) การให้ข้อมูลผลความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน 4) การที่ครูจะต้องมุ่งเน้นผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก 5) การติดตามประเมินผลโดยผู้อำนวยการ

โรงเรียนหรือครูวิชาการ 6) การประเมินผลโดย การตรวจสอบ การพัฒนาผลการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อผู้เรียนต้องครอบคลุมกระบวนการ 7) การนำผลที่ได้จากการสะท้อนผลมาพัฒนาให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน 8) การจัดให้มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยมีการให้ข้อมูลย้อนกลับ 9) นักเรียนได้รับการส่งเสริมและร่วมมือ ให้เกิดการเรียนรู้จากครูและเพื่อนนักเรียน ให้ทำกิจกรรมเพื่อแสวงหาคำตอบที่สมเหตุสมผล และ 10) สร้างคุณภาพสะท้อนผลร่วมกันอย่างจริงจังจึงมีการพัฒนาผลการเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์ประกอบนี้เป็นการพัฒนาผล การเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่เป็นเป้าหมายของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ

4. ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีความเป็นประโยชน์ มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความสอดคล้อง อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นั้นประกอบด้วย 1) การแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ 2) การรวมพลัง ร่วมมือร่วมใจ 3) การมีภาวะผู้นำร่วม 4) การส่งเสริม และสนับสนุนโดยผู้บริหารสถานศึกษา 5) การสะท้อนผลร่วมกันและ 6)การพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นองค์ประกอบหลักทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแต่ละองค์ประกอบมีความสำคัญเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาครูซึ่งการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาครูอย่างยั่งยืนและส่งผลในการช่วยพัฒนาผู้เรียนได้อย่างตรงจุดเนื่องจากการแก้ปัญหาผู้เรียนที่แท้จริงจากการที่ผู้บริหารมีการจัดให้ครูมาทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือเป็นทีม ซึ่งการทำงานร่วมกันของครูซึ่งอีกมิติหนึ่งเรียกว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของวรลักษณ์ ชูกำเนิด และคณะ ที่ศึกษารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทยผลการศึกษาพบว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย 1) การมีภาวะผู้นำ 3) วิสัยทัศน์ร่วม 4) การมุ่งสู่ผู้เรียนทำให้เกิดการเรียนรู้ 5) การร่วมทีมเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 6) การร่วมแรงร่วมใจบนฐานงานจริง ทำให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงบนฐานงานจริง (วรลักษณ์ ชูกำเนิด และคณะ, 2557) และสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของอนุสรณ์ สุวรรณวงศ์ ที่ทำการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทางวิชาชีพครูโรงเรียนเอกชน ประกอบด้วย 5

วิธีการ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง 2) การกระจายความเป็นผู้นำทางวิชาชีพ 3) การส่งเสริมการยอมรับและความเชื่อถือว่าไว้วางใจในการทำงานร่วมกัน 4) การแสวงหาการสนับสนุนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 5) การบริหารที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (อนุสรฯ สุวรรณวงศ์, 2558)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก 52 องค์ประกอบย่อย

องค์ประกอบที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ร่วม พบว่ามี 8 องค์ประกอบย่อย ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่า การมองเห็นภาพเป้าหมาย ทิศทาง เส้นทาง และสิ่งที่จะเกิดขึ้น เปรียบเสมือนเข็มทิศในการขับเคลื่อนให้เกิดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ฮิปป์ และฮัฟฟ์แมน (Hipp & Huffman) ที่กล่าวว่า การมีค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีวิสัยทัศน์ร่วมกันในการพัฒนาการสอนและการเรียนรู้จะทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพได้อย่างมีเป้าหมายเดียวกัน (Hipp, K. & Huffman, J., 2003) และสอดคล้องกับแฮร์ริส และมุยส์ (Harris & Muijs) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะที่สำคัญของโรงเรียนที่มีความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Characteristics of Professional Learning Communities) ประกอบด้วย การพัฒนาวิสัยทัศน์ร่วมกันของบุคลากรภายในองค์กร โดยวิสัยทัศน์จะต้องคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสำคัญ (Harris, A. & Muijs, D., 2005)

องค์ประกอบที่ 2 การรวมพลัง ร่วมมือ ร่วมใจ มี 8 องค์ประกอบย่อย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการเปิดใจร่วมกัน ของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษานำไปสู่การพัฒนาโรงเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เวสซิโก และคณะ ที่ได้ศึกษาและพบว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพส่งผลกระทบต่อพัฒนาตนเองและการฝึกฝนของครูในด้านการจัดการเรียนการสอน ทำให้ครูสามารถปรับปรุงวัฒนธรรมทางวิชาชีพในโรงเรียนอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการสอน การร่วมมือรวมพลัง และเสริมสร้างให้ครูตระหนักถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (Vescio, V. et al., 2008) ดังที่โบลัมและคณะ ได้กล่าวถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความสำเร็จทางวิชาชีพของครูโดยครูทุกคน จะต้องให้การช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีความเชื่อถือว่าไว้วางใจ การเคารพ และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน การสนับสนุนการพัฒนาทางวิชาชีพร่วมกันจะนำมาซึ่งผลสำเร็จตามคาดหวังได้ดี (Bolam, R. et al., 2005)

องค์ประกอบที่ 3 การมีภาวะผู้นำร่วม มี 7 องค์ประกอบย่อย ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะการมีภาวะผู้นำ โดยยึดหลักแนวทางการบริหารจัดการร่วม การสนับสนุน สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ครู ส่งเสริมให้ครูสามารถแสดงออกด้วยความเต็มใจ เกิดการเรียนรู้เพื่อการ

เปลี่ยนแปลงทั้งตนเองและวิชาชีพ เกิดภาวะผู้นำในตนเองและเป็นผู้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กิลเลสและ ฮาร์กรีฟส์ (Giles & Hargreaves) ที่ศึกษาพบว่า โรงเรียนที่มีลักษณะเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีองค์ประกอบของการมีภาวะผู้นำร่วมของครู สามารถเปลี่ยนแปลง และการปฏิรูปมาตรฐานการศึกษา ก้าวสู่โรงเรียนนวัตกรรม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพนำมาซึ่งการสร้างวัฒนธรรมใหม่ของครู (Giles, C. & Hargreaves, A., 2006) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรลักษณ์ และคณะ ที่กล่าวไว้ว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพประกอบด้วยองค์ประกอบภาวะผู้นำร่วมการเป็นผู้นำร่วมกันของสมาชิกในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยการกระจายอำนาจ เพิ่มพลังอำนาจซึ่งกันและกันให้สมาชิกมีภาวะผู้นำเพิ่มมากขึ้นจนเกิดเป็นผู้นำร่วมของครู โดยยึดหลัก แนวทางการบริหารจัดการร่วม การสนับสนุนการกระจายอำนาจ การสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ครู โดยผู้นำร่วมเกิดขึ้นได้ดีในบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ครูสามารถ แสดงออกด้วยความเต็มใจ อิสระจากอำนาจครอบงำ (วรลักษณ์ ชูกำเนิด และคณะ, 2557)

องค์ประกอบที่ 4 การส่งเสริมและสนับสนุนโดยผู้บริหารสถานศึกษามี 8 องค์ประกอบย่อย ทั้งนี้เนื่องจากว่าองค์ประกอบนี้ โรงเรียนที่ส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้อง จัดสรรเวลาสิ่งอำนวยความสะดวก แหล่งทรัพยากร และโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์ของครูเพื่อกระตุ้นให้ครูเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของฮอร์ด (Hord) ที่กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพต้องมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย โดยมีครูจะได้มีเวลาพบปะพูดคุยกัน เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ผู้บริหารที่มีความมุ่งมั่นในพัฒนาการทำงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีความสามารถด้านความรู้และทักษะที่จะเป็นพื้นฐานของการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้จะส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาทางวิชาชีพของครู (Hord, S.M., 1997) และเวอร์ไบสท์ และคณะ กล่าวว่า คุณภาพของการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนทางวิชาชีพจาก ผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน ความสัมพันธ์ทางวิชาชีพ (Verbiest, E. et al., 2005)

องค์ประกอบที่ 5 การสะท้อนผลร่วมกันมี 9 องค์ประกอบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสะท้อนผลร่วมกันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการสนทนาคือการพูดคุยระหว่างครูในประเด็นเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานและ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานอย่างเปิดเผย การสังเกตการวิเคราะห์เหตุการณ์ การวางแผนและ การพัฒนาหลักสูตร ร่วมกัน เป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการแก้ปัญหาในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม ที่ได้ทำการศึกษาโดยสรุปผลการศึกษาถึงองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพนั้นต้องประกอบด้วย การสนทนาที่มุ่งสะท้อนผลการปฏิบัติงานร่วมกัน (ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม,

2553) และการศึกษาของปองทิพย์ เทพอารีย์ ที่ได้สรุปว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ สำหรับครูประถมศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ การสะท้อนผลร่วมกัน การพูดคุย สนทนา ระหว่างครูเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนในเชิงบวก เป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา ซัดความสามารถ ของครู โดยการสนทนานั้นจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของครูอันเป็นสมาชิกในชุมชน (ปองทิพย์ เทพอารีย์, 2556)

องค์ประกอบที่ 6 การพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนมี 10 องค์ประกอบย่อย ทั้งนี้เนื่องการมีเป้าหมายของการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของครูที่มุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของดูโฟร์ (DuFour) ที่กล่าวว่า ความสำเร็จของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพนั้นพิจารณาจากผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน ครูทุกคนจะต้องมีส่วนร่วม ในการกำหนดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในปัจจุบัน กำหนดเป้าประสงค์เพื่อการปรับปรุงการทำงานร่วมกันเพื่อ บรรลุเป้าประสงค์ ที่กำหนดไว้ และการให้ข้อมูลผลความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน โดยครูจะต้อง มุ่งเน้นผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก (DuFour, R. & Eaker, R., 2008) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของเวสซิโก และคณะ ที่ได้กล่าวว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสามารถปรับปรุงวัฒนธรรมทางวิชาชีพในโรงเรียนของครูอันนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงทางการสอน ทำให้ครูตระหนักถึงพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Vescio, V. et al., 2008)

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้บริหารให้ความสำคัญและสนับสนุนให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ วิจารณ์ พานิช ได้ศึกษา และพบว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพคือเครื่องมือสำหรับให้ครูที่ครูมารวมกันเป็นชุมชน ทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงแก่วงการศึกษา สร้างการเปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีของครู (วิจารณ์ พานิช, 2555) และสอดคล้องกับแนวคิดของดูโฟร์ และเอเกอร์ (DuFour & Eaker) ที่กล่าวถึงชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการนำบุคลากรในชุมชนสู่โรงเรียนเพื่อเพิ่มหลักสูตรและการเรียนรู้สำหรับนักเรียนหรือการเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียน ครู และผู้บริหาร และในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ต้องให้ความสำคัญ กับการเรียนมากกว่า การสอน ให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันและความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลต่อผลลัพธ์ที่เกิด ซึ่งเป็นแนวทางใหม่ที่จะพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (DuFour, R. & Eaker, R., 2008)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความสอดคล้อง ทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการได้มาเหมาะสมถูกต้องตามขั้นตอนที่น่าเชื่อถือ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และคุณภาพผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติให้เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทและทรัพยากรที่มีอยู่ โดยรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพถือว่าเป็นแนวทาง เป็นแหล่งความรู้และความคิดใหม่ และเมื่อความรู้ดังกล่าวได้รับการปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนกับเพื่อนจะเกิดเป็นความรู้และความเชี่ยวชาญหลายเท่าตัว สอดคล้องกับแนวคิดของ บรยาร์ก แคมบุน และ หลุยส์ ที่กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูภายในโรงเรียนที่เกิดขึ้นเป็นประจำและเป็นวิถีปฏิบัติหรือความประพฤติดของครูที่มีบรรทัดฐานร่วมกันในการมุ่งเน้นไปสู่การสอนและการปรับปรุงพัฒนาการสอนของครู และการเรียนรู้ (Bryk, A. et al., 1999) และบัลล์คีย์ และอิคค์ส ที่ได้ให้ความคิดเห็นไปในทำนองเดียวกันว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนเป็นลักษณะของปฏิสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องระหว่างครูกับครูเกี่ยวกับ การปฏิบัติงานการสอน รวมทั้งการเรียนรู้ของครูและนักเรียน (Bulkey, K. E. & Hicks, J., 2005)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 1) การแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ 2) การรวมพลังร่วมมือ ร่วมใจ 3) การมีภาวะผู้นำร่วม 4) การส่งเสริม และสนับสนุนโดยผู้บริหารสถานศึกษา 5) การสะท้อนผลร่วมกัน และ 6) การพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็น องค์ประกอบหลัก การประเมินรูปแบบ มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ความเหมาะสม และความสอดคล้อง ระดับมากที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ 1) ควรนำองค์ประกอบหลักไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพ โดยการจัดทำชุดคู่มือหรือแนวทางเพื่อไปใช้ในการฝึกอบรมครู ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา 2) ผู้บริหารโรงเรียน สามารถนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปเป็นนโยบาย ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียน หรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาระดับสถานศึกษาให้เกิดเป็นรูปธรรม 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้ตัวแปรองค์ประกอบแต่ละตัว ไปดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เกิดความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มี องค์ประกอบตามผลการวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม. (2553). การพัฒนาหลักเทียบสำหรับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัชชัย ศุกดิษฐ์. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนในระดับปริญญาโทของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประกอบ ศรีตระกูล. (2550). การศึกษาความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ของครูอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปองทิพย์ เทพอารีย์. (2556). การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสำหรับครูประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน และคณะ. (2554). สัตตสิกขาทัศน์ เจ็ดมุมมองการศึกษาใหม่และการเรียนการสอนนอกกรอบ 7 ประการ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด และคณะ. (2557). รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย. หาดใหญ่วิชาการ, 12(2), 123 – 134.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- _____ (2557). การบริหารการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21. ใน เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษ งานสัมมนาระดับดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือครั้งที่ 6 วันที่ 1 มีนาคม 2557 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม. (2557). กรอบความเห็นร่วมปฏิรูปประเทศไทยด้านการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2561 จาก http://library2.parliament.go.th/giventake/content_nrcinf/nrc2557-issue5-reform01.pdf.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ.2555-2559. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). สภาวิชาการการศึกษาไทยในเวทีโลก ปี 2557. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2548). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อนุสรณ์ สุวรรณวงศ์. (2558). กลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับครูโรงเรียนเอกชน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bolam, R. et al. (2005). *Creating and Sustaining Effective Professional Learning Communities*. London: University of Bristol.
- Bryk, A. et al. (1999). Professional learning in Chicago Elementary School: Facilitating Factors and Organizational Consequences. *Educational Administration Quarterly*, 35(19), 751-781.
- Bulkey, K. E. & Hicks, J. (2005). Managing Community: Professional learning Community in charter School operated by education management organizations. *Education Administration Quarterly*, 41(2), 306-348.
- DuFour, R. & Eaker, R. (2008). *Revisiting professional learning communities at work: new insights for improving schools*. Bloomington: Solution Tree.
- Giles, C. & Hargreaves, A. (2006). The Sustainability of Innovative Schools as Learning Organizations and Professional Learning Communities During Standardized Reform. *Educational Administration Quarterly*, 42(1), 124-156.
- Guskey, T. R. (2000). *Evaluation professional development*. Corwin Press: A Sage Publication Company.
- Harris, A. & Muijs, D. (2005). *Improving Schools Through Teacher Leadership*. Berkshire: OpenUniversity Press.
- Hipp, K. & Huffman, J. (2003). Professional Learning Communities: Assessment-Development-Effects. ใน Paper presented at the meeting of the International Congress for School Effectiveness and Improvement. Australia.
- Hord, S. M. (1997). *Professional learning communities: Communities of inquiry and improvement*. Austin: Southwest Educational Development Laboratory.
- Mile, M. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analyses*. London: Sage Publication.
- Stoll, L. & Louis, K.S. (2007). *Professional learningcommunity*. New York: Open University Press.
- Verbiest, E. et al. (2005). Collective Learning in Schools: Building Collective Learning Capacity. *REICE*, 3(1), 17-38.

Vescio, V. et al. (2008). A review of research on the impact of professional learning communities on teaching practice and student learning. *Teaching and Teacher Education*, 24(2), 80–91.

กระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
กับการพัฒนาทางการเมืองไทย*

POWER EXERCISING PROCESS OF CONSTITUTIONAL COURT UNDER
CONSTITUTION OF THAILAND 2007 AFFECTING POLITICAL
DEVELOPMENT OF THAILAND

ชนะศึก วิเศษชัย

Shanasuek Wisetchai

วรวลัญช์ โรจนพล

Wornwaluncha Rojanapol

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

Thirapat Serirangsan

ธีรเดช มโนลีหกุล

Theradej Manoleehakul

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat University, Thailand

E-mail: shanasuek.wis@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหากระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และ 2) ศึกษากระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กับการพัฒนาทางการเมืองของไทย งานวิจัยฉบับนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร ทั้งเอกสารขั้นต้นและชั้นรอง ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี 14 คน ประกอบด้วย นักการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ นักสื่อสารมวลชน นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ และ นักวิชาการทางด้านนิติศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายมหาชน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์จากเอกสารนำมาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ประกอบด้วย ปัญหาความขัดแย้งในการรับคำร้องโดยตรงจากบุคคลในคดีล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และปัญหาการ

* Received 26 November 2020; Revised 15 December 2020; Accepted 19 December 2020

ตีความอำนาจศาลเกินกว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ 2) กระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญมีผลต่อการพัฒนาการทางการเมืองของไทย คือ ผลกระทบเชิงลบต่อเสถียรภาพของสถาบันและระบบการเมือง เกิดจากลักษณะ 2 ประการ คือ ประการแรก กระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญขาดความชอบธรรมอย่างสมบูรณ์ โดยที่กระบวนการใช้อำนาจขาดความสอดคล้องกับหลักกระบวนการนิติบัญญัติที่กฎหมายสำคัญจะต้องถูกตราโดยสถาบันรัฐสภาอันเป็นตัวแทนของประชาชน นอกจากขาดความยึดโยงกับประชาชนแล้วยังขาดการตรวจสอบและถ่วงดุลกับรัฐสภาและ ประการที่สอง กระบวนการใช้อำนาจไม่สามารถสร้างประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ เกิดจากขาดบทบัญญัติที่ชัดเจนในการใช้อำนาจเพื่อแก้ปัญหาระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

คำสำคัญ: ศาลรัฐธรรมนูญ, กระบวนการใช้อำนาจ, พัฒนาการทางการเมือง

Abstract

The objectives of this research article were; 1) to identify problems in power exercising of Thai constitutional court, and 2) to analyze constitutional court's power exercising process affecting Thailand's political development. This is a qualitative research gathering data via documentary researching and in-depth interviewing. The samples include 14 key informants which are former prime - minister, the head of the parliament, members of the house of representatives, medias, Political Science and Law academics. The collected data have been descriptively analyzed and the findings are; 1) The power exercising problem occurred in Thai constitutional court under Thailand's 2007 constitution includes; the conflict in acceptance of individuals' direct - petition in the case of overthrowing democratic regime of government with the King as Head of State, and the problem in over interpretation over constitution, 2) The constitutional court's power exercising process did not fully distribute ultimate effectiveness and trust towards the institution and political system, mainly caused by lacking of legitimated court hearing law, this affects Thailand's political development by neither distributing stabilized political process nor enhancing political institutionalization.

Keywords: Constitutional Court, Power Exercising Process, Political Development

บทนำ

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันทางการเมืองสำคัญสถาบันหนึ่ง ถูกจัดตั้งขึ้นครั้งแรกภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ 2540 (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2550) เป็นส่วนหนึ่งของความก้าวหน้าทางการเมืองของไทยที่พัฒนาระบบการเมืองให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อความซับซ้อนและความต้องการที่หลากหลาย ในระยะเริ่มต้นถูกจัดอยู่ในกลุ่มองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ภายหลังได้ถูกจัดอยู่ในหมวดองค์กรศาล มีบทบาทสำคัญในการควบคุมมิให้กฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญชุดแรก คือได้ปฏิบัติหน้าที่ประมาณ 9 ปี (พ.ศ. 2541 - 2549) และได้ถูกยกเลิกจากการรัฐประหารโดย “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” นำโดย พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 คณะรัฐประหารได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2549 (ฉบับชั่วคราว) พร้อมกับจัดตั้ง “คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ” เพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยในคดีที่ค้างค้างมาจากศาลรัฐธรรมนูญชุดเก่า เมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 แล้วเสร็จ ได้มีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นมาทดแทนเพื่อปฏิบัติหน้าที่สืบเนื่องต่อจากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เริ่มปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่ พ.ศ. 2551 สืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน แม้จะมีการรัฐประหาร ยกเลิกรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 วันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ไปแล้วก็ตาม หากแต่คณะรัฐประหารยังคงให้ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติต่อเนื่องภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2560 (คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 24 /2560, 2560) ในช่วงระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 ศาลรัฐธรรมนูญได้มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทยในช่วง พ.ศ. 2550 - 2557 เป็นอย่างสูง คดีสำคัญ ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง มีหลายคดี อาทิ คดีวินิจฉัยสถานภาพความเป็นรัฐมนตรีของนายสมัคร สุนทรเวช (พ.ศ. 2551) คดียุบพรรคพลังประชาชน (พ.ศ. 2551) คดีการยื่นญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 มีลักษณะล้มล้างหรือยกเลิกรัฐธรรมนูญ (พ.ศ. 2555) คดีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาและคุณสมบัติของวุฒิสมาชิกเป็นการกระทำที่ขัดกับรัฐธรรมนูญและล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย (พ.ศ. 2556) คดีการเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีลักษณะล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (พ.ศ. 2557) และ คดีวินิจฉัยความเป็นรัฐมนตรีของ นางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี สิ้นสุดลงเฉพาะตัว อันเนื่องมาจากการโยกย้ายนายถวิล เปลี่ยนศรี ออกจากตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2557) เป็นต้น

ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทในการยุติข้อขัดแย้งอันเกิดจากการใช้หรือตีความรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่ในการธำรงรักษาไว้ซึ่งความสูงสุดของรัฐธรรมนูญ และควบคุมมิให้กฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (บรรศักดิ์ อูวรรณโณ, 2546) เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญต่อระบบการเมืองไทยในฐานะที่ส่งเสริมให้ระบบการเมืองสามารถดำเนินไปอย่างราบรื่น ต่อเนื่อง และเข้มแข็ง โดยระบบการเมืองที่มีความเข้มแข็งเกิดจากการพัฒนาสถาบันทางการเมืองให้มี

“ความเป็นสถาบัน” (Institutionalization) (Huntington, S., 1969) และส่งเสริมให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพผ่านการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับการยอมรับ คือ มีความชอบธรรมและประสิทธิภาพ (Lipset, S. M., 1964) อย่างไรก็ตามการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในหลายกรณีกลับถูกสังคมวิพากษ์วิจารณ์และไม่สามารถยุติปัญหาได้อย่างไร้ข้อกังขา บางครั้งเผชิญกับกระแสต่อต้าน (ทิพนานิดา ปาลกะวงศ์, 2556) กลายเป็นเงื่อนไขต่อความขัดแย้งของกลุ่มทางการเมือง กระทั่งต่อความเข้มแข็งและการยอมรับในตัวสถาบันและระบบการเมือง จึงเป็นที่มาของงานวิจัยเรื่องนี้ที่ต้องการศึกษาปัญหากระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 และศึกษากระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญกับพัฒนาการทางการเมืองของไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหากระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
2. เพื่อศึกษากระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กับพัฒนาการทางการเมืองของไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสารประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารชั้นต้นและชั้นรอง อาทิ รัฐธรรมนูญ ข้อกำหนด ข้อบังคับ พระราชบัญญัติ ข่าว บทความ บันทึก และบทวิเคราะห์
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย นักการเมือง นักวิชาการทางด้านนิติศาสตร์ นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ อดีตตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และ สื่อมวลชน โดยนักการเมืองประกอบด้วย อดีตนักการเมืองฝ่ายรัฐบาลพรรคไทยรักไทยและพรรคพลังประชาชน ประกอบด้วย นายจาตุรนต์ ฉายแสง อดีตรักษาการหัวหน้าพรรคไทยรักไทย และนายพิชิต ชื่นบาน อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบัญชีรายชื่อพรรคเพื่อไทย อดีตนักการเมืองฝ่ายค้านประกอบด้วย นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ อดีตนายกรัฐมนตรี และ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์
4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์มาจัดระเบียบ ตัดข้อมูลที่ไม่อยู่ขอบเขตการศึกษาออก สังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องนำมาตีความ และวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ปัญหาการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550

1.1 ปัญหาความขัดแย้งในการรับคำร้องโดยตรงจากบุคคลในคดีล้มล้างการปกครองฯ

คดีล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นความผิดตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 มาตรา 68 บัญญัติว่า “บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้ ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้ทราบการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว” บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้สิทธิบุคคลทั่วไปที่พบการกระทำผิดยื่นเรื่องให้อัยการสูงสุดเพื่อตรวจสอบและยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ แต่ที่เป็นปัญหา คือ ผู้ทราบการกระทำผิดซึ่งเป็นบุคคลทั่วไปมีสิทธิยื่นเรื่องโดยตรงต่อศาลฯ โดยไม่ผ่านอัยการสูงสุดได้หรือไม่ เนื่องจากรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติไว้เป็นการชัดเจน แต่สำหรับศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าตนมีอำนาจในการรับคำร้องโดยตรงกลายเป็นปัญหาเกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

กรณีวินิจฉัยการยื่นญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฯ ใน พ.ศ. 2555 ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยสังคมส่วนหนึ่งเห็นว่า กลุ่มบุคคลที่ร้องต่อศาลฯ เป็นผู้ที่ไม่มีความรู้เรื่อง การรับคำร้องของศาลรัฐธรรมนูญไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ต้องยื่นผ่านอัยการสูงสุด แต่บางส่วนเห็นว่าศาลมีอำนาจในการรับคำร้องได้โดยตรงโดยไม่ต้องผ่านอัยการสูงสุด ผู้ร้องในกรณีดังกล่าวได้ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยเห็นว่าการขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของพรรคร่วมรัฐบาล เป็นการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มีผลให้เป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 เป็นการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งคุ้มครองฉุกเฉินให้รัฐสภางดเว้นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำฟ้องโดยให้เหตุผลว่า กลุ่มบุคคลที่ร้องคดีดังกล่าวมีสิทธิสองประการ คือ เสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ และประการที่สอง สามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้โดยตรง เพราะอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบและวินิจฉัยสั่งการในกรณีที่ผู้ร้องใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ อัยการสูงสุดเพียงแต่มีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นเท่านั้น การใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญส่งผลให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์เรื่องความถูกต้องตามเจตนารมณ์ของ

รัฐธรรมนูญ โดยนายจาตุรนต์ ฉายแสง อดีตรองนายกรัฐมนตรีได้แสดงความไม่เห็นด้วยกับศาลฯ โดยกล่าวว่า “อย่างที่มีคนไปฟ้องศาล ศาลรับคดีไว้โดยตรงโดยไม่ผ่านอัยการ อันนั้นก็ผิดอยู่แล้ว” (จาตุรนต์ ฉายแสง, 2561) สอดคล้องกับนักวิชาการที่เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจในการรับคำร้องเช่นกัน โดยศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์ ให้ความเห็นว่า “กรณีมาตรา 68 เป็นความผิดร่วมกันของทุกฝ่าย ศาลฯ ไม่มีอำนาจรับเรื่องไว้พิจารณา แต่ก็รับไว้ และในการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญก็มีแนวทางที่สอดคล้องกับฝ่ายที่เห็นว่าคดีดังกล่าวต้องยื่นผ่านอัยการสูงสุดเท่านั้น โดยปรากฏในการอภิปรายในประเด็นการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ นายสุรชัย เลี้ยงบุญเลิศชัย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้กล่าวถึงสิทธิการยื่นคำร้องของบุคคลว่า “สิทธิในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ บัญญัติให้เป็นสิทธิของบุคคลที่จะใช้สิทธิในการนำเรื่องเสนอต่ออัยการสูงสุด ในกรณีที่ทราบว่ามีบุคคลหรือมีพรรคการเมืองที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเป็นการล้มการปกครอง.. และขั้นตอนที่ร้องเรียนนั้นก็เป็นหน้าที่ของอัยการสูงสุด” มิได้มีการอภิปรายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงแต่อย่างใด สอดคล้องกับความเห็นของนายชัช ชลวร ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญว่า “เมื่อพิจารณาจากลายลักษณ์อักษรและเจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ... รัฐธรรมนูญมุ่งประสงค์ให้เฉพาะอัยการสูงสุดเท่านั้นที่มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย” แสดงให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจในการรับคำร้อง และถูกมองว่าใช้อำนาจไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และเป็นปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

1.2 ปัญหาการตีความอำนาจเกินกว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

การวินิจฉัยกรณีการยื่นญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีลักษณะล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พ.ศ. 2557 เป็นตัวอย่างหนึ่งของการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่ถูกมองว่าตีความอำนาจเกินกว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัย “กระบวนการพิจารณาแก้ไขรัฐธรรมนูญ” ว่าการพิจารณาเป็นไปด้วยการรวบรัด และการแปรญัตติไม่ถูกต้อง เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ การวินิจฉัยกรณีดังกล่าวศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าใช้อำนาจเข้าไปวินิจฉัยในอำนาจและกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญของรัฐสภาซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐสภาที่สามารถกระทำได้ ดังที่ ศาสตราจารย์ (พิเศษ) นรนิติ เศรษฐบุตร มีความเห็นว่า “ถ้ารัฐธรรมนูญแก้ไขไม่ได้ คุณมีอยู่ทางเดียว คือ ฉีกรัฐธรรมนูญ แล้วร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ดังนั้นรัฐธรรมนูญต้องเขียนวิธีแก้ไขได้ อำนาจหน้าที่ก็เป็นของฝ่ายรัฐสภาที่จะแก้ไขได้” (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2561) สะท้อนสิทธิอันชอบธรรมของรัฐสภาที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ ในขณะที่ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 กำหนดอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ให้มีอำนาจวินิจฉัยความชอบของกฎหมาย

ระดับพระราชบัญญัติ หาได้หมายรวมถึงรัฐธรรมนูญซึ่งมีศักดิ์สูงกว่า อีกทั้งในรัฐธรรมนูญมาตรา 155 ก็ยังได้บัญญัติถึงขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยความชอบของร่างกฎหมายว่า “ร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย” แสดงให้เห็นชัดเจนว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการวินิจฉัยเพียงแต่ “ร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว” ทว่าศาลรัฐธรรมนูญได้ใช้อำนาจวินิจฉัยใน “ร่างรัฐธรรมนูญ” ซึ่งมีสถานะที่สูงกว่าพระราชบัญญัติ อีกทั้งเป็นร่างกฎหมายที่ยังไม่ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภา ลักษณะดังกล่าวจึงยิ่งตอกย้ำว่าศาลรัฐธรรมนูญได้ขยายอำนาจของตนออกไปเกินกว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและถูกมองว่าเป็นผู้เขียนรัฐธรรมนูญเสียเอง ดังที่ นายจาตุรนต์ ฉายแสง อดีตรองนายกรัฐมนตรีแสดงทัศนะว่า “ศาลรัฐธรรมนูญของไทยได้มีการแก้รัฐธรรมนูญไปมาก เพราะการตีความที่ผิด มันก็ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจไปถึงขั้นแก้รัฐธรรมนูญ หรือจะเรียกว่าเหนือรัฐธรรมนูญก็ได้” (จาตุรนต์ ฉายแสง, 2561) สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการใช้อำนาจในลักษณะที่เป็นปัญหา

2. กระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อการพัฒนาทางการเมืองของไทย

พัฒนาการเมือง (Political Development) เป็นการทำให้ระบบการเมืองเปลี่ยนแปลงไปสู่สถานะที่ดีขึ้นและเข้มแข็งกว่าเดิม มีความสัมพันธ์กับการทำการเมืองให้มีความทันสมัย เพื่อสามารถตอบสนองต่ออุดมการณ์และความต้องการของสมาชิกในสังคม การเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับ การพัฒนาทางการเมือง นอกจากการทำให้การเมืองมีความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการที่ป้อนเข้าสู่ระบบการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการทำให้สถาบันทางการเมืองมี “ความเป็นสถาบัน” (Institutionalization) ซึ่งประกอบไปด้วย ความเป็นอิสระ ความสามารถในการปรับตัว ความเป็นปึกแผ่น และความซับซ้อนขององค์กร แล้วระบบการเมืองต้องมียุทธศาสตร์ประกอบของเสถียรภาพทางการเมือง คือ ความชอบธรรม และ ความมีประสิทธิภาพของสถาบันประกอบด้วย จึงจะทำให้ระบบการเมืองมีความมั่นคงสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยความต่อเนื่อง ปราศจากการต่อต้านรุนแรง

กระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ 2550 อยู่ภายใต้ “ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550” ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่ออกโดยศาลรัฐธรรมนูญ กำหนดให้มีอำนาจวินิจฉัยในประเด็นต่าง ๆ 20 ประเด็น มีประเด็นหลักๆ คือ การวินิจฉัยความชอบด้วยกฎหมาย การวินิจฉัยสมาชิกภาพ การวินิจฉัยความขัดแย้งระหว่างอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน และ การวินิจฉัยคดีการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยฯ เป็นต้น ภายใต้กระบวนการใช้อำนาจดังกล่าวได้เกิดปัญหา คือ ความขัดแย้งในการใช้อำนาจรับคำร้องโดยตรงในคดีการกระทำที่เป็นการล้มล้างการ

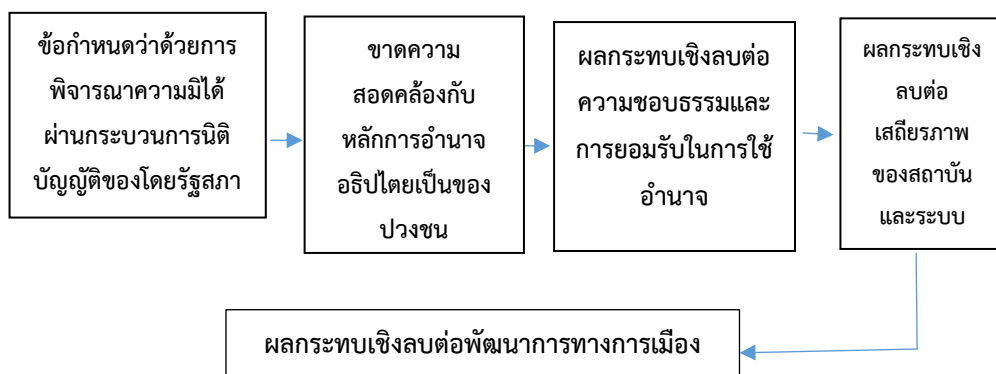
ปกครองระบอบประชาธิปไตยฯ และ การตีความอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในลักษณะที่เกิน บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550) กระบวนการใช้อำนาจดังกล่าวมีผลต่อการพัฒนาทางการเมืองไทย คือ ส่งผลทางลบต่อการส่งเสริมเสถียรภาพของระบบการเมือง โดยมีส่วนทำให้ระบบการเมืองไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมั่นคงและได้รับการยอมรับ เกิดจากสถาบันไม่ได้รับการยอมรับเนื่องจากขาดความชอบธรรมในการใช้อำนาจ และการใช้อำนาจไม่สามารถสร้างประสิทธิผลในการจัดการกับปัญหาทางการเมืองได้

2.1 ความชอบธรรมของสถาบันทางการเมือง

กระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่งผลต่อความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ส่งผลต่อความเรียบร้อยและความต่อเนื่องของระบบการเมือง มีผลต่อการยอมรับในการปฏิบัติหน้าที่โดยมีสมาชิกในสังคมบางส่วนเห็นว่ากระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญขาดความชอบธรรม คือ ขาดความสอดคล้องกับหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนและหลักความเป็นสูงสุดของสถาบันรัฐสภา (Parliamentary Supremacy) สะท้อนได้จากทัศนะเชิงวิพากษ์ที่มีต่อศาลฯ ในแนวทางที่ไม่ยอมรับต่อตัวบุคคลหรือองค์กร อาทิ นายจาตุรนต์ ฉายแสง แสดงความเห็นว่าเป็น “การทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเอง และก็ขัดต่อการหลักนิติธรรมและหลักประชาธิปไตย ก็เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญไม่เชื่อมโยงกับประชาชน” (จาตุรนต์ ฉายแสง, 2561) แสดงให้เห็นถึงความรับรู้ต่อลักษณะและการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่ขาดความสอดคล้องกับหลักการปกครอง สาเหตุเกิดจากกระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญขาดความสอดคล้องกับหลักกระบวนการนิติบัญญัติ ซึ่งสาระสำคัญอยู่ที่บรรดากฎหมายสำคัญทั้งปวงจะต้องถูกตราโดยสถาบันรัฐสภาอันเป็นตัวแทนของประชาชน กระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับอำนาจอธิปไตยของประชาชน มาตรา 216 ได้ให้อำนาจแก่ศาลรัฐธรรมนูญอย่างสูง โดยบัญญัติให้ “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ” และกำหนดให้การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตาม “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ” เพื่อให้การใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายที่ตราโดยรัฐสภาเช่นศาลอื่น ๆ ที่มีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความที่ตราโดยรัฐสภาทั้งสิ้น อาทิ ศาลปกครอง ใช้อำนาจอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง ศาลอาญา ใช้อำนาจพิจารณาอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะเป็นการกำกับการใช้ อำนาจโดยรัฐสภาแล้วยังเป็นการเชื่อมโยงกับประชาชนผ่านรัฐสภาผ่านตัวแทนที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนอีกด้วย โดยบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 (มาตรา 300) ได้บัญญัติให้ตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จ

ภายใน 1 ปี ทว่าเมื่อผ่านพ้นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว พระราชบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญก็ยังไม่สามารถถูกตราออกมาบังคับใช้ได้ จนกระทั่งมีการรัฐประหารและยกเลิกรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 ศาลรัฐธรรมนูญยังคงใช้ “ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550” ซึ่งออกโดยศาลรัฐธรรมนูญเองมิได้ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติโดยรัฐสภา กระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญจึงมีลักษณะเป็นผู้ “ออกกฎ” และ “บังคับใช้กฎ” ในองค์กรเดียวกัน ขาดการตรวจสอบถ่วงดุลโดยรัฐสภา ส่งผลต่อการยอมรับในการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ กระทบต่อเสถียรภาพและความต่อเนื่องของพัฒนาการทางการเมือง โดยความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับข้อกำหนดว่าด้วยการพิจารณาความฯ กับพัฒนาการทางการเมืองไทย อธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 ในส่วนที่เกี่ยวกับข้อกำหนดว่าด้วยการพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญกับพัฒนาการทางการเมืองไทย

จากภาพที่ 1 ปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อพัฒนาการทางการเมืองไทย คือ ระบบการเมืองที่มีเสถียรภาพโดย มีความต่อเนื่องและได้รับการยอมรับ การขาดข้อกำหนดว่าด้วยการพิจารณาความที่ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติของรัฐสภา ทำให้ปราศจากการตรวจสอบ ถ่วงดุล และเชื่อมโยงกับสถาบันรัฐสภา มิเป็นไปตามหลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และหลักความเป็นสูงสุดของรัฐสภา ส่งผลเชิงลบต่อความชอบธรรมและการยอมรับในการใช้อำนาจ กระทบต่อเสถียรภาพ ส่งผลเชิงลบต่อพัฒนาการทางการเมือง

2.2 ประสิทธิผลของสถาบันทางการเมือง

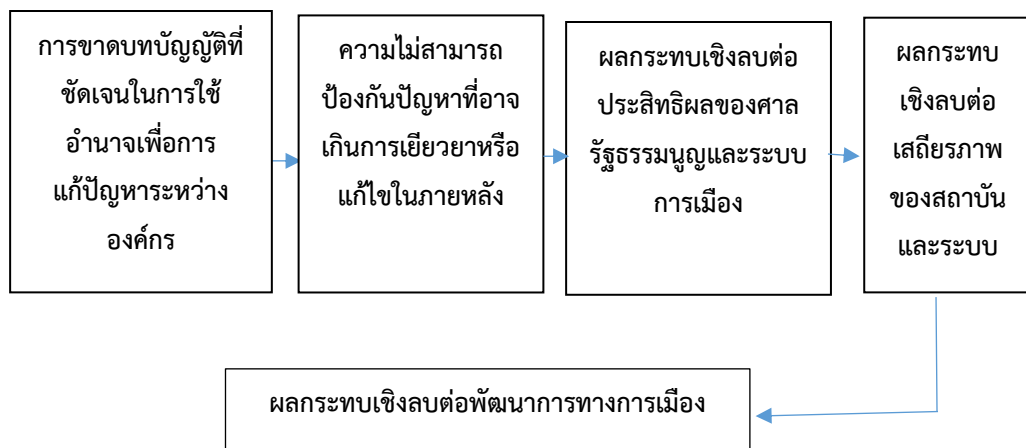
กระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญส่งผลเชิงลบต่อประสิทธิผลของระบบการเมือง คือ ความไม่สามารถส่งเสริมให้ระบบการเมืองคลี่คลายปัญหาที่ป้อนเข้าสู่ระบบ

การเมืองได้อย่างสมบูรณ์ ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นองค์กรศาลใช้อำนาจตุลาการ เริ่มพิจารณาคดีได้ก็ต่อเมื่อมีผู้ร้องร้องต่อศาลในประเด็นที่อยู่ในขอบเขตอำนาจศาล บทบัญญัติเกี่ยวกับการพิจารณาความบางประการไม่เอื้อต่อประสิทธิภาพในการขจัดปัญหาได้ โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับการวินิจฉัยความขัดแย้งในการใช้อำนาจระหว่างหน่วยงานตามรัฐธรรมนูญ โดย มาตรา 214 บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจ “ในกรณีที่มีความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีใช้ศาลตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป ให้ประธานรัฐสภา นายกรัฐมนตรี หรือองค์กรนั้น เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัย” หมายความว่า คดีที่สามารถร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้จะต้องเป็นกรณีความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานที่ต้อง “เกิดขึ้นแล้ว” เท่านั้น ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถใช้อำนาจเพื่อคลี่คลายแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ กระบวนการใช้อำนาจในการรับคำร้องของศาลรัฐธรรมนูญนอกจากจะมีลักษณะต้องรอให้ปัญหาระหว่างหน่วยงานเกิดขึ้นเสียก่อนแล้ว การพิจารณายังมีเป็นไปเพื่อการขจัดปัญหาแบบรอบด้าน บางกรณีขาดความชัดเจนและสร้างเงื่อนไขให้ปัญหามีความยากลำบากในการแก้ไขมากยิ่งขึ้น อาทิ การวินิจฉัยให้นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร พ้นจากตำแหน่งรักษาการนายกรัฐมนตรี ทำให้กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองนำไปเป็นเงื่อนไขเพื่อเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยกลุ่ม “คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (กปปส.) ซึ่งได้เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2557 ได้นำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไปใช้เป็นเงื่อนไขสำคัญในการผลักดันสถานการณ์การเมืองไปสู่สภาวะสุญญากาศ โดยที่ระบบการเมืองปกติไม่สามารถคลี่คลายปัญหาได้ โดยศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยให้นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จากการโยกย้ายนายถวิล เปลี่ยนศรี เป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ และให้นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร พ้นจากตำแหน่ง “รักษาการนายกรัฐมนตรี” เนื่องจาก ก่อนหน้านางสาวยิ่งลักษณ์ ได้พ้นตำแหน่งนายกรัฐมนตรีโดยการประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2556 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว การวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้พ้นจากรักษาการนายกรัฐมนตรีส่งผลให้เกิดปัญหาระหว่างองค์กรในประเด็นผู้ใดมีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่นายกรัฐมนตรีและเสนอร่างพระราชกฤษฎีกาเลือกตั้ง เกิดปัญหาในคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีความเห็นขัดแย้งกันในสถานะของผู้ทำหน้าที่แทนนางสาวยิ่งลักษณ์ว่าสามารถเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการประกาศพระราชกฤษฎีกาเลือกตั้งได้หรือไม่ ขณะเดียวกันกลุ่ม กปปส. ได้เคลื่อนไหวให้วุฒิสภาและองค์กรศาลเป็นผู้เลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่ที่มีอำนาจเต็มอย่างสมบูรณ์เพื่อจัดการปฏิรูปและเลือกตั้งต่อไป ความขัดแย้งได้ดำเนินไปโดยที่ศาลรัฐธรรมนูญมิได้เข้ามาสร้างความกระจ่างหรือแนะแนวทางแก้ไขปัญหาใด ๆ กลับกัน ความขัดแย้งในการตีความรัฐธรรมนูญและสถานะของบุคคลทางการเมือง ถูกนำไปใช้เป็นประเด็นเคลื่อนไหวเพื่อ “ล้มรัฐบาลรักษาการ” เพื่อนำไปสู่

สัญญาภาคทางการเมืองตามที่กลุ่มต่อต้านต้องการ การใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญจึงมีได้เป็นไปเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดการเยียวยาแก้ไข หากแต่เป็นการสร้างเงื่อนไขที่ทำให้การแก้ไขสถานการณ์ยากต่อการคลี่คลาย กระทบต่อประสิทธิผลของสถาบันและระบบการเมือง ส่งผลต่อเสถียรภาพของระบบการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างการขาดบทบัญญัติเกี่ยวกับใช้อำนาจเพื่อเอื้อต่อการแก้ไขปัญหาระหว่างองค์กรกับพัฒนาการทางการเมือง อธิบายได้ดังแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 กระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 ในส่วนบัญญัติเกี่ยวกับใช้อำนาจเพื่อแก้ไขปัญหาระหว่างองค์กรกับพัฒนาการทางการเมือง

จากภาพที่ 2 พัฒนาการทางการเมืองเกิดจากระบบการเมืองที่มีเสถียรภาพทำหน้าที่ด้วยความต่อเนื่องและได้รับการยอมรับ เสถียรภาพเกิดจากประสิทธิผลในการคลี่คลายความตึงเครียดที่ป้อนเข้าสู่ระบบการเมือง การขาดบทบัญญัติที่ชัดเจนในการใช้อำนาจเพื่อเอื้อต่อการแก้ปัญหาระหว่างองค์กร ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถป้องกันปัญหาที่อาจเกิดการเยียวยาหรือแก้ไขในภายหลัง ส่งผลกระทบเชิงลบต่อประสิทธิผลของศาลรัฐธรรมนูญและระบบการเมือง กระทบต่อพัฒนาการทางการเมือง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญมีปัญหาและไม่สามารถสร้างการยอมรับและความศรัทธาในตัวสถาบันและระบบการเมืองได้ ส่งผลต่อเสถียรภาพและการพัฒนาทางการเมือง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kuhonta, E. M. & Sinpeng, A. ซึ่งได้เสนอบทความอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยตั้งแต่คริสต์ศักราช 2005 ซึ่งนำพามาซึ่ง

วิกฤตการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยอย่างมากมาย จนท้ายที่สุดเกิดรัฐประหารตามมาถึงสองครั้ง คือ รัฐประหารปีคริสต์ศักราช 2006 และรัฐประหารปีคริสต์ศักราช 2014 ซึ่งรัฐประหารทั้งสองครั้งแสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวในบทบาทของสถาบันทางการเมืองของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “รัฐธรรมนูญ” และ “ศาลรัฐธรรมนูญ” ถึงแม้ว่าสิ่งดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความเป็นประชาธิปไตย แต่สิ่งที่ปรากฏขึ้น เป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับหลักการประชาธิปไตยอย่างสิ้นเชิง ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของปัญหาซึ่งกระทบต่อความเชื่อมั่นและความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ คือ การใช้อำนาจที่ขาดความยึดโยงกับรัฐสภาซึ่งเป็นตัวแทนอำนาจอธิปไตยของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของศาลรัฐธรรมนูญคือการตีความอำนาจเกินกว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเกิดจากการขาดกฎหมายว่าด้วยการพิจารณาความที่ชัดเจนและตราโดยรัฐสภา ส่งผลต่อการยอมรับในกระบวนการใช้อำนาจ (Kuhonta, E. M. & Sinpeng, A., 2014) ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Barrett, K. ซึ่งเสนอว่า ศาลรัฐธรรมนูญต้องเป็นหลักประกันให้กฎหมายต่าง ๆ มีความสอดคล้องต่อหลักการและคุณค่าของรัฐธรรมนูญ การใช้อำนาจให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด การที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้อำนาจในลักษณะที่เกินกว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจึงเป็นการทำลายคุณค่าของรัฐธรรมนูญไปในตัว ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่ได้รับการยอมรับและมีความชอบธรรมต้องมีความยึดโยงกับรัฐสภา (Barrett, K., 2014) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ginsburg, T. & Elkins, Z. ซึ่งเสนอว่า ศาลรัฐธรรมนูญของไทยได้ถูกก่อตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน และได้ใช้อำนาจเสริมอย่างมีขอบเขตกว้างขวาง การใช้อำนาจในลักษณะนี้เพื่อแก้ไขปัญหาคอรัปชันทางการเมืองต่าง ๆ แต่ต้องตระหนักว่าศาลรัฐธรรมนูญหาได้เป็นผู้บัญญัติกฎหมายขึ้นมาใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องตีความและวินิจฉัยตามตัวบทกฎหมายที่ทางฝ่ายรัฐสภาเป็นผู้บัญญัติเท่านั้น เนื่องจากรัฐสภาเป็นตัวแทนอำนาจของประชาชน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของรัฐสภาที่มีต่อความชอบของกฎหมายที่มีความยึดโยงกับรัฐสภา การที่ศาลรัฐธรรมนูญขาดกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความที่ตราโดยรัฐสภาจึงทำให้คุณค่าและการยอมรับในการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญไม่เด่นชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐสภาซึ่งเป็นสถาบันตัวแทนของอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน การจะใช้อำนาจโดยอ้อมควรอยู่ภายใต้การตรวจสอบและการยอมรับของประชาชน ในทางกลับกันหากใช้อำนาจโดยปราศจากความยึดโยงกับเจ้าของอำนาจ ย่อมยากที่จะสร้างการยอมรับได้โดยทั่วไป (Ginsburg, T. & Elkins, Z., 2009)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 อยู่ภายใต้กรอบของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่ออกโดยศาลรัฐธรรมนูญเอง ได้ประสบปัญหาการใช้อำนาจที่

สำคัญ คือ ความขัดแย้งในการใช้อำนาจรับคำร้องโดยตรงในคดีการกระทำที่เป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และ ปัญหาการตีความอำนาจเกินกว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ กระบวนการใช้อำนาจดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองไทยในมิติของการส่งเสริมเสถียรภาพการเมือง คือ ความมั่นคงและความต่อเนื่องของสถาบันและระบบการเมือง โดยเป็นการใช้อำนาจที่ความชอบธรรมไม่สมบูรณ์ ไม่สามารถสร้างการยอมรับได้โดยทั่วไป และไม่สามารถสร้างประสิทธิผลต่อระบบการเมืองได้อย่างเต็มที่ ข้อเสนอแนะ 1) ควรศึกษากระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อการเมืองไทยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 2) แม้ปัจจุบันมีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 แล้ว แต่เป็นกระบวนการตราโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งแต่งตั้งโดยคณะรัฐประหาร เพื่อให้กระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญมีความเชื่อมโยงกับประชาชนอย่างแท้จริง และเสริมสร้างความชอบธรรมในกระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ควรมีการยกเว้นหรือแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญและผ่านกระบวนการพิจารณาและตรากฎหมายโดยรัฐสภาที่มีสมาชิกจากการเลือกตั้งของประชาชน 2) ควรมีบทบัญญัติว่าด้วยการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในลักษณะที่เป็นการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น เกินกว่าจะแก้ไขหรือเยียวยาภายหลัง ทั้งนี้อยู่บนพื้นฐานของการเคารพหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างองค์กร โดยมีได้เป็นการใช้อำนาจก้าวล่วงองค์กรอื่น

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของดัชนีพนธ์เรื่อง “โครงสร้างและกระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญกับการพัฒนาการเมืองไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่กรุณาให้ทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2561 และขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษา ผศ. ดร.วรวิทย์ ไรจนพล ศ.ดร. อธิภัทร์ เสรีรังสรรค์ และ ผศ. ดร. อธิเดช มโนลิหกุล ที่กรุณาให้คำแนะนำงานวิจัยและบทความฉบับนี้สำเร็จลงได้

เอกสารอ้างอิง

- คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 24 /2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนพิเศษ 109 ง. หน้า 21-22 (20 เมษายน 2560).
- จาตุรนต์ ฉายแสง. (26 กรกฎาคม 2561). ศาลรัฐธรรมนูญ. (ชนะศึก วิเศษชัย, ผู้สัมภาษณ์) ทิพพานิดา ปาลกะวงศ์. (2556). ความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในระบบการเมืองไทย.
- ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการเมือง. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (18 มิถุนายน 2561). ศาลรัฐธรรมนูญ. (ชนะศึก วิเศษชัย, ผู้สัมภาษณ์)

- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2546). ศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2550). ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: พี. เพลส.
- Barrett, K. (2014). Constitutional courts, legislative autonomy, and democracy: What price right? Retrieved October 18, 2018, from <http://www.proquest.com>
- Ginsburg, T. & Elkins, Z. (2009). Ancillary Powers of Constitutional Courts . University of Texas, Austin: School of Law Publications, Inc.
- Huntington, S. (1969). Political Order in Changing Societies. (2nd Edition). Connecticut: Yale University Press.
- Kuhonta, E. M. & Sinpeng, A. (2014). Democratic Regression in Thailand: The Ambivalent Role of Civil Society and Political Institutions In Contemporary Southeast Asia. A Journal of International and Strategic Affairs, 36(3), 333-355.
- Lipset, S. M. (1964). Political Man. London: Mercurybooks.

การพัฒนาแบบเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่าน
จากสถานศึกษาสู่การมีงานทำสำหรับเด็กออทิสติก*

THE DEVELOPMENT OF MODEL FOR PREPARING PRE-VOCATION
SKILLS FOR AUTISM TRANSITION FROM SCHOOL TO WORK

วรัญญิตย์ จอมกลาง

Warunyanit Jomklang

ศิริพันธ์ ศรีวันยงค์

Siriparn Sriwanyong

ชนิดา มิตรานันท์

Chanida Mitranun

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: j.warunyanit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความคาดหวังของการเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำสำหรับเด็กออทิสติก 2) พัฒนาโครงสร้างรูปแบบเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำสำหรับเด็ก ออทิสติก การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ครูการศึกษาพิเศษหรือ ครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนต้นแบบเรียนรวมระดับมัธยมศึกษา ผู้ปกครองและผู้แทนสถานประกอบการ จำนวน 23 คน คัดเลือกแบบเจาะจงตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้ เครื่องมือคือ ประเด็นและแบบบันทึกการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจุบันสถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการทำงานเสริมจากบทเรียนตามหลักสูตรให้กับเด็กออทิสติก โดยมีผู้ปกครองสนับสนุนการทำกิจกรรมตามที่สถานศึกษาร้องขอ และช่วยฝึกทักษะการดำรงชีวิต ในขณะที่สถานประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายการจ้างงานคนพิการ ด้านสภาพปัญหาที่พบเหมือนกันทั้ง 3 กลุ่ม คือ ขาดความรู้ความเข้าใจในการเตรียมทักษะการทำงานและการจัดทำแผนการเปลี่ยนผ่าน ทั้งนี้ความคาดหวังของสถานศึกษาและครอบครัวสอดคล้องกัน คือต้องการให้มีแนวทางการเตรียมทักษะการทำงาน ที่ชัดเจน ขณะที่สถานประกอบการคาดหวังให้เด็กออทิสติกมีทักษะการทำงานพื้นฐานและทักษะอยู่ร่วมกับผู้อื่น 2) โครงสร้างรูปแบบการเตรียมทักษะการทำงานในช่วง

* Received 26 November 2020; Revised 15 December 2020; Accepted 19 December 2020

การเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำเป็นการบูรณาการ 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) การเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษา สู่การมีงานทำ และ 2.2) การเตรียมทักษะการทำงาน ซึ่งเป็นแนวทางการทำงานร่วมกันระหว่างครอบครัว สถานศึกษา และสถานประกอบการ เพื่อวางแผนและฝึกทักษะและสร้างประสบการณ์การทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่าน จากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ

คำสำคัญ: รูปแบบการเตรียมทักษะการทำงาน, การเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ, เด็กออทิสติก

Abstract

The objectives of this research article were 1) to investigate the present situation, problems, and expectations for preparing the pre-vocational skills for children with autism during the transition from school to work, 2) to create a model outline for preparing the pre-vocational skills for autism during the transition from school to work. This research is a qualitative research, the target groups comprised of the special education teachers or other teachers responsible for the projects of inclusive schools, parents, and representatives from business sector. The tool of the research was the structured interview dealing. Data were analyzed by means of content analysis. The research results were found that 1) Regarding to current situation, it was found that the school was mainly responsible of raising awareness and organizing learning activities for supplementing skills in the existing curriculum for children with autism. Also, the parents supported activities as requested by the school, and helped train their children living skills. In addition, business sector had to comply with the law for accepting children with autism to work. Regarding to the problems found in these 3 groups, there was a lack of knowledge and understanding of pre-vocational skills and the preparation of transitional plans. Both school and families agreed that there should be a clear and easy-to - use guideline for working skills preparation. However, the business sector expected children with autism to be prepared for basic work skills and to be able to live with others. 2) Regarding to the model outline for preparing pre-vocation skills for children with autism transition from school to work, there were two integrated components: 2.1) The transition from school to work for children with autism and 2.2) Pre - vocation skills preparation. This model reflected a collaboration among the family, the

school, and the business sector want to autism has the necessary skills during the transition from the school to work.

Keywords: Model for Preparing for Working, Transition from School to Work, Autistic Children

บทนำ

ในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมาการวินิจฉัยภาวะออทิสติกสเปกตรัม (ASD) ทั่วโลกพบว่ามีอัตราส่วนที่มากขึ้น โดยมีรายงานว่าในประเทศสหรัฐอเมริกาทุก ๆ 68 คน พบว่ามีเด็กที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นออทิสติก 1 คน (Centers for Disease Control and Prevention, 2014) ซึ่งเด็กส่วนใหญ่จะได้รับการดูแลทางการแพทย์ที่เป็นการช่วยเหลือเบื้องต้นสำหรับบุคคลออทิสติก ถึงกระนั้นเมื่อเข้าสู่ช่วงอายุที่มากขึ้นความต้องการที่เหมาะสมกับอายุยิ่งมีเพิ่มขึ้นอย่างมาก เช่น ความต้องการด้านการศึกษา การจ้างงาน การจัดการที่อยู่อาศัย การมีส่วนร่วมในชุมชน เป็นต้น (Gerhardt, P. F. & Lainer, I., 2011) ความต้องการเหล่านี้ทำให้พวกเขาสามารถดูแลและพึ่งพาตนเองได้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับโอกาสจากสังคมในลักษณะด้านการทำงานมีความสำคัญที่หมายถึงการได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Carew, D. et al, 2010) อีกทั้งการได้รับการจ้างงานยังเป็นขั้นตอนที่จำเป็นต่อการพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจด้วย (Migliore, A. et al., 2014) แต่สำหรับบุคคลออทิสติกนั้นโอกาสที่ได้รับการจ้างงานยังมีอยู่จำกัด และยังพบว่าในกลุ่มออทิสติกวัยทำงานมีอัตราการจ้างงานที่ต่ำที่สุดกว่าความพิการประเภทอื่น (Hendricks, D., 2010) ซึ่งโอกาสการจ้างงานที่จำกัดสำหรับบุคคลออทิสติกอาจเป็นผลที่เกี่ยวข้องกับความบกพร่องในการทำงานของสมองส่วนที่ควบคุมการรับรู้ด้านการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่สามารถส่งผลกระทบในหลายด้านของการทำงาน (American Psychological Association, 2000)

จากปัญหาดังกล่าววิธีการเตรียมทักษะการทำงานหรือฝึกอบรมแบบดั้งเดิมที่ใช้ เช่น การใช้คำสั่งทางวาจาที่มีความยาว มักไม่ได้ผลสำหรับบุคคลออทิสติก (Burke, R. V. et al., 2010) นอกจากนี้สถานที่ทำงานส่วนใหญ่มีบรรทัดฐานทางสังคมซึ่งอาจเป็นปัญหาสำหรับบุคคลออทิสติก (Vogele, K. et al., 2013) อีกทั้งบุคคลออทิสติกบางคนอาจมีพฤติกรรมในลักษณะต่าง ๆ เช่น การเคลื่อนไหวของร่างกายในลักษณะแปลก ๆ การเปล่งเสียงประหลาด การไม่ยืดหยุ่นในกิจวัตรประจำวัน หรือความยุ่งยากในการรับรู้ทางประสาทสัมผัสที่บุคคลออทิสติกอาจแสดงออกอย่างชัดเจน อาทิ การแสดงอาการรุกรูกลืน การทำร้ายตัวเองและ/หรือการปฏิเสธในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (Lugnegård, T. et al, 2011) ความท้าทายเหล่านี้อาจสร้างอุปสรรคในการทำงานสำหรับบุคคลออทิสติก แต่ถึงแม้บุคคลออทิสติกบางคนจะมีปัญหาบางอย่าง แต่มีคุณสมบัติและคุณลักษณะที่อาจเป็นที่ต้องการของนายจ้างและควรมองว่าเป็นจุดแข็งในที่ทำงานของบุคคลเหล่านั้น ซึ่งอาจเป็นความสามารถพิเศษในบางอย่าง

และมีความจำที่ยอดเยี่ยม (Kellems, R. O. & Morningstar, M. E., 2012) ถ้าหากใช้วิธีการที่เตรียมความพร้อมที่เหมาะสมและมีบุคลากรในหน่วยงานช่วยเหลือบุคคลออทิสติกพวกเขาก็สามารถทำงานได้อย่างราบรื่น (Sonne, T., 2009)

สำหรับประเทศไทยปัจจุบันสถานศึกษาส่วนใหญ่มีแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมุ่งเน้นไปที่การวางแผนจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กประสบความสำเร็จทางการศึกษาตามศักยภาพของแต่ละคน ด้วยการปรับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาที่มีเนื้อหาที่ยากและซับซ้อนขึ้นก็ได้มีการเน้นการจัดการเรียนรู้ในลักษณะโครงงานหรือฝึกวิชาชีพตามความสามารถและความถนัดของเด็กแต่ละคนเพิ่มมากขึ้น แต่ถึงกระนั้นสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กออทิสติกย่อมมีความหลากหลายของความสามารถและความต้องการ สิ่งเหล่านี้ส่งผลสำหรับเป้าหมายในอนาคตที่แตกต่างด้วย (สมเกตุ อุทธโยธา, 2560) แต่การวางแผนจัดการศึกษาอย่างเดียวยังอาจไม่เพียงพอสำหรับเด็กออทิสติกผู้ซึ่งมีความยากลำบากในการปรับตัวทางสังคมและมีความยากลำบากในการสื่อสารสำหรับการดำรงชีวิตหลังจบการศึกษา ผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีพุดคุยและวางแผนอนาคตควบคู่กับการวางแผนจัดการศึกษา ทั้งนี้ Kallio & Owens กล่าวว่าควรมีการดำเนินการจัดทำก่อนถึงช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยน ผ่านสถานการณ์สำคัญของชีวิต โดยเฉพาะในด้านการประกอบอาชีพเพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างอิสระสำหรับเด็กออทิสติกซึ่งเป็นสถานการณ์ที่พวกเขาจำเป็นต้องเรียนรู้แนวทางในการรับมือทุกเหตุการณ์ที่หลากหลายได้ด้วยตนเอง (Kallio, A. & Owens, L., 2004)

ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือการขาดการวางแผนช่วงการเปลี่ยนผ่านในสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่งอาจนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ไม่ดีสำหรับบุคคลออทิสติกในอนาคตได้ โดยการวางแผนการเปลี่ยนผ่านนั้นเป็นกระบวนการวางแผนและกำหนดบริการเฉพาะในการสนับสนุนเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีความยืดหยุ่นขึ้นอยู่กับระดับความสามารถและความต้องการของเด็กแต่ละคน ที่ต้องเตรียมความพร้อมสำหรับโลกแห่งการทำงาน โดยในพระราชบัญญัติการปรับปรุงการศึกษาคนพิการของประเทศสหรัฐอเมริกาการวางแผนการเปลี่ยนผ่านจะต้องเริ่มขึ้นเมื่อนักเรียนอายุ 16 ปี หรืออายุน้อยกว่าหากพิจารณาว่าเหมาะสมโดยทีมคณะกรรมการและควรได้รับการตรวจสอบปรับปรุงเป็นประจำทุกปี (Turnbull, H. et al., 2004) ทั้งนี้การเตรียมเด็กที่มีความต้องการพิเศษรวมถึงเด็กออทิสติกในวัยเปลี่ยนผ่านให้พร้อมสำหรับโลกแห่งการทำงานควรเริ่มจัดประสบการณ์พัฒนาอาชีพตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาโดยเปิดโอกาสให้ได้รับทักษะการทำงานที่สำคัญอย่างแท้จริงและมีแรงบันดาลใจในการประกอบอาชีพสำหรับอนาคต (Vondracek, F. W., & Porfeli, E. J., 2006) แต่เป็นที่น่าเสียดายที่การวางแผนการเปลี่ยนผ่านในปัจจุบันบุคลากรในสถานศึกษาส่วนใหญ่และผู้ปกครองยังไม่เข้าใจกระบวนการและบทบาทหน้าที่ของตนเองในการมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนผ่านรวมถึงการกำหนดกิจกรรมให้สอดคล้อง

กับความต้องการที่แท้จริง (Brzinsky - Fay, C., 2014) ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการพัฒนาเด็ก ออทิสติกให้มีความสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเอง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการ เปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนออทิสติกระดับมัธยมศึกษาตอน ปลายในโรงเรียนเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และสถานประกอบการได้ใช้ เป็นแนวทางสำหรับการวางแผนและสนับสนุนให้ได้แก่ออทิสติกได้มีทักษะและประสบการณ์ด้าน การทำงานเพื่อเด็กออทิสติกจะสามารถลดการพึ่งพาผู้อื่นและดำรงชีวิตได้อย่างอิสระได้ด้วย ตนเองในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความคาดหวังเกี่ยวกับการเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำสำหรับเด็กออทิสติก
2. เพื่อพัฒนาโครงสร้างรูปแบบเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ สำหรับเด็กออทิสติก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความคาดหวังและพัฒนารูปแบบเกี่ยวกับการเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำสำหรับ เด็กออทิสติก โดยดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเตรียมทักษะการทำงาน สำหรับเด็กออทิสติกในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คน ได้แก่ ครูการศึกษาพิเศษหรือครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนต้นแบบเรียนรวม 14 คน ผู้ปกครอง จำนวน 3 คน และผู้แทนสถานประกอบการ จำนวน 6 คน รวมทั้งหมด 23 คน เนื่องจากการวิจัยในกลุ่มเฉพาะจึงใช้การเลือกแบบเจาะจงตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้ดังนี้

1. ครูการศึกษาพิเศษหรือครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนต้นแบบเรียนรวม ที่มีเด็กออทิสติกเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ต่อเนื่องกันอย่างน้อย 3 ปี ได้แก่ โรงเรียนโครงการโรงเรียนต้นแบบเรียนรวมที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และ เขต 2 จำนวน 14 คน
2. ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานในความปกครองมีความพิการประเภทยอทิสติกทำงานในสถานประกอบการ ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 3 คน
3. ผู้แทนจากสถานประกอบการในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 6 คน แบ่งเป็น

3.1 ผู้แทนจากสถานประกอบการที่รับคนพิการประเภทออทิสติกเข้าทำงานต่อเนื่องมาจน ถึงปัจจุบันไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 3 คน

3.2 ผู้แทนจากสถานประกอบการที่มีความสนใจรับคนพิการประเภทออทิสติกเข้าทำงาน จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยประเด็นการสัมภาษณ์เพื่อสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความคาดหวังด้านการเตรียมทักษะการทำงานสำหรับเด็กออทิสติกในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการเตรียมทักษะการทำงานสำหรับเด็กออทิสติกในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของการเตรียมทักษะการทำงานสำหรับเด็กออทิสติกในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังด้านการเตรียมทักษะการทำงานสำหรับเด็กออทิสติกในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนากระบวนการการเตรียมทักษะการทำงานสำหรับเด็กออทิสติกในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ

แบบบันทึกการสัมภาษณ์และประเด็นคำถามผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเปลี่ยนผ่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านเครือข่าย ผู้ปกครองบุคคลออทิสติก และผู้เชี่ยวชาญด้านการเตรียมทักษะสำหรับบุคคลออทิสติก จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความถูกต้อง และความเหมาะสม ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ขึ้นไป และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการกระบวนการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) กับกลุ่มเป้าหมายด้วยการนัดหมายและส่งประเด็นสัมภาษณ์ล่วงหน้าให้เป็นรายบุคคล จากนั้นสัมภาษณ์ตามวันเวลาและสถานที่ที่ได้นัดหมาย ทั้งนี้ผู้วิจัยจะขออนุญาตบันทึกภาพและเสียงก่อนเริ่มประเด็นคำถาม หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สะดวกในการดำเนินการเหล่านั้นก็จะไม่มีการบันทึกภาพและเสียง และมีผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนสะดวกให้สัมภาษณ์ผ่านทางโทรศัพท์ ผู้วิจัยก็ได้นัดหมายเวลาและส่งประเด็นสัมภาษณ์ล่วงหน้าให้เป็นรายบุคคลเช่นเดียวกัน

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาและรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เอกสารรับรองเลขที่ SWUEC – G - 158/2562E โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างจะได้รับการชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ วิธีการดำเนินการวิจัย และการเข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้เป็นไปตามความสมัครใจ กลุ่มตัวอย่างสามารถที่จะถอนตัวจากการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ และไม่มีการระบุชื่อหรือที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่าง และการนำเสนอจะเป็นเพียงภาพรวมเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความคาดหวังด้านการเตรียมทักษะการทำงานสำหรับเด็ก ออทิสติกในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ มาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดกลุ่มสิ่งที่เหมือนกันในแต่ละประเด็น และสรุปเป็นภาพรวมของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม

ผลการวิจัย

1. จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความคาดหวังของการเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ กับผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา สถานประกอบการ และผู้ปกครองเด็กออทิสติก มีผลดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความคาดหวังของสถานศึกษาในการเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ พบว่า

1.1.1 ปัจจุบันสถานศึกษาให้ความสำคัญและตระหนักถึงการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำโดยได้สอดแทรกไปในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมตามที่หลักสูตรกำหนด โดยส่วนใหญ่ดำเนินการในลักษณะชุมนุมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาความถนัดของตนเองและสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ และมีการฝึกปฏิบัติในวิชาชีพการผลิตสินค้า ตลอดจนมีการแนะแนวด้านการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพให้กับเด็กออทิสติกโดยครูการศึกษาพิเศษทำงานร่วมกับครูแนะแนว ทั้งนี้บางแห่งมีการประสานงานกับชุมชน โรงเรียนฝึกอาชีพ วิทยาลัยการอาชีพเพื่อขอสนับสนุนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่าง ๆ มาให้ความรู้ หรือ นำเด็กออทิสติกทัศนศึกษาเพื่อรับประสบการณ์ด้านการทำงาน

1.1.2 ด้านสภาพปัญหาพบว่า เด็กออทิสติกในโรงเรียนเรียนรวมจำเป็นต้องมีชั่วโมงเรียนตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนดไว้ ส่งผลให้เวลาสำหรับการฝึกทักษะอื่นมีน้อยลง ในขณะเดียวกันคุณครูที่รับผิดชอบดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษรวมถึง

เด็กออทิสติกในโรงเรียนเรียนรวมส่วนใหญ่เป็นครูแนะแนวที่ทำหน้าที่เสริมจากงานประจำ อีกทั้งครูแนะแนวเหล่านี้มีประสบการณ์ด้านเด็กออทิสติกไม่เกิน 5 ปี มีเพียงร้อยละ 30 ของโรงเรียนทั้งหมดเท่านั้นที่มีครูการศึกษาพิเศษหรือครูที่มีความรู้ด้านการศึกษาพิเศษในโรงเรียน ทำให้การดำเนินงานสนับสนุนด้านการเตรียมทักษะการทำงานสำหรับเด็กออทิสติกยังดำเนินการได้ไม่เต็มที่

1.1.3 สถานศึกษาส่วนใหญ่คาดหวังอยากให้มีแนวทางการเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การกำหนดระยะเวลาและผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามแผน อีกทั้งกำหนดเนื้อหาสำหรับเตรียมทักษะการทำงานที่ครอบคลุมทักษะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบของการทำงาน การให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและรับข้อมูลเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ การวางแผนการทำงาน และทักษะสำหรับการปรับตัว การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงกำหนดการวัดผลที่สามารถประเมินได้ง่ายและทำให้เห็นพัฒนาการด้านทักษะการทำงานที่ชัดเจน

1.2 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความคาดหวังของสถานประกอบการในการเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ พบว่า

1.2.1 ปัจจุบันสถานประกอบการส่วนใหญ่ที่รับเด็กออทิสติกเข้าทำงานเนื่องจากปฏิบัติตามกฎหมาย โดยการติดต่อรับเด็กออทิสติกที่มีบัตรประจำตัวผู้พิการเข้าทำงานผ่านบุคคลที่รู้จัก การงานมอบหมายหน้าที่ในการทำงานจะเริ่มทดลองให้ทำงานจากระดับง่ายไม่ซับซ้อน

1.2.2 ด้านปัญหาพบว่ายังขาดความรู้ความเข้าใจในการสอนงานและการจัดการกับปัญหาพฤติกรรม อีกทั้งยังพบว่าในช่วงแรกเพื่อนร่วมงานของเด็กออทิสติกมีความกังวลและไม่เชื่อมั่นในความสามารถของพวกเขาอีกด้วย รวมถึงขาดข้อมูลด้านหน่วยงานที่สามารถให้ความรู้และให้คำปรึกษากับสถานประกอบการสำหรับการทำงานกับกลุ่มคนพิการ รวมถึงประเภทออทิสติก

1.2.3 สถานประกอบการคาดหวังว่าหากมีการจัดทำแนวทางการทำงานร่วมกับบุคคลออทิสติกสำหรับสถานประกอบการที่มีองค์ความรู้ครอบคลุมถึงประเด็นข้อมูลด้านลักษณะเด็กออทิสติก การมอบหมายงาน การสอนงานให้กับเด็กออทิสติก และแนวทางการรับมือเมื่อเกิดปัญหา รวมถึงต้องการรายชื่อหน่วยงานที่สามารถให้คำปรึกษาในการทำงานร่วมกับบุคคลออทิสติก

1.3 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความคาดหวังของผู้ปกครองในการเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ พบว่า

1.3.1 ปัจจุบันผู้ปกครองเป็นผู้ตัดสินใจในการวางแผนอนาคตสำหรับเด็กออทิสติกโดยระหว่างที่เด็กยังอยู่ในโรงเรียนผู้ปกครองยินดีสนับสนุนตามที่สถานศึกษา

ร้องขอและยังมีบทบาทสำคัญในการฝึกทักษะการดำรงชีวิตอิสระ การเดินทาง การใช้เงิน และกิจกรรมนันทนาการของเด็กออทิสติก

1.3.2 ปัญหาพบว่าเมื่อเด็กออทิสติกใกล้จบการศึกษาผู้ปกครองต้องช่วยหางานโดยการประสานงานผ่านคนรู้จัก ทำให้งานส่วนใหญ่เป็นงานที่ไม่ตรงกับ ความชอบหรือความถนัดของเด็กออทิสติก อีกทั้งยังใช้ทักษะที่เด็กออทิสติกไม่เคยเรียนรู้มาก่อน ส่งผลให้ต้องใช้เวลาช่วงแรกสำหรับการเรียนรู้ทักษะเบื้องต้นสำหรับการทำงาน

1.3.3 ผู้ปกครองมีความคาดหวังอยากให้เด็กออทิสติกได้รับการฝึกทักษะที่เกี่ยวข้องกับการหางานและมีประสบการณ์ในทักษะที่จำเป็นพื้นฐานการทำงานเพิ่มเติมจากเนื้อหาตามหลักสูตร ตลอดจนคาดหวังให้มีการวางแผน มีการกำหนดเป้าหมาย บุคลากร ทักษะที่จำเป็นให้พร้อมสำหรับการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม

กล่าวโดยสรุปว่าปัจจุบันสถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะการทำงานเสริมจากบทเรียนตามหลักสูตรให้กับเด็กออทิสติก โดยมีผู้ปกครองสนับสนุน การทำกิจกรรมตามที่สถานศึกษาร้องขอ และช่วยฝึกทักษะการดำรงชีวิต ในขณะที่ สถานประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายการจ้างงานคนพิการ ด้านสภาพปัญหาที่พบเหมือนกัน ทั้ง 3 กลุ่ม คือ ขาดความรู้ความเข้าใจในการเตรียมทักษะการทำงานและการจัดทำแผนการ เปลี่ยนผ่าน ทั้งนี้ความคาดหวังของสถานศึกษาและครอบครัวสอดคล้องกัน คือต้องการให้มี แนวทางการเตรียมทักษะการทำงานที่ชัดเจน ขณะที่สถานประกอบการคาดหวังให้ เด็กออทิสติกมีทักษะการทำงานพื้นฐานและทักษะอยู่ร่วมกับผู้อื่น

2. จากผลการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างนำมาเป็นข้อมูลพัฒนาโครงสร้างรูปแบบการ เตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ ที่เป็นลักษณะของ การทำงานร่วมกันเป็นทีมระหว่างครอบครัว สถานศึกษา และสถานประกอบการเพื่อวางแผน และร่วมกันฝึกทักษะการทำงานด้วยแนวทางการสนับสนุนตามธรรมชาติที่มีความเหมาะสมกับ เด็กออทิสติกจนสามารถทำงานได้อย่างราบรื่น โดยมีโครงสร้างองค์ประกอบของรูปแบบ 2 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 การเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ เป็นแนวทาง ที่เกิดจากความร่วมมือกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ ครูผู้สอน ครอบครัว และสถาน ประกอบการ เพื่อให้เด็กออทิสติกเกิดมีพฤติกรรมและประสบการณ์สำหรับการประกอบอาชีพ เกิดขึ้น รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจบุคลากรในสถานศึกษาและในสถานประกอบการให้เป็น ผู้สอนงาน(Job coach) ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กออทิสติกได้มีโอกาสเตรียมความพร้อมให้ มีทักษะที่จำเป็นในการทำงานขณะศึกษาอยู่ในโรงเรียนและได้รับประสบการณ์โดยจริงในสถาน ประกอบการ ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 วางแผน: เป็นกระบวนการสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่ง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน เด็กออทิสติกและครอบครัว ผู้แทนสถาน

ประกอบการ (ถ้ามี) ประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนและจัดทำแผนการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล (ITP) โดยเป็นการกำหนดกิจกรรม ระยะเวลา และบุคคลสำหรับการเตรียมทักษะการทำงาน

ขั้นที่ 2 ดำเนินการ: ผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามที่วางแผน ดังนี้

1) สถานศึกษา ดำเนินการเตรียมทักษะการทำงานโดยใช้แผนบูรณาการการสอนทักษะการทำงานเพื่อการเปลี่ยนผ่าน ประสานงานสถานประกอบการและนำนักเรียนศึกษาดูงานหรือฝึกทำงานในสถานประกอบการ 2) สถานประกอบการ ดำเนินการสำรวจและจัดหน้าที่สำหรับเด็กออทิสติก จากนั้นแลกเปลี่ยนข้อมูลรายละเอียดการทำงานและสร้างความรู้ความเข้าใจบุคลากรในหน่วยงาน และทดลองสอนงานให้เด็กออทิสติกในสถานที่จริง 3) ครอบครัว สนับสนุนช่วยเหลือตามที่สถานศึกษาและสถานประกอบการร้องขอ และฝึกทักษะการดำรงชีวิตอิสระ การใช้เงิน การเดินทาง ให้กับเด็กออทิสติก

ขั้นที่ 3 ประเมินผล: ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินการปฏิบัติงานตามแผนการเปลี่ยนผ่าน เฉพาะบุคคล (ITP) โดยนำผลการประเมินพฤติกรรมทักษะการทำงานของเด็กออทิสติกมาวิเคราะห์เพื่อประเมินและสรุปผลการเตรียมทักษะการทำงานเด็กออทิสติกเป็นรายบุคคล

องค์ประกอบที่ 2 การเตรียมทักษะการทำงานสำหรับเด็กออทิสติก เป็นแนวทางสำหรับการเตรียมความพร้อมและฝึกให้เด็กออทิสติกในแต่ละระดับขั้นมีความรู้ และมีความสามารถพื้นฐานในการทำงาน ตลอดจนมีการแสดงพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ขณะทำงานได้อย่างราบรื่น โดยมีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ประเมินความสามารถในการทำงาน: ครูผู้สอนและผู้ปกครอง ร่วมกันประเมินระดับความสามารถของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับทักษะการทำงานปัจจุบันของเด็กแต่ละคน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับเลือกจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของเด็กเป็นรายบุคคล

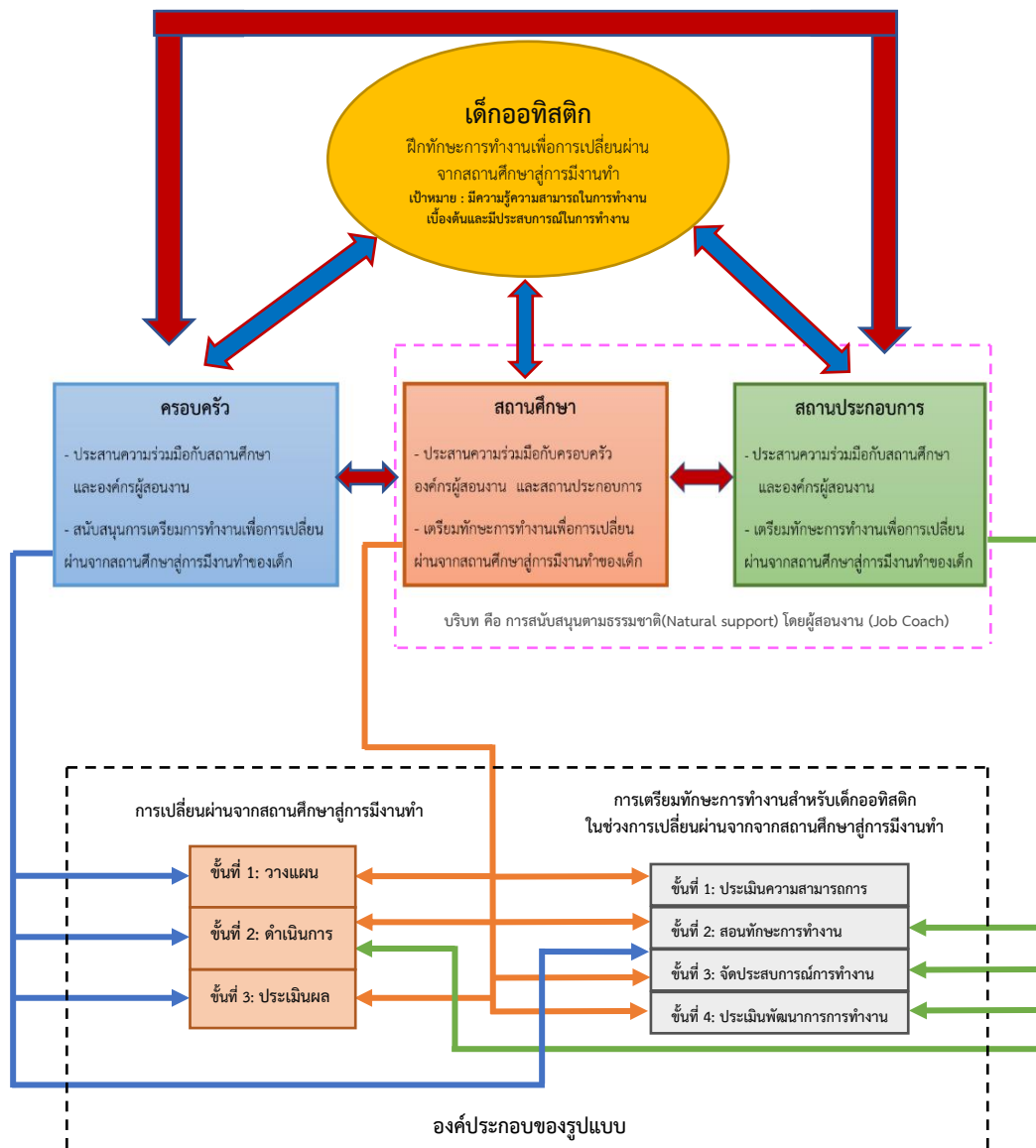
ขั้นที่ 2 สอนทักษะการทำงาน: มุ่งเน้นการเตรียมทักษะการทำงาน 2 ทักษะ ได้แก่ 1) สมรรถนะทักษะ (Hard Skills) คือ ความรู้และความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับเด็กออทิสติกนำไปใช้ในการทำงาน 2) จรณทักษะ (Soft Skills) คือ ความสามารถในด้านการสื่อสาร สังคม และการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กออทิสติกทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในขณะทำงานได้อย่างราบรื่น โดยใช้แผนบูรณาการการสอนทักษะการทำงาน ร่วมกับการเทคนิคการสอนเด็กออทิสติก 3 วิธี ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์งาน 2) สื่อทางสายตา 3) การกระตุ้นเตือน

ขั้นที่ 3 จัดประสบการณ์การทำงาน: สถานศึกษาประสานงานและทำงานร่วมกับสถานประกอบการพัฒนาทักษะการทำงานให้กับเด็กออทิสติก โดยการจัดเวลาให้เด็กออทิสติกชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับอาชีพที่ตนเองสนใจ และจัดเวลาเด็กออทิสติกชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 - 6 ทดลองฝึกประสบการณ์ในสถานประกอบการจริง

ขั้นที่ 4 ประเมินพัฒนาการในการทำงาน : ระหว่างฝึกทักษะการทำงานให้กับเด็กออทิสติก ผู้สอนงานทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการสังเกตพฤติกรรมและผลการปฏิบัติของนักเรียนขณะฝึกปฏิบัติเป็นคะแนนระดับทักษะการทำงานเพื่อประเมินผลดูพัฒนาการของนักเรียน และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือต่อไป

จากที่กล่าวมาทั้ง 2 องค์ประกอบของรูปแบบ แสดงได้ดังภาพด้านล่างนี้

ภาพที่ 1 โครงร่างรูปแบบเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การทำงานสำหรับเด็กออทิสติก

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความคาดหวัง การเตรียมทักษะการทำงาน ในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ พบว่า ปัจจุบันครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ความสำคัญและตระหนักถึงการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำโดยได้สอดแทรกไปในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมตามที่หลักสูตรกำหนด ในลักษณะกิจกรรมชุมนุมและมีการฝึกปฏิบัติในวิชาชีพการผลิตผลงานและงานขายสินค้าที่ผลิตตลอดจนการแนะแนวด้านการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพให้กับเด็กออทิสติก อีกทั้งสถานศึกษาบางแห่งได้ดำเนินการเตรียมทักษะการทำงานในลักษณะโครงการตามแผนงานที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงานรายปีงบประมาณของสถานศึกษา โดยสอดคล้องกับอัญชลี สารรัตน์ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะทางการเข้าถึงการจ้างงานสำหรับคนพิการทางออทิสติก ว่าสถานศึกษาโดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษา ควรจัดให้มีรายวิชาที่เตรียมพื้นฐานด้านอาชีพให้นักเรียนออทิสติกเพื่อให้ให้นักเรียนได้เตรียมตัวหรือพัฒนาศักยภาพสำหรับเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาหรือระดับอาชีวะหรือนำไปประกอบอาชีพอิสระ (อัญชลี สารรัตน์, 2559)

ในขณะที่สถานประกอบการส่วนใหญ่ที่รับเด็กออทิสติกเข้าทำงานเนื่องจากปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 33 ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD) ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิคนพิการภาคีรัฐภาคีทั่วโลกที่รับรองสิทธิคนพิการในการมีงานทำบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป (ทวี เชื้อสุวรรณ ทวี และคณะ, 2558) โดยจะมอบหมายหน้าที่ให้บุคคลออทิสติกเริ่มทดลองทำงานจากระดับง่ายไม่ซับซ้อน แต่เนื่องจากสถานประกอบการยังขาดความรู้ความเข้าใจลักษณะของเด็กออทิสติกส่งผลให้เกิดปัญหาในการสอนงานและการจัดการกับปัญหาพฤติกรรมของเด็กออทิสติก รวมถึงไม่มีความเชื่อมั่นในการรับบุคคลประเภทนี้เข้าทำงาน สอดคล้องกับเมทินท์ เมธาวีกุล และคณะ ที่ได้ศึกษาการส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติด้านฐานข้อมูลของคนพิการยังไม่ชัดเจนครบถ้วน อาทิ ขาดประเด็นความต้องการด้านการทำงาน ความสามารถในการทำงาน การศึกษาและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับทักษะอื่นที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน รวมถึงยังไม่มีกรจำแนกตำแหน่งงานที่เหมาะสมกับความพิการแต่ละประเภท อีกทั้งยังพบว่าในช่วงแรกนายจ้างและเพื่อนร่วมงานของเด็กออทิสติกมีความกังวลและไม่เชื่อมั่นในความสามารถของพวกเขา (เมทินท์ เมธาวีกุล และคณะ, 2556)

ทั้งนี้ปัจจุบันผู้ปกครองเป็นผู้ตัดสินใจในการวางแผนอนาคตสำหรับเด็กออทิสติก โดยระหว่างที่เด็กยังศึกษาในโรงเรียนผู้ปกครองจะทำหน้าที่ผู้สนับสนุนและยังมีบทบาทสำคัญในการฝึกทักษะการดำรงชีวิตอิสระ การเดินทาง การใช้จ่าย และกิจกรรมนันทนาการของเด็กออทิสติก สอดคล้องกับพิโรธสร จินดาสวัสดิ์ในการศึกษาการเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบอาชีพให้คนพิการ ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่าการสร้างความเข้มแข็งให้แก่คนพิการ

สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเองในชีวิตประจำวัน การมีงานทำ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมควรเริ่มตั้งแต่ทัศนคติของครอบครัว (ไพโรสสร จินดาสวัสดิ์, 2558) แต่พบปัญหาว่าเมื่อใกล้เวลาจบการศึกษาผู้ปกครองไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งงานและคุณสมบัติเกี่ยวกับการทำงานที่แท้จริงของเด็กออทิสติก ทำให้งานส่วนใหญ่ไม่ตรงกับความต้องการของเด็กออทิสติก ซึ่งสอดคล้องกับอัญชลี สารรัตน์และคณะที่ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการด้านอาชีพของผู้พิการกรณีศึกษาบุคคลออทิสติก พบว่าผู้ปกครองมีความต้องการความรู้และแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอาชีพ รวมถึงความรู้ด้านสิทธิและความเสมอภาคในการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาให้ผู้พิการพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต ผู้ปกครองจึงคาดหวังให้เด็กออทิสติกได้รับการฝึกทักษะที่เกี่ยวข้องกับการหางานและมีประสบการณ์ในทักษะที่จำเป็นพื้นฐานการทำงานเพิ่มเติมจากเนื้อหาตามหลักสูตรขณะเรียนอยู่ในสถานศึกษา ตลอดจนคาดหวังให้มีการวางแผนเกี่ยวกับทักษะการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม (อัญชลี สารรัตน์ และคณะ, 2558)

นำมาซึ่งการพัฒนาเป็นโครงสร้างรูปแบบการเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ ที่ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 องค์ประกอบได้แก่

1. การเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ เป็นแนวทางที่เกิดจากความร่วมมือกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ ครูผู้สอน ครอบครัว และสถานประกอบการ เพื่อให้เด็กออทิสติกเกิดทักษะและมีประสบการณ์สำหรับการประกอบอาชีพ โดยเริ่มจากการวางแผนที่เป็นกระบวนการสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนและจัดทำแผนการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลที่กำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมตามเป้าหมายสำหรับนักเรียนพิการแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับ Karrie, A.S. et al. ที่ศึกษาพบว่าผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในการอภิปรายเกี่ยวกับการเลือกบริการและเป้าหมาย โดยเป็นการวางแผนการเปลี่ยนผ่านเป็นการกำหนดกิจกรรม ระยะเวลาและบุคคลที่รับผิดชอบ (Karrie, A.S. et al., 2012) จากนั้นดำเนินการโดยผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นการปฏิบัติตามที่วางแผน นำโดยสถานศึกษาดำเนินการเตรียมทักษะการทำงานโดยการสอนทักษะการทำงานในขณะที่สถานประกอบการ สํารวจ จัดเตรียมหน้าที่ และทดลองสอนงานให้เด็กออทิสติกในสถานที่จริงซึ่งสอดคล้องกับ Gerhardt, P. F. & Lainer I. ที่กล่าวว่าโรงเรียนควรจัดการสอนที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านโดยเชื่อมโยงระหว่างหลักสูตรของการศึกษาและเป้าหมายการเปลี่ยนผ่านตามโปรแกรมการศึกษาสำหรับนักเรียนที่ออทิสติกและจัดประสบการณ์ให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้การทำงาน (Gerhardt, P. F. & Lainer, I., 2011) ไปสู่การประเมินผลโดยผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินและสรุปผลการปฏิบัติงานตามแผน ซึ่งสอดคล้องกับ Blalock, G. et al. ที่ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการการเปลี่ยนผ่านที่นอกจากต้องประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานให้การสนับสนุนโดยตรงแก่นักเรียนและครอบครัวเด็กออทิสติกแล้ว ยังจำเป็นต้องร่วมกันสรุปผลการดำเนินการเพื่อคาดการณ์แนวโน้มความสำเร็จในชีวิตหลังจบการศึกษาของเด็กออทิสติก (Blalock, G. et al., 2003)

2. การเตรียมทักษะการทำงานสำหรับเด็กออทิสติกในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำ เป็นแนวทางสำหรับการเตรียมความพร้อมและฝึกให้เด็กออทิสติกในแต่ละระดับชั้นมีความรู้และมีความสามารถพื้นฐานในการทำงาน ตลอดจนมีการแสดงพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นขณะทำงานได้อย่างราบรื่น โดยเริ่มจากการประเมินความสามารถในการทำงานที่ครูผู้สอนและผู้ปกครองร่วมกันประเมินระดับความสามารถปัจจุบันของเด็ก เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับเลือกจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับเด็กเป็นรายบุคคล สอดคล้องกับ Scanlon, G. et al. ที่ศึกษาวิจัยและพบว่าหากผู้ที่เกี่ยวข้องประเมินความสามารถส่วนบุคคลอย่างมีวิจญาณจะช่วยให้เด็กออทิสติกสามารถเข้าสู่โลกแห่งการทำงานได้โดยง่าย (Scanlon, G. et al., 2013) จากนั้นสอนทักษะการทำงานที่มุ่งเน้นเพื่อเตรียมทักษะการทำงาน 2 ทักษะ ได้แก่ 1) สมรรถนะทักษะ (Hard Skills) คือ ความรู้และความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับเด็กออทิสติกนำไปใช้ในการทำงาน 2) จรณทักษะ (Soft Skills) คือ ความสามารถในการสื่อสาร สังคม และการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กออทิสติกทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในขณะทำงานได้อย่างราบรื่นส่งผลให้งานสำเร็จการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับ NCWD/Youth ที่กล่าวว่าทักษะการทำงานเป็นส่วนผสมของ “Hard Skills” ทักษะพื้นฐานที่นายจ้างต้องการ และ “Soft Skills” ทักษะในชีวิตประจำวันที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จสำหรับการเข้ากับคนอื่น ๆ (NCWD/Youth, 2012) รวมถึงจัดประสบการณ์การทำงานร่วมกับสถานประกอบการ จัดเวลาให้เด็กออทิสติกศึกษาดูงานในสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอาชีพที่ตนเองสนใจ และทดลองฝึกประสบการณ์ในสถานประกอบการจริง สอดคล้องกับ Geraldine, S. et al. ที่ได้ศึกษาและพบว่าการทำงานในสถานการณ์จริงช่วยเสริมสร้างประสบการณ์และความมั่นใจของพนักงาน รวมถึงเพิ่มความเข้าใจและสร้างความพร้อมให้นายจ้าง โดยมีผู้สอนงานในสถานประกอบการเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ (Geraldine, S. et al., 2020) จากนั้นประเมินพัฒนาการในการทำงาน เพื่อประเมินผลดูพัฒนาการของนักเรียนและนำข้อมูลที่ได้มาวางแผน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือต่อไป สอดคล้องกับ Jan, R. et al. ที่ได้กล่าวถึงแนวทางการช่วยเหลือเด็กออทิสติกในการทำงานว่าการประเมินสามารถช่วยให้เด็กออทิสติกและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถระบุประเด็นที่น่าสนใจและความสามารถ และสามารถเป็นข้อมูลช่วยในการวางแผนการเปลี่ยนแปลงโดยการกำหนดเป้าหมายที่สองที่สามารถวัดได้ภายหลัง (Jan, R. et al., 2010)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทความนี้เป็นบทความวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความคาดหวังของการเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำสำหรับเด็กออทิสติก ผลที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวนำมาสู่การพัฒนาโครงสร้างรูปแบบเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำสำหรับ

เด็กออทิสติกที่มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน 1) การเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำที่เป็นแนวทางการร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องประกอบด้วย สถานศึกษา ครอบครัว และสถานประกอบการ เพื่อวางแผนให้เด็กออทิสติกให้เด็กออทิสติกได้มีโอกาสเตรียมความพร้อมให้มีความทักษะการทำงานขณะศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจบุคลากรในสถานศึกษาและในสถานประกอบการให้เป็นผู้สอนงาน (Job Coach) และ 2) การเตรียมทักษะการทำงานสำหรับการเตรียมความพร้อมและฝึกให้เด็กออทิสติกในแต่ละระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความรู้และมีความสามารถพื้นฐานในการทำงาน (Hard Skills) ตลอดจนมีการแสดงออกทางพฤติกรรมอยู่ร่วมกับผู้อื่นขณะทำงานได้อย่างราบรื่น (Soft Skills) และมีประสบการณ์ในการทำงานจริงในสถานประกอบการ ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถเป็นข้อมูลให้ผู้ที่สนใจนำไปใช้ได้ดังนี้ 1) ด้านนโยบาย: ผู้บริหารสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณากำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับการเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำสำหรับเด็กออทิสติกในโรงเรียนเรียนรวม 2) ด้านการวิจัย: บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมทักษะการทำงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่การมีงานทำสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่นสามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ทวิ เชื้อสุวรรณทวิ และคณะ. (2558). โอกาสในการทำงานที่เหมาะสมกับความพิการ = Employment opportunities for persons with disabilities. ใน รายงานการศึกษา
กิจการเพื่อสังคมในสค์คอร์ป. วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพโรสสร จินดาสวัสดิ์. (2558). การเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบอาชีพให้คนพิการ.
ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง สาขาการบริหารเศรษฐกิจสาธารณะ
สำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 14. สถาบันพระปกเกล้า.
- เมฆินทร์ เมธาวิกุล และคณะ. (2556). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการการส่งเสริมอาชีพและการ
มีงานทำของคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
พ.ศ. 2550. ใน รายงานการศึกษาระดับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยสยาม.
- สมเกตุ อุทธโยธา. (2560). การเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนปกติ.
(พิมพ์ครั้งที่ 13). เชียงใหม่: ส.อินฟอร์เมชันเทคโนโลยี.
- อัญชลี สารรัตน์. (2559). ลักษณะงานและอาชีพที่เหมาะสมกับบุคคลกลุ่มอาการออทิสซึมวัย
ทำงาน. วารสารวิทยาลัยราชสุดา, 1(15), 89-100.
- อัญชลี สารรัตน์ และคณะ. (2558). สภาพปัจจุบันความต้องการด้านอาชีพและกรณีศึกษา
บุคคลออทิสติก. วารสารวิทยาลัยราชสุดา, 12(15), 22-42.

- American Psychological Association. (2000). Encyclopedia of Psychology. Retrieved August 25, 2020, from <http://www.apa.org/topics/autism/index.aspx>.
- Blalock, G. et al. (2003). The need for comprehensive personnel preparation in transition and career development: A position statement of the division on career development and transition. *Career Development and Transition for Exceptional Individuals*, 26(2), 207–226.
- Brzinsky-Fay, C. (2014). The measurement of school-to-work transitions as processes. *European Societies*, 16(2), 213–32.
- Burke, R. V. et al. (2010). Evaluation of two instruction methods to increase employment options for young adults with autism spectrum disorders. *Research in Developmental Disabilities*, 31(1), 1223 –1233.
- Carew, D. et al. (2010). Employment, policy and social inclusion. *The Psychologist*, 23(2), 28 – 30.
- Centers for Disease Control and Prevention. (2014). Prevalence of autism spectrum disorder among children aged 8 years: autism and developmental disabilities monitoring network. *Morbidity and Mortality Weekly*, 63(SS03), 1–21.
- Geraldine, S. et al. (2020). Transition(s) to work: the experiences of people with disabilities in Ireland. *Disability & Society*, 35(10), 1556–1576.
- Gerhardt, P. F. & Lainer, I. (2011). Addressing the needs of adolescents and adults with autism: A crisis on the horizon. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 41(1), 37– 45.
- Hendricks, D. (2010). Employment and adults with autism spectrum disorders: Challenges and strategies for success. *Journal of Vocational Rehabilitation*, 32(1), 125–134.
- Jan, R. et al. (2010). Planning Life After High School for Students on the Autism Spectrum: A Guide for Tennessee Families. Retrieved August 23, 2020, from <https://vkc.mc.vanderbilt.edu/assets/files/resources/transition.pdf>
- Kallio, A. & Owens, L. (2004). Opening Doors to Postsecondary Education and Training: Planning for Life after High School, a Handbook for Students, School Counselors, Teachers, & Parents. *Journal for Vocational Special Needs Education*, 26(3), 23 - 41.

- Karrie, A. S. et al. (2012). Transition Planning for Students with Intellectual Disability, Autism, or Other Disabilities: Data from the National Longitudinal Transition Study-2. *Intellectual and Developmental Disabilities*, 50(1), 16–30.
- Kellems, R. O. & Morningstar, M. E. (2012). Using video modeling delivered through iPods to teach vocational tasks to young adults with autism spectrum disorders. *Career Development and Transition for Exceptional Individuals*, 35(1), 155 –167.
- Lugnegård, T. et al. (2011). Psychiatric comorbidity in young adults with a clinical diagnosis of asperger syndrome. *Research in Developmental Disabilities*, 32(1), 1910 –1917.
- Migliore, A. et al. (2014). Trends in vocational rehabilitation services and outcomes for youth with autism: 2006 - 2010. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 57(1), 80 –89.
- NCWD/Youth. (2012). Helping Youth Build Work Skills for Job Success: Tips for Parents and Families. Retrieved August 25, 2020, from http://www.ncwd-youth.info/wpcontent/uploads/2016/11/infobrief_issue34.pdf
- Scanlon, G. et al. (2013). Changing attitudes. Supporting teachers in effectively including students with emotional and behavioural difficulties in mainstream education. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 18(4), 374-395.
- Sonne, T. (2009). Ashoka Ireland World Leaders in Social Innovation. Retrieved August 25, 2020, from <http://ireland.ashoka.org/fellow/thorkil-sonne>.
- Turnbull, H. et al. (2004). The Individuals with Disabilities Education Act as Amended in 2004 . Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education.
- Vogeley, K. et al. (2013). Towards the development of a supported employment program for individuals with high-functioning autism in Germany. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 263(S2), 197 –203.
- Vondracek, F. W., & Porfeli, E. J. (2006). The world of work and careers. In G. R. Adams & M. D. Berzonsky (Eds.), *Blackwell handbook of adolescence* (pp. 109 – 128). Malden. MA: Blackwell.

ปัจจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน
โรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์*

THE PERSONNEL MANAGEMENT FACTORS AFFECTING STUDENT
QUALITY OF PILOT SCHOOLS BASED ON THE SUFFICIENCY
ECONOMY PHILOSOPHY UNDER PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREAS OF NAKHON SAWAN PROVINCE

ธณภูมิ งามเจริญ

Thanaphum Ngamcharoen

สมศักดิ์ สุภีรักษ์

Somsak Suphirak

มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

Chaopraya University, Thailand

E-mail: panuwatngamcharoen@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของปัจจัยการบริหารงานบุคคล โรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ 2) ศึกษาระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารงานบุคคลกับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ และ 4) สร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน จำนวน 205 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมและรายมาตรฐานอยู่ในระดับมาก 3) ผลวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าปัจจัยการบริหารงานบุคคล

* Received 15 November 2020; Revised 19 December 2020; Accepted 20 December 2020

($X_{รวม}$) กับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ($Y_{รวม}$) มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.98 4) ผลการสร้างสมการพยากรณ์ที่เกิดจากปัจจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพ 5 ตัวแปร ที่ร่วมกันทำนายคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$) ซึ่งตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร สามารถอธิบายการผันแปรของระดับคุณภาพผู้เรียนได้ร้อยละ 98 ($R^2 = 0.98$)

คำสำคัญ: ปัจจัยด้านการบริหารงานบุคคล, คุณภาพผู้เรียน, โรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The Objectives of this research article were 1) to study the level of personnel management factors of Pilot Schools based on the Sufficiency Economy Philosophy under Primary Educational service areas of Nakhon Sawan Province, 2) to study the level of student quality of Pilot Schools based on the Sufficiency Economy Philosophy under Primary Educational service areas of Nakhon Sawan Province, 3) to study the relationship between personnel management factors and student quality of Pilot Schools based on the Sufficiency Economy Philosophy under Primary Educational service areas of Nakhon Sawan Province and 4) to create predictions from the personnel management factors affecting student quality of Pilot Schools based on the Sufficiency Economy Philosophy under Primary Educational service areas of Nakhon Sawan Province. Using quantitative research methods. There are steps to do as follows. 1) Population 2) Set the sample 3) Research instruments 4) Steps for creating tools 5) Data collection 6) Statistics user in data analysis Collecting the data from 205 administrators and teachers by a 5-level rating scale questionnaire; were used to collected the data. Data were analyzed in terms of frequency, means, standard deviation, 1) The overall of personnel management factors of Pilot Schools based on the Sufficiency Economy Philosophy under Primary Educational service areas of Nakhon Sawan Province were at a high level. 2) The overall and in every aspect of student quality of Pilot Schools based on the Sufficiency Economy Philosophy Province were at a high level. 3) The overall

of highest positive relationship between personnel management factors and student quality of Pilot Schools based on the Sufficiency Economy Philosophy Province was statistically significant at the .01 which was equal to 0.98. 4) There are variables in the aspect of enhancing the efficiency of civil service. that jointly predict the merit of student quality of Pilot Schools based on the Sufficiency Economy Philosophy under Primary Educational service areas of Nakhon Sawan Province, with statistical significance (p - value < 0.001). All 5 variables can explain the variation of the moral level of learners by 98 percent ($R^2 = 0.98$).

Keywords: The Personnel Management Factors, Student Quality, Pilot Schools Based on the Sufficiency Economy

บทนำ

จากแผนพัฒนาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 การที่จะพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง และมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาว โดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” ให้มีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุดคือทักษะการเรียนรู้ และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาประยุกต์ใช้ ทั้งในเชิงระบบและโครงสร้างของสังคมไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นส่วนราชการในการกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการหลัก คือ การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่ให้ความสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการหนึ่งในแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานคือ กำหนดการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2550 สามารถขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าถึงสถานศึกษาในสังกัดครบทุกแห่งโดยมีเครือข่ายคือสำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์โดยโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียงมูลนิธิสยามกัมมาจล ธนากรไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) โดยโครงการพัฒนาเยาวชนตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง และมีบริษัทภาคเอกชนต่าง ๆ เข้ามาร่วมขับเคลื่อนโดยตรงกับสถานศึกษาทุกภูมิภาค ซึ่งในการจะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้นั้นทุกคนควรมีความเข้าใจที่ชัดเจนถึงความหมายและหลักแนวคิดที่แท้จริงของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลกับทุก ๆ ฝ่ายโดยหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนา

ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาทและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554)

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2554 สำหรับสถานศึกษาทุกสังกัดที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพผู้เรียน คุณภาพการจัดการศึกษา คุณภาพด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ คุณภาพด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา รวมทั้งคุณภาพด้านมาตรการส่งเสริม แบ่งเป็น 5 ด้าน 15 มาตรฐาน 65 ตัวบ่งชี้ และในส่วน of มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนตามที่ผู้วิจัยให้ความสนใจที่จะทำการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 6 มาตรฐาน 26 ตัวบ่งชี้ ในมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนได้กำหนดไว้ 6 มาตรฐาน ประกอบด้วย 1) ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ 2) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ 3) ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 4) ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล 5) ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร และ 6) ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต โดยมีความสอดคล้องกับ หลักเกณฑ์ วิธีการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

ฉะนั้นทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ทั้ง 3 เขต มีความตระหนักในนโยบายและต้องบริหารจัดการการศึกษาที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ทบทวน ปรับปรุง พัฒนาโครงสร้างและกระบวนการบริหารงานจัดการให้สอดคล้องหรือรองรับการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย แผนงาน โครงการกิจกรรมและการปรับปรุงเพิ่มเติมและการจัดทำแผนปฏิบัติการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับมูลนิธิยุวสถิรคุณได้ประกาศโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงปีการศึกษา 2560 จำนวน 2,192 แห่ง และโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 53 แห่ง ได้ดำเนินการจัดการศึกษามาจนถึงปัจจุบันซึ่งมักประสบกับปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ ปัญหาการวางแผนอัตราากำลัง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ บุคลากรไม่ปฏิบัติตามวินัยและการรักษาวินัยส่งผลให้เกิดการออกจากราชการ คุณภาพผู้เรียนตกต่ำ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนน้อยลง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ดังนั้น จากสภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึง

มีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อนำมาพัฒนาการบริหารงานบุคคลและคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยการบริหารงานบุคคลโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารงานบุคคลกับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาปัจจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีขอบเขตของเนื้อหา ดังนี้

1.1 ขอบข่ายการบริหารงานบุคคล ได้มาจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล ซึ่งประกอบด้วย 5 ประการ ดังนี้ คือ การวางแผน อัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัยและการออกจากราชการ (ธงชัย สันติวงษ์, 2553)

1.2 คุณภาพผู้เรียน ได้มาจากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พ.ศ. 2554 ในมาตรฐานด้านผู้เรียน ดังนี้คือ ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดี และมีสุนทรียภาพ ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติ

สมเหตุสมผล ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นตามหลักสูตร และผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

2. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มประชากรตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับประถมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2560 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 54 คน ครูผู้สอน จำนวน 372 คน รวมทั้งสิ้น 426 คน จากนั้นกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกนที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 31 คน ครูผู้สอน จำนวน 174 คน รวมทั้งสิ้น 205 คน จากนั้นสุ่มหาจำนวนโรงเรียนจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา โดยใช้วิธีการเทียบสัดส่วนจำนวนผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในแต่ละสถานศึกษาแล้วจึงสุ่มกลุ่มตัวอย่างแต่ละโรงเรียนโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

3.2 แบบสอบถามปัจจัยการบริหารงานบุคคล มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale)

3.3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale)

4. ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

4.1 ศึกษาทฤษฎีแนวคิดจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการบริหารงานบุคคลและคุณภาพผู้เรียน เพื่อใช้ในการกำหนดขอบข่ายในการสร้างเครื่องมือ

4.2 วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารแล้วทำการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน โดยผ่านคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

4.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและรับการเสนอแนะเพื่อแก้ไขให้เหมาะสม แล้วนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถามแล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (The index of Item Objective Congruence: IOC) โดยเลือกคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.60 - 1.00 ซึ่งถือว่าเป็นข้อคำถามที่มีความเหมาะสม ได้แบบสอบถามปัจจัยการ

บริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน จำนวน 40 ข้อ และแบบสอบถามคุณภาพผู้เรียน จำนวน 30 ข้อ

4.4 แก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา

4.5 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 30 คน

4.6 จากนั้นนำผลจากการทดลองใช้เครื่องมือมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ปรากฏว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.96

4.7 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบอีกครั้ง

4.8 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำผลการวิเคราะห์มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551)

5.3 วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำผลการวิเคราะห์มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551)

5.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารงานบุคคลกับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ (กัลวัฒน์ มัญะสิงห์, 2554)

5.5 วิเคราะห์ผลสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ สถิติที่ใช้ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อเลือกตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ด้านวินัย และการรักษาวินัย รองลงมาเป็นด้านการออกจากราชการ ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง และด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการตามลำดับ

2. คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมและรายมาตรฐาน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละมาตรฐานทุกมาตรฐานอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาจากมาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นตามหลักสูตร รองลงมาเป็นมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติ สมเหตุผล ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารงานบุคคลกับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า โดยภาพรวมระหว่างปัจจัยการบริหารงานบุคคล ($X_{รวม}$) กับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ($Y_{รวม}$) มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.98

4. ผลการสร้างสมการพยากรณ์ที่เกิดจากปัจจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ (X_3) ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง (X_2) ด้านวินัยและการรักษาวินัย (X_4) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง (X_1) และด้านการออกจากราชการ (X_5) ที่ร่วมกันทำนายคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p - value < 0.001)

ซึ่งตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร สามารถอธิบายการผันแปรของระดับคุณภาพผู้เรียนได้ร้อยละ 98 ($R^2 = 0.98$) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้

$$\hat{Y} = 0.39 + 0.33 (X_3) + 0.21 (X_2) + 0.15 (X_4) + 0.18 (X_1) + 0.03 (X_5)$$

เขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังต่อไปนี้

$$\hat{Z}_y = 0.34Z_{X3} + 0.31Z_{X2} + 0.19Z_{X4} + 0.28Z_{X1} + 0.04Z_{X5}$$

อภิปรายผล

1. ปัจจัยการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ด้านวินัย และการรักษาวินัย รองลงมาเป็นด้านการออกจากราชการ, ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง, ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง และด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ได้ประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษาอย่างเหมาะสม สามารถสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงานที่ตนได้รับผิดชอบของครู บุคลากรในสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพเป็นที่น่าพอใจ ส่งเสริมให้ครู บุคลากรเข้ารับการอบรมตามหน่วยงานอื่น ๆ อย่างเหมาะสม สรรวจและให้บริการในการขอวิทยฐานะของข้าราชการครูในสถานศึกษา ส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีระเบียบวินัย และได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาให้ครูบุคลากรในสถานศึกษาเมื่อออกหรือพ้นจากสถานภาพไม่ว่ากรณีใด ๆ ด้วยความถูกต้องโปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พะยอม วงศ์สารศรี ได้สรุปว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานบุคคลตามองค์ประกอบคือการวางแผนอัตรากำลัง การกำหนดตำแหน่ง การบรรจุและการแต่งตั้ง การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ การรักษาวินัย การดำเนินการวินัย การออกจากราชการ อันจะเป็นแนวทางในการบริหารงานบุคคล เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุตามเป้าหมายขององค์กร (พะยอม วงศ์สารศรี, 2552) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเทพ เท่งประกิจ ได้ศึกษา การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 พบว่า ระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (สุเทพ เท่งประกิจ, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัย ผินเครือคำ ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง

ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการด้านวินัยและการรักษาวินัย ตามลำดับ (อุทัย ผินเครือคำ, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญฐนิช ศรีลาคำ ได้ศึกษา การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน ขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจาก มากไปหาน้อยคือการสร้างเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการการวางแผนอัตรากำลังและ การดำรงตำแหน่งการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งและการรักษาวินัยและการออกจากราชการ (ญฐนิช ศรีลาคำ, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตรนภา นามสพุง และไพโรจน์ พรหมมีเนตร ได้ศึกษาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอปากช่องสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4 ผลการศึกษาพบว่า สภาพการ บริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอปากช่องสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมาเขต 4 อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้านโดยด้านที่มี การปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งรองลงมาคือ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการส่วน ด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุดคือ ด้านวินัยและการรักษาวินัย (เนตรนภา นามสพุง และไพโรจน์ พรหมมีเนตร, 2558)

2. คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมและรายมาตรฐาน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละ มาตรฐานทุกมาตรฐานอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาจากมาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นตามหลักสูตร รองลงมาเป็นมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ สุจริต มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด อย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติ สมเหตุผล ตามลำดับ ทั้งนี้เป็น เพราะ ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ได้เน้นการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามธรรมชาติ และศักยภาพ เน้นคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นคุณภาพการบริหาร จัดการการศึกษาตามข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อให้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการ ส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพทางการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งทางตรงในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ

กระทรวงศึกษาธิการ ที่ว่า มาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) และเพื่อให้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและ กำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพทางการศึกษา การปฏิรูป การศึกษาที่ผ่านมาเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งทางตรงในรูปของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้โรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ได้นำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณลักษณะและ การจัดการที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือ พอประมาณกับศักยภาพของนักเรียน พอประมาณกับภูมิสังคมของโรงเรียนและชุมชนที่ตั้งมีการส่งเสริมให้เด็กทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น มีวินัย มีสัมมาคารวะ ปฏิบัติงาน จิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรมไทย กล่าวคือ สอนให้ผู้เรียนยึดมั่นในหลักศีลธรรม พัฒนาคนให้รู้จักทำประโยชน์ให้กับสังคมและช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและตัวกิจกรรมก็ต้อง ยั่งยืน โดยมีภูมิคุ้มกันในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญญา อีรทองดี ได้ศึกษา การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็น ต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษา โดยรวม และรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก (เพ็ญญา อีรทองดี, 2552) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวิตา มีเปี่ยมสมบูรณ์ ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม พบว่าระดับปัจจัยและ ระดับมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนอยู่ในระดับมาก (ประวิตา มีเปี่ยมสมบูรณ์, 2554) และ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร พิศาลบุตร ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงในการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการ จัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (สุภาพร พิศาลบุตร, 2555) และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ศิราภรณ์ ช่วยบำรุง ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหาร สถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยรวม อยู่ในระดับมาก (ศิราภรณ์ ช่วยบำรุง, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ เบาสูงเนิน ได้ศึกษา ตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับสูง (พรทิพย์ เบาสูงเนิน, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประมาภรณ์ อ่อนนุ่ม ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อ

คุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านสุขภาวะและสุนทรียภาพ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ด้านทักษะในการทำงานและเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ด้านความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ และด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ ตามลำดับ (ปรมาภรณ์ อ่อนนุ่ม, 2560)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารงานบุคคลกับคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัด นครสวรรค์ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า โดยภาพรวมระหว่างปัจจัยการบริหารงานบุคคล ($X_{รวม}$) กับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ($Y_{รวม}$) มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมากอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.98 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า เมื่อผู้บริหารสถานศึกษา ให้ความสำคัญ ใส่ใจและหาแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้กับผู้เรียนมี คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่สูงขึ้นเห็นความสำคัญกับการบริหารงานบุคคลโดยเฉพาะ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้บุคคลมีการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึง ประสงค์ ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่อง ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้ อย่างมีสติ สมเหตุผล ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นตามหลักสูตร และผู้เรียนมี ทักษะการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ในทางที่ดีขึ้นตามมาด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวิตา มีเปี่ยมสมบูรณ์ ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม พบว่าระดับปัจจัยและระดับมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนอยู่ใน ระดับมาก ปัจจัยกับมาตรฐานคุณภาพผู้เรียน มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 (ประวิตา มีเปี่ยมสมบูรณ์, 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิราภรณ์ ช่วยบำรุง ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ด้านกระบวนการ บริหาร ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษามี ความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยแต่ละปัจจัย มี ความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ศิราภรณ์ ช่วยบำรุง, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรมาภรณ์ อ่อนนุ่ม ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผล ต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ฉะเชิงเทรา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านผู้บริหาร ด้านครูผู้สอน ด้านผู้ปกครอง ด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากรทางการศึกษา ด้านหลักสูตร และด้านชุมชนกับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ปรมาภรณ์ อ่อนนุ่ม, 2560)

4. ผลการสร้างสมการพยากรณ์ที่เกิดจากปัจจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ (X_3) ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง (X_2) ด้านวินัยและการรักษาวินัย (X_4) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง (X_1) และด้านการออกจากราชการ (X_5) ที่ร่วมกันทำนายคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$) ซึ่งตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร สามารถอธิบายการผันแปรของระดับคุณภาพผู้เรียนได้ร้อยละ 98 ($R^2 = 0.98$) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้ $\hat{Y} = 0.39 + 0.33(X_3) + 0.21(X_2) + 0.15(X_4) + 0.18(X_1) + 0.03(X_5)$ เขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังต่อไปนี้ $\hat{Z}_y = 0.34Z_{X_3} + 0.31Z_{X_2} + 0.19Z_{X_4} + 0.28Z_{X_1} + 0.04Z_{X_5}$ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ในการวิเคราะห์ด้วยวิธี Stepwise Multiple Regression Analysis นั้นถือว่าการคัดเลือกตัวแปรอิสระทุกตัวมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม เป็นวิธีการคัดเลือกตัวแปรอิสระเข้าสู่สมการโดยจะนำตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากที่สุดเข้าเป็นสมการแรกและทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติ ถ้าพบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติก็จะถือว่าสิ้นสุดการคัดเลือก แต่ถ้าพบว่ามีความสำคัญทางสถิติก็จะคัดเลือกตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อันดับถัดไปเข้าสู่สมการ และทุกครั้งที่มีการนำตัวแปรอิสระตัวใหม่เข้าสมการจะต้องมีการตรวจสอบว่าตัวแปรอิสระทุกตัวที่อยู่ในสมการก่อนหน้านี้ทุกตัวยังคงอยู่ในสมการหรือไม่ ถ้าไม่คงอยู่ก็จะถูกคัดออกก่อนแล้วค่อยคัดเลือกตัวแปรอิสระตัวที่มีความสัมพันธ์อันดับถัดไปเข้าสู่สมการ แต่ถ้าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติก็จะถูกคัดออก ดังนั้น จึงนำตัวแปรอิสระทุกตัวเข้าระบบสมการพร้อมกัน ส่งผลให้มีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามจำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ (X_3) ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง (X_2) ด้านวินัยและการรักษาวินัย (X_4) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง (X_1) และด้านการออกจากราชการ (X_5) ที่ร่วมกันทำนายคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$) และสามารถอธิบายการผันแปรของระดับคุณภาพผู้เรียนได้ร้อยละ 98 ($R^2 = 0.98$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวิตา มีเปี่ยมสมบูรณ์ พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนด้านผู้ปกครอง ด้านผู้บริหาร ด้านอาคารสถานที่และสิ่ง

อำนวยความสะดวกและด้านนักเรียน สามารถร่วมกันพยากรณ์มาตรฐานคุณภาพผู้เรียน โดยรวมได้ร้อยละ 44.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ประวิตา มีเปี่ยมสมบูรณ์, 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริภรณ์ ช่วยบำรุง ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาและด้านกระบวนการบริหารร่วมกัน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับสูง และสามารถพยากรณ์คุณภาพ การศึกษาได้ร้อยละ 81 (ศิริภรณ์ ช่วยบำรุง, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ เบาลุงเนิน พบว่า ระดับความรับผิดชอบในหน้าที่ของครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษ สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยอธิบายความ แปรปรวนของระดับคุณภาพผู้เรียนได้ร้อยละ 78.80 (พรทิพย์ เบาลุงเนิน, 2560) และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริมาภรณ์ อ่อนนุ่ม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านผู้ปกครอง ด้าน ครูผู้สอน ด้านทรัพยากรทางการศึกษา ด้านชุมชน และด้านหลักสูตรส่งผลต่อคุณภาพคุณภาพ ผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทั้ง 5 ตัวแปรสามารถรวมพยากรณ์คุณภาพ ผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ได้ร้อยละ 59.70 (ปริมาภรณ์ อ่อนนุ่ม, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ส่วนระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์โดยรวมและรายมาตรฐานอยู่ในระดับมาก ผลการ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารงานบุคคลกับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ภาพรวม ระหว่างปัจจัยการบริหารงานบุคคล ($X_{รวม}$) กับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ($Y_{รวม}$) มีความสัมพันธ์กัน ทางบวกในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.98 ผลการสร้าง สมการพยากรณ์ที่เกิดจากปัจจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ตัวแปร ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ (X_3) ด้านการสรรหาและการบรรจุ แต่งตั้ง (X_2) ด้านวินัยและการรักษาวินัย (X_4) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนด ตำแหน่ง (X_1) และด้านการออกจากราชการ (X_5) ที่ร่วมกันทำนายคุณภาพผู้เรียนโรงเรียน

ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p - value < 0.001) ซึ่งตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร สามารถอธิบายการผันแปรของระดับคุณภาพผู้เรียนได้ร้อยละ 98 ($R^2 = 0.98$) ข้อเสนอแนะ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ควรมีการจัดทำแผนอัตรากำลังข้าราชการครูของสถานศึกษาเพื่อสะดวกในการนำไปปฏิบัติในการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรมีการสรรหาครูอัตราจ้างเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูตามอัตรากำลัง และมีการอนุมัติจ้างบุคคลภายนอกหรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนได้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการวัดประเมินผลและติดตามผลหลังการปฐมนิเทศครูใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น ควรรออนุญาตให้ครูโอน - ย้าย และรับย้ายครูเข้าโรงเรียนตรงตามความต้องการ และควรมีการพัฒนาและปรับปรุงข้อบกพร่องของครูในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีคุณภาพ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนกรณีกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงและถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ และควรพิจารณายับยั้งการลาออกจากราชการของข้าราชการครูเพื่อประโยชน์แก่ทางราชการ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2554). รายการประเมินและเกณฑ์คุณภาพสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ปี 2554 เป็นต้นไป ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์สถานศึกษาพอเพียงมูลนิธิยุวสถิรคุณ.
- _____. (2559). แผนพัฒนาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2560). ผลการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง "สถานศึกษาพอเพียง". กรุงเทพมหานคร: หน่วยงานภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา.
- กัลวัฒน์ มัญชะสิงห์. (2554). การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยอีสาน.

- ณัฐนิช ศรีลาคำ. (2558). การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2553). ขอบข่ายและภารกิจการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพมหานคร: วี.อินเตอร์พริ้นท์.
- เนตรนภา นามสพุง และไพโรจน์ พรหมมีเนตร. (2558). การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอปากช่อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. วิทยาลัยนครราชสีมา.
- ปรมาภรณ์ อ่อนนุ่ม. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ประวิตา มีเปี่ยมสมบูรณ์. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พรทิพย์ เบาสูงเนิน. (2560). ตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2552). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- เพ็ญนภา อีรทองดี. (2552). การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ศิราภรณ์ ช่วยบำรุง. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). โครงการพัฒนาเยาวชนตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

- สุเทพ เท่งประกิจ. (2557). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สุภาพร พิศาลบุตร. (2555). การสรรหาและการบรรจุพนักงาน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เอกสารและตำรามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- อุทัย ผินเครือคำ. (2557). สภาพการบริหารงานงานบุคคลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุขรรมย์ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมูขรรมย์.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์
วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*

DEVELOPMENT OF ACHIEVEMENT AND ANALYTICAL SKILLS
IN MATHEMATICS COURSE USING BRAIN-BASED LEARNING
OF MATTAYOMSUEKSA 3 STUDENTS

วรารณ เพ็ชชะ

Waraporn Petcha

สุทธิพร บุญส่ง

Sutthiporn Boonsong

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

E-mail: waraporn_p@mail.rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสุวรรณประสิทธิ์ และ 2) เปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสุวรรณประสิทธิ์ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 23 คน โรงเรียนสุวรรณประสิทธิ์ ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 แผน จำนวน 6 ชั่วโมง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง ความน่าจะเป็น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าที (Dependent Samples t - test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น

* Received 15 November 2020; Revised 19 December 2020; Accepted 20 December 2020

โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน, ทักษะการคิดวิเคราะห์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) The Compare of Mathematics Achievement study subject of grade nine students of Suwanprasit School before and after taught with Brain-Based Learning activities 2) The Compare of Mathematics Analytical Skills study subject of grade nine students of Suwanprasit School before and after taught with Brain-Based Learning activities. The sample of this study consisted of Mattayomsueksa 3 Students in academic year 2020 were 23 of Suwanprasit School selected by Purposive Sampling. The research instruments consisted is 3 brain-based learning lessons plan of plan of Mattayomsueksa 3 Students, Test of Mathematics Studies Achievement and test of Mathematics Studies Analytical Skills of Mattayomsueksa 3 Students. The statistics used in this study were Mean, Standard deviation and dependent samples t-test. were statistically significant difference at .05 level. The results were as follow: 1) After Mathematics studies achievement with Brain-Based Learning activities score higher than before of at a statistically significant difference at .05 level. 2) After Mathematics studies Analytical Skills with Brain-Based Learning activities score higher than before of at a statistically significant difference at .05 level.

Keywords: Brain-Based Learning, Analytical Skills, Academic Achievement

บทนำ

ในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรนั้น ครูเป็นตัวจักรที่สำคัญคือ ครูต้องเอาใจใส่ต่อการสอนและการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดระบบการศึกษา อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่ผ่านมายังมีปัญหาหรือไม่ประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหวัง จะเห็นได้จากคุณภาพการเรียน ความรู้ความสามารถในรายวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในเกณฑ์ต่ำ นอกจากนี้กรมวิชาการได้ประเมินคุณภาพนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งมีผลสืบเนื่องมาจากชั้นประถมศึกษาจึงพบว่า สมรรถนะของนักเรียนในด้านความรู้ ความคิด ยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำกว่าทุกด้าน ซึ่งปัญหาที่กล่าวมาองค์ประกอบ

อันเป็นสาเหตุที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อาจมาจากอิทธิพลของหลาย ๆ อย่าง เช่น เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน สมรรถภาพทางปัญญาของผู้เรียน ลักษณะนิสัยในการเรียน สิ่งแวดล้อมทางวิชาการ หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนความสามารถในการสอนของครู แต่ผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการที่จะทำให้การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ได้บรรลุเป้าหมายโดยสมบูรณ์ คือ ตัวครูผู้สอน เป็นผู้พัฒนาองค์ประกอบด้านต่าง ๆ และยังเป็นผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนโดยตรง (พรวิไล ชันธสูตร, 2553) ซึ่งวิชาคณิตศาสตร์มีลักษณะเป็นนามธรรม มีโครงสร้างซึ่งประกอบด้วยคำนิยาม บทนิยาม สัจพจน์ที่เป็นข้อตกลงเบื้องต้น จากนั้นจึงใช้การให้เหตุผลที่สมเหตุสมผลสร้างทฤษฎีบทต่าง ๆ ขึ้น และนำไปใช้อย่างเป็นระบบ คณิตศาสตร์เป็นความถูกต้อง เทียงตรง คงเส้นคงวา มีระเบียบแบบแผนเป็นเหตุเป็นผล และมีความสมบูรณ์ในตัวเอง และคณิตศาสตร์เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่มีการศึกษาเกี่ยวกับแบบรูปและความสัมพันธ์ เพื่อให้ได้ข้อสรุปและนำไปใช้ประโยชน์ คณิตศาสตร์มีลักษณะเป็นภาษาสากลที่ทุกคนเข้าใจตรงกันในการสื่อสาร สื่อความหมาย และถ่ายทอดความรู้ระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ ได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการให้เหตุผล ความสามารถในการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์ และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ ได้ รวมทั้งมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (นภสร เรือนโรจน์รุ่ง, 2558)

สภาพปัจจุบันนี้การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร สอดคล้องกับการประเมินผลของหลายหน่วยงานที่พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะกระบวนการในการคิดวิเคราะห์ ทั้งที่คณิตศาสตร์เป็นศาสตร์หนึ่งที่คุณครูสามารถใช้เป็นสื่อในการสอนให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ได้ดี แต่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่นำไปสู่การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาของนักเรียน ดังจะเห็นได้จากสถิติของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ได้สรุปผลการจัดการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O - NET) ทั้งระดับชั้น ป.6 ม.3 และ ม.6 พบว่าส่วนใหญ่จะมีปัญหาในวิชาหลัก โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ ค่าเฉลี่ยโดยรวมไม่ถึง 50% โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์มีผลการสอบต่ำที่สุดและต่ำลงทุกปี การที่ผลการทดสอบของนักเรียนอยู่ในลำดับตกต่ำนั้น อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูยังไม่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการคิดและพัฒนาความคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน และไม่แสดงความสอดคล้องกับชีวิตประจำวันให้นักเรียนเห็น ยึดครูเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นผู้สอนหรือบอกคำตอบเป็นส่วนใหญ่โดยไม่ได้ออกโอกาส ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนคิด พิจารณาหาข้อมูล ดังนั้นนักเรียนจึงมองไม่เห็นความสำคัญและไม่เกิดการเรียนรู้ตามที่ครูต้องการ (ชูรายา สัสติวงศ์, 2555)

ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในกระแสโลกาภิวัตน์ในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นการขับเคลื่อนด้วยพลังความคิดสร้างสรรค์และแบ่งปัน ด้วยศักยภาพความรู้และภูมิปัญญาผสมผสานกับ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในแนวทางของตนเองตามความสนใจ อาจกล่าวได้ว่าทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การเรียนรู้แบบร่วมมือ การคิดสร้างสรรค์ การเป็นผู้นำการนำไปประยุกต์ใช้ การติดต่อสื่อสาร (ณัฐพล เฟื่องฟู่ง, 2560) การจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันจะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมอง เป็นการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงหลักการทำงานของสมองเป็นหลักการ และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเป็นที่นิยมนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในปัจจุบัน โดยเฉพาะในการจัดการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐาน เพราะวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างกล่าว เป็นการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงธรรมชาติการเรียนรู้ของสมอง เพราะใช้โครงสร้างของสมองเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวจะต้องผสมผสานทั้งการคิด ความรู้สึกและการลงมือปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน (กุลิสรา จิตรชญาวนิช, 2562) ดังที่ Caine & Caine ได้เสนอหลักการเรียนรู้ตามแนวคิด Brain - Based Learning ไว้ 12 ข้อ ดังนี้ 1) สมองทำงานเป็นองค์รวม และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง 2) สมองและจิตใจของมนุษย์เปลี่ยนแปลงและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม 3) สมองมนุษย์เลือกรับรู้ เรียนรู้ และจดจำในสิ่งที่มีความสำคัญหรือความหมายต่อตน 4) กระบวนการค้นหาความหมายเกิดขึ้นอย่างมีรูปแบบเฉพาะของแต่ละบุคคล ยืดหยุ่น และพัฒนาปรับเปลี่ยนไปอย่างต่อเนื่อง 5) อารมณ์และความรู้สึกเป็นจุดเปลี่ยนแปลงของรูปแบบในการเรียนรู้ของบุคคล 6) กระบวนการทำงานของสมองและจิตใจของมนุษย์เพื่อการเรียนรู้ นั้น เกิดขึ้นทุกส่วนและบางส่วนของสมอง 7) การเรียนรู้เป็นกระบวนการร่วมกันระหว่างความสนใจ การจดจ่อกับการเรียนรู้จากปลายประสาทสัมผัส 8) กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทั้งในภาวะรู้ตัวละไม่รู้ตัว 9) สมองจัดเก็บข้อมูลไว้ในความทรงจำอย่างน้อย 2 ระบบ 10) สมองมนุษย์ถูกออกแบบอย่างซับซ้อนเพื่อการเรียนรู้ อย่างไม่มีขีดจำกัด 11) การเรียนรู้ที่ซับซ้อนสามารถเข้าถึงได้ด้วยการกระตุ้นที่ท้าทายความอยากรู้อยากเห็นแต่จะถูกขัดขวางจนไม่อาจเข้าถึงได้จากการคุกคามและการทำให้เกิดความกลัว 12) สมองแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะ (Caine R.N. & Caine G., 1990)

จากหลักการและเหตุผลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning : BBL) เพื่อพัฒนาทักษะทางการคิดวิเคราะห์ โดยเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาผู้เรียนเพื่อเข้าสู่โลกในศตวรรษที่ 21 และสามารถนำความรู้ที่มีไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน (Brain - Based Learning: BBL) ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสุวรรณพระสิทธิ

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน (Brain - Based Learning: BBL) ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสุวรรณประสิทธิ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นการศึกษาวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองแบบกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest - Posttest Design)

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 23 คน โรงเรียนสุวรรณประสิทธิ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain - Based Learning: BBL) วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 แผน มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โรงเรียนสุวรรณประสิทธิ์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้

1.2 ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ทฤษฎี บทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain - Based Learning: BBL) เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้ ขอบข่ายเนื้อหา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการเรียนการสอน โครงสร้างเวลาเรียน สื่อการเรียนรู้และการวัดการประเมินผล

1.3 เลือกเนื้อหาที่จะใช้ในการทดลอง ได้แก่ เนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ จากหนังสือแบบเรียนตามหลักสูตรของสถานศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็น

1.4 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain - Based Learning: BBL) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็น จำนวน 3 แผน จำนวน 6 ชั่วโมง

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในด้านเนื้อหา ทฤษฎีต่าง ๆ ที่ใช้ และให้ข้อเสนอแนะปรับปรุง

1.6 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.7 เสนอแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านประเมินความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้กับจุดประสงค์งานวิจัย แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ได้ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะ โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องมีค่าความสอดคล้องอยู่ในระดับ 0.8 – 1.00

1.8 เสนอแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและแนะนำมาปรับปรุงแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อพิจารณาแก้ไขอีกครั้งก่อนไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบมี 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โรงเรียนสุวรรณประสิทธิ์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้

2.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบปรนัยชนิดเลือกตอบมี 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

2.3 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาการตรวจสอบลักษณะการใช้คำถามสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ความถูกต้องด้านภาษา ความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา การใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ และข้อเสนอแนะ โดยผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8 – 1.0

2.4 ดำเนินการแก้ไขและปรับปรุงแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ

2.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ มาหาค่าประสิทธิภาพโดยนำไปทดลองใช้ (Try out) แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยวิเคราะห์เป็นรายข้อ ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.3 - 0.8 เป็นข้อสอบที่ค่อนข้างง่ายแต่ใช้ได้และได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.1 - 0.8 มีค่าอำนาจจำแนกได้ดี

2.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการหาค่าประสิทธิภาพของข้อสอบไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

3. แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบมี 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โรงเรียนสุวรรณประสิทธิ์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้

3.2 สร้างแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบปรนัยชนิดเลือกตอบมี 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

3.3 นำแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตัดสินความสอดคล้อง (IOC) จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาการตรวจสอบลักษณะการใช้คำถามสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ความถูกต้องด้านภาษา ความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา การใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ และข้อเสนอแนะ โดยผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0

3.4 ดำเนินการแก้ไขและปรับปรุงแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ

3.5 นำแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ มาหาค่าประสิทธิภาพโดยนำไปทดลองใช้ (Try out) แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยวิเคราะห์เป็นรายข้อ ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.3 - 0.8 เป็นข้อสอบที่ค่อนข้างง่ายแต่ใช้ได้และได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.2 - 0.7 มีค่าอำนาจจำแนกได้ดี

3.6 นำแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนที่ผ่านการหาค่าประสิทธิภาพของข้อสอบไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างตามลำดับ ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือความอนุเคราะห์จากทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสุวรรณประสิทธิ์เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็น ที่ผ่านการวิเคราะห์และปรับปรุงแล้วจำนวน 30 ข้อ และแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์จำนวน 30 ข้อ มาทำการทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เวลาในการทดสอบชุดละ 30 นาที

3. ผู้วิจัยดำเนินการสอนกลุ่มตัวอย่างตามแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็นจำนวน 3 แผน เวลา 6 ชั่วโมง

4. หลังจากสอนเนื้อหาที่เรียน เรื่อง ความน่าจะเป็นทั้งหมดแล้ว นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็น และแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียนมาทำการทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เวลาในการทดสอบชุดละ 30 นาที จากนั้นนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลทางสถิติต่อไป

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน (Brain - Based Learning : BBL) ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสุวรรณประสิทธิ์

2. เปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน (Brain - Based Learning : BBL) ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสุวรรณประสิทธิ์

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning : BBL) ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

กลุ่มตัวอย่าง	N	df	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	sig
				$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	23	22	30	10.04	3.07	19.39	4.27	13.22	.000

* ค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.04 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.39 โดยพบว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้ การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน (Brain - Based Learning : BBL) ก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

กลุ่มตัวอย่าง	N	df	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	sig
				$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	23	22	30	8.30	2.05	18.09	3.42	16.98	.000

* ค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.30 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.09 โดยพบว่าทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.39 คิดเป็นร้อยละ 64.64 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถูกต้องเป็นไปตามขั้นตอนของการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตามหลักการแนวคิดของ (Jensen E., 2000), (Caine R.N. & Caine G., 1990) และ (พรพิไล เลิศวิชา, 2552) โดยครูผู้สอนมีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ที่ใช้แบบสมองเป็นฐานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับฉันทพล เฟื่องฟู่ง ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ฉันทพล เฟื่องฟู่ง, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ เทิดพงศ์ ชัยรัตน์ ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (เทิดพงศ์ ชัยรัตน์, 2560) และ

ยังสอดคล้องกับ ศิรินันท์ ว่องโชติกุล ได้ศึกษารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้สมองเป็นฐานในระดับประถมศึกษา เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้สมองเป็นฐานในระดับประถมศึกษา พบว่า การเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้สมองเป็นฐานระดับประถมศึกษา มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ศิรินันท์ ว่องโชติกุล, 2559) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ จิรารัตน์ บุญส่ง ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์วิชาสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (จิรารัตน์ บุญส่ง, 2559) และยังสอดคล้องกับ Syarat Sumantri ได้ศึกษากิจกรรมของการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยสมอง (BBL) และความฉลาดทางปัญญากับการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ได้ใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยสมอง (BBL) วิชาคณิตศาสตร์มีผลลัพธ์ออกมาอยู่ในเกณฑ์ดีและสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ความฉลาดทางสติปัญญาอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ (Syarat Sumantri, 2019)

2. ทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.09 คิดเป็นร้อยละ 60.29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสุวรรณประสิทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับ กุลิสรา จิตรขญาวนิช การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงหลักการทำงานของสมองเป็นหลักการในการเรียนรู้ และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการเรียนรู้ดังกล่าวจะต้องผสมผสานทั้งการคิด ความรู้สึกและการลงมือปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน จะช่วยให้พัฒนาผู้เรียนให้มีการคิดกระทำอย่างมีจุดมุ่งหมายหรือมีทิศทาง เพื่อจะได้นำไปเป็นข้อสรุปอย่างมีเหตุผลในการตัดสินใจ รับรู้ และจัดกระทำข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับเรื่องราวต่าง ๆ (กุลิสรา จิตรขญาวนิช, 2562) ทั้งยังสอดคล้องกับ ภัทรพร ทำคาม ได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ร่วมกับแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์สูงขึ้นในแต่ละครั้งของการทดสอบตั้งแต่ครั้งแรกถึงครั้งสุดท้ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ภัทรพร ทำคาม, 2561) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ พิชญะ กันธิยะ ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังได้รับการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้นสูงกว่าก่อน

เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (พิชญะ กันธิยะ, 2559) และยังสอดคล้องกับ ลัดดา เลิศศรี ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การแปรผัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานหลังเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ลัดดา เลิศศรี, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน คือ 1) เนื้อหาที่นำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานควรเป็นเนื้อหาไม่ยากและสลับซับซ้อนมากเกินไป 2) ครูผู้สอนควรอธิบายถึงขั้นตอนวิธีการให้นักเรียนให้เข้าใจก่อน ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียนเพื่อให้มีความแม่นยำในด้านเนื้อหามากขึ้น 3) ก่อนนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ครูควรศึกษาแนวการสอนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาควบคู่กับการใช้แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนให้ตรงตามจุดประสงค์ที่วางไว้ 4) ครูผู้สอนควรแจ้งคะแนนหลังเรียนให้ผู้เรียนทราบทันทีเพื่อให้ผู้เรียนยอมรับตนเองและเร่งพัฒนาดตนเองให้สูงขึ้น โดยครูผู้สอนดูแลอย่างใกล้ชิด และข้อเสนอแนะเพื่อศึกษาการวิจัยครั้งต่อไปในการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐาน คือ 1) ควรมีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในวิชาอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ให้ครบทุกด้านและเต็มศักยภาพ 2) ควรศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เช่น การศึกษาความพึงพอใจ การศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอน การศึกษาเจตคติของผู้เรียนต่อวิชานั้น ๆ และความคงทนในการเรียนรู้ 3) การวิจัยในครั้งนี้มีบททดลองใช้กับเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์เพียงบทเดียว เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพ ผลสัมฤทธิ์ และทักษะการคิดวิเคราะห์ของการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน จึงควรมีการทำวิจัยในระยะยาวเพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพที่แน่นอนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

- กุลิสรา จิตรชญาวนิช. (2562). การจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรารัตน์ บุญส่ง. (2559). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชูรายา สัสดีวงศ์. (2555). การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการรูปแบบการพัฒนาความคิดทางคณิตศาสตร์และแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นหลักเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพล เพื่องฟู. (2560). การจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เทิดพงศ์ ชัยรัตน์. (2560). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านคิดวิเคราะห์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยทักษิณสงขลา.
- นภสร เรือนโรจน์รุ่ง. (2558). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน และเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ใน รายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพิไล เลิศวิชา. (2552). สอนคณิตศาสตร์ตามแนวคิด Brain-based Learning. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- พรวิไล ชันธสุตร. (2553). การหาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง เงิน ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2553. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม.
- พิชญะ กันธิยะ. (2559). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น วิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ภัทรพร ทำคาม. (2561). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ร่วมกับแผนผัง

- ความคิด. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน.
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ลัดดา เลิศศรี. (2558). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหา
เป็นฐาน เรื่อง การแปรผัน. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
คณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ศรินันท์ ว่องโชติกุล. (2559). การพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้สมองเป็นฐาน
ระดับประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน.
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Caine, R.N. & Caine, G. (1990). Understanding a brain based approach to learning
and teaching. *Educational Leadership*, 48(2), 66-70.
- Jensen, E. (2000). *Brain-Based Learning*. San Diego: The Brain Store Publishing.
- Syarat Sumantri. (2019). *The Brain Based Learning (BBL) and Intrapersonal
Intelligence for Mathematics Learning in Junior High*. Jakarta: STKIP
Muhammadiyah Bangka Belitung Indonesia.

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ในรายวิชาประวัติศาสตร์
เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*

PROBLEM- BASED LEARNING MANAGEMENT IN HISTORY COURSE TO
DEVELOP ACADEMIC ACHIEVEMENT AND ANALYTICAL SKILLS FOR
PRIMARY 5 (GRADE 5) STUDENTS

เกษมสันต์ พุ่มกล้า

Kasemsan Punklan

สุทธิพร บุญส่ง

Sutthiporn Boonsong

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

E-mail: kasemsan_p@mail.rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 40 คน โรงเรียนอัสสัมชัญ คอนแวนต์ ลพบุรี โดยนักเรียนในห้องได้มีการจัดแบบคละผสมระหว่างเด็กเก่ง ปานกลาง และ อ่อน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการ เรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานวิชาประวัติศาสตร์ จำนวน 4 แผน จำนวน 8 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด เลือกตอบมี 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 3) แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบ ปรนัยชนิดเลือกตอบมี 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t - test ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ประวัติศาสตร์ เรื่องอาณาจักรธนบุรี โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ก่อนเรียนมี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.70 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.35 โดยพบว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียนโดย การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* Received 15 November 2020; Revised 19 December 2020; Accepted 20 December 2020

2) ทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาประวัติศาสตร์ เรื่องอาณาจักรธนบุรี โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.03 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.33 โดยพบว่าทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน, ทักษะการคิดวิเคราะห์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) compare students' achievement in history subject before and after integrating Problem-based Learning to Prathom Suksa 5 classrooms, 2) compare the students' critical thinking skills in history subject before and after integrating Problem-based Learning to Prathom Suksa 5 classrooms. The sample in this research was forty Prathom Suksa 5 students of Assumption Convent Lopburi school in academic year 2020 in which there are high, moderate, and low-level students studying together in the classroom. The research instruments were 1) four lesson plans with 8 hours of Problem - based Learning for history subject, 2) the achievement test for history subject which is the multiple-choice exam, included 4 choices with 30 questions, and 3) the critical thinking test which is the multiple-choice exam, included 4 choices with 30 questions. The data were analyzed statistically through mean, standard deviation and t - test independent. The findings revealed that 1) Academic achievement in history Thonburi Kingdom By managing problem-based learning before studying had an average of 10.70 and after class had an average of 21.35. It was found that the post-learning achievement of problem-based learning was higher than before. at a statistical significance level of 0.05 2) Analytical thinking skills in history Thonburi Kingdom By managing problem-based learning before class had an average of 12.03 and after class had an average of 22.33. It was found that analytical thinking skills after learning by problem-based learning management were higher than before. at a statistical significance level of 0.05.

Keywords: Problem-Based Learning, Analytical Skills, Academic Achievement

บทนำ

การเรียนรู้เรื่องราวในอดีตเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะเราสามารถนำมาปรับใช้หรือทำปัจจุบันให้ดียิ่งขึ้น วิชาประวัติศาสตร์จึงมีความสำคัญอย่างมาก ทำให้เรารู้จักตนเองรู้ตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และการที่เราไม่รู้จักตนเองจะทำให้เรากลายเป็นคนไม่มีทิศทาง เป็นคนแปลกหน้าในสังคมของตนเอง ไม่สามารถแยกได้ว่าอะไรที่ทำได้และอะไรที่ทำได้วิชาประวัติศาสตร์จึงช่วยให้ตนเองสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างสันติสุข โดยไม่รู้สึกลัวอยู่คนเดียว วิชาประวัติศาสตร์สอนให้เราเป็นคนฉลาดทันสมัย มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เนื่องจากมนุษย์เราเป็นสัตว์ที่มีสมอง มีความฉลาด ดังนั้นมนุษย์ย่อมไม่กระทำผิดในสิ่งที่เคยผิดพลาดมาแล้ว มนุษย์จะคิดหาหนทางใหม่ที่ดีกว่าเสมอ ถึงแม้ว่าประวัติศาสตร์จะไม่ซ้ำรอยแต่ประวัติศาสตร์สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการคาดการณ์หรือคาดคะเนเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ดังนั้นวิชาประวัติศาสตร์จึงทำให้คนเฉลียวฉลาด มีไหวพริบ ทันคน ทันเหตุการณ์ ทันสมัยและทันการเปลี่ยนแปลงของโลก สอนให้เป็นคนขยัน อดทนและมีความวิริยะอุตสาหะ มนุษย์เราสร้างประวัติศาสตร์ทุก ๆ นาที นักประวัติศาสตร์จึงจำเป็นต้องติดตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วทุกมุมโลกอยู่ตลอดเวลาเพื่อที่จะไม่เป็นผู้ที่ล้าหลัง การหยุดไปเพียงหนึ่งวินาทีก็อาจทำให้เรากลายเป็นคนแปลกหน้าในสังคมได้ ประวัติศาสตร์จึงเป็นตัวกระตุ้นให้คนต้องขยันติดตามเหตุการณ์ต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ประวัติศาสตร์ยังแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของบุคคลต่าง ๆ ซึ่งเป็นเสมือนเครื่องกระตุ้นและเป็นแบบอย่างที่คนรุ่นหลังจะได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ ประวัติศาสตร์เป็นรากฐานในศาสตร์สาขาอื่น ๆ เพราะประวัติศาสตร์จะบอกถึงข้อผิดพลาดในอดีต และนำมาปรับปรุงให้ดีขึ้น (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553) ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ได้ให้นักเรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ 4) ความสามารถในการใช้ทักษะ 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้ประสบปัญหาหลายประการ ซึ่งทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ผลสอบปลายภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ได้คะแนนเฉลี่ย 78.12 นักเรียนไม่ผ่าน 102 คน และภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ได้คะแนนเฉลี่ย 75.59 นักเรียนไม่ผ่าน 72 คน ซึ่งนักเรียนมีสัมฤทธิ์ต่ำลดลง ทูตยาภรณ์ ภูมิดอนมิ่ง ได้กล่าวไว้ว่าเนื่องจากเนื้อหาของวิชาที่เป็นนามธรรม นักเรียนไม่สามารถสัมผัสกับประวัติศาสตร์เหล่านี้ได้โดยตรง การเรียนการสอนจึงอาศัยการอ่าน การท่องจำ ลำดับเหตุการณ์ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ธรรมชาติของวิชาประวัติศาสตร์หากจะมองโดยผิวเผินก็คงจะเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ เพราะมีแต่อดีต ซึ่งต้องอาศัยการจดจำเหตุการณ์มาก จนทำให้นักเรียนรู้สึกว่ามันน่าเบื่อ และไม่มีสิ่งใดจะสนใจได้เลย (ทูตยาภรณ์ ภูมิดอนมิ่ง, 2551) เนื่องจาก เป็นสิ่งที่ไม่ทันสมัย หรือมองในแนวทางการประกอบอาชีพก็แทบจะไม่มีเสียด้วยซ้ำไป การอยู่กับสิ่ง

เก่า ๆ โดยนักเรียนไม่ได้ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ ทำให้นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ และสิริวรรณ ศรีพหล ได้กล่าวอีกว่า กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่จะเน้นครูเป็นศูนย์กลาง เน้นการสอนแบบบรรยายเพื่อถ่ายทอดความรู้มากกว่าการส่งเสริมให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายส่งผลให้การคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจนัก เมื่อนักเรียนไม่สนใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ และเห็นว่าเป็นการเรียนเพื่อจดจำเรื่องราวในอดีตเท่านั้น จึงทำให้นักเรียนไม่เห็นคุณค่าของวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาที่พัฒนาความเป็นพลเมืองดี (สิริวรรณ ศรีพหล, 2553) เรียนรู้อดีตเพื่อเข้าใจสภาพปัญหา ที่ไม่ตอบสนองกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาคุณภาพนักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจนำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทิศนา ขัมมณี (ทิศนา ขัมมณี, 2556) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดสถานการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยครูอาจนำนักเรียนไปสู่สถานการณ์ของปัญหาจริง หรือครูอาจจัดสถานการณ์ให้นักเรียนเผชิญกับปัญหา และฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหา ร่วมกันเป็นกลุ่มซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจนได้เห็นทางเลือก และวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหา นั้น รวมทั้งช่วยให้นักเรียนเกิดความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เกิดทักษะกระบวนการคิดและกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังที่ Torp and Sage กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เน้นให้ผู้เรียนค้นคว้าหาคำตอบจากปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกันจากชีวิตประจำวัน ซึ่งครูผู้สอนจะมีหน้าคอยให้คำแนะนำ กระตุ้นให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการเรียนรู้และเสนอแนะให้ผู้เรียนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Torp and Sage, 1998) และ (Barrows, H.S., 1996) ยังกล่าวถึงลักษณะของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยใช้ปัญหาฐานเป็นตัวกระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีความอยากรู้ โดยที่ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ภายใต้กระบวนการกลุ่ม มีการวางแผนการแก้ปัญหา ร่วมกัน และผู้เรียนเป็นคนแก้ปัญหาโดยการแสวงหาข้อมูลใหม่ ๆ ด้วยตนเอง จนเกิดการเรียนรู้ และยังมีวิจัยของ ณิชาพัฒน์ ไชยเสนบดินทร์ ได้ศึกษาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นพบลงมือหาปัญหาด้วยตนเอง (ณิชาพัฒน์ ไชยเสนบดินทร์, 2557)

จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งมีนักวิชาการศึกษาได้นำรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ไปใช้แล้วได้ผลดีและเกิด

ประสิทธิภาพ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะวิจัยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์และทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – based Learning: PBL) รายวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 40 คน โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ ลพบุรี โดยนักเรียนในห้องได้มีการจัดแบบผสมระหว่างเด็กเก่ง ปานกลาง และอ่อน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องอาณาจักรธนบุรี จำนวน 4 แผน รวม 8 ชั่วโมง มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1 วิเคราะห์หลักสูตรของโรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ลพบุรี พุทธศักราช 2563 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ที่ 4 วิชาประวัติศาสตร์ มาตรฐานการเรียนรู้ ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย เรื่องอาณาจักรธนบุรี และตัวชี้วัด ส 4.3 ป.5/1 อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีโดยสังเขป ส 4.3 ป.5/3 บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจ ส 4.3 ป.5/4 อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

- 2.2 ศึกษาเอกสาร แนวคิด และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอน โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

- 2.3 ศึกษาเอกสาร แนวคิด เกี่ยวกับวิธีการ และขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

2.4 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องอาณาจักรธนบุรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่องอาณาจักรธนบุรี จำนวน 4 แผน 8 ชั่วโมง

2.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในด้านเนื้อหา ทฤษฎีต่าง ๆ ที่ใช้ และให้ข้อเสนอแนะปรับปรุง

2.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ปรับปรุงแก้ไขและให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านประเมินความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ของงานวิจัยและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะเพื่อหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา

2.7 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและนำมาปรับปรุงแล้วให้อาจารย์ตรวจสอบแก้ไขอีกครั้งก่อนใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3. ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องอาณาจักรธนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ตามแนวคิดของ Bloom โดยเป็นการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 6 ด้าน คือ 1) ความรู้ความจำ 2) ด้านความเข้าใจ 3) ด้านการนำไปใช้ 4) ด้านการวิเคราะห์ 5) การสังเคราะห์และ 6) การประเมินค่า โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1 วิเคราะห์ ผลการเรียนรู้และรู้ตัวชี้วัด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

3.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องอาณาจักรธนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

3.3 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องอาณาจักรธนบุรี ที่ปรับปรุงตามที่อาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบคุณภาพและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC: Index of Item Objective Congruence) โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณา คือ

เห็นว่าสอดคล้อง ให้คะแนน +1

ไม่แน่ใจ ให้คะแนน 0

เห็นว่าไม่สอดคล้อง ให้คะแนน -1

ผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาและค่าความสอดคล้องของเนื้อหา มีค่าความสอดคล้องอยู่ในระดับ 0.6 - 1.0

3.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์หาความยาก - ง่ายของ

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทุกข้อมีระดับความยาก-ง่าย อยู่ระหว่าง 0.1 - 0.8 ซึ่งคัดเลือกข้อสอบที่ใช้ได้ จะได้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ

3.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR20 การหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีของ คูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2550) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .88

4. แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่องอาณาจักรธนบุรี เป็นแบบทดสอบประเภทปรนัย จำนวน 40 ข้อ ตามแนวคิดของ Marzano มาสร้างแบบทดสอบแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ทักษะการจำแนก ทักษะการจัดหมวดหมู่ ทักษะการเชื่อมโยง ทักษะการสรุปความ และสุดท้ายคือทักษะการประยุกต์ (Robert, J. Marzano, 2001) โดยมีขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์ ผลการเรียนรู้และรู้ตัวชี้วัด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

4.2 สร้างแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องอาณาจักรธนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

4.3 นำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องอาณาจักรธนบุรี ที่ปรับปรุงตามที่อาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC: Index of Item Objective Congruence) โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณา คือ

เห็นว่าสอดคล้อง ให้คะแนน +1

ไม่แน่ใจ ให้คะแนน 0

เห็นว่าไม่สอดคล้อง ให้คะแนน -1

ผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาและค่าความสอดคล้องของเนื้อหา มีค่าความสอดคล้องอยู่ในระดับ 0.2 - 1.0

4.4 นำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ ที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์หาความยาก - ง่ายของแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ ทุกข้อมีระดับความยาก-ง่าย อยู่ระหว่าง 0.09 - 0.82 ซึ่งคัดเลือกข้อสอบที่ใช้ได้ จะได้แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ จำนวน 30 ข้อ

4.5 นำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ ไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR20 การหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีของ คูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2550) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .86

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองกับกลุ่มเป้าหมายตามลำดับดังนี้

5.1 ผู้วิจัยขอหนังสือความอนุเคราะห์จากทางจากทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ลพบุรี เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.2 ผู้วิจัยได้นำข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องอาณาจักรธนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อ มาทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มเป้าหมาย

5.3 ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน วิชาประวัติศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องอาณาจักรธนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 4 แผน จำนวน 8 ชั่วโมง

5.4 ผู้วิจัยได้นำข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องอาณาจักรธนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อ มาทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มเป้าหมาย และนำผลที่ได้จากแบบทดสอบไปสรุปผลทางสถิติและวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องอาณาจักรธนบุรี โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

กลุ่มตัวอย่าง	N	df	คะแนนเดิม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	sig
				$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	40	39	30	10.70	3.28	21.35	5.16	14.59	.000

* ค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องอาณาจักรธนบุรี โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.70 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.35 โดยพบว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาประวัติศาสตร์ เรื่องอาณาจักรธนบุรี โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

กลุ่มตัวอย่าง	N	df	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	sig
				$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	40	39	30	12.03	4.57	22.33	4.55	13.07	.000

* ค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาประวัติศาสตร์ เรื่องอาณาจักรธนบุรี โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.03 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.33 โดยพบว่าทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องอาณาจักรธนบุรี โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.70 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.35 โดยพบว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน วิชาประวัติศาสตร์ เรื่องอาณาจักรธนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 4 แผน 8 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอนการใช้ปัญหาเป็นฐาน 6 ขั้นตอน จากการศึกษาตามหลักการแนวคิดของ Barrows, Torp and Sage และทศนา แคมมณี ซึ่งผู้สอนได้จัดการเรียนการสอนโดยขั้นตอนแรกให้นักเรียนกำหนดปัญหา ครูร่วมกับนักเรียนเสนอปัญหาที่เกิดจากสถานการณ์โดยใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้นนักเรียนเกิดข้อสงสัย จากนั้นให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ขึ้นทำความเข้าใจกับปัญหา ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียนช่วยกันตีความปัญหา ร่วมกันวิเคราะห์ และสาเหตุของปัญหาให้ชัดเจน (Barrows, H.S., 1996) (Torp and Sage, 1998) และ (ทศนา แคมมณี, 2556) ขึ้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า ครูคอยสังเกตการณ์และให้คำแนะนำนักเรียนให้วางแผนการดำเนินงานและแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบภายในกลุ่ม โดยศึกษาจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ขึ้นสังเคราะห์ความรู้ ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ ระดมสมอง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ จากนั้นนำข้อมูล

ที่ได้มาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ ขึ้นสรุปผลและประเมินค่าของคำตอบ ครูคอยแนะแนวทางให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอด และให้นักเรียนช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของคำตอบ และชั้นนำเสนอและประเมินผลงาน นักเรียนนำเสนอผลงาน โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างกลุ่มเพื่อนำไปสู่การสรุปร่วมกันอีกครั้ง จากนั้นครูจึงประเมินผลการเรียนรู้ ตรวจสอบและประมวลความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การคิดวิเคราะห์ของนักเรียน สังเคราะห์ และนำไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับ ไพเราะ สุตธรรม และลัดดา ศิลา น้อย ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโนนสำนั อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ หน่วยที่ 3 พัฒนาการของมนุษย์ในดินแดนไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประจำ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 80.33 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 มีระดับในการพัฒนาการที่สูงมากขึ้น และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคิดเป็นร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 มีระดับในการพัฒนาการที่สูงมากขึ้น (ไพเราะ สุตธรรม และลัดดา ศิลา น้อย, 2555) และสอดคล้องกับ สุวรรณ วังษ์วิเชียร ได้วิจัยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียน เรื่องการคุ้มครอง สิทธิผู้บริโภค กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน กับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบหมวดความคิดหกใบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอุดมศึกษา แขวงวังทองหลาง เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2552 จำนวน 60 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปัญหา เป็นฐานสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบหมวดความคิดหกใบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใน ระดับ .05 (สุวรรณ วังษ์วิเชียร, 2553) และยังสอดคล้องกับ วิสุทธิ ตรีเงิน ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดขั้นพื้นฐานด้วยการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และเทคนิคการเรียนรู้แบบ K - W - L เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของเปลือกโลกและอากาศ พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 (วิสุทธิ ตรีเงิน, 2557)

2. ทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาประวัติศาสตร์ เรื่องอาณาจักรธนบุรี โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.03 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.33 โดยพบว่าทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้สึกสนใจการเรียนมากขึ้นโดยการกำหนดปัญหาหรือสถานการณ์มาให้ นักเรียนได้คิดร่วมกันคิดวิเคราะห์ ถึงปัญหา ฝึกทักษะการสืบค้น ค้นหาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้

อื่น ๆ ทำให้เกิดทักษะการจำแนกเป็นความสามารถในการแยกแยะส่วนต่าง ๆ ของเรื่องราวที่เกิดขึ้นออกเป็นส่วน ๆ ทำให้เข้าใจได้ง่ายโดยมีหลักในการแยกส่วนต่าง ๆ และบอกรายละเอียดได้ ทักษะการจัดหมวดหมู่เป็นความสามารถในการจัดประเภทเหตุการณ์ กลุ่มสิ่งที่มีความคล้ายคลึงกัน เข้าด้วยกัน โดยลักษณะหรือคุณสมบัติที่เป็นประเภทเดียวกัน ทักษะการเชื่อมโยงเป็นความสามารถในการเชื่อมความสัมพันธ์ของข้อมูลเข้าด้วยกัน ทักษะการสรุปความเป็นความสามารถในการจับประเด็นและสรุปผลจากสิ่งที่กำหนดและสุดท้ายคือทักษะการประยุกต์เป็นทักษะในการนำความรู้หลักการทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้ในสถานการณ์สามารถคาดเดาพยากรณ์ ขยายความสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุทธิพงษ์ กันวะนา ได้ศึกษาผลการวิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อความพึงพอใจ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่าผลความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .05 อาจเนื่องจากการได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือมีกระบวนการและขั้นตอนที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นแสวงหาความรู้เพื่อให้ได้คำตอบและยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนาน มีความสุขในการเรียน รู้จักแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบต่อเพื่อนร่วมงาน (สุทธิพงษ์ กันวะนา, 2558) และสอดคล้องกับ วิชุดา วงษ์เจริญ ได้ศึกษาวิจัยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีเสมือนจริงเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีเสมือนจริง สูงกว่าก่อนเรียนโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 (วิชุดา วงษ์เจริญ, 2561) และยังสอดคล้องกับไพเราะ สุตธรรม และลัดดา ศิลาน้อย ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโนนสำนั อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พัฒนาการของมนุษย์ในดินแดนไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประจำ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 มีคะแนนเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 79.00 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคิดเป็นร้อยละ 80.00 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 ซึ่งมีระดับในการพัฒนาการที่สูงมากขึ้น (ไพเราะ สุตธรรม และลัดดา ศิลาน้อย, 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานคือ การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานในขั้นตอนแรกนักเรียนกำหนดปัญหา ครูควรเป็นผู้ชี้แนะแนวทาง ค่อยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัยและตั้งคำถาม โดยการเสริมแรงทางบวกที่หลากหลายให้กับนักเรียน และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปในการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน 1) ควรมีการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นต่าง ๆ 2) ควรมีการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนรูปแบบอื่น ๆ เพื่อเพิ่มความหลากหลายในการจัดการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). สอนประวัติศาสตร์ให้เด็กมีความสุข สนุกคิด. นนทบุรี: สหมิตรพรินติ้งแอนพับลิชชิง.
- ณิชาพัฒน์ ไชยเสนบดินทร์. (2557). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิตนา แหมมณี. (2556). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หุติยาภรณ์ ภูมิดอนมิ่ง. (2551). ความรู้ความเข้าใจในวิธีการทางประวัติศาสตร์ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ช่วงชั้นที่ 3 ถึง 4) ในจังหวัดขอนแก่น. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2550). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ไพเราะ สุตธรรม และลัดดา ศิลาน้อย. (2555). การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียน

- บ้านโนนสำนัก อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิชุดา วงษ์เจริญ. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีเสมือนจริง
เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการ
สอน. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิสุทธิ ตรีเงิน. (2557). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการ
ทักษะการคิดขั้นพื้นฐานด้วยการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และเทคนิคการเรียนรู้
แบบ K-W-L. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สิริวรรณ ศรีพล. (2553). การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา. นนทบุรี: โรง
พิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุทธิพงษ์ กันวะนา. (2558). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนแบบ
ร่วมมือที่มีต่อความพึงพอใจ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียน วิชาสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุวรรณา วงษ์วีเชียร. (2553). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถใน
การแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนเรื่อง การคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ
ปัญหาเป็นฐานกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบหวม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาการสอนสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Barrows, H.S. (1996). Problem Based Learning in Medicine and Beyond : A Brief
Overview. San Francisco: Jossey-Bass.
- Robert, J. Marzano (2001). Designing a New Taxonomy of Educational Objectives.
California: Press, Inc.
- Torp and Sage. (1998). Problems as Possibilities: Problem-based Learning for K-
12 Education. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum
Development.

กลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด*

STRATEGIES FOR IMAGE PUBLIC RELATIONS OF PROVINCIAL COURTS

ถาวรีย งามสุต

Tavaree Ramasut

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Kamphaengphet Rajabhat University, Thailand

E-mail: rabbit_ramasut@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาพลักษณ์ของศาลจังหวัดตามการรับรู้และความต้องการเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของศาลจังหวัด 2) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ของศาลจังหวัด 3) พัฒนากลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด และ 4) ทดลองใช้ ประเมินผลการทดลองใช้ และประเมินกลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด การวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือ วิจัยเชิงปริมาณ และวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรศาลจังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร พิษณุโลก จำนวน 136 คน ผู้รับบริการ จำนวน 377 คน ผู้ให้ข้อมูลสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ แจกแจงความถี่ วิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาพลักษณ์ของศาลจังหวัดตามการรับรู้และความต้องการเกี่ยวกับภาพลักษณ์ ได้แก่ ด้านการให้บริการ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการบริหารจัดการ ด้านการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ ได้แก่ 2.1 ปัจจัยภายใน คือ ผู้บริหาร บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ 2.2 ปัจจัยภายนอก คือ สังคมและวัฒนธรรม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ผู้รับบริการ การเมือง กฎหมาย 3) การพัฒนากลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์ ได้แก่ กลยุทธ์ 1 พัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากร กลยุทธ์ 2 พัฒนาการให้บริการที่ทันสมัย กลยุทธ์ 3 พัฒนากลไกการประเมินผลการปฏิบัติงาน กลยุทธ์ 4 ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมการประชาสัมพันธ์ กลยุทธ์ 5 ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย 4) ทดลองใช้ ประเมินผลการทดลองใช้ และประเมินกลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์ ได้แก่ ทดลองใช้ คือ บุคลากรของศาลและประชาชน เอกสารการสร้างภาพลักษณ์ และนวัตกรรม ประเมินผลการทดลองใช้ จำนวน 21 คน และประเมินกลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์ ได้แก่ ความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

* Received 9 October 2020; Revised 18 December 2020; Accepted 19 December 2020

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การสร้างภาพลักษณ์, การประชาสัมพันธ์, ศาลจังหวัด

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to study the images of provincial courts by perception and the needs related to images of provincial courts, 2) to study the factors related to the images of provincial courts. 3) to develop the strategies for creating public relation's images and 4) to try out and assess the strategies for creating public relation's images of provincial courts. This research uses the Mixed Methods Research. (Qualitative Research and Quantitative Research) The tools used in the research were questionnaires and focus group discussion. The sample consisted provincial court at Kamphaeng Phet, Phichit and Phitsanulok Province 136 people and customer of 377 people. Focus group discussion informant 12 people the data analyzed by average, percentage, frequency distribution and analyze the content. The results of research were found as follows: 1) the images of provincial courts through people's perception and the needs related to images were as follows: for services, social responsibility, management and sufficient working. 2) The factors related to the images were as follows: 2.1 internal factors such as Administrator, Personnel, Budget, Materials and Management. 2.2 External factors such as Social and Culture, Technology, Economics, Customers and Politics. 3) The strategies for creating public relation's images as follows: The first strategy develops personnel's performance guideline. The second strategy develops modern services. The third strategy develops performance evaluation. The fourth strategy promotes innovation, public relations, and the fifth strategy, supporting modern informational technology systems. 4) The experiment and evaluate strategies for creating public relation's images were as follows: The experiment included court personnel and people, documents and innovation Agreement, appropriateness, possibility and utility.

Keywords: Strategy, Image Building, Public Relations, Provincial Courts

บทนำ

วิกฤตที่สังคมไทยเผชิญอยู่ในยุคแห่งความแตกแยกทางความคิด มักมีวาทะกรรมว่า “สองมาตรฐาน” ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง ขัดกับหลักการที่ควรจะเป็น คือ Equality before the Law ตามที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ทำให้ระบบกระบวนการยุติธรรมของไทยมักถูกตั้งคำถามมาอย่างต่อเนื่องถึงความน่าเชื่อถือและความเป็นธรรม ส่วนหนึ่งเกิดจากข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนรับรู้อย่างต่อเนื่องในหลายๆ กรณี อย่างกรณีทำให้สังคมไทยและประชาคมโลกเห็นอย่างชัดเจนมากขึ้นว่า ระบบยุติธรรมซื้อได้และถูกแทรกแซงโดยผู้มีอำนาจ ผลสะท้อนของสิ่งนี้อาจจะรุนแรง ปัญหาการสื่อสารที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นธรรมและความทัดเทียมกันโดยไม่มี ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นการแสดงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ ตามมาตรา 257 (2) ได้กำหนดให้การปฏิรูปประเทศต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือ สังคมมีความสุข เป็นธรรมและมีโอกาสทัดเทียมกัน เพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ประกอบกับตามมาตรา 258 ได้กำหนดให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ด้านกฎหมาย มีการกำหนดให้พัฒนาระบบฐานข้อมูลกฎหมายของรัฐโดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลกฎหมายได้สะดวก และสามารถเข้าใจเนื้อหาสาระของกฎหมายได้ง่าย และด้านกระบวนการยุติธรรม ได้กำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรม และมีกลไกช่วยเหลือประชาชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ รวมทั้งมีการบังคับตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม รวมทั้งการเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมให้แก่ประชาชน (คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560)

พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 หมวด 1 การปฏิรูปประเทศ ตามมาตรา 5 กำหนดถึงการปฏิรูปประเทศเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญโดยกำหนดเป้าหมายว่า สังคมมีความสุข เป็นธรรม และมีโอกาสทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งการปฏิรูปประเทศต้องสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งในแผนปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2560 – 2564 ได้กล่าวถึงกระบวนการยุติธรรมของไทยที่ผ่านมา ได้มีการปฏิรูปด้านโครงสร้างกระบวนการทำงานและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมาหลายครั้ง แต่ยังคงปรากฏข้อวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมทั้งในแง่ของความล่าช้า ข้อจำกัดในการเข้าถึงความเหลื่อมล้ำในการบังคับใช้กฎหมาย และความถูกต้องของการดำเนินงาน อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศ (พระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560, 2560) สถาบันศาลมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2561 – 2564 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานและพัฒนาองค์กรศาลยุติธรรม

ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติว่าศาลยุติธรรมเป็นสถาบันที่อำนวยความสะดวกเพื่อให้สังคมสงบสุข เป็นธรรมและเสมอภาคโดยยึดหลักนิติธรรม กำหนดพันธกิจ 4 ข้อ คือ 1) อำนวยความสะดวกเพื่อสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 2) พัฒนาและสร้างระบบสนับสนุนการอำนวยความสะดวกให้มีความรวดเร็ว สะดวกทันสมัยและเป็นสากล 3) เสริมสร้างความร่วมมือทางการศาลและกระบวนการศาลยุติธรรมไทยและต่างประเทศ 4) อำนวยความศรัทธาและความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกเพื่อความสงบสุขและความมั่นคงของสังคมไทยที่ยั่งยืน (สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2561)

การประชาสัมพันธ์ถือเป็นหัวใจในการเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร เสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และทัศนคติในเชิงบวกของประชาชนต่อองค์กร ปัจจุบันการประชาสัมพันธ์ของศาลยังขาดระบบที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ เช่น การจัดหาบุคคลมาทำหน้าที่ในงานประชาสัมพันธ์ ต้องคำนึงถึงบุคลิกภาพที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับของทุกคน ฝึกฝนในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่ศาล สร้างความประทับใจให้แก่ประชาชนผู้มาติดต่อราชการศาล เดิมมีการแต่งตั้งประชาสัมพันธ์ประจำโต๊ะทำงานเพื่อแนะนำข้อกฎหมาย เขียนคำร้อง คำแถลง ทำคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวแก่ประชาชนผู้ไม่รู้กฎหมายไม่มีทุนายความ แต่ปัจจุบันยุคแข่งขันเสนอข้อมูลข่าวสาร ต้องทำงานในเชิงรุก ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ภายในศาลหรือภายนอกศาล จำเป็นต้องปรับปรุงพัฒนาเพื่อให้มีประสิทธิภาพพร้อมที่จะทำการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุก รวมถึงกรณีที่ผู้บริหารของศาล คือ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหรือผู้อำนวยการศาลต้องย้ายตามวาระ งานประชาสัมพันธ์ไม่สามารถกระทำต่อเนื่อง ทำให้งานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ศักดา ร่ำริน, 2551)

ปัจจุบัน องค์กรให้ความสนใจต่อการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์เป็นองค์ประกอบการบริหารงานที่ช่วยให้องค์กรดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะองค์กรขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ภาพลักษณ์องค์กรเปรียบเสมือนสินทรัพย์อันมีค่าซึ่งยากจะประเมินได้ การสร้างภาพลักษณ์ต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์เพื่อมีความชื่นชมและเชื่อถือ เพราะภาพลักษณ์ (Image) คือ ข้อเท็จจริงบวกกับการประเมินส่วนตัว กลายเป็นภาพที่ฝังอยู่ในความรู้สึกของบุคคล มาจากการรับรู้ในความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานของหน่วยงานหรือองค์กร หากมีภาพลักษณ์ที่ดีประชาชนก็จะไว้วางใจ ศรัทธายอมรับและให้ความร่วมมือ สนับสนุน หากมีภาพลักษณ์ในเชิงลบ ประชาชนจะขาดความไว้วางใจ ไม่ยอมรับนับถือและขาดความร่วมมือ ภาพลักษณ์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อทุก ๆ องค์กร (เสรี วงษ์มณฑา, 2542)

จากความเป็นมาข้างต้น ความรู้สึกของประชาชนการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การได้รับความเป็นธรรม และการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ยังเป็นทัศนคติเชิงลบ การติดต่อราชการศาลยังมีความรู้สึกสับสน ยุ่งยาก ไม่ได้ความสะดวก เป็นเหตุให้ประชาชนไม่

อยากมาติดต่อ ภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งที่ควรสร้างขึ้น เพื่อสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อประชาชนในการมาติดต่อราชการ ทำให้ประชาชนรู้สึกได้ถึงการอำนวยความสะดวกที่เสมอภาค มีระบบที่รวดเร็ว สะดวก ทันสมัยและเป็นสากล มีความใกล้ชิดและเป็นที่พักของประชาชน สามารถสอบถามหรือหาความรู้ในด้านต่าง ๆ ได้ แม้ไม่มีคติความ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนากลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด อันเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในระบบกระบวนการยุติธรรมในด้านการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่ยอมรับสำหรับประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของศาลจังหวัดตามการรับรู้และความต้องการเกี่ยวกับภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ของศาลจังหวัด
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด
4. เพื่อทดลองใช้ ประเมินผลการทดลองใช้ และประเมินกลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัยบทความทางวิชาการต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ ดังนี้

1. วิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรศาลปฏิบัติงานในศาลจังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร และพิษณุโลก จำนวน 156 คน และประชาชนผู้รับบริการศาล ไม่จำกัดจำนวน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรศาลปฏิบัติงานศาลจังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร และพิษณุโลก จำนวน 136 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการตัดสินใจของผู้วิจัย และผู้รับบริการ จำนวน 377 คน ใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accident Sampling) เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่มีหลักเกณฑ์ ใครก็ได้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเครจซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

1.2 เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม

1.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1.3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ศาลจังหวัด

1.3.2 ศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างเสนอต่อประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ

1.3.3 นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิในด้านภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ (Content Validity) ด้านความสอดคล้อง ความถูกต้องเหมาะสม ความครอบคลุม และความครบถ้วนของข้อคำถาม จำนวน 5 ท่าน

1.3.4 นำผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (พิสนุ พองศรี, 2554) และพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

1.3.5 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ และนำข้อมูลมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีของครอนบาค

1.3.6 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4.1 ขออนุญาตขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานประสานชุมชนสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เพื่อขอความอนุเคราะห์หัวหน้าศาล จังหวัดอนุญาตให้ดำเนินการเก็บข้อมูล

1.4.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม ติดตามรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และนำข้อมูล ที่ได้ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของการตอบแบบสอบถาม เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล ในลำดับต่อไป

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล หาความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่ และวิเคราะห์เนื้อหา

2. วิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ศึกษาเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือเว็บไซต์ต่าง ๆ

2.2 ผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้พิพากษาสมทบมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 3 คน 2) ประนีประนอมประจำศาลจังหวัด มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 2 คน 3) ทนายความมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน และ 4) ผู้อำนวยการศาลระดับหัวหน้าฝ่าย ส่วนงานช่วยอำนวยการ ส่วนคลัง ส่วนช่วยพิจารณาคดี ส่วนบริการประชาชนและ

ประชาสัมพันธ์ ส่วนใกล้เคียงและประณอมข้อพิพาท ส่วนคดี ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 4 คน

2.3 เครื่องมือในการวิจัย คือ การสนทนากลุ่ม

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4.1 ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรถึงศาลจังหวัด เพื่อเชิญบุคลากรเข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม โดยส่งหนังสือและประเด็นในการสนทนากลุ่ม ให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มด้วยตนเอง

2.4.2 จัดประชุมการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับภาพลักษณ์การประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด ในวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2562 ณ ห้องประชุมศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดกำแพงเพชร

2.4.3 ดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยนำเสนอประเด็น ในการสนทนากลุ่มตามการรับรู้ของประชาชนและความต้องการเกี่ยวกับภาพลักษณ์เพื่อ การประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด โดยให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มแสดงความคิดเห็นเพื่อยืนยันผลที่ได้ จากแบบสอบถามและขอความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว และสรุปผลที่ได้

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.5.1 วิเคราะห์เนื้อหาจากความเห็นของผู้ร่วมสนทนากลุ่มใน ประเด็นสภาพที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ของศาลจังหวัดตามการรับรู้ของประชาชนจาก การจดบันทึกที่ได้จากการสนทนากลุ่ม

2.5.2 ผู้วิจัยสรุปประเด็นการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสภาพ ความต้องการ ในด้านภาพลักษณ์

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

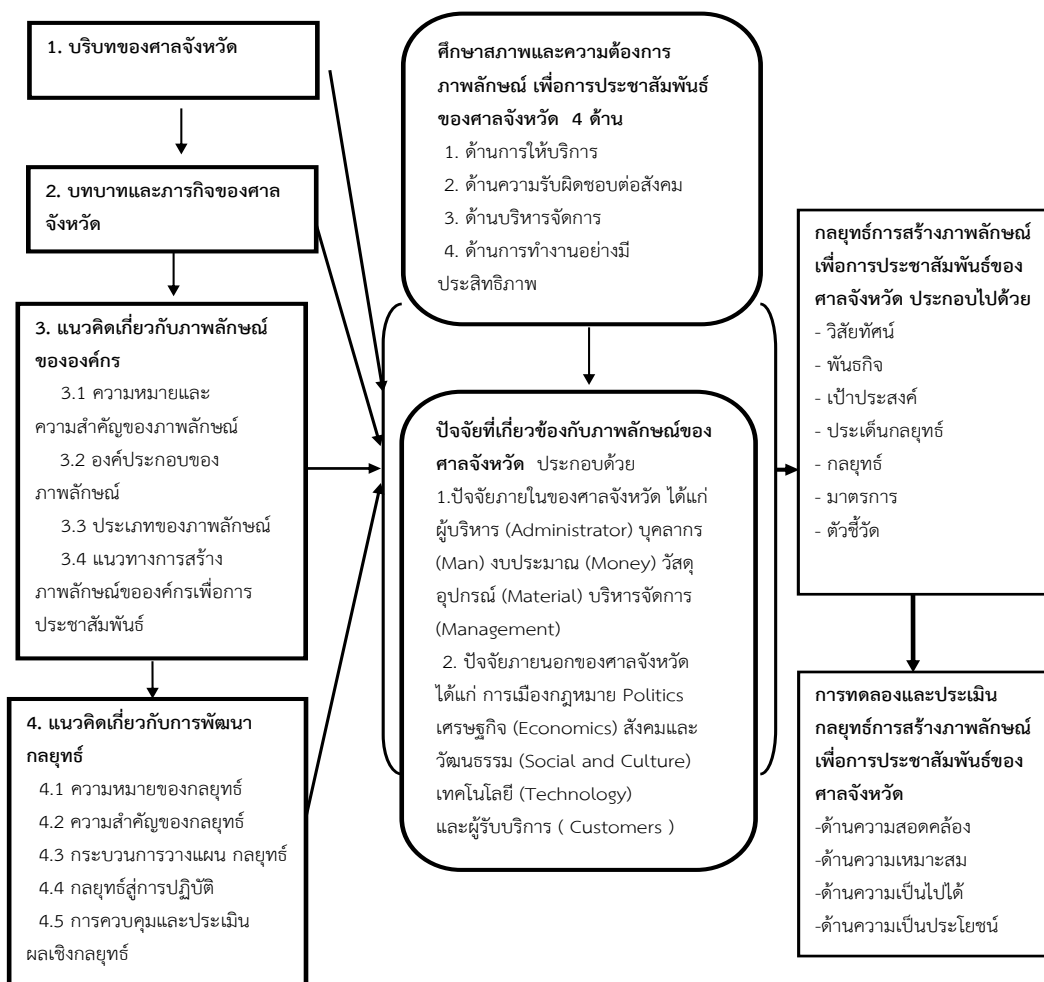
1. ภาพลักษณ์ของศาลจังหวัดตามการรับรู้และความต้องการเกี่ยวกับ ภาพลักษณ์ ได้แก่ ด้านการให้บริการ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการบริหารจัดการ และด้านการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ 2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สังคมและวัฒนธรรม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ผู้รับบริการ และการเมือง กฎหมาย

3. พัฒนากลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์ 1 พัฒนาการ ปฏิบัติงานของบุคลากร กลยุทธ์ 2 พัฒนาการให้บริการที่ทันสมัย กลยุทธ์ 3 พัฒนากลไก การประเมินผลการปฏิบัติงาน กลยุทธ์ 4 ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมการประชาสัมพันธ์ และ กลยุทธ์ 5 ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย

4. การทดลองใช้ ประเมินผลการทดลองใช้ และประเมินกลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์ ได้แก่ 1) การทดลองใช้ คือ บุคลากรของศาลและประชาชนทั่วไป เอกสารการสร้างภาพลักษณ์ และนวัตกรรม 2) ประเมินผลการทดลองใช้ จำนวน 21 คน ได้แก่ ผู้พิพากษาสมทบ จำนวน 7 คน ผู้ประนีประนอมประจำศาล จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการข้าราชการศาลระดับชำนาญการพิเศษผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าส่วนงานช่วยอำนวยการ ส่วนคลัง ส่วนช่วยพิจารณาคดี ส่วนบริการประชาชนและประชาสัมพันธ์ ส่วนไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ส่วนคดี จำนวน 5 คน ทนายความ จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญระดับปริญญาเอก จำนวน 3 คน และ 3) ประเมินกลยุทธ์ ได้แก่ ความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ภาพลักษณ์ของศาลจังหวัดตามการรับรู้และความต้องการเกี่ยวกับภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด พบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการให้บริการ มีบุคลากรเพียงพอ ตอบคำถามถูกต้อง ชัดเจน ตรงตามความต้องการของผู้สอบถาม บริการด้วยความเสมอภาค ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ช่วยเหลือประชาชนที่มีปัญหาด้านทนายและการจัดการคดี ไม่คิดค่าใช้จ่าย การประกันตัวโดยใช้เครื่องติดตามตัวระบบอิเล็กทรอนิกส์ ด้านการบริหารจัดการ อาคารสถานที่ทันสมัย เหมาะสมต่อกระบวนการยุติธรรม มีมาตรการรักษาความปลอดภัย การสร้างภาพลักษณ์ และความโปร่งใสในการบริหารงานงบประมาณ ด้านการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ปฏิบัติหน้าที่รวดเร็ว ถูกต้อง ซื่อสัตย์ สุจริต

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ของศาลจังหวัด การสนทนากลุ่ม พบว่า 1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ด้านผู้บริหาร มีทักษะในการบริหารงานตามหลักนิติธรรม มีความโปร่งใส ด้านบุคลากร มีความรับผิดชอบในหน้าที่ และมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ ด้านงบประมาณ เหมาะสมและเพียงพอ จัดทำระบบควบคุมงบประมาณที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ ด้านวัสดุอุปกรณ์ เหมาะสม สะดวกต่อการใช้งาน และด้านการบริหารจัดการ การบริหารงานบุคลากรมีความเหมาะสม 2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สังคมและวัฒนธรรม มีการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่น เทคโนโลยี ประชาสัมพันธ์ความรู้เรื่องกฎหมายที่หลากหลาย ระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างศาลจังหวัดทั่วประเทศ เศรษฐกิจ กลุ่มจังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ มีกิจกรรมทางการค้าและการเกษตรค่อนข้างดี ส่งผลให้ประชาชนมีรายได้ค่อนข้างสูง ประชาชนเข้าถึงสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของโซเชียลมีเดียได้ง่ายขึ้น ผู้รับบริการ ผู้ให้บริการตรงกับความต้องการกับผู้รับบริการ ได้รับการบริการที่เสมอภาค เป็นธรรม และการเมือง กฎหมาย มีนโยบายแบบบูรณาการของสำนักงานศาลยุติธรรม ที่ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของศาล

3. พัฒนากลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด พบว่า กลยุทธ์ 1 พัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากร กลยุทธ์ 2 พัฒนาการให้บริการที่ทันสมัย กลยุทธ์ 3 พัฒนากลไกการประเมินผลการปฏิบัติงาน กลยุทธ์ 4 ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม การประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงประชาชน กลยุทธ์ 5 สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย และครอบคลุมแก่ผู้รับบริการ ใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์

4. ทดลองใช้ ประเมินผลการทดลองใช้ และประเมินกลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์ พบว่า 1) ทดลองใช้ ได้แก่ กลยุทธ์ 2 พัฒนาการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเกิดการรับรู้ อย่างแพร่หลายและทั่วถึง และกลยุทธ์ 5 สนับสนุนการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย และครอบคลุมแก่ผู้รับบริการ 2) ประเมินผลการทดลองใช้กับบุคลากรและประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกณฑ์การคัดเลือกบุคลากรและประชาชนเป็นผู้ทดลองใช้ ระดับความเหมาะสมอยู่ใน

ระดับมาก คู่มือการทดลองใช้มีการเขียนขั้นตอนชัดเจน 3) ประเมินกลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์ พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. ภาพลักษณ์ของศาลจังหวัดตามการรับรู้และความต้องการเกี่ยวกับภาพลักษณ์ ดังนี้ ด้านการให้บริการ อยู่ในระดับมาก พบว่า ศาลมีบุคลากรเพียงพอ สนทนากลุ่ม พบว่า บุคลากรสามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง ชัดเจน มีการฝึกอบรม และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ให้บริการด้วยความเสมอภาค มีความกระตือรือร้นในการให้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิยะดา ลพโกชน์ เรื่อง การพัฒนาการให้บริการประชาชนของศาลแขวงพระนครเหนือ พบว่า ด้านบุคลากร จัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากรในการให้บริการประชาชนเพื่อสร้างจิตสำนึก มีการจัดประกวดให้รางวัลเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการที่เป็นเลิศ และประเมินผลการปฏิบัติของบุคลากรทุก 3 เดือน (วิยะดา ลพโกชน์, 2558)

ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม อยู่ในระดับมาก สนทนากลุ่ม พบว่า ศาลให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านทนายและจัดการคดี โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย การประกันตัวโดยใช้เครื่องติดตามตัวระบบอิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรหมเพ็ญ วงษ์คำลือ เรื่อง แนวทางพัฒนาการบริการของศาลจังหวัด แม่สอด พบว่า ศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานของรัฐ มีข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีเป็นที่พึ่งของสังคมในความเป็นกลางและความถูกต้อง จึงมีการปรับปรุงแก้ไขให้มีการพัฒนาการบริการของศาลยุติธรรม (พรหมเพ็ญ วงษ์คำลือ, 2553)

ด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก สนทนากลุ่ม พบว่า จัดอาคารสถานที่ทันสมัย เหมาะสม มีมาตรการรักษาความปลอดภัย มีนโยบายในการสร้างภาพลักษณ์ และโปร่งใสในการบริหารงานงบประมาณ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kevin Lane Keller ที่กล่าวถึงการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรในด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม (Working Environment) เช่น สถานที่เอื้ออำนวยต่อผู้ที่มาติดต่อในองค์กร มีสิ่งแวดล้อมที่ดี อาคารและสถานที่มีความทันสมัย ซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์ของผู้ที่มาติดต่อด้วย (Kevin Lane Keller, 2008)

ด้านการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก สนทนากลุ่ม พบว่า บุคลากรปฏิบัติหน้าที่รวดเร็ว ถูกต้อง ซื่อสัตย์ สุจริต มีภาพลักษณ์น่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับต่อประชาชน บุคลากรต้องเพิ่มความเชื่อมั่นศรัทธาในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของ รัชณี วงศ์สุมิตร กล่าวถึง กลยุทธ์สร้างภาพลักษณ์องค์กรที่น่าเชื่อถือ และสอดคล้องต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน เพราะบุคลากรในหน่วยงานเปรียบเสมือนตัวแทนที่สร้างความประทับใจหรือความเกลียดชังให้แก่ผู้มาติดต่อกับองค์กร (รัชณี วงศ์สุมิตร, 2547)

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด ได้แก่

2.1 ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้บริหาร สนทนากลุ่ม พบว่า มีทักษะในการบริหารงานตามหลักนิติธรรม มีความโปร่งใส มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพรัตน์ อภิวิมลลักษณ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้พิพากษาหัวหน้าศาลในศาลยุติธรรม พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำมี 4 อย่าง คือ ความรู้และประสบการณ์ในวิชาชีพ มนุษย์สัมพันธ์และบุคลิกภาพ ความรู้และทักษะในการบริหารคุณธรรมและจริยธรรม (นพรัตน์ อภิวิมลลักษณ์, 2559)

บุคลากร พบว่า สนทนากลุ่ม มีความผิดชอบในหน้าที่ และมีส่วนร่วมของการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด มีบุคลากรเพียงพอ สามารถถ่ายทอดความรู้และทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วียะดา ลพโภชน์ เรื่อง การพัฒนาการให้บริการประชาชนของศาลแขวงพระนครเหนือ พบว่า บุคลากรต้องมีความรับผิดชอบมีจิตสำนึกและกระตือรือร้นต่อการปฏิบัติหน้าที่ ร่วมมือร่วมใจใน

งบประมาณ การปฏิบัติงานนโยบายที่ได้กำหนดไว้ ให้บริการที่กระชับลดเวลา ประหยัดทรัพยากร (วียะดา ลพโภชน์, 2558) พบว่า ศาลจังหวัดมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมและเพียงพอ สนทนากลุ่ม คือ จัดทำระบบควบคุมงบประมาณที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ชุมพล จันทราทิพย์ กล่าวถึง การแบ่งส่วนราชการภายในศาลจังหวัด ประกอบด้วยส่วนงานที่มีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์และบริการทั้งประชาชนและผู้ติดต่อราชการ ส่วนคลังมีหน้าที่ คือ การเงินนอก - ในงบประมาณ รับ - จ่ายเงินในคดี การสำรวจงบประมาณจ่ายและการเก็บรักษาเงินและเอกสารทางการเงิน (ชุมพล จันทราทิพย์, 2550)

วัสดุอุปกรณ์ พบว่า อุปกรณ์ของศาล เหมาะสม สะดวกต่อการใช้งาน สนทนากลุ่ม คือ มีความพร้อมต่อการใช้งานประชาสัมพันธ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่งนภา พัตรปรีชา ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์ถึงองค์กรที่ดี น่าเชื่อถือ ยอมรับได้ ดังนี้ คุณภาพการจัดการ (Quality of Management) คุณภาพสินค้าบริการ (Quality of Products and Services) นวัตกรรมใหม่ ๆ (รุ่งนภา พัตรปรีชา, 2556)

บริหารจัดการ พบว่า การบริหารงานบุคลากรมีความเหมาะสม ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ สนทนากลุ่ม คือ ผู้บริหารมีการบริหารงาน เพื่อพัฒนาการประชาสัมพันธ์ สอดคล้องกับแนวคิดของการสร้างภาพลักษณ์องค์กร James R. Gregory & Jack G. Wiechmann กล่าวถึงการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กร 1) รับรู้ความต้องการกลุ่มเป้าหมาย 2) กำหนดทิศทางการชัดเจน 3) รู้จักภาพลักษณ์ขององค์กร 4) จุดเน้น 5) การสร้างสรรค์ 6) ความคงเส้นคงวา 7) การประชาสัมพันธ์ (James R. Gregory & Jack G. Wiechmann, 2002)

2.2 ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สังคมและวัฒนธรรม พบว่า ส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่น ความช่วยเหลือจากองค์กรอื่น ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการประชาสัมพันธ์ยังมีน้อย สนทนากลุ่ม พบว่า มีการประชาสัมพันธ์ สร้างกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาชน เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี สอดคล้องกับการแนวคิดของ รัชนี้ วงศ์สุมิตร กล่าวถึงกลยุทธ์ในการสร้างภาพลักษณ์องค์กรที่ดี น่าเชื่อถือ และสอดคล้องต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน การสร้างภาพลักษณ์ ได้แก่ การกระทำที่สร้างประโยชน์และรับผิดชอบต่อสังคม (รัชนี้ วงศ์สุมิตร, 2547)

เทคโนโลยี พบว่า การประชาสัมพันธ์เรื่องกฎหมายที่หลากหลายทำให้เกิดประสิทธิภาพ ระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างศาลจังหวัดทั่วประเทศ สนทนากลุ่ม พบว่า สามารถเข้าถึงข้อมูลและใช้ข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็ว แต่เครื่องมือและเทคโนโลยียังไม่เพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัษฎ์สุนัน ทิตาสิริจิราส เรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักงานศาลยุติธรรมประจำภาค 1 พบว่า สภาพการจัดการความรู้ขององค์กร ส่วนใหญ่ คือ การอบรม รองลงมา คือ การสอนงานและการประชุม โดยเฉพาะระบบโปรแกรมศาล (ญัษฎ์สุนัน ทิตาสิริจิราส, 2561)

เศรษฐกิจ พบว่า กลุ่มจังหวัดกำแพงเพชร พิชญ์โลก พิจิตร มีการค้าและการเกษตรค่อนข้างดี มีรายได้ค่อนข้างสูง เข้าถึงสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบโซเชียลมีเดีย สนทนากลุ่ม พบว่า ประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาของศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เรื่อง ปัจจัยหลักของแผนฟื้นฟูกิจการที่ดี: ผลต่อการพิจารณาคดีของศาล เพื่อความสำเร็จของธุรกิจและเศรษฐกิจไทย สำหรับโอกาส คือ สภาพทางเศรษฐกิจของประเทศที่ดีสังคมยอมรับ การฟื้นฟูกิจการ มีการสนับสนุนของรัฐบาล ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจและมีความเชื่อมั่นในกระบวนการเพิ่มมากขึ้น (ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2548)

ผู้รับบริการ พบว่า มีความพึงพอใจในการให้บริการที่เสมอภาคเป็นธรรม แต่ไม่ได้รับการบริการที่สะดวก รวดเร็ว สนทนากลุ่ม พบว่า มีการประชาสัมพันธ์และมีความรู้สึกที่ดีต่อภาพลักษณ์ การทำงานของศาลมีความซับซ้อน เพราะยึดหลักนิติธรรมในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ มนตรี กวินัญญานนท์ เรื่อง การเสริมสร้างจริยธรรมของส่วนราชการในกระทรวงมหาดไทยโดยคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด: ศึกษากรณีการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ พบว่า กระทรวงมหาดไทยมีจริยธรรมปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส (มนตรี กวินัญญานนท์, 2554)

การเมือง กฎหมาย พบว่า มีนโยบายแบบบูรณาการของสำนักงานศาลยุติธรรมที่ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของศาล แต่กฎหมาย ข้องก้ำกัณฑ์ และนโยบายมีความซับซ้อน สนทนากลุ่ม พบว่า ศาลมีนโยบายแบบบูรณาการ ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ตาม

นโยบายทางการเมือง และนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฬาลักษณ์ ญ ลำปาง เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ในศาลยุติธรรม ประกอบด้วย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศาลยุติธรรมมีความสัมพันธ์ เชิงบวกกับสมรรถนะหลักของข้าราชการศาลยุติธรรมทั้งในระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ ปัจจัยด้านบรรยากาศองค์การ ได้แก่ โครงสร้างองค์การ (จุฬาลักษณ์ ญ ลำปาง, 2557)

3. การพัฒนากลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากร ผู้บริหารให้บุคลากรพัฒนา อย่างต่อเนื่อง มีความพร้อมในการแข่งขัน และพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ปรีณ บุญฉวย เรื่องวัฒนธรรมองค์กร องค์การการเรียนรู้ กับประสิทธิผลองค์การ ของศาลยุติธรรม: ตัวแบบสมการโครงสร้าง พบว่า ระดับประสิทธิผลองค์การ ระดับปัจจัยด้าน วัฒนธรรมองค์การ และระดับปัจจัยด้านองค์การการเรียนรู้ของศาลยุติธรรม อยู่ในระดับสูง และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ ปัจจัยด้านองค์การการเรียนรู้และประสิทธิผลองค์การใน ภาพรวม ต่างมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ปรีณ บุญฉวย, 2556)

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบการให้บริการที่ทันสมัย ผู้รับบริการมีความประทับใจ และชื่นชมองค์กร งานบริการเป็นเครื่องมือในการสนับสนุน งานประชาสัมพันธ์ งานบริการ วิชาการ ต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ต้องขับเคลื่อนพัฒนางานบริการให้มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรวลัย รัตนมา เรื่อง แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการใช้ บริการประชาชนของข้าราชการศาลยุติธรรม จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ควรมีแผนผังและ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน มีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำ (ไพรวลัย รัตนมา, 2560)

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนากลไกการประเมินผลกระบวนการปฏิบัติงาน กระบวนการ เป็นระบบ ทันสมัย สามารถทำการวัดคุณค่าของบุคคลในการปฏิบัติงานภายในช่วงระยะเวลาที่ กำหนดว่าเหมาะสมกับมาตรฐานหรือไม่ ทั้งด้านบุคคลและผลการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ รัชณี นิธากร เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง พบว่า องค์ประกอบของระบบการประกัน คุณภาพภายใน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า คือ บุคลากร รองลงมา คือ การบริหารจัดการ จุดแข็ง คือ การมีระบบและกลไกในการประกันคุณภาพและมีผู้รับผิดชอบองค์ประกอบที่ชัดเจน (รัชณี นิธากร, 2555)

กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงประชาชน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และการใช้ประโยชน์จากความคิดใหม่ รวมถึงกระบวนการใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดผลดีในงานที่ปฏิบัติ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน รวมทั้งภาพลักษณ์ในมุมมอง ของประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของ วิรัช ลภีรัตนกุล ที่กล่าวว่า การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ควรใช้เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ ในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ เข้าถึงประชาชน และ เป้าหมาย (วิรัช ลภีรัตนกุล, 2549)

กลยุทธ์ที่ 5 สนับสนุนเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยและครอบคลุมแก่ผู้รับบริการอย่างเหมาะสม และการใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์และเกิดผลดีทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัตติสุนทร ทิตาสิริจิราภาส เรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักงานศาลยุติธรรมประจำภาค 1 พบว่า สภาพการจัดการความรู้ขององค์กร มีการจัดการความรู้ด้วยวิธีการอบรม รองลงมา คือ การสอนงานและการประชุม นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ โดยเฉพาะระบบโปรแกรมศาล (ญัตติสุนทร ทิตาสิริจิราภาส, 2561)

4. ทดลองใช้ ประเมินผลการทดลองใช้ และประเมินกลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด

4.1 การทดลองใช้ คือ กลยุทธ์ 2 พัฒนาการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้อย่างแพร่หลายและทั่วถึง และกลยุทธ์ 5 สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยครอบคลุมแก่ผู้รับบริการ ประชุมชี้แจงผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลยุทธ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ดิเรกฤทธิ์ เจนครองธรรม การพัฒนาสำนักงานศาลปกครองสู่องค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง พบว่า การบริหารเป็นไปอย่างต่อเนื่อง แต่มาตรการไม่ชัดเจน ไม่สามารถส่งผลที่เป็นรูปธรรมได้ คุณลักษณะร่วมที่พึงมีของสำนักงานศาลฯ ทั้ง 7 ปัจจัยว่า มุ่งสู่การพัฒนาที่ต่อเนื่อง การปฏิบัติชัดเจนเป็นรูปธรรม การปรับตัว การมีส่วนร่วม การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และความถูกต้อง (ดิเรกฤทธิ์ เจนครองธรรม, 2558)

4.2 ประเมินผลการทดลองใช้ กับบุคลากรและประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เสนอการคัดเลือกเพื่อเป็นผู้ทดลองใช้ ระยะเวลา คู่มือ กระบวนการ วางแผน ดำเนินการ เก็บรวบรวมข้อมูล สรุปผลการทดลอง ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ คู่มือการทดลอง ใช้มีการเขียนขั้นตอนชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ วิยะดา ธนสรรรณิข ที่แสดงแนวคิดการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน เป็นผลงานที่แสดงความเป็นชำนาญการ/เชี่ยวชาญในอาชีพ พัฒนาศักยภาพ ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติราชการ (วิยะดา ธนสรรรณิข, 2558)

4.3 ประเมินกลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด พบว่า ผลการประเมินในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก กระบวนการเหมาะสม สอดคล้อง ศึกษาปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ด้วยแบบสอบถามและยืนยันข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร พงศ์ภิญโญโอภาส เรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ผลการประเมิน มีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด (สุภาพร พงศ์ภิญโญโอภาส, 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ ชี้ให้เห็นถึงการสร้างภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัดมีความสำคัญ เนื่องจากมีประชาชนมาติดต่อที่ศาลเป็นจำนวนมาก และสิ่งสำคัญ คือ บุคลากรต้องมีจำนวนเพียงพอสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน โดยเน้นความซื่อสัตย์ สุจริต มีภาพลักษณ์น่าเชื่อถือ และสามารถช่วยเหลือประชาชนที่มีปัญหาได้นั่นก็คือ หากองค์กรใดมีสมาชิกที่เข้มแข็ง มีผลงานเป็นที่ปรากฏเป็นรูปธรรม มีการบริการที่เป็นเลิศ มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ภาพขององค์กรที่เกิดขึ้นในจิตใจของประชาชนย่อมเป็นภาพที่ดีน่าเชื่อถือ มีผลให้การปฏิบัติงานตามพันธกิจขององค์กรบรรลุเป้าหมายได้ ข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) ควรมีการประชุมบุคลากรในหน่วยงานศาลเพื่อชี้แจงวิธีการดำเนินงานและนำกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยนำไปใช้ 2) ควรมำกลยุทธ์ที่ได้เชื่อมโยงสู่ภาคีเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อการสร้างภาพลักษณ์การประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 3) ควรมีการจัดทำวิจัยในหลากหลายด้านเพื่อค้นหามุมมองในสร้างภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัด

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่องกลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัดจากเนื้อหาที่นำมาเขียนนี้ในบทความฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องกลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของศาลจังหวัดผู้วิจัยได้นำมาปรับเนื้อหาให้มีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์กับสถานการณ์ปัจจุบันของภาพลักษณ์ศาล

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์.
- จุฬาลักษณ์ ญ ลำปาง. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสมรรถนะหลักของข้าราชการศาลยุติธรรม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชุมพล จันทราทิพย์. (2550). พระธรรมนูญศาลยุติธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐสุมน ทิตาสิริจิราส. (2561). รูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค 1. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารองค์ความรู้. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ดิเรกฤทธิ์ เจนครองธรรม. (2558). การพัฒนาสำนักงานศาลปกครองสู่องค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง. ใน *ดัชนีนิพนธ์รัฐศาสตร์ดุฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นพรัตน์ อภิวิมลลักษณ์. (2559). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้พิพากษาหัวหน้าศาลในศาลยุติธรรม. ใน *ดัชนีนิพนธ์รัฐศาสตร์ดุฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ปริญ บุญฉวย. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กร องค์การการเรียนรู้กับประสิทธิภาพองค์กรของศาลยุติธรรม: ตัวแบบสมการโครงสร้าง. ใน *ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุฎิบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พรรณเพ็ญ วงษ์คำลือ. (2553). แนวทางพัฒนาการบริการของศาลจังหวัดแม่สอด. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- พระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 79 ก (31 กรกฎาคม 2560).
- พิสนุ พองศรี. (2554). การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ต้นแก้ว.
- ไพโรวัลย์ รัตนมา. (2560). แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนของข้าราชการศาลยุติธรรม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- มนตรี กวินัญชานนท์. (2554). การเสริมสร้างจริยธรรมของส่วนราชการในกระทรวงมหาดไทยโดยคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด: ศึกษากรณีการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้. ใน *ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รัชนิ วงศ์สุमित. (2547). หลักการประชาสัมพันธ์. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัชนิ นิธากร. (2555). กลยุทธ์การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง. ใน *ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุฎิบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- รุ่งนภา พัตร์ปรีชา. (2556). พลังแห่งการประชาสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิยะดา ธนสรรรณิข. (2558). การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

- วิยะดา ลพโกชน. (2558). การพัฒนาการให้บริการประชาชนของศาลแขวงพระนครเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- วิรัช ลภีรัตนกุล. (2549). หลักการประชาสัมพันธ์ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดา รำริน. (2551). งานประชาสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.
- ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2548). ปัจจัยหลักของแผนฟื้นฟูกิจการที่ดี: ผลต่อการพิจารณาคดีของศาลเพื่อความสำเร็จของธุรกิจและเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อทิตยา มิเลนเนียม.
- สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม. (2561). รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม.
- สุภาพร พงศ์ภิญโญโอบาส. (2555). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2542). การประชาสัมพันธ์: ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีระฟิล์มและโซเท็กซ์จำกัด.
- James R. Gregory & Jack G. Wiechmann. (2002). Branding Across Borders: A Guide to Global Brand Marketing. Retrieved January 5, 2016, from <https://www.amazon.com/Branding-Across-Borders-Global-Marketing/dp/0658009451>
- Kevin Lane Keller. (2008). Strategic Brand Management. (3rd ed.). Upper Saddle River: NJ: Pearson Prentice-Hall.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

การสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนา*

THE CREATING OF HAPPINESS WITH VOLUNTEER SPIRIT ACCORDING TO BUDDHISM

พระครูโฆสิตวัณณานุกูล

Phrakhrukositwattananukul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: moodee583@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา 2) พัฒนาการกระบวนการสร้างความสุขด้วยจิตอาสาของชุมชนบ้านปะโอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา และ 3) วิเคราะห์การสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนาม ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนานั้น เกิดจากอิทธิพลหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นให้มนุษย์มีจิตใจที่ดีงาม มีความเอื้อเฟื้อและเสียสละ เป็นผู้ที่มีประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นผู้มียุติธรรมกว้างขวาง มีจิตใจบริสุทธิ์ โดยหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสุขด้วยจิตอาสา ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักฆราวาสธรรม 4 หลักสาราณียธรรม 6 และหลักพรหมวิหาร 4 เป็นแนวปฏิบัติการพัฒนากระบวนการสร้างความสุขด้วยจิตอาสาของชุมชนบ้านปะโอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยชาวชุมชนบ้านปะโอมีพฤติกรรมเป็นผู้ที่พร้อมจะเสียสละเพื่อส่วนรวม ทั้งร่างกายและแรงใจ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตา ความขยัน ความอดทน ความซื่อสัตย์ ความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือผู้อื่น มีผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นแบบอย่างให้ปฏิบัติตามในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการช่วยเหลืออื่น ด้านการเสียสละต่อสังคม และด้านความมุ่งมั่นพัฒนา เมื่อวิเคราะห์การสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า เป็นการปฏิบัติจิตอาสาด้วยจิตใจบริสุทธิ์ ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน เสียสละเพื่อสังคมและมุ่งในพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกคนให้เกิดความสงบสุขร่มเย็น

คำสำคัญ: ความสุข, จิตอาสา, ชุมชนบ้านปะโอ, พระพุทธศาสนา

Abstract

The purposes of this article were 1) to study the process of happiness by volunteer spirit according to Buddhism, 2) to develop the process of creating happiness by volunteer spirit in Ban Pa - O community, Singhanakhon District, Songkhla Province and 3) to analyze the creation of happiness by volunteer spirit according to Buddhism. This research was a qualitative research focus on document and field study. The research instrument was in - depth interview. The sample consisted of 20 persons. The presentation was by the analytical description. The results of the research were found as follows: The process of creating happiness by volunteer spirit in accordance with Buddhism. This is due to the influence of Buddhist doctrines that focus on the human mind, be generous and selfless is someone who aims to benefit others Is a very hospitable person, pure heart. The doctrines related to creating happiness through volunteerism are: Sanggahavatthu 4, Iddhipadha 4, Garavasadhamma 4, Saranyyadhamma 6 and Brahma Vihara 4 as a guideline of practice. The development of the process of creating happiness with voluntary spirit of Ban Pa-O community, Singhanakhon District, Songkhla Province, whereby Ban Pa-O community people have behaviors that are ready to sacrifice for the public. Both physical and mental strength, be generous, kindness, diligence, patience, honesty Enthusiasm for helping others There were adults in the community as an example to follow in various areas, including helping others. The sacrifice to society and development commitment when analyzing the creation of happiness by volunteering according to Buddhism, it was found that the practice of volunteering with pure mind. Helping others without expecting rewards, make sacrifices for society and strive to improve the quality of life for everyone to achieve peace and tranquility.

Keywords: Happiness, Volunteer Spirit, Ban Pa - O Community, Buddhism

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านตามกระแสโลกาภิวัตน์และการไหลเข้ามาของวัฒนธรรมโลกที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไทยทั้งระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศ ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ในเชิงบวกก็คือ ทำให้คนมีโอกาสรู้จักวัฒนธรรมใหม่ ๆ เรียนรู้ถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมแบบพหุวัฒนธรรม แต่ในเชิงลบวัฒนธรรมที่แตกต่างสามารถ

สร้างค่านิยมการเป็นพวกเราพวกเขา ทำให้ผู้คนส่วนใหญ่มุ่งแสวงหาความสุขส่วนตัวมากกว่า การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ชุมชนเกิดภาวะต่างคนต่างอยู่ ความไว้วางใจและการช่วยเหลือ เกื้อกูลกันในสังคมลดลง มีความแตกแยกแบ่งฝักแบ่งฝ่ายและเกาะกลุ่มเอาตัวรอด ผลที่มาจาก การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา นำมาสู่การ เปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมไทยให้ผลกระทบทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะการเติบโตทางด้านวัตถุที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดอิทธิพลของ วัฒนธรรมบริโภคนิยม วัตถุนิยม และกระตุ้นโน้มน้าวส่งเสริมให้บุคคลโดยเฉพาะเยาวชนวัยหนุ่มสาวอันเป็นพลังสำคัญของสังคมในอนาคต ตั้งเป้าหมายของชีวิตที่เป็นการแสวงหาความมั่งคั่งและวิถีแบบฟุ้งเฟ้อ รักสบาย เน้นการแข่งขันเกิดความคิดเอาตัวใครตัวมันขาดจิตสำนึกสาธารณะหรือจิตอาสา (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม, 2552)

ปัญหาความเห็นแก่ตัวในสังคมที่มีการสะสมมานาน รวมถึงเหตุการณ์ที่คนไทยในหลายจังหวัดต้องพบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติและปัญหาอาชญากรรมอื่น ๆ มากมาย ทางสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้มีการทบทวนสถานะของประเทศไทยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ในด้านสังคมเศรษฐกิจไปพร้อม ๆ กันเพื่อความอยู่ดีมีสุขของทุกคน จึงได้มีการเน้นในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาส่งผลให้มีการรวมตัวและการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553) “จิตอาสา” เป็นลักษณะเป็นจิตที่ไม่มุ่งดูดยาต่อสังคมทุกคนต้องช่วยเหลือ ทำความดีให้เกิดในชุมชนเสมอ เราต้องยินดีในความดีของผู้อื่น และช่วยกันสร้างสรรค์ประเทศสู่ความเจริญก้าวหน้าตามแนวพุทธธรรม (พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันตภิกขุ), 2550) หรือความทุกข์ยากของผู้อื่น และปรารถนาเข้าไปช่วย ไม่ใช่ด้วยการให้ทาน ให้เงิน แต่ด้วยการสละเวลา ลงแรงเข้าไปช่วยด้วยจิตที่เป็นสุขที่ได้ช่วยผู้อื่น แต่การอาสาช่วยด้วยจิตวิญญานของมนุษย์ที่แท้จริง การสร้างสำนึกของจิตอาสาเป็นประตูที่เปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้ร่วมแก้ไขลดช่องว่าง ปรับแก้ปัญหบางอย่างในสังคม เช่น ปัญหาเยาวชน ปัญหาสิ่งแวดล้อมและอื่น ๆ ในสังคม โดยภาพรวม ปัจจุบันสังคมไทยตื่นตัวในเรื่องจิตอาสาและเคลื่อนไหวในเรื่องนี้มากขึ้น กระแสจิตอาสาแบบใหม่มีพลังในการเปลี่ยนแปลงแบบทวีคูณ แต่ไม่ครอบคลุมทุกประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและไม่สามารถกระจายตัวไปช่วยเหลือได้ในทุกพื้นที่ กระแสจิตอาสาในสังคมไทยมีมานาน แต่ยังขาดการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพ จิตอาสาเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง ฉะนั้น ถึงเวลาที่ต้องมองข้ามเรื่องกระแสและหันไปทำเรื่องนี้กันอย่างจริงจังจึงให้พลังของจิตอาสาสามารถสร้างผลกระทบในด้านดีเกิดแก่สังคมได้อย่างแท้จริง เครือข่ายจิตอาสากล่าวโดยคุณสมบัติเบื้องต้นที่เหล่าจิตอาสาควรมี

1. การเป็นอาสาหรืออาสาสมัครต้องรู้ตัวเองว่า มีศักยภาพในการช่วยเหลือสังคมในด้านไหนอย่างไร มีปัญหาหลากหลายที่ต้องประสบ และสิ่งที่สำคัญ คือ อาสาสมัคร

จะได้พัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง สืบเนื่องจากการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนอาสาสมัครและได้รับความช่วยเหลือ (ศุภรัตน์ รัตนมูขัย, 2548)

2. แม้จะเป็นจิตอาสาหรืออาสาสมัครก็ต้องมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ในระยะยาวด้วย ไม่ใช่แค่จะทำเมื่อไรที่ไหนก็ได้ และเสน่ห์ของจิตอาสา คือ การเปิดโอกาสให้ตนเองได้ขัดเกลาจิตใจโดยการลงแรง ลงความคิดช่วยเหลือผู้อื่น ลดการเอาแต่ได้ และเพิ่มการให้กับผู้อื่น หากมีบุคคลชี้แนะแนวทางหรือช่วยสร้างกระบวนการการเรียนรู้แล้ว จะยิ่งทำให้เกิดการพัฒนามากขึ้น (มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ, 2561)

3. ระหว่างการเป็นจิตอาสาหรืออาสาสมัคร ควรเรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นพร้อมทั้งเรียนรู้ประเด็นปัญหาอื่น ๆ ในสังคมให้มากขึ้น ไม่ใช่เพียงแค่ฝังตัวจิตอาสาที่ต้องพัฒนาดน หากแต่ฝังองค์กรหรือหน่วยงานที่เพาะเมล็ดพันธุ์อาสาสมัครต้องเฝ้าดูพุ่มฟักให้เติบโตใหญ่อย่างมีคุณภาพด้วย

ชุมชนบ้านปะโอ เป็นชุมชนหนึ่งที่อยู่ในอำเภอลำสนธิ จังหวัดสงขลา โดยชาวชุมชนบ้านปะโอมีพฤติกรรมโดยรวมเป็นผู้ที่พร้อมที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวม ทั้งร่างกายและแรงใจ พฤติกรรมที่แสดงออก คือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตา ขยัน อดทน มีความซื่อสัตย์ และมีความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือผู้อื่น

หลักพุทธธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสุขด้วยจิตอาสา ได้แก่ หลักสังคหัตถ์ 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักสาราณียธรรม 6 หลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งล้วนเป็นหลักพุทธธรรมที่สนับสนุนการสร้างจิตอาสาของบุคคลในชุมชนที่มีจิตใจดีงามต่อเพื่อนมนุษย์ โดยมีหลักการใน 3 ด้านที่พึงปฏิบัติ คือ 1) หลักอัตตัตถะ มีจุดหมายหมายเพื่อตน หรือประโยชน์ตน 2) หลักปรัตถะ มีจุดหมายเพื่อผู้อื่น หรือประโยชน์ผู้อื่น และ 3) หลักอุภยัตถะ มีจุดหมายร่วมกัน หรือประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์ของตนเองและประโยชน์ผู้อื่น

จากเหตุผลที่กล่าวมา การสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชน โดยผ่านกระบวนการการกล่อมเกลาพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของอาสาสมัครจิตอาสา ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นช่วยเหลือสังคม โดยมีจิตบริสุทธิ์และไม่หวังผลตอบแทน เหตุนี้เอง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนากระบวนการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาอาสาสมัครต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา
2. เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างความสุขด้วยจิตอาสาของชุมชนบ้านปะโอ อำเภอลำสนธิ จังหวัดสงขลา
3. เพื่อวิเคราะห์การสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) ร่วมกับการศึกษาภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์งานวิจัยครั้งนี้ จากเอกสารในชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและคัมภีร์ที่เกี่ยวข้อง

1.2 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์งานวิจัยครั้งนี้ จากเอกสารในชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ วิทยานิพนธ์ และหนังสือเอกสาร ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.3 นำข้อมูลที่ได้มารวบรวม เรียบเรียง ศึกษา และวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้น นำข้อมูลที่ได้มาจัดลำดับเนื้อหาแต่ละตอนเป็นหมวดหมู่แล้วจึงนำมาข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการที่สุดร่วมกับผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ในลำดับต่อไป

1.4 สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการความเป็นมา องค์ประกอบของความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา

2. การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการที่เกี่ยวข้องกับพัฒนากระบวนการสร้างความสุขด้วยจิตอาสาของชุมชนบ้านปะโอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

2.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ความคิดเห็นโดยกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.2 กำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษา โดยการสัมภาษณ์ความคิดเห็นในประเด็นการสร้างความสุขด้วยจิตอาสา โดยวางแผนเรื่องกรอบระยะเวลาและวิธีการดำเนินการ

2.3 ออกแบบเครื่องมือในการสัมภาษณ์ความคิดเห็นกลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดประเด็นหัวข้อการสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบและรับรองจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นที่ยอมรับ

2.4 จัดเตรียมความพร้อมในการเข้าสัมภาษณ์รายบุคคลในกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำข้อคิดเห็นและประเด็นสาระสำคัญมาวิเคราะห์และสรุปผลเชื่อมโยงกับผลการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร

2.5 สรุปผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลพร้อมเสนอผลการศึกษาค้นคว้าทั้งเชิงเอกสารและผลจากการจัดสนทนากลุ่ม โดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) แล้วจึงนำมาเรียบเรียง วิเคราะห์ และสรุปผล ตามลำดับเพื่อจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. พื้นที่ดำเนินการวิจัย พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ ชุมชนบ้านปะโอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีเกณฑ์พิจารณาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจิตอาสาในด้านต่าง ๆ เช่น กิจวัตรประจำวัน การปฏิบัติตนช่วยเหลือชุมชน การมีส่วนร่วมในจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน และการสังคมสงเคราะห์อื่น ๆ ได้แก่ 1) ผู้นำพระภิกษุสงฆ์และพระภิกษุสงฆ์ 2 รูป 2) ผู้นำชุมชน 3 คน 3) จิตอาสา 15 คน รวมทั้งสิ้น 20 รูป/คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนา” มีผลการวิจัย ดังนี้

กระบวนการสร้างความความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่าพระพุทธศาสนาถือว่า รากฐานของศีลธรรมที่สร้างมนุษย์ขึ้นมาได้อย่างสมบูรณ์แบบ ย่อมต้องมีจิตใจที่ดี มีความเอื้อเฟื้อ เสียสละ เป็นผู้ที่มีเมตตาประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยกว้างขวาง มีจิตใจบริสุทธิ์สมลักษณะมหาบุรุษ โดยยึดหลักที่ว่า “การใดที่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ก็พยายามทำการนั้นให้สำเร็จลุล่วงไป แม้จะต้องเสียสละประโยชน์ส่วนตนไปบ้าง ก็ไม่ควรนำมาคำนึงถึง โดยเนื้อแท้ หมายถึง ได้รับความสุขทางใจอย่างแท้จริง คือ ทำให้เราภูมิใจและอิ่มใจ

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสุขด้วยจิตอาสา ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักขรรยาวาสธรรม 4 หลักสาราณียธรรม 6 หลักพรหมวิหาร 4 โดยหลักพุทธธรรมทั้งหมดที่กล่าวมา ล้วนเป็นหลักพุทธธรรมที่สนับสนุนการสร้างจิตอาสาของบุคคล ของชุมชนที่มีจิตใจดีงามต่อเพื่อนมนุษย์ โดยมีหลักการใน 3 ด้านที่พึงปฏิบัติคือ

1. อัตตตถะ คือ จุติมุ่งหมายเพื่อตน หรือประโยชน์ตน ซึ่งพึงทำให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง หรือพัฒนาชีวิตของตนเองขึ้นไปให้ได้ถึง

2. ปรัตถะ คือ จุดหมายเพื่อผู้อื่น หรือประโยชน์ผู้อื่น คือ ประโยชน์ ซึ่งมีลักษณะเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้ด้วยการชักนำ สนับสนุนให้เขาพัฒนาชีวิตของเขาขึ้นไปตามลำดับ

3. อุภยัตถะ คือ จุดหมายร่วมกัน หรือประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์สุขและความดีงามร่วมกันของชุมชนหรือสังคม รวมทั้งสภาพแวดล้อมและปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งพึงช่วยกันสร้างสรรค์บำรุงรักษาเพื่อเกื้อหนุนให้ทั้งตนและผู้อื่นก้าวไปสู่จุดหมาย

การพัฒนากระบวนการสร้างความสุขด้วยจิตอาสาของชุมชนบ้านปะโอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่า ชาวชุมชนบ้านปะโอมีพฤติกรรมโดยรวมแล้ว เป็นผู้ที่พร้อมที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวม ทั้งร่างกายและแรงใจ พฤติกรรมที่แสดงออก คือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตา ชยัน อดทน มีความซื่อสัตย์ มีความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือผู้อื่น ทั้งนี้เพราะชาวชุมชนปะโอ มีชีวิตครอบครัวที่ดี มีโรงเรียนและวัดช่วยสอนเยาวชนให้รู้จักการให้และการเสียสละ ไม่ให้เอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น สอนให้มีความขยัน อดทน สอนด้วยการใช้เหตุผล สอนให้มีคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นบุคคลมีความมุ่งมั่นและยอมรับระเบียบวินัยที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตั้งแต่เยาว์วัย โดยมีผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นแบบอย่างให้ปฏิบัติตาม ดังนี้

1. ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น กลุ่มจิตอาสาชุมชนบ้านปะโอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นกลุ่มบุคคลที่แสดงออกด้วยการเสียสละเวลา แบ่งปันสิ่งของ ทั้งร่างกายและแรงใจ เพื่อผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เพราะถือว่า ตนมีความสุขเมื่อได้ทำดี ด้วยความสมัครใจและเต็มใจ อีกทั้งตนรู้สึกเป็นสุขใจเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่น เพราะจิตอาสาชุมชนบ้านปะโอ มีหลักคิดว่า ใช้ชีวิตแบบ “มีแต่ให้” มากกว่า “เอาแต่ได้” โดยยึดหลักพุทธธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต เพราะหลักคำสอนช่วยให้คนเกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี อันมาจากการกระทำนั้น ๆ ซึ่งก็หมายถึง การทำดี - ได้ดี การทำชั่ว - ได้ชั่ว ที่เป็นเครื่องหมายส่งเสริมความมั่นคงในการยึดหลักพุทธธรรมในการประพฤติตน สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ ของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ที่ให้สัมภาษณ์ว่า เพราะมีครอบครัวที่พ่อแม่สั่งสอนลูกให้เป็นคนที่มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีวัดปะโอซึ่งเป็นวัดในชุมชน ช่วยอบรมศีลธรรมจริยธรรมให้ผู้คนรู้สึกเกลียดชังกลัวบาป นำไปสู่การประพฤติตนให้เป็นคนดี มีศีลธรรมตามคำสอนของพระพุทธศาสนา

2. ด้านการเสียสละต่อสังคม พฤติกรรมของจิตอาสาที่แสดงออกมา ได้แก่ การเสียสละร่างกาย แรงใจ รู้จักเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ เสียสละประโยชน์ที่ตนเองที่พึงได้รับการช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะชาวชุมชนปะโอตระหนักเสมอว่า ตนเอง คือส่วนหนึ่งของชุมชน ของสังคม ต้องมีความรับผิดชอบในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องของส่วนรวม หากมีปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคมชุมชน จิตอาสากลับมาบ้านปะโอถือว่าเป็นปัญหาของตนเองและชุมชนด้วยกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ต้องช่วยกันแก้ไข แต่ไม่ลืม

หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะหลักธรรมหรือคำสั่งสอนในศาสนาที่นับถือที่สอนให้คนทำความดี

3. ด้านความมุ่งมั่นพัฒนา เป็นการใฝ่หาความรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและผู้อื่น โดยช่วยรณรงค์ให้ผู้อื่นเข้าร่วมเป็นจิตอาสาด้วยกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในชุมชน ให้ความร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ มีความรับผิดชอบ ต่อสังคม มีความเพียรพยายามช่วยเหลือผู้อื่นทำสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกต้องและใช้เหตุผลตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ ไม่ละทิ้งหรือหลีกเลี่ยงการทำงาน มีความเพียรพยายามพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่น

วิเคราะห์การสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า การให้ต้องไม่หวังผลตอบแทน สิ่งที่ต้องเหมาะสม เป็นการให้แล้วก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงกับผู้รับ การให้กับบุคคลผู้ที่สมควรได้รับ นั่นคือ ผู้รับเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมที่จะได้รับสิ่งนั้นจริง ๆ รับผิดชอบต่อผู้ให้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ การให้ด้วยอาการที่เหมาะสมถูกต้อง เป็นการให้ด้วยความเคารพในความเป็นมนุษย์ของเขา ไม่ใช่ให้แบบผู้เหนือกว่า ซึ่งการสร้างความสุขด้วยจิตอาสาที่เหมือนการทำให้ผู้อื่นได้รับความสุข เป็นการให้ทางใจ การให้ความเห็นอกเห็นใจแก่ผู้อื่นที่มีทุกข์ การรับฟังความทุกข์ การพูดที่มีลักษณะเห็นอกเห็นใจ พูดเพราะเป็นปียวาจาหรือพูดให้กำลังใจ ทำให้ผู้รับมีความสุข ให้อภัยการทำงานทุกชนิด ทำโดยตั้งใจ ให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นหรือประโยชน์ต่อส่วนรวม ได้เสมอ ไม่ว่างานนั้นจะเป็นงานอะไรก็ตาม เราก็สามารถเสียสละเพื่อส่วนรวมได้เสมอ ด้วยความเต็มใจและจริงใจ หรือทั้งวัตถุสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ แม้กระทั่งการให้ความรู้ เป็นการช่วยในเรื่องการให้ความรู้ให้กับผู้ที่ไม่รู้ ได้เรียนรู้ โดยสามารถสรุป การสร้างจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนาใน 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น พุทธศาสนามีหลักจากะสอนให้ทุกคนรู้จักการเสียสละประโยชน์ส่วนตน พร้อมช่วยเหลือผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ส่วนจิตอาสาที่มีความสุขได้เมื่อมีการเสียสละแรงกาย แรงทรัพย์ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยเช่นกัน จึงมีความหมายไปในทางเดียวกัน คือ การกระทำที่มีการเสียสละทั้งด้านสิ่งของหรือแรงกายด้วยความเต็มใจ ไม่ใช่การกระทำในหน้าที่ เป็นกระทำโดยไม่มีผู้ร้องขอ เลือกที่จะกระทำเอง เป็นการกระทำโดยไม่หวังผลตอบแทน และกระทำเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่น

2. ด้านการเสียสละต่อสังคม หลักสังคหวัตถุ 4 ในทางพุทธศาสนาสอนไว้ว่า เมื่ออยู่ร่วมกันในสังคม คนหลายคนอาศัยอยู่ร่วมกัน คนเหล่านั้นต้องรักใคร่ปรองดอง แบ่งปันกันตามฐานะ เพื่อความสุขความสงบ ความราบรื่นของสังคมที่มนุษย์เหล่านั้นอาศัยอยู่ สังคมนั้นจึงจะเข้มแข็ง สามัคคี และสงบสุข การทำงานจิตอาสา ก็ต้องมีการแบ่งปันในรูปสิ่งของหรือความรู้ การใช้คำพูดสุภาพอ่อนหวาน อันก่อให้เกิดไมตรีจิตต่อกัน การชวนชวน

ประพติบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์เพื่อผู้อื่นด้วยการวางตนเสมอต้นเสมอปลายให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และสภาพแวดล้อม

3. ด้านความมุ่งมั่นพัฒนา ในกระบวนการสร้างความสุขของจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยขอยกเอาพุทธจริยวัตรในการบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อเป็นการเน้นย้ำว่า พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การทำงานจิตอาสา ข้อที่ว่า โลกัตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์แก่โลก ซึ่งประกอบด้วยพุทธกิจประจำวัน 5 ประการ คือ ช่วงที่หนึ่ง คือ ช่วงเช้า พระพุทธเจ้าเสด็จบิณฑบาตเพื่อโปรดสัตว์โลก ช่วงที่สอง คือ เวลาเย็นพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมแก่คนทั่วไป ช่วงที่สาม คือ เวลาค่ำทรงให้อโวกาแก่พระภิกษุ ช่วงที่สี่ คือ เวลาเที่ยงคืน ทรงแสดงธรรมและตอบปัญหาแก่เทวดา และช่วงที่ห้า คือ เวลาใกล้รุ่ง ทรงตรวจดูสัตว์โลกและแสดงธรรมตามบารมีของบุคคลนั้น จะเห็นได้ว่า ตลอดทั้งวันพระพุทธเจ้าทรงทำงานเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นอยู่ตลอด จึงมีความหมายเป็นไปในแนวสร้างความสุขของจิตอาสาบ้านปะโอ เช่นเดียวกัน เพราะการทำงานจิตอาสาเป็นการทำงานเพื่อส่วนรวมโดยต้องอาศัยหลายคนช่วยกัน ปฏิบัติหน้าที่ของตนและเผื่อแผ่ถึงผู้อื่นด้วยการช่วยเหลือกัน ทำเพื่อประโยชน์ของสาธารณชนและเพื่อส่วนรวมต่อสังคมและต่อประเทศชาติบ้านเมือง

อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง “การสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนา” มีผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. กระบวนการสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า พระพุทธศาสนาถือว่า รากฐานของศีลธรรมที่สร้างมนุษย์ขึ้นมาได้อย่างสมบูรณ์แบบ ย่อมต้องมิจิตใจที่ดี มีความเอื้อเฟื้อ เสียสละ เป็นผู้ที่มีประโยชน์แก่ผู้อื่น ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงทิพย์ อันประสิทธิ์ เรื่อง “รูปแบบการขัดเกลาทางสังคม เพื่อเสริมสร้างจิตอาสาในชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบางน้ำหวาน อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” พบว่า 1) ชาวชุมชนได้ให้ความหมายจิตอาสา คือ การกระทำด้วยใจจริงช่วยเหลือด้วยความบริสุทธิ์ใจ ทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้เท่าที่ตนทำได้ อย่างไม่ยอมนิ่งเฉย เพื่อที่จะนำชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งด้วยการที่เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ 2) การขัดเกลาทางสังคมผ่านสถาบันต่าง ๆ คือ 1) ครอบครัว ได้แก่ การอบรม/สั่งสอนด้วยวาจา การทำตนให้เห็นเป็นแบบอย่าง การลงโทษ การสร้างแรงจูงใจด้วยการให้รางวัล สร้างกฎเกณฑ์/ข้อตกลงร่วมกัน การให้เรียนรู้ด้วยตนเอง 2) ศาสนา ได้แก่ การอบรม/สั่งสอนด้วยวาจา สร้างกฎเกณฑ์/ข้อตกลงร่วมกัน การให้เรียนรู้ด้วยตนเอง และ 3) โรงเรียน ได้แก่ การอบรม/สั่งสอน ด้วยวาจา การลงโทษ การให้รางวัล การทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง 3) การเปรียบเทียบการขัดเกลาทางสังคมแต่ละสถาบัน วิธีการที่ทุกสถาบันใช้คือการขัดเกลาทางสังคม ทั้งครอบครัว ศาสนาและโรงเรียน (ดวงทิพย์ อันประสิทธิ์, 2555) และสอดคล้องกับงานของ สมโภชน เอี่ยมสุภาจิต

เรื่อง “การปรับพฤติกรรม” ที่กล่าวว่า วิธีการเสริมสร้างลักษณะจิตอาสาให้กับคนในชุมชนนั้น จะเริ่มจากการปลูกฝังให้ตระหนัก ถึงความสำคัญของจิตอาสา และให้มีการเตรียมความพร้อม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ด้านความรู้ และการติดต่อสื่อสาร พร้อมกับการสร้างความเชื่อมั่นในตน และการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ความจริงแล้ว คนเราต่างก็มีจิตอาสาที่อยู่ในตัวเอง ด้วยกันทั้งนั้น เพียงแต่รอให้มีการกระตุ้น หรือมีการเร้าจากภายนอก เพื่อให้เกิดความมั่นใจ และแสดงออกมาในช่วงเวลาที่เหมาะสม ก็พร้อมที่จะเสียสละช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2526)

2. การพัฒนากระบวนการสร้างความสุขด้วยจิตอาสาของชุมชนบ้านปะโอ อำเภอลี้ จังหวัดสงขลา พบว่า จิตอาสาตามความหมายของชาวชุมชนบ้านปะโอ สรุปได้ว่าเป็น การทำงานด้วยความสมัครใจ ช่วยเหลือด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่นิ่งเฉยดูตาย เพื่อพัฒนา ชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง ด้วยการเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ เช่นกรณี การเก็บเกี่ยวข้าว ของชาวชุมชนปะโอ ที่กล่าวขานตามภาษาถิ่นว่า “นาวาน” “ไหว้วาน” คือ การช่วยกันทำสิ่งใด สิ่งหนึ่ง โดยไม่มีค่าตอบแทน เหมือน “การลงแขก” ในภาษาภาคกลางมีกระบวนการขัดเกลาจิต อาสาซึ่งเป็นกระบวนการจัดประสบการณ์ทางสังคม แก่บุคคลผู้เป็นสมาชิกของสังคมจิตอาสา สอดคล้องงานวิจัยของ ทศพล ดำแดง เรื่อง “การรับรู้ชีวิตและความตายกับความองอาจทาง จิตใจ กรณีศึกษาอาสาสมัครธรรมรักษามิตร วัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี” พบว่า จิตอาสา หมายถึงคนที่มีจิตใจอาสาช่วยเหลืออยากให้ผู้อื่นมีความสุขคนที่มาร่วมกิจกรรมจิตอาสา ก็คือ “อาสาสมัคร” คือ บุคคลที่อาสาเข้ามาช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจ เสียสละเพื่อ ช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เพื่อจะหล่อหลอมความเชื่อ ทศนคติค่านิยม แรงจูงใจ และบุคลิกภาพของบุคคลโดยรวมให้บุคคลมีลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมสอดคล้องกับ ลักษณะที่สังคมปรารถนามีความสำคัญเพื่อ เรียนรู้ จากวิธีการที่สังคมนั้น ๆ ที่ใช้กันอยู่และการ ตอบสนองความต้องการต่าง ๆ มีองค์ประกอบแบ่งได้เป็น 3 ด้าน คือ การขัดเกลาทางด้าน จิตใจ เป็นเรื่องความคิดความเชื่อทัศนคติและค่านิยมที่สังคมเห็นว่ามีความคุณค่าในตัวเองและมีการ บำรุงเพื่อถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นหลังในสังคม การขัดเกลาทางด้านสติปัญญาได้แก่ การถ่ายทอด ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้ต่าง ๆ ทักษะความชำนาญ และการขัดเกลาด้านพฤติกรรม ได้แก่ การถ่ายทอดบรรทัดฐานทางสังคม บทบาททางสังคม และพฤติกรรมทางสังคม เพื่อให้เกิดการ แสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่สังคมเห็นว่าถูกต้องเหมาะสม (ทศพล ดำแดง, 2553)

3. วิเคราะห์การสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า ในทาง พระพุทธศาสนาถือว่า การให้โดยไม่หวังผลตอบแทน ก่อให้เกิดความสุขทั้งผู้ให้และผู้รับ ผู้ให้ ไปด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ ผู้รับมีความยินดีในสิ่งที่ได้รับ เป็นการให้แล้วก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง สอดคล้องกับการศึกษาของ ใจตนย์ ศรีวังพล เรื่อง “ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัคร สวพ. 91” พบว่า ผู้ที่มีจิตใจที่เป็นผู้ให้เช่นให้สิ่งของให้เงิน ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังร่างกายแรงสมอง ซึ่งเป็นการเสียสละ สิ่งของตนเองมีหรือแม้กระทั่ง

เวลาเพื่อแผ้วถางให้กับส่วนรวมอีกทั้งช่วยลด “อัตตา” หรือความเป็นตัวเป็นตนของตนเองลงได้บ้าง (ใจตนย์ ศรีวังพล, 2552) และสอดคล้องกับการศึกษาของ ทิพย์จร ฉายาสกุลวิวัฒน์ เรื่อง “ศึกษากระบวนการจิตอาสาตามหลักพระพุทธศาสนาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถาน” พบว่า แนวคิดทฤษฎีจิตอาสาตามหลักพระพุทธศาสนามีการนำหลักพุทธ ธรรมมาเกี่ยวพันกันแบ่งออกเป็น 5 หมวด คือ 1) หลักธรรมของผู้นำจิตอาสา ได้แก่ สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 สัมปยุตธรรม 7 และทศพิธราชธรรม 2) หลักธรรมขององค์กร ได้แก่ สัมปายะ 7 3) หลักธรรมของบุคคลในองค์กร ได้แก่ ทาน กัลยาณมิตรธรรม 7 ภาวนา และ จาคะ 4) หลักธรรมของการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ สาราณียธรรม 6 สัมมาวาจา ปิยวาจา และ อริยวินัย 5) กระบวนการสร้างจิตอาสาตามหลักพระพุทธศาสนา การประยุกต์หลักการพัฒนาดนตามแนวพระพุทธศาสนาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถาน ซึ่งได้จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของเสถียรธรรมสถาน สรุปได้ว่า การได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเสถียรธรรมสถานโดยการอาสารับใช้ เป็นผู้อยู่เบื้องหลัง เป็นเจ้าหน้าที่ที่ทำงานอย่างหนัก เจ้าหน้าที่เหล่าทั้งเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร เป็นทั้งจิตอาสา และยังได้รับการพัฒนาดนตามแนวพระพุทธศาสนา จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจอยู่ตลอด ทำให้เห็น สัจธรรมและมีชีวิตที่เป็นสุข (ทิพย์จร ฉายาสกุลวิวัฒน์, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัย เรื่อง “การสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนา” ผู้วิจัยได้ตกผลึกเป็นองค์ความรู้ใหม่ สรุปเป็นโมเดล คือ CHV Model = PVBH โดยมีคำอธิบายดังนี้

CHV Model มาจากคำว่า The Creating Process of Happiness with Volunteer Spirit of Pa - o Community, Singhnakhon District, Songkhla Province คือ รูปแบบกระบวนการสร้างความสุขด้วยจิตอาสาของชุมชนบ้านปะโอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นแนวคิดเพื่อไปสู่การสร้างจิตอาสาของชุมชนปะโอ โดยประกอบด้วยขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม คือ

P = Pa - O Community (ชุมชนบ้านปะโอ) เป็นชุมชนหนึ่งของอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ที่มุ่งสร้างความสุขให้กับชุมชนด้วยกระบวนการจิตอาสา

V = Volunteer Spirit (จิตอาสา) เป็นความพยายามของชุมชนบ้านปะโอที่ใช้กระบวนการจิตอาสาในการสร้างความสุขให้กับชุมชน

B = Buddha - Dhamma (หลักพุทธธรรม) เป็นหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ชุมชนบ้านปะโอนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างจิตอาสาให้กับชุมชนเพื่อไปสู่การสร้างสังคมสันติสุข ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักทศพิธราชธรรม 4 หลักสาราณียธรรม 6 หลักพรหมวิหาร 4

H = Happiness (ความสุข) สังคมของชุมชนบ้านปะโอ เกิดความสงบสุขร่มเย็น เป็นผลเกิดจากการที่ชุมชนบ้านปะโอได้ใช้กระบวนการสร้างจิตอาสาโดยนำเอาหลักพุทธธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาใช้ในกระบวนการสร้างสรรค์กิจกรรมและการขัดเกลาพฤติกรรมของผู้คนในชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านปะโอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นกระบวนการหนึ่งของชาวชุมชนบ้านปะโอ ที่ต้องการเห็นความสงบของชุมชน มีการดำเนินชีวิตที่ปลอดภัย มีความเมตตา เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ไม่เอาวัดเอาเปรียบกัน จิตอาสา เป็นแนวทางหนึ่งของการร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เห็นว่าการกระทำโดยไม่หวังผลตอบแทน และไม่ใช้การกระทำโดยหน้าที่ การที่สังคมมีผู้มีจิตอาสาจะส่งผลต่อการพัฒนาทั้งระดับบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติ จึงควรสนับสนุนให้เกิดกระบวนการสร้างความสุขด้วยจิตอาสาขึ้น โดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสา คือ หลักสังคหวัตถุ 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักธรรมาสน์ 4 หลักสาราณียธรรม 6 หลักพรหมวิหาร 4 เป็นแนวทางการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลผู้มีจิตอาสา เพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมและชุมชนต่าง ๆ ให้เกิดความสงบสุข โดยมีจิตใจบริสุทธิ์พร้อมที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยคิดว่า “สุขที่แท้นั้น อยู่ที่ใจ ใจที่ถลลล ไม่ใช่ใจที่คิดจะเอา” อันเป็นปณิธานของชาวจิตอาสาชุมชนบ้านปะโอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ซึ่งเชื่อว่า จะเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนาชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกคนอย่างยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่อง การสร้างความสุขด้วยจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนา จากเนื้อหาที่นำมาเขียนนี้ในบทความฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างความสุขด้วยจิตอาสาของชุมชนบ้านปะโอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้นำมาปรับเนื้อหาให้มีความกระชับและเหมาะสมสอดคล้องกับการสร้างจิตอาสาในสังคมปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ใจตนย์ ศรีวังพล. (2552). ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทางานจิตอาสาของอาสาสมัคร สวพ. 91. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ดวงทิพย์ อันประสิทธิ์. (2555). รูปแบบการขัดเกลาทางสังคมเพื่อเสริมสร้างจิตอาสาในชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบางน้ำหวาน อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.

- ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทศพล ดำแดง. (2553). การรับรู้ชีวิตและความตายกับความงอกงามทางจิตใจ กรณีศึกษา อาสาสมัครธรรมรักษ์นิเวศน์ วัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทิพย์ขจร ฉายาสกุลวิวัฒน์. (2556). ศึกษากระบวนการจิตอาสาตามหลักพระพุทธศาสนาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถาน. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันท์ภิกขุ). (2550). รักลูกให้ถูกทาง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ. (2561). จิตอาสาพัฒนาผู้นำ. เรียกใช้เมื่อ 4 เมษายน 2561 จาก <http://www.vachiraphuket.go.th/www/volunteer/?name=knowledge&file=readknowledge&id=1>
- ศุภรัตน์ รัตนมูขย์. (2548). อาสาสมัคร: การพัฒนาตนเองและสังคม. วารสารพัฒนศาสตร์, 1(2), 1-9.
- สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม. (2552). เข้มทิศธุรกิจเพื่อสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไอคอน พรินติ้ง.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2526). การปรับพฤติกรรม. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). กรอบทิศทางการจัดสวัสดิการทางสังคมที่ยั่งยืน ในช่วงแผนฯ 11. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไอคอน พรินติ้ง.

ปัจจัยเชิงสาเหตุของการตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์
ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ของลูกค้า
ในการใช้บริการ MOBILE BANKING*

THE ANTECEDENTS OF ONLINE RELATIONSHIP MARKETING
THAT INFLUENCE CUSTOMER E-LOYALTY
IN MOBILE BANKING SERVICES

เซาหยี แซ่ฟ่ง

Shaw-Yu Fang

ปรีดา ศรีนฤวรรณ

Preeda Srinaruwan

ภูษนิศา เตชเชกิง

Pusanisa Thechatakerng

อรุณี ยศบุตร

Aruneeyodbutr

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Maejo University, Thailand

E-mail: preeda@mju.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์ ที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันของลูกค้า และความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ในการใช้บริการ Mobile Banking 2) ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุของการตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์ ที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันของลูกค้า และความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ในการใช้บริการ Mobile Banking โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ เจ้าหน้าที่ธนาคารที่ให้บริการ Mobile Banking จำนวน 7 คน จากธนาคาร 7 แห่ง ในประเทศไทย ซึ่งเป็นธนาคารที่มีลูกค้าใช้บริการ Mobile Banking มากที่สุด ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเป็นการยืนยันแบบจำลองในการวิจัย และเพื่อเป็นการพัฒนาเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้ที่ให้บริการ Mobile Banking จำนวน 400 คน ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์อิทธิพล ผลการวิจัยพบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนทั้ง 6 ดัชนีที่ผ่านเกณฑ์การยอมรับ คือ $\chi^2 = 190.272$,

* Received 14 November 2020; Revised 10 December 2020; Accepted 17 December 2020

$\chi^2/d.f.$ = 2.503, RMSEA = 0.061, CFI = 0.965, TLI = 0.952, SRMR = 0.04 และคุณภาพอิเล็กทรอนิกส์ การรับรู้ของลูกค้า มีอิทธิพลต่อคุณภาพความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 นอกจากนี้คุณภาพความสัมพันธ์ ยังมีอิทธิพลต่อความผูกพันของลูกค้า และความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ทำให้สามารถเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อพัฒนารูปแบบการให้บริการของธนาคาร และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ, การตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์, ความผูกพันของลูกค้า, ความภักดีอิเล็กทรอนิกส์, Mobile Banking

Abstract

The objective of this study were 1) to study the antecedents of online relationship marketing that influenced the customer engagement and e-loyalty in mobile banking services; 2) to check the consistency of online relationship marketing model that influenced customer engagement and e-loyalty in mobile banking services. The study had a mixed method research design that used both qualitative research and quantitative research. Qualitative research used 7 in-depth interviews with mobile banking officer from top 7 banks for mobile banking in Thailand to confirm a research model and developing the quantitative instrument. Quantitative research had used 400 mobile banking users been collected through an online survey. The data analysis methods were Confirmatory Factor Analysis (CFA) and Path Analysis (PA) to testing research hypotheses. The result shows that the result was consistent with the empirical data. All six Goodness of fit model passed the accepted criteria as $\chi^2 = 190.272$, $\chi^2/d.f.$ = 2.503, RMSEA = 0.061, CFI = 0.965, TLI = 0.952, SRMR = 0.04 and found that e-quality and customer perceived had the influence on relationship quality with statistical significance at the level of 0.01 and 0.05 and relationship quality had the influence on customer engagement and e-loyalty with statistical significance at the level of 0.01 and 0.05. The finding of this study was to understand the factors which influenced E-loyalty in Mobile Banking services, for the purpose of developing services of bank and related business to meet customer's needs.

Keywords: Antecedent Factors, Online Relationship Marketing, Customer Engagement, E-Loyalty, Mobile Banking

บทนำ

นโยบายการเดินหน้าประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) ผลักดันเศรษฐกิจดิจิทัล ผ่านร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) เพื่อเป็นการพัฒนาระบบ FinTech อย่างมีประสิทธิภาพ และการให้บริการทางการเงินแก่ประชาชนให้เกิดความมั่นใจ และปลอดภัยในการใช้บริการ ภายใต้นโยบายการเดินหน้าประเทศไทย 4.0 นั้นได้ส่งผลต่อการทำธุรกรรมด้าน e-Payment เติบโตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยบริการที่ได้รับความนิยม และมีการใช้งานมากที่สุดคือ การโอนเงินและการชำระเงินผ่านทางโทรศัพท์มือถือ หรือเรียกว่า Mobile Banking (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562) ได้กลายมาเป็นช่องทางธุรกรรมทางการเงินที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในปี พ.ศ. 2562 พบว่า ประเทศที่ใช้งาน Mobile Banking มากเป็นอันดับ 1 ของโลกคือ ประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 74 ของจำนวนคนใช้อินเทอร์เน็ตทั้งหมดในประเทศ (ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน, 2562) การที่มีจำนวนผู้ใช้งานมาก ส่งผลให้อุตสาหกรรมธนาคารหันมาให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์กับลูกค้า อย่างไรก็ตาม สถาบันการเงินไทยในปัจจุบันยังได้รับผลกระทบจากการใช้งาน อย่างการโจรกรรมทางไซเบอร์จากกลุ่มมิจฉาชีพในการแอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อนำข้อมูลของลูกค้าไปใช้ และไวรัสโทรจันที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขโมยข้อมูลทางการเงิน (ธนาคารไทยพาณิชย์, 2563) รวมไปถึงความเสถียรและข้อผิดพลาดของระบบ Mobile Banking เช่น ระบบไม่สามารถใช้งานได้ชั่วคราว ความรวดเร็วของระบบ เป็นต้น สถาบันทางการเงินจึงต้องรีบเร่งในการปรับตัวโดยการพัฒนาระบบทางการเงินให้มีความทันสมัย มีการให้ข้อมูลการใช้งานระบบอย่างชัดเจน มีความปลอดภัย ทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่น และพึงพอใจ หรือเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระยะยาว (Rita, P. et al., 2019)

ปัจจุบัน Mobile Banking ไม่เพียงเป็นแอปพลิเคชันในการโอนเงิน ถอนเงินอย่างเดียว แต่ยังมียูทิลิตี้อื่น ๆ ที่อำนวยความสะดวกวิถีชีวิตอย่าง การชำระค่าบริการต่าง ๆ อาทิ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์มือถือ รวมถึงสิทธิพิเศษอีกมากมาย หรือ การแลกเปลี่ยนเงินตรา หลักทรัพย์และการลงทุน เป็นต้น (ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน, 2562) อย่างไรก็ตามควรมีการศึกษา และติดตามข่าวสารการใช้งาน Mobile Banking อยู่ตลอดเวลา เพื่อรู้เท่าทันเหตุการณ์ปัญหาของระบบ และการป้องกันการถูกโจรกรรม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับลูกค้า (Khan, I. et al., 2016)

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับลูกค้า เป็นแนวคิดการตลาดเชิงสัมพันธ์ (Relationship Marketing) ให้ความสำคัญในการสร้าง รักษา และพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระยะยาว ในธุรกิจบริการ (Grönroos, C., 2004) เมื่อเข้าสู่ยุคดิจิทัลการพัฒนากลยุทธ์เพื่อตอบสนองต่อยุคสมัย การตลาดเชิงสัมพันธ์จึงได้พัฒนากลายเป็น การตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์ (Online Relationship Marketing) ซึ่งยังคงให้ความสำคัญในการสร้าง รักษา และพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระยะยาวแบบเดิม เพียงแต่มีปฏิสัมพันธ์ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

(Steinhoff, L. et al., 2019) จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมการตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์พบว่า ปัจจัยคุณภาพระบบอิเล็กทรอนิกส์ (E - Quality) มีอิทธิต่อคุณภาพความสัมพันธ์ (Relationship Quality) (Ho, S. Y., 2016) โดยความสำเร็จของการตลาดเชิงสัมพันธ์เกิดจากการรักษาลูกค้าเดิมไว้ จะส่งผลให้ลูกค้าเกิดความไว้วางใจ ความพึงพอใจในสินค้าหรือบริการ จะเกิดการตั้งใจซื้อซ้ำหรือบอกต่อแก่ลูกค้ารายอื่นในทางที่ดีตามมา ซึ่งก็คือความภักดีของลูกค้า เมื่อลูกค้าเกิดความภักดี (Loyalty) (Boateng, S. L., 2018) นอกจากนี้ยังพบว่าเมื่อลูกค้าเกิดความไว้วางใจหรือเชื่อมั่นจะก่อให้เกิดความผูกพันของลูกค้า (Customer Engagement) (Hinson, R. et al., 2019) และมีอิทธิพลไปยังความภักดี (Monferrer, D. et al., 2019) ทั้งนี้ นวัตกรรมเทคโนโลยีใหม่อย่าง Mobile Banking ส่งผลให้ลูกค้ายังมีความตระหนักถึงการใช้งาน ในเรื่องของความปลอดภัยในการใช้งาน การใช้งานที่แปลกใหม่ และซับซ้อน เพื่อให้ลูกค้าเกิดการยอมรับนวัตกรรมเทคโนโลยีที่ใหม่ นักการตลาดจึงใช้แนวคิดทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) เพื่อศึกษา และคาดการณ์ถึงพฤติกรรมของลูกค้า (Venkatesh, V. & Davis, F. D., 2000) อีกทั้งผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมพบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ของลูกค้า (Customer Perceived) เป็นปัจจัยในแนวคิดทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี และมีอิทธิพลต่อความไว้วางใจของลูกค้า (Chiu, J. L. et al., 2017) และความไว้วางใจเป็นส่วนหนึ่งของคุณภาพความสัมพันธ์ (Relationship Quality) (Vivek, S. D. et al., 2012) ผู้วิจัยจึงได้นำทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยีมาบูรณาการ และสร้างเป็นแบบจำลองในการวิจัย ทดสอบปัจจัยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อยืนยันแบบจำลอง ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย และพัฒนารูปร่างต่อไปในอนาคต โดยการทำวิจัยแบบผสม เพื่อนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ มาพัฒนาเป็นเครื่องมือในการเก็บแบบสอบถามในวิธีเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์อิทธิพล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์ ที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันของลูกค้า และความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ ในการใช้บริการ Mobile Banking
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุของการตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์ ที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันของลูกค้า และความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ ในการใช้บริการ Mobile Banking

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสม (Mix Methods Research) โดยใช้วิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative

Research) ด้วยวิธีการออกแบบต่อเนื่องเชิงสำรวจ (Exploratory Sequential Design) (Creswell, J. & Clark, V. P., 2007)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้นำตัวแปรแฝง 5 ตัวแปร ได้แก่ คุณภาพอิเล็กทรอนิกส์ (E - Quality) การรับรู้ของลูกค้า (Customer Perceive) คุณภาพความสัมพันธ์ (Relationship Quality) ความผูกพันของลูกค้า (Customer Engagement) และความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ (E-Loyalty) มีตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 15 ตัวแปร ได้แก่ คุณภาพของระบบ (System Quality: STQ) คุณภาพของการบริการ (Service Quality: SVQ) คุณภาพของข้อมูลข่าวสาร (Information Quality: IFQ) การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness: PCU) การรับรู้การใช้งานง่าย (Perceived Ease of use: PEU) การรับรู้ความปลอดภัย (Perceived Security: PCS) การรับรู้ความเป็นส่วนตัว (Perceived Privacy: PCP) ความไว้วางใจ (Trust: TRU) ข้อผูกมัด (Commitment: COM) และความพึงพอใจ (Satisfaction: SAT) ความเข้าใจ (Cognitive: COG) อารมณ์ (Emotion: EMO) พฤติกรรม (Behavioral: BEH) การตั้งใจซื้อซ้ำ (Repurchase intention: RPI) และการสื่อสารแบบปากต่อปาก (Word of mouth: WOM) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลหลัก 7 คน จากธนาคาร 7 แห่ง ในประเทศไทย คือ เจ้าหน้าที่ธนาคารที่ให้บริการ Mobile Banking เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อยืนยันตัวแปรในกรอบแนวคิดในการวิจัย และพัฒนาเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ ผู้ที่ใช้บริการ Mobile Banking โดยมีบัญชี Mobile Banking ของธนาคารกสิกรไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารทหารไทย และธนาคารออมสิน อย่างน้อย 1 บัญชี ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยใช้การกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างของ Cochran (Cochran, W. G., 1977) กำหนดขนาดตัวอย่างเท่ากับ 400 คน เพื่อเก็บแบบสอบถามในการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้หลักการความน่าจะเป็น (Non - Probability Sampling) โดยวิธีการเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยผู้วิจัยได้ทดสอบค่าความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 8 ท่าน เพื่อหาอัตราส่วนความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Ratio: CVR) เพื่อแสดงความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย ผล CVR มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.88 – 1.00 ซึ่งเกณฑ์ CVR ที่ต่ำที่สุดที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.75 (Lawshe,

C. H., 1975) การทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) กับผู้ที่เคยใช้บริการ Mobile Banking ทั่วประเทศ ไทย จำนวน 30 ราย ด้วยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามมีความเชื่อมั่น (Hair, J. F. et al., 2011) ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ข้อคำถามมีความเชื่อมั่นสามารถนำไปใช้ในการศึกษาได้ และเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีค่าความเชื่อมั่นระหว่าง 0.73 - 0.92 โดยแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 เป็นแบบสำรวจรายการ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการ Mobile Banking ส่วนที่ 3 เป็นมาตราการประมาณค่า (Rating Scale) เป็นข้อคำถามเพื่อสอบถามเกี่ยวกับการตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์ สามารถจำแนกเป็น 5 ส่วนได้แก่ คุณภาพระบบอิเล็กทรอนิกส์ การรับรู้ของลูกค้า คุณภาพความสัมพันธ์ ความผูกพันของลูกค้า และความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้มาตรวัดของ Likert Scale แบบ 5 ระดับ และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) จำนวน 7 คน กับเจ้าหน้าที่ธนาคารที่ให้บริการ Mobile Banking จากธนาคาร 7 แห่ง ในประเทศไทย เพื่อยืนยันแบบจำลองในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ธนาคารทางสาขา และทางโทรศัพท์ โดยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ในการตรวจสอบเครื่องมือ รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เนื่องจากการศึกษาการตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์ของ Mobile Banking และมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างมาก จึงเลือกใช้แบบสอบถามทางออนไลน์ (Online Questionnaires) จำนวน 400 คน ทั้งนี้ได้กำหนดข้อคำถามก่อนที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะตอบแบบสอบถาม โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องเป็นผู้ที่ใช้บริการ Mobile Banking หากไม่ได้ใช้งาน Mobile Banking จะไม่สามารถตอบข้อคำถามข้อต่อไปได้ และจะไม่ถือเป็นกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาถอดเทป และใช้วิธีการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) เพื่อให้เห็นภาพรวมของข้อมูลในแต่ละกลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์คำหลัก (Domain Analysis) ในการจัดกลุ่มประโยคที่มีความหมายเหมือนกัน เมื่อข้อมูลได้จำแนกประเภทเรียบร้อยแล้ว จึงสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อใช้ในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา ใช้ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) และการวิเคราะห์อิทธิพล (Path Analysis: PA) เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย

ผลการสัมภาษณ์ ประเด็นการให้คำสัมภาษณ์เกี่ยวกับตัวแปรคุณภาพอิเล็กทรอนิกส์ การรับรู้ของลูกค้า คุณภาพความสัมพันธ์ ความผูกพันของลูกค้า และความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ ในการใช้บริการ Mobile Banking ผู้วิจัยพอสรุปประเด็นได้ดังนี้

1. คุณภาพอิเล็กทรอนิกส์ เป็นตัวแปรที่สำคัญสำหรับการให้บริการ Mobile Banking เนื่องจากความเสถียรของระบบการให้บริการจะต้องมีประสิทธิภาพในการให้บริการ ตลอดเวลา แอปพลิเคชันจะต้องสามารถรองรับการใช้งานของลูกค้าได้จำนวนมาก และระบบ จะต้องมีความปลอดภัยสูงจากการโจรกรรมทางไซเบอร์ เพื่อรักษาคุณภาพของระบบ การให้บริการ และปัญหาที่มักเกิดขึ้นคือคุณภาพการบริการของ Mobile Banking ในช่วงสิ้น เดือนหรือต้นเดือนซึ่งเป็นช่วงที่มีการทำธุรกรรมทางการเงินจำนวนมาก จึงทำให้บางครั้งระบบ อาจมีความช้าเกิดขึ้น เมื่อเกิดข้อบกพร่องทางระบบขึ้น มักจะมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้แก่ ลูกค้าทราบหรือมีการแจ้งเตือนล่วงหน้าแก่ลูกค้า รวมถึงการให้ข้อมูลข่าวสารการใช้งานระบบ ที่ชัดเจน เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นต่อการใช้บริการ อีกทั้งยังเป็นการแสดงความ รับผิดชอบต่อลูกค้า และก่อให้เกิดความพึงพอใจ

2. การรับรู้ของลูกค้าถือเป็นตัวแปรที่สำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ Mobile Banking ของแต่ละธนาคาร หากธนาคารที่มีความหลากหลายของฟีเจอร์ มีความ โดดเด่นของการใช้งาน หรือสามารถให้ผลประโยชน์แก่ลูกค้าได้อย่างพึงพอใจ ลูกค้ามักจะ ตัดสินใจเลือกที่จะใช้บริการ ทั้งนี้รูปแบบการใช้งานจะต้องมีความชัดเจน ไม่ควรมีความซับซ้อน ในการใช้งาน หากการใช้งาน Mobile Banking มีความซับซ้อนหรือใช้งานยาก ลูกค้าบางราย อาจเปลี่ยนไปใช้บริการธนาคารอื่นแทนที่ อีกทั้งธนาคารยังได้มีให้คำแนะนำด้านความปลอดภัย ในการใช้งาน เพื่อหลีกเลี่ยงการโดนโจรกรรมจากมิจฉาชีพ รวมถึงการแสดงรายละเอียด นโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หรือการป้องกันการรั่วไหลข้อมูลของลูกค้า หากพบ ปัญหาดังกล่าวลูกค้ามักตัดสินใจยกเลิกการใช้บริการ Mobile Banking ของธนาคารนั้นทันที

3. คุณภาพความสัมพันธ์เป็นหัวใจหลักของการให้บริการ Mobile Banking ของแต่ละธนาคาร การสร้างความไว้วางใจหรือความน่าเชื่อถือ เป็นภาพลักษณ์ที่ธนาคาร แสดงออก ยังเป็นการตัดสินใจใช้บริการต่อของลูกค้าเก่า และเป็นการเลือกใช้บริการธนาคาร ของกลุ่มลูกค้าใหม่ อีกทั้งข้อผูกมัดที่มีระหว่างลูกค้ากับ Mobile Banking ของธนาคาร ยังเป็น ตัวบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์ และการให้ผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน รวมถึงความพึงพอใจของลูกค้า

ซึ่งเกิดจากประสบการณ์การใช้บริการที่มีความสามารถในการตอบสนองความต้องการได้ คุณภาพความสัมพันธ์จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของลูกค้า และความภักดีของลูกค้าที่มีต่อการใช้บริการ Mobile Banking

4. ความผูกพันของลูกค้าจะเกิดขึ้นได้เมื่อลูกค้าได้ตัดสินใจเลือกใช้บริการ Mobile Banking แล้ว เป็นผลที่ตามมาหลังการใช้งาน ทั้งเรื่องของความเข้าใจในการใช้งาน การเรียนรู้เพิ่มเติมจากการใช้งานในฟีเจอร์ใหม่ ลูกค้าส่วนมากหากเกิดความพึงพอใจในการใช้งานมักจะเกิดการใช้งานอย่างต่อเนื่อง แต่หากประสบปัญหามักเกิดการเปรียบเทียบกับ การให้บริการของธนาคารอื่น ทั้งในด้าน ความสะดวก ความเสถียร การให้บริการ ความสวยงาม เป็นต้น อาจเกิดอารมณ์หรือพฤติกรรมการแสดงออกและเกิดการร้องเรียนการใช้งาน

5. ความภักดีคือเลิกละการถอนใจ ลูกค้าที่เกิดความเชื่อมั่นหรือมีความพึงพอใจจากการใช้บริการ Mobile Banking แล้ว มักให้ความสนใจต่อบริการด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม และใช้บริการ Mobile Banking ของธนาคารเป็นประจำ อีกทั้งลูกค้าบางกลุ่มได้ให้คำแนะนำ ประสบการณ์ที่ตนได้รับแก่ลูกค้ารายอื่นทั้งในแง่ที่ดี และไม่ดี รวมถึงการแสดงความคิดเห็น บนอินเทอร์เน็ต ซึ่งความภักดีเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการรักษากลุ่มลูกค้าเดิมไว้ และยังเป็น การสร้างกลุ่มลูกค้าใหม่แก่ธนาคาร

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุของการตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์ ที่มีอิทธิพลต่อ ความภักดีคือเลิกละการถอนใจของลูกค้า ในการใช้บริการ Mobile Banking มีดังนี้

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่ผู้ตอบ แบบสอบถามเป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.25 ช่วงอายุประมาณ 21 - 30 ปี ร้อยละ 31.75 ระดับ การศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 63.00 มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 38.50 มีรายได้ เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 25,000 บาท ร้อยละ 33.25 ใช้บริการ Mobile Banking ของ ธนาคารกสิกรไทยบ่อยที่สุด ร้อยละ 31.75

พฤติกรรมในการใช้บริการ Mobile Banking ส่วนใหญ่ใช้มาเป็นระยะเวลา มากกว่า 1 ปีขึ้นไป ร้อยละ 69.25 ความถี่ในการใช้งาน 6 - 10 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 30.25 ทราบการให้บริการมาจากพนักงานธนาคาร ร้อยละ 49.75

การตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

เป็นการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ โดยพิจารณาจากตัวแปร สังเกตได้ ผู้วิจัยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร สังเกตได้ทั้งหมด เกณฑ์ที่ใช้พิจารณาคือ ความสัมพันธ์แต่ละคู่ต้องมีค่าไม่เกิน 0.80 หากค่าความสัมพันธ์มีค่าเกิน 0.80 แสดงว่าตัวแปรสังเกตแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันเอง ผล การวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดอยู่ระหว่าง

0.360 – 0.753 อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดไม่มีความสัมพันธ์กันเอง (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด (Pearson's Product - Moment Correlation Coefficient)

ตัวแปร	Correlations														
	STQ	SVQ	IFQ	PCU	PEU	PCS	PCP	TRU	COM	SAT	COG	EMO	BEH	RPI	WOM
STQ	1														
SVQ	.607**	1													
IFQ	.619**	.585**	1												
PCU	.480**	.477**	.541**	1											
PEU	.365**	.507**	.492**	.511**	1										
PCS	.606**	.462**	.605**	.414**	.420**	1									
PCP	.556**	.476**	.605**	.445**	.469**	.679**	1								
TRU	.592**	.561**	.638**	.502**	.570**	.601**	.641**	1							
COM	.550**	.522**	.596**	.493**	.489**	.586**	.607**	.683**	1						
SAT	.442**	.516**	.534**	.503**	.572**	.460**	.518**	.662**	.605**	1					
COG	.360**	.401**	.407**	.315**	.385**	.350**	.364**	.454**	.465**	.430**	1				
EMO	.472**	.554**	.519**	.470**	.515**	.411**	.497**	.608**	.650**	.662**	.497**	1			
BEH	.461**	.490**	.537**	.557**	.552**	.426**	.442**	.594**	.559**	.661**	.412**	.645**	1		
RPI	.556**	.517**	.552**	.573**	.521**	.467**	.463**	.612**	.578**	.627**	.411**	.615**	.753**	1	
WOM	.470**	.473**	.506**	.507**	.511**	.428**	.474**	.613**	.595**	.623**	.457**	.678**	.636**	.708**	1

หมายเหตุ: ** นัยสำคัญ 0.01

ค่าก่อนปรับแบบจำลองเทียบกับหลังปรับแบบจำลอง

ความสอดคล้องกลมกลืนกันข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ค่าสถิติก่อนปรับแบบจำลอง มีค่าดัชนีความสอดคล้อง $\chi^2 = 282.811$ ผ่านเกณฑ์, $\chi^2/\text{d.f.} = 3.366$ ไม่ผ่านเกณฑ์, RMSEA = 0.077 ผ่านเกณฑ์, CFI = 0.939 ผ่านเกณฑ์, TLI = 0.924 ผ่านเกณฑ์ และ SRMR = 0.042 ผ่านเกณฑ์ จึงทำการปรับโมเดลทั้งหมด 8 ครั้ง พบว่า ค่าสถิติหลังปรับแบบจำลอง มีค่าดัชนีความสอดคล้อง $\chi^2 = 190.272$ ผ่านเกณฑ์, $\chi^2/\text{d.f.} = 2.503$ ผ่านเกณฑ์, RMSEA = 0.061 ผ่านเกณฑ์, CFI = 0.965 ผ่านเกณฑ์, TLI = 0.952 ผ่านเกณฑ์ และ SRMR = 0.041 ผ่านเกณฑ์ โมเดลจึงมีความสอดคล้องกลมกลืนกันข้อมูลเชิงประจักษ์ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ค่าสถิติก่อนปรับแบบจำลองเทียบกับหลังปรับแบบจำลอง

ดัชนีความ สอดคล้อง	ค่าที่ยอมรับได้ว่ามีความ สอดคล้อง	ค่าสถิติก่อน ปรับ แบบจำลอง	ผลการ พิจารณา	ค่าสถิติ หลังปรับ แบบจำลอง	ผลการพิจารณา
χ^2	เข้าใกล้ 0	282.811	ผ่านเกณฑ์	190.272	ผ่านเกณฑ์
d.f.	-	84		76	
$\chi^2/\text{d.f.}$	$2 < \chi^2/\text{d.f.} \leq 3$	3.366	ไม่ผ่านเกณฑ์	2.503	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	$0 \leq \text{RMSEA} \leq 0.08$	0.077	ผ่านเกณฑ์	0.061	ผ่านเกณฑ์
CFI	$0.90 \leq \text{CFI} \leq 1.00$	0.939	ผ่านเกณฑ์	0.965	ผ่านเกณฑ์
TLI	$0.90 \leq \text{TLI} \leq 1.00$	0.924	ผ่านเกณฑ์	0.952	ผ่านเกณฑ์
SRMR	$0 \leq \text{SRMR} \leq 0.08$	0.042	ผ่านเกณฑ์	0.041	ผ่านเกณฑ์

ผลการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis)

การวิเคราะห์อิทธิพล (Path Analysis: PA) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร โดยในจำนวนตัวแปรอิสระที่ใช้ในการพิจารณาความผันแปรของตัวแปรตาม สามารถมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยกันเองได้ ทำให้เกิดอิทธิพลทางตรง (Direct effect: DE) ในการพิจารณาชุดความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและชุดความสัมพันธ์ของตัวแปรตาม (ตารางที่ 3)

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของการตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์ ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ของลูกค้า ในการใช้บริการ Mobile Banking แบ่งตามสมมติฐานการวิจัยเป็น 5 สมมติฐาน ซึ่งสรุปผลสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

สมมติฐานข้อที่ 1: คุณภาพอิเล็กทรอนิกส์ มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพความสัมพันธ์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.354 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สมมติฐานข้อที่ 2: การรับรู้ของลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพความสัมพันธ์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.586 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

สมมติฐานข้อที่ 3: คุณภาพความสัมพันธ์มีอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันของลูกค้า โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.903 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

สมมติฐานข้อที่ 4: คุณภาพความสัมพันธ์มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.307 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

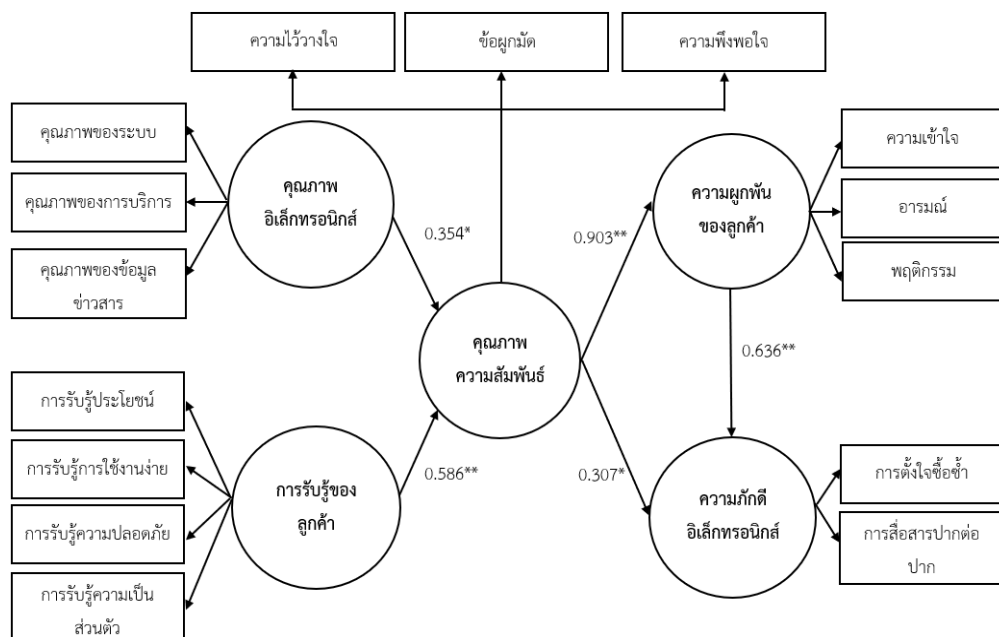
สมมติฐานข้อที่ 5: ความผูกพันของลูกคามีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.636 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ตารางที่ 3 ค่าพารามิเตอร์อิทธิพลทางตรงของตัวแปรสาเหตุและตัวแปรผลหลังปรับโมเดล

ตัวแปรสาเหตุ	ตัวแปรผล		
	คุณภาพความสัมพันธ์	ความผูกพันของลูกค้า	ความภักดีอิเล็กทรอนิกส์
คุณภาพอิเล็กทรอนิกส์	0.354*	-	-
การรับรู้ของลูกค้า	0.586**	-	-
คุณภาพความสัมพันธ์	-	0.903**	0.307*
ความผูกพันของลูกค้า	-	-	0.636**

หมายเหตุ: ** นัยสำคัญ 0.01 * นัยสำคัญ 0.05

ที่มา: จากการคำนวณ

ภาพที่ 1 ผลการประมาณค่าพารามิเตอร์อิทธิพลของตัวแปรสังเกตได้และตัวแปรแฝงหลังปรับโมเดล

อภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์ ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ของลูกค้า ในการใช้บริการ Mobile Banking ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ที่ดี โดยมีค่า Chi - square (χ^2) เท่ากับ 190.272 ค่าไค - สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 2.503 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.061 ค่า CFI เท่ากับ 0.965 ค่า TLI เท่ากับ 0.952 และค่า SRMR เท่ากับ 0.04 ซึ่งแบบจำลองที่ได้ศึกษาผ่านเกณฑ์ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ปัจจัยเชิงสาเหตุของการตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์ จากผลการวิเคราะห์พบว่า คุณภาพอิเล็กทรอนิกส์มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพความสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่า หากคุณภาพอิเล็กทรอนิกส์ในการให้บริการดี จะส่งผลต่อการเกิดคุณภาพความสัมพันธ์ ดังที่ Ittner, C. D. & Larcker, D. F. ได้อธิบายไว้ว่า คุณภาพบริการกับราคาหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับ หากมีความเหมาะสมตามความคาดหวังของลูกค้าจะเกิดความพึงพอใจ (Ittner, C. D. & Larcker, D. F., 1996) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Lee, G. Y. et al. ได้อธิบายว่า ธนาคารูปแบบออนไลน์สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีโดยการปรับปรุง และตรวจสอบคุณภาพในการให้บริการ เมื่อธนาการปรับปรุงคุณภาพการบริการจะทำให้มีประสิทธิภาพการนำเสนอข้อมูลแก่ลูกค้า ส่งผลให้ลูกค้าเกิดการใช้งานมากขึ้น เกิดความสัมพันธ์ที่ดี มีความเชื่อมั่นและความพึงพอใจ อีกทั้งการรับรู้ของลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพความสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่า หากมีการสร้างการรับรู้แก่ลูกค้าที่ดีจะส่งผลต่อคุณภาพสัมพันธ์ (Lee, G. Y. et al., 2011) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sergios, D. & Nikolaos, K. พบว่า การรับรู้ของลูกค้ามีผลในเชิงบวกต่อความไว้วางใจในแต่ละช่องทางของ Mobile Banking ซึ่งหมายความว่า ลูกค้าจะเกิดการยอมรับ และมีความตั้งใจในการใช้บริการ Mobile Banking หากลูกค้าทราบถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้บริการ (Sergios, D. & Nikolaos, K., 2010) อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ho, S. Y. การรับรู้ของลูกค้ามีผลเชิงบวกต่อการใช้บริการธนาการออนไลน์ของลูกค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการรับรู้ด้านความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัว ที่นำไปสู่การสร้าง ความเชื่อมั่นการให้บริการทางการเงินรูปแบบออนไลน์ นอกจากนี้การรับรู้ของลูกค้ามีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ โดยการรับรู้ของลูกค้ามีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า และมีอิทธิพลต่อความไว้วางใจของลูกค้า (Ho, S. Y., 2016)

ทั้งนี้ คุณภาพความสัมพันธ์มีอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันของลูกค้า แสดงให้เห็นว่า การให้บริการ Mobile Banking ได้ดำเนินความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า มักจะมีความน่าเชื่อถือ มีข้อตกลงที่ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า รวมถึงความพึงพอใจในการให้บริการ การสร้างความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพจะทำให้ลูกค้ามีความผูกพันหรือการมีส่วนร่วมกับแบรนด์ของธนาการ ด้านความเข้าใจ ด้านอารมณ์ และด้านพฤติกรรม (Sashi, C. M., 2012); (Monferrer, D. et al., 2019) สอดคล้องกับแนวคิดของ Farooqi, S. R. ได้อธิบายว่า ประสบการณ์ส่วนตัวของลูกค้าที่ได้รับ

จากผู้ขายหรือบริการ หากเกิดคุณภาพความสัมพันธ์ที่สูงในตัวบุคคล จะเกิดการแสดงออกทั้งความชอบ ความใกล้ชิด และความเอาใจใส่ แต่หากเกิดคุณภาพความสัมพันธ์ที่ต่ำจะนำไปสู่ความขัดแย้ง หรือเกิดอคติขึ้น และคุณภาพความสัมพันธ์ยังมีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ แสดงให้เห็นว่า หากลูกค้ามีความไว้วางใจ มีข้อผูกมัด และความพึงพอใจจะส่งผลต่อความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ (Farooqi, S. R., 2014) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Purnasari, H. & Yuliando, H. พบว่า ปัจจัยด้านการสื่อสารปากต่อปากทางอินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลต่อลูกค้าที่จะใช้บริการอย่างมาก หากลูกค้าเกิดความไม่พึงพอใจ และขาดความไว้วางใจจากการใช้บริการจะก่อให้เกิดการบอกต่อในแง่ลบ แต่ส่วนมากมักจะเป็นการบอกต่อในแง่ที่ดี ซึ่งทำให้ลูกค้ามีการกลับมาใช้บริการอีกในอนาคต (Purnasari, H. & Yuliando, H., 2015) สอดคล้องกับแนวคิดของ Bansal, H. S. et al. (Bansal, H. S. et al., 2005) อธิบายว่าการสร้างคุณภาพความสัมพันธ์ในธุรกิจ เป็นกลยุทธ์ในการรักษาความสัมพันธ์ และความภักดีของลูกค้า ยังเป็นการสร้างการตลาดเชิงสัมพันธ์ของผู้ประกอบการ โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า ถือเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จ อีกทั้งความผูกพันของลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ แสดงให้เห็นว่า เมื่อลูกค้ามีความผูกพันกับการให้บริการ Mobile Banking ของธนาคาร ทั้งในด้านความเข้าใจ อารมณ์ ตลอดจนพฤติกรรมในการสนใจแบรนด์ธนาคารออนไลน์ จะส่งผลให้ลูกค้าเกิดความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ โดยกลับมาใช้บริการธนาคารออนไลน์อย่างต่อเนื่อง และบอกต่อไปยังบุคคลอื่น ซึ่งถือเป็นการสร้างกลุ่มลูกค้าใหม่ และอาจมีการใช้บริการเสริมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Khan, I. et al., 2016); (Monferrer, D. et al., 2019) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Dick, A. S. & Basu, K. ได้ อธิบายว่า ความภักดีประกอบไปด้วยทัศนคติ และพฤติกรรมการซื้อซ้ำ โดยทัศนคติเกิดจากความรู้ ความเข้าใจ อารมณ์ และพฤติกรรมของลูกค้า โดยมีปัจจัยบรรทัดฐานทางสังคม และสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อการเกิดทัศนคติ และพฤติกรรมการซื้อซ้ำในเชิงบวกหรือเชิงลบ (Dick, A. S. & Basu, K., 1994)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์ ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ของลูกค้า ในการใช้บริการ Mobile Banking พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพอิเล็กทรอนิกส์ การรับรู้ของลูกค้า มีอิทธิพลต่อคุณภาพความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 และคุณภาพความสัมพันธ์ ยังมีอิทธิพลต่อความผูกพันของลูกค้า และความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 อีกทั้งความผูกพันของลูกค้า มีอิทธิพลต่อความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้ ผลการศึกษานี้เป็นการยืนยันแบบจำลองในการวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรม ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการให้บริการ Mobile

Banking รวมถึงธุรกิจบริการทางการเงินที่เกี่ยวข้อง นำไปประยุกต์ใช้ได้ ดังนี้ 1) การให้บริการ Mobile Banking ควรพัฒนาคุณภาพของระบบอิเล็กทรอนิกส์ให้มีความเสถียรในการใช้งานของระบบ การให้บริการที่รวดเร็ว และแม่นยำ รวมถึงมีการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ทันสมัย หรือข้อมูลการใช้งานเพื่อไม่ให้ถูกโจรกรรม ทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่นในการใช้งาน และกลับมาใช้บริการอีกหรือแนะนำให้ลูกค้ารายอื่นมาใช้บริการ 2) การให้บริการ Mobile Banking ควรมีการสื่อสารหรือการสร้างการรับรู้แก่ลูกค้าที่ชัดเจน เมื่อลูกค้าทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับการใช้บริการ การใช้งานระบบไม่มีความซับซ้อน สามารถใช้งานได้สะดวก ทุกที่ทุกเวลา และการให้บริการมีความปลอดภัย มีความเป็นส่วนตัว ไม่นำข้อมูลของลูกค้าไปเผยแพร่ ทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่นในการใช้งาน และกลับมาใช้บริการอีกหรือแนะนำให้ลูกค้ารายอื่นมาใช้บริการ จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการกำหนดปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความผูกพันของลูกค้า และความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ความเสี่ยง ทศนคติ ภาพลักษณ์องค์กร เป็นต้น 2) การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยในธุรกิจบริการออนไลน์ประเภทอื่น ๆ เช่น แอปพลิเคชัน การซื้อสินค้าออนไลน์ แอปพลิเคชันการให้บริการท่องเที่ยวหรือโรงแรม เป็นต้น 3) การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มของลูกค้าตามเจเนอเรชัน เช่น Gen X Gen Y Gen Z หรือ Baby Boomer เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุของการตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์ ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ของลูกค้า ในการใช้บริการ Mobile Banking จากเนื้อหาที่นำเสนอในบทความฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การสร้างความผูกพันของลูกค้า และความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ ในการใช้บริการ Mobile Banking ด้วยการตลาดเชิงสัมพันธ์ออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). Big Data และข้อมูลการชำระเงิน: ชุมทรัพย์ที่รอการค้นพบ. เรียกใช้เมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/DocLib/_Article_09May2019.pdf
- ธนาคารไทยพาณิชย์. (2563). โปรดระวัง!! กลุ่มมิจฉาชีพที่โทรศัพท์หาคุณและอ้างตัวเป็นเจ้าของหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ธนาคาร เพื่อหลอกให้คุณทำโอนเงินบน Internet Banking ไปยังบัญชีคนร้าย. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2563 จาก https://www.scbeasy.com/v1.4/site/presignon/th/tps/tps_scr.asp

- ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน. (2562). Mobile Banking ตัวช่วยแห่งยุคดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2563 จาก https://www.gsbresearch.or.th/wpcontent/uploads/2019/12/IN_Mobile_Banking_11_62_inter_info_New.pdf
- Bansal, H. S. et al. (2005). "Migrating" to New Service Providers: Toward a Unifying Framework of Consumers' Switching Behaviors. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 33(1), 96-115.
- Boateng, S. L. (2018). Online relationship marketing and customer loyalty: a signaling theory perspective. *International Journal of Bank*, 37(1), 226-240.
- Chiu, J. L. et al. (2017). Challenges and factors influencing initial trust and behavioral intention to use mobile banking services in the Philippines. *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 1(2), 246-278.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques* 3rd Edition. 3rd ed. New York: John Wiley and Sons Inc.
- Creswell, J. & Clark, V. P. (2007). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Thousand Oaks. California: Sage.
- Dick, A. S. & Basu, K. (1994). Customer loyalty: towards an integrated framework. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 22(2), 99-113.
- Farooqi, S. R. (2014). The Construct of Relationship Quality. *Journal of Relationships Research*, 5(2), 1-11.
- Grönroos, C. (2004). The relationship marketing process: communication, interaction, dialogue, value. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 19(2), 99-113.
- Hair, J. F. et al. (2011). PLS-SEM: Indeed a silver bullet. *The Journal of Marketing Theory and Practice*, 19(2), 139-152.
- Hinson, R. et al. (2019). Antecedents and consequences of customer engagement on Facebook: An attachment theory perspective. *Journal of Research in Interactive Marketing*, 13(2), 204-226.
- Ho, S. Y. (2016). Antecedents and consequences of relationship marketing for internet banking: A Malaysian gen-y perspective. in Doctor of Philosophy. Multimedia University.
- Ittner, C. D. & Larcker, D. F. (1996). Measuring the impact of quality initiatives on firm financial performance. *Advances in the Management of Organizational Quality*, 1(1996), 1-37.

- Khan, I. et al. (2016). The role of customer brand engagement and brand experience in online banking. *International Journal of Bank*, 34(7), 1025-1041.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology*, 28(4), 563-575.
- Lee, G. Y. et al. (2011). Service quality, relationship quality, and customer loyalty in Taiwanese internet banks. *Social Behavior and Personality*, 39(8), 1127-1140.
- Monferrer, D. et al. (2019). Increasing customer loyalty through customer engagement in the retail banking industry. *Spanish Journal of Marketing*, 23(3), 461-484.
- Purnasari, H. & Yuliando, H. (2015). How Relationship Quality on Customer Commitment Influences Positive e-WOM. *Agriculture and Agricultural Science Procedia*, 3(2015), 149-153.
- Rita, P. et al. (2019). The impact of e-service quality and customer satisfaction on customer behavior in online shopping. *Heliyon*, 5(10), 1-14.
- Sashi, C. M. (2012). Customer engagement, buyer-seller relationships, and social media. *Management Decision*, 5(2), 253-272.
- Sergios, D. & Nikolaos, K. (2010). Linking Trust to Use Intention for Technology-Enabled Bank Channels: The Role of Trusting Intentions. *Psychology & Marketing*, 27(8), 799-820.
- Steinhoff, L. et al. (2019). Online relationship marketing. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 47(3), 369-393.
- Venkatesh, V. & Davis, F. D. (2000). A Theoretical Extension of the Technology Acceptance Model: Four Longitudinal Field Studies. *Management Science*, 46(2), 186-204.
- Vivek, S. D. et al. (2012). Customer engagement: exploring customer relationships beyond purchase. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 20(2), 127-145.

รูปแบบการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธ
เพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบ
ของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา*

THE MODEL OF MENTAL DEVELOPMENT IN AGING ACCORDING TO
BUDDHIST WAYS TOWARDS THE PREPARING FOR PEACEFUL DEATH
OF AGING IN AKHONRATCHASIMA PROVINCE

พระมหาสุพร รกขิตธมโม

Phramaha Suporn Rakittathammo

เบญจมาศ สุวรรณวงศ์

Benjamas Suwannawong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonratchasima Campus, Thailand

E-mail: benjamas.suw@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักพุทธธรรมและกิจกรรมวิถีพุทธที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความตาย 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบ 3) ศึกษาผลของการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง และวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุจำนวน 20 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 2) แบบประเมินความรู้สึกรู้สึกของจิตใจ ปัญญา สังคมและสิ่งแวดล้อม 3) แบบประเมินความผาสุกทางจิตวิญญาณ 4) แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติแบบ Paired test ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชั้น 5 กรรมนิยาม ไตรลักษณ์ หลักอปปมาทธรรม โพชฌงค์ 7 หลักมรณสติ หลักสติปัฏฐาน ทานและพรหมวิหาร 4 2) รูปแบบการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบได้แก่ การเจริญมรณสติ การเจริญสมาธิ การภาวนาทอณู การภาวนาโพชะ การนอนแผ่จนคลาย การถวายสังฆทาน การเขียนพินัยกรรมชีวิต การเขียนความในใจถึงผู้ล่วงลับ และการนำทางสู่สุคติเพื่อการจากไปอย่างสงบและมีสติ 3) ผลของการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบหลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมด้านความรู้สึกรู้สึกของจิตใจ ด้านความเข้าใจ (ปัญญา) ด้านการรับรู้ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่า มีการพัฒนาสูงขึ้น

* Received 19 November 2020; Revised 14 December 2020; Accepted 19 December 2020

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาจิต, ผู้สูงอายุ, วิถีพุทธ, การเผชิญความตายอย่างสงบ

Abstract

The objectives of this research article were to; 1) study of Buddhaddhamma and activities of Buddhist way that concern life and death, 2) study the model of mental development in aging to Buddhist ways towards the face on death peacefully, and 3) study a result of mental development in aging to Buddhist ways toward the face on death peacefully of aging in Nakhonratchasima province. This was a quasi-experimental research and qualitative research. The population and simple group were elderly aged 20 persons. They can practice activities in Buddhist ways and voluntarily participate in research. The research tool was a research questionnaire deal with as followings; 1) general information, 2) assessment form in mind, wisdom, society, and environment, 3) assessment of spiritual well - being, and 4) interview. The statistic concern with percentage, mean, standard deviation and paired test statistics. A result of this research was found that 1) the Buddhaddhamma concerning the life and death as followers; the five aggregates, the five aspects of natural law, the three characteristics, heedfulness, enlightenment factors, meditation of mindfulness of death, giving, the four foundations of mindfulness. 2) The model of mental development in aging according to Buddhist ways towards the preparing for peaceful death of aging as followings; mindfulness, meditation, Thong-Len meditation, Pova meditation, sleeping relation, offering, writing in your heart to the deceased and guiding towards peace for a calm and mindful departure. 3) The result after the experiment using a set of emotional activities of the mind, understanding in social and environmental awareness, there was a higher development.

Keywords: Model, Mental Development, Aging, Buddhist of Way, Preparing for Peaceful Death

บทนำ

ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ และความตายเป็นธรรมดาของมนุษย์ ดังพระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในฐานสูตรว่า “เรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้ เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปได้ เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้ เราจะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น...” (อง.ปญจก.(ไทย) 22/57/99-100)

(มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) กฎธรรมดาหรือกฎธรรมชาติดีที่พระพุทธองค์ตรัสเรียกว่า “ไตรลักษณ์” (ม.ม. (ไทย) 4/358/394) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งเกิดขึ้นแก่สรรพสิ่งทั้งปวงอยู่เสมอและไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงไปได้คือ ความตาย เพราะเป็นสิ่งที่แน่นอนสำหรับทุกชีวิต เป็นธรรมชาติที่ติดตามมนุษย์มาตั้งแต่เกิด และเป็นความทุกข์ของมนุษย์และไม่มีใครจะหลีกเลี่ยงได้ ทุกคนในโลกนี้ล้วนต้องตายกันทุกคนไม่มีใครหนีความตายไปได้ ทุกคนเกิดมาล้วนต้องตายในที่สุด นับภพนับชาติไม่ถ้วน ในวัฏสงสารที่หาเบื้องต้นและที่สุดไม่ได้ ทุกคนล้วนตกอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรมด้วยกันหมดทั้งสิ้น แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระบรมครูของเราทั้งหลาย ยังหลีกเลี่ยงไม่พ้นทั้ง 5 กล่าวคือ กิเลสมาร เทวบุตรมาร มัจจุมาร ชันธมาร อภิสังขารมาร ไปไม่ได้ (อง.จตุก.อ.(ไทย) 2/13/291) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ความตายคือความจุติ ความเคลื่อนไป ความทำลายไป ความหายไป มฤตยูความตาย การทำกาละ ความแตกแห่งขันธ ความทอดทิ้งร่างกายของเหล่าสัตว์นั้น ๆ จากหมู่สัตว์นั้น ๆ นี้เรียกว่า มรณะ (ส.นิ.(ไทย)6/2/4) และความขาดสูญแห่งชีวิตินทรีย์ (ขุ.ป.(ไทย)3/33/50) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ความตายจึงเป็นวิฤตการณ์สุดท้ายของชีวิตมนุษย์ ที่เป็นการสูญเสียลักษณะของการมีชีวิตโดยสิ้นเชิง สำหรับคนทั่วไปแล้วย่อมเห็นว่าความตายเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ และเป็นประสบการณ์การสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ เมื่อวาระสุดท้ายแห่งชีวิตมาถึง มนุษย์ทุกคนต้องการตายอย่างสงบ ปราศจากความเจ็บปวดและทุกข์ทรมาน บรรดาจะตายท่ามกลางคนที่ตนรัก และมีสติสมบูรณ์ ความตายซึ่งเป็นสภาวะธรรมตามธรรมชาติธรรมดา ๆ ชนิดหนึ่ง ของสัตว์โลกที่มีมาพร้อมกับการเกิด มิใช่สิ่งแปลกปลอมแห่งชีวิตของมนุษย์ แต่กลับใกล้ชิดกับมนุษย์มากที่สุด ไม่มีใครสักคนจะรอดพ้นความตายไปได้ ดังนั้นความตายจึงไม่ใช่สิ่งน่ากลัว แต่สิ่งที่น่ากลัวเป็นภาวะก่อนตาย ดังพุทธพจน์ว่า “จิตเต สงกิลิฐฐะ ทุกคตติ ปาฏิกงขา” แปลว่า เมื่อจิตเศร้าหมอง ทุกคตก็เป็นอันหวังได้ “จิตเต อสงกิลิฐฐะ สุขตติ ปาฏิกงขา” แปลว่า เมื่อจิตไม่เศร้าหมอง สุขตก็เป็นอันหวังได้ (ม.ม.12/70/62-63) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) นี่เป็นพุทธพจน์ ที่ทำให้เราเห็นความสำคัญที่จะทำให้จิตใจผ่องใสดีงามในเวลาที่จะตาย เพราะว่า แม้แต่คนที่ทำกรรมมาไม่ดี ตามปกติก็จะมีจิตใจเศร้าหมองขุ่นมัว แต่ในตอนที่จะตาย ถ้าบังเอิญจิตไปยึดเหนี่ยวสิ่งที่ดี นึกถึงสิ่งที่ตนบุญกุศลจิตผ่องใสขึ้นมา เวลานั้นกรรมกลายเป็นอาสนกรรม คือกรรมใกล้ตายฝ่ายดี แทนที่จะไปทุกข์ จากการที่ได้ทำกรรมชั่วมาตลอดเวลาหลาย ๆ สิบปีในชีวิตก็กลับไปได้ ความเจ็บป่วยและภาวะใกล้ตายนั้น แม้จะเป็นภาวะวิฤตหรือความแตกสลายในทางกาย แต่สามารถเป็น “โอกาส” แห่งความหลุดพ้นในทางจิตใจ หรือการยกระดับในทางจิตวิญญาณได้ การระลึกถึงความตายอยู่เนืองนิตย์เป็นกรรมฐานอย่างหนึ่ง ท่านเรียกว่า มรณสติกรรมฐาน ทำให้เกิดความสังเวชสลดใจ แต่ต้องประกอบด้วย สติสัมปชัญญะและญาณ มิฉะนั้นแล้วการระลึกถึงความตายจะเกิดความสะอึกสั่นหวาดเสียว พรั่นพรึงไม่ได้ประโยชน์ การระลึกถึงความตายที่ได้ประโยชน์จะต้องมีสติสัมปชัญญะ ให้เห็น

ความตายของตนและผู้อื่นเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ มีความสังเวชสลดใจ หมดความเพลิดเพลิด ในทางที่ผิด มีจิตคลายจากความโลภ ความโกรธ และความหลง (วศิน อินทสระ, 2548)

วัยสูงอายุ นับว่าเป็นวัยที่อยู่ในช่วงวาระสุดท้ายของชีวิตซึ่งมีการเสื่อมตามวัย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ สำหรับประเทศไทย ได้กำหนดว่าผู้สูงอายุคือผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปตามเกณฑ์ปลดเกษียณ ซึ่งตรงกับที่ประชุมโลก ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ในปี พ.ศ. 2525 ได้ตกลงกันให้ใช้อายุ 60 ปี เป็นเกณฑ์มาตรฐานโลกในการที่จะกำหนดผู้ที่จะถูกเรียกว่าเป็นผู้สูงอายุ (สุวดี เบญจวงค์, 2541) จากรายงานการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 – 2583 ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวว่าประเทศไทยได้กลายเป็น “สังคมสูงวัย” (Aged Society) มาตั้งแต่ พ.ศ. 2548 แล้ว เมื่อประชากร อายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด การคาดประมาณประชากรของ ประเทศไทย ฉบับปรับปรุงใหม่นี้มีผลที่แสดงว่าประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (Completed Aged Society) ใน พ.ศ. 2566 เมื่อประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ประชากรไทยจะมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจนมีสัดส่วน ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงขึ้นถึง ร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมดใน พ.ศ. 2576 เรียกได้ว่า ประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super Aged Society) หลังจากนั้น ประชากรไทยก็จะยังคงมีอายุสูงยิ่งขึ้นไปอีก ใน พ.ศ. 2583 ประมาณร้อยละ 31.4 ของ ประชากรไทยจะเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2562) ปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากระบบ สาธารณสุขได้รับการพัฒนามากขึ้น การตระหนักถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จึงเป็นสิ่งสำคัญ ส่งผลให้ภาครัฐกำหนดมาตรการเตรียมการรองรับให้การดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุเหล่านั้น มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น วัยสูงอายุนับว่าเป็นวัยที่อยู่ในช่วงวาระสุดท้ายของชีวิต ซึ่งมีการเสื่อม ตามวัย เป็นวัยที่อวัยวะของร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงและมีความเสื่อมหลายอย่าง มักมีปัญหา สุขภาพและความเจ็บป่วยเกิดขึ้น (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์, 2560) จึงเป็นวัยที่มีอัตราการตายเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ สำหรับในกระบวนการ ของภาวะใกล้ตายของผู้สูงอายุซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายในระบบต่าง ๆ ที่สำคัญ ประกอบกับผู้สูงอายุบางรายที่ต้องรักษาด้วยอุปกรณ์ทางการแพทย์เพื่อการยื้อชีวิต จึงทำให้เกิดภาวะวิกฤติทางด้านจิตใจ รู้สึกไม่มั่นคงในชีวิต สูญเสียความมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ในตนเอง รู้สึกเสียใจ สิ้นหวังและมีภาวะเครียดในระดับที่สูงสุด ส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม คือ มักทำให้ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นลดลงได้ เกิดความรู้สึกเหงาหรือความโดดเดี่ยวตามมา การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้เกิดผลกระทบทางด้านจิตวิญญาณคือ ผู้สูงอายุ จะรู้สึกกลัวความไม่แน่นอนในเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต ซึมเศร้า ท้อถอย ก้าวร้าว หากผู้สูงอายุ ไม่ได้มีการเตรียมตัวเกี่ยวกับความตายหรือเคยระลึกถึงความตายไว้อย่างล่วงหน้า ผลที่เกิดขึ้นคือ

ตายด้วยความรู้สึกได้รับทุกข์ทรมาน (สารภี รังสีโกศัย, 2556) เพราะมีความยึดติดอยู่กับสิ่งทั้งหลาย รู้สึกว่าตนเองจะต้องพลัดพรากจากบุคคลหรือสิ่งอันเป็นที่รัก จึงมีความบีบคั้นและคับแค้นจิตใจ ซึ่งการตายที่เกิดขึ้นนี้ถือว่าเป็นการตายที่ไม่สงบ ส่วนผู้สูงอายุที่มีการเผชิญหน้ากับความตายอย่างสงบจะสามารถยอมรับกับความตายได้ ซึ่งการเตรียมตัวเกี่ยวกับความตายสามารถเริ่มต้นได้ทุกเวลาและทุกโอกาส บุคคลที่มีการเตรียมตัวเพื่อเผชิญกับความตายที่เหมาะสม จะทำให้เข้าใจความหมายของความตายที่แท้จริง มีทัศนคติที่ดีและยอมรับความตายได้ พร้อมทั้งจะจากไปอย่างสงบ และการเตรียมตัวตายอย่างสงบ นับเป็นก้าวสำคัญในการพัฒนาความคิดในเรื่องความตายในสังคมไทย เพื่อให้คนในสังคมได้ตระหนักว่าการหันมาทบทวนและขบคิดร่วมกัน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องอย่างความตายนั้น ช่วยให้ทุกคนรู้คุณค่าของชีวิตตนและไม่ละเลยคุณค่าของสรรพสิ่งรอบข้าง อีกทั้งยังรักษาโอกาสในการมีชีวิตของตนโดยใช้อย่างรู้คุณค่าเร่งทำสิ่งที่คิดและฝันว่าอยากจะทำเพราะเราอาจไม่มีเวลาถึงพั่งนึ่งก็เป็นได้ ถ้ายังมีชีวิตอยู่ต่อไปก็จะเป็นบุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคม เป็นตัวอย่างที่ดีงามของชุมชนและครอบครัว

ด้วยเหตุผลความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าความตายเป็นของสรรพสัตว์ทั้งหลาย เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องพบเจอไม่อาจพ้นความตายไปได้ ไม่เลือกเพศ วัย วัน เวลาและสถานที่ ถ้าคนทั่วไปไม่ได้นำหลักศีลธรรมไปประพฤติปฏิบัติ หลงในอบายมุข ใช้ชีวิตอยู่ในความประมาท เมื่อเวลาตายจึงกลัวต่อความตาย มนุษย์ทั่วไปมีความเชื่อในสิ่งลึกลับ เชื่อในภพหน้า หากได้นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติอย่างมีสติตามหลักศีล สมาธิ ปัญญาแล้ว เมื่อความตายมาถึงก็จะตายอย่างมีจิตสงบ ถ้ายังมีชีวิตอยู่ต่อไปก็จะเป็นบุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคม เป็นตัวอย่างที่ดีงามของชุมชนและครอบครัว ลดละความโกรธ ความโลภ ความหลง ประพฤติดี ปฏิบัติชอบด้วยหลักศีลธรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางแก่ผู้สูงอายุ และบุคลากรทางด้านสุขภาพในการวางแผนการดูแลผู้สูงอายุ ให้มีการเตรียมตัวเพื่อเผชิญกับความตายได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมและกิจกรรมวิถีพุทธที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความตาย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบ
3. เพื่อศึกษาผลของการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

กระบวนการวิจัยเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 อาศัยการวิจัยเชิงเอกสารเพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ แนวคิดเกี่ยวกับชีวิตและความตายในพระพุทธศาสนาเถรวาท แนวคิดการเตรียมตัวตายในพระพุทธศาสนา แนวคิดการพัฒนาจิตตามแนววิถีพุทธ หลักพุทธธรรมเพื่อการเผชิญความตายอย่างสงบตามหลักพระพุทธศาสนา พุทธวิธีในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายเพื่อเผชิญความตายอย่างสงบในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาและอนุฎีกา แนวคิดผู้สูงอายุ แนวคิดการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย แนวคิดและทฤษฎีการให้การปรึกษา จากหนังสือเอกสารตำรา งานวิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความตายและผู้สูงอายุ

กระบวนการวิจัยเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 อาศัยการวิจัยและวิเคราะห์ แนวทางการสร้างรูปแบบการพัฒนาจิตตามแนววิถีพุทธของผู้สูงอายุเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา และพัฒนาแบบประเมินผลการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อนำไปปฏิบัติ โดยใช้กระบวนการสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกพฤติกรรมของผู้สูงอายุ และคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

กระบวนการวิจัยเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 อาศัยการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ที่มีการประเมินก่อนและหลังการทดลอง (Pretest - Posttest Design) จำนวน 20 ราย จากนั้นทำการประเมินก่อนการทดลอง (T 1) แล้วมีการจัดกระทำ (x) กับกลุ่มตัวอย่างใช้เวลาในการดำเนินการ 2 วัน 1 คืน โดยเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ณ วัดเจริญสามัคคี ตำบลสีมูม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา แล้วทำการประเมินหลังการทดลอง (T 2) ด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินอย่างเดียวกันกับการประเมินก่อนการทดลอง แล้วนำผลการประเมินมาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานแล้วอภิปรายผลเพื่อหาคำตอบผลของการเปรียบเทียบในการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 – 80 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลสีมูม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 546 คน (ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย - Thailand Information Center, 2563) **กลุ่มตัวอย่าง (Sample)** ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60- 80 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิงในเขตเทศบาลตำบลสีมูมอำเภอเมือง จ.นครราชสีมาที่นับถือศาสนาพุทธ มีความศรัทธาในพระรัตนตรัย และมีการประกอบ

กิจกรรมตามแนววิถีพุทธ เช่น การสวดมนต์ การทำบุญตักบาตร การฟังธรรม เป็นต้น และ
สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย ในวันที่ 22 - 23 เดือนกุมภาพันธ์ 2563 จำนวน 20 ราย

3. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

3.1 แบบสอบถาม เรื่อง “รูปแบบการพัฒนাজิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา” โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) แบบประเมินความรู้สึกของจิตใจ ความเข้าใจ (ปัญญา) การรับรู้ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุก่อน - หลัง การทดลองใช้ชุดกิจกรรมการพัฒนাজิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธ 3) แบบประเมินความพึงพอใจทางจิตวิญญาณของผู้ป่วยสูงอายุก่อน - หลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการพัฒนাজิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธ

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เรื่อง “รูปแบบการพัฒนাজิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา”

3.3 รูปแบบการพัฒนাজิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ โดยการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดชีวิตและความตาย การเตรียมตัวตาย การเผชิญความตายอย่างสงบ แล้วนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านพระพุทธศาสนา ด้านจิตวิทยา ด้านหลักสูตรการสอนและด้านการพยาบาลจำนวน 3 รูป/ท่าน ตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรง IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา จากนั้นนำเครื่องมือมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุจำนวน 2 ราย ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับกลุ่มตัวอย่าง และประเมินผลการทดลองใช้เครื่องมือและปรับปรุงเครื่องมือ แล้วจึงนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

การสร้างรูปแบบการพัฒนাজิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีแนวทางในการสร้างโดยอาศัยปัจจัยสำคัญทั้งองค์ความรู้ที่ได้ศึกษาค้นคว้า สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการพัฒนাজิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา แล้วนำรูปแบบที่ได้ออกแบบทำการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ มีการประเมินรูปแบบโดยนำไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุจำนวน 2 ราย ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับกลุ่มตัวอย่าง และ

ประเมินผลการทดลองใช้เครื่องมือและปรับปรุงเครื่องมือ แล้วจึงนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง การดำเนินการศึกษาและทดลอง มีการประเมินก่อนและหลังการทดลอง (Pretest Posttest Design) จำนวน 20 ราย จากนั้นทำการประเมินก่อนการทดลอง (t1) แล้วมีการจัดกระทำ (x) กับกลุ่มตัวอย่าง เป็นระยะเวลาต่อเนื่อง 2 วัน 1 คืน โดยเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ณ วัดเจริญสามัคคี ต.สีมูม อ.เมือง จ.นครราชสีมา แล้วทำการประเมินหลังการทดลอง (t2) ด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินอย่างเดียวกันกับการประเมินก่อนการทดลอง

5. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนการศึกษาและทดลองโดยแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ระยะที่ทำการทดสอบก่อนอบรม (Pretest) กลุ่มทดลอง โดยใช้แบบสอบถามงานวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคิดของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ระยะที่ 2 ดำเนินการฝึกอบรมตามกิจกรรมของโครงการพัฒนาคิดของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม ร่วมกับผู้สูงอายุจากนั้นแนะนำให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมเป็นเวลา 2 วัน 1 คืน ระยะที่ 3 หลังจากเสร็จสิ้นการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการพัฒนาคิดของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธแล้ว ทำการทดสอบหลังฝึกอบรม (Posttest) โดยใช้แบบสอบถามซึ่งเป็นชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนการฝึกอบรม (Pretest) ระยะที่ 4 นำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามงานวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคิดของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา มาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำเอาผลการดำเนินการตามกระบวนการทุกขั้นตอน มาวิเคราะห์ ประมวลผล ตีความ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม จากนั้นนำมาวิเคราะห์ตีความสรุปเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลในประเด็นที่ศึกษา ผลกระทบ ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ตลอดจนถึงแนวทางแก้ไข การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยก่อนและหลังได้รับกิจกรรม โดยใช้ Paired test โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ $p - value \leq 0.01$ นำค่าเฉลี่ยก่อนทดลองและหลังทดลองมาเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์ผลของการทดลองด้านต่าง ๆ

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา” มีผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. หลักพุทธธรรมและกิจกรรมวิถีพุทธที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความตาย

1.1 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความตาย ได้แก่ 1.1.1) ชันธ 5” คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เพื่อมุ่งหมายให้ผู้ป่วยเหล่านั้นได้พึงพิจารณาและเห็นแจ้งความเป็นจริงของชีวิตและสังขารทั้งหลายเหล่านั้น ว่ามีลักษณะแห่งความไม่เที่ยงเป็นทุกข์ และไม่มีตัวตนได้อย่างแท้จริง จนกระทั่งสามารถละความยึดมั่นถือมั่นในชีวิตและสิ่งทั้งหลายลงได้และมีจิตใจที่บริสุทธิ์ขึ้นตามลำดับ 1.1.2) กรรมนิยาม เพราะกรรมมีอยู่ดังนี้เองการเกิดขึ้น (อุปบัติ) ของสัตว์จึงมีได้และสัตว์ก็ย่อมไปเกิดตามกรรมที่ตนกระทำและสัตว์ก็ย่อมประสบทุกข์และสุขไปตามกรรมที่ตนกระทำ ด้วยเหตุนี้จึงเรียกว่าสัตว์หรือมนุษย์หรือชีวิตนั้นจึงเป็นทนายแห่งกรรมหรือเป็นผู้รับมรดกของกรรมตนเอง เพื่อมุ่งหมายให้ผู้ป่วยเหล่านั้นเข้าใจถึงกฎธรรมชาติที่แสดงว่า “ทำดีย่อมได้รับผลดี ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว” และสามารถเลือกที่จะกระทำแต่ความดีหลีกเลี่ยงการกระทำชั่ว เพื่อให้เกิดผลดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่นได้นั่นเอง อาสันนกรรม (กรรมใกล้ตายหรือกรรมใกล้ดับจิต) จะทำหน้าที่นำบุคคลไปเกิดตามกรรมที่ทำถ้าเป็นอกุศลกรรมจะนำไปเกิดในทุคติ ถ้าเป็นกุศลกรรมจะนำไปเกิดในสุคติ 1.1.3) ไตรลักษณ์ แปลว่า ลักษณะ 3 ประการ หรือลักษณะสามัญ หรือลักษณะทั่วไปของสิ่งทั้งหลาย กล่าวคือ สิ่งทั้งปวงที่เป็นสิ่งที่มีปัจจัยปรุงแต่ง ย่อมตกอยู่ภายใต้กฎหรือเงื่อนไข 3 ประการ คือ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความเป็นอนัตตา ก่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่ชีวิตในแง่ของศีลธรรมและการบรรเทาความทุกข์ กล่าวคือ เกิดปัญญารู้แจ้งความเป็นจริงของชีวิต ว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยงเป็นทุกข์และเป็นอนัตตา และสามารถรู้เท่าทันเมื่อยามร่างกายเจ็บไข้และทุกข์ทรมานว่านั่นเป็นสังขารธรรมดา เมื่อมีเกิดแล้วก็มีแก่ขรา มีการเจ็บปวดร่างกายนี้ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตนไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา กายนี้ต้องเสื่อมโทรมและตายไปเป็นธรรมดา จิตก็จะไม่เกิดอาการยึดมั่นในกาย และในความเจ็บปวดเหล่านั้นสามารถยอมรับการเจ็บปวดการแก่และการตายได้อย่างปกติ ด้วยจิตที่มีความมั่นคงไม่หวั่นไหว 1.1.4) หลักอปปมาทธรรม คือ ความไม่ประมาทการดำเนินชีวิตที่มีสติเป็นเครื่องกำกับความประพฤติปฏิบัติทุกอย่างระมัดระวังไม่ให้ตนเองถลำลงไปทางเสื่อม ซึ่งจะนำไปสู่การประกอบกรรมชั่วขณะเดียวกัน ก็ไม่ยอมพลาดโอกาสที่จะกระทำความดีงามและความเจริญก้าวหน้า ตระหนักในสิ่งที่พึงทำและพึงละเว้นใส่ใจสำนึกในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ไม่ปล่อยปละละเลยกระทำด้วยความรอบคอบให้รู้ตนไม่หยดยิ่งโดยมีความเพียรที่มีสติเป็นเครื่องเร่งเร้าและควบคุม 1.1.5) โพชฌงค์ 7 เป็นองค์แห่งการตรัสรู้หมายถึงองค์ประกอบหรือหลักธรรมที่เป็นเครื่องประกอบของการตรัสรู้ หรือเป็นธรรมที่ช่วยให้เกิดการตรัสรู้สำหรับผู้เจ็บป่วยถ้ามีองค์ธรรมโพชฌงค์นี้สักข้อหรือสองข้อก็สามารถช่วยให้จิตใจสบาย

ได้แต่ถ้ายังมีองค์ธรรมครบทั้ง 7 ข้อทำงานร่วมกันอย่างครบบริบูรณ์ ก็จะทำให้เป็นผู้มีสุขภาพจิตดีโดยสมบูรณ์ได้ และสุขภาพจิตที่ดีแข็งแรงเบิกบานก็ย่อมจะส่งผลให้ร่างกายมีภูมิต้านทานดีโรคและความเจ็บป่วยก็บรรเทาลงและมีสุขภาพที่ดีขึ้นได้ 1.1.6) การเจริญมรณสติ คือ การระลึกถึงความตายอันจะต้องมีมาถึงตนเป็นธรรมดา มรณสติเป็นวิธีการสู่จุดหมายสูงสุดของชีวิตการที่มนุษย์ปุถุชนอย่างเราจะมีความรู้สึกดีงาม มีจิตใจเข้มแข็งมั่นคงกล้าเผชิญความตายอย่างมีสติสัมปชัญญะนั้น จำเป็นต้องฝึกจิตใจให้คุ้นเคยกับความตายซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตด้วยการเจริญมรณสติ แม้พระพุทธองค์ก็ทรงสอนธรรมโดยการแสดงความตายให้เห็น ประจักษ์เป็นเรื่องสุดท้ายด้วยชีวิตของพระองค์เอง โดยทรงปรินิพพานท่ามกลางพุทธสาวกเพื่อเป็นการย้ำเตือนให้เหล่าสาวกได้ตระหนักและสำนึกถึงความเป็นอนิจจังของสรรพสิ่ง ดังนั้นจึงควรพิจารณาให้ใจสงบจากอกุศลธรรมเกิดความไม่ประมาทและไม่หวาดกลัว คิดเรื่องชวนขายบำเพ็ญกิจและทำความดีผู้ที่ได้ยึดหลักปฏิบัติมรณสติตามการสอนของพระพุทธองค์นั้น ถือว่าได้เตรียมตัวก่อนตายและยังเป็นผู้ไม่ตายก่อนตายคือจะได้รับแรงทำความดีเอาไว้ก่อนความตายจะมาถึง 1.1.7) การเจริญสติปัฏฐาน 4 สติปัฏฐาน แปลว่า ที่ตั้งของความระลึกได้หรือที่ตั้งของสติ อันได้แก่ การใช้สติหรือวิธีการปฏิบัติเพื่อใช้สติให้บังเกิดผลดีถึงที่สุด ที่ตั้งหรือฐานของสติมี 4 แห่ง คือ กาย เวทนา จิต และธรรม การเจริญสติปัฏฐาน 4 นอกจากจะเป็นข้อปฏิบัติสำหรับบรรลुพระนิพพานหรือความดับทุกข์แล้ว ยังสามารถนำมาใช้บำบัดหรือแก้ปัญหาภาวะความเจ็บป่วยและใช้บรรเทาทุกข์เวทนาอันเกิดจากโรคต่าง ๆ อย่างได้ผล 1.1.8) การให้ทาน หมายถึง การให้ของที่ควรให้แก่คนที่ควรให้เพื่อประโยชน์แก่เขาสละให้ปันสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นบุญที่สำเร็จด้วยการบริจาคทาน 1.1.9) พรหมวิหาร 4 คือ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหมมี 4 อย่าง คือ 1.1.9.1) หลักความเมตตา คือความรัก 1.1.9.2) หลักกรุณา คือ ความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์ 1.1.9.3) หลักมุทิตา คือ ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุขมีจิตผ่องใสบันเทิง และ 1.1.9.4) หลักอุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลางอันจะดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญาคือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรม

1.2 กิจกรรมวิถีพุทธที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความตาย กิจกรรมการอบรมโครงการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา เป็นหลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการจำนวน 2 วัน 1 คืน ณ วัดเจริญสามัคคี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยกิจกรรมการอบรม เน้นให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมอบรมเรียนรู้กิจกรรมผ่านประสบการณ์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกับการบรรยายวิทยากรในบางครั้ง โดยมีเนื้อหาการอบรมดังต่อไปนี้ 1) การเรียนรู้เรื่องความตายทัศนคติ มุมมองต่อความตายภาวะใกล้ตาย และกระบวนการตายทางการแพทย์และทางพุทธศาสนา 2) หลักการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายแบบประคับประคอง เน้นการดูแลทางด้านจิตใจจิตวิญญาณ 3) การเตรียมตัวเองให้พร้อมรับความตายอย่างสงบ 4) การฝึกภาวนาใน

รูปแบบต่าง ๆ เช่น การเจริญสมาธิ การเจริญมรณสติ การภาวนาทองเลน การภาวนาโพวา 5) การฝึกภาคปฏิบัติ เช่น การถวายสังฆทาน การฝึกทักษะการเยี่ยมให้กำลังใจ การเขียนความในใจถึงผู้ลี้ลับ การเขียนพินัยกรรมชีวิต การนำทางสู่สุคติเพื่อการจากไปอย่างสงบและมีสติ สำหรับผู้ป่วยระยะสุดท้ายใกล้ตาย

2. รูปแบบการพัฒนาคิดของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบ จากแนวทางการสร้างรูปแบบการพัฒนาคิดตามแนววิถีพุทธของผู้สูงอายุเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยอาศัยองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า การสังเกต การสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย การบันทึกพฤติกรรมของผู้สูงอายุ และคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาคิดของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบ ทั้งหมด 12 กิจกรรมดังต่อไปนี้ 1) การเจริญมรณสติ 2) การเจริญสมาธิ 3) การเจริญภาวนา 4) การภาวนาทองเลน 5) การภาวนาโพวา 6) การนอนผ่อนคลาย (การผ่อนคลายตระหนักรู้) 7) การถวายสังฆทาน 8) การเขียนพินัยกรรมชีวิต 9) การเขียนความในใจถึงผู้ลี้ลับ 10) กิจกรรมการสนทนากลุ่ม 11) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 12) กิจกรรมนำทางสู่สุคติเพื่อการจากไปอย่างสงบและมีสติ

3. ผลของการพัฒนาคิดของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบ

3.1 ผลการพัฒนาคิดของผู้สูงอายุ

3.1.1 ด้านความรู้สึกรู้สึกของจิตใจ ความเข้าใจ (ปัญญา) ด้านการรับรู้ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุ

3.1.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกของจิตใจ ความเข้าใจ (ปัญญา) การรับรู้ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุ ก่อนการทดลอง ใช้ชุดกิจกรรมการพัฒนาคิดของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบ พบว่า **คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้สึกของจิตใจของผู้สูงอายุ ก่อนการทดลอง** ชุดกิจกรรมการพัฒนาคิดของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า การสวดมนต์ทำให้จิตใจของท่านสงบ มีค่าเฉลี่ย 4.15 อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1 รองลงมา ได้แก่ ท่านเป็นห่วงคนที่ท่าน เป็นอันดับที่ 2 และขณะนี้ท่านรู้สึกหงุดหงิด อยู่ในอันดับที่ 3 ส่วนข้อคำถาม ท่านรู้สึกเป็นภาระของผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 2.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.85 เป็นอันดับสุดท้าย ตามลำดับ **คะแนนเฉลี่ย ด้านความเข้าใจ(ปัญญา) ของผู้สูงอายุ ก่อนการทดลอง** ชุดกิจกรรมการพัฒนาคิดของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.79

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่าท่านต้องการใช้ชีวิตที่เหลืออยู่ในการปฏิบัติธรรมและท่านต้องการพึงธรรม เพื่อให้พบแสงสว่างแห่งชีวิต อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 เป็นอันดับที่ 1 รองลงมา ได้แก่ ท่านต้องการให้อภัย คนที่ล่วงเกินท่าน เป็นอันดับที่ 2 และท่านต้องการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ค่าเฉลี่ย 3.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49 เป็นอันดับสุดท้ายตามลำดับ **คะแนนเฉลี่ย ด้านการรับรู้ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุ ก่อนการทดลอง**ชุดกิจกรรมการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ท่านได้พักผ่อนในสถานที่ที่สงบ มีค่าเฉลี่ย 3.90 อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1 รองลงมา ได้แก่ หมู่ญาติของท่าน มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันและการจัดสภาพภายในที่พักของท่านเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 เป็นอันดับที่ 2 ส่วนข้อคำถามท่านต้องการให้มีลูกหลานมาเยี่ยมเพื่อให้กำลังใจค่าเฉลี่ย 3.15 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44 เป็นอันดับสุดท้ายตามลำดับ

3.1.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนเฉลี่ยด้าน
ความรู้สึกจิตใจ ความเข้าใจ (ปัญญา) การรับรู้ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของจิตใจของผู้สูงอายุ หลังการทดลองชุดกิจกรรมการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธ พบว่า **คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้สึกของจิตใจของผู้สูงอายุ หลังการทดลอง**ชุดกิจกรรมการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับ ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า การสวดมนต์ทำให้จิตใจของท่านสงบ มีค่าเฉลี่ย 4.80 อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับที่ 1 รองลงมา ได้แก่ ท่านเป็นห่วงคนที่ท่าน เป็นอันดับที่ 2 และขณะนี้ท่านรู้สึกหงุดหงิด อยู่ในอันดับที่ 3 ส่วนข้อคำถาม ท่านรู้สึกเป็นภาระของผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 1.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67 เป็น อันดับสุดท้าย ตามลำดับ **คะแนนเฉลี่ย ด้านความเข้าใจ (ปัญญา) ของผู้สูงอายุหลังการทดลอง**ชุดกิจกรรมการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่าท่านต้องการพึงธรรม เพื่อให้พบแสงสว่างแห่งชีวิต อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 เป็นอันดับที่ 1 รองลงมา ได้แก่ ท่านต้องการใช้ชีวิตที่เหลืออยู่ในการปฏิบัติธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 เป็นอันดับที่ 2 รองลงมา ได้แก่ ท่านต้องการให้อภัย คนที่ล่วงเกินท่าน เป็นอันดับที่ 3 และท่านต้องการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ค่าเฉลี่ย 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.41 เป็นอันดับสุดท้าย ตามลำดับ **คะแนนเฉลี่ยด้านการรับรู้ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุหลังการทดลอง**ชุดกิจกรรมการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียม

ความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ท่านได้พักผ่อนในสถานที่ที่สงบ มีค่าเฉลี่ย 4.90 อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับที่ 1 รองลงมา ได้แก่ หมู่ญาติของท่าน มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันมีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 4.75 เป็นอันดับที่ 2 และการจัดสภาพภายในที่พักของท่านเหมาะสม เป็นอันดับที่ 3 ส่วนข้อคำถาม ท่านต้องการให้มีลูกหลานมาเยี่ยมเพื่อให้กำลังใจค่าเฉลี่ย 3.65 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.14 เป็นอันดับสุดท้ายตามลำดับ

3.1.1.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลคะแนนเฉลี่ย

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน P-Value ด้านความรู้สึกของจิตใจ ความเข้าใจ(ปัญญา) การรับรู้ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ ก่อนและหลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธ พบว่า ด้านความรู้สึกของจิตใจ พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ 0.01 ขณะที่ระดับ นัยสำคัญที่คำนวณได้คือ 0.00 ซึ่ง 0.00 น้อยกว่า 0.01 จึงปฏิเสธสมมติฐานกล่าวอีกนัยหนึ่ง ความรู้สึกของจิตใจเมื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธ ความรู้สึกของจิตใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.00 ด้านความเข้าใจ (ปัญญา) พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ 0.01 ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ 0.01 ซึ่งเท่ากัน จึงปฏิเสธสมมติฐานกล่าวอีกนัยหนึ่ง ความเข้าใจ (ปัญญา) เมื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธ ความเข้าใจ (ปัญญา) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.01 ด้านการรับรู้ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ 0.01 ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ 0.05 ซึ่ง 0.05 มากกว่า 0.01 จึงไม่ปฏิเสธสมมติฐาน กล่าวอีกนัยหนึ่งการรับรู้ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเมื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการทดลอง ใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธ การรับรู้ทางสังคมและ สิ่งแวดล้อม ไม่ต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

3.1.2 ด้านความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ

3.1.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนเฉลี่ยความผาสุก

ทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุก่อนการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบพบว่า คะแนนเฉลี่ยความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุก่อนการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.55 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าท่านขอถือพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่งสูงสุดมีค่าเฉลี่ยที่ 4.65 อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับที่ 1 รองลงมา ได้แก่ ท่านมีความศรัทธาที่มั่นคงในพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยที่ 4.50 ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับที่ 2

รองลงมา ได้แก่ท่านรู้สึกเป็นสุขใจเมื่อระลึกถึงบุญกุศลที่ท่านทำมีค่าเฉลี่ยที่ 4.30 ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับที่ 3 ตามลำดับส่วนข้อคำถามที่ได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านคลายความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับที่ 3.40 ในระดับมาก ส่วนข้อคำถาม สภาวะจิตของท่านปราศจากสิ่งเศร้าหมอง ค่าเฉลี่ย 3.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64 เป็นอันดับสุดท้ายตามลำดับ

3.1.2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนเฉลี่ยความผาสุก

ทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุหลังการทดลอง ใช้ชุดกิจกรรมการพัฒนจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธ พบว่าคะแนนเฉลี่ยความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุหลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการพัฒนจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าท่านรู้สึกเป็นสุขใจเมื่อระลึกถึงบุญกุศลที่ท่านทำค่าเฉลี่ยที่ 5.00 อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับที่ 1 รองลงมา ได้แก่ท่านมีความสุขเมื่อได้ประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนามีค่าเฉลี่ยที่ 4.95 ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับที่ 2 รองลงมา ได้แก่ท่านขอถือพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่ง มีค่าเฉลี่ยที่ 4.90 ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับที่ 3 ตามลำดับ ส่วนข้อคำถามที่ได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านมีพลังในการเผชิญกับความเจ็บป่วยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับที่ 4.30 ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อคำถาม สภาวะจิตของท่านปราศจากสิ่งเศร้าหมอง ค่าเฉลี่ย 3.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.85 เป็นอันดับสุดท้าย ตามลำดับ

3.1.2.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลค่าเฉลี่ย ส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐาน P. Value ของความผาสุกทางจิตวิญญาณ ก่อนและหลังการทดลอง ใช้ชุดกิจกรรม เพื่อพัฒนจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธ พบว่าความผาสุกทางจิตวิญญาณ ระดับ นัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ 0.01 ขณะที่ระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้คือ 0.01 ซึ่งเท่ากัน จึงปฏิเสธสมมติฐานกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ความผาสุกทางจิตวิญญาณ ก่อนและหลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องชีวิตและความตาย ได้แก่ ขันธ์5, กรรมนิยาม, ไตรลักษณ์ หลักอปปมาทธรรม, โพชฌงค์ 7, หลักมรณสติ, หลักสติปัฏฐาน, ทานและพรหมวิหาร 4 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ แนวจำปา ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายใกล้ตายเชิงพุทธบูรณาการ พบว่าหลักการและวิธีการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายใกล้ตายเชิงพุทธบูรณาการคือ ผู้ทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วยต้องมีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน โดยส่วนตนผู้ดูแลเองก็มีความเข้าใจโลกและชีวิต

รู้เท่าทันชีวิตและความตาย ทำการดูแลनुวัดตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบัน ทำงานดูแลแบบ พหุวิชาชีพเพื่อให้การดูแลทั่วถึงทุกมิติ โดยบริหารองค์ประกอบในการดูแลให้อยู่ในสภาพ เอื้ออำนวย กล่าวคือ การเอื้ออำนวยให้ผู้ป่วยมีทักษะเท่าที่ที่ดีซึ่งทำให้สะดวกในการดูแลรักษา มีศรัทธาในพระรัตนตรัย รู้เท่าทันธรรมชาติของโลกและชีวิตที่อยู่ภายใต้กฎแห่งไตรลักษณ์ ผู้ดูแลควรมีลักษณะที่พึงประสงค์มีจิตอาสาพยาบาล มีหลักพรหมวิหาร มีสราณียธรรม 6 ญาติมิตร มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้ป่วยกับญาติมิตร ให้การดูแลด้วยจุดมุ่งหมายที่จะ ให้ผู้ป่วยมีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ ไม่หลงตาย ทำชีวิตให้มีคุณภาพ สุขภาพ และสมรรถภาพ ก่อนตาย มีจิตผ่องแผ้วในวาระสุดท้ายก่อนสิ้นชีวิตไปสู่สุคติหลังตาย ท้ายที่สุดถ้าเป็นไปได้ก็ให้มี สุขอันเกิดจากนิพพาน (สุวรรณ ณนจำปา, 2554)

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่ารูปแบบการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตาม แนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบได้แก่ การเจริญมรณสติ การเจริญสมาธิ การภาวนาทอณเฑาะ การภาวนาโพระ การนอนผ่อนคลาย การถวายสังฆทาน การเขียนพินัยกรรมชีวิต การเขียนความในใจถึงผู้ล่วงลับ และการนำทางสู่สุคติเพื่อการจากไป อย่างสงบและมีสติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนพงศ์ กองตา ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการเตรียม ตัวตายอย่างสงบตามหลักพุทธธรรม พบว่าการเตรียมตัวตายอย่างสงบตามหลักพระพุทธธรรม แบ่งออกได้เป็นสองรูปแบบ คือ 1) การเตรียมตัวตายระยะยาว ได้แก่ การให้ทาน เช่น อาหาร วัตถุสิ่งของ เงินทอง การให้ความรู้ การบอกเรื่องที่เป็นบุญเป็นกุศลและการให้อภัย การรักษา ศีล เช่น ศีล 5 ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดปด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูด ส่อเสียด ไม่พูดเพ้อเจ้อ และ ไม่ดื่มสุราเมรัย การภาวนา คือ ทำจิตให้สงบ และเกิดปัญญา โดยปฏิบัติตามหลักการฝึกสมถกรรมฐาน และ วิปัสสนากรรมฐาน 2) การเตรียมตัวตายระยะ สั้น คือ การทำจิตใจให้สงบในช่วงใกล้ตายโดยวิธีระลึกถึงคุณความดีที่เคยทำมา หรือมีผู้ใกล้ชิด ทำการบอกทางแก่ผู้ใกล้ตาย เช่น ให้ระลึกถึงพระพุทธรูประลึกถึงภาพการทำบุญ และการบูชา พระรัตนตรัย ดังนั้นเมื่อความตายถึงภาวะเช่นนี้จะนำไปสู่การเกิดใหม่ในสุคติภูมิ (รัตนพงศ์ กอง ตา, 2548)

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าการทดลองใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิต ของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของ ผู้สูงอายุ พบว่า ด้านความรู้สึกของจิตใจ คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองใช้ชุดกิจกรรมเพื่อ พัฒนาจิต ของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การสวดมนต์ ทำให้ จิตใจของท่านสงบ มีค่าเฉลี่ย 4.15 อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1 หลังจากการทดลอง ใช้ชุด กิจกรรม ปรากฏว่า การสวดมนต์ ทำให้จิตใจของท่านสงบ มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 4.80 อยู่ใน ระดับ มากที่สุด เป็นอันดับที่ 1 เป็นการยืนยันว่าการสวดมนต์ทำให้จิตใจสงบมากขึ้น เป็นที่น่า สังเกตว่า ก่อนการทดลองใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตของผู้ป่วยระยะสุดท้ายตามแนว วิถีพุทธ ขณะนี้ท่านรู้สึกหงุดหงิด มีค่าเฉลี่ย 2.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.60 หลังจากการ

ทดลองใช้ ชุดกิจกรรม ปรากฏว่า มีค่าเฉลี่ยลดลง 1.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.80 ท่านเป็น
ห่วงคนที่ ท่านรัก มีค่าเฉลี่ย 3.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.94 หลังจากการทดลองใช้ชุด
กิจกรรม ปรากฏว่า มีค่าเฉลี่ยลดลง 2.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.94 เป็นการยืนยันว่าการ
สวดมนต์ทำให้หงุดหงิดและความเป็นห่วงคนที่รักลดลง เป็นการปล่อยวางทางจิตใจ **ด้านความ
เข้าใจ (ปัญญา)** คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตาม
แนววิถีพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ท่านต้องการให้อภัย คนที่เคยล่วงเกินท่าน มีค่าเฉลี่ย
3.80 อยู่ในระดับมาก หลังจากการทดลองใช้ชุดกิจกรรม ปรากฏว่า ท่านต้องการให้อภัย คนที่
เคยล่วงเกินท่าน มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 4.70 อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นการยืนยันว่าหลังการใช้
ชุดกิจกรรม ผู้ป่วยปล่อยวาง และต้องการให้อภัยมากขึ้น **ด้านการรับรู้ทางสังคมและ
สิ่งแวดล้อม** คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองใช้ชุดกิจกรรม เพื่อพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถี
พุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ท่านได้พักผ่อนในสถานที่ที่สงบ มีค่าเฉลี่ย 3.90 อยู่ในระดับ
มากที่สุด หลังจากการทดลองใช้ชุด กิจกรรม ปรากฏว่าท่านได้พักผ่อนในสถานที่ที่สงบ
มีค่าเฉลี่ยมากขึ้น 4.90 อยู่ในระดับ มากที่สุด **ด้านความผาสุกทางจิตวิญญาณ** คะแนนเฉลี่ย
ก่อนการทดลองใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนา จิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธ โดยภาพรวมอยู่ใน
ระดับมาก ท่านขอถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่งสูงสุด มีค่าเฉลี่ยที่ 4.65 อยู่ใน
ระดับมากที่สุด หลังจากการทดลองใช้ชุดกิจกรรม ปรากฏว่ามี ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นที่ 4.90 อยู่ใน
ระดับมากที่สุด และท่านรู้สึกเป็นสุขใจเมื่อระลึกถึงบุญกุศลที่ท่านทำ มีค่าเฉลี่ยที่ 5 อยู่ในระดับ
มากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 หมายความว่าหลังจากการทดลองใช้ชุดกิจกรรม ผู้สูงอายุไม่กลัวความ
ตาย และยึดถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งสูงสุด และมีความสุขเมื่อระลึกถึงบุญ
กุศลที่ท่านทำ โดยภาพรวม เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองใช้ชุด
กิจกรรม เพื่อพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติ โดยหลังจาก 2 วันแล้ว ณ ระดับนัยสำคัญที่ใช้ตัดสิน คือ 0.01 ความรู้สึกของจิตใจ พบว่า
มีการพัฒนาสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่คำนวณได้คือ 0.00 ด้านความเข้าใจ (ปัญญา)
พบว่า มีการพัฒนาสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่คำนวณได้คือ 0.01 และความผาสุกทาง
จิต วิญญาณมีการพัฒนาสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่คำนวณได้คือ 0.05 ส่วนการรับรู้
ทาง สังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่า ไม่แตกต่างที่ระดับนัยสำคัญ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์
เกี่ยวกับความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุในโครงการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถี
พุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบ พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่ไม่กลัวความ
ตาย การสวดมนต์ทำให้ผู้ป่วยที่มีสีหน้าเศร้าหมอง เป็นทุกข์ มีสีหน้าผ่อนคลาย และรู้สึกหงุดหงิด
คลายลง การภาวนาพุทธโธ ทำให้มีความสงบ อาการปวดบรรเทาลง จิตใจมีสมาธิขึ้น การพูดคุย
ถึงบุญกุศลที่เคยทำมาทำให้มีความสุข และแม่เมตตาแสดงว่าจิตใจมีเมตตากรุณา การชอบ
ทำบุญความอยากทำบุญนำมาซึ่งความสุขใจ การระลึกถึงพระรัตนตรัยแล้วรู้สึกสุขกาย สุขใจ
แสดงถึง ความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลดารัตน์ สาภินันท์ ซึ่งได้

ศึกษาเรื่องภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุและการเตรียมตัวเกี่ยวกับความตายของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุมีลักษณะการเตรียมตัวเกี่ยวกับความตายทั้ง 4 ด้าน ที่พบมากที่สุด ด้านร่างกาย คือ การเลือกวิธีการจัดการศพของตน ด้านจิตใจคือ การเห็นใจผู้อื่นที่มีอาการป่วยหนักในระยะใกล้ตาย และตระหนักว่าความตายเป็นธรรมชาติที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้านจิตวิญญาณ คือ การปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา ด้านสังคม คือ การมอบความรักและความห่วงใย หรือปรับความเข้าใจกับสมาชิกในครอบครัวและผู้อื่น (ลดารัตน์ สาภินันท์, 2545)

ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุ ถือว่าเป็นกิจกรรมที่ ควรปฏิบัติอย่างยิ่งในระยะสุดท้ายของชีวิต คือ การรักษาศีล เพื่อความปกติทางกาย การสวดมนต์ และแผ่เมตตา เพื่อให้จิตมีสมาธิ การภาวนาพุทโธ การระลึกถึงความตายที่ต้องมีมาถึงตนเป็น ธรรมดา ร่วมกับการให้การปรึกษาแนวพุทธ ทำให้ผู้ป่วยเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและความตาย คลายทุกข์ ปลอ่ยวางสงบขึ้น มีสมาธิ สว่าง และผ่องใส ปัจจุบันมีการประยุกต์การบำบัดโรคด้วยพุทธาณภาพในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ด้วยการเจริญพุทธานุสติ เพื่อให้ผู้ป่วยมีความมั่นคงในพระพุทธานุภาพที่สามารถคุ้มครองตนได้ ร่วมกับการยอมรับความจริงและการจัดการกับสภาวะจิตที่เศร้าหมอง ด้วยการเจริญสมาธิ วิปัสสนากรรมฐานเพื่อดำรงความบริสุทธิ์ของจิต มีสติสัมปชัญญะสำรวมระวังไม่หวั่นไหวไปตาม การเปลี่ยนแปลงของโลกธรรม และการปรุงแต่งความคิดไปในทางลบ มีสมาธิในการเผชิญความ เจ็บป่วยและความตาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2544) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรัญญา กุมพล ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการดูแลสุขภาพองค์รวมในผู้ป่วยระยะสุดท้ายแบบมีส่วนร่วมตามแนววิถีพุทธในบริบทวัฒนธรรมอีสาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ป่วยระยะสุดท้ายมีปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพองค์รวมลดลง มีความผาสุกทางจิตวิญญาณเพิ่มขึ้น ผู้ป่วยเสียชีวิตด้วยการตายที่ดี ส่วนใหญ่มีการตายอย่างสงบที่บ้าน ผู้ป่วยและผู้ดูแลมีความพึงพอใจในการทำงานแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน (สรัญญา กุมพล, 2553) ซึ่งการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุ หลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรม ปรากฏว่าความรู้สึกรู้สึกของจิตใจ ด้านความเข้าใจ (ปัญญา) และความ ผาสุกทางจิตวิญญาณ พบว่า มีการพัฒนาสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่คำนวณได้ คือ 0.00, 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ร่วมกับการให้การปรึกษาแนวพุทธ ในการดูแลผู้ป่วยจะก่อประโยชน์ให้ผู้ป่วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา จิตต์วัฒน์ ได้กล่าวไว้ว่า การปลอ่ยวางความยึดมั่นถือมั่นลงได้กระทั่งจิตรู้สึกเป็นอิสระ จากสิ่งทั้งปวง ในช่วงเวลาขณะกำลังจะตาย มีสติสัมปชัญญะอยู่กับปัจจุบันขณะ จะสามารถ ยอมรับความตายได้ด้วยจิตที่กล้าหาญมั่นคง ประโยชน์นี้ยอมทำให้ เราไม่ตกต่ำไปสู่อบายภูมิ เพราะจิตสุดท้ายที่จากไปดีจะมีพลังนำเราไปสู่ภพภูมิที่ดีอย่างแน่นอน” (กาญจนา จิตต์วัฒน์, 2553) สรุปว่าการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความ

พร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุจะช่วยให้ผู้ป่วยมีจิต ปราศจากความเศร้าหมอง ชุ่มมัว มีจิตยึดเหนี่ยวกับสิ่งที่ดี จิตใจผ่องใส สว่าง มีจิตเลื่อมใสใน พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ในเวลาที่ใกล้ตาย เวลานั้นกรรมเป็นอาสนนกรรม คือกรรมใกล้ตาย ฝ่ายดี เป็นอันหวังได้ว่าผู้ป่วยจะไปดี ดังพุทธพจน์ตรัสยืนยันว่า “จิตเต สงกิลฺลิตฺตํ ปาณิกขา” แปลว่าเวลา ก่อนตายบุคคลเป็นผู้มีจิตเศร้าหมอง ก็มีหวังไปสู่สุคติภูมิอย่างแน่นอน “จิตเต อสงกิลฺลิตฺตํ สุขคติ ปาณิกขา” แปลว่า ก่อนตายบุคคลเป็นผู้มีจิตผ่องใส ก็มีหวังไปสู่สุคติภูมิแน่นอน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ทำให้ผู้สูงอายุสามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความตาย การเตรียมตัวตายอย่างสงบ และมีสติไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตปัจจุบันได้อย่างดีงาม ถูกต้อง ตระหนักถึงความตาย ทำให้เราใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท กระตือรือร้นในสิ่งที่ชอบผัดผ่อน กลับมาใส่ใจในการใช้ชีวิต หมั่นทำความดี มีสติ และทำชีวิตที่เหลืออยู่ให้ดีมีประโยชน์และมีคุณค่าที่สุดที่จะทำได้ และสามารถนำเทคนิค แนวทางปฏิบัติ และสิ่งที่เรียนรู้มาจากการอบรมในโครงการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุไปใช้เพื่อเตรียมตนเองและผู้อื่นให้พร้อมเผชิญกับความตายอย่างสงบได้มีความมั่นใจในการช่วยเหลือผู้อื่น ข้อเสนอแนะมีดังนี้ 1) หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องควรนำแนวทางในการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบไปประยุกต์ใช้ในชีวิตปัจจุบันในการดูแล-บำบัดผู้สูงอายุ หรือผู้ป่วยระยะสุดท้ายใกล้ตายเพื่อเผชิญความตายอย่างสงบ โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมสู่การการแพทย์แผนปัจจุบันและศาสตร์สมัยใหม่ 2) ควรจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายโครงการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบเพื่อเป็นการสร้างกลุ่มเครือข่ายผู้ให้คำแนะนำและเผยแพร่สู่สาธารณชนให้มากยิ่งขึ้น 3) ควรจัดให้มีการขยายองค์ความรู้โครงการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น บทความ หนังสือ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เพื่อกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล วัด ครอบครัวยุ ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบูรณาการหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการแพทย์สมัยใหม่เพื่อการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบให้มากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2561 และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). ชุดความรู้ การดูแลตนเองและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ “สุขภาพดี. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2563 จาก http://www.dop.go.th/download/formdownload/th1529476181-813_3.pdf
- กาญจนา จิตต์วัฒน์. (2553). การบูรณาการการเตรียมตัวตายในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับ วัชรยาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2544). สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ. นนทบุรี: กรมการ แพทย์แผนไทย.
- _____. (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัตนพงศ์ ก่องตา. (2548). การเตรียมตัวตายอย่างสงบตามหลักพุทธธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ลดารัตน์ สาภินันท์. (2545). ภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุและการเตรียมตัวเกี่ยวกับความตาย ของผู้สูงอายุ. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาล ผู้สูงอายุ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วศิน อินทสระ. (2548). หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธณัช.
- ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย - Thailand Information Center. (2563). ข้อมูลประชากร ตำบลสี มุม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2563 จาก <http://nakhonratchasima.kapook.com/เมืองนครราชสีมา/สีมุม>
- สร้อยญา กุมพล. (2553). การดูแลสุขภาพองค์รวมในผู้ป่วยระยะสุดท้ายแบบมีส่วนร่วมตามแนว วิถีพุทธในบริบทวัฒนธรรมอีสาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สารภี รังสีโกศัย. (2556). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเตรียมตัวเพื่อเผชิญกับความ ตายและภาวะใกล้ตายของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุจังหวัดปัตตานี. ใน วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). รายงานการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 – 2583 . กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน).

สุวดี เบญจวงศ์. (2541). ผู้สูงอายุ คนแก่และคนชรา: มิติทางสังคมและวัฒนธรรม. ราชบุรี: สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

สุวภรณ์ แนวจำปา. (2554). การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายใกล้ตายเชิงพุทธบูรณาการ. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การสร้างสรรค์ผลงานข้าวของแผ่นดินโดยใช้ศิลปะสื่อประสม*

THE CREATION RICE OF LAND BY USED IN MIXED MEDIA ARTS

ปัทมา โฆษิตเกษม

Pattima Khositkhaseam

วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี

Suphanburi College of Fine Art, Thailand

สุจิน สังกวาลย์มณีเนตร

Sujin Sangwanmaneeenet

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Buriram Rajabhat University, Thailand

E-mail: pattiyaya07@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลการทำนาของชาวนา สร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงานศิลปะบนพื้นที่ทำนา ตำบลสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้สังคมเห็นคุณค่าของชาวนาจังหวัดบุรีรัมย์ และชาวนาทุกท้องถิ่นของไทย งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับการทำนาของชาวนา วิถีชีวิตของชาวนาไทย และทฤษฎีศิลปะร่วมสมัย ในรูปแบบของประติมากรรมเมล็ดข้าว โดยการใช้สื่อประสมจากวัสดุท้องถิ่นที่ชุมชนมีส่วนร่วม แสดงในกระบวนการศิลปะจัดวาง ขนาดแปรเปลี่ยนตามความเหมาะสมของพื้นที่บนนาข้าว โดยจัดวางไว้ที่นาของชาวนา บ้านสวายจิก จังหวัดบุรีรัมย์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพรรณนาจากข้อมูลเอกสารและแนวคิดสุนทรียศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ปรากฏการณ์ทางสังคมตำบลสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมมีสภาพแวดล้อมและทำนาเพื่อเลี้ยงชีพ วิถีชาวนาเป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อที่เชื่อมความผูกพันของชาวนาไว้อย่างเหนียวแน่น ข้าวที่ปลูกจากพื้นนาจังหวัดบุรีรัมย์มีความพิเศษที่แตกต่างจากที่นาอื่น ๆ เนื่องจากพื้นนาเกิดจากการทับถมของภูเขาไฟมาก่อนหลายพันปี เมื่อลาวาเหล่านั้นผุสลายจึงเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีแร่ธาตุอาหารสำคัญทำให้ข้าวเจริญเติบโตได้ผลดี มนุษยชนทั่วโลกบริโภคข้าวเพื่อเป็นอาหาร และชาวนาปลูกข้าวเพื่อเลี้ยงชีพ งานสร้างสรรค์ข้าวของแผ่นดินสะท้อนจากแนวความคิด และแสดงออกแก่สาธารณะให้เห็นคุณค่าของชาวนาที่มีพระคุณต่อมนุษยชนทั่วโลก ใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสมัยใหม่ที่มีผู้ชม ชุมชน เป็นส่วนทำให้ผลงานสมบูรณ์โดยผู้สร้างสรรค์พัฒนาให้เกิดความหลากหลายอย่างอิสระ

* Received 1 July 2020; Revised 19 December 2020; Accepted 20 December 2020

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, การจัดวางงานศิลปะบนพื้นที่ทำนา, การสร้างสรรค์ศิลปะสื่อประสม

Abstract

The Objectives of this research article were to study the farmers's farming information, creative and disseminating art works on the rice fields in Sawaichik Subdistrict, Buriram Province. And for the society to see the value of Buriram farmers and all local farmers in Thailand. This qualitative research and used tool collecting data in documents about the farmer's farming, Thai farmer's way of life, Theories of contemporary art. This research creating work of artis Rice of Land by using the creative process of seed sculpture Rice mixed media techniques. And installation arts exhibition, from locally available materials and with the participation of the community. The size changes according to the suitability of the area on the rice fields in Sawaichik Subdistrict, Mueang District, Buriram Province. Data was analyzed descriptive using results from processing of documents and the Aesthetic concept. The findings of the research revealed the following a rural social phenomenon in Sawaichik Subdistrict, Mueang District, Buriram Province. Overall, the environment and farming for living Farmer's way of life is a learning center for arts, culture and traditions. Faith that firmly connects farmers' ties. The rice grown from rice fields in Buriram province has special characteristics that are different from other rice fields. Because the rice fields are caused by volcanic deposits before thousands years ago. When lava decays a fertile soil. There are important nutrient minerals that make rice grow well. Human beings around the world consume rice as food And the farmers are growing for living. The creation Rice of Land is reflected in the concept and expressing to the public the value of the farmers with grace to human begins around the world. This creative work is a way to create modern art with a community audience as part of the complete work. By the creator to develop variety continuous independently.

Keywords: Local Arts and Culture, Installation Arts on The Rice Fields, The Creation by Mixedmedia Arts

บทนำ

หลักฐานทางโบราณคดีพบว่า คนไทยปลูกข้าวมาไม่น้อยกว่า 5,500 ปีมาแล้ว (ชิน อยู่ดี, 2531) คนไทยและคนส่วนใหญ่ของทวีปเอเชียใต้บริโภคข้าวเป็นอาหารหลักและมีชีวิตผูกพันกับข้าว ข้าวเป็นบ่อเกิดของพฤติกรรมที่มีวิวัฒนาการในกระบวนการทำนา การเกี่ยวข้าว ระบบความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ ที่เชื่อว่าจะส่งผลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ มีการบวงสรวงบูชา อ้อนวอนเทพเจ้าเกี่ยวกับพืชพรรณธัญญาหารและดิน น้ำ ลมไฟ ตลอดจนธรรมชาติอื่น ๆ จากความเชื่อว่าจะได้อาหารอันอุดมสมบูรณ์แก่มนุษย์ ข้าวเป็นพืชที่สำคัญที่สุดของประเทศ ไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันระดับครอบครัวคนไทยส่วนใหญ่อาศัยรายได้จากข้าวมาเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในครัวเรือน ครอบครัวใดได้ข้าวมาก ถือว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงระดับประเทศ รัฐบาลอาศัยรายได้หลักจากข้าวมาใช้จ่ายในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งก็ใช้ข้าวแลกกับสินค้าอื่น ๆ โดยตรงจากประเทศอื่น สังคมไทยตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้าว และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้าว เช่น ในอดีตการกำหนดโครงสร้างและหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองต้องอาศัยเรื่องราวของข้าวและนาเป็นเกณฑ์ ปัจจุบันแม้ว่าลักษณะดังกล่าวจะเปลี่ยนแปลงไปแล้ว แต่ข้าวก็ยังคงมีความสำคัญ ยิ่งทางการเมืองการปกครองจะเห็นได้ว่าข้าวได้กลายเป็นพืชเงื่อนไขทางการเมืองที่เป็นดัชนีวัดความมั่นคงของรัฐบาลได้เป็นอย่างดี ข้าวเป็นบ่อเกิดและเป็นเสาหลักวัฒนธรรมให้เกิดขึ้น ตั้งอยู่และวิวัฒนาการสืบมา ปัจจุบันสามารถกล่าวได้ว่า เรื่องราวที่เกี่ยวกับข้าวและการทำนาเป็นเรื่องราวที่ผูกพันกับวิถีชีวิตคนไทยมานานกว่าเรื่องราวด้านอื่น ๆ จนกลายเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสรรค์แบบแผนพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนไทย (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2550)

ชาวนาได้วิวัฒนาการปรับเปลี่ยนการทำนาเพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ จากผลกระทบทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง ชาวนาภาคอีสานทบทวนและหาแนวทางในการทำนาในรูปแบบที่เหมาะสม ข้าวจึงเป็นบ่อเกิดภูมิปัญญาชาวนาไทยที่ใช้เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาการทำนา โดยผู้นำชาวนาในจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่ สุรินทร์ อุบลราชธานี บุรีรัมย์ และขอนแก่น เป็นต้น ได้คิดวิธีแก้ไขปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำทำนาด้วยวิธีการต่าง ๆ ในแต่ละจังหวัดได้สำเร็จ ภูมิปัญญาชาวนาที่เรียกว่า “การทำนาไร่นาสวนผสม” นับเป็นแนวทางที่มีการยอมรับและถ่ายทอดต่อ ๆ กันมากในสังคมชาวนาไทย (Phongphit and Bennoun, 1988) และข้าวยังเป็นพืชเศรษฐกิจของไทยที่สร้างรายได้หลักของประเทศโดยรัฐบาลนำส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 ของโลก ตั้งแต่ปี 2524 ถึงปี พ.ศ. 2551 ปริมาณการส่งออกข้าวของไทยทำสถิติสูงถึง 10.216 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่าประมาณ 203,219 ล้านบาท ประเทศไทยมีข้าวเปลือกหลากหลายชนิดพันธุ์ โดยมีข้าวหอมมะลิ เป็นพันธุ์ข้าวที่ดีที่สุดในโลก ปัจจุบันไทยส่งออกข้าวเป็นลำดับ 2 ของโลกรองจากประเทศอินเดีย (สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย, 2561) นับได้ว่าไทยเป็นแหล่งสำคัญในการผลิตข้าวของโลก การทำนามาอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรมในสังคมไทย ในปี พ.ศ. 2503 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิ

พล อุดมเดชบรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ฟื้นฟูพระราชพิธีมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญเพื่อความเป็นสิริมงคลและบำรุงขวัญเกษตรกร รวมทั้งทำให้ชาวต่างประเทศได้เห็นวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของคนไทยด้วย ในสังคมไทยมีความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณและเทพผู้คุ้มครองนาข้าวคือ พระแม่โพสพ จึงเป็นที่มาวิถีชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทยมา ตั้งแต่โบราณตลอดมาจนถึงปัจจุบันมีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับข้าว เพราะเชื่อว่าข้าวเป็นสิ่งที่มีบุญคุณ มีจิตวิญญาณพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวมักจะมีลักษณะร่วมกันระหว่างความเชื่อทางศาสนา (ศิริพรรณ สุทธิพันธ์, 2560)

ข้าวของชาวนาจังหวัดบุรีรัมย์ มีความโดดเด่นจากการทำนาเป็นอาชีพหลักมายาวนาน โดยนาข้าวของชาวนาบุรีรัมย์เป็นพื้นที่ภูเขาไฟมาก่อน เมื่อลาวาไหลลงจึงเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์โดยธรรมชาติ มีแร่ธาตุที่สำคัญที่พืชต้องการเป็นจำนวนมาก ประกอบกับพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์มีแหล่งน้ำกระจายอยู่ทั่วไป ที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำมูล แม่น้ำชี ชาวนบุรีรัมย์ประกอบอาชีพทำนาแหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ อำเภอประโคนชัย พุทไธสง อำเภอกุฉินารายณ์ และอำเภอนางรอง (สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์, 2562) สำหรับพื้นที่ในเขตตำบลสวายจิก อำเภอเมืองเป็นพื้นที่ทำนาที่สำคัญของชาวนบุรีรัมย์ มีพื้นที่ตั้งอยู่ใกล้บริเวณของร่องรอยภูเขาไฟหรือเขาระโดงมีสภาพการทับถมของภูเขาไฟมาหลายพันปี (สรเชต วรรณวิชัย, 2544) พื้นที่แห่งนี้สามารถผลิตบริโภคและส่งขายพันธุ์ข้าวที่ได้รับความนิยม ได้แก่ พันธุ์ข้าวหอมมะลิและข้าวพันธุ์ปิ่นแก้ว

ศิลปะนั้นมีคุณค่าต่อมนุษยชาติโดยมีความสำคัญต่อการศึกษาในฐานะที่เป็นการแสดงออกด้านหนึ่งทางพฤติกรรมมนุษย์เป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์และพัฒนาสังคมได้ ในบทบาทสถาบันทางสังคมศิลปะจะเป็นส่วนสำคัญสำหรับสนองความต้องการของมนุษย์และพัฒนาอารมณ์สุนทรีย์ (Aesthetic sentiments) ทำให้มนุษย์มีความสุข คลายความเครียดและกระตุ้นพลังในการทำงาน สร้างความสมดุลระหว่างงานกับการใช้เวลาว่าง (ยศ สันตสมบัติ, 2544) การสร้างศิลปะจากประสบการณ์สภาพสังคม ประเพณี วัฒนธรรมอย่างสมดุล ส่งผลให้ผู้ชมเกิดการรับรู้ด้วยความพึงพอใจ และผลแห่งการสร้างสรรคนี้ จะเกิดประโยชน์แก่มนุษย์ในสังคม (วนิดา ขำเขียว, 2543) ในงานวิจัยนี้ใช้วิธีศิลปะสื่อประสมตามรูปแบบของงานศิลปะร่วมสมัย สื่อประสม เป็นกระบวนการวิธีการทางทัศนศิลป์หลาย ๆแขนงมาผสมผสานทำให้เกิดผลงานที่อยู่ในชั้นเดียวกันเน้นหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ วัสดุที่ใช้ในการสร้างผลงานสื่อประสมนั้นได้มาจากวัสดุธรรมชาติ เช่น วัสดุจากพืช สัตว์และวัสดุสังเคราะห์ เช่น กระดาษ ลวด โลหะ เป็นต้น (สุธี คุณาวิชยานนท์, 2561) ผลงานสะท้อนถึงอาชีพชาวนาเพื่อให้ผู้ชมชาวนบุรีรัมย์และผู้สนใจรับรู้และเกิดความประทับใจ ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมชาวนาอันเป็นมรดกท้องถิ่นของชุมชนที่มีคุณค่าแก่คนทั้งโลก

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยได้ใช้ชีวิตเติบโตและสืบทอดวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษจนปัจจุบัน จึงได้สร้างสรรค์ผลงานตามบริบทสังคมชาวนารูปแบบศิลปะร่วมสมัย ในรูปแบบ

การจัดวางกระบวนการสื่อประสม และแนวคิดด้านสุนทรียศาสตร์ ชื่อ ข้าวของแผ่นดิน เพื่อเป็นการสะท้อนอาชีพหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนไทยอีสาน เป็นการจัดแสดงเชิงสัญลักษณ์เพื่อสื่อให้ความหมายที่บอกเรื่องราวของชาวนา เรื่องราวของชีวิตในสังคม และให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในงานสร้างสรรค์ด้วย งานศิลปะประกอบด้วยสุนทรียศาสตร์ทั้งหลายของมนุษย์ เป็นการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่เพื่อให้ภาพของชาวนา ผลผลิตของชาวนาได้เผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง โดยงานสร้างสรรค์นี้เกิดจากความร่วมมือของสถาบันการศึกษา ครูศิลปะ ช่าง และชาวนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับข้าว การทำนา ของชาวนาไทย
2. เพื่อเป็นแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนถึงผลิตผลของชาวนาในรูปแบบการจัดวางบนพื้นที่ทำนา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นความร่วมมือระหว่าง สถานศึกษาศิลปะ ครูศิลปะ นักศึกษา และชุมชน เพื่อสร้างสรรค์งานจากศิลปวัฒนธรรมไทย ชุด ข้าวของแผ่นดิน มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชาวนา การทำนาไทยในสังคมไทยปัจจุบัน
2. ศึกษาข้อมูลศิลปะเทคนิคสื่อผสม ในกระบวนการศิลปะจัดวางและแนวคิดสุนทรียศาสตร์
3. ดำเนินการเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน โดยนำข้อมูลจากผลการศึกษามาสร้างประติมากรรมเมล็ดข้าวเทคนิคสื่อผสม โดยต้องการให้ผลงานมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ จึงได้กำหนดโครงสร้างของเมล็ดข้าวที่จะสอดคล้องกับพื้นที่ทำนาหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว ให้ข้าวมีขนาดรูปทรงที่เหมาะสม โดยการกำหนดจากการสร้างผลงานในชุด ข้าวของแผ่นดิน การวิเคราะห์โดยใช้เมล็ดข้าวของจังหวัดบุรีรัมย์ พันธุ์ข้าวเจ้าหอมมะลิ การนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปทรง และขนาดเมล็ดข้าวของจังหวัดบุรีรัมย์แล้ว สังเคราะห์เป็นแบบร่างอย่างง่าย เพื่อให้งานมีเรื่องราวสอดคล้องกับแนวคิด การดำเนินร่างเมล็ดข้าว การออกแบบการจัดวางรูปแบบต่าง ๆ วิเคราะห์รูปทรงเมล็ดพันธุ์หอมมะลิที่เป็นผลผลิตของชาวนา ที่ได้จากการเข้าไปศึกษาข้อมูลข้าวจากชาวนาบ้านและท่าข้าว จังหวัดบุรีรัมย์
4. จัดเตรียมวัสดุประกอบผลงานสร้างสรรค์จากท้องถิ่น ได้แก่ เหล็ก ปูน ลวด แกลบล และดินเหนียว
5. ร่วมมือกันระหว่างผู้วิจัย ช่าง ศิลปิน อาจารย์ นักศึกษา และชาวนาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจัดวาง ประติมากรรม ข้าวของแผ่นดิน ขนาด 1.20x30x30 เมตร

6. จัดแสดงผลงานบนพื้นที่นาข้าว บ้านสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเผยแพร่ผลผลิตของชาวนา

ขอบเขตเนื้อหา ข้อมูลจากวรรณกรรมและเอกสาร บทความ สื่ออินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับข้าวหรือผลผลิตของชาวนา ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะวิธีการสื่อผสมในกระบวนการศิลปะจัดวาง ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการทำนาชาวนาไทยและชาวนาจังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตพื้นที่ พื้นที่ทำงาน บ้านสวายจิก จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับข้าว การทำนา ของชาวนาไทย

ชาวนาจังหวัดบุรีรัมย์ พื้นที่ทำนาจังหวัดบุรีรัมย์เป็นแหล่งธรรมชาติที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของผิวโลก ลักษณะภูมิประเทศเมื่อร้อยปีก่อนเป็นป่าดงดิบมีสัตว์นานาชนิดอาศัยอยู่ มีภูเขาหลายลูกซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงเปลือกโลกบนทวีปเมื่อประมาณเก้าแสนถึงหนึ่งล้านปีมาแล้ว และเกิดการทะลักของลาวาขึ้นมาบนผิวโลกบนทวีปและเกิดการทะลักของลาวา ขึ้นมาบนผิวโลกกลายเป็นภูเขา บนยอดเขาจะเห็นสันฐานของช่องปะทุระเบิดชัดเจน ซึ่งเป็นภูเขาเกิดจากการทับถมของเศษหินจากใต้ผิวโลก อันเกิดจากแรงดันของก๊าซต่าง ๆ ที่แทรกอยู่ในหินหลอมละลาย หินหลอมละลายเหล่านี้มีอยู่มากมาย บางก้อนลอยน้ำได้ไม่จมเช่น หินโดยทั่วไปเนื่องจากมีโพรงอยู่ภายใน จากการสำรวจพบว่าภูเขาบางลูกในจังหวัดบุรีรัมย์เป็นภูเขาไฟที่ดับสนิทมากกว่าล้านปี นอกจากนี้จังหวัดบุรีรัมย์มีแหล่งหินศิลา สันนิษฐานว่าคงได้มีการตัดนำไปก่อสร้างปราสาทหินหลายแห่ง เช่น ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทหินเมืองต่ำ เป็นต้น จังหวัดบุรีรัมย์มีโบราณสถานมากกว่า 62 แห่ง เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรอนุรักษ์ไว้ตลอดไป จังหวัดมีเอกลักษณ์ตามลักษณะทางธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา หิน ซึ่งใช้ในการก่อสร้างปราสาท และหินชั้นดีได้ดินในการอุตสาหกรรมการก่อสร้าง นอกจากนี้ยังมีป่าไม้ที่มีค่า มีแม่น้ำมูล แม่น้ำสำคัญสายเดียวที่ใช้ในการเกษตรกรรมและแข่งเรือยาวอีสาน ไทยโคราช วัฒนธรรมการเล่น การกินอยู่ การแต่งกาย ในเรื่องการแต่งกาย ในเทศกาลชาวนาบุรีรัมย์นุ่งผ้าไหมชั้นดีทุกอำเภอ บุรีรัมย์ตั้งอยู่ในพื้นที่ภูเขาไฟมาก่อน เมื่อลาวาเหล่านั้นมอดลายจึงเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์โดยธรรมชาติ มีแร่ธาตุอาหารที่สำคัญที่พืชต้องการเป็นจำนวนมาก ประกอบกับพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์มีแหล่งน้ำกระจายอยู่ทั่วไป ที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำมูล แม่น้ำชี ลำนางรอง ลำปลายมาศ ลำจังหัน ห้วยตลาด แม่น้ำเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันตลอดจนการประกอบอาชีพโดยเฉพาะการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชาชน จากการที่พื้นที่บุรีรัมย์มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งในด้านแร่ธาตุอาหารพืช แหล่งน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ อีกจำนวนมาก จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนจากท้องถิ่นต่าง ๆ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์เพิ่มขึ้น พื้นที่นาข้าวตั้งอยู่ที่บ้านสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์มีพื้นที่ทำนาตั้งอยู่ตรงทางหลวง หมายเลข 226 จากจังหวัดนครราชสีมาผ่านทางอำเภอ

เฉลิมพระเกียรติจังหวัดนครราชสีมา อำเภอจักราช อำเภอห้วยแถลง สู่ จังหวัดบุรีรัมย์ที่อำเภอ ลำปลายมาศ อำเภอเมือง อำเภอกระสัง เข้าสู่เมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ด้านอาชีพ ชาวบุรีรัมย์ประมาณร้อยละ 87 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และปี พ.ศ. 2561 มีพื้นที่ทำนาจำนวน 3,444,131 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 53.38 และชาวสวายจิกได้ดำรงชีพหลักด้วยการทำนา

การประกอบอาชีพทำนาของชาวบุรีรัมย์มี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การทำนาโดยการปรับ มาใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และ 2) การทำนาโดยเกษตรอินทรีย์ การทำนาโดยการปรับมาใช้ เทคโนโลยีขั้นสูงนั้น ชาวนามีการปรับตัวเพื่อใช้เทคโนโลยีมีผลกระทบให้การดำเนินกิจกรรม ทางเกษตร ได้แก่ การเกี่ยวข้าว การสีข้าวที่มีความสะดวกรวดเร็ว ลดปัญหาการขาด แรงงานทำให้การทำนาได้ตามฤดูกาล มีผลผลิตเพิ่มขึ้น และชาวนาปรับเปลี่ยนการทำนา มาปลูกพืชอื่น ๆ เพิ่มรายได้หลังฤดูเก็บเกี่ยวซึ่งเป็นการมุ่งเป้าหมายที่การสร้างรายได้ และลงทุน ในการสร้างผลผลิต เป็นสาเหตุที่ชาวนาจำนวนมากได้แข่งขันกันและละเลยเรื่องการช่วยเหลือ เกื้อกูลดังที่เคยสืบทอดมาอย่างยาวนาน ชาวนากลุ่มนี้ จะมีความยึดหยุ่นและไม่ยึดติดพื้นที่หรือ อาชีพใด มีการสนองตอบต่อระบบเศรษฐกิจทุนนิยม อีกด้านคือชาวนาได้เปลี่ยนมาใช้เกษตร อินทรีย์ ทำนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากระบบทุนนิยมทำให้สภาพแวดล้อม เสื่อมโทรม ผลของการใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง และส่งผลต่อสุขภาพของชาวนา ระบบนิเวศถูก ทำลาย ส่วนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นถูกละเลย ชาวนาจึงหันมาใช้หลักคิดการพึ่งตนเอง โดยการทำการเกษตรอินทรีย์ ส่งผลให้ชาวบ้านพึ่งตนเองและใช้ชีวิตที่เกิดความสมดุลและ สอดคล้องกับธรรมชาติตามกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน การใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงเป็นแนวทางที่ชาวนาให้ความสำคัญ การศึกษาการทำนาของชาวนา บุรีรัมย์พบว่า มีความ เกี่ยวข้องกับการทำมาหากินเลี้ยงชีพ มีการจัดพิธีกรรมข้าวต่อเนื่องกันตลอดปี ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน พิธีกรรมของสังคมชาวนาจังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ช่วงก่อนการเพาะปลูก เพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และบรรพบุรุษให้ได้ผลผลิต ข้าวที่สมบูรณ์ มีน้ำฝนเพียงพอต่อการเพาะปลูก ได้แก่ พิธีไหว้เจ้าที่เจ้าทาง ทำบุญอุทิศผลบุญ แก่บรรพบุรุษ

1.2 ช่วงเพาะปลูก เพื่อบวงสรวงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขอให้การเพาะปลูกข้าว ดำเนินไปได้ด้วยดี ปราศจากอุปสรรคต่าง ๆ ได้แก่ พิธีแรกไถนา พิธีโยนกกล้า

1.3 ช่วงการบำรุงรักษา เพื่อให้ข้าวงอกงามปลอดภัยจากสัตว์ต่าง ๆ ได้แก่ พิธีไหว้แม่โพสพ พิธีไล่สัตว์ที่ก่อวนต้นข้าว

1.4 ช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิต เพื่อแสดงความกตัญญูต่อข้าว ได้แก่ พิธีรวข้าว พิธีแรกเกี่ยวข้าว พิธีเชิญข้าวขวัญ พิธีขนข้าวขึ้นยุ้ง

2. แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนถึงผลิตผลของชาวนาในรูปแบบการจัดวางบนพื้นที่ทำนา

ข้าวในงานสร้างสรรค์ ปัจจุบันงานสร้างสรรค์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากข้าวและแสดงออกเพื่อสะท้อนถึงวิถีชีวิตในวัฒนธรรมการทำนาของชาวนาไทยด้วยแรงบันดาลใจและตระหนักถึงคุณค่าของอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษ แนวคิดด้านสุนทรียศาสตร์และมีคุณภาพด้วยการเสนอในรูปแบบของงานศิลปะร่วมสมัย ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการสร้างสรรค์ตามบริบทสังคมชาวนาจากแนวคิดสุนทรียศาสตร์ คือ สิ่งที่ทำงานศิลปะและธรรมชาติสำแดงความสุนทรียภาพออกมา ให้ความรู้สึกพึงพอใจ มีความแปลกหูแปลกตา ความสละสลวย น่าดูน่าชม หรือความงามในจินตนาการ เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นความรู้สึกปลื้มซึ่งของผู้ปฏิบัติงานสร้างสรรค์ สร้างทัศนคติที่ดีและความรู้สึกของบุคคลต่องานสร้างสรรค์จะสื่อด้วยรูปแบบของงานร่วมสมัย มีองค์ประกอบด้านสุนทรียศาสตร์หรือทัศนธาตุเป็นสื่อสุนทรียภาพประกอบกันเพื่อสื่อความหมายตามแนวความคิด ประกอบด้วย เส้น โครงสร้าง รูปทรง สี น้ำหนัก พื้นที่ว่าง ให้เกิดความงามในศิลปะหรือเป็นความพอใจต่อผู้ชมเมื่อได้เห็น

ข้าวของแผ่นดิน การสื่อเชิงสัญลักษณ์เพื่อแสดงออกถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเชื่อ ชาวนากับผลิตข้าวซึ่งเลี้ยงชีพคนทั้งโลก ให้ความสำคัญของพลังจากน้ำพักน้ำแรงของชาวนาอีสาน และมีบทบาทสำคัญทั้งทางวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต ส่งเสริมทางเศรษฐกิจโดยเป็นแหล่งสำคัญบ่อเกิดของข้าวในโลกใบนี้ที่ทุกส่วนของโลกบริโภคข้าวจากไทย การสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์แบบศิลปะสื่อผสม ด้วยการใช้กรรมวิธี การผูก การมัด และการฉาบด้วยวัสดุที่มีในท้องถิ่นและวัสดุสำเร็จรูปแทนสัญลักษณ์ตามแนวความคิด มีรูปทรงและวัสดุจากวัสดุแต่ละชิ้น มีความหมายทางกายภาพและสัญลักษณ์จากเครื่องมือ โดยสื่อประสมประกอบด้วย วัสดุที่มีในท้องถิ่น เพื่อสะท้อนภาพการทำนา การสร้างคุณค่าของงานแสดงหน้าที่ตามแนวความคิดของผู้สร้างสรรค์ ดังนี้

เมล็ดข้าว สัญลักษณ์ ข้าว เป็นตัวแทนชาวนาที่เสียเหงื่อแรงกายในการทำงานหนักเพื่อให้ได้เลี้ยงชีพมนุษยชาติ

โครงเหล็ก สัญลักษณ์ เป็นตัวแทนบรรพบุรุษชาวนาเพศชาย พ่อ, ตา, ปู่ แสดงถึงผู้นำที่ยิ่งใหญ่ มีพลัง แข็งแรง หนักแน่นและอดทน

ลวด สัญลักษณ์ เป็นตัวแทนบรรพบุรุษชาวนาเพศหญิง แม่, ยาย, ย่า ให้ความหมายแทนความอ่อนโยนแต่มีพลังโดยใช้สำหรับยัด ฟัน ผูก และมัดโครงเหล็กไว้ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ตะแกรง สัญลักษณ์ เป็นตัวแทนมวลมนุษยชนผู้สืบต่อจากบรรพบุรุษ แทนความรักความห่วงหาปรารถนาหลาย ๆ ห่วงที่เชื่อมโยงสัมพันธ์ของบรรพบุรุษชาวนาแตกกระจายแต่มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น

ปูน สัญลักษณ์ เป็นตัวแทนสังคมและวัฒนธรรมข้าวที่เป็นกรอบให้วิถีชีวิต
ชาวนามีความทรงจำและสืบสานรุ่นสู่รุ่น

ทัศนธาตุ

รูปทรง (Form) ใช้รูปทรงจริงจากเมล็ดข้าวบุรีรัมย์เป็นต้นแบบสอดคล้องตาม
แนวความคิดของผู้สร้างสรรค์ และใช้สัญลักษณ์ผลงาน ข้าวของแผ่นดิน

สี (Color) ใช้สีที่เกิดจากวัสดุจริง โดยโทนสีส่วนใหญ่จะเป็นสีของปูนที่ฉาบ
โครงเหล็กที่ห่อหุ้มด้วยตะแกรงเป็นเมล็ดข้าว ผลิผลของชาวนา

พื้นผิว (Textures) สร้างขึ้นด้วยวิธีการผูกมัด ฉาบด้วยวัสดุโครงเหล็ก ลวด
ตะแกรง แกลบ ปูนตามท้องถิ่น ลักษณะพื้นผิวจะขรุขระ

น้ำหนัก (Volume) น้ำหนักภายในผลงานเกิดจากการผูกมัด ฉาบยัดวัสดุจน
เกิดการทับซ้อนและเกิดน้ำหนักที่สามารถทรงตัว ตั้งหรือจัดวางโดยไม่ต้องมีวัสดุอื่นใดประกอบ

พื้นที่ว่าง (Space) ผลงานแต่ละชิ้นให้มีระยะห่างกันเพื่อความงดงามลงตัว
เป็นเอกภาพ (Unity) และต้องการแสดงถึงช่วงระยะเวลาการทำนาและการรอผลิเมล็ดข้าว
สอดคล้องกับแนวความคิด การมีส่วนร่วม (Participation) ความร่วมมือกันระหว่างช่าง นักศึกษา
ศิลปิน ครูศิลปะ ชาวบ้านในชุมชน การให้ผู้ชมเป็นผู้สร้างสรรค์ร่วม เพื่อให้ผลงานมีความ
สมบูรณ์เป็นข้าวของแผ่นดิน

ภาพที่ 1 นักศึกษากำลังดำเนินการขนย้ายสื่อประสมเพื่อเตรียมงานสร้างสรรค์

ข้าวของแผ่นดินได้เริ่มดำเนินการที่บ้านสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ในเดือน
กรกฎาคม - กันยายน พ.ศ. 2561 การสร้างสรรค์ผลงานจากความร่วมมือของช่าง นักศึกษา

ศิลปิน ครูศิลปะ และชาวบ้านในชุมชนด้วยความสมัครใจ โดยใช้หลักการองค์ประกอบศิลป์และแนวคิดสุนทรียศาสตร์จนสำเร็จลุล่วง และเตรียมพร้อมขนย้ายไปจัดวางบนพื้นที่นาใกล้หมู่บ้าน

อภิปรายผล

ชาวนาในสังคมไทย ชาวนาเป็นผู้ผลิตอาหารให้แก่คนทั้งโลกมาอย่างยาวนาน สิ่งที่ต้องควบคู่กับการประกอบอาชีพทำนาคือความเชื่อร่วมกันเกี่ยวกับพิธีกรรมในการทำนา จึงทำให้เป็นบ่อเกิดวัฒนธรรมชาวนา ด้วยการทำพิธีตามความเชื่อตามลำดับขั้นตอนของการทำนา เพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการดำรงชีพ ความเชื่อของชาวนาทำให้มีการรับช่วงเพื่อสืบทอดจากรุ่นบรรพบุรุษถึงปัจจุบัน ความเชื่อของชาวนาในทุกภูมิภาคของสังคมไทยนั้น จะมีความแตกต่างกันบ้างตามลักษณะภูมิภาค แต่มีความเชื่อและการบูชาเทพเจ้าแห่งข้าวเหมือนกันได้แก่ การบูชาเจ้าแม่โพสพ ชาวนาอีสานมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวพุทธ สอดคล้องกับ ศิริพรรณ สุทธินนท์ กล่าวว่า ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับเกษตรหรือทำนาปลูกข้าว แต่ไม่ใช้การทำนาในเขตชลประทาน ส่วนมากเป็นนาที่ต้องอาศัยน้ำฝน วงจรชีวิตของข้าวสัมพันธ์กับพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อเป็นส่วนใหญ่ตั้งแต่แรกปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลง (ศิริพรรณ สุทธินนท์, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ กนกพร รัตนสุธีระกุล ได้กล่าวว่า ชาวนามีวิธีการเปลี่ยนแปลงในการประกอบอาชีพ ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การทำนาโดยการปรับมาใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และ 2) การทำนาโดยเกษตรอินทรีย์ (กนกพร รัตนสุธีระกุล, 2557)

การสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ สามารถใช้เทคนิควิธีการที่สอดคล้องกับแนวความคิดอย่างอิสระ ส่งผลให้ได้ผลงานที่มีกระบวนการที่แตกต่างจากปรากฏการณ์ทางศิลปะแบบเดิม ในงานสร้างสรรค์ประติมากรรมเมล็ดข้าวได้ใช้วัสดุจากท้องถิ่นที่สามารถหาได้ทั่วไป ประกอบด้วย เหล็ก ลวด ตะแกรง ดินเหนียว แกลบ และปูนฉาบให้เกิดความแข็งแรง และหลักการทางศิลปะเพื่อให้งานออกมาเป็นรูปทรงตามแนวคิด รวมถึงการร่วมมือระหว่างช่างนักศึกษา ศิลปิน ชุมชนจึงเป็นขั้นตอนการที่สำคัญ เมื่อนำไปจัดวางในพื้นที่นาข้าวบ้านสวายจิก ทำให้งานมีความน่าสนใจและให้ความหมายสอดคล้องกับแนวคิดเนื่องจากผลงานสร้างสรรค์กับพื้นที่จัดวางมีความสัมพันธ์ที่ชาวบ้านเข้าใจและได้รับความสนใจเป็นอย่างดี ในงานสร้างสรรค์เกี่ยวกับข้าวของชาวนาไทยอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ สรา สุขการณ ที่ใช้กระบวนการสร้างสรรค์รูปทรงของเมล็ดข้าวเป็นสัญลักษณ์แทนอารมณ์ความผูกพัน และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีผลต่อผู้สร้างสรรค์ผ่านเทคนิคสื่อผสมในกระบวนการรูปแบบ ศิลปะจัดวาง (สรา สุขการณ, 2556) และสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจิตร อภิชาติเกรียงไกร โดยได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบโครงการศิลปะเพื่อสาธารณะ โดยการเลือกสรรพื้นที่โดยเฉพาะ (Site - Specific) ให้เกิดสุนทรีย์ในวิถีวัฒนธรรมข้าวไทย โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม (วิจิตร อภิชาติเกรียงไกร, 2560)

ข้าวของแผ่นดิน ได้ถูกจัดวางบนพื้นที่นาข้าว ในช่วงเวลาหลังเก็บเกี่ยว วันที่ 1 มีนาคม - 31 มีนาคม พ.ศ. 2562 บนพื้นที่นาหลังการเก็บเกี่ยว บ้านสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยผู้ชมได้รับความสุนทรีย์จากการร่วมงานสร้างสรรค์และจัดแสดงบนพื้นที่นา สอดคล้องตามแนวคิด ในการสร้างสรรคงานศิลปะตามหลักสุนทรียศาสตร์ของ (กำจร สุนทรพงษ์ศรี, 2559) และ (ชุต นิมเสมอ, 2553) โดยมีผลการวิเคราะห์ทัศนธาตุ ได้แก่ รูปทรง สี พื้นผิว น้ำหนัก พื้นที่ว่าง และผู้ชมทุกด้านมีความเหมาะสมและสะท้อนตามแนวคิดของงาน สร้างสรรค์อย่างสมดุล งานสร้างสรรค์สะท้อนถึงอาชีพหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนไทยภาคอีสาน เป็นเชิงสัญลักษณ์เพื่อสื่อให้มีความหมายที่บอกเรื่องราวของชาวนา เรื่องราวของชีวิตในสังคมที่มีคุณค่าต่อมนุษยชาติ

ภาพที่ 2 การจัดผลงานศิลปะข้าวของแผ่นดิน

บนพื้นที่นาข้าว ตำบลสวายจิก อำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ งานสร้างสรรค์ข้าวของแผ่นดินในรูปแบบศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดแสดงให้ผู้ชมได้รับรู้เรื่องข้าวและวิถีชาวนาอย่างมีสุนทรีย์ตามกระบวนการศิลปะการจัดวาง ชาวนาในชุมชนสามารถถ่ายทอดเรื่องข้าวและการทำนาแก่ผู้สนใจจากภายนอกได้ดี และพื้นที่น่ายังเป็นปัจจัยเอื้อให้ผู้ชม ชาวนาและผู้สร้างสรรค์สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระเกิดความประทับใจและมีความสุขเมื่อได้ชมผลงาน

องค์ความรู้ใหม่

การสร้างสรรค์โดยใช้วัสดุสื่อประสมไม่เฉพาะเพียงแต่หาจากท้องถิ่นเท่านั้น แต่อาจสร้างขึ้นเองได้จากการประยุกต์อย่างง่าย ๆ โดยยึดแนวคิดสุนทรียศาสตร์ตั้งงานวิจัยนี้พบว่าการนำกลบผสมกับปูนปรากฏว่ามีผลทำให้วัสดุทั้งสองสามารถยึดเกาะติดกันได้ดีเกิดพื้นผิว

และสีที่เป็นธรรมชาติ และการใช้ไม้ไผ่สานกับวัสดุอื่น ๆ เช่น การใช้ไม้ไผ่แทนเหล็ก การใช้ด้ายแทนลวดที่ผูกยึดกับไม้ไผ่ การใช้ผ้ากระสอบ่านแทนปูนจะทำให้มีน้ำหนักเบาและมีสีสันทที่คล้ายวัสดุธรรมชาติจะได้ผลงานรูปแบบใหม่ ดังนั้นงานศิลปะที่ใช้สื่อประสมจึงใช้จากวัสดุที่สามารถประยุกต์เองได้อย่างหลากหลายโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ ด้านการจัดวางผลงานบนพื้นที่ทำนาเพื่อสะท้อนชีวิตชาวนา ส่งผลให้ชาวนามีเข้าใจในงานศิลปะได้อย่างลึกซึ้งแล้วยังเกิดความรับรู้และความประทับใจ สามารถเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชาวนาและการทำนาแก่ผู้ชมอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นศิลปะที่จัดแสดงบนพื้นที่สัมพันธ์กับชุมชน การศึกษายังพบว่าการปลูกฝังความคิดการสร้างสรรคโดยใช้มรดกวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นใหม่ด้วยการเรียนรู้และลงมือทำงานสร้างสรรค์ร่วมกันจนงานประสบความสำเร็จเมื่อผู้ร่วมงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันจะส่งผลทำให้ผลงานสร้างสรรค์นี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ชาวนา ตำบลสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบอาชีพทำนาต่อจากบรรพบุรุษมาหลายช่วงคนตั้งแต่สมัยโบราณโดยจังหวัดบุรีรัมย์เจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่ทวารวดี พุทธศตวรรษที่ 12 - 16 และประชากรมีอาชีพทำนาจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2562 การทำนาเป็นบ่อเกิดวัฒนธรรมของชุมชนดังที่ได้มีพิธีกรรมต่าง ๆ ทุกช่วงของการทำนาเนื่องจากความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และบรรพบุรุษมีผลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ผลผลิตเพียงพอต่อการบริโภคและการประกอบอาชีพ ข้าวของแผ่นดิน เป็นงานศิลปวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงภาพสัญลักษณ์อาชีพหลักดั้งเดิมของชาวไทยที่มีวิวัฒนาการมาพร้อม ๆ กับสังคมมนุษย์ และบทบาทที่สำคัญควรได้รับการสนับสนุนให้มีความยั่งยืน ด้วยอาชีพชาวนาไทยนั้นเป็นแหล่งผลิตข้าวสำคัญของโลก คนทั่วโลกต่างก็บริโภคข้าวไทยที่แสดงออกถึงนี้สามารถปรับขนาดตามความเหมาะสมกับพื้นที่ จึงสามารถแสดงในอาคารหรือสถานที่ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับพื้นที่และตามแนวคิดของผู้สร้างสรรค์ งานวิจัยนี้เหมาะสำหรับนักศึกษาศิลปะ หรือผู้สนใจ โดยใช้ท้องถิ่นของตนเป็นพื้นฐานความคิดสร้างสรรค์ สร้างการมีส่วนร่วมจากชุมชนทำให้งานสร้างสรรค์มีรูปแบบแตกต่างจากเดิม ๆ ที่จัดแสดงในห้องนิทรรศการ และสามารถประยุกต์ใช้สื่อศิลปะประสมอื่น ๆ ได้แก่ สื่อประสมระหว่างจิตรกรรมกับประติมากรรม ในกระบวนการงานคอมพิวเตอร์หรือตามความเหมาะสมตามแรงบันดาลใจของผู้สร้างสรรค์ เนื่องจากงานศิลปะทุกรูปแบบสามารถใช้ศึกษาข้อมูลทางสังคมมนุษย์ เพื่อให้เกิดการเผยแพร่ผลงานศิลปวัฒนธรรมอย่างกว้างขวางต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยและสร้างสรรค์ “ข้าวของแผ่นดิน” โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร รัตนสุธีระกุล. (2557). การเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของสังคมชาวนาลุ่มน้ำชี กรณีศึกษา บ้านหนองผือ ต.หนองบัว อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม. วิทยาสารเกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ , 35(3), 447-459.
- กัจจกร สุนทรพงษ์ศรี. (2559). สุนทรียศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลูด นิ่มเสมอ. (2553). องค์ประกอบของศิลปะ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- ชิน อยู่ดี. (2531). ข้าวจากหลักฐานโบราณคดีในไทย: ข้าวไพร่ - ข้าวเจ้าของชาวสยาม. กรุงเทพมหานคร: ศิลปวัฒนธรรม.
- ยศ สันตสมบัติ. (2544). มนุษย์กับวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วนิดา ข้าเขียว. (2543). สุนทรียศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: พรานนก.
- วิจิตร อภิชาติเกรียงไกร. (2560). การสร้างสรรค์ผลงานโครงการสาธารณศิลป์เพื่อนิเวศสุนทรีย์ในวิถีวัฒนธรรมข้าวไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริพรรณ สุทธินนท์. (2560). วัฒนธรรมข้าว: กระบวนการผลิตและการบริโภคตามวิถีพุทธ. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการคณะสงฆ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย. (2561). สถานการณ์การส่งออกข้าวไทยและแนวโน้มทิศทางการส่งออกข้าวไทยปี 2561. เรียกใช้เมื่อ 23 ตุลาคม 2562 จาก <http://www.thaiceexporters.or.th/press>.
- สรเชต วรรคามวิชัย. (2544). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดบุรีรัมย์. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สรา สุขการณ์. (2556). ข้าวสายใยแห่งความผูกพัน. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์. มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์. (2562). ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดบุรีรัมย์. เรียกใช้เมื่อ 23 ตุลาคม 2562 จาก <http://www.buriram.go.th/buriram>
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2550). แผนที่ประวัติศาสตร์ (สยาม) ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มติชน.
- สุธี คุณาวิชยานนท์. (2561). ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย: ตะวันตกและไทย. กรุงเทพมหานคร: ทวีวัฒนาการพิมพ์.
- Phongphit and Bennoun. (1988). Reflections on Thai Culture. Bangkok: Siam Society.

**รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติด
และครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพติด***
**THE EMPOWERMENT MODEL FOR ADDICTED PATIENTS
AND FAMILY TO PREVENT RELAPSE**

สายสุตา โภชนากรณ์

Saysuda Pochnagone

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University, Thailand

E-mail: saysuda_TukTa@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพติด และ 2) ศึกษารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพติด วิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา มี 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาระดับพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัว โดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เป็นผู้ป่วยที่ได้รับการบำบัด ใช้แบบสอบถามจำนวน 186 คน ใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระยะที่ 2 ศึกษารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพติด โดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เป็นผู้ป่วยที่ได้รับการบำบัด ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม จำนวน 5 คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปในภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพติดคือ คุณลักษณะระดับบุคคลที่เกิดจากการเสริมสร้างพลังอำนาจมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการป้องกันการกลับไปเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 17.05 ,SD = 2.87) แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความตระหนักในคุณค่าแห่งตน 2) ด้านความพึงพอใจในตนเอง 3) ด้านความสามารถแก้ปัญหาและจัดการสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ 4) ด้านความยึดมั่นผูกพัน และ 5) ด้านความสามารถพัฒนาตนเอง และ 2) รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพติด มีการประเมินรูปแบบเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดครอบครัวทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ หลักการวัตถุประสงค์ โครงสร้างเนื้อหา และด้านลักษณะสำคัญของรูปแบบ ถือได้ว่าข้อมูลที่ได้มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

คำสำคัญ: การเสริมสร้างพลังอำนาจ, ผู้ป่วยติดยาเสพติด, ครอบครัว, ป้องกันการกลับไปเสพติดซ้ำ

Abstract

The Objectives of this research article were to: 1) to study the level of empowerment for addicted patients and family to prevent relapse, and 2) to study an empowerment model for addicted patients and family to prevent relapse. This research was a research and development model with 2 phases: Phase 1. study the level of empowerment for addicted patients and family. Use the questionnaire as a patient to be treated. Select a purposive sampling of 186 persons. Using statistics of percentage, average and standard deviation, and Phase 2, study an empowerment model for addicted patients and family. Use in - depth interviews and focus group as patients receiving therapy. Select a purposive sampling of 5 persons. Using content analysis and summarizing as an overview. The research found that: 1) level of empowerment for addicted patients and family to prevent relapse are: the individual characteristics of empowerment were important to the effectiveness of the prevention of repeated drug. Most are moderate, but have the lowest level of adherence characteristics, By is moderate level ($\bar{X} = 17.05$,SD = 2.87) into 5 areas: 1) self-esteem awareness, 2) self-satisfaction, 3) ability to solve problems and manage situations, 4) adherence to commitment, and 5) self-development capabilities. And 2) The an empowerment model for addicted patients and family to prevent relapse. The an empowerment model for addicted patients was assessed covering 4 aspects such as: principle, purpose, structure content, and important aspects of the model. Be considered that the information obtained was appropriate, practical possibilities and practicality.

Keywords: Empowerment, Addicted Patients, Family, Prevent Relapse

บทนำ

ยาเสพติดนับเป็นปัญหาสังคมระดับชาติที่ร้ายแรงมากและเป็นปัญหาเรื้อรังของสังคมไทยมาโดยตลอด ก่อให้เกิดความเสียหายแพร่กระจายไปทั่วทุกสังคมของเมืองไทย ซึ่งสภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีความผันแปรไปจากอดีตมากจนเกิดความซับซ้อนของสังคมไทยมากขึ้น ปัญหายาเสพติด ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญห การบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง เพื่อแก้ไขสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดยาเสพติดให้เลิกจากการเสพ และสามารถกลับไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ เนื่องจากมีผู้เสพยาเสพติดจำนวนมากที่ได้ เข้ารับการบำบัดแล้วกลับไปติดยาเสพติดซ้ำ

(สำนักบริหารการสาธารณสุข สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2556) ซึ่งจะเห็นได้จากสถิติเบื้องต้นจากรายงานข้อมูลจากสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนีปี 2562 พบว่า มีผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการรักษากว่า 3,259 คน ส่วนมากเป็นชาย 2,917 คน คิดเป็นร้อยละ 89.51 และผู้หญิง จำนวน 342 คน คิดเป็นร้อยละ 10.49 และในปี 2563 มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จำนวน 3,317 คน ส่วนมากเป็นชาย 2,954 คน คิดเป็นร้อยละ 89.06 และผู้หญิง จำนวน 363 คน คิดเป็นร้อยละ 10.94 (สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี, 2563) นอกจากนี้ จากการที่ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมแห่งประชาคมอาเซียนมีแรงงานจากต่างประเทศได้เข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ผลสืบเนื่องที่ตามมาคือ เครือข่ายกระบวนการที่ผิดกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการขนส่งสารเสพติดข้ามชาติตามมาด้วย ตลอดจนการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพทำให้มีสารเสพติดอยู่ในชุมชน หาซื้อได้ง่าย ในครอบครัวที่สมาชิกใช้สารเสพติดจะเป็นแบบอย่างและสื่อความหมายว่าการเสพสารเสพติดเป็นเรื่องปกติ ครอบครัวปล่อยปละละเลย ไม่มีกฎระเบียบ ไม่อบรมบุตรหลานให้มีวินัยในการควบคุมตนเองจะเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ใช้สารเสพติด (เรืองสิทธิ์ เนตรนวลโย, 2557) สภาพบริบทของจังหวัดสมุทรสาครเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดมากในหลายพื้นที่ เนื่องจากเป็นจังหวัดปริมณฑลที่มีเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญ มีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก และเป็นแหล่งรวมของแรงงานสำคัญของประเทศไทย มีทั้งแรงงานคนไทยและแรงงานข้ามชาติอพยพเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก ประกอบกับมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกและมีพื้นที่ติดกับชุมชนคลองเตย ส่งผลให้เป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงจากเครือข่ายกระบวนการที่ผิดกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการขนส่งสารเสพติดข้ามชาติซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จังหวัดสมุทรปราการจึงมีนโยบายเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาเสพติดตามนโยบายของรัฐบาล โดยเน้นทั้งด้านการป้องกันปราบปราม รวมถึงบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดตามยุทธศาสตร์ดำเนินการ 3 ยุทธศาสตร์หลักคือ 1) ยุทธศาสตร์รื้อขายแดน โดยการสกัดกั้นการนำเข้ายาเสพติดตามพื้นที่รอยต่อของจังหวัดสมุทรปราการ 2) ยุทธศาสตร์รื้อชุมชน โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาสังคมร่วมกันเป็นเครือข่ายในการแจ้งเบาะแสผู้ค้าและผู้ผลิต และ 3) ยุทธศาสตร์รื้อสังคม โดยดำเนินการจัดระเบียบสถานบริการต่าง ๆ และการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องโทษของยาเสพติด ทั้งนี้เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดไม่ให้เกิดกลับมาแพร่ระบาดและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ จากนั้นนโยบายดังกล่าวทำให้เกิดโครงการและกิจกรรมในการเสริมพลังอำนาจให้กับครอบครัวและชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาสิ่งเสพติดให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ในมิติด้านครอบครัว ปัญหายาเสพติดทำให้คนในครอบครัวมีความเครียดมีความวิตกกังวลนอนไม่หลับ สูญเสียทรัพย์สิน สภาพครอบครัวตกอยู่ในภาวะอ่อนแอ มีภาระหนี้สินครัวเรือน และระบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของครอบครัวอยู่ในภาวะล้มเหลว ด้วยเหตุผล

ดังกล่าวได้ส่งผลเป็นปัจจัยหนึ่งนำไปสู่ปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้นเด็กและเยาวชนหันไปเสพยาเสพติดเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของผู้ที่ต้องการเข้ารับการรักษาและฟื้นฟู จังหวัดมิสซูรีให้บริการคือ โรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ค่ายกำแพงเพชรอัครโยธิน อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นค่ายทหารที่เปิดช่วยเหลือผู้ป่วยเสพยาเสพติดที่มารับการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ ผ่านการบำบัดในการฝึกทักษะอาชีพ รวมทั้งเพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดลด ละ เลิกยาเสพติด ตลอดจนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เหมาะสม (สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร, 2562)

จากปัญหาของผู้ป่วยเสพยาเสพติดและครอบครัวในสภาพความเป็นจริงเพื่อการนำสู่การปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นให้ผู้ป่วยเสพยาเสพติดและครอบครัวร่วมใช้ความสามารถรับรู้แหล่งพลังอำนาจของตนเองที่มีอยู่ทั้งด้านลบและด้านบวก วิเคราะห์ปัญหาแยกแยะปัจจัยเสี่ยงทั้งอารมณ์ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในตนเองหรือสถานการณ์ที่กระตุ้นที่ส่งผลต่อการเสพยาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นตัวกระตุ้นภายใน หรือตัวกระตุ้นภายนอก โดยส่งผลต่อความคิด อารมณ์ ความรู้สึกเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งเข้ามาวนเวียนอยู่ในความคิด ส่งผลให้เกิดอาการอยากยาเสพติด และการแสวงหายาเสพติดมาเสพต่อไป (บริษัท มหาชัยเคเบิลทีวี จำกัด, 2563) ทำให้เกิดการกลับมาเสพยาเสพติดซ้ำคือการที่บุคคลสามารถเลิกใช้ยาเสพติด แล้วกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ ดังนั้น ในการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดไม่ให้กลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ ไม่เพียงแต่การสนับสนุนให้บำบัดรักษาฟื้นฟูทางด้านร่างกายและจิตใจเท่านั้น จำเป็นต้องให้การส่งเสริมให้ผู้ผ่านการบำบัดรักษาได้เข้าร่วมกลุ่มระดับประคองทางสังคม เพื่อให้ผู้ผ่านการบำบัดรู้จักใช้เวลาอย่างเหมาะสมและเป็นการต่อยอดถึงความตั้งใจและกระตุ้นเตือนให้เลิกยาเสพติดได้อย่างเหมาะสม และให้เลิกยาเสพติดได้อย่างถาวรจะสามารถช่วยเหลือให้ผู้ผ่านการบำบัดสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข โดยการนำการเสริมสร้างพลังอำนาจการสร้างเสริม (Synergistic Paradigm) มาใช้เพราะเป็นกระบวนการที่บุคคลที่มีความสัมพันธ์ร่วมกันมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล ความคิด ความรู้สึกได้เรียนรู้การทำงาน และการใช้ทรัพยากรร่วมกันเป็นกระบวนการที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Beneficial Interaction) และสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Gibson, C. H., 1991) เมื่อมีการนำมาปรับหรือประยุกต์ใช้จะช่วยให้บุคคล องค์กร ครอบครัว หรือชุมชนให้สามารถมีความสามารถในการจัดการกับชีวิตของตน จะทำให้บุคคลรู้คุณค่าและรับรู้ถึงความสามารถของตนเองและผู้อื่นในด้านการแก้ปัญหาการสื่อสาร ทักษะความเป็นผู้นำ ความพึงพอใจในการทำงาน และสถานที่ทำงาน (Gibson, C. H., 1991) เพิ่มความรู้สึกการมีคุณค่าแห่งตนความมีอิสระและการมีความรับผิดชอบ การเสริมสร้างพลังอำนาจยังส่งผลให้บุคคลเป็นพลเมืองดีมีคุณธรรม มีจริยธรรม มีการช่วยเหลือเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และสามารถดัดศักยภาพของตนเองไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จ ซึ่งการเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นกลวิธีสำคัญหนึ่งที่จะช่วยให้ครอบครัวสามารถดูแลตนเองและกำกับดูแลพฤติกรรมเสพยาได้

ดังนั้น หากครอบครัวและผู้ป่วยได้รับการดูแลโดยใช้กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ จะส่งผลให้แหล่งพลังอำนาจของครอบครัวและผู้ป่วยมีความเข้มแข็งขึ้น เช่น มีความสามารถในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่มีความนับถือตนเอง (Self - Esteem) (Kim GS., & Cho SH., 2001) มีความสามารถในการควบคุมการดำเนินชีวิต (Personal Control) มีความสามารถในการตน (Self - Efficacy) มีความเข้มแข็งของพลังงานที่ใช้ในการฟื้นฟูสภาพทางกาย มีการปรับเปลี่ยนความคิดความเชื่อ มีความหวัง (Gibson, C. H., 1995) ซึ่งการรับรู้แหล่งพลังอำนาจนี้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้ป่วยเสพติดสามารถเลิกเสพยาได้อย่างยั่งยืน จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพยา โดยการมีส่วนร่วมของทุกคนในครอบครัวให้เกิดพลังอำนาจในการกำกับดูแลตนเองและผู้ป่วยเสพติดที่มารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพในโรงเรียน วิทยาลัยพลเมือง ค่ายกำแพงเพชรอัครโยธิน อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษา ทั้งนี้เพื่อจะเป็นองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการประยุกต์ใช้สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพยา
2. เพื่อศึกษารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพยา เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาในระดับพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพยา แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอน 1.1 ศึกษาหลักการแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพยา

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพลังอำนาจ และผู้ป่วยเสพยาเสพติด แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจ และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจ โดยผู้วิจัยคัดเลือกมา 30 เล่ม ตามเกณฑ์การคัดเลือก คือ เรื่องที่ทันสมัย เอกสารที่จะนำมาอ้างอิง เอกสารหรือตำราภาษาไทย ไม่ควรเกิน 5 ปี และเอกสารหรือตำราภาษาอังกฤษ ไม่ควรเกิน 10 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตารางการวิเคราะห์เนื้อหา

การเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วทำการบันทึกข้อมูลลงตารางการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจ และผู้ป่วยเสพยาเสพติด โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอน 1.2 ศึกษาระดับพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพยาเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพยา

แหล่งข้อมูล 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนจากผู้ป่วยเสพยาเสพติดที่มารับการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพแบบควบคุมตัวและครอบครัวที่เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพในโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ค่ายกำแพงเพชรอัครโยธิน อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม พ.ศ. 2562 จำนวน 360 คน (กรมควบคุมโรค, 2562) 2) กลุ่มตัวอย่าง เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เป็นผู้ป่วยเสพยาเสพติดที่มารับการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพแบบควบคุมตัวและครอบครัวที่เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ จำนวน 186 คน โดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) สภาพปัจจุบัน และ 3) ระดับพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพยาเสพติดและครอบครัว เพื่อป้องกันการกลับไปเสพยา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, Rensis, 1967) โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง ปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด (โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับน้อย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับมาก และ 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด)

การหาคุณภาพเครื่องมือ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านบำบัดผู้ป่วยเสพยาเสพติดและด้านการวิจัย จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่า 0.50-1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลนำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ของแบบบันทึกข้อมูล และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งวิธีการออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการใช้พลังอำนาจในผู้ป่วยเสพยาเสพติดและครอบครัว ระยะที่ 2 ศึกษาระดับพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพยาเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพยา

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. รูปแบบพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอน 2.1 ศึกษาแนวทางพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ โดยการศึกษาพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ

แหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 5 คน โดยกำหนดคุณสมบัติคือ

1) เป็นผู้ป่วยเสพติดที่เข้ารับการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพในโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองค่ายกำแพงเพชรอัครโยธินอำเภอกระทุ่มแบนจังหวัดสมุทรสาคร 2) เป็นผู้ที่สามารถเข้าใจสนทนาโต้ตอบรู้เรื่องและสื่อสารภาษาไทยได้ 3) ไม่มีความผิดปกติทางการพูดและการได้ยินหรือการมองเห็น และ 4) ยินดีเข้าร่วมงานวิจัยตลอดโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) กระบวนการสร้างพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัว และ 3) แนวทางรูปแบบพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งวิธีการออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการสร้างพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัว ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางรูปแบบพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาร่างรูปแบบพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ

ขั้นตอน 2.2 ตรวจสอบร่างรูปแบบพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ

แหล่งข้อมูล นำไปทดลองใช้ จำนวน 5 ราย โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวที่มีพลังอำนาจในระดับต่ำ โดยกลุ่มทดลองสามารถปฏิบัติตามเกณฑ์ที่ผู้ดำเนินการวิจัยได้ทำข้อตกลงไว้ในเบื้องต้น และผ่านการตรวจปรับปรุงจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบจำนวน 5 คน ได้แก่ 1) นักจิตวิทยา 2) พยาบาล 3) นักวิชาการ 4) ผู้บริหารสถานบำบัด และ 5) นักบำบัด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รูปแบบพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งวิธีการออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การทดลองใช้กับผู้ป่วย ระยะที่ 2 สทนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ ข

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตลอดจนผลของการวิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ แล้วบรรยายเนื้อหาตามความจริงที่ปรากฏขึ้นโดยต้องอ้างอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี และสรุปเป็นภาพรวม

ขั้นตอน 2.3 ประเมินรูปแบบพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพติด โดยการสนทนากลุ่ม

แหล่งข้อมูล เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านกิจกรรมบำบัด ผู้ป่วยเสพยาเสพติด และผู้ป่วยเสพยาเสพติด โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10 คนและกำหนดคุณสมบัติ (ขั้นตอนที่ 2.1)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) รูปแบบพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพติด และ 2) แบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ซึ่งรูปแบบประเมิน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างเนื้อหา และ 4) ลักษณะสำคัญของรูปแบบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งวิธีการออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 รูปแบบพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัว ระยะที่ 2 ประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. การศึกษาระดับพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพติด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 77.5 อายุเฉลี่ย 24.8 ปี สถานภาพสมรส ร้อยละ 64.0 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 80.0 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 77.5 ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่ ร้อยละ 77.5 คุณลักษณะที่เกิดจากการเสริมสร้างพลังอำนาจมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการป้องกันการเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 17.05$,SD = 2.87) แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติด

รายการ	ระดับประสิทธิภาพ		แปลผล
	$\bar{X}$	SD	
1. ด้านความตระหนักในคุณค่าของตนเอง	15.30	2.75	ปานกลาง
1.1 ฉันไม่รู้ว่าจะทำอะไรได้บ้าง	3.79	0.98	สูง
1.2 แม้ว่าจะเป็นงานที่ยากลำบากฉันก็มั่นใจว่าสามารถทำได้	3.58	1.05	ปานกลาง
1.3 เมื่อทำงานใดสำเร็จฉันรู้สึกท้อถอย	3.97	1.07	สูง
1.4 ฉันรู้สึกว่าคุณค่าเมื่อได้ทำงานอย่างเต็มความสามารถ	3.96	1.00	สูง
2. ด้านความพึงพอใจในตนเอง	17.12	2.59	ปานกลาง
2.1 เมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรคปัญหาต่างๆและความผิดหวังฉันไม่ยอมแพ้ง่ายๆ	3.50	1.00	ปานกลาง
2.2 ก่อนเริ่มงานที่เป็นงานใหม่ฉันรู้สึกว่าอาจทำไม่สำเร็จ	3.30	0.86	ปานกลาง
2.3 ฉันมีความมั่นใจว่าทำงานอย่างมีความสุข	3.68	1.01	สูง
2.4 ฉันทำงานที่เป็นภาระหน้าที่ประจำได้ไม่คอยดื๋นั้กเพราะเป็นงานที่ยากเกินไป	3.58	0.86	ปานกลาง
2.5 ฉันตระหนักอยู่เสมอว่า งานที่กำลังทำนี้มีบทบาทที่สำคัญต่อสังคมและประเทศชาติ	3.06	1.01	ปานกลาง
3. ด้านสามารถแก้ปัญหาจัดการสถานการณ์ต่างๆได้	16.74	2.87	ปานกลาง
3.1 ฉันพยายามหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาโดยไม่คิดเอาเองจามใจชอบ	3.17	0.97	ปานกลาง
3.2 บ่อยครั้งที่ฉันไม่รู้ว่าจะอะไรทำให้ฉันไม่มีความสุข	3.40	1.11	ปานกลาง
3.3 ฉันรู้สึกว่าการตัดสินใจแก้ปัญหาเป็นเรื่องยากสำหรับฉัน	3.38	1.03	ปานกลาง
3.4 เมื่อต้องทำหลายๆอย่างฉันตัดสินใจว่าจะทำอะไรก่อน-หลัง	3.48	0.97	ปานกลาง
3.5 ฉันรู้สึกลำบากใจที่ต้องทำงานกับคนที่ไม่คุ้นเคย	3.32	1.01	ปานกลาง
4. ความยึดมั่นผูกพัน	15.25	2.51	ปานกลาง
4.1 ฉันทนไม่ได้เมื่อต้องอยู่ในสังคมที่ต้องมีกฎระเบียบที่ขัดต่อความเคยชินของฉัน	2.88	1.05	ปานกลาง
4.2 ฉันคิดว่าครอบครัวของฉันไม่ค่อยมีบทบาทต่อสังคมมากนัก	2.97	1.00	ปานกลาง
4.3 ฉันจะต้องตอบโต้หรือแก้ข้อสงสัยกับผู้ที่กล่าวร้ายหรือเข้าใจผิดต่อครอบครัวของฉันเสมอ	3.09	1.02	ปานกลาง
4.4 เวลาที่ฉันทำงานมักจะเกิดความเครียดอยู่บ่อยครั้ง	3.17	0.86	ปานกลาง
4.5 เพื่อนช่วยให้ฉันมีความสุขในการทำงานมาก	3.16	0.97	ปานกลาง
5. ด้านความสามารถพัฒนาตนเอง	20.87	3.36	สูง
5.1 แม้จะมีเหตุการณ์ที่เลวร้ายแต่ฉันมั่นใจว่าทุกอย่างจะดีขึ้น	2.32	1.10	ต่ำ
5.2 การทำงานทุกอย่างจะมีปัญหาแต่ก็จะมีวิธีแก้ปัญหาได้เสมอ	3.69	1.08	สูง
5.3 เมื่อใดมีเรื่องเครียดฉันสามารถผ่อนคลายและสนุกสนานได้	3.48	1.02	ปานกลาง
5.4 ฉันเห็นว่าการศึกษอบรมดูงานจะช่วยให้ฉันมีความรู้มากขึ้น	3.87	1.13	สูง
5.5 ฉันมั่นใจว่าผู้ที่แสวงหาความรู้อยู่เสมอจะทำงานได้สำเร็จ	4.01	0.97	สูง
5.6 ฉันจะรู้ตัวเมื่อมีอารมณ์เปลี่ยนแปลง	3.51	0.98	ปานกลาง
โดยรวม	17.05	2.87	ปานกลาง

1.1 ด้านความตระหนักในคุณค่าของตนเอง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 15.30$, $SD = 2.75$) โดยมีคะแนนคุณลักษณะสูงสุด คือ ข้อที่ 1.3. “เมื่อทำงานใดสำเร็จฉันรู้สึกท้อถอย” ($\bar{X} = 3.97$, $SD = 1.00$) และรองลงมาคือ ข้อที่ 1.4 “ฉันรู้สึกว่าคุณค่าเมื่อได้ทำงานอย่างเต็มความสามารถ” ($\bar{X} = 3.96$, $SD = 1.00$)

1.2 ด้านความพึงพอใจในตนเอง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 17.12$, $SD = 2.59$) โดยมีคะแนนคุณลักษณะสูงสุด คือ ข้อที่ 2.3 “ฉันมีความมั่นใจว่าทำงานอย่างมีความสุข” ($\bar{X} = 3.68$, $SD = 1.01$) และรองลงมาคือ ข้อที่ 2.4 “ฉันทำงานที่เป็นภาระหน้าที่ประจำได้ไม่ค่อยตึงเครียดเพราะเป็นงานที่ยากเกินไป” ($\bar{X} = 3.58$, $SD = 0.86$)

1.3 ด้านสามารถแก้ปัญหาจัดการสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 16.74$, $SD = 2.87$) โดยมีคะแนนคุณลักษณะสูงสุด คือ ข้อที่ 3.4 “เมื่อต้องทำหลาย ๆ อย่างฉันตัดสินใจว่าจะทำอะไรก่อน - หลัง” ($\bar{X} = 3.48$, $SD = 0.97$) และรองลงมาคือ ข้อที่ 3.2 “บ่อยครั้งที่ฉันไม่รู้ว่าจะอะไรทำให้ฉันไม่มีความสุข” ($\bar{X} = 3.40$, $SD = 1.11$)

1.4 ด้านความยึดมั่นผูกพัน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 15.25$, $SD = 2.51$) โดยมีคะแนนคุณลักษณะสูงสุด คือ ข้อที่ 4.4 “เวลาที่ฉันทำงานมักจะเกิดความเครียดอยู่บ่อยครั้ง” ($\bar{X} = 3.17$, $SD = 0.86$) และรองลงมาคือ ข้อที่ 4.5 “เพื่อนช่วยให้ฉันมีความสุขในการทำงานมาก” ($\bar{X} = 3.16$, $SD = 0.97$)

1.5 ด้านความสามารถพัฒนาตนเอง ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 20.87$, $SD = 3.36$) โดยมีคะแนนคุณลักษณะสูงสุดคือ ข้อที่ 4.5 “ฉันมั่นใจว่าผู้ที่แสวงหาความรู้อยู่เสมอจะทำงานได้สำเร็จ” ($\bar{X} = 4.01$, $SD = 0.97$) และรองลงมาคือ ข้อที่ 4.4 “ฉันเห็นว่าการศึกษาอบรมดูงานจะช่วยให้ฉันมีความรู้มากขึ้น” ($\bar{X} = 3.87$, $SD = 1.13$)

2. รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ พบว่า โดยมีแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการป้องกันการเสพยาซ้ำ

2.1 ด้านความตระหนักในคุณค่าแห่งตน กิจกรรมที่ใช้คือ กิจกรรมตระหนักในคุณค่าแห่งตน ส่งผลให้มีความเข้าใจและมั่นใจในตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง และมีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างไม่ท้อถอย ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลว่า “จากการสำรวจประเมินตนเองช่วยให้รู้สึกยอมรับความเป็นจริงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมากขึ้น โดยมีทั้งข้อดีข้อบกพร่องของตน และนำไปปรับปรุงแก้ไขได้ ทำให้มีความรู้สึกมีคุณค่า และภูมิใจในตนเอง” (ผู้ป่วยบำบัด, 2563)

2.2 ด้านความพึงพอใจในตน กิจกรรมที่ใช้คือ กิจกรรมถนนชีวิต Road map ส่งผลให้มีความรู้สึกมั่นใจว่าทำงานได้ดี มีความสุขกับการทำงาน และเชื่อมั่นว่างานในหน้าที่

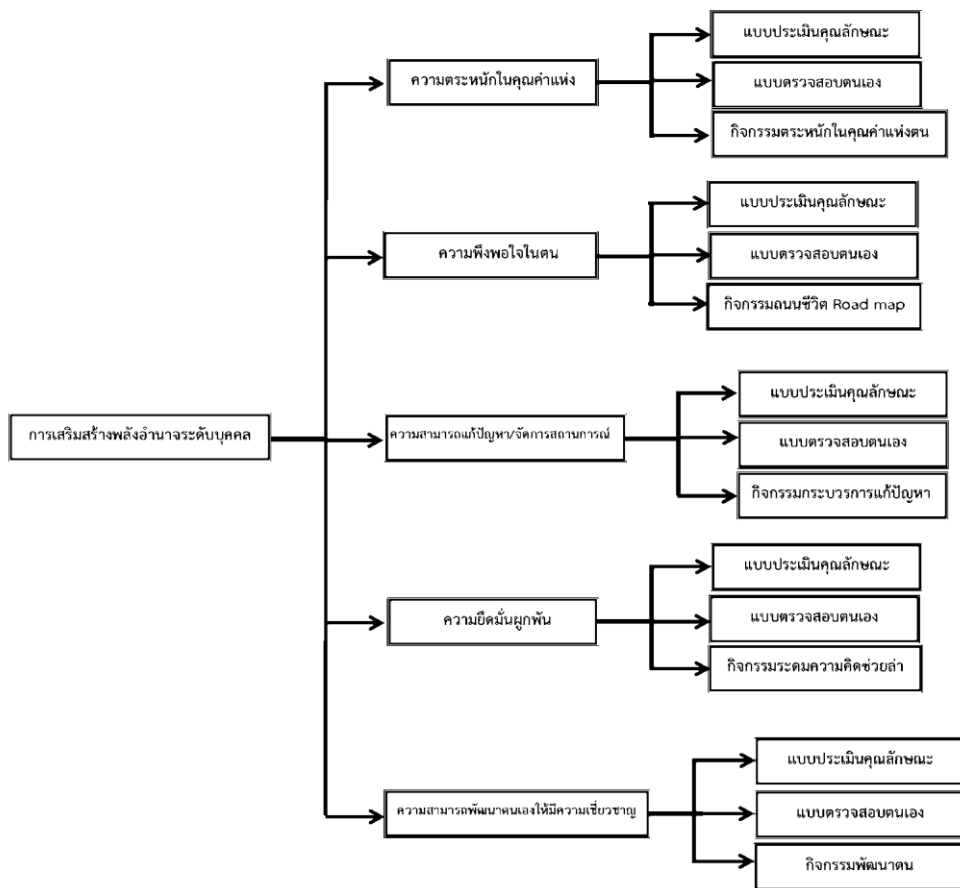

รับผิดชอบนี้มีความสำคัญต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลว่า “เมื่อสร้างความไว้วางใจเพื่อเอื้อให้เกิดการอยู่ร่วมกันแบบแนวราบ โดยให้สมาชิกช่วยกันระดมสมองอภิปรายปรับเปลี่ยนความคิด ทศนคติแล้วส่งผลที่ทำให้เพิ่มศักยภาพในตนเอง” (นักวิชาการ, 2563)

2.3 ด้านความสามารถแก้ปัญหา/จัดการสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ กิจกรรมที่ใช้คือ กิจกรรมกระบวนการแก้ปัญหา โดยกระบวนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้จะไม่ใช่ความคิดของตนเองเป็นหลักและสามารถจัดลำดับของการทำงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลว่า “การสร้างทางเลือกในการแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนที่หาทางเลือกทั้งหมดที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหา จะช่วยให้ผู้ป่วยไม่รู้สึกรีบเร่ง กลัว หรือกังวล เพราะจะเปลี่ยนทัศนคติได้ว่าทุกปัญหามีทางออก” (พยาบาล, 2563)

2.4 ด้านมีความยึดมั่นผูกพัน กิจกรรมที่ใช้คือ กิจกรรมระดมความคิดช่วยส่งผลให้ตนเองสามารถปฏิบัติงานได้ตามกฎ กติกาของสังคมโดยไม่รู้สึกรัดแสบ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลว่า “การยึดมั่นผูกพันกันในครอบครัวของผู้ป่วยเองจะเป็นสิ่งเสริมสร้างคุณค่าและความภาคภูมิใจ มีความรู้สึกผูกพัน ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดกำลังใจในการเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมและการเสพยาได้ดีขึ้น” (นักบำบัดผู้ป่วย, 2563)

2.5 ด้านความสามารถพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญ กิจกรรมที่ใช้คือ กิจกรรมพัฒนาคนเป็นการยอมรับวิธีการพัฒนาตนเองในรูปแบบต่าง ๆ มีความมุ่งมั่นที่จะเพิ่มขีดความสามารถของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลว่า “ผู้ป่วยยินดีทำกิจกรรมทุกประเภทในศูนย์ เพื่อว่าจะสามารถนำกระบวนการเหล่านี้ไปใช้เลิกเสพยาเสพติดได้” (นักจิตวิทยา, 2563) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติดระดับบุคคล

เมื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินผลรูปแบบกิจกรรม ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความเหมาะสมของเนื้อหา 2) สื่อและกิจกรรม 3) ระยะเวลา และ 4) ขนาดของกลุ่ม สรุปผลได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินผลทั้ง 4 ด้าน

หัวข้อประเมิน	ผลการประเมิน	ข้อเสนอแนะ
1. ความเหมาะสมของเนื้อหา	- เหมาะสม	- ใช้เวลาในการศึกษาเนื้อหามาก มีผลต่อการทำความเข้าใจในกิจกรรม
2. สื่อที่ใช้ และกิจกรรม การเขียนอภิปราย และรูปภาพพฤติกรรมลา	- สื่อที่ใช้เหมาะสมดี -- เหมาะสมดี ช่วยเชื่อมโยงให้เข้าใจถึงความผูกพัน การอยู่ร่วมกันในครอบครัว	- รูปภาพประกอบเข้าใจง่าย
3. ระยะเวลาในการทำกิจกรรม	- เวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมกิจกรรมละ 2 ชั่วโมง เหมาะสม	
4. ขนาดของกลุ่ม จำนวน 5 ท่าน	- เหมาะสมดี	- ในกลุ่มจะต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้อภิปราย นำเสนอสิ่งที่ตนเองคิด หรือทำโดยไม่มีการตัดสินว่าผิดหรือถูก ทุกความคิดคือการเรียนรู้

จากการปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมที่จะพัฒนาคุณลักษณะระดับบุคคลทุกด้านนั้น บางคุณลักษณะอาจไม่มีความจำเป็นต้องเสริมสร้าง ดังนั้น ถ้าหากเลือกคุณลักษณะที่มีความจำเป็นต้องเสริมสร้างพลังอำนาจมาดำเนินงานก็จะทำให้การจัดกิจกรรมสะดวกและง่ายขึ้น ช่วยให้บรรลุตามเป้าหมายได้ดีขึ้น ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่าง ๆ มาใช้ในการปรับปรุงรูปแบบดังต่อไปนี้

1. ผลการทดสอบข้อมูลที่ได้จากการทดสอบความแตกต่างทางสถิติ ผู้วิจัยเลือกคุณลักษณะผู้ป่วยเสพติดที่มีผลประเมินแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับสภาพการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดทั้งหมด 5 ด้าน มาสร้างเป็นรูปแบบโดยกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของรูปแบบให้ผู้ป่วยเสพติดที่ได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจสูงขึ้น คุณลักษณะที่นำมากำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหา ได้แก่ การเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้ป่วยและครอบครัว และความยึดมั่นผูกพัน

2. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อดูแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะของผู้ป่วยเสพติดภายหลังการตรวจสอบมาพิจารณาเพื่อใช้ในการปรับปรุงกระบวนการ และกิจกรรมที่ใช้ในการเสริมสร้างพลังอำนาจ

3. นำรูปแบบตรวจสอบและผลการประเมินจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการเสพยา ซึ่งมีองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้างเนื้อหา และด้านลักษณะของรูปแบบ ซึ่งสามารถนำมาสรุปเป็นรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติดและครอบครัว ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสฟติดและครอบครัว

ดังนั้น รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสฟติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสฟซ้ำ สรุปได้ว่า การนำกิจกรรมการเสริมสร้างพลังอำนาจไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเพื่อการปรับตัวหลังจากการบำบัดรักษา พื้นฟูของผู้ป่วยเสฟติดและครอบครัวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประกอบด้วย ด้านร่างกาย การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และมีความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในทางที่ดีขึ้น ให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับการออกกำลังกายและการรับประทานอาหาร ด้านจิตใจ การฝึกฝนอารมณ์ต่อความทุกข์ ความเครียด และความกังวล มีสติสามารถยอมรับและเผชิญกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นได้ ด้านสิ่งแวดล้อม การอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดีทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้สุขภาพกายและสุขภาพจิตมีสภาวะที่ดีขึ้นด้วยและด้านความสัมพันธ์ ครอบครัวมีความรัก ความเข้าใจซึ่งกันละกัน เอื้ออาทรห่วงใยดูแลซึ่งกันและกัน จะส่งผลให้ครอบครัวมีความสุขและปลูกฝังบุคลิกภาพที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวได้

อภิปรายผล

การศึกษาาระดับพลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพติดซ้ำ เห็นได้ว่า คุณลักษณะระดับบุคคลที่เกิดจากการเสริมสร้างพลังอำนาจมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการป้องกันการกลับไปเสพติดซ้ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 17.05$, $SD = 2.87$) แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความตระหนักในคุณค่าแห่งตน มีความเข้าใจและมั่นใจในตนเอง เห็นคุณค่าของตนเองมีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างไม่ท้อถอย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยปารเมศ เสนาสนะ กล่าวว่า หลังจากการเข้าโปรแกรมฝึกคิดเชิงบวกทำให้รู้สึกมีคุณค่าในตนเองมากขึ้น มีคะแนนสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากมีวิธีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการลงโทษ และการให้รางวัล เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้ป่วย ด้านความพึงพอใจในตนเอง มีความรู้สึกมั่นใจว่าทำงานได้มีความสุขกับการทำงาน และเชื่อมั่นว่างานในหน้าที่รับผิดชอบนี้มีความสำคัญต่อสังคม ส่งผลให้ผู้ป่วยรู้สึกภูมิใจในการควบคุมอารมณ์ตนเองได้ (ปารเมศ เสนาสนะ, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องสิทธิ เนตรนวลไย กล่าวว่า ผู้ป่วยเชื่อว่า การยึดถือสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นการสร้างที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ จะทำให้เป็นพลังหรือแรงบันดาลใจที่สามารถดูแลตนเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่าโดยไม่พึ่งพายาเสพติด การดำเนินโปรแกรมการฟื้นฟูสภาวะจิตสังคมส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีความเข้าใจในขั้นตอนของการพัฒนาศักยภาพผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ มากกว่าร้อยละ 80 ทำให้ได้ผู้ป่วยทุกคนได้เรียนรู้ในกิจกรรมของโปรแกรมการฟื้นฟูสภาวะจิตสังคมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีการเพิ่มศักยภาพของผู้ป่วยยาเสพติดในการเรียนรู้ การเผชิญกับปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่ผ่านมาในชีวิต ซึ่งเป็นการฟื้นคืนศักยภาพในการทำหน้าที่ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ช่วยให้ผู้พัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้ป่วยยาเสพติดสามารถดูแลตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถดำรงชีวิตได้โดยปกติสุขในสังคม โดยไม่กลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำอีก ด้านความสามารถแก้ปัญหา/จัดการสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ การแก้ปัญหาที่เหมาะสม โดยใช้การควบคุมอารมณ์ที่ไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อให้เหตุการณ์ผ่านไปด้วยดี และสามารถจัดลำดับของการทำงานได้ (เรื่องสิทธิ เนตรนวลไย, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยสุพรรณิการ์ณ มาศยคง กล่าวว่า การฝึกตนเองดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอทำให้ผู้ป่วยเกิดการผ่อนคลาย สามารถควบคุมตนเองได้มีสุขภาพจิตดีขึ้น มีความพร้อมในการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงตนเอง การเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้งผู้ป่วยจะจดบันทึกการเปลี่ยนแปลงที่สังเกตได้ และสามารถที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติได้ เพื่อให้ผู้ป่วยได้เรียนรู้ ประสบการณ์ฝึกทักษะในการควบคุมตนเองในการแสดงออกของอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะความโกรธซึ่งเป็นอารมณ์ด้านลบ จะทำให้เกิดปัญหาที่รุนแรง ซึ่งอาจส่งผลต่อสภาพจิตใจภายหลังได้ จำเป็นจะต้องเรียนรู้วิธีการจัดการอย่างเหมาะสม ด้านความยึดมั่นผูกพัน สามารถปฏิบัติงานได้ตามกฎ กติกาของสังคมโดยไม่รู้สึกลำบาก (สุพรรณิการ์ณ มาศยคง, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับงานของนวลศิริ เปาโรหิตย์ กล่าวว่า

กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการฝึกคิดเชิงบวกของผู้ติดยาเสพติดหนึ่งคือ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ โดยยึดหลักคุณธรรมในแต่ละด้านมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง เป็นการฝึกวิเคราะห์ถึงคุณธรรมต่าง ๆ โดยใช้หลักการเป็นผู้กระทำ สิ่งที่เกิดกระทำ และผู้ที่ได้รับผลลัพธ์จากการกระทำ และด้านความสามารถพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญ กิจกรรมเน้นให้ผู้ผ่านการบำบัดรักษายาเสพติด มีการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ ประสบการณ์และวิธีปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินชีวิตในสังคมปกติ มีความมุ่งมั่นที่จะเพิ่มขีดความสามารถของตนเอง (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับงานของมรยาท รุจิวิชญ์ กล่าวว่า เพื่อให้ผู้ป่วยมีการพัฒนาตนเองควรเพิ่มกระบวนการในกิจกรรม ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้ผ่านการบำบัดรักษายาเสพติดมีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ในสังคมได้ อย่างปกติสุข โดยมีการดำเนินตามกิจกรรม ได้แก่ 1) มิตรไมตรี 2) อารมณ์ดี มีชัย 3) อิสราภาพของชีวิต 4) คุณคือคนสำคัญ 5) รางวัลและความช่วยเหลือ 6) ความเชื่อและศรัทธา และ 7) เรียนรู้สู่ความสำเร็จ (มรยาท รุจิวิชญ์, 2556)

รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยยาเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ เห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมที่จะพัฒนาคุณลักษณะระดับบุคคลทุกด้านนั้น ต้องเลือกคุณลักษณะที่มีความจำเป็นต้องเสริมสร้างพลังอำนาจมาดำเนินงานก็จะทำให้การจัดกิจกรรมสะดวกและง่ายขึ้น ช่วยให้บรรลุตามเป้าหมายได้ดีขึ้น การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยยาเสพติดจะต้องมีองค์ประกอบของรูปแบบคือ ด้านหลักการด้านวัตถุประสงค์ และด้านโครงสร้างเนื้อหา และด้านลักษณะที่สำคัญของรูปแบบ ในด้านการประเมินรูปแบบครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านสื่อ ด้านเวลา และด้านขนาดกลุ่ม ถือได้ว่าข้อมูลที่ได้มีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา คุณารักษ์ กล่าวว่า การศึกษาการพัฒนาแบบการป้องกันการกระทำผิดซ้ำเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่า ปัจจัยของการกระทำผิดซ้ำคือ ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง การปกครอง ระบบสังคมและระบบการศึกษา ควรสร้างกิจกรรมในการให้ความรู้ (Knowledge) เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ (Attitude) ของเยาวชนให้ถูกต้องในเรื่องยาเสพติดมากขึ้น (กาญจนา คุณารักษ์, 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านระดับพลังอำนาจของผู้ป่วยยาเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ ผู้ป่วยอาจมีโอกาสดังเดิมไปมีพฤติกรรมเดิม ๆ ดังนั้น ผู้บำบัดจะต้องแนะนำให้ผู้ป่วยหาวิธีการจัดการกับสถานการณ์เหล่านี้อย่างเหมาะสมโดยไม่ต้องใช้ยาเสพติด การสร้างหรือปรับทัศนคติเป็นสิ่งที่ควรทำเป็นสิ่งแรกเพื่อให้ผู้ป่วยรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง จะทำให้ประสิทธิภาพของการป้องกันการกลับไปเสพซ้ำช่วยให้ผู้ป่วยลดการใช้ยาเสพติดและมีการปรับเปลี่ยนตนเอง

ในการเลิกใช้ยาเสพติดได้ จากการออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ป่วยยาเสพติดในการดูแลตนเอง ทั้งด้านร่างกายและจิตใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้ป่วยยาเสพติด สามารถเรียนรู้เรื่องอารมณ์ การจัดการกับอารมณ์การพึ่งตนเอง การอยู่ร่วมกันในสังคม การรู้จักร้องขอความช่วยเหลือ รู้จักตนเองอย่างแท้จริง สามารถนำตนเองไปสู่เป้าหมายของชีวิตโดยไม่พึ่งพายาเสพติด **ด้านรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยยาเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ** การป้องกันการกลับไปเสพซ้ำของผู้ป่วยเป็นรูปแบบการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม สามารถนำโปรแกรมมาใช้ในบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติดแบบเดี่ยวหรือใช้ร่วมกับรูปแบบการบำบัดรักษาแบบอื่น ๆ ได้ จากการศึกษา รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยยาเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ ได้ระบุถึงกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพและมีความสุข ผู้ป่วยจำนวนมากจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการหาความสุขในชีวิตประจำวัน ด้วยกิจกรรมแบบใหม่ๆ เพราะผู้ป่วยส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด การสอนหรือแนะนำผู้ป่วยเกี่ยวกับวิถีการรับมือกับความเครียด และเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตใหม่เพื่อลดความต้องการใช้ยาเสพติด ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรศึกษาและเปรียบเทียบผลกับข้อมูลด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงประสบการณ์ในการดำเนินงานในพื้นที่ก่อนนำไปใช้ในการศึกษาในกลุ่มประชากรที่เข้าถึงยากกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป ทั้งในประเด็นปัญหา ยาเสพติดและปัญหาอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของเรื่องการพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยยาเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ขอขอบพระคุณอย่างสูง ศ.ดร.คณิต เขียววิชัย ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะแนวทางอันเป็นผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2562). จำนวนผู้ติดยาเสพติดเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤษภาคม 2563 จาก <http://probation.go.th/documents.php?id=153>.
- กาญจนา คุณารักษ์. (2555). การพัฒนา รูปแบบการป้องกันการกระทำผิดซ้ำเกี่ยวกับยาเสพติด: กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- นวลศิริ เปาโรหิตย์. (2554). วิธีเปลี่ยนแปลงตนเองและไม่ยอมแพ้อุปสรรค. กรุงเทพมหานคร: ปี มีเดีย.
- นักจิตวิทยา. (9 ตุลาคม 2563). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ. (สายสุดา โกชนากรณ์, ผู้สัมภาษณ์)
- นักบำบัดผู้ป่วย. (9 ตุลาคม 2563). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ. (สายสุดา โกชนากรณ์, ผู้สัมภาษณ์)
- นักวิชาการ. (9 ตุลาคม 2563). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ. (สายสุดา โกชนากรณ์, ผู้สัมภาษณ์)
- บริษัท มหาชัยเคเบิลทีวี จำกัด. (2563). โครงการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระบบสมัครใจ. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤศจิกายน 2563 จาก <https://www.facebook.com/MCCableTV/posts/1655033964540087/>.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ปารเมศ เสนาสนะ. (2560). ผลของโปรแกรมฝึกคิดเชิงบวกต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้ติดยาเสพติดหญิงในเรือนจำ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย, 7(2), 189-199.
- ผู้ป่วยบำบัด. (9 ตุลาคม 2563). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติด และครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ. (สายสุดา โกชนากรณ์, ผู้สัมภาษณ์)
- พยาบาล. (9 ตุลาคม 2563). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ. (สายสุดา โกชนากรณ์, ผู้สัมภาษณ์)
- มรรยาท รุจิวิชญ์. (2556). การจัดการความเครียดเพื่อสร้างเสริมสุขภาพจิต. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เรืองสิทธิ์ เนตรนวลโย. (2557). กระบวนการเข้าสู่การบำบัดรักษาเพื่อเลิกใช้ยาบ้าด้วยความสมัครใจของเยาวชนไทย. วารสารสมาคมนักวิจัย, 19(2), 36-44.
- สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี. (2563). จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยนอกยาเสพติดของสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี จำแนกตามปีงบประมาณ 2559-2563. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤศจิกายน 2563 จาก http://www.pmnidat.go.th/thai/index.php?option=com_content&task=view&id=3290&Itemid=53.
- สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร. (2562). โครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดจังหวัดสมุทรสาคร. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤศจิกายน 2563 จาก <http://www.probation.go.th/contentmenu.php?id=221>.

- สำนักบริหารการสาธารณสุข สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2556). ระบบติดตามและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด (บสด.). นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุพรรณิการ์ณ มาศยคง. (2554). คุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสถิติประยุกต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. New York: Harper Collins.
- Gibson, C. H. (1991). A concept analysis of empowerment. *Journal of Advanced Nursing*, 16(1), 354-361.
- Gibson, C. H. (1995). The process of empowerment in mothers of chronically ill children. *Journal of Advanced Nursing*, 21(2), 1201-1210.
- Kim, G.S., & Cho, S.H. (2001). Effects of hand acupuncture therapy on dysmenorrheal. *Korean Journal of Child Health Nursing*, 11(1), 109-116.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, Rensis. (1967). "The Method of Constructing and Attitude Scale" *Attitude Theory and Measurement*. New York: Wiley & Son.

การพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในตำบลสวนกล้วย จังหวัดราชบุรี*
THE DEVELOPMENT MODEL FOR PREVENTION AND CONTROL OF
DENGUE FEVER BY COMMUNITY PARTICIPATION IN SUANKUAY
SUBDISTRICT RATCHABURI PROVINCE

พลอยประกาย ฉลาดล้ำ

Ployprakay Chalardlon

พิมพ์ลดา อนันต์สิริเกษม

Phimlada Anansirikasem

สถิรกันต์ ทั่วจบ

Sathirakan Thuajop

นวลอนงค์ ศรีสุกไสย

Nuananong Srisugsai

ดวงใจ นุชพันธ์

Duangjai Noochpun

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีราช

Boromarajonani College of Nursing Chakiraj, Thailand

E-mail: tutitichaya@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก 2) พัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และ 3) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก กลุ่มตัวอย่างแบ่งตามระยะดังนี้ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก 2) พัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก กลุ่มตัวอย่างระยะที่ 1 และ 2 ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตัวแทนครอบครัวผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 35 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง 3) การทดลองใช้รูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนครอบครัว จำนวน 110 หลังคาเรือน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือประกอบด้วย 1) แนวทางสนทนากลุ่ม 2) แบบวัดค่าดัชนีลูกน้ำยุงลาย 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในช่วง .80 - 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และการแจกแจงความถี่ ผลการวิจัย แบ่งตามระยะพบว่า 1) ประชาชนไม่เห็น

* Received 15 November 2020; Revised 19 December 2020; Accepted 20 December 2020

ถึงความสำคัญในการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง มีการป้องกันยุงกัดมากกว่าการทำลายลูกน้ำ ยุงลาย ครอบครัวที่มีประวัติป่วยเป็นไข้เลือดออกจะตื่นตัวในการป้องกันและควบคุมโรค และการดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง 2) รูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน การออกนโยบายสาธารณะ การประชาสัมพันธ์ การกำจัดลูกน้ำยุงลาย และการติดตามกำกับ และ 3) ผลการใช้รูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม ค่าดัชนีลูกน้ำยุงลายจาก 80 เหลือ 7.27 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48

คำสำคัญ: รูปแบบ, การป้องกันและควบคุมโรค, โรคไข้เลือดออก, การมีส่วนร่วม

Abstract

The Objectives of this research article were 1) to identify the problems of prevention and control of Dengue hemorrhagic fever (DHF.), 2) to develop a model of prevent and control DHF, and 3) to study the effectiveness model of prevent and control DHF. This research and development study aimed for development model for prevention and control of dengue fever by community participation, according to the developmental phases: 1) for the study of problems to prevent and control DF and 2) for development a participatory community management model, the samples were divided 35 participants were selected by purposive sampling, who were public health officers of Tambon Health Promotion Hospital, health volunteers, representatives of families, community leaders, village committees and staff administrative organization were recruited to the study and 3) for the implementation phase, 110 houses who were household representative in Moo 8. All participants were selected by purposive sampling. The research tools comprised: 1) focus group 2.) House index (HI) and 3.) questionnaire of satisfaction participatory community management model. Content validity indexes were .80 - 1.00. Analyzed the data by content analysis frequency distribution. The results folds that: 1) people do not realize the importance of eliminating mosquito breeding grounds, there are more protection against mosquito bites than destroying, families with a history of dengue fever are vigilant to prevent and control the disease and operation are intermittent. 2) Model for prevent and control DHF by community participation include: community participation, public policy issuance, public relations,

eradication of aedes aegypti larvae and monitoring and supervision and 3) after the use of the model, the house index was reduced from 80 to 7.27 and satisfaction evaluation was at the highest level, the mean was 4.48.

Keywords: Model, Prevention and control, Dengue fever, Participation

บทนำ

โรคไข้เลือดออกเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญทั่วโลก โดยในทวีปเอเชีย มีการเริ่มระบาดในปี ค.ศ. 1950 และระบาดมาตลอดจนเป็นโรคประจำท้องถิ่น (Bhatt S. et al, 2013) สำหรับประเทศไทยพบว่าการระบาดของโรคนี้นี้สูงขึ้น โดยพบว่าการระบาดนานกว่า 50 ปี ลักษณะการระบาดเป็นแบบปีหนึ่งสูงและปีถัดมาลดต่ำลง ก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมคือ จากการระบาดแบบปีเว้นปี เปลี่ยนมาเป็นการระบาดแบบสูง 2 ปีแล้วลดต่ำลง 2 ปี แล้วเพิ่มสูงขึ้น (บรรเทิงสุพรรณ และคณะ, 2558)

สถานการณ์การระบาดในประเทศไทยปี พ.ศ. 2562 ในภาพรวมทั้งประเทศ (ข้อมูล ณ วันที่ 20 สิงหาคม 2562) มีรายงานผู้ป่วยสะสม จำนวน 73,324 ราย (อัตราป่วยเท่ากับ 111.00 ต่อประชากรแสนคน) มีรายงานผู้ป่วยเสียชีวิต จำนวน 77 ราย อัตราป่วยตาย ร้อยละ 0.11 และมีแนวโน้มผู้ป่วยเพิ่มขึ้น (งานระบาดวิทยา กลุ่มงานควบคุมโรคติดต่อ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร, 2562) นอกจากนี้จากระบบรายงานการเฝ้าระวังโรค 506 กองโรคติดต่อ นำโดยแมลง มีรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก (Dengue fever: DF, Dengue Haemorrhagic Fever : DHF, Dengue Shock Syndrome : DSS) สะสม 10,093 ราย (ผู้ป่วยเพิ่มขึ้น 818 ราย) อัตราป่วย 15.22 ต่อประชากรแสนคน มีรายงานผู้ป่วยเสียชีวิต 9 ราย อัตราป่วยตาย ร้อยละ 0.09 การกระจายการเกิดโรคไข้เลือดออกรายภาค พบว่า ภาคกลาง มีอัตราป่วยสูงที่สุด เท่ากับ 18.06 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาได้แก่ ภาคใต้ (15.68) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (15.40) และภาคเหนือ (9.45) การกระจายการเกิดโรคไข้เลือดออกตามกลุ่มอายุ ส่วนใหญ่พบในกลุ่มอายุ 5-14 ปี มีอัตราป่วยสูงสุดคือ 47.41 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาได้แก่ กลุ่มอายุ 15-24 ปี (28.64) และอายุ 0 - 4 ปี (17.41) ตามลำดับ (กองโรคติดต่อ นำโดยแมลง, 2563)

จังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการระบาดของโรคไข้เลือดออก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี ได้รายงาน ในปี 2560 มีรายงานผู้ป่วยไข้เลือดออกสะสม (ร.506) อัตราป่วย 119.23 ต่อประชากรแสนคน อัตราป่วยสะสมเป็นอันดับ 20 ของประเทศ มีรายงานผู้ป่วยเสียชีวิต 1 ราย ซึ่งมีแนวโน้มผู้ป่วยสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อจำแนกผู้ป่วยไข้เลือดออกรายอำเภอ พบว่าอำเภอที่มีอัตราป่วยสะสมสูงสุด ได้แก่ บางแพ บ้านคา สวนผึ้ง (392.48, 201.62 , 181.39) ตามลำดับ โดยทุกอำเภอมียุผู้ป่วยสะสมสูงกว่าค่าเป้าหมาย และพบผู้ป่วยไข้เลือดออกที่มีอัตราป่วยสูงสุด ได้แก่ อำเภอบางแพ อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม พื้นที่ที่มี

การระบาด จำนวน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอบ้านโป่ง อำเภอบางแพ และอำเภอโพธาราม สำหรับอำเภอบ้านโป่ง มีรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกจำนวนทั้งสิ้น 130 ราย ซึ่งเป็นผู้ป่วยในตำบลสวนกล้วย จำนวน 4 รายแต่ยังไม่พบผู้เสียชีวิต ซึ่งมีแนวโน้มที่สูงขึ้น (กลุ่มงานควบคุมโรคและภัยสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี, 2560) และจากการสำรวจลูกน้ำยุงลาย หมู่ 8 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าค่าดัชนีลูกน้ำยุงลาย คิดเป็นร้อยละ 22.22 (House Index: HI) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ตัวชี้วัด สำนักโรคติดต่อฯ โดยแมลง กรมควบคุมโรค กำหนดค่าดัชนี House Index: HI < 10 (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสวนกล้วย, 2561) ซึ่งปัจจุบันยังไม่มียารักษาโรค ดังนั้นการควบคุมโรคที่ได้ผลดีที่สุดคือ การควบคุมยุงลายที่เป็นพาหะโดยการกำจัดลูกน้ำ เน้นความครอบคลุมสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง การกระตุ้นเตือนให้ประชาชนตื่นตัว และสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุม

ผู้วิจัยในฐานะส่วนหนึ่งของชุมชนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและเล็งเห็นความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคไข้เลือดออก โดยเน้นการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกที่ดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในตำบลสวนกล้วย จังหวัด ราชบุรี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

ระยะนี้เป็นการสำรวจสภาพปัญหาในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ประชากรที่ศึกษาประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 2 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 30 คน ตัวแทนของครอบครัว 110 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 12 คน และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 คนรวมทั้งสิ้น 159 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 2 คน ตัวแทน อสม. จำนวน 15 คน ตัวแทนของครอบครัวที่มี

สมาชิกป่วยด้วยไข้เลือดออกภายใน 5 ปี จำนวน 7 ครอบครัวและตัวแทนครอบครัวที่ไม่มีสมาชิกป่วยด้วยไข้เลือดออกภายใน 5 ปี จำนวน 8 ครอบครัว ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 35 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion Criteria)

1. เป็น อสม. ผู้นำชุมชนและตัวแทนครอบครัว ทั้งเพศหญิงและเพศชาย
2. ไม่มีความผิดปกติเกี่ยวกับการได้ยิน การพูด หรือการมองเห็น สามารถเข้าใจและสามารถสื่อสารภาษาไทยได้
3. ยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนถึงสิ้นสุดการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แนวทางการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 1) การกำจัดการแหล่งเพาะพันธุ์ยุง 2) การป้องกันโรคไข้เลือดออก 3) ความต่อเนื่องในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของชุมชน ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ความครอบคลุมของเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของภาษาที่ใช้จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 และนำมาปรับปรุงแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดำเนินการสนทนากลุ่ม จำนวน 3 ครั้ง โดยสนทนากลุ่มครั้งละ 30 - 45 นาที เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีเวลาจำกัด จึงเพิ่มเป็นจำนวน 3 ครั้งและเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความอึด仗 โดยมีเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 35 คนเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาเรียบเรียง จัดกลุ่มเนื้อหา (Content Analysis) ถอดรหัส ความหมาย (Codification) หรือให้ความหมายกับข้อมูลจำแนกและจัดระบบข้อมูล และสรุปผลการสำรวจ สภาพปัญหาการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก เป็นฐานข้อมูลในการ นำไปสร้างรูปแบบต่อไป โดยผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของงานวิจัย (Trustworthiness) โดยตรวจสอบความสอดคล้องและ การตีความของผู้วิจัยโดยใช้แนวทางของ Lincoln and Guba ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบความ เชื่อถือได้ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลตรวจสอบข้อมูล โดยสอบถามกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ และการสร้างความเป็นกันเองกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลมีการแสดงออกที่เป็นธรรมชาติ 2) ใช้ระเบียบ วิธีการวิจัยในการศึกษาอย่างมีขั้นตอน ได้แก่ การนำเสนอข้อมูลอย่างละเอียด ครบถ้วนและครอบคลุม ตรงตามข้อมูลที่ได้จากการเก็บ

รวบรวมข้อมูล และการถอดรหัสและการตรวจซ้ำอย่างเป็นขั้นตอน 3) ยืนยัน ผลการวิจัยที่ได้จากข้อมูลและการตรวจซ้ำโดยกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม การวิจัยในระยะนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มเดียวกันกับในระยะที่ 1 จำนวน 35 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แนวทางสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สาเหตุและการจัดทำแผนงานการป้องกันและควบคุมไข้เลือดออก 2) การดำเนินงานตามแผนและการประเมินผล โดยใช้กรอบแนวคิดของการมีส่วนร่วมของ โคเฮนและอัฟฮอฟ โดยมีองค์ประกอบของประเด็นที่สนทนาดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Cohen, J. M., & Uphoff, N. T., 1981) โดยมีประเด็นคำถามประกอบด้วย 1) การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง 2) การรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มตามแนวทางการสนทนา โดยนำผลสรุปสภาพปัญหาการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกและนำเสนอข้อมูลคืนกับชุมชน ได้แก่ ผลการสนทนากลุ่มสภาพปัญหา รูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง และนำรูปแบบที่ได้จากการพัฒนาไปตรวจสอบความเป็นไปได้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและอาจารย์จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี จักรีรัชที่มีความเชี่ยวชาญด้านชุมชน จำนวน 3 คน โดยแบบสอบถามมีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ .86 และความเป็นไปได้ของรูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากเท่ากับ $\bar{X} = 3.82$ (SD = 0.79) ผู้วิจัยจึงสามารถนำรูปแบบดังกล่าวไปดำเนินงานต่อ

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยการนำรูปแบบที่ได้รับไปดำเนินงานในหมู่ที่ 8 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่การระบาด ประชากรคือ ตัวแทนครอบครัวจำนวน 409 หลังคาเรือน กลุ่มตัวอย่าง ตัวแทนครอบครัว หมู่ 8 หลังคาเรือน ซึ่งบ้านอยู่ในละแวกเดียวกันรัศมี 400 เมตร และมีสมาชิกในครอบครัวป่วยด้วยไข้เลือดออกภายใน 5 ปีย้อนหลัง และครอบครัวที่ไม่มีสมาชิกป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก รวมทั้งสิ้นจำนวน 110 ครอบครัว คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion Criteria) ดังนี้

1. ครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวป่วยด้วย ไข้เลือดออกภายใน 5 ปี ย้อนหลังบ้านอยู่ในละแวกเดียวกันในรัศมี 300 เมตร
2. เป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะดี สามารถพูด อ่าน และเขียนได้ไม่มีปัญหาด้านการสื่อสาร การเคลื่อนไหว ฟังภาษาไทยเข้าใจ สามารถโต้ตอบได้ดี
3. มีความสนใจเข้าร่วมการศึกษาจนสิ้นสุดกระบวนการ

เกณฑ์ในการคัดกลุ่มตัวอย่างออก (Exclusion Criteria)

ขอถอนตัวขณะเข้าร่วมวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบวัดค่าดัชนีลูกน้ำยุงลายของกรมควบคุมโรค โดยทำการสำรวจก่อนและหลังการดำเนินงาน โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ค่า House index (HI) หมายถึง ร้อยละของบ้านสำรวจที่พบลูกน้ำยุงลาย มีสูตรดังนี้

$$HI = \frac{\text{จำนวนบ้านที่พบลูกน้ำยุงลาย}}{\text{จำนวนบ้านที่สำรวจทั้งหมด}} \times 100$$

เกณฑ์ ในชุมชนค่า HI < 10

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการป้องกันและควบคุมโรค ไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน 2) นโยบายสาธารณะ 3) การประชาสัมพันธ์ 4) การกำจัดลูกน้ำยุงลาย 5) การกำกับติดตาม จำนวน 15 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบวัดมาตราประมาณ มี 5 ระดับ คือ ความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด ความพึงพอใจระดับน้อย ความพึงพอใจระดับปานกลาง ความพึงพอใจระดับมาก และความพึงพอใจระดับมากที่สุด การแปลผลคะแนนในการแปลผล โดยคิดจากเกณฑ์ประมาณค่า 5 ระดับ โดยนำคะแนนของผู้ตอบแต่ละคนมาหาค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์การแปลผล (นพพร ธนชัยพันธ์, 2555) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง	กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง	กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง	กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง	กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง	กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ทำการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยการทำหนังสือขอรับการพิจารณารับรองเชิงจริยธรรมเสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยเลขที่ 33/2558 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชบุรี และเข้าพบกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้รับทราบ พร้อมทั้งขอความร่วมมือจากผู้ร่วมวิจัยในการตอบแบบสอบถามและลงนามในใบยินยอม โดยชี้แจงสิทธิที่กลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าร่วม การวิจัยหรือสามารถปฏิเสธที่จะยุติการตอบแบบสอบถามได้ทุกเวลาและไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมตามรูปแบบ โดยมีการจัดกิจกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกตามรูปแบบ

3. หลังจากดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบ มีการประเมินค่าดัชนีลูกน้ำยุงลาย โดยการสำรวจลูกน้ำยุงลายเดือนละ 1 ครั้งโดย อสม.จำนวน 6 เดือน มีการกำกับติดตามตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยทีม อสม. และผู้นำชุมชน และการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบกิจกรรมหลังเสร็จสิ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าดัชนีลูกน้ำยุงลายและแบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม ใช้สถิติเชิงพรรณนา จำนวนและร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทียบเกณฑ์ค่าดัชนีลูกน้ำยุงลาย < 10

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการตรวจสอบและความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชบุรี หมายเลข 33/2558 และผู้วิจัยชี้แจงกลุ่มตัวอย่างถึงรายละเอียด วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนในการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิในการที่จะถอนตัวจากการเข้าร่วมในการวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ พร้อมทั้งให้ความมั่นใจกับกลุ่มตัวอย่างว่าจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับ ไม่เปิดเผยข้อมูล เพื่อปกป้องสิทธิของกลุ่มตัวอย่างไม่ให้เกิดผลกระทบจากการเข้าร่วมวิจัย และผลงานวิจัยจะรายงานเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหาในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยกลุ่มตัวอย่าง มีอัตราส่วน เพศหญิง: เพศชายเท่ากับ 1:1 ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 40 - 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 80 ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 88 รองลงมา เป็นระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 12 จากการสนทนากลุ่ม ได้ประเด็นในการสนทนาโดยสรุป 4 ประเด็น ดังนี้

1.1 การไม่ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุง และไม่เห็นถึงความสำคัญในการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการประกอบอาชีพ และการดูแลที่ปลายเหตุมากกว่า โดยให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องยุ่งยากที่จะต้องทำเป็นประจำ ไม่มีเวลามาสนใจเนื่องจากต้องออกไปทำงาน และมองว่าการป้องกันและควบคุมโรคเป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการ นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนขาดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีผลกระทบกับปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัว และการทำมาหากิน เช่น “..กลับจากที่ทำงานก็เหนื่อยนะ ไม่มีเวลาทำหรอก คนแก่ ๆ ที่อยู่บ้านก็ทำกันไม่ไหวแล้ว ..” (ตัวแทนครัวเรือน คนที่หนึ่ง, 2561) “...บางที่บ้านเรา เราทำนะแต่บ้านอื่น ๆ ไม่ทำกันยุ่งมันก็บินมาบ้านเราอะ...” (ตัวแทนครัวเรือน คนที่เก้า, 2561) “..ตอนเย็น ๆ ยุงจะเยอะมาก ยิ่งช่วงหน้าฝนบินกันให้ว่อนเลย..” (อาสาสมัคร คนที่หนึ่ง, 2561) “...เราคว่ำขวด กะละมัง แล้วแต่ก็ยังมี มันไม่ได้ทำเหมือนกันทุกบ้าน บ้านที่ทำแล้ว บ้านที่ไม่ได้ทำมันก็อาจบินมา ถ้าจะทำให้หมด ก็ต้องทำกันทุกบ้าน แต่มันยาก..” (อาสาสมัคร คนที่สอง, 2561) “..ทางอบต.เขาก็มาพ่นยาระ แต่มันก็ช่วยได้น้อย..” (ตัวแทนครัวเรือน คนที่แปด, 2561) “...เวลาไปพ่นชาวบ้านก็ไม่ให้เข้าบ้าน พ่นรอบนอกยุงก็อยู่ในบ้าน บางคนก็ว่าเหม็น ..” (เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล คนที่หนึ่ง, 2561)

1.2 ประชาชนให้ความสำคัญในเรื่องการป้องกันไม่ให้ยุงกัดมากกว่าการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ของยุง รวมถึงการไม่มีความรู้เรื่องวงจรชีวิตยุงและเหตุผลในการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงทุก 7 วัน และยังมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการพ่นยาและวัตถุประสงค์ของการพ่นยาเพื่อควบคุมโรค “..ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือ ให้อยู่แค่อ้อม ๆ บ้าน บอกว่าเหม็นบ้างล่ะ แพ้บ้างล่ะ..” (อาสาสมัคร คนที่เก้า, 2561) “.. มาฉีดยา/ พ่นยาแล้วแพ้ รู้สึกคัน หายใจไม่ออก..” (ตัวแทนครัวเรือน คนที่สิบ, 2561) “..ประชาชนบางครอบครัวไม่เห็นความสำคัญของการดูแลสภาพแวดล้อมในบ้าน..” (อาสาสมัคร คนที่หนึ่ง, 2561) “..กว่าจะได้ทำความสะอาด ก็ไม่มีเวลาได้ทำทุกวัน ต้องไปทำมาหากิน มีแต่คนแก่อยู่บ้าน เขาก็ทำไม่ไหวแล้ว..” (ตัวแทนครัวเรือน คนที่เจ็ด, 2561) “..บางบ้านก็ทำเฉพาะเวลาเราไปกระตุ้น แต่พอกระตุ้นมาก ๆ เข้าเขาก็รำคาญ บางที่ไม่พูดกับเราเลยก็มี..” (อาสาสมัคร คนที่ห้า, 2561)

1.3 ครอบครัวที่มีประวัติป่วยเป็นไข้เลือดออก จะตื่นตัวในการป้องกันและควบคุมโรคมากกว่า และร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และ อสม.ออกณรงค์ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายในหมู่บ้าน จากการสนทนา “..บางบ้านมีลูกป่วย เขาจะรู้ว่าไข้เลือดออกเป็นยังไง แต่ก็ยังไม่มีการป้องกันไข้เลือดออก แต่เขาก็ให้เราเข้าไปพ่นยาภายในบ้านดีกว่าตอนที่ลูกเขาไม่ป่วยนะ บางบ้านเป็นหลายครั้ง..” (อาสาสมัคร คนที่สาม, 2561)

1.4 ความต่อเนื่อง ในการควบคุมและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง พบว่าประชาชนจะดำเนินการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงตามช่วงการระบาดของโรค และจากการรณรงค์ของหน่วยงาน หรือในครอบครัวมีคนป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก โดยมีการดำเนินการไประยะหนึ่ง แล้วจะเลิกทำเมื่อฤดูกาลเปลี่ยน หรือการระบาดลดลง “..กำจัดลูกน้ำไม่ตลอด

เป็นช่วง เวลาเขามาตรวจ 3 - 4 ครั้ง ..” (ตัวแทนครัวเรือน คนที่สอง, 2561) “...ช่วงที่มีคนป่วยจะมีเจ้าหน้าที่มาพ่นยาให้ ก็จะทำการกำจัดลูกน้ำด้วย..” (ตัวแทนครัวเรือน คนที่ห้า, 2561) “..พอทำกันไปสักพักก็หยุด ไม่ต่อเนื่อง บางทีก็ไม่มีเวลานะ” (ตัวแทนครัวเรือน คนที่สี่, 2561) “..ที่บ้านจะทำบ่อย แต่ไม่ตลอด ยิ่งช่วงไหนระบาดทำบ่อย แต่พอดีขึ้นก็ไม่ทำแล้ว เพราะคิดว่ายังไม่มียาจะตายหมด” (ตัวแทนครัวเรือน คนที่หก, 2561)

หลังจากประชาชนได้ร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุและสถานการณ์โรคไข้เลือดออก โดยระบุสาเหตุหลักคือ การไม่ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย การให้ความสำคัญในการป้องกันยุงกัด มากกว่าการทำลายลูกน้ำยุงลาย การไม่ให้ความสำคัญในการกำจัดลูกน้ำยุงลาย และขาดความต่อเนื่อง

2. การพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

2.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ กิจกรรมการณรงค์ปรับสภาพแวดล้อม บริเวณบ้านให้สะอาด โดยใช้หลัก 5 ป 1 ข ประกอบด้วย ป ที่ 1: ปิดภาชนะน้ำขัง ป ที่ 2: ปลดปล่อยปลาในลูกน้ำ ป ที่ 3: เปลี่ยนน้ำในภาชนะทุก 7 วัน ป ที่ 4: ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในและรอบบ้าน ป ที่ 5: ปฏิบัติเป็นประจำจนเป็นนิสัย 1 ข: ชัดภาชนะก่อนเปลี่ยนน้ำกำจัดไข่ยุง กิจกรรมกำจัดลูกน้ำยุงลายในโรงเรียน/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทุกวันพฤหัสบดี และกิจกรรมการณรงค์ให้ปลูกและใช้สมุนไพร (ตะไคร้หอม) ไล่ยุงรอบบ้าน และมีการนำครอบครัวที่มีสมาชิกป่วยด้วยไข้เลือดออกมาร่วมในการเดินรณรงค์ ให้ความรู้ และร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เช่น วิธีการกำจัดลูกน้ำยุงลาย วิธีการป้องกันตนเอง

2.2 การออกนโยบายสาธารณะ ได้แก่ การจัดทำสโลแกนหมู่บ้านโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้สภาพปัญหาและแนวปฏิบัติรวมทั้งการจัดตั้งสโลแกนของหมู่บ้านติดไว้ในหมู่บ้าน จำนวน 4-5 จุด เพื่อเป็นแนวปฏิบัติและย้ำเตือน “บ้านหนองหญ้าปล้องปลอดลูกน้ำ” และมีการประกวดบ้านต้นแบบ โดยใช้ธงเป็นสัญลักษณ์ในการติดตามดูความก้าวหน้า โดยใช้สีธงเป็นสื่อแสดงความก้าวหน้า เช่น สีเขียวคือบ้านปลอดลูกน้ำยุงลาย สีเหลือง คือบ้านที่ยังมีลูกน้ำยุงลายและมีการกำจัด หรือสีแดงเป็นบ้านที่ยังไม่กำจัดลูกน้ำยุงลาย โดยเมื่อมีการตรวจสอบในแต่ละบ้านทุก เดือนจะสามารถดูได้จากพัฒนาการการกำจัดลูกน้ำตามสีธง

2.3 การประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ความรู้ในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก วงจรชีวิต และการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายภายในโรงเรียนทุกวันพฤหัสบดี ระยะเวลา 2 เดือน และการประชาสัมพันธ์ทุกวันพระ

2.4 การกำจัดลูกน้ำยุงลาย ได้แก่ การแจกทรายอะเบท ปลาหางนกยูง

2.5 การติดตามกำกับ โดยการสำรวจลูกน้ำยุงลายเดือนละ 1 ครั้งโดย อสม. และเจ้าบ้าน

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก พบว่า หลังดำเนินการทดลองใช้รูปแบบ และเก็บข้อมูลจากแบบสำรวจและแบบสอบถาม

3.1 ค่าดัชนีความชุกของลูกน้ำยุงลาย

หลังจากดำเนินงานโดย กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมจำนวน 110 ครอบครัว ทำการสำรวจลูกน้ำยุงลายจำนวน 6 ครั้ง หลังดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบ เริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคม ถึง มกราคม โดยมีการสำรวจลูกน้ำยุงลาย จากตัวแทนครัวเรือนและอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน พบว่ามีค่าดัชนีลูกน้ำยุงลาย (HI) ลดลงตามลำดับ แต่เมื่อดำเนินการต่อไปในครั้งที่ 3 พบว่ามีค่า HI เพิ่มขึ้น เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวมีฝนตกและเกิดการระบาด ร่วมกับกลุ่มตัวอย่างความตระหนักลดลง ทีมผู้วิจัยจึงสร้างความตระหนักโดยให้ครอบครัวที่มีประสบการณ์ดูแลสมาชิกป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกเข้าร่วมเดินรณรงค์ ให้ความรู้ และร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หลังดำเนินกิจกรรม พบว่าค่าดัชนีลูกน้ำยุงลาย (HI) ลดลงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงดัชนีลูกน้ำยุงลายจำแนกตามรายครั้งที่สำรวจ

ครั้งที่ สำรวจ	จำนวนบ้านที่สำรวจ (หลังคาเรือน)	พบภาชนะที่มีลูกน้ำ (หลังคาเรือน)	ค่า HI
1	110	88	80.00
2	110	46	41.81
3	110	67	60.91
4	110	21	19.09
5	110	32	29.09
6	110	8	7.27

จากตารางที่ 1 พบว่า ในการการสำรวจลูกน้ำยุงลาย และภาชนะที่พบลูกน้ำยุงลาย ครั้งแรกมีค่าดัชนีลูกน้ำยุงลาย (HI) เท่ากับ 80.00 เมื่อดำเนินผ่านไป 6 เดือน พบว่าค่าดัชนีลูกน้ำยุงลาย (HI) ลดลงเท่ากับ 7.27 ตามลำดับ

3.2 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม หลังจากเข้าร่วมดำเนินการ ได้ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้แบบสอบถาม โดยพบว่ามีการประเมิน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ร้อยละของความพึงพอใจต่อรูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคใช้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม

กิจกรรมที่	ระดับความพึงพอใจ					$\bar{X}$	SD	ระดับ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ			
1. การมีส่วนร่วมของชุมชน	-	-	-	45.0	55.5	4.5	0.54	มากที่สุด
2. นโยบายสาธารณะ	-	-	-	-	100.0	5.0	0.00	มากที่สุด
3. การประชาสัมพันธ์	-	-	-	50.0	50.0	4.3	0.52	มาก
4. การกำจัดลูกน้ำยุงลาย	-	-	10.0	35.0	55.0	4.2	0.68	มาก
5. การกำกับติดตาม	-	-	-	60.0	40.0	4.4	0.50	มาก
ภาพรวม	-	-	-	-	-	4.48	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 โดยกิจกรรมที่มีความพึงพอใจมากที่สุดคือ กิจกรรมที่ 2 การกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพปัญหาในการป้องกันและควบคุมโรคใช้เลือดออก พบว่า

- 1) ไม่ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุง และไม่เห็นถึงความสำคัญในการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง
- 2) การป้องกันยุงกัดมากกว่าการทำลายลูกน้ำยุงลาย
- 3) ครอบครัวที่มีประวัติป่วยเป็นไข้เลือดออกจะตื่นตัวในการป้องกันและควบคุมโรค และ
- 4) ขาดความต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของบันเทิง สุวรรณ และคณะ ในการศึกษาพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกส่วนใหญ่ปฏิบัติบ้างบางครั้งหลังจากถูกยุงกัดร้อยละ 42.4 และไม่มีการป้องกันเลยร้อยละ 30.8 (บรรเทิง สุพรรณ และคณะ, 2558) และการศึกษาของ นันทิตา กุณราชและคณะ ในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย พบว่า การรับรู้ความสามารถการควบคุมพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในพฤติกรรมป้องกันและ ควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีความตระหนักโดยการตั้งข้อสังเกตว่า ถูดยุง มาเร็ว ยุงตกลูกปีนยุงจะเยอะ ทางผู้ใหญ่บ้านได้ประชาสัมพันธ์การป้องกันโรคให้ทราบแต่ประชาชนไม่ค่อยสนใจ หลังการระบาศประชาชนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงจึงทำให้เกิดการตระหนักและร่วมมือในการป้องกันไม่ให้มีแหล่งเพาะพันธุ์ของยุง (นันทิตา กุณราชและคณะ, 2560)

เนื่องจากประชาชนไม่ตระหนักถึงความสำคัญในการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุง เนื่องจากในการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงต้องอาศัยความเอาใจใส่ และการดูแลสิ่งแวดล้อม

ภายในและรอบ ๆ บ้านอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับลักษณะของชุมชนมีพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรม ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างโรงงาน การเข้างานเป็นกะ บางพื้นที่ยังเป็นเกษตรกรรม และการปศุสัตว์ ทำให้ประชาชนมุ่งเน้นในเรื่องการทำมาหากินมากกว่า สำหรับการป้องกันตนเองจากยุง ประชาชนมีทางเลือกหลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย ไม่ยุ่งยาก เช่น ทายากันยุง หรือการใช้สารเคมีฉีดพ่นยุง ซึ่งหาซื้อง่ายตามท้องตลาด รวมถึงการใส่ทรายอะเบทที่ได้รับจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังพบว่าคนในชุมชนในบางพื้นที่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกไม่ทั่วถึง ทำให้ได้รับความความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกได้บางพื้นที่

2. การพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของชุมชน การออกนโยบายสาธารณะ การประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ การกำจัดลูกน้ำยุงลาย และการติดตามกำกับสอดคล้องกับการศึกษาของสุตใจ มอนไซ และคณะ พบว่าในการดำเนินการในป้องกันและควบคุมโรคต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีวิธีการดังนี้ 1) มีการประชาสัมพันธ์และการให้คำแนะนำในการปฏิบัติจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 2) ทุกครอบครัวได้รับข้อมูลข่าวสาร และคำแนะนำเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 3) การจัดสิ่งสนับสนุนในการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ได้แก่ ทรายกำจัดลูกน้ำยุงลาย ปลาหางนกยูง เป็นต้น (สุตใจ มอนไซและคณะ, 2556) และสอดคล้องกับการศึกษาของ มารุพร พลพงษ์ และคณะ ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ต. โคกสัก อ. บางแก้ว จ. พัทลุง พบว่า รูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 6 กิจกรรมคือ 1) การมีส่วนร่วมของประชาชน 2) การออกกฎเกณฑ์ของชุมชน 3) การมีผู้นำที่เข้มแข็งและกรรมการรับผิดชอบที่ชัดเจน 4) การประชาสัมพันธ์ 5) การสนับสนุนจากองค์กรภาคีเครือข่ายในชุมชน และ 6) ชุมชนมีความตระหนัก ซึ่งรูปแบบในการศึกษาในงานวิจัยฉบับนี้มีความแตกต่างจากการศึกษาที่ผ่านมาคือ มีการนำครอบครัวที่มีสมาชิกที่ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก มาร่วมในการรณรงค์ ให้ความรู้ และร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เช่น วิธีการกำจัดลูกน้ำยุงลาย วิธีการป้องกันตนเอง ซึ่งทำให้ผู้เข้าร่วมวิจัยเกิดความตระหนักและเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก (มารุพร พลพงษ์ และคณะ, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุตาฟ้า วงศ์หาริมัตย์ กล่าวว่า ก่อนที่บุคคลจะมีพฤติกรรมใดที่เกิดจากความสมัครใจนั้น ย่อมต้องผ่านการประเมินผลจากการกระทำพฤติกรรมนั้น ทั้งในด้านประโยชน์และอุปสรรคที่มีผลต่อตนเอง และหากพฤติกรรมนั้นมีผลดีต่อตนเองแล้ว บุคคลนั้นจะตั้งใจแสดงพฤติกรรมนั้น (สุตาฟ้า วงศ์หาริมัตย์, 2556)

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก พบว่าหลังดำเนินกิจกรรม ค่าดัชนีความชุกของ

ลูกน้ำยังลดลง จาก 80 เหลือเพียง 7.27 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อยู่ในระดับมากที่สุด โดยพบว่ารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม มีความประสบผลสำเร็จ เนื่องจากในการดำเนินงานทุกขั้นตอนในแต่ละระยะ มีการดึงเครือข่ายในชุมชนเข้ามาเป็นทีมในการพัฒนารูปแบบฯ ในการศึกษาปัญหาและความต้องการ เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งการได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด นอกจากนี้การออกแบบกิจกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วมเกิดจากความคิดของพลังชุมชน เน้นกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน ทำให้กิจกรรมที่ได้มาจากชุมชนอย่างแท้จริง ทุกขั้นตอน โดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนสูงสุดในการดำเนินการ ตามแนวคิดและทฤษฎีของโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff) ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการคัดกรอง 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยกิจกรรมแต่ละกิจกรรม มีผู้นำชุมชน เข้าร่วมรับฟัง ปรึกษาหารือ ข้อเสนอแนะ และร่วมวางแผนเพื่อให้เกิดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ (Cohen, J. M., & Uphoff, N. T., 1981) ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวและตระหนักในเรื่องของอันตรายจากโรคไข้เลือดออก การระบาดของโรคและการป้องกันการเกิดโรคไข้เลือดออกมากขึ้น ซึ่งประชาชนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการทำความเข้าใจปัญหาของตนเอง และร่วมกันแก้ปัญหาอย่างจริงจัง โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูประบบสุขภาพ (Wasri, P., 2014) ทำให้การแก้ปัญหามีประสิทธิภาพและเกิดความต่อเนื่อง รวมทั้งการเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันของสมาชิกในชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากสภาพปัญหาในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก เนื่องจากการไม่ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ การที่ประชาชนให้ความสำคัญในการป้องกันยุงกัดมากกว่าทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ และขาดความต่อเนื่อง การพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้ชุมชนเห็นถึงปัญหาและตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันโรคไข้เลือดออกโดยที่ประชาชนทุกคนในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน ทำให้ชุมชนเกิดพฤติกรรมดูแลตนเองร่วมกันในการควบคุม และป้องกันโรคไข้เลือดออก ประกอบด้วยกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน การออกนโยบายสาธารณะ การประชาสัมพันธ์ การกำจัดลูกน้ำยุงลาย และการติดตามกำกับ แต่ทั้งนี้การจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงช่วงระยะเวลาของการดำเนินกิจกรรมที่ไม่ขัดกับช่วงเวลาการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งควรศึกษาติดตามผลใน

ระยะยาว เพื่อติดตามความคงอยู่ของชุมชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ข้อเสนอแนะ 1) บุคลากรด้านสาธารณสุขสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในพื้นที่ทั้งในเมือง กิ่งชนบทและชนบท 2) ควรมีการศึกษาและพัฒนาให้เป็นโปรแกรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกและศึกษาผลของโปรแกรมซ้ำ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานควบคุมโรคและภัยสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี. (2560). รายงานสถานการณ์โรคไข้เลือดออก จังหวัดราชบุรี ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 2560. ราชบุรี: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสวนกล้วย.
- กองโรคติดต่อภายในโดยแมลง. (2563). สถานการณ์โรคไข้เลือดออกปี 2563 (ข้อมูล ณ วันที่ 28 เมษายน 2563). เรียกใช้เมื่อ 2 พฤษภาคม 2563 จาก http://phanhospital.go.th/phanhospital/images/Disease%20situation/DHF_Wk18%2004282563.pdf
- งานระบาดวิทยา กลุ่มงานควบคุมโรคติดต่อ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร. (2562). รายงานสถานการณ์โรคไข้เลือดออก (DF,DHF,DSS) จังหวัดกำแพงเพชร ปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2563 จาก https://www.kpo.go.th/webkpo/meeting_ssj01/attach201908_20190830100204.pdf
- เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล คนที่หนึ่ง. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในตำบลสวนกล้วย จังหวัดราชบุรี. (พลอยประกาย ฉลาดล้ำและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนครัวเรือน คนที่เก้า. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในตำบลสวนกล้วย จังหวัดราชบุรี. (พลอยประกาย ฉลาดล้ำและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนครัวเรือน คนที่เจ็ด. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในตำบลสวนกล้วย จังหวัดราชบุรี. (พลอยประกาย ฉลาดล้ำและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนครัวเรือน คนที่แปด. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในตำบลสวนกล้วย จังหวัดราชบุรี. (พลอยประกาย ฉลาดล้ำและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนครัวเรือน คนที่สอง. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในตำบลสวนกล้วย จังหวัดราชบุรี. (พลอยประกาย ฉลาดล้ำและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)

- ตัวแทนครัวเรือน คนที่สิบ. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในตำบลสวนกล้วย จังหวัดราชบุรี. (พลอย ประกาย ฉลาดล้ำและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนครัวเรือน คนที่สี่. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในตำบลสวนกล้วย จังหวัดราชบุรี. (พลอย ประกาย ฉลาดล้ำและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนครัวเรือน คนที่หก. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในตำบลสวนกล้วย จังหวัดราชบุรี. (พลอย ประกาย ฉลาดล้ำและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนครัวเรือน คนที่หนึ่ง. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในตำบลสวนกล้วย จังหวัดราชบุรี. (พลอย ประกาย ฉลาดล้ำและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนครัวเรือน คนที่ห้า. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในตำบลสวนกล้วย จังหวัดราชบุรี. (พลอย ประกาย ฉลาดล้ำและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- นพพร ธนชัยพันธ์. (2555). สถิติเบื้องต้นสำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: วิทย์พัฒน์.
- นันทิศา กุณราชและคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย. เชียงรายเวชสาร, 9(2), 91-103.
- บรรเทิง สุพรรณ และคณะ. (2558). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ. ใน รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติเพื่อการพัฒนาความรู้วิจัยอย่างยั่งยืน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มาธูพร พลพงษ์ และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ต.โคกสัก อ.บางแก้ว จ.พัทลุง. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 4 (ฉบับพิเศษ), 243-259.
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสวนกล้วย. (2561). รายงานการดำเนินงานอนามัยชุมชนปี 2561. ราชบุรี: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสวนกล้วย.
- สุดใจ มอนไชและคณะ. (2556). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมต่อการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 6(3), 467-477.
- สุดาฟ้า วงศ์หาริมัตย์. (2556). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการไม่มาตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกในชุมชนที่คัดสรร: จังหวัดนนทบุรี. วารสารวิชาการกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 9(1), 12-20.

- อาสาสมัคร คนที่เก้า. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในตำบลสวนกล้วย จังหวัดราชบุรี. (พลอยประกาย ฉลาดล้ำและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- อาสาสมัคร คนที่สอง. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในตำบลสวนกล้วย จังหวัดราชบุรี. (พลอยประกาย ฉลาดล้ำและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- อาสาสมัคร คนที่สาม. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในตำบลสวนกล้วย จังหวัดราชบุรี. (พลอยประกาย ฉลาดล้ำและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- อาสาสมัคร คนที่หนึ่ง. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในตำบลสวนกล้วย จังหวัดราชบุรี. (พลอยประกาย ฉลาดล้ำและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- อาสาสมัคร คนที่ห้า. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในตำบลสวนกล้วย จังหวัดราชบุรี. (พลอยประกาย ฉลาดล้ำและคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- Bhatt S. et al. (2013). The global distribution and burden of dengue. Retrieved April 10, 2017, from <http://dx.doi.org/10.1038/nature12060>
- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1981). Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation. Rural Development Committee Center for International Studies: Cornell University.
- Wasri, P. (2014). Power tools to create quality for health. Bangkok: Power tools to create quality for health.

เรื่องเล่าจากครอบครัวผ่าน “เต้าคั่ว” อาหารท้องถิ่นเมืองหลักสงขลา*

THE NARRATIVES OF FAMILIES THROUGH "TAO-KUA"

THE LOCAL THAI FOOD IN THE MAIN PROVINCE OF SONGKHLA

จินาพร สังข์ทอง

Jinaporn Sangthong

พรพันธุ์ เขมคุณาศัย

Pornpan Khemkunasai

ณัฐพงศ์ จิตนิรัตน์

Nathapong Chitniratna

พรไทย ศิริสาธิตกิจ

Pornthai Sirisatidkit

มหาวิทยาลัยทักษิณ

Thaksin University, Thailand

E-mail: jinaporn.mvsk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และการสืบทอดการทำอาหาร “เต้าคั่ว” ของคนสงขลา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตระกูลผู้สืบทอดอาหาร 12 ตระกูล และผู้รู้ท้องถิ่น จำนวน 3 คน รวม 15 คน ในพื้นที่อำเภอสิงหนคร อำเภอเมืองสงขลา และอำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แบบสามเส้า ใช้แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเล่าและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการศึกษา พบว่า 1) เส้นทางคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วขึ้น ทำให้ทั้งวงจรอาหาร “เต้าคั่ว” และการขยายตลาดเพิ่มขึ้น 2) ตระกูลที่ทำ “เต้าคั่ว” ที่เก่าแก่ในจังหวัดสงขลา มีอายุไม่น้อยกว่า 4 รุ่นอายุคน 3) เส้นทางการผลิต “เต้าคั่ว” สะท้อนจิตวิญญาณความรักในอาหารของคนทำ 4) การสืบทอดการทำ “เต้าคั่ว” มี 2 แบบ ดังนี้ แบบที่ 1 สืบทอดในกลุ่มตระกูลเดียวกัน มี 2 ลักษณะ คือ สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และสืบทอดแบบข้ามรุ่น แบบที่ 2 สืบทอดแบบข้ามตระกูล 5) วิธีการการสืบทอดการทำ “เต้าคั่ว” มี 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรก กลุ่มตระกูลที่รักษาความเป็นของแท้ดั้งเดิม ทั้งกระบวนการทำ วัตถุดิบและวิธีการกิน ลักษณะที่สอง ผู้สืบทอดเริ่มมีการปรับเปลี่ยนรูปลักษณ์ และรสชาติให้เข้ากับรูปแบบชีวิตและรสนิยมของคนรุ่นใหม่ แต่ทั้งนี้ กลุ่มตระกูลเหล่านี้ยังรักษาเอกลักษณ์ในเรื่องของวัตถุดิบที่ใช้ในการทำอาหารตามแบบคนรุ่นเก่าทุกประการ 6) การสืบทอดของรุ่นต่อไปมี 3 แบบ คือ 1) มีการสืบทอด 2) ไม่มีผู้สืบทอด และ 3) ไม่แน่ใจ

* Received 7 November 2020; Revised 14 December 2020; Accepted 19 December 2020

คำสำคัญ: เรื่องเล่า, เต้าคั่ว, มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research article were to study about the history of “Tao-Kua” families and heritage traditions among the people of Songkhla. Using qualitative research methods, the data was collected by in-depth interviews with two groups. Firstly, 12 people from families that had inherited the traditions of “Tao-Kua” through their ancestors, and the second group included 3 local specialists. A total of 15 people from Singhanakhon, Mueang Songkhla and Hat-Yai district in the Songkhla Province. Triangulate data analysis were used in this research. The research method involved using the concept of story-telling and local wisdom to explore the traditions of “Tao-Kua”. The research discovered that fast and effective logistics enabled the growth in the market of “Tao Kua”. Secondly, families that have inherited the traditions of “Tao-Kua” have passed their wisdom through at least four generations. Thirdly, 11 out of the 12 families have kept the traditional recipes and methods of cooking “Tao-Kua”, with only one family changing the method. Next, the research found that the method of production of “Tao-Kua” reflects the spirit of love for food and the cook. There are two characteristics with regards to passing the traditions of “Tao-Kua”, firstly there are families which pass traditions through their own generations, then others that inherit knowledge through different families. The traditional methods of making “Tao-Kua” have two distinct groups. The first group kept the traditional methods both in the process of making the ingredients and the way of eating, the second group changed the appearance and taste to match the lifestyle of the new generation. However, all groups still maintain the traditional identity of “Tao-Kua’s ingredient” along with the heritage of wisdom through generations. The inheritance of new generations have 3 styles. Firstly: except, secondly: not except and thirdly: not sure.

Keywords: Narrative, Tao Kua, Intangible Cultural Heritage

บทนำ

มรดกภูมิปัญญาด้านอาหารท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นหนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมจัดอยู่ในสาขาความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล (กิตติพร ใจบุญ, 2559) มรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมด้านอาหารจึงถือได้ว่าเป็นสิ่งดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ และมีคุณค่าในฐานะเป็นเครื่องแสดงออกถึงรากฐาน ความเป็นมาของชาติบ้านเมืองที่คนในชาติควรที่จะช่วยกันดูแลรักษา เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ให้ผู้คนในโลกได้ชื่นชม มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจะเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเป็นชุมชน หรือท้องถิ่นที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการของชีวิตของกลุ่มชน และสังคมที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน (รุจิระ บุณนาค, 2556)

มรดกภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นด้านอาหารในประเทศไทยมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ บางภาคอาหารรสจัด บางภาครสชาติอ่อน บางภาคผสมกลมกลืน ซึ่งขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นและนำวัตถุดิบมาใช้ประกอบอาหารเป็นหลัก (สุกัญญา ไหมเครือแก้ว, 2560) “เต้าคั่ว” เป็นอาหารมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา มีชื่อเรียกหลาย ๆ ชื่อ เช่น เต้าคั่วน้ำจิ้ม สลัดทะเลสาบ หรือสลัดป่า เป็นหนึ่งในอาหารท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ที่ขึ้นชื่อของจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านอาหารท้องถิ่น ซึ่งสามารถสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี (วงสวาท ปัทมาคม, 2539) อาหาร “เต้าคั่ว” เป็นอาหารที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติ ถิ่นฐานที่ตั้ง และทรัพยากรสำคัญในท้องถิ่น “เต้าคั่ว” เป็นอาหารพื้นบ้านจำพวกยำหรือสลัดที่รสชาติดี มีองค์ประกอบหลากหลายอย่างน้อย 9 อย่างขึ้นไปและเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ (กองโภชนาการกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2544) วัตถุดิบที่เป็นองค์ประกอบหลัก ได้แก่ เส้นหมี่ลวก ถั่วงอกลวก และเครื่องปรุงต่าง ๆ ที่หั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ บาง ๆ เช่น กุ้งทอด เต้าหู้ทอด หมูต้ม ผักบุ้งลวก แตงกวา และไข่ต้ม เป็นต้น และอีกส่วนที่สำคัญคือ “เต้าคั่ว” จะมีรสชาติดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับเครื่องปรุงและน้ำราดที่มี 3 รส ได้แก่ รสหวาน รสเค็ม และรสเปรี้ยว (บุษกร เขียวจินดาเกนต์, 2561) นอกจากคุณค่าทางโภชนาการแล้ว “เต้าคั่ว” ยังเป็นเมนูที่แสดงถึงภูมิปัญญาในการผสมผสานวัตถุดิบและรสชาติที่หลากหลาย และสิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือ ประเพณีและวิธีการสืบสานการทำอาหาร “เต้าคั่ว” ของคนในแต่ละตระกูลจากรุ่นสู่รุ่น ด้วยกระบวนการถ่ายทอดความรู้หลายรูปแบบ เช่น สอนแบบคุณครูกับนักเรียนและให้ลงมือปฏิบัติจริง หรือให้ดูการสาธิตแล้วปฏิบัติตาม หรือแบบครูพักลักจำ หรือหลายๆ คนในครอบครัวช่วยกันสอน นับเป็นวิธีการถ่ายทอดอันชาญฉลาดของคนในยุคเก่า ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวก่อให้เกิดกระแสความรักความอบอุ่นขณะทำกิจกรรมร่วมกัน แต่ทว่าปัญหาเร่งด่วนในปัจจุบันอาหารท้องถิ่น “เต้าคั่ว” มีความเสี่ยงที่จะสูญหาย เนื่องจากขาดผู้สืบทอดมรดกภูมิปัญญา

ของครอบครัวอันเป็นผลมาจากวิถีชีวิต ทักษะคติ สภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจของคนยุคใหม่ที่เปลี่ยนไป

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของคนทำอาชีพขาย “เต้าคั่ว” คนผู้สร้างอาหาร “เต้าคั่ว” ให้กลายเป็นอาหารมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา โดยใช้หลักเกณฑ์ คือ แต่ละร้านได้รับการสืบทอดการทำอาหารมาไม่น้อยกว่า 3 รุ่นอายุคน เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและการสืบสานการทำอาหาร “เต้าคั่ว” ที่เป็นมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนสงขลา และปัญหาการสืบสานอาหารที่กำลังมีปัจจัยเสี่ยงต่อการสูญหายของการสืบทอดการทำอาหาร “เต้าคั่ว” ในอนาคต ซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้สืบทอด และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรจะได้ตระหนักและอนุรักษ์อาหาร “เต้าคั่ว” อาหารจานเดียวที่รวบรวมมรดกภูมิปัญญาขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ให้เป็นที่จดจำ ให้เป็นสัญลักษณ์อาหารประจำถิ่นสงขลาสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของผู้ทำอาหาร “เต้าคั่ว” และการสืบทอดการทำอาหารท้องถิ่น “เต้าคั่ว” ใน 3 อำเภอ คือ อำเภอสิงหนคร อำเภอเมืองสงขลา และอำเภอหาดใหญ่ ของเมืองหลักสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ใช้แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเล่าผ่านรูปภาพ และแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่น เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร (Document Research) และข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Research) ได้แก่

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ

1.1 กลุ่มผู้ทำอาหารที่มีประวัติการสืบทอดการทำอาหาร “เต้าคั่ว” ไม่น้อยกว่า 3 รุ่นอายุคนเป็นการสัมภาษณ์รายบุคคลของ 12 ตระกูล ตระกูลละ 1 คน ในพื้นที่ 3 อำเภอในจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอสิงหนครจำนวน 3 คน อำเภอเมืองสงขลา จำนวน 6 คน และอำเภอหาดใหญ่ จำนวน 3 คน รวม 12 คน

1.2 กลุ่มผู้รู้ท้องถิ่นที่สามารถเล่าเรื่องอาหาร “เต้าคั่ว” ได้ และมีอาชีพหลากหลาย ได้แก่ นักเขียนสารคดี ครู และแม่บ้าน เป็นการสัมภาษณ์รายบุคคลในพื้นที่ 3 อำเภอในจังหวัดสงขลา อำเภอละ 1 คน รวม 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Research) แบบไม่มีโครงสร้าง แต่มีประเด็นคำถามตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล แล้วจึงสนทนาตามประเด็น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทำอาหารและผู้รู้ท้องถิ่น ใช้วิธีการสังเกต การจดบันทึกการบันทึกเสียงและภาพ

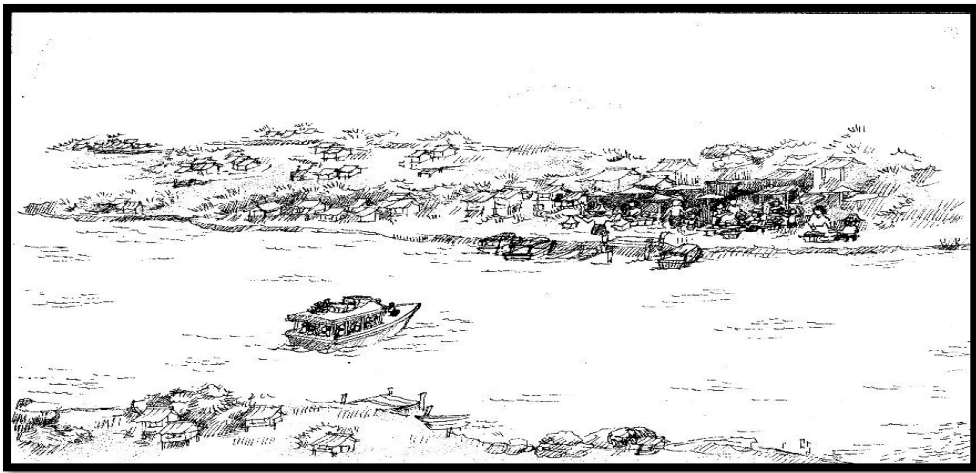
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบ 3 เสา (Triangulate) โดยมีรายละเอียดดังนี้ เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจดบันทึกมาแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบ ความถูกต้องเพียงพอและความเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มาจากข้อมูลบุคคล สถานที่ และเวลา แล้วนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกหมวดหมู่ ด้ความ ประมวลผลและนำเสนอ (บุษกร อุตรรักษาติ และคณะ, 2560)

พื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยได้เลือก 3 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอสิงหนคร อำเภอเมืองสงขลา และอำเภอหาดใหญ่ ทั้งนี้เพราะอำเภอสิงหนครในปัจจุบัน เคยเป็นชุมชนโบราณในลุ่มแม่น้ำทะเลสาบสงขลา มีร่องรอยความเป็นเมืองท่า และเป็นหมู่บ้านดั้งเดิมของชาวบ่อয়อำเภอเมืองสงขลา มีอารยธรรมหลายอย่างรวมทั้งวัฒนธรรมทางอาหารและการประมงซึ่งมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการทำอาหารท้องถิ่น “เต้าคั่ว” มาไม่น้อยกว่า 100 ปี

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เรื่องเล่าจากภาพ ซึ่งถือว่าเป็นการบันทึกเหตุการณ์ย้อนหลังที่ได้ทั้งความคิดและความรู้สึกควบคู่กันไป จำนวน 4 ภาพ เพื่อต้องการแสดงให้เห็นถึง

1. ประวัติของเส้นทางอาหาร ตั้งแต่ พ.ศ. 2458 - ปัจจุบัน เริ่มต้นตั้งแต่เรื่องของการคมนาคมที่ทำให้เส้นทางเดินอาหาร วงจรอาหาร รูปแบบอาหารเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็น 2 ยุค เป็นของวิถีการทำอาหาร วงจรอาหารการขยายตลาด เนื่องด้วยการคมนาคมที่เจริญขึ้น การเปลี่ยนแปลงแบ่งเป็น 2 ยุคคือยุคที่ 1 เป็นยุคของรุ่นที่ 1 - 2 ของแต่ละตระกูล และยุคที่ 2 จะเป็นรุ่นที่ 3 - 4 ของแต่ละตระกูล จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของการคมนาคมจากทางน้ำไปสู่การเดินทางทางบกก่อให้เกิดวงจรอาหารเพิ่มขึ้น จากที่เคยเป็นอาหารว่างมือพายเพียง 1 มื้อ ก็สามารถขายได้ตลอดเวลา ทั้งรูปแบบอาหารจากการขายแยกของส่วนประกอบอาหารแต่ละชนิดกลายเป็นอาหารจานเดียวที่นำมาผสมรวมเป็นอาหารลักษณะคล้ายสลัด จนกระทั่งถึงการขยายพื้นที่ขายอาหาร ขยายตลาดไปยังพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

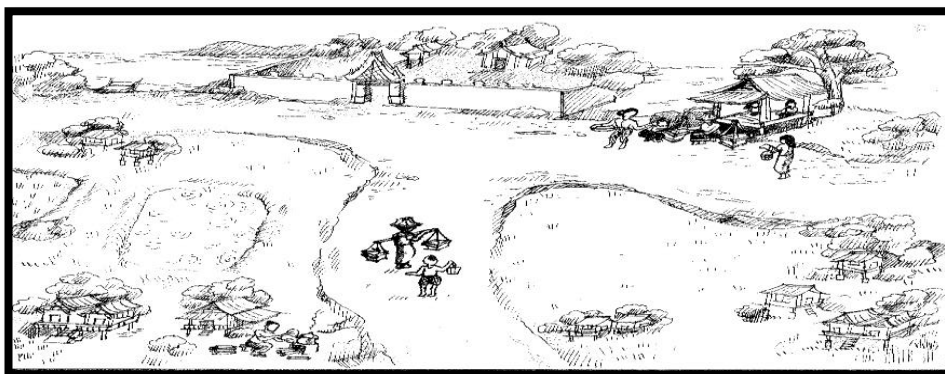

ภาพที่ 1 วิถีชีวิตของชุมชนกับอาหาร “เต้าคั่ว” ในยุค พ.ศ. 2458 – 2460
ที่มา: วาดภาพโดย จินาพร สังข์ทอง วันที่ 15 มกราคม 2563

การเดินทางของยุคที่ 1 ของผู้สืบทอดรุ่นที่ 1 - 2 : (พ.ศ. 2458 – 2460) แต่ละกลุ่มตระกูลต่าง ๆ ของผู้ทำอาหาร “เต้าคั่ว” ขายในตำบลจะทิ้งหม้อ ตำบลบ่อสีกลัก ตำบลบ้านพร้าว ของอำเภอสิงหนคร รวมทั้ง ตำบลเกาะยอของอำเภอเมืองสงขลา เนื่องจากภูมิประเทศอยู่บนคนละฟากฝั่งของทะเลสาบสงขลา ดังนั้นการคมนาคมทางเรือ ใช้เป็นพาหนะสัญจรชนิดเดียวที่จะสามารถพาข้ามฟากไปซื้อวัตถุดิบที่ไม่สามารถซื้อหาในตำบลตัวเองได้ซึ่งในยุคนั้นก็คือตลาดหน้าด่าน หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ตลาดบ่อยาง ของอำเภอเมืองสงขลา วัตถุดิบที่ต้องไปซื้อคือ เส้นหมี่หั่น (เส้นหมี่ขาว) เต้าหู้ นอกจากนั้นวัตถุดิบสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ เนื้อหมูและเครื่องในหมู จึงจำเป็นต้องไปซื้อทุกวัน เนื่องจากยุคนั้นไม่มีตู้เย็น ไม่มีน้ำแข็งเพื่อรักษาความสดของวัตถุดิบ สำหรับเรือที่ใช้ข้ามฟาก มีตำบลละ 1 - 2 ลำเท่านั้น ผู้ทำอาหารจะต้องออกเดินทางตั้งแต่เวลา 06.00 น. และกลับเวลา 09.00 น.ซึ่งเป็นเรือเที่ยวแรก ใช้เวลาเดินทางไปกลับ ประมาณ 2 - 3 ชม. และใช้เวลาในการทำอาหารอีกประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง เป็นผลให้อาหาร “เต้าคั่ว” ในยุคที่ 1 เป็นแค่อาหารว่างมือบาย และขายกันเองเฉพาะพื้นที่ภายในหมู่บ้านเท่านั้น

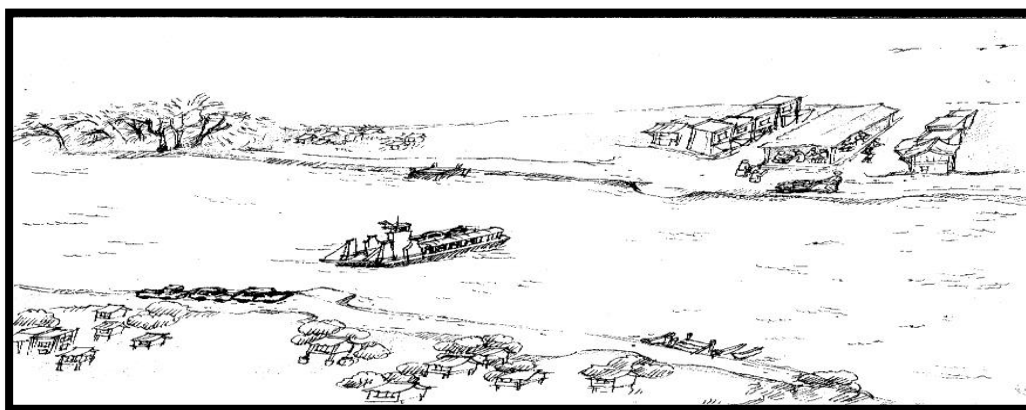
สำหรับวิถีชีวิตของคนทำอาหาร “เต้าคั่ว” ของแต่ละตระกูลในยุคที่ 1 นี้ ลักษณะของครัวจะเป็นแบบครัวไฟ ใช้ไม้ฟืน หลังจากปรุงอาหารเสร็จ ก็ใช้การหาบอาหารไปขาย มีลูกมือซึ่งเป็นลูก-หลาน หิ้วถังไม้ใส่น้ำล้างจาน และสถานที่ขายที่นิยม คือ ศาลาวัดบริเวณท่าน้ำที่เป็นท่าเรือ เนื่องจากเป็นที่พักผ่อนของชาวบ้าน

อาหาร “เต้าคั่ว” ในยุคที่ 1 นี้ จะขายแยกเป็นชนิดๆ และมีน้ำจิ้มเพียงชนิดเดียว เวลากินก็ไม่ได้นำผสมกินรวมกัน และหากต้องการซื้อกลับบ้านต้องเอาภาชนะของตัวเองนำมาใส่

ภาพที่ 2 วิถีชีวิตของชุมชนกับอาหาร “เต้าคั่ว” ในยุค พ.ศ. 2462 - 2492
ที่มา: วาดภาพโดย จินาพร สังข์ทอง วันที่ 15 มกราคม 2563

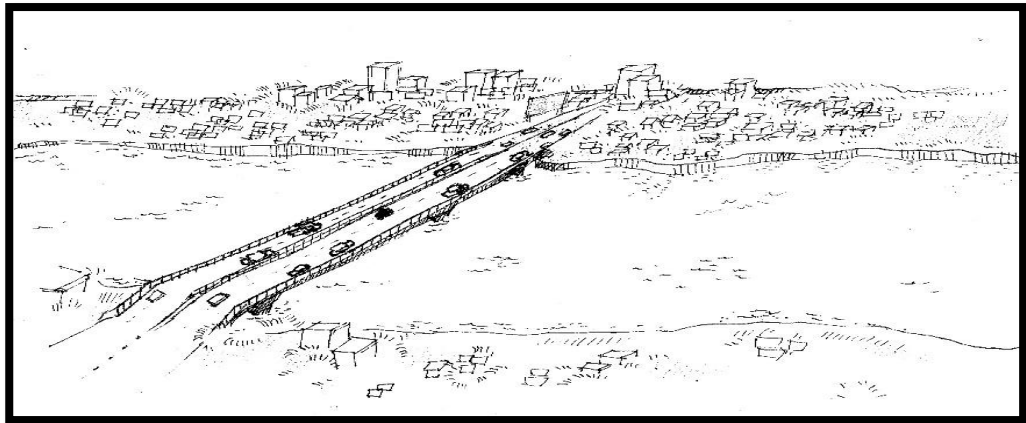
ในปี พ.ศ. 2462 - 2492 ซึ่งถือว่าเป็นยุคที่ 2 ของผู้สืบทอดรุ่นที่ 3 - 4 เริ่มมีแพขนานยนต์ ใช้ข้ามฟากทะเลสาบสงขลา ระหว่างอำเภอสิงหนคร กับอำเภอเมืองสงขลา การคมนาคมมีความสะดวก รวดเร็ว ทำให้สามารถเพิ่มอาหารขายได้ทั้ง ข้าว - สาย - บ่าย - เย็น รูปแบบของอาหารจะปรับเปลี่ยนไปจากของยุคที่ 1 คือจะนำเอาส่วนประกอบทั้งหมดมาใส่รวมกันอย่างละเล็กละน้อยในจานเดียวราดด้วยน้ำราด (น้ำจิ้ม) เหมือนรับประทานสลัด จากครัวเตาถ่านเปลี่ยนเป็นการใช้แก๊ส และเริ่มขยายเส้นทางการตลาดของอาหาร “เต้าคั่ว” ไปยังตลาดอำเภอเมืองสงขลา

ภาพที่ 3 วิถีชีวิตของชุมชนกับอาหาร “เต้าคั่ว” ในยุค พ.ศ. 2490 - 2527
ที่มา: วาดภาพโดย จินาพร สังข์ทอง วันที่ 20 มกราคม 2563

ในยุคที่ 2 (พ.ศ. 2490 – 2527) มีเส้นทางการคมนาคมสายใหม่ คือ สะพานติณสูลานนท์ เชื่อมต่อผืนแผ่นดินที่ขนาบด้วยสองฝั่งทะเล โดยมีเกาะยอเป็นตัวเชื่อมระหว่างฝั่งบ้านน้ำกระจาย อำเภอเมืองสงขลาและบ้านเขาเขียว อ.สิงหนคร สะพานนี้ถือได้ว่าเป็นถนนเศรษฐกิจที่พลิกเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้คนสองฝั่งทะเล ผู้ขายอาหาร “เต้าคั่ว” ใช้เส้นทางนี้ในการขยายพื้นที่จำหน่ายไปถึงอำเภอหาดใหญ่และจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งเป็นการกระจายอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงให้แก่ผู้ทำอาหาร “เต้าคั่ว”

ภาพที่ 4 วิถีชีวิตของชุมชนกับอาหาร “เต้าคั่ว” ในยุค พ.ศ.2528 – ปัจจุบัน
ที่มา: วาดภาพโดย จินาพร สังข์ทอง วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2563

และจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายคนทำอาหาร “เต้าคั่ว” จำนวน 12 ตระกูล ได้แก่ ตระกูลที่ 1 ตระกูลศรีสุวรรณ “ร้านเต้าคั่วทวดนัย” ตระกูลนี้มีการสืบทอด 4 รุ่นอายุคน เป็นการสืบทอดแบบรุ่นต่อรุ่น ต้นตระกูลเริ่มจากแม่ของเตียดเผือกขายอาหาร “เต้าคั่ว” เมื่อแม่เสียชีวิต เตียดเผือกก็รับการสืบทอดต่อเป็นรุ่นที่ 2 และส่งต่อให้รุ่นที่ 3 คือ ทวดนัย ซึ่งเป็นเจ้าของร้านในปัจจุบัน ทวดนัยภาคภูมิใจและรักการทำอาหารมาก ในช่วงนี้ ลูกพี่ลูกน้องของทวดนัยที่ย้ายจากบ้านสะทึงหม้อไปอยู่เมืองสงขลา อยากจะหาอาชีพทำมาหากินจึงได้มาขอวิชาทำอาหารจากทวดนัย ซึ่งถือว่าเป็นการสืบทอดแบบข้ามรุ่น และก็ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ร้านของลูกพี่ลูกน้องนี้ชื่อว่า “ร้านเต้าคั่วถนนรองเมือง” ทั้ง 2 ร้านนี้วิธีการ กระบวนการทำ วัตถุดิบ และเครื่องมือต่างๆ ยังรักษาความเป็นของแท้ดั้งเดิม สำหรับการสืบทอดของรุ่นต่อไปของตระกูลบ้านสะทึงหม้อ ทวดนัยไม่แน่ใจว่าลูกชายคนเดียวจะยอมรับการสืบทอดหรือไม่

ตระกูลที่ 2 ตระกูลสุพรรณ “ร้านเต้าคั่วปากู้” เป็นตระกูลที่มีการสืบทอด 3 รุ่นอายุคน แบบรุ่นต่อรุ่น ต้นตระกูลเริ่มจากนางขี้ม เรื่องศรี ต่อมาลูกสาวคือนางกิริติ

วสุรธนะ (ป้ากุก) ที่โตขึ้นมาจำความได้ว่าเห็นแม่ขาย “เต้าคั่ว” ซึ่งเป็นเจ้าแรกเจ้าเดียวอยู่แล้ว ก็รับการสืบทอดมาเป็นรุ่นที่ 2 หลังจากนั้นป้ากุกก็ให้นาง วงเดือน บุญเรืองศรี หรือน้าน้อย ซึ่งเป็นน้องสาวให้รับกิจการต่อเป็นรุ่นที่ 3 และยังได้สอนอาชีพนี้ให้กับรุ่นลูกและหลาน เพื่อรับการสืบทอดต่อไป แต่ในขณะนี้ไม่แน่ใจว่าจะมีการสืบทอดหรือไม่ เพราะเด็ก ๆ มักจะบ่นว่ายุ่งยากในการทำ เสียเวลา ทำอาชีพอย่างอื่นได้รายได้มากกว่า และมากกว่าอีก

ตระกูลที่ 3 ตระกูลเวชศาสตร์ “ร้านเต้าคั่วป้าวิง” เป็นตระกูลที่มีการสืบทอด 4 รุ่นอายุคน แบบรุ่นต่อรุ่น เริ่มจากยายของป้าวิงทำ “เต้าคั่ว” ขาย ต่อมาแม่ของป้าวิงชื่อยาย ตุ่น เวชศาสตร์ (เสียชีวิต) ซึ่งถ้านับอายุจนถึงปัจจุบันก็ประมาณ 102 ปี ก็รับการสืบทอดเป็นรุ่นที่ 2 ส่วนตัวนางประวิง เวชศาสตร์ (ป้าวิง) เองเป็นรุ่นที่ 3 และปัจจุบันได้ส่งต่อให้รุ่นที่ 4 คือลูกสาว จาก รุ่นที่ 1 - 4 ป้าได้รับการกำชับว่าการถ่ายทอดวิชาการทำอาหาร ขอให้ถ่ายทอดเฉพาะคนในตระกูลเท่านั้น ส่วนเรื่องราวรสชาติอาหารที่ทุกคนว่าอร่อยนั้นเพราะเวลาทำอาหาร คนทำต้องใส่ใจจิตวิญญาณและความรักเข้าไปด้วย

ตระกูลที่ 4 ตระกูลสถาวร “ร้านเต้าคั่วถนอมรองเมือง” ตระกูลนี้ได้รับการสืบทอดมา 3 รุ่นอายุคน เป็นแบบข้ามรุ่น ร้านนี้ได้รับวิชามาจากทวดน้อย ตระกูลบ้านสะทิงหม้อ โดยนางสาวสม สถาวร ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องกับทวดน้อยได้ไปขอเรียนวิชาเพื่อทำมาหาเลี้ยงชีพให้กับตัวเองและหลานรุ่นต่อไป วิธีการปรุงอาหาร วัตถุดิบ เครื่องปรุง ยังใช้ตำรับของทวดน้อย ขณะนี้รุ่นปัจจุบันคือหลาน 2 คนได้ช่วยกันสืบทอดอาชีพ

ตระกูลที่ 5 ตระกูลชุมวรณ “ร้านเต้าคั่วป้าจวบ” ตระกูลนี้ได้รับการสืบทอดมา 3 รุ่น เป็นแบบข้ามรุ่น โดยรุ่นที่ 1 เป็นลูกพี่ลูกน้องของป้าจวบชื่อ ป้าถีน รุ่นที่ 2 คือนาง ประจวบ ชุมวรณ (ป้าจวบ) เล่าว่าป้าได้คิดสูตรเพิ่มเติมด้วยตนเองจากที่บรรพบุรุษทำกันมาก่อน ในช่วงตอนที่สัมภาษณ์ ป้าจวบเป็นโรคพาร์คินสันความทรงจำไม่ค่อยดี จำไม่ได้ว่าบรรพบุรุษเป็นใคร จำได้แต่ว่าลูกพี่ลูกน้องของป้าจวบเคยทำ “เต้าคั่ว” ขายซึ่งตอนนั้น ป้าไปช่วยเขาขายของ และปัจจุบันรุ่นที่ 3 ลูกชายของป้าจวบช่วย ๆ กันทำ สำหรับการสืบทอด ป้าจวบขอไม่ให้ข้อมูล

ตระกูลที่ 6 ตระกูลเพชรมีค่า “ร้านเต้าคั่วป้าจิตร (เจ้าเก่า) น้ำกระเจาย” ตระกูลนี้ได้รับการสืบทอดมา 3 รุ่น เป็นแบบข้ามตระกูล นางปวีณา เพชรมีค่า หรือ เฮ ทายาท รุ่นที่ 3 ได้ให้ข้อมูลว่าแรกเริ่มเดิมที ป้าจิตร (แม่สามี) ได้เรียนรู้การทำอาหาร “เต้าคั่ว” จากญาติและลูกพี่ลูกน้อง โดยใช้วิธีครูพักลักจำ แล้วนำมาประยุกต์คิดค้นสูตรเพิ่มเติมให้เป็นสูตรพิเศษเฉพาะของร้าน เมื่อป้าจิตรอายุมากขึ้น นางปวีณเลยขอรับอาสาสืบทอดแทน และได้เตรียมการให้ลูกเป็นผู้สืบทอดรุ่นต่อไป ซึ่งลูก ๆ ยินดีและเต็มใจที่จะได้รักษาสูตรลับของตระกูลไม่ให้สูญสิ้นไปตามกาลเวลา

ตระกูลที่ 7 ตระกูลเกลี้ยงช่วย “ร้านเต้าคั่วป้าเอียด” ตระกูลนี้ได้รับการสืบทอดมา 3 รุ่น แบบรุ่นต่อรุ่น ตระกูลนี้ยายเป็นผู้บุกเบิก แม่ (นางเอียด) เป็นรุ่นที่ 2 และตัวเอง

(นางคนึงนิตย์ เกลี้ยงช่วย) เป็นรุ่นที่ 3 ชื่อของร้านเอาชื่อแม่มาใช้ เพราะถือว่าทำมาค้าขายเจริญรุ่งเรือง การสืบทอดอาชีพต่อจากแม่ แม่ไม่ได้บังคับ แต่ตัวเองเป็นคนชอบทำอาหารและทำด้วยจิตวิญญาณ ชอบค้าขาย ชอบคุยกับคน เครื่องปรุงอาหารทุกอย่างเหมือนเดิม เพียงแค่ปรับเปลี่ยนรูปลักษณ์ และรสชาติให้เหมาะสมกับยุคสมัย รวมทั้งการให้บริการเป็นแบบก้าวหน้า (Progressive Service) ซึ่งเป็นการบริการที่มีการปรับปรุงคุณภาพ โดยใช้ทรัพยากรเท่าเดิม ร้านนี้ถือคติ “ลูกค้าคือพระเจ้า” เรื่องการสืบสานคิดว่าไม่มีเพราะมีลูกชายคนเดียวและไม่ได้อยู่ด้วยกัน

ตระกูลที่ 8 ตระกูลสงฆ์โพยม “ร้านเต้าคั่วพีแดง” ตระกูลนี้ได้รับการสืบทอดมา 3 รุ่น เป็นแบบข้ามรุ่น การสืบทอดของตระกูลบ้านเกาะยอ ตั้งแต่รุ่นแรกไม่ได้มาจากสายตรงของตระกูล แต่ผู้ที่ถ่ายทอดวิชาทำ “เต้าคั่ว” ให้ต้นตระกูลคนแรกคือ คนเกาะยอดั้งเดิม ซึ่งอพยพมาจากบ้านจะทิ้งหม้อ (ไม่ทราบชื่อ) แม่เป็นรุ่นที่ 2 (นางประดับ สงฆ์โพยม) และรุ่นที่ 3 คือ ลูกสาวชื่อ นางจรัสศรี สงฆ์โพยม (พีแดง) เป็นรุ่นปัจจุบัน ตอนแรกที่มาทำอาชีพนี้ก็รู้สึกเฉยๆ เพราะแม่ให้มาช่วยเนื่องจากตนเองตกราน แต่หลังจากที่มาช่วยแม่ขายของ ก็ค้นพบว่า นี่คือการอาชีพที่ชอบและเหมาะกับนิสัยมากที่สุด เรื่องการสืบทอด แน่ใจว่าไม่มีทายาทสืบทอดแน่นอน เนื่องจากมีลูกชายคนเดียว ไม่สนใจเรื่องค้าขาย

ตระกูลที่ 9 ตระกูลตันจากไข “ร้านเต้าคั่วพีนก” ตระกูลนี้ได้รับการสืบทอดมา 3 รุ่น เป็นแบบรุ่นต่อรุ่น “ใครก็ห้ามไม่ให้ขาย “เต้าคั่ว” ไม่ได้ จะทำจนกว่าจะตาย” ประโยคนี้เป็นของพีนก หรือ นางสงบ ตันจากไข อายุ 66 ปี ทายาทรุ่นปัจจุบันของตระกูลแหลมพ้อ ผู้ริเริ่มของตระกูลรุ่นที่ 1 คือ ยาย รุ่นที่ 2 คือ แม่ (นางเลี่ยนเห้ง แก้วลิ้ม) รุ่นปัจจุบันคือ พีแดง และสาว มีวิธีการบริหารการขายแบบทันสมัยที่สุด คือพีแดงเป็นฝ่ายผลิต ตัวพีแดงเป็นฝ่ายขายและการเงิน เครื่องปรุงใช้ของแท้ มีคิดว่า การสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าคือต้องซื้อสัตย์ต่อลูกค้า ราคาเป็นธรรม และเคารพกับข้อมูลสุขอนามัย เรื่องเงินไม่สำคัญ แต่สิ่งที่สำคัญและเป็นห่วงคือ ลูกหลานรุ่นต่อไปต่อไปไม่สนใจที่จะสืบทอด เด็กรุ่นใหม่ทำไม่เป็นกินไม่เป็น ทุกตระกูลต้องไม่หวังวิชา อย่าให้วิชาตายไปกับตัว และคำพูดสุดท้ายของพีแดงหรือป้าแดงในอายุปัจจุบันของคนที่เรียนหนังสือ จบแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และเป็นอดีตผู้ใหญ่บ้านหญิงคนแรก ของจังหวัดสงขลา “ป้ารักอาชีพนี้มากที่สุด มันคืออาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านเรา เป็นมรดกที่ต้องช่วยกันรักษาไว้”

ตระกูลที่ 10 ตระกูลลิ่วพัฒนานุชิต “ร้านป้าแต้วเต้าคั่ว (เจ้าเก่า)” ที่มีการสืบทอดมา 3 รุ่นอายุคน เป็นแบบข้ามตระกูล เริ่มจากแม่ของป้าแต้ว เป็นคนเพชรบุรี ย้ายตามสามีที่เป็นครูมาอยู่หาดใหญ่ เงินเดือนไม่พอเลี้ยงลูกหลายคน จึงคิดทำ “เต้าคั่ว” ซึ่งในขณะนั้นมีผู้ชายเพียง 2 - 3 ร้านเท่านั้น จึงได้ไปขอให้ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีความรู้ในเรื่องอาหาร “เต้าคั่ว” เป็นคนสอน เมื่อแม่ป้าแต้วเสียชีวิต ป้าแต้วก็เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ทำอาชีพนี้เลี้ยงลูกมาตลอด

ปัจจุบันนี้ มีลูกสาวซึ่งเป็นรุ่นที่ 3 ชายแทน แต่การทำอาหารส่วนใหญ่ยังคงเป็นป้าแต่อยู่ ลูกสาวเป็นแค่ลูกมือช่วย และไม่แน่ใจว่ารุ่นต่อไปจะมีการสืบทอดหรือไม่

ตระกูลที่ 11 ตระกูลมวงคลนิสกุล “ร้านเต้าคั่วในสวนสาธารณะหาดใหญ่” ตระกูลนี้มีการสืบทอด 3 รุ่นอายุคน เป็นรุ่นต่อรุ่น เริ่มต้นด้วยยายบุญตัน มวงคลนิสกุล เป็นคนแรกที่บุกเบิกอาชีพขาย “เต้าคั่ว” ต่อมาป้าเหมินหรือป้าเหม็ด (นางจำเริญ หน่อสกุล) รับการสืบทอดเป็นรุ่นที่ 2 และขณะนี้ ป้าเหมินก็ได้ส่งต่อให้กับน้องสาวเป็นผู้สืบทอด (รุ่นที่ 3) และรุ่นต่อไป รุ่นที่ 4 ก็มีหลาน (ซึ่งเป็นลูกของน้องสาวรุ่นที่ 3) จะเป็นผู้สืบทอดการทำอาหารในอนาคต ขณะนี้ก็เป็นลูกมือให้แม่ของตนเอง และยินดีจะทำต่อไป เนื่องจากมีรายได้ดี และทำงานเป็นนายของตัวเอง และสิ่งที่สำคัญคือ มีความสุข สนุกกับการทำอาหาร

ตระกูลที่ 12 ตระกูลแซ่ก้อง “ร้านเต้าคั่วเจ้เอ็ง” ตระกูลนี้มีการสืบทอด 3 รุ่นอายุคน เป็นแบบข้ามตระกูล ประวัติตระกูลของเจ้เอ็งเป็นการสืบทอดแบบข้ามรุ่น เริ่มต้น คือ จากป้าลายคนสะทังหม้อ รุ่นที่ 2 คือ สามีของเจ้เอ็งชื่อนายสุขชัย แซ่ก้อง (โกชัย) เป็นคนร่อนพิบูลย์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งในขณะนั้นที่อำเภอร่อนพิบูลย์ไม่มีใครรู้จัก “เต้าคั่ว” เพิ่งรู้จักกินเมื่อป้าลาย คนสะทังหม้อ สงขลา ย้ายตามสามีมาทำ “เต้าคั่ว” ขาย โกชัยชอบกินมาก กินจนกระทั่งได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปรุง เครื่องปรุง จากป้าลาย ต่อมาโกชัยและภรรยา (เจ้เอ็ง) ย้ายมาอยู่สงขลาด้วยสาเหตุเนื่องจากตอนนั้นที่ร่อนพิบูลย์เป็นดินแดนคอมมิวนิสต์ คนติดยาเสพติด หัวขโมยเยอะมาก กลัวอนาคตลูกจะเสียหาย หลังจากที่ย้ายมาก็เอาวิชาที่เรียนรู้จากป้าลาย มาทำขาย และปรับปรุงสูตรจนปัจจุบันมีสูตรเฉพาะร้าน ขณะนี้ลูกชายได้ทำการสืบทอดอย่างเต็มภาคภูมิ อีกทั้งยังมีความคิด ความสนใจที่จะรังสรรค์อาหารเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “เต้าคั่ว” ให้เป็นอาหารสไตล์วัยรุ่น ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ของวิถีคนยุคใหม่

2. เรื่องประวัติความเป็นมาและการสืบทอดของผู้ทำอาหาร “เต้าคั่ว” ตระกูลที่เก่าแก่ในจังหวัดสงขลา มีการสืบทอดการทำอาหาร “เต้าคั่ว” มา 4 รุ่นอายุคน คือ ตระกูลเวชศาสตร์จากตำบลจะทิ้งหม้ออำเภอสิงหนคร ช่วงเวลาการสืบทอดของตระกูลนี้ยาวนานมากกว่า 100 ปี ซึ่งสอดคล้องข้อมูลทางประวัติศาสตร์ว่า อำเภอสิงหนคร เคยเป็นชุมชนโบราณในลุ่มแม่น้ำทะเลสาบสงขลาและเป็นหมู่บ้านดั้งเดิมของชาวบ่อয়เมืองสงขลา

3. เส้นทางการผลิตอาหาร “เต้าคั่ว” สะท้อนให้เห็นเรื่องของจิตวิญญาณและความรัก ทั้งความผูกพันของสายเลือดเมื่อพ่อแม่ขอร้องให้มีการสืบทอด เนื่องด้วยรู้ว่าจะเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้ลูกต่อไป บางคนเกิดจากความรักของตัวเองที่ค้นพบว่าเป็นคนชอบทำอาหาร บางคนมีความตระหนักในเรื่องความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาของตระกูลที่ต้องหวงแหนไว้ ดังจะเห็นได้จากว่า ถ้าไม่ใช้การถ่ายทอดให้แก่ผู้สืบทอดก็เลยยอมให้วิชาสูญหายไป

4. เรื่องสืบทอดการทำอาหาร “เต้าคั่ว” มี 3 แบบ คือ แบบรุ่นสู่รุ่น จำนวน 6 ตระกูล แบบข้ามรุ่นจำนวน 3 ตระกูล และแบบข้ามตระกูล จำนวน 3 ตระกูล

5. การสืบทอดมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกยังรักษาความเป็นของแท้ดั้งเดิมทั้งวัตถุดิบ รสชาติและวิธีการกิน จำนวน 11 ร้าน และลักษณะที่ 2 มีการปรับเปลี่ยนรูปลักษณะและรสชาติให้เข้ากับรูปแบบชีวิตของคนรุ่นใหม่ จำนวน 1 ร้าน

6. การสืบทอดของทายาทรุ่นต่อไปจาก 12 ตระกูล มี 3 แบบ ดังนี้ 1) มีการสืบทอดจำนวน 5 ตระกูล 2) ไม่มีผู้สืบทอด จำนวน 3 ตระกูล และ 3) ไม่แน่ใจ จำนวน 4 ตระกูล

อภิปรายผล

การศึกษาประวัติความเป็นมาของ “เต้าคั่ว” อาหารท้องถิ่นเมืองหลักสงขลา มีผลการศึกษาสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. เส้นทางการคมนาคมมีผลต่อวงจรอาหาร “เต้าคั่ว” และการขยายตลาด กล่าวคือในยุคเริ่มต้นที่การคมนาคมยังต้องใช้ทางน้ำและวัตถุดิบบางชนิด จะมีขายเฉพาะในตลาดบ่อยาง สงขลา ผู้ประกอบการต้องใช้เวลาในการเดินทาง อาหารจึงทำขายได้เฉพาะช่วงบ่ายเท่านั้น ต่อมาการคมนาคมสะดวก รวดเร็วขึ้นเนื่องจากมีแพขนานยนต์และสะพานติณสูลานนท์ ที่ถือว่าเป็นสายพานเศรษฐกิจทางบก ทำให้เกิดการขับเคลื่อนของอาหารในการขยายตลาดไปยังแหล่งอื่นได้มากขึ้น (Guluzian, R. C., 2017)

2. การสืบทอดการทำอาหาร “เต้าคั่ว” จาก 12 ตระกูล ตระกูลที่เก่าแก่ที่สุด มีช่วงเวลาในการสืบทอดยาวนานกว่า 100 ปี คือ ตระกูลเวชศาสตร์ ที่มาจากบ้านจะทิ้งหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา และผู้วิจัยพบว่า จาก 12 ตระกูลที่ได้ศึกษา จุดเริ่มต้นของคนทำอาหาร “เต้าคั่ว” ขาย เปรียบเทียบจากประวัติอายุของการทำอาหารแต่ละตระกูล เริ่มมาจกที่บ้านจะทิ้งหม้อ และขยายเส้นทางอาหารไปยังหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น บ้านบ่อสีกลัก บ้านพร้าว ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในอำเภอสิงหนคร ต่อจากนั้นก็ขยายตลาดไปที่อำเภอเมืองสงขลา และอำเภอหาดใหญ่ ของจังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียงตามลำดับ

3. จากเรื่องเล่าการผลิตเต้าคั่วของผู้ประกอบการ พบว่าทำการค้าอาหารชนิดนี้เพราะเกิดจากจิตวิญญาณ ความรักในการประกอบอาหารชนิดนี้ สังเกตได้จากการสะท้อนเรื่องเล่าจากการสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการทั้ง 12 ตระกูล ซึ่งมีความยากลำบากในการจัดหาวัตถุดิบด้วยเป็นอาหารที่ต้องทำจากวัตถุดิบที่สดๆ และในยุคโบราณนั้นการคมนาคมไม่สะดวกรวดเร็ว รวมทั้งไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวกที่จะให้วัตถุดิบคงความสดได้ยาวนาน รวมทั้งอาหารเต้าคั่ว ต้องใช้วัตถุดิบหลายชนิด ผ่านกระบวนการทำที่ต้องอาศัยความละเอียดลออ จึงเกิดการถ่ายทอดเฉพาะคนในตระกูลที่รักในการทำอาหารชนิดนี้ เพราะได้คลุกคลีกับพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ที่ทำการค้าอาหารชนิดนี้ เป็นส่วนใหญ่เท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นแบบรุ่นต่อรุ่น หรือข้ามรุ่น ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการทุกชนรุ่น ทำการค้าอาหารชนิดนี้เพราะเกิดจากจิตวิญญาณที่รักในการประกอบอาหารชนิดนี้เป็นประการแรก สอดคล้องกับฉลองรัฐ เณรมาลย์ ชลมารค อธิบายไว้คือ เรื่องเล่าหรือ Narrative หรือ Story คือบันทึกที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์

เรื่องจริง หรือ เรื่องแต่ง ที่อยู่ในรูปแบบการเขียนหรือคำพูด หรือภาพนิ่ง หรือภาพเคลื่อนไหว (ฉลองรัฐ เณรมาลย์ชลมารค, 2548)

4. การสืบทอดอาหารมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น “เต้าคั่ว” เป็นการถ่ายทอดวิชาที่มีลักษณะเป็น 2 แบบคือ 1) สืบทอดจากบรรพบุรุษในกลุ่มตระกูลเดียวกันจากรุ่นสู่รุ่น และสืบทอดจากบรรพบุรุษ แต่เป็นแบบข้ามรุ่น 2) สืบทอดแบบข้ามตระกูล โดยต้นตระกูลไม่ได้มีความสัมพันธ์กับผู้สืบทอด แต่เป็นผู้มีฝีมือในการทำอาหาร และยินดีสอนให้กับผู้ที่ตั้งใจจะยึดอาชีพทำ “เต้าคั่ว” ขาย

5. วิธีการสืบทอดการทำอาหาร “เต้าคั่ว” มี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก กลุ่มตระกูลที่รักษาความเป็นของแท้ดั้งเดิม ทั้งวัตถุดิบที่ใช้เป็นส่วนประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ ต้องใส่หมูเครื่องในหมู กุ้งที่ใช้ทอดต้องเป็นกุ้งที่มาจากทะเลสาบสงขลา ไม่ใช่กุ้งเลี้ยงเพราะจะมีกลิ่นโคลน ไข่ต้มต้องเป็นไข่เปิดที่ต้มในลักษณะเป็นยางมะตูม ในส่วนของเครื่องปรุงต้องใช้น้ำตาลโตนดซึ่งได้มาจากต้นโตนด น้ำส้มที่ใช้รสชาติเปรี้ยวต้องเป็นน้ำส้มโตนด ใช้เกลือสำหรับความเค็ม ไม่ใช้น้ำปลาเนื่องจากมีรสชาติด่าง รวมทั้งวิธีการกินที่สนใจในเรื่องรสชาติ ไม่ได้มีเรื่องรูปลักษณะของอาหารเข้ามาเกี่ยวข้อง ฯลฯ และลักษณะที่ 2 ผู้สืบทอดเริ่มมีการปรับปรุงเครื่องปรุง เช่น ใช้น้ำตาลทรายหรือน้ำตาลปี๊บแทนน้ำตาลโตนดที่ราคาแพงมากและหาซื้อจากตลาดทั่วไปได้ยาก น้ำส้มก็ใช้น้ำส้มสายชูที่มีขายในท้องตลาดแทน ในส่วนของรสชาติ ก็ปรับเปลี่ยนจากของเดิมที่มีรสจัดให้อ่อนลง เนื่องจากคำนึงถึงหลักโภชนาการ รูปลักษณะของอาหารก็เริ่มใช้งานศิลปะเข้ามาตกแต่งให้สวยงามมีความแปลกใหม่ สร้างบรรยากาศ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้บริโภคที่เป็นคนรุ่นใหม่สนใจ อย่างไรก็ตามยังคงไว้ในเรื่องเอกลักษณ์ของวัตถุดิบและรสชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา ไหมเครือแก้ว ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นและความสำคัญเชิงพื้นที่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า อาหารท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับบริบทเชิงพื้นที่ที่มีการสืบทอดกันมายาวนานและมีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย (สุกัญญา ไหมเครือแก้ว, 2560)

6. การสืบทอดของทายาทรุ่นต่อไป ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ มีปัจจัยเสี่ยงต่อการสูญหายของการสืบทอดการทำอาหาร เนื่องจากวิถีการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ยุคใหม่ เป็นสังคมที่มีการเร่งรีบ การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รวมทั้งคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับเรื่องของภาวะโภชนาการ คำนึงถึงสุขอนามัย รวมทั้งอาหารหนึ่งจานควรจะได้เสิร์ฟทั้งรสชาติ รูปลักษณะ และบรรยากาศพร้อม ๆ กันไป สอดคล้องกับจินนภา นราดล ในการศึกษาเรื่องอาหารพื้นบ้านจังหวัดสงขลา ได้อธิบายว่าโดยทั่วไปคนจะมีพฤติกรรมการบริโภคแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพสังคม เศรษฐกิจ อาหารและแหล่งข้อมูลในการบริโภค อาหารมนุษย์รู้จักการปรุงแต่งทั้งรสชาติและรูปแบบตามความชอบจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นสอดคล้องกับวิถีชีวิตอย่างมีคุณค่า สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลานจนกลายเป็นประเพณีและวัฒนธรรมในการกินอยู่ อย่างไรก็ตามพฤติกรรมบริโภค

ของคนไทยในปัจจุบันได้ผสมผสานพฤติกรรมดั้งเดิมที่มีข้าวปลา น้ำพริก พืชผัก แอง และผลไม้ มาสู่พฤติกรรมที่มีความหลากหลายทั้งรูปแบบ ประเภทอาหารและการบริการ โดยเฉพาะอาหารบริการจานด่วน เบเกอร์รี่และเครื่องดื่ม ความรู้และเทคนิควิธี ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการบริโภคของคนในท้องถิ่นมากขึ้น อาหารพื้นบ้านบางชนิดกำลังจะสูญหายไปและในเรื่องนี้ (จินนภา นราตล และคณะ, 2554)

การปลูกฝังและกระตุ้นจิตสำนึกของคนรุ่นต่อไป ให้รักและสืบทอดการผลิตอาหาร “เต้าคั่ว” นั้นผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน ทุกฝ่าย ทั้งครอบครัว หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ต้องมีความตระหนักและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยผ่านการจัดการด้วยวิธีต่างๆ เช่น มีนโยบายให้โรงเรียนบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับอาหาร “เต้าคั่ว” สอนนักเรียน สร้างตำนานอาหาร “เต้าคั่ว” ให้เป็นที่ประจักษ์แพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ เล่าเรื่องจิตวิญญาณ ความสุข ความรัก ความภาคภูมิใจในการรักษาเอกลักษณ์และการสืบทอดของอาหารท้องถิ่น ภายใต้เงื่อนไขการอยู่รอดของการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับ พิรมาลย์ บุญธรรม ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญและมีคุณค่าต่อวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อความอยู่รอดของสังคมในท้องถิ่นนั้น ๆ ภูมิปัญญาทำให้ชาติและชุมชนผ่านพ้นวิกฤติและดำรงความเป็นชาติหรือชุมชนไว้ เป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความดีงามที่จรรโลงชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล เป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพและเป็นรากฐานการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง (พิรมาลย์ บุญธรรม และคณะ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ประวัติและความเป็นมาของคนทำอาหาร “เต้าคั่ว” มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา ถือเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่า ดีงาม และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้วยการสั่งสมปรับปรุง ดัดแปลง และสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ทำให้ “เต้าคั่ว” เป็นอาหารพื้นฐานการประกอบอาชีพ และเป็นรากฐานการพัฒนาอาชีพที่คนสงขลาต้องตระหนัก หวงแหน ในการรักษามรดกภูมิปัญญาของตนไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลาและกระแสของยุคสมัยที่เปลี่ยนไป
2. การสืบทอดการทำอาหาร “เต้าคั่ว” จากรุ่นสู่รุ่น หรือจากรุ่นข้ามรุ่นและข้ามตระกูล ไม่เพียงเป็นการส่งต่อความรู้ ส่งต่อความรัก คุณค่าและจิตวิญญาณ หากยังส่งต่อมรดกภูมิปัญญาอาหาร “เต้าคั่ว” ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละครอบครัวให้คง
3. ในส่วนของข้อเสนอแนะ หน่วยงานการท่องเที่ยวและกีฬา และหน่วยงานของวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ ควรเร่งรัดในการขอให้ “เต้าคั่ว” ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาของชาติ นอกจากนั้นจังหวัดสงขลาควรให้ความสำคัญของอาหาร “เต้าคั่ว” โดยจัดให้เป็นหนึ่งในแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด เพื่อรักษาและสืบสานมรดกภูมิปัญญา ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กองโภชนาการกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2544). ตารางแสดงคุณค่าทางโภชนาการของอาหารไทย. นนทบุรี: โรงพิมพ์องค์การทหารผ่านศึก.
- กิตติพร ใจบุญ. (2559). มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- จินนภา นราตล และคณะ. (2554). อาหารพื้นบ้านจังหวัดสงขลา. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ฉลองรัฐ เณรมาลย์ชลมารค. (2548). เรื่องเล่า (Narrative) และศาสตร์แห่งการเล่าเรื่อง (Narratology). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- บุษกร เชี่ยวจินดาگانต์. (2561). เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา. ศิลปศาสตร์ปริทัศน์, 13(25), 112-120.
- บุษกร อุดรภิชาติ และคณะ. (2560). คุณภาพทางจุลชีววิทยาของเต้าคั่วที่จำหน่ายในอำเภอป่าพะยอมและอำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 27 ประจำปี 2560 และการประชุมวิชาการระดับชาติด้านบริหารธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ ครั้งที่ 3. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พริมาลย์ บุญธรรม และคณะ. (2561). การสังเคราะห์องค์ความรู้ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร, พระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- รุจิระ บุณนาค. (2556). มรดกทางวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2563 จาก <http://www.marutbunnag.com/article/417/>
- วงสวาท ปัทมาคม. (2539). อาหารไทย 4 ภาค. กรุงเทพมหานคร: นิตยสารหมอชาวบ้าน.
- สุกัญญา ไหมเครือแก้ว. (2560). ภูมิปัญญาวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นและความสัมพันธ์เชิงพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 9(4), 274-296.
- Guluzian, R. C. (2017). Making Inroads: China's New Silk Road Initiative. The Cato Journal, 37(1), 135-148.

การนำหลักโยนิโสมนสิการมาปรับใช้กับหลักการชั่งน้ำหนัก
พยานหลักฐานในคดีอาญา*
THE PRINCIPLE OF YONISOMANASIKÀRA APPLY TO WEIGHING OF
EVIDENCE IN CRIMINAL CASE

ธวัช พงษ์สุธางค์

Thawat Phongsuthang

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University, Thailand

E-mail: dhhaawat4804@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาในคัมภีร์พุทธศาสนา วิเคราะห์แนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน 2) ศึกษาค้นคว้าแนวความคิดและหลักกฎหมายที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาตามกฎหมายไทยปัจจุบัน และ 3) นำเสนอแนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการไปประยุกต์ใช้ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด หรือข้อแนะนำเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสารและตำราทางกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักโยนิโสมนสิการคือ กระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอน การรู้จักคิด หรือวิธีการแห่งปัญญา ได้แก่ 1.1) วิธีสืบสาวเหตุปัจจัย 1.2) วิธีแยกแยะส่วนประกอบ 1.3) วิธีสามัญลักษณ์ 1.4) วิธีอริยสัจหรือคิดแบบแก้ปัญหา 1.5) วิธีอรรถธรรมสัมพันธ์ 1.6) วิธีเห็นคุณค่าโทษและทางออก 1.7) วิธีรู้คุณค่าแท้คุณค่าเทียม 1.8) วิธีเร้าคุณธรรม 1.9) วิธีอยู่กับปัจจุบัน และ 1.10) วิธีวิภาษวาท 2) กฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ หลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานคดีอาญาเป็นการใช้ดุลพินิจการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเพื่อประเมินความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 เป็นปัญหากฎหมายที่มีการใช้ดุลพินิจไว้วางใจโดยไม่มีขอบเขต ให้ศาลใช้ดุลพินิจอิสระหรือกฎหมายบัญญัติไว้มอบความไว้วางใจให้บุคคลมากกว่าตัวบทกฎหมาย และ 3) นำหลักโยนิโสมนสิการประยุกต์ใช้โดยเพิ่มเติมกฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 227 ควรกำหนดหลักเกณฑ์ขั้นตอนการชั่งน้ำหนักชัดเจน มีการคัดแยกพยานหลักฐาน กำหนดประเภทค่าน้ำหนักพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือและพยานหลักฐานที่ไม่น่าเชื่อถือหรือพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือน้อย พยานหลักฐานที่มีความมั่นคงกับ

* Received 15 November 2020; Revised 19 December 2020; Accepted 20 December 2020

พยานหลักฐานที่ไม่มีความมั่นคง และพยานหลักฐานที่มีคุณค่าเชิงพิสูจน์กับพยานหลักฐานที่ไม่
มีคุณค่าเชิงพิสูจน์

คำสำคัญ: โยนิโสมนสิการ, การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน, ดุลพินิจอิสระ

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study in Buddhist Scriptures, analyze the main concepts of Yonisomanasikarn on weighing evidence, 2) study and research problem concepts and legal principles concerning weighing evidence in criminal cases under current Thai law, and 3) the main idea of Yonisomanasikarn is proposed to be apply to improve and amend laws, regulations, requirements or recommendations for the weighing of evidence in criminal cases more clearly. This research was a qualitative research use study of documents and legal texts. The research results found that: 1) Yonisomanasikarn principles is a cognitive process, knowing the idea or the method of wisdom include: 1.1) investigation method factor, 1.2) methods to distinguish components, 1.3) ordinary methods, 1.4) noble Truths or problem solving methods, 1.5) attitudes, 1.6) ways to see you Penalty and exit, 1.7) how to know the real value, 1.8) moral stimulation, 1.9) living in the present and 1.10) the method. 2) The relevant laws are: the principle of weighing evidence in criminal cases is the judgment of weighing evidence to assess the reliability of evidence. According to Section 227 of the Criminal Procedure Code, it is a law issue that has a wide range of discretion without boundaries. The court will exercise its independent discretion. Or the law provided to entrust more people than the law. And 3) apply the principles of Yonisomanasikarn by adding the Criminal Procedure Code Act 1934, Section 227 should clearly define the rules for weighing procedures. With the separation of evidence determine the type of weight, evidence that is reliable and evidence that is unreliable, or evidence that is of low credibility. Solid evidence versus unstable evidence And evidence of proven value versus evidence of no proven value.

Keywords: Yonisomanasikarn, Weighing Evidence, Independent Judgment

บทนำ

ในประเทศไทยเกิดอาชญากรรมขึ้นมากมายในแต่ละวัน ไม่ว่าจะเป็นส่วนของคดีอาญา หรือคดีแพ่ง การจะเอาตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมนั้นเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เมื่อคดีส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับหลากหลายสาขาวิชาในตัวเองจึงมีประเด็นข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องด้วยวิทยาศาสตร์หลากหลายสาขา ทำให้พยานหลักฐานที่ยกขึ้นอ้างในคดีมีความเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และวิทยาการแขนงต่าง ๆ อยู่เกือบตลอดเวลา ระบบกฎหมายจึงพยายามที่จะเชื่อมโยงการรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น จึงได้นำเอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพัฒนาใช้ในการพิสูจน์หลักฐานต่าง ๆ ให้ได้ผลที่ถูกต้องแท้จริงตามหลักการทางวิทยาศาสตร์เพื่อติดตามเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย โดยมีการนำพยานหลักฐานเข้ามาช่วยในการหาตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงซึ่งพยานหลักฐานที่ว่่านั้น ก็เป็นพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ (Sinloya. P., 2017) โดยที่ศาลสามารถชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานได้ด้วยตนเองและพิจารณาว่าพยานหลักฐานใดมีน้ำหนัก หนักแน่น มั่นคงให้รับฟังโดยปราศจากข้อสงสัยเพื่อลงโทษจำเลย เห็นได้ว่า ศาลนั้นมีพื้นฐานความรู้ความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน การเชื่อและยอมรับในพยานหลักฐานจึงไม่เหมือนกัน พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์นั้นเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์หรือวิจัย ดังนั้น หลักในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา จึงได้ระบุกฎหมายในการนำพยานหลักฐานเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานอย่างหนึ่งที่จะนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาหรือจะนำเข้าสู่ความรู้ของศาล โดยกำหนดวิธีการนำสืบไว้คือ หากคู่ความประสงค์จะอ้างหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้าสู่สำนวน เพื่อนำสืบข้อเท็จจริงให้น่าสืบโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้ทำการตรวจหรือได้ตรวจ วิเคราะห์ วิจัย หรือสังเกตเหตุการณ์หรือสิ่งของต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับในคดีนั้น ดังนั้น กล่าวได้ว่าพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คือ พยานความเห็นของผู้เชี่ยวชาญตามกฎหมาย อันมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรมยุคใหม่ที่มุ่งเน้นพิสูจน์การกระทำความผิดของคนร้ายโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาช่วย (Kitboon, A., 2015) เมื่อพิจารณาแล้วศาลจำเป็นต้องมีความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์และมีความเข้าใจการทำงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้มากที่สุด เพื่อที่จะสามารถใช้ดุลยพินิจในการวินิจฉัยพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้อย่างเป็นธรรม และผู้เชี่ยวชาญหรือนักนิติวิทยาศาสตร์ก็ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน โดยต้องทำการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานอย่างรอบคอบระมัดระวัง และปฏิบัติตามขั้นตอนให้ถูกต้อง ตั้งแต่การตรวจสถานที่เกิดเหตุ การเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน การส่งมอบวัตถุพยาน การตรวจพิสูจน์ จนกระทั่งการสรุปผล ทั้งนี้ เพราะเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและจำเป็นในกระบวนการยุติธรรม ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทุกฝ่ายจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจหลักการพิจารณาคดีตามพยานหลักฐานของศาลเพื่อที่ทุกขั้นตอนการปฏิบัติงานตั้งแต่การรวบรวมพยานหลักฐาน

การเก็บรักษา จนกระทั่งการนำพยานหลักฐานเข้าสู่การรับรู้ของศาลจะได้เป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว ยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 188 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล ซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปตาม กฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์” และวรรคสองบัญญัติว่า “ผู้พิพากษาและ ตุลาการย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายให้เป็นไป โดยรวดเร็ว เป็นธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง” ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นการ รับรองคุ้มครองอำนาจของศาลให้มีอิสระปราศจากการครอบงำและพิพากษาคดีโดยปราศจาก อคติ นับว่าศาลได้รับการยอมรับและการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) การพิจารณาพิพากษาคดีกฎหมายให้อำนาจ ผู้พิพากษาในการใช้ดุลพินิจอิสระในการพิพากษาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 227 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้ว่าพนักงานหลักฐานทั้ง ปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำ ความผิดนั้น” และวรรคสองบัญญัติว่า “เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความ ผิดหรือไม่ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย” ดังนั้น การชี้ว่าพนักงานหลักฐาน ทั้งปวงจึงเป็นอำนาจการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาโดยเฉพาะ ผลแห่งคำพิพากษาไม่ว่าจะมีค่า วินิจฉัยไปในทางใดย่อมมีผลกระทบต่อกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีที่จำเลยขอหรือฟื้นคดีอาญา ขึ้นใหม่ หากผู้พิพากษาวินิจฉัยคดีผิดพลาดย่อมทำให้รัฐต้องสูญเสียเงินจากงบประมาณแผ่นดิน จำนวนมากโดยที่ผู้พิพากษาไม่ต้องรับผิดชอบในผลการตัดสินใจของตนแต่อย่างใด คำพิพากษา ทุกระดับชั้นศาลย่อมมีความสำคัญเสมอ (พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา พุทธศักราช 2477, 2477) ดังนั้น ผู้พิพากษาซึ่งมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้ว่า พนักงานหลักฐานจึงต้องตระหนักและพิจารณาใคร่ครวญตรวจสอบพยานหลักฐานในคดี อย่างรอบคอบ ซึ่งตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 เป็น เครื่องมือสำคัญของผู้พิพากษาที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจใช้ดุลพินิจไว้อย่างกว้างขวาง โดยไม่ ปรากฏว่ามีกฎหมายวางกฎเกณฑ์ให้ผู้พิพากษาใช้เป็นแนวทางในการประเมินความน่าเชื่อถือ ของพยานหลักฐานแต่อย่างใด เมื่อให้อำนาจใช้ดุลพินิจไว้อย่างกว้างขวางแล้ว ผู้พิพากษาจึงใช้ อำนาจดุลพินิจตามประสบการณ์และเหตุผลของตน หากผู้พิพากษาใช้ดุลพินิจหยิบยก พยานหลักฐานที่มีคุณค่าความน่าเชื่อถือมาวินิจฉัยสนับสนุนเหตุผลของคำพิพากษา คำพิพากษานั้นย่อมมีความน่าเชื่อถือ แต่หากหยิบยกพยานหลักฐานที่ไม่มีคุณค่าความน่าเชื่อถือ หรือเป็นพยานหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือน้อยมาวินิจฉัยสนับสนุนเหตุผลคำพิพากษา คำพิพากษา นั้นย่อมผิดพลาดไม่ตรงกับข้อเท็จจริงและขาดความน่าเชื่อถือ ซึ่งผลแห่งคำพิพากษาที่ผิดพลาด ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงย่อมส่งผลกระทบก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่ความและก่อให้เกิดความ

เสียหายต่อรัฐ ส่งผลให้ประชาชนผู้มีอรรถคติหรือสังคมขาดความเชื่อถือและลดความศรัทธาในองค์กรศาลยุติธรรม

จากการศึกษากฎหมายลักษณะพยานไทยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเปรียบเทียบกับกฎหมายลักษณะพยานในคดีอาญาปัจจุบัน ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันหลายประการกล่าวคือ ตามกฎหมายไทยอดีตนั้นได้บัญญัติหลักเกณฑ์และกรอบวิธีการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาไว้ค่อนข้างชัดเจน แต่ตามกฎหมายปัจจุบันที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์หรือกรอบวิธีการใช้ดุลพินิจไว้แต่อย่างใด หากแต่เป็นการบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจที่อิสระในการวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานไว้กว้าง ๆ เท่านั้น อำนาจการใช้ดุลพินิจที่กว้างขวางนี้อาจทำให้ศาลใช้ดุลพินิจตามความคิดเห็นของตนไปคนละทิศคนละทาง ขาดหลักนิติทัศนะ หมายความว่า “วิธีคิดในเชิงระบบคิดในทางนิติศาสตร์ มีนิติวิธีและอิงหลักกฎหมาย หลักความเป็นธรรม และอยู่ในกรอบแห่งนิติธรรม ไม่ตีความหรือใช้กฎหมายตามอำเภอใจหรือตามผลประโยชน์ส่วนตนหรือส่วนที่ตนรับผิดชอบโดยไม่ได้คำนึงถึงความเป็นธรรมที่กฎหมายกำหนด มีจิตสำนึกการใช้กฎหมายที่ยึดมั่น ในคุณธรรมและจริยธรรม” (ณรงค์ ใจหาญ, 2562) ซึ่งกฎหมายลักษณะพยานของไทยในอดีตให้อำนาจผู้พิพากษาหรือผู้มีอำนาจตัดสินคดีมีอิสระใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทุกฝ่าย แต่ต้องกระทำโดยไตร่ตรองให้รอบคอบถี่ถ้วนตลอดจนสิ้นกระแสความเสียก่อนจึงจะตัดสินคดี (ภูมิรินทร์ บุตรอินทร์, 2562) และผลจากการใช้ดุลพินิจที่ขาดหลักการนี้จึงอาจส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อรัฐหรือประชาชนผู้มีอรรถคติทั้งในปัจจุบันและในอนาคตได้ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่จะต้องนำหลักธรรมมาปรับใช้ควบคู่กับหลักกฎหมายในการปกครองบ้านเมือง การนำหลักโยนิโสมนสิการมาเป็นหลักธรรมที่สำคัญในกระบวนการคิดตามแนวทางพระพุทธศาสนาซึ่งสามารถนำหลักการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการคิดต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสม (พระสมณิก จรโณ, 2561) ในการนำมาประยุกต์ใช้ซึ่งมีกรอบแนวทางวิธีการคิดวิเคราะห์เหตุผลและการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อเท็จจริงหลายประการ และเคยบัญญัติเนื้อหาไว้ในกฎหมายไทยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานมาก่อน เมื่อมีการแก้ไขปรับปรุงระบบกฎหมาย หลักการดังกล่าวจึงถูกยกเลิกไป

เมื่อพิจารณาเห็นได้ว่า หากนำหลักการดังกล่าวที่เคยบัญญัติไว้ในกฎหมายในอดีตมาประยุกต์ใช้กับหลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาในปัจจุบันก็จะทำให้การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานมีหลักเกณฑ์ที่ช่วยให้ผู้พิพากษาใช้เป็นแนวทางในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาได้ตรงกับข้อเท็จจริงหรือใกล้เคียงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธาในภาพรวมของศาลยุติธรรมในการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนหรือสังคมให้เป็นไปตามเป้าหมายของศาลยุติธรรมต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจโดยทำการศึกษาหลักโยนิโสมนสิการมาปรับใช้กับหลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา

เพื่อนำหลักโยนิโสมนสิการไปประยุกต์ใช้ ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาในคัมภีร์พุทธศาสนา วิเคราะห์แนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน
2. เพื่อศึกษาค้นคว้าแนวความคิดและหลักกฎหมายที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาตามกฎหมายไทยปัจจุบัน
3. เพื่อนำเสนอแนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการไปประยุกต์ใช้ ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำหลักโยนิโสมนสิการมาปรับใช้กับหลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาเป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร และตำราทางกฎหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต ได้แก่ ด้านเนื้อหาโดยทำการรวบรวม ค้นคว้า คำพิพากษา และคำวินิจฉัยของศาลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยรวบรวม คำพิพากษาและคำวินิจฉัยที่คดีถึงที่สุดแล้วจากระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้องและคำวินิจฉัยของศาลที่เกี่ยวข้อง
2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้วิจัยถอดบทเรียนและวิเคราะห์จากคำพิพากษาของศาลในคดีที่เกี่ยวข้องกับนิติวิทยาศาสตร์ซึ่งมีการตัดสินคดีถึงที่สุดแล้ว โดยจะนำมาวิเคราะห์อย่างเหมาะสม บนพื้นฐานของการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ และการพิจารณาคดีของศาล
3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาหลักธรรมโยนิโสมนสิการในคัมภีร์พุทธศาสนา ระยะที่ 2 ศึกษาปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา และระยะที่ 3 เสนอแนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการไปประยุกต์ใช้ ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ โดยการใช้ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) และเทคนิคการวิเคราะห์ถอดรหัสด้วยการลดทอนข้อมูลแบบตีความสร้างข้อสรุปจัดหมวดหมู่ และสรุปประเด็น

ผลการวิจัย

1. การศึกษาในคัมภีร์พุทธศาสนา วิเคราะห์แนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน พบว่า มีวิธีปฏิบัติ 10 วิธี ได้แก่

1.1 วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ พิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผล ให้รู้จักสภาวะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหาหาหนทางแก้ไข ด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา สืบค้นไล่ไปทางปลายหรือสืบย้อนมาทางต้น หากศาลค้นหาความจริงในแง่สืบสาวหาสาเหตุปัจจัยอันแท้จริงก็จะทราบผลว่าเพราะเหตุใดจึงเกิดการกระทำเช่นนั้นได้ การใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานมิใช่เพียงเพื่อวัตถุประสงค์ว่าเชื่อหรือไม่เชื่อพยานหลักฐานว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่เท่านั้น หากเชื่อพยานหลักฐานว่าจำเลยกระทำความผิดแล้วศาลตัดสินลงโทษตามตัวบทกฎหมายซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษเท่าใดก็ลงโทษตามกฎหมายนั้น เพียงเท่านั้นยังไม่เพียงพอที่จะถือว่าเป็นการให้ความยุติธรรมสุดสายทาง ศาลยังจะต้องค้นหาความจริงโดยการค้นหาสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของจำเลยแล้วจึงใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความผิดที่กระทำลงด้วยจึงจะถือว่าเป็นการใช้ดุลพินิจด้วยความยุติธรรมอย่างแท้จริง สามารถสืบสาวเหตุปัจจัยได้ 2 แบบ คือ วิธีคิดแบบปัจจัยสัมพันธ์และวิธีคิดแบบสอบสวน

1.2 วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ หรือเรียกว่า วิธีคิดแบบวิเคราะห์ เช่น โจทก์นำสืบว่าจำเลยทั้งสามคนร่วมกันลักทรัพย์ของผู้เสียหายหลายรายการ หากแยกแยะออกอาจจะทราบความจริงว่า จำเลยแต่ละคนเข้าไปลักทรัพย์ของผู้เสียหายคนละวันคนละเวลาและลักทรัพย์แต่ละรายการต่างกัน ข้อหาร่วมกันลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 335 กับข้อหาลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 มีอัตราโทษสูงต่ำไม่เท่ากัน

1.3 วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ คือ การมองอย่างรู้เท่าทันความเป็นอยู่เป็นไปของสิ่งทั้งหลายซึ่งจะต้องเป็นอย่างนั้น ๆ ตามธรรมดาของมันเอง นำเอารูปหรือสังขารมาพิจารณาตามหลักแห่งคติธรรมดาของไตรลักษณ์ ให้เห็นสภาวะที่เป็นของไม่เที่ยง ทำให้ทราบความจริงของธรรมชาติมนุษย์ เช่น เหตุเกิดประมาณ 10 ปี มาแล้ว ขณะเกิดเหตุพยานอายุ 60 ปี พยานมาเบิกความอายุ 70 ปี เนื่องจากเหตุการณ์ที่ผ่านมาเป็นเวลานาน ประกอบกับพยานอายุมากแล้วอาจหลงลืมหรือจำเหตุการณ์คลาดเคลื่อนไปบ้างเพราะความเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกายที่เสื่อมโทรม หากพยานเบิกความแตกต่างจากคำให้การชั้นสอบสวนบ้างเล็กน้อยก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาของหลักไตรลักษณ์ หากไม่ใช่สาระสำคัญก็มีน้ำหนักรับฟังได้ ดังนั้นหากข้อเท็จจริงเป็นไปตามสภาพของพยานดังกล่าวก็ถือว่าเป็นธรรมดาของพยาน ขอยกตัวอย่าง เช่น “คำพิพากษาที่ 143 พ.ศ. 2454 ผู้เป็นตุลาการจะจำใส่ไว้เสมอเมื่อจะพิเคราะห์เอาข้อเท็จจริงแห่งคดีนั้นแลคดีนี้โจทก์หาว่านายเซียนกับพวก ผูดคร่ำอำแดงเฒ่าไปเพื่อทำอนาจาร จำเลยแก้ว่าไม่ได้ผูดคร่ำ อำแดงเฒ่ารักใคร่ตามมาเอง เป็นใจความว่าหญิงสมควรรักใคร่ชายเป็นคู่สาวลักพากันไป ข้อต่อสู้ข้อนี้จำเลยจำต้องสืบให้สมจริงตลอดแต่ต้นจนที่สุดพอที่จะให้

เชื่อฟังได้ ไม่ใช่แต่สักว่าสืบ สักว่ามีคนมาเบิกความ วิ้ววประเด็นว่ารักใคร่กันก่อนหน้านี้ จำเลยมี
อำนาจเป็นผู้ชักสื่อเบิกความว่าจำเลยวานพยานให้ไปพูดกับอำแดงเฒ่าว่าจำเลยชอบใจ
อำแดงเฒ่าหัวเราะ แม่สื่อมีฝีปากแต่เท่านี้เห็นว่าไม่ใช่แม่สื่อจริง เป็นแต่แม่สื่อรับสมอ้าง เพราะ
วิชัยรับชักสื่อให้เขาควรจะต้องตีฝีปากดีกว่านี้ แล้วรู้ต้นลึกความในของคู่สาวกว่าที่ให้การมานี้
ถ้าว่าฉันที่คู่สาวคู่นี้ได้มีมาก่อนแล้วจริง เหตุไรนายเขียนจำเลยจะสืบไม่ได้ให้กระจางแจ้งชัด สืบ
แต่เดิน ๆ เท่านั้น จะว่าเป็นเพราะความละอายไม่อยากจะขยาดความลับของหญิงเพื่อจะรักษาสัตย์
รักษาชื่อหญิงซึ่งตนรักตนถนอมไม่เอาออกประจานกลางศาล ดังนี้ เห็นว่าเป็นธรรมะสูงเกินกับ
นายเขียนจะคิดถึง แท้ที่จริงนายเขียนสืบพยานแต่พอเป็นกิริยาตบตาท่านผู้พิพากษาศาลมณฑล
ศาลข้าหลวงพิเศษเท่านั้น ก็เห็นว่าเหลือพอประเด็นข้อต่อสู้ของนายเขียน จำเลยว่าหญิงสมัคร
รักใคร่นี่จึงต้องวินิจฉัยว่าสืบไม่สมเลย กลับเป็นกลอุบายแก้ความด้วยปลูกพยานเท็จทั้งสิ้น”
จะเห็นได้ว่า ตามคำวินิจฉัยดังกล่าว ศาลได้นำวิธีคิดแบบสามัญลักษณะ หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทัน
ธรรมตามวิเคราะหว่าปกติของการเป็นแม่สื่อแม่ชักจะต้องรู้ความในใจของชายหญิงที่มีใจให้แก่
กัน การที่จำเลยนำสืบแต่เพียงว่าหญิงรักใคร่ตามจำเลยมาเองก็เพื่อให้ศาลไม่ลงโทษหรือลดโทษ
อันเป็นข้ออ้างตามธรรมดาของจำเลย จำเลยสืบไม่ได้ตามที่อ้าง จึงทำให้การวินิจฉัยคดีได้ตรงกับ
ข้อเท็จจริงและลงโทษได้เหมาะสมกับความผิดของจำเลย

1.4 วิธีคิดแบบอริยสัจหรือคิดแบบแก้ปัญหา เรียกตามโวหารทางธรรมได้ว่า
วิธีแห่งความดับทุกข์ จัดเป็นวิธีคิดแบบหลักอย่างหนึ่ง เพราะสามารถขยายให้ครอบคลุมวิธีคิด
แบบอื่น ๆ ได้ทั้งหมด วิธีนี้เป็นวิธีแก้ปัญหาที่ต้นเหตุของปัญหา เมื่อแก้ที่ต้นเหตุแห่งปัญหาแล้ว
ผลที่เกิดขึ้นย่อมได้รับการแก้ไขด้วย วิธีคิดแบบอริยสัจหรือคิดแบบแก้ปัญหาล้ายกับหลัก
เจตนารมณ์การลงโทษผู้กระทำความผิด และหลักการคุมประพฤติแก้ไขพฤติกรรมของจำเลย

1.5 วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ คือ พิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง
หลักการกับความมุ่งหมาย เป็นความคิดที่มีความสำคัญมาก เมื่อจะลงมือทำการตามหลักการ
อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ได้ผลตรงตามความมุ่งหมายไม่กลายเป็นการกระทำที่เคลื่อนไหวคลาด
เคลื่อนลอย หรือมลาย การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์นี้ ผู้ปฏิบัติต้องปฏิบัติตามความมุ่งหมาย
เช่น นักกฎหมายต้องยึดหลักนิติธรรม (Rule of Law)

1.6 วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตามความ
เป็นจริง ซึ่งเน้นการยอมรับความจริงตามที่สิ่งนั้น ๆ เป็นอยู่ทุกแง่ทุกด้าน ทั้งด้านดีด้านเสีย และ
เป็นวิธีคิด ที่ต่อเนื่องกับการปฏิบัติ ก่อนจะแก้ปัญหาคงเข้าใจปัญหาให้ชัดและรู้ที่ไปให้ดีก่อน
หรือก่อนจะละสิ่งหนึ่งไปหาอีกสิ่งหนึ่ง ต้องรู้จักทั้งสองฝ่ายดีพอ เช่น จำเลยเป็นหญิงมีบุตรอายุ
ประมาณ 3 ขวบ แยกทางกับสามี หากจำคุกหญิงดังกล่าวอาจไม่มีผู้ดูแลบุตร หรือกรณีเด็กวัยรุ่น
ได้เสียกันจนตั้งครรภ์ แต่บิดามารดาฝ่ายหญิงต้องการให้ดำเนินคดีจนถึงที่สุด หากฝ่ายชาย
ต้องโทษจำคุก เด็กหญิงวัยรุ่นกับบุตรจะอยู่ในสังคมในสภาพใด สิ่งเหล่านี้แม้เห็นว่าเป็นการ
กระทำความผิดตามกฎหมาย แต่ผู้พิพากษาต้องหาทางออกที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา

1.7 วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้คุณค่าเทียม หมายถึง สิ่งที่มีประโยชน์น้อยหรือไม่มีประโยชน์หรืออาจเป็นโทษ ก่อนการพิจารณาชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ผู้พิพากษาที่มีหน้าที่ตัดสินคดีควรแยกจัดลำดับประเภทของพยานว่าเป็นพยานชั้นที่หนึ่ง พยานชั้นที่สอง ประจักษ์พยาน พยานแวดล้อม พยานบอกเล่า พยานที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือหรือไม่น่าเชื่อถือ พยานที่มีความมั่นคงหรือไม่มีความมั่นคง พยานที่มีคุณค่าแก่การรับฟังหรือไม่มีคุณค่าแก่การรับฟัง หรือวัตถุพยานที่ผ่านการตรวจพิสูจน์แล้ว เมื่อคัดแยกจัดลำดับประเภทพยานแล้วจะทำให้วินิจฉัยคดีได้ถูกต้อง ขอยกตัวอย่างคดีในสมัยไทยโบราณ เช่น ในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีเมื่อเมืองเชียงใหม่พระองค์หนึ่งเสด็จออกเป็นประธานพิจารณาคดี ณ ศาลหลวง เมื่อวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 10 ปีกาไก่ (ตรงกับวันที่ 31 พฤษภาคม จุลศักราช 745 หรือ ค.ศ. 1383 หรือ พ.ศ. 1926) มีคดีอาญาเรื่อง ลักทรัพย์ ข้อเท็จจริงได้ความว่า มีขุนนางหัวเมืองชื่อหมื่นตางกับหมื่นพุกคำเดินทางจากเมืองเชียงแสนจะไปเมืองเชียงใหม่ ระหว่างทางจึงนอนพักค้างแรมด้วยกัน คืนเกิดเหตุหมื่นตางลักเต้าปูนและไม้ควักปูนซึ่งทำด้วยทองคำของหมื่นพุกคำไปเป็นของตนโดยทุจริตหมื่นตางยังตัดสินว่า “มาด้วยกันนอนด้วยกันของหายจึงตัดสินให้หมื่นตางชดใช้ค่าเสียหาย” หลังจากนั้นหมื่นตางแยกส่วนเอาเต้าปูนไปให้ลูกน้องนำไปขายให้เมียนายช่างปากเถิน และเอาไม้ควักปูนแยกขายให้แก่หญิงคนหนึ่ง และแนะนำว่าให้เอาไปขายต่อให้กับเมียนายช่างปากเถินจะได้ราคา เพราะเต้าปูนกับไม้ควักปูนเข้ากันได้ หญิงคนดังกล่าวก็นำไปขายได้กำไร หมื่นตางทราบเรื่องจึงขอซื้อต่อจากเมียนายช่างปากเถินแล้วนำไปคืนให้แก่หมื่นพุกคำ หมื่นตางและหมื่นพุกคำจึงไปหาหมื่นตราอาย หมื่นตราอายตัดสินว่า “ได้ของกลางกับเมียนายช่างปากเถินเท่ากับเมีย เมียนายช่างปากเถินรู้เห็นเป็นใจกับคนร้ายจึงตัดสินให้ชดใช้ราคาเต้าปูนและเงินที่หมื่นตางใช้ให้แก่หมื่นพุกคำ” เมียนายช่างปากเถินขอผิดผ่อน ระหว่างนั้นเมียนายช่างปากเถินและนายช่างปากเถินจึงอุทธรณ์ต่อพระเจ้ากรุงธนบุรีว่า ตนเองไม่รู้เห็นเกี่ยวกับการลักทรัพย์ พระเจ้ากรุงธนบุรีไต่สวนจนสิ้นกระแสความแล้วตัดสินว่า “หมื่นตราอายตัดสินโดยไม่พิจารณาให้ถ่องแท้ เพียงฟังความหมื่นพุกคำแล้วถือว่าเมียนายช่างปากเถินผิดถือว่า เป็นความผิดร่วมกัน จึงให้หมื่นตางและหมื่นตราอายรับผิดชอบร่วมกัน ส่วนหมื่นพุกคำโลเลแต่ต้นไม่ควรได้ค่าปรับไหม” พระเจ้ากรุงธนบุรีตรัสแก่เสนามาตย์ทั้งหลายว่า “เรื่องการกล่าวโทษผู้อื่นนั้น หากว่าได้เห็นได้ยินว่าเขากล่าวหาว่าลักทรัพย์กันและจะลงโทษอย่าถือความเคียดแค้น อย่าริบติ อย่าริบว่าร้าย อย่าริบปรับไหมเสียก่อน เดียวไพร่ไทยจะฉิบหาย ควรทบทวนจนถ้วนถี่เสียก่อนแล้วจึงตัดสินความ พิจารณาแล้วเท่านั้นว่ามีโทษอย่างไร ก็ให้ปรับไหมตามควรแก่โทษเถิด ความอย่างนี้เขาเรียกว่า ต้นตนนัยเมื่อยังไม่ไต่สวนให้ถี่ ก็เหมือนตั้งด้ายหลายเส้นพาหลงไป แต่ถ้าได้ไต่สวนให้ชัดเจนแล้วก็เหมือนตั้งด้ายหลายเส้นมาสู่ผ้าผืนเดียว เปรียบเหมือนช่างทอและการทอผ้าที่ทุกนั่นเอง” จากการศึกษาบทบัญญัติกฎหมายไทยโบราณและตัวอย่างการพิพากษาคดีดังกล่าวแล้วจะเห็นได้ว่าหลักกฎหมายเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานบัญญัติไว้เป็นกรอบที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้พิพากษาศาลการยึดเป็นแนวทางการวินิจฉัยคดี

1.8 วิธีคิดแบบเจ้าคุณธรรม วิธีนี้เป็นหลักในการควบคุมจิตของตนไม่ให้ตกอยู่กับอคติ แม้ขณะสืบทอดผู้พิพากษาอาจไม่ค่อยพอใจกับคำพูดบางอย่างของพยานต้องระงับความโกรธ ครั้นเมื่อจะตัดสินคดีต้องตรวจดูคำพยานก็นึกถึงคำพูดที่พยานผู้นั้นกล่าวโต้ตอบบางอย่างที่ไม่บังควรก็ต้องรู้จักให้อภัยไม่นำมาเป็นอารมณ์ จะทำให้ความคิดฝ่ายอกุศลเข้าแทรกเกิดอคติได้ แม้บางครั้งจะทำให้ไม่พอใจบ้างก็ต้องหนักแน่นวางเฉย ถ้าคดีของบุคคลที่เราไม่พอใจในอารมณ์ควรชนะก็ต้องตัดสินให้ชนะไม่พึงระลึกรู้ถึงคำพูดหรืออาการที่ไม่น่าพอใจเป็นปัจจัยอันจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม หรือกรณีพยานโจทก์ 2 ปาก เห็นเหตุการณ์เดียวกัน แต่เบิกความแตกต่างกันในรายละเอียด แสดงให้เห็นว่าพยานมีพื้นฐานการรับรู้ การปรุงแต่ง การถ่ายทอดที่แตกต่างกัน แต่ไม่ได้หมายความว่าพยานทั้งสองปากหรือปากใดปากหนึ่งไม่เห็นเหตุการณ์ ความแตกต่างเช่นนี้จะหยิบยกขึ้นมาเป็นเหตุยกฟ้องหรือเป็นเหตุสงสัยทันทีก็อาจทำให้เสียความเป็นธรรมได้

1.9 วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน วิธีการพิจารณาด้วยปัญญาปัจจุบัน หมายถึง ขณะเดียวที่กำลังเกิดขึ้นเป็นอยู่ในปัจจุบัน หรืออยู่กับปัจจุบัน เช่น ขณะสืบทอดผู้พิพากษาต้องมีสติตั้งมั่นตั้งใจฟังคำพยานให้ชัดเจนแล้วจดบันทึกตามที่พยานเบิกความ หากไม่ใส่ใจในการฟังก็จะบันทึกไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ส่งผลให้การตรวจสำนวนตรวจคำเบิกความไม่ได้ข้อเท็จจริงครบถ้วนตามที่พยานเบิกความ ในขณะที่ตรวจสำนวนก่อนจะพิพากษาคดีต้องอยู่กับอารมณ์ปัจจุบัน เมื่อชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานแล้วเชื่อว่าจำเลยเป็นคนร้ายกระทำความผิดจริง แต่พยานหลักฐานของโจทก์ก็มีเหตุสงสัยตามสมควร จึงยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย และจำต้องปล่อยตัวจำเลยไปก็ต้องปล่อยตามเหตุแห่งกฎหมาย โดยไม่ต้องคำนึงว่าในอนาคตต่อไปจำเลยจะต้องไปก่อเหตุกระทำความผิดอีก หากจำเลยไปกระทำความผิดอีก เจ้าพนักงานตำรวจก็มีหน้าที่สืบสวนจับกุมจำเลยดำเนินคดีต่อไปได้อีก หากคำนึงถึงอนาคตโดยไม่คำนึงถึงหลักการพิสูจน์ตามกฎหมายแล้วจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมได้

1.10 วิธีคิดแบบวิภาษวาท วิธีคิดแบบวิภาษวาทเป็นวิธีการพูดแยกแยะพูดจำแนก พูดแจกแจง หรือการวิเคราะห์ การแสดงความจริงโดยแยกแยะออกให้เห็นทุกแง่ทุกด้าน ตรงข้ามกับคำว่า “อภังสวาท” หมายถึง การจับเอาแต่แง่ใดแง่หนึ่งด้านเดียว หรือบางแง่ขึ้นวินิจฉัยคลุมลงไปอย่างนั้นทั้งหมด หรือประเมินค่าบางส่วนเท่านั้นแล้วตัดสินลงไป ได้แก่ จำแนกด้านความจริง จำแนกโดยแยกส่วนประกอบ จำแนกโดยลำดับขณะ จำแนกโดยสัมพันธ์ เหตุแห่งปัจจัย การจำแนกโดยเงื่อนไข การจำแนกโดยทางเลือกหรือความเป็นไปได้อย่างอื่น และจำแนกโดยตอบปัญหาอย่างหนึ่ง

2. การศึกษาค้นคว้าแนวความคิดและหลักกฎหมายที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาตามกฎหมายไทยปัจจุบัน พบว่า ผู้พิพากษาเป็นบุคลากรในหน่วยงานของศาลยุติธรรมที่มีอำนาจอิสระในการพิจารณาพิพากษาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาหรือคดีประเภทอื่น ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติอำนาจอิสระของผู้พิพากษาได้รับการรับรอง

คุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 188 สำหรับคดีอาญาได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 มาตรา 227 ที่ให้ผู้พิพากษามีอำนาจใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานได้ทั้งปวง ดุลพินิจการซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานเป็นอำนาจของผู้พิพากษาโดยแท้ในการวิเคราะห์ประเมินผลพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอว่ามีน้ำหนักน่าเชื่อเป็นความจริงได้มากน้อยเพียงใด ดุลพินิจดังกล่าวต้องชอบด้วยเหตุผลภายใต้หลักนิติธรรม ขอยกตัวอย่างคดี “คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2206/2556 จากข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า ในวันเวลาและสถานที่เกิดเหตุตามฟ้อง มีผู้ขับรถจักรยานยนต์ชนรถจักรยานที่ นายเหลื้อ พ่อบำรุง ผู้ตาย ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตายและรถจักรยานได้รับความเสียหาย คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์ว่า จำเลยกระทำความผิดตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นหรือไม่ โจทก์มีนางทัศนีย์ หาญพยัคฆ์ มาเป็นพยานเบิกความว่า รถยนต์กระบะแล่นแซงรถจักรยานยนต์ที่พยานขับล้าเข้าไปชนกับรถจักรยานที่ผู้ตายขี่สวนมาแล้ว คนขับรถยนต์กระบะหยุดรถ พยานหันหน้ารถจักรยานยนต์เพื่อให้ไฟหน้ารถส่องไปบริเวณที่เกิดเหตุ พบว่ารถยนต์กระบะหมายเลขทะเบียน บค 56 สกลนคร และเห็นคนขับรถเป็นผู้ชายเปิดประตูรถลงมาไปดูผู้ตายพยานก็ขับรถจักรยานยนต์ออกไปกับมีนายทวีเลิศ ท่อนทอง มาเป็นพยานเบิกความว่ามีผู้มาเล่าให้ฟังว่ารถยนต์กระบะหมายเลขทะเบียน บค 56 สกลนคร ขับแซงรถจักรยานยนต์ไปชนรถจักรยานที่ผู้ตายขี่ วันรุ่งขึ้นนางทัศนีย์มาเล่าเหตุการณ์ให้พยานฟังและบอกว่าเห็นผู้ชายลงมาจากรถยนต์กระบะ จากการวิเคราะห์ดุลพินิจและความเห็นการซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาเห็นได้ว่า ผู้ใดขับรถยนต์กระบะหมายเลขทะเบียน บค 56 สกลนคร ชนกับรถจักรยานของผู้ตายในวันเวลาเกิดเหตุ ศาลชั้นต้นและศาลฎีกาเชื่อจำเลยเป็นผู้ขับรถเพราะผลการตรวจสอบทางทะเบียนมีชื่อจำเลยเป็นเจ้าของ และนายประพัฒน์ แสนเมืองโคตร ผู้ซื้อรถจากจำเลยและยืนยันว่าจำเลยเป็นผู้ใช้รถในช่วงวันเวลาเกิดเหตุจริงซึ่งจำเลยก็เบิกความรับข้อเท็จจริง ส่วนศาลอุทธรณ์ภาค 4 วินิจฉัยว่านางทัศนีย์เบิกความว่าเห็นผู้ชายเป็นผู้ขับรถ แต่จำเลยเป็นผู้หญิง ร่องรอยการเฉี่ยวชนรถยนต์กระบะเกิดทางซ้าย แผ่นป้ายทะเบียนรถยนต์กระบะไม่มีรอยบุบ พยานหลักฐานของโจทก์ยังมีเหตุอันควรสงสัย ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 227 วรรคสอง พิพากษากลับให้ยกฟ้อง แต่ให้ซึ่งจำเลยไว้ระหว่างฎีกา” ผู้วิจัยเห็นว่า หากนำหลักโยนิโสมนสิการแบบวิธีสามัญลักษณ์มาปรับใช้ก็จะทราบว่าพยานปากนางทัศนีย์ที่เคยให้การต่อพนักงานสอบสวนในเวลาไม่นานนับจากวันเวลาเกิดเหตุย่อมจะให้การตามเหตุการณ์ที่ตนประสบพบมา โดยยังไม่ได้คิดจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงถ้อยคำเหมือนในชั้นพิจารณา คำให้การชั้นสอบสวนย่อมมีน้ำหนักน่าเชื่อยิ่งกว่าคำเบิกความในชั้นพิจารณา ดังนั้น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ขับรถยนต์กระบะในชั้นพิจารณาจึงไม่ควรให้น้ำหนักพยานปากนี้ ดังนั้น จะเห็นว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 มาตรา 227 บัญญัติให้ศาลมีอำนาจในการในการใช้ดุลพินิจซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง

กฎหมายได้บัญญัติการใช้ดุลพินิจไว้อย่างกว้าง ๆ โดยปล่อยให้ศาลใช้ดุลพินิจอิสระ หรือเป็นการที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยมอบความไว้วางใจให้บุคคลมากกว่ามอบความไว้วางใจในตัวบทกฎหมาย ส่งผลให้ผู้พิพากษาแต่ละคนใช้ดุลพินิจวินิจฉัยคดีตามความรู้ ความสามารถ สามัญสำนึกและประสบการณ์ของตนแตกต่างกันไป หากดุลพินิจวินิจฉัยคดีแตกต่างกันเพราะการวิเคราะห์วินิจฉัยข้อเท็จจริงในพยานหลักฐานผิดพลาด จากผลคำวินิจฉัยที่แตกต่างกันทำให้คู่ความเกิดข้อสงสัยว่าคำวินิจฉัยใดเป็นคำวินิจฉัยที่ถูกต้อง คู่ความจึงจำเป็นต้องแสวงหาคำตอบที่แท้จริงโดยการใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกา ในระหว่างการพิจารณาคดีไม่ว่าจะอยู่ในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา คู่ความ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอาจได้รับความเสียหาย กล่าวคือด้านผู้เสียหายอาจยังไม่ได้รับการเยียวยาชดเชยค่าสินไหมทดแทนจนกว่าคดีจะถึงที่สุด ในด้านจำเลยอาจได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี นอกจากนั้นอาจส่งผลกระทบต่อบรรดาญาติพี่น้องของคู่ความทั้งสองฝ่ายอีกด้วย และผลของคำวินิจฉัยนั้นย่อมนำความเสียหายไปสู่บุคคลที่เกี่ยวข้องในวงกว้างได้

3. การเสนอแนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการไปประยุกต์ใช้ ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด หรือข้อแนะนำเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น พบว่า หลักโยนิโสมนสิการซึ่งเป็นหลักการคิดวิเคราะห์โดยแยกแยะ มีวิธีการและขั้นตอนการคิดอย่างมีเหตุผล หากนำไปประยุกต์โดยผสมผสานให้สอดคล้องกับหลักการของกฎหมายปัจจุบันแล้ว จะทำให้ผู้พิพากษาสมาสามารถนำเป็นแนวทางในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานได้ จึงจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 มาตรา 227 ซึ่งความอิสระของผู้พิพากษาในการทำคำพิพากษาคดีในประเทศไทยเป็นหลักสากลที่ได้รับรองจากหลักการพื้นฐานสหประชาชาติว่าด้วย “ความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการ” ทำให้ไม่เกิดการแทรกแซงไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือในการปฏิบัติยังไม่สอดคล้องกับ ประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ พ.ศ. 2552 ตามหมวดที่ 1 บัญญัติอุดมการณ์ของผู้พิพากษา ดังนั้น จากเหตุดังกล่าวประธานศาลฎีกามีอำนาจในการออกข้อกำหนดว่าด้วยหลักเกณฑ์ขั้นตอนการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา ข้อกำหนดประธานศาลฎีกา ควรกำหนดหลักเกณฑ์ขั้นตอนการชั่งน้ำหนักให้ชัดเจน โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการคัดแยกพยานหลักฐาน กำหนดประเภทค่าน้ำหนักพยานหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือและพยานหลักฐานที่ไม่มีความน่าเชื่อถือหรือพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือน้อย พยานหลักฐานที่มีความมั่นคงกับพยานหลักฐานที่ไม่มีความมั่นคง และพยานหลักฐานที่มีคุณค่าในเชิงพิสูจน์กับพยานหลักฐานที่ไม่มีคุณค่าในเชิงพิสูจน์ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้พิพากษาได้ใช้เป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาในคัมภีร์พุทธศาสนา วิเคราะห์แนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน เห็นได้ว่า หลักโยนิโสมนสิการกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นหลักการคิดวิเคราะห์อย่างถูกวิธี มีระเบียบขั้นตอนการคิดอย่างมีเหตุผล คิดตรงตามสภาวะและเหตุปัจจัย การคิดที่สืบค้นถึงต้นเค้า ไม่มองอย่างตื้นผิวเผินซึ่งตรงกับหลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานที่ศาลต้องวิเคราะห์ค้นหาให้พบความจริงว่าพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอต่อศาลในการพิจารณาคดีนั้น ความจริงเป็นอย่างไร มีน้ำหนักเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด แล้วจึงตัดสินคดีอย่างมีเหตุผล ซึ่งในอดีตกฎหมายไทยโบราณนับตั้งแต่สมัยสุโขทัย ล้านนา ล้านช้าง กรุงศรีอยุธยา กรุงรัตนโกสินทร์จนกระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ก็ยังคงนำแนวความคิดของหลักโยนิโสมนสิการมาเป็นแนวทางการพิจารณาพิพากษาคดีตลอดมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัส เตชะวิจิตรว่า หลักธรรมิกสังคมนิยมที่นำมาประยุกต์ใช้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตั้งแต่กระบวนการก่อนการพิจารณาคดี กระบวนการระหว่างการพิจารณาคดี และกระบวนการหลังการพิจารณาคดี การนำหลักธรรมิกสังคมนิยมมาใช้ในการดำเนินกระบวนการจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ถือประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก มิใช่ถือกฎหมายเป็นหลักเพราะการตีความตามตัวบทกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอาจกระทบต่อสังคม (จรัส เตชะวิจิตร, 2556) ซึ่งบางครั้งการบังคับใช้ที่ขาดหลักธรรมในการนำกฎหมายไปสู่การปฏิบัติอาจเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือใช้อำนาจโดยเห็นแก่ตัวเอง หรือพวกพ้องอย่างมีอคติ ดังนั้น การนำหลักธรรมิกสังคมนิยมที่นำมาประยุกต์ใช้ต้องเป็นไปเพื่อส่วนรวมอย่างยุติธรรม มีการควบคุมตนเองไม่ให้เกิดการละเมิดประโยชน์ของส่วนรวมและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการเคารพต่อสรรพสิ่งชีวิตและเมตตากรุณาต่อกัน รวมถึงการทำงานด้วยความวิริยะอุตสาหะในหน้าที่ของตนเพื่อค้นหา หรือสร้างความยุติธรรมให้แก่ประชาชน หรือสังคม

จากการศึกษาค้นคว้าแนวความคิดและหลักกฎหมายที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาตามกฎหมายไทยปัจจุบัน เห็นได้ว่า จากบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง จะเห็นได้ว่ากฎหมายให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจอิสระในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์หรือฝ่ายจำเลย เมื่อชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานแล้วศาลจะประเมินความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน สำหรับพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์ต้องรับฟังได้ถึงระดับมาตรฐานการพิสูจน์ปราศจากข้อสงสัยตามสมควร มิใช่เพียงแต่สงสัยในรายละเอียดปลีกย่อยเล็กน้อยเท่านั้นก็จะยกประโยชน์สงสัยให้แก่จำเลยนั้นไม่ได้ หากพยานหลักฐานฟังได้ว่ามีความผิดเกิดขึ้นและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งแตกต่างจากคดีทางแพ่ง โดยคู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริง คู่ความฝ่ายนั้นย่อมต้องมีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ตนกล่าวอ้าง เช่น ในตอนต้นของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย มาตรา 84/1 บัญญัติว่า คู่ความ

ฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตนให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ ข้อเท็จจริงนั้น อาจเกิดการผกผันในเรื่องภาระการพิสูจน์หรือการผลักภาระการพิสูจน์จาก คู่ความฝ่ายหนึ่งไปยังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ เช่น การกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใหม่ขึ้นมาในคดีของ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทำให้เกิดกลไกการสลับไปมาระหว่างโจทก์กับจำเลยในเรื่องภาระการ พิสูจน์ แล้วแต่ว่าคู่ความฝ่ายใดจะเป็นผู้กล่าวอ้างข้อเท็จจริงใหม่ขึ้นมา หรือข้อสันนิษฐานตาม ข้อเท็จจริง ข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้เห็นโดยเฉพาะของคู่ความ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ดังนั้น ภาระการพิสูจน์มีความหมายในเชิงบทบาทคือ การมีบทบาทหน้าที่ใน การนำพยานหลักฐานเข้าสืบพิสูจน์ เพื่อจะทำให้ผู้พิพากษาเชื่อในความมีอยู่จริงของข้อเท็จจริง ในคดี หรือเป็นเรื่องที่ว่าใครจะต้องเป็นผู้นำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ในคดี ดังนั้น ภาระการ พิสูจน์จึงเป็นเรื่องของคู่ความที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบพิสูจน์ ไม่ว่าจะเป็นคู่ความใน ระบบวิธีพิจารณาคดีระบบใด ทั้งระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา ระบบวิธีพิจารณาคดีจะเป็น ระบบไต่สวนหรือระบบกล่าวหา จึงไม่มีผลต่อภาระการพิสูจน์ของคู่ความ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของรัตติยา ทาทอง กล่าวว่า การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 227 บัญญัติว่า “ให้ศาลใช้ดุลพินิจชั่ง น้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริง และ จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย” จะเห็นได้ว่า การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานมาตรา 227 เป็นเรื่องดุลพินิจของศาล ไม่มีกฎหมายกำหนดเกณฑ์การชั่งน้ำหนักแต่อย่างใด แต่การใช้ ดุลพินิจดังกล่าวไม่ได้หมายความว่า เป็นดุลพินิจตามอำเภอใจปราศจากขอบเขตไม่เช่นนั้นแล้ว การกระทำของจำเลยอย่างเดียวกัน ผู้พิพากษาศาลหนึ่งอาจวินิจฉัยว่าเป็นความผิด และอีกศาล อาจวินิจฉัยว่าไม่เป็นความผิด การใช้ดุลพินิจจึงต้องเห็นชอบด้วยเหตุผลเบื้องต้นในการใช้ ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา และต้องอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 227 ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่ศาลมีอิสระที่จะใช้อำนาจตามบทบัญญัติ ดังกล่าวเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อใช้สำหรับประกอบดุลพินิจของศาล เพื่อการชั่ง น้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ ของบทบัญญัติมาตรา 227 ที่ต้องการคุ้มครองสิทธิของจำเลยไม่ให้ถูกลงโทษ เว้นแต่ศาลจะเชื่อ โดยปราศจากข้อสงสัยว่ามีการกระทำความผิดจริง จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ด้วยเหตุนี้ ควรมี การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 227 มาตรา 227/1 เพื่อกำกับหรือกำหนดการใช้ดุลพินิจของศาลให้มีความชัดเจนขึ้น (รัตติยา ทาทอง, 2555)

จากการเสนอแนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการไปประยุกต์ใช้ ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติม กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานใน คดีอาญาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เห็นได้ว่า หลักโยนิโสมนสิการเป็นหลักแห่งการพัฒนาด้านปัญญา

อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการคิด วิเคราะห์ วิจารณ์ ข้อมูลทั้งหลาย หรือการใช้ความคิดอย่างถูกวิธี เป็นการรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ตรงตามความเป็นจริง คิดหาเหตุผล สืบถึงต้นเค้า แยกแยะปัญหาหรือสิ่งนั้น ๆ ออกให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งปัจจัย หากนำไปประยุกต์โดยผสมผสานให้สอดคล้องกับกาลามสูตรเป็นการสนับสนุนความเชื่อให้เกิดประโยชน์คือ ก่อนที่จะเชื่อต้องพิจารณาด้วยสติและปัญญา มีความเชื่อประกอบด้วยเหตุมีผล ไม่ม่งมาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555) ดังนั้น หลักการดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานได้ เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยอย่างยุติธรรม จึงจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 227 ให้มีการกำหนดการใช้ดุลพินิจของศาลให้มีความชัดเจน ซึ่งมีปัญหาคลายคลึงกับงานวิจัยของพร้อมพรรณ ชลถาวรพงศ์ กล่าวว่า ปัญหาในการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นแรกมาตรา 226/1 เปิดโอกาสให้ศาลสามารถรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบได้ โดยการชั่งน้ำหนักระหว่างคุณค่าของพยานหลักฐานกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่ในมาตรา 226 มาตรา 84/4 วรรคท้าย และมาตรา 134/4 วรรคท้าย เป็นบทตัดพยานหลักฐานเด็ดขาด ไม่รับฟังพยานที่ได้มาเนื่องจากการฝ่าฝืนกระบวนการของกฎหมาย ซึ่งหลักการรับฟังดังกล่าวต่างจากหลักการรับฟังพยานหลักฐานลักษณะเดียวกันในกฎหมายต่างประเทศ ประเด็นที่สอง ปัจจัยที่ใช้ประกอบการใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบที่บัญญัติไว้ในมาตรา 226/1 วรรคท้าย ยังไม่ชัดเจน และไม่ครอบคลุมเพียงพอที่จะประกอบการใช้ดุลพินิจได้อย่างครบถ้วน (พร้อมพรรณ ชลถาวรพงศ์, 2560) จากการศึกษาวิจัยพบว่า การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบของประเทศไทยแตกต่างกับต่างประเทศในหลายประเด็น ประเทศมีบทตัดพยานหลักฐานโดยเด็ดขาด แต่ในต่างประเทศจะมีข้อยกเว้นเพื่อเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบเสมอ เพื่อเป็นการยืดหยุ่น ปรับใช้หลักกฎหมายให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี โดยข้อยกเว้นที่แต่ละประเทศยึดถือมีความแตกต่างกันตามแนวความคิดในการรับฟังพยานหลักฐานของประเทศนั้น ๆ และในบางประเทศยังมีการกำหนดปัจจัยประกอบการใช้ดุลพินิจอย่างละเอียด เพื่อเป็นแนวทางให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบอย่างรอบคอบ ดังนั้น เพื่อให้การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยสอดคล้องกับการรับฟังพยานหลักฐานตามหลักสากล และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญา จึงควรมีการแก้ไขปรับปรุงให้มีข้อยกเว้นในการรับฟังพยานหลักฐานในบทตัดพยานหลักฐานเด็ดขาด และควรเพิ่มปัจจัยประกอบการใช้ดุลพินิจในมาตรา 226/1 วรรคท้ายให้มีความชัดเจน และครบถ้วนยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบของประเทศไทยต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านการวิเคราะห์แนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน แนวคิดทางกฎหมายของประเทศไทยในอดีตมีพื้นฐานการบัญญัติกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายนับตั้งแต่สุโขทัย ล้านนา ล้านช้าง ออยุธยา และธนบุรี จนกระทั่งถึงยุคสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นก่อนการเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมาย ประเทศไทยยังคงยึดถือหลักธรรมในพุทธศาสนาเป็นแนวทางควบคุมไปกับการบัญญัติกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย เห็นได้ว่าหลักธรรมโยนิโสมนสิการเป็นหลักธรรมที่เคยบัญญัติสอดแทรกอยู่ในกฎหมายต่าง ๆ และใช้มาเป็นเวลานาน แต่หลังจากการปรับปรุงจัดระบบกฎหมายตามแนวคิดของต่างประเทศ หลักโยนิโสมนสิการก็ถูกยกเลิกไปโดยปริยาย ด้านแนวความคิดและหลักกฎหมายที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาตามกฎหมายไทยปัจจุบัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 227 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในข้อเท็จจริงที่คู่ความทั้งสองฝ่ายนำเสนอสืบทั้งปวง และกำหนดให้โจทก์มีภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลยถึงระดับมาตรฐานการพิสูจน์ปราศจากข้อสงสัย หากโจทก์พิสูจน์ไม่ถึงระดับดังกล่าวและมีความสงสัยตามสมควร ศาลต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย และด้านเสนอแนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการไปประยุกต์ใช้ ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด หรือข้อแนะนำเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น การนำหลักโยนิโสมนสิการเป็นหลักแห่งการพัฒนาด้านปัญญอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ วิจัย วิจารณ์ ข้อมูลทั้งหลาย หรือการใช้ความคิดอย่างถูกวิธี เป็นการรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ตรงตามความเป็นจริง คิดหาเหตุผล สืบถึงต้นเค้าแยกแยะปัญหาหรือสิ่งนั้น ๆ ออกให้เห็นตามสถานะและตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งปัจจัย หากนำไปประยุกต์โดยผสมผสานให้สอดคล้องกับกาลามสูตรเป็นการสนับสนุนความเชื่อให้เกิดประโยชน์คือ ก่อนที่จะเชื่อต้องพิจารณาด้วยสติและปัญญา มีความเชื่อประกอบด้วยเหตุมีผล ไม่ม่งมาย ดังนั้นหลักการดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานได้ โดยศาลต้องวิเคราะห์จากพยานหลักฐานทั้งปวง ต้องตรวจดูให้แน่ใจว่าพยานหลักฐานต่าง ๆ นั้นสมเหตุผลพอที่วิญญูชนจะลงความเห็นว่าเป็นจริงหรือไม่ มีเหตุผลเพียงพอหรือไม่ และความเชื่อนั้นต้องเกิดจากข้อเท็จจริงที่เลือกเฟ้นโดยสุชมรอบคอบประกอบด้วยเหตุผล โดยคำนึงถึงหลักวิชาจิตวิทยาพยาน วิทยาศาสตร์ และความก้าวหน้าทางวิชาการสมัยใหม่ประกอบขึ้นเป็นเหตุผล ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรศึกษาเกี่ยวกับคำพิพากษาคดีที่ผิดพลาดส่งผลกระทบต่อคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างไรบ้าง ค่าใช้จ่ายสำหรับคู่ความในการดำเนินคดีอาญานับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งคดีถึงที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- จรัส เตชะวิจิตร. (2556). กระบวนยุติธรรมในการพิจารณาคดีอาญาวิธีพุทธ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานยุติธรรม.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2562). การปฏิรูปการศึกษานิติศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2562 จาก <https://www.siamrath.co.th /n/3797>
- พร้อมพรรณ ชลถาวรพงศ์. (2560). การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธรรม.
- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2477. (2477). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 (7 มีนาคม 2477).
- พระสมนึก จรโณ. (2561). โยนิโสมนสิการ: หลักการคิดที่เหมาะสมกับคนไทยในยุค 4.0. ใน การสัมมนาวิชาการระดับชาติ มจร. ครั้งที่ 4. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภูมิรินทร์ บุตรอินทร์. (2562). การใช้เหตุผลทางนิติศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน พ.ศ. 2560).
- รัตติยา ทาทอง. (2555). หลักความเป็นอิสระในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน: วิเคราะห์การกำหนดมาตรฐานการชั่งน้ำหนักพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2477 มาตรา 227/1. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- Kitboon, A. (2015). Forensic Evidence on Social Justice. Bangkok: Ministry of Justice.
- Sinloyma. P. (2017). Solving Crime Problems with Forensic Science. Bangkok: Office of Justice Affairs.

รูปแบบการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ*

MITSUBISHI MOTORS MARKETING MANAGEMENT MODEL

นิพนธ์ ทาบุราน

Nipon Taburan

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: vivoza2946@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ 3) เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์จำหน่ายรถยนต์มิตซูบิชิ ได้จากตารางการกำหนดขนาดตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน 144 คน และลูกค้าผู้ซื้อรถยนต์มิตซูบิชิ ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ใช้สูตรการคำนวณของคอกแรน 400 คน ประเมินรูปแบบโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 17 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ ได้แก่ 2.1) การเพิ่มส่วนแบ่งตลาด ดังนี้ 2.1.1) การปรับภาพลักษณ์โชว์รูมและศูนย์บริการ 2.1.2) การเพิ่มจำนวนและขยายเครือข่าย 2.1.3) การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ 2.1.4) การพัฒนาคุณภาพของสินค้าหรือบริการ 2.1.5) การพัฒนาบุคลากร 2.2) การเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์การบริหาร ดังนี้ 2.2.1) เน้นความคุ้มค่าในการใช้งาน 2.2.2) การพัฒนาระบบแนะนำช่องจอดรถ 2.2.3) คุณภาพของการออกแบบ 2.3) ผลกระทบที่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ผู้บริโภค ดังนี้ 2.3.1) การเพิ่มจำนวนรุ่นของรถยนต์ 2.3.2) การนำเสนอเทคโนโลยีที่ล้ำหน้า 2.3.3) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม 3) การประเมินรูปแบบด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการ, การตลาด, การเพิ่มผลประกอบการ, รถยนต์มิตซูบิชิ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) to study the condition of marketing management to increase the performance of Mitsubishi vehicles. 2) to develop a marketing management model in order to increase the performance of Mitsubishi vehicles. 3) to assess the feasibility and usefulness of a marketing management model to increase Mitsubishi vehicle turnover. The sample group was Mitsubishi dealerships executives. Obtained from the sample sizing tables for 144 people Crazy and Morgan. and Mitsubishi car buyers Which does not know the exact population method by using the W.G.Cochran formula for the sample of 400 people, the pattern was assessed by a group of 17 experts. Questionnaire Tool the statistics used for data analysis were frequency distribution, percentage, mean and standard deviation. The results of the research were as follows: 1) The condition of marketing management to increase the performance of Mitsubishi vehicles. The overall picture is at a high level. 2) Marketing management models to increase Mitsubishi vehicle performance, namely: 2.1) Increase Market Share as follows: 2.1.1) Visualization of showrooms and service centers 2.1.2) Increase in number and expansion of networks 2.1.3) Customer relationship management 2.1.4) Quality improvement of products or services 2.1.5) Human resource development 2.2) Change in management strategy as follows: 2.2.1) Emphasize the cost-effective use 2.2.2) Development of a parking guide system 2.2.3) Design quality 2.3 Products that take into account the benefits that consumers as follows: 2.3.1) Increasing number of car models 2.3.2) Presenting advanced technology 2.3.3) Social responsibility participation and environment 3) feasibility model assessment Usefulness The overall picture is at a high level.

Keywords: Management Model, Marketing, Earnings Increase, Mitsubishi Motors

บทนำ

นักบริหารและนักการตลาดคงจะคุ้นเคยกันดีกับการติดตามพฤติกรรมของผู้บริโภค (Consumer Behavior) ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้จากผลสำรวจที่เกิดจากความร่วมมือระหว่าง Google และ Kantar เกี่ยวกับการซื้อรถยนต์ในประเทศไทยช่วงเดือน มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. 2562 พบว่า ยี่ห้อรถยนต์มีผลต่อการเลือกซื้อค่อนข้างมาก รุ่นไหนที่เป็นที่นิยมมีชื่อเสียงมักจะได้รับความสนใจและมีโอกาสขายได้มากกว่าหรือผู้บริโภคเคยใช้ยี่ห้อไหนแล้วรู้สึกพอใจก็จะใช้ยี่ห้อเดิม เรียกว่าความภักดี ปัจจุบันผู้บริโภคไม่ยึดติดยี่ห้อ

เดิม เพราะผู้บริโภคมีทางเลือกที่มากขึ้น (อุกฤษฏ์ ตั้งสืบทูล, 2562) ความไม่ภักดีต่อยี่ห้อกำลังเป็นบรรทัดฐานใหม่ จากการศึกษาของนิลเส้นในการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคโดยผู้ใช้อินเทอร์เน็ตกว่า 3 หมื่นคน ในภูมิภาคต่าง ๆ จาก 64 ประเทศทั่วโลก เผยถึงระดับของความไม่จงรักภักดีต่อยี่ห้อที่เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ โดยพบว่ามียี่ห้อเพียง 8% ของผู้บริโภคทั่วโลกเท่านั้นที่เชื่อว่าตัวเองเป็นผู้ที่ภักดีต่อยี่ห้อ หากพูดถึงแบรนด์โปรดของพวกเขา (Brandbuffet, 2563) เพื่อหาคำตอบว่า “รถยนต์มิตซูบิชิจะเติบโตอย่างมั่นคงจะยกระดับการให้บริการทั้งก่อนและหลังการขายได้หรือไม่” จึงเป็นเรื่องที่ท้าทายและมีความน่าสนใจยิ่ง และทั้งนี้เห็นว่าผู้บริหารในองค์กรธุรกิจจะต้องมีความสามารถในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

บริษัทมิตซูบิชิ มอเตอร์ส คอร์ปอเรชันในญี่ปุ่นหรือเรียกสั้น ๆ ว่า “เอ็ม เอ็ม ซี” เป็นบริษัทข้ามชาติที่มีการลงทุนขนาดใหญ่ในภูมิภาคอาเซียน ได้แก่ มาเลเซียซึ่งมีโรงงานทำตัวถังรถยนต์อยู่บ้างที่ทำงานร่วมกับโปรตอน ฟิลิปปินส์ทำโรงงานผลิตเกียร์อัตโนมัติ และอินโดนีเซียที่ผลิตระบบส่งกำลัง เช่น เพล่า ชิ้นส่วนบางอย่างที่เอ็ม เอ็ม ซี สิทธิผลทำร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน ถ้าหากเป็นที่ยอมรับคุณภาพบริษัทก็สามารถถือได้ว่าเป็น LOCAL CONTENT ที่ทำเพื่อส่งออกและต้นทุน ปัจจุบันได้เริ่มมีการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ที่ใช้แรงงานน้อยลง เช่น หุ่นยนต์เข้ามาช่วยในบางขั้นตอนการประกอบรถยนต์บ้างแล้ว สำหรับประเทศไทย มิตซูบิชิ มอเตอร์ส คอร์ปอเรชันได้ร่วมลงทุน (JOINT VENTURE) กับกลุ่มคนไทยตระกูลลือสสรณกุล ภายใต้ชื่อว่า “บริษัท เอ็ม เอ็ม ซี สิทธิผล” (สุปราณี คงนิรันดรสสุข, 2563) และบริษัทฯ ได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในผู้นำด้านการผลิตรถยนต์ของประเทศ (มิตซูบิชิ มอเตอร์ส, 2563) จากการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา รถยนต์มิตซูบิชิมีกระแสตอบรับที่ดีอย่างต่อเนื่องและขณะนี้ก็มีเครือข่ายผู้จำหน่ายจำนวน 229 แห่ง ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ และยังได้เปิดตัวไลฟ์สไตล์โชว์รูมแนวคิดใหม่เพื่อมอบความพึงพอใจและประสบการณ์เหนือระดับให้แก่ลูกค้าเป้าหมาย พร้อมเสริมสร้างความแข็งแกร่งในด้านบริการหลังการขายที่มีลูกค้าเป็นศูนย์กลางภายใต้สโลแกน “เราดูแล คุณแค่ขับ” อย่างไรก็ตามโลกของการแข่งขันที่นักธุรกิจทั้งหลายหยุดนิ่งไม่ได้ ต้องพัฒนาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้ทันตามกระแสตลอดเวลาเพื่อให้เข้ากับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ดังนั้นส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mix) จึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่นำมาใช้ได้เสมอในโลกแห่งธุรกิจ โดยเฉพาะส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mix) ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์ (Product) คือ สินค้าบริการที่ธุรกิจสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการหรือที่จะส่งมอบให้แก่ลูกค้าหรือผู้บริโภค ต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมและชัดเจน ว่ากลุ่มลูกค้าเป้าหมายเขาต้องการอะไรบ้างให้ใส่ใจในรายละเอียดนั้น 2) ราคา (Price) คือ ราคาหรือสิ่งที่ลูกค้าต้องจ่าย ดังนั้นการตั้งราคาจึงต้องให้เหมาะสม 3) สถานที่ (Place) คือ ช่องทางที่ลูกค้าจะสามารถเข้าถึงสินค้าและบริการของเราได้ เช่น ช่องทางการจัดจำหน่าย การให้บริการ รวมถึงทำเลในการจัดจำหน่าย ควรจะต้องมีความสะดวกปลอดภัย มีประสิทธิภาพ และเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว 4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) คือ

การสื่อสารการตลาดเพื่อให้ธุรกิจสามารถสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมาย และนำไปสู่การโน้มน้าวให้กลุ่มเป้าหมายตัดสินใจซื้อ นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการตลาด เนื่องจาก 4 หลักในการตลาดนั้นอาจไม่สามารถทำในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ หากต้องการความสำเร็จควรที่จะมีการนำมาใช้ร่วมกันในหลาย ๆ ด้าน จึงเกิดแนวคิดในเรื่องของส่วนผสมทางการตลาด โดยเป็นการวางแผนนำเอาทั้ง 4 ส่วนมาใช้ร่วมกันอย่างเหมาะสมและให้เกิดความลงตัวมากที่สุด (เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, 2563) สอดคล้องกับอัจฉิมา เศรษฐบุตร และสายสวรรค์ วัฒนพานิช ที่เห็นว่า 4P หรือ ส่วนผสมทางการตลาดเป็นทฤษฎีหนึ่งที่ใช้ในการวางแผนการตลาดและเห็นการจัดการตลาดเป็นการนำกระบวนการบริหาร 3 ขั้นตอนมาใช้ในการตลาด และขั้นตอนในการบริหารจัดการการตลาดก็จะใช้หลักเกณฑ์เดียวกับขั้นตอนในการบริหารทั่วไป เช่น การวางแผนการตลาด การปฏิบัติการทางการตลาด และการประเมินผล ตลอดจนการดำเนินกิจการทุกอย่างเพื่อสนองความต้องการให้แก่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคพอใจ ทั้งในเรื่องราคาและบริการ (อัจฉิมา เศรษฐบุตร และสายสวรรค์ วัฒนพานิช, 2547) อีกทั้งปริยาพร จิระไพฑูรย์ ยังเห็นว่าการกำหนดรูปแบบและกิจกรรมด้านส่งเสริมการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการนั้นประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการขาย (ปริยาพร จิระไพฑูรย์, 2557) จากภาพรวมที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่าทำอะไรที่เราจะเข้าใจจิตใจหรือวิถีคิดของลูกค้าหรือกลุ่มเป้าหมายของเรานั้นเอง ซึ่งการเข้าใจที่มากขึ้นของกลุ่มเป้าหมายหรือลูกค้านี้ทำให้นักการตลาดนั้นสามารถสร้างสรรค์การตลาดที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายได้หรือนำเสนอสิ่งที่กลุ่มเป้าหมายต้องการได้ตรงมากขึ้นนั่นเอง ดังนั้นจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ เพื่อให้ได้โมเดลที่เหมาะสม และช่วยให้รถยนต์มิตซูบิชิ มีความสามารถบริหารการตลาดในการเพิ่มผลประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากขึ้นส่งผลให้รถยนต์มิตซูบิชิ มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการและแข่งขันด้านการตลาดได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ
3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย ครั้งนี้ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) นำเสนอวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ
ดังนี้

1. ศักยภาพการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์ตัวแทนจำหน่ายรถยนต์มิตซูบิชิทั่วประเทศ ทั้งหมด 229 แห่ง ได้มาจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับสลากจากรายชื่อ 229 คน ให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ลูกค้าผู้ซื้อรถยนต์มิตซูบิชิทั่วประเทศ ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยใช้สูตรการคำนวณของ W. G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นตัวแทนของประชากรที่เป็นลูกค้าผู้ซื้อรถยนต์มิตซูบิชิทั่วประเทศที่ควรใช้ในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 385 ตัวอย่าง และเพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการตอบแบบสอบถามอย่างไม่สมบูรณ์ จึงได้ทำการสำรวจแบบสอบถามเพิ่มอีก 15 ตัวอย่าง รวมแบบสอบถามทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Sampling) โดยแบ่งชั้นตามภูมิภาคและแบ่งชั้นตามจังหวัดที่จับฉลากได้ จากนั้นจึงนำไปทำการสุ่มอย่างง่าย เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามที่ต้องการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 แบ่งชั้นตามภูมิภาค จำนวน 6 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ 9 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 21 จังหวัด ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร มี 21 จังหวัด (กรุงเทพมหานครเป็นเขตปกครองพิเศษของประเทศไทย มิได้มีสถานะเป็นจังหวัด) ภาคตะวันออก 7 จังหวัด ภาคตะวันตก 5 จังหวัด และภาคใต้ 14 จังหวัด (นฤมล บุญแต่ง, 2563)

ขั้นที่ 2 แบ่งชั้นตามภูมิภาคแล้วจับฉลากภูมิภาคละ 5 จังหวัด ๆ ละ 13 คน ยกเว้นกรุงเทพมหานคร มีผู้ซื้อรถยนต์เป็นจำนวนมากจึงใช้กลุ่มตัวอย่างเพิ่มรวมเป็น 23 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ลูกค้าผู้ซื้อรถยนต์มิตซูบิชิทั่วประเทศ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแบ่งชั้นตามภูมิภาค และแบ่งชั้นตามจังหวัด ดังนี้

ภาค	กลุ่มลูกค้าผู้ซื้อรถยนต์มิตซูบิชิทั่วประเทศ 5 จังหวัด (จับฉลาก)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
ภาคเหนือ	1. จังหวัดพะเยา 2. จังหวัดแพร่ 3. จังหวัดแม่ฮ่องสอน 4. จังหวัดลำปาง 5. จังหวัดอุตรดิตถ์	65
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1. จังหวัดชัยภูมิ 2. จังหวัดนครพนม 3. จังหวัดบุรีรัมย์ 4. จังหวัดร้อยเอ็ด 5. จังหวัดอุบลราชธานี	65
ภาคกลาง และ กรุงเทพมหานคร*	1. กรุงเทพมหานคร 2. จังหวัดกำแพงเพชร 3. จังหวัดนครสวรรค์ 4. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 5. จังหวัดสุพรรณบุรี	75

ภาค	กลุ่มลูกค้าผู้ซื้อรถยนต์มิตซูบิชิทั่วประเทศ 5 จังหวัด (จับฉลาก)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
ภาคตะวันออก	1. จังหวัดฉะเชิงเทรา 2. จังหวัดชลบุรี 3. จังหวัดตราด 4. จังหวัดปราจีนบุรี 5. จังหวัดระยอง	65
ภาคตะวันตก	1. จังหวัดกาญจนบุรี 2. จังหวัดตาก 3. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 4. จังหวัดเพชรบุรี 5. จังหวัดราชบุรี	65
ภาคใต้	1. จังหวัดชุมพร 2. จังหวัดตรัง 3. จังหวัดปัตตานี 4. จังหวัดภูเก็ต 5. จังหวัดสงขลา	65
รวม		400

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างแบ่งชั้นตามภูมิภาค และแบ่งชั้นตามจังหวัดที่จับฉลากได้ 5 จังหวัดละ 13 คน ยกเว้นกรุงเทพมหานคร มีผู้ซื้อรถยนต์เป็นจำนวนมากจึงใช้กลุ่มตัวอย่างเพิ่ม 23 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือ โดยใช้แบบสอบถาม แบ่งข้อคำถามออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อสอบถามลูกค้าผู้ซื้อรถยนต์มิตซูบิชิทั่วประเทศ

2. ออกแบบเครื่องมือเป็นแบบสอบถามฉบับที่ 2 สำหรับผู้บริหารศูนย์ตัวแทนจำหน่ายรถยนต์มิตซูบิชิ ทั่วประเทศ มี 1 ตอน ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ ดังนี้ 2.1) รถมิตซูบิชิมีวิธีการเพิ่มส่วนแบ่งตลาด และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเพิ่มส่วนแบ่งตลาดมีอะไรบ้าง? 2.2) รถมิตซูบิชิมีแนวทางการพัฒนาและการปรับตัวให้ต่อการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง ควรมุ่งเน้นไปที่เรื่องใด และมีวิธีการใดบ้าง? 2.3) รถมิตซูบิชิมีแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และผลประโยชน์อื่นที่ผู้บริโภคได้รับควรมุ่งเน้นไปที่เรื่องใด และมีวิธีการใดบ้าง?

3. การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดำเนินการ ดังนี้ 3.1) ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวในการสร้างแบบสอบถาม และ 3.2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารในข้อ 3.1 มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

4. นำร่างแบบสอบถามสภาพการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับ

จุดประสงค์ตามสูตรของลอว์ซี (Lawshe, C. H., 1975) ปรากฏว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.8 - 1 แสดงว่าข้อคำถามมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ได้

5. หาคุณภาพด้านความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำไปทดลองใช้กับประชากร จำนวน 40 คน ตอบแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามในส่วนที่เป็นคำถามแบบมาตราประเมิณค่ามาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, Lee Joseph, 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .902

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านกระบวนการดังกล่าวไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งหนังสือถึงกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการจัดส่งไปและส่งกลับคืนทางไปรษณีย์ และนำแบบสอบถามไปจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มีจำนวน 544 ชุด คิดเป็น 100% จึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิติซูบิชิ ใช้การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อเสนอแนะใช้การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิติซูบิชิ

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. แนวทางการพัฒนา เพื่อนำมาร่างกับผู้เชี่ยวชาญ รวม 17 คน เป็นผู้ตอบโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ 1) อาจารย์ระดับอุดมศึกษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการ การตลาด การเพิ่มผลประกอบการ 10 คน 2) นักธุรกิจที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการ การตลาด การเพิ่มผลประกอบการ 7 คน และมีวิธีการยกร่าง ดังนี้ 1) ร่างจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการวิจัยเชิงสำรวจสภาพการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิติซูบิชิ และข้อเสนอแนะเพื่อการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการ 2) การสร้างและพัฒนา ดังนี้ นำร่างองค์ประกอบของรูปแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ รวม 17 คน เป็นผู้พิจารณา 3) ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญนำมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบฯ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ 1) ร่างแบบสอบถามฉบับที่ 3 ความคิดเห็นที่มีต่อองค์ประกอบของรูปแบบฯ 2) ประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบรายละเอียดของแบบสอบถาม มีดังนี้ กำหนดระดับความคิดเห็น ได้แก่ เห็นด้วย เท่ากับ 1

คะแนน/ไม่เห็นด้วย เท่ากับ 0 คะแนน และกรณีเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นประกอบ ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ

องค์ประกอบที่	กำหนดระดับ ความคิดเห็น		กรณีเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นประกอบ
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
1 การเพิ่มส่วนแบ่งตลาด			
2 การปรับตัวให้ทันช่วงที่เพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนไป			
3 การเสนอผลิตภัณฑ์ที่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับ			

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือในการเก็บข้อมูลถึงผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง
2. ส่งหนังสือถึงผู้เชี่ยวชาญแบบสอบถาม โดยทำการจัดส่งและรับกลับด้วยตนเอง
3. นำแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ
4. สรุปข้อคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบของรูปแบบฯ เพื่อใช้ประเมินในขั้นตอนที่ 3 ต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ โดยผู้ใช้

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์ตัวแทนจำหน่ายรถยนต์มิตซูบิชิทั่วประเทศ ทั้งหมด 229 แห่ง ได้มาจากตารางของเครจซี่และมอร์แกนที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับสลากจากรายชื่อ 229 คน ให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 144 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ออกแบบเครื่องมือเป็นแบบสอบถามฉบับที่ 4 เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบฯ เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert Scale) โดยการประยุกต์ใช้การประเมินตามแนวคิดของอีสนอร์ (Eisner, E., 1976)

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ยกร่างแบบสอบถามและนำไปหาคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามสูตรของลอว์ซี (Lawshe, C. H., 1975) ปรากฏว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.8 - 1.00 แสดงว่าสามารถนำไปใช้ได้ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับประชากร จำนวน 40 คน แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, Lee Joseph, 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .914

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านกระบวนการดังกล่าวไปใช้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ผู้วิจัยส่งหนังสือถึงกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการจัดส่งไปและส่งกลับคืนทางไปรษณีย์ และนำแบบสอบถามไปจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ ตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามที่ส่งไป พบว่ามีความสมบูรณ์จำนวน 144 ชุด คิดเป็น 100% แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย

ตารางที่ 3 แสดงสรุปประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล
ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ	สอบถามปลายปิด/ สอบถามปลายเปิด	1. ลูกค้าผู้ซื้อรถยนต์มิตซูบิชิทั่วประเทศ 2. ผู้บริหารศูนย์ตัวแทนจำหน่ายรถยนต์มิตซูบิชิทั่วประเทศ	แบบสอบถาม การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ขั้นตอนที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ	1) รวบรวมจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการวิจัยเชิงสำรวจ และข้อเสนอแนะ 2) การสร้างและพัฒนาองค์ประกอบของ	ผู้เชี่ยวชาญ รวม 17 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ 1) อาจารย์ระดับอุดมศึกษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการ การตลาด การเพิ่มผลประกอบการ 10 คน 2) นักธุรกิจที่มีความรู้	แบบสอบถาม การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ

รูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญ	ความเชี่ยวชาญด้านการ		
เป็นผู้พิจารณา	จัดการ การตลาด การเพิ่ม		
3) สรุปผลการพิจารณา	ผลประกอบการ 7 คน		
จากผู้เชี่ยวชาญ			
ขั้นตอนที่ 3 เพื่อประเมิน	สอบถามด้วยแบบ	ผู้บริหารศูนย์ตัวแทน	แบบสอบถาม การแจก
ความเป็นไปได้และความ	ประเมิน	จำหน่ายรมิตซูบิชิทั่ว	แจ้งความถี่ ค่าร้อยละ
เป็นประโยชน์ของ		ประเทศ	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน
รูปแบบฯ			มาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ โดยภาพรวมระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ดังนี้

ตารางที่ 4 สภาพการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ

สภาพการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการ รถยนต์มิตซูบิชิ	ระดับความคิดเห็น (n = 544)			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.18	.93	มาก	1
2. ด้านราคา	4.11	.87	มาก	4
3. ด้านช่องทางการจำหน่าย	4.13	.86	มาก	3
4. ด้านการส่งเสริมการขาย	4.14	.89	มาก	2
รวม	4.14	.88	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า สภาพการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ โดยภาพรวมระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.18$) ด้านการส่งเสริมการขาย ($\bar{X} = 4.14$) ด้านช่องทางการจำหน่าย ($\bar{X} = 4.13$) และด้านราคา ($\bar{X} = 4.11$) ตามลำดับ

2. รูปแบบฯ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

2.1 การเพิ่มส่วนแบ่งตลาด ประกอบด้วย 1) การปรับภาพลักษณ์โชว์รูมและศูนย์บริการทั่วประเทศให้เป็นไปตามมาตรฐานระดับโลก ด้วยอัตลักษณ์ใหม่เพื่อส่งมอบประสบการณ์เหนือระดับให้แก่ผู้บริโภคในทุกช่องทาง 2) การขยายเครือข่ายผู้จำหน่ายทั่วประเทศ 3) การให้ความสำคัญกับลูกค้า 4) การปรับปรุงพัฒนาเครือข่ายผู้จำหน่าย และ 5) การพัฒนาบุคลากร

2.2 การปรับตัวให้ทันท่วงทีเพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลง ได้แก่

1) ความคาดหวังให้รถยนต์เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับสไตล์การใช้ชีวิต ที่อยู่

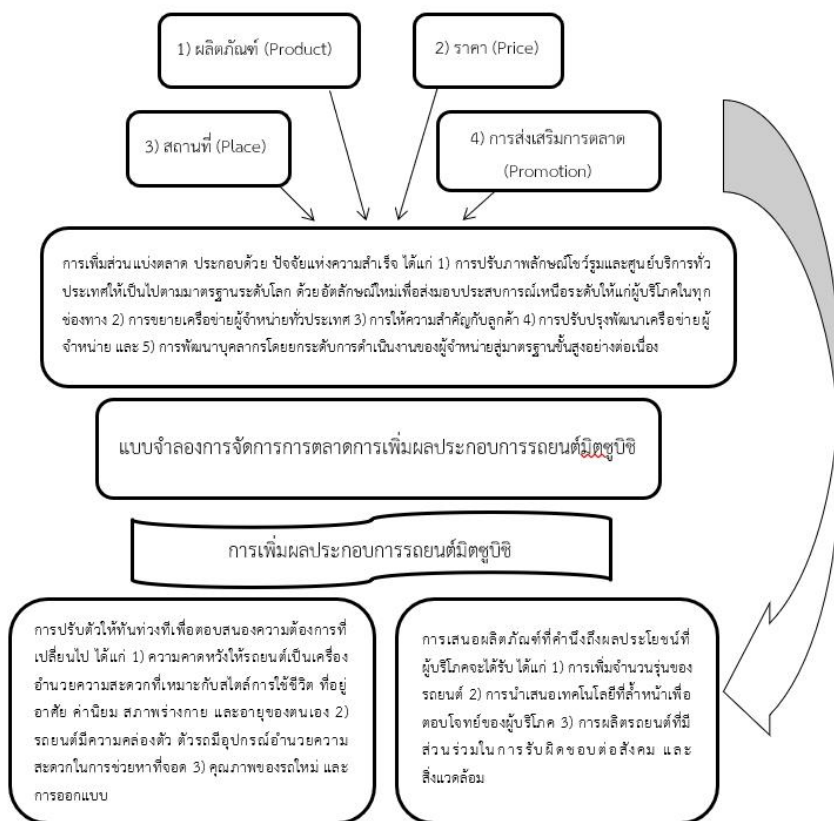

อาศัย ค่านิยม สภาพร่างกาย และอายุของตนเอง 2) รถยนต์มีความคล่องตัว ตัวรถมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการช่วยหาที่จอด 3) คุณภาพของรถใหม่ และการออกแบบ

2.3 การเสนอผลิตภัณฑ์ที่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับ ได้แก่

1) การเพิ่มจำนวนรุ่นของรถยนต์ 2) การนำเสนอเทคโนโลยีที่ล้ำหน้าเพื่อตอบสนองต่อโจทย์ของผู้บริโภค 3) การผลิตรถยนต์ที่มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม

3. การประเมินรูปแบบฯ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ภาพที่ 1 แบบจำลองการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิ

แบบจำลองนี้ แสดงให้เห็นว่ามีการนำ 4P หรือส่วนผสมทางการตลาดมาใช้ เพราะเป็นทฤษฎีหนึ่งที่ได้รับการยอมรับมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการตามภาพลูกศรขนาดเล็ก สำหรับลูกศรขนาดใหญ่ที่ชี้ลงด้านล่างก็เพื่อแสดงให้เห็นการนำ 4P มาพัฒนาจนได้แบบจำลองการเพิ่มผลประกอบการของรถยนต์มิตซูบิชิ

โดยแบบจำลองนี้มุ่งเน้นไปที่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ เช่น การปรับภาพลักษณ์โซว์รูมและศูนย์บริการ เครือข่ายผู้จำหน่าย การให้ความสำคัญกับลูกค้า การพัฒนาบุคลากร รวมถึงการปรับตัวให้ทันทั่วทั้งที่เพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนไป เช่น รถมืออุปกรณ์ในการช่วยหาที่จอด และการเสนอผลิตภัณฑ์ที่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับ เช่น การผลิตรถยนต์ที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการเพิ่มผลประกอบการ

อภิปรายผล

รถยนต์มิตซูบิชิได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในผู้นำด้านการผลิตรถยนต์ของประเทศไทยที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคด้วยนวัตกรรมทุกรูปแบบในฐานะผู้ผลิตรถยนต์ ทั้งนี้เป้าหมายสูงสุดของมิตซูบิชิคือการได้สร้างสรรค์สร้างนวัตกรรมที่จะเชื่อมโยงผู้คนไปสู่ทุกมุม อีกทั้งอาจจะเป็นเพราะว่ามิตซูบิชิเป็นองค์กรที่มุ่งเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ มีการบริหารความเป็นผู้นำ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรและมีความสามารถในการสร้างสัมพันธ์กับตัวแทนจำหน่าย จึงส่งผลให้สภาพการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตซูบิชิโดยภาพรวมระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากดังกล่าว สอดคล้องกับแสดงออกถึงความมุ่งมั่นของ มิตซูบิชิ มอเตอร์ส ที่กล่าวถึงการได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากภาครัฐ ประกอบกับความเหมาะสมด้านการลงทุนและทักษะฝีมือแรงงานในประเทศไทยทำให้มิตซูบิชิ มอเตอร์ส คอร์ปอเรชั่น ได้ไว้วางใจเลือกให้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตกระบะของบริษัทเพื่อส่งไปจำหน่ายทั่วโลกและล่าสุดมิตซูบิชิ มอเตอร์ส ประเทศไทยได้รับความไว้วางใจอีกครั้งให้เป็นฐานการผลิตและส่งออกรถยนต์ขนาดเล็กในโครงการ Mitsubishi Global Small นับเป็นโปรดักแชมเปียนรุ่นที่ 2 ที่ผลิตโดยฝีมือคนไทยและส่งไปจำหน่ายยังทั่วโลก (มิตซูบิชิ มอเตอร์ส, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียาพร จิระไพฑูรย์ ได้ทำการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุดเป็นลำดับแรกคือ ด้านราคา ให้ความสำคัญลำดับที่สอง คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ให้ความสำคัญลำดับที่สาม คือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ให้ความสำคัญลำดับสุดท้าย คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด สำหรับการนำเสนอรูปแบบการนำจะมีผลที่มาจากรถยนต์มิตซูบิชิสามารถควบคุมคุณภาพและรวมถึงกำหนดกลยุทธ์ในการผลักดันยอดขายเพื่อก้าวไปข้างหน้าอย่างแข็งแกร่ง โดยเน้นการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยีล้ำสมัยอย่างต่อเนื่อง พร้อมเจาะกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อโฆษณา การจัดไรด์โชว์ในพื้นที่ต่าง ๆ การจัดโปรโมชั่นและมอบข้อเสนอพิเศษเพื่อกระตุ้นให้เกิดยอดขายหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดึงดูดลูกค้าให้ไปทดลองขับที่โชว์รูม รวมถึงได้มีการประยุกต์ใช้การบริหารจัดการคุณภาพโดยรวมในองค์กร ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของสินค้าเพื่อให้ลูกค้าพึงพอใจสูงสุด เป็นการทำให้องค์กรมีความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนและเป็นแนวทางที่ช่วยให้องค์กรสามารถลดต้นทุนในการผลิตและการดำเนินงานได้ นอกจากนี้จะมีผลต่อการผลิตแล้วยังทำให้ทุกกระบวนการมีความคล่องตัว และประสานงานกันก่อให้เกิด

พัฒนาการขององค์กรในระยะยาว (ปริยาพร จิระไพฑูรย์, 2557) ที่ผ่านมาจึงส่งผลให้ มิตชูบิชิ มอเตอร์ส ประสบความสำเร็จในการเปิดตัวรถยนต์รุ่นใหม่หลายรุ่นที่ผ่านมา โดยรถยนต์มิตชูบิชิมุ่งมั่นพัฒนาความสำเร็จในด้านอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านงานขาย ด้านการให้บริการ ตลอดจนภาพลักษณ์ของโชว์รูมและศูนย์บริการ นอกจากนี้ปัจจัยทางสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงทำให้การแข่งขันทางธุรกิจมีความรุนแรง ผู้ประกอบการต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์และเครื่องมือทางการตลาดเพื่อให้ธุรกิจสามารถแข่งขันและดำรงอยู่ได้ ความต้องการของผู้บริโภคมีความซับซ้อนมากขึ้น การใช้เครื่องมือทางการตลาดอย่างเหมาะสมกับพฤติกรรมและทัศนคติของผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งสำคัญ อีกทั้งอาจจะเป็นเพราะว่ารถยนต์มิตชูบิชิได้มุ่งเน้นที่จะสำรวจ ตรวจสอบและทดสอบความต้องการของลูกค้า ตั้งแต่ความคาดหวังที่ลูกค้าต้องการ ผลิตภัณฑ์หรือบริการ จนถึงความพึงพอใจเมื่อลูกค้าได้รับสินค้าหรือบริการว่ามีความสอดคล้องกับความคาดหวัง ความพอใจ รวมทั้งสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับองค์กร เพื่อให้องค์กรได้รับข้อมูลความต้องการที่ถูกต้อง โดยการจัดระบบการบริหารลูกค้าสัมพันธ์และการสร้างระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทั่วทั้งองค์กร และอาจจะเป็นเพราะว่าในปัจจุบันผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงของทัศนคติและพฤติกรรมมีความคิดที่จะอยากลองแบรนด์ใหม่ ๆ ที่ต่างจากแบรนด์เดิมที่ใช้งานอยู่ (มิตชูบิชิ มอเตอร์ส, 2563) สอดคล้องกับบทความของ Marketeeronline ที่กล่าวว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป ผู้บริโภคได้เปิดใจเปิดรับแบรนด์ใหม่ ๆ ซึ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป สอดคล้องกับกลยุทธ์ระดับนานาชาติของมิตชูบิชิ มอเตอร์ส คอร์ปอเรชั่นที่จะสร้างให้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิต และส่งออกไปยังทุกภูมิภาคทั่วโลกจากที่กล่าวข้างต้น (Marketeeronline, 2563)

สำหรับการประเมินพบว่ารูปแบบมีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์มาก ได้รูปแบบที่มีประสิทธิภาพมีความเหมาะสมที่ผู้เกี่ยวข้องสามารถประยุกต์ใช้ผลการวิจัยในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมเพราะรูปแบบนี้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการ และสอดคล้องกับบริบทองค์กรที่ต้องการพัฒนาด้านกลยุทธ์และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน แสดงว่ารูปแบบได้รับการประเมินอย่างเป็นระบบ ได้สารสนเทศที่สามารถนำไปตัดสินใจคุณค่าและประโยชน์ที่ควรนำไปดำเนินการหรือนำไปใช้ได้ เป็นระบบ มีความถูกต้องและความเหมาะสมนำไปปฏิบัติได้ตามหลักการพัฒนารูปแบบของ อีสเนอร์ (Eisner, E.) ที่ได้เสนอแนวคิดในการประเมินรูปแบบโดยใช้ตัวบุคคลคือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญได้ทำการตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของร่างรูปแบบการใช้แนวคิด ทฤษฎีตามหลักการวิชาการเพื่อพัฒนาการจัดการการตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการรถยนต์มิตชูบิชิ รวมทั้งเสนอความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะ (Eisner, E., 1976)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รณยต์มีตชูบิชิควรเน้นงานบริการดูแลลูกค้าแบบครบวงจร ด้วยการขยายโซ่รุ่มและศูนย์บริการให้ครอบคลุมทุกจังหวัดในประเทศไทยเพื่อรองรับการเติบโตในอนาคต รวมทั้งการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถตลอดจนส่งเสริมแลกเปลี่ยนประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานขององค์กร การให้ความสำคัญกับกิจกรรมการตลาดที่มุ่งให้ลูกค้าเกิดความเข้าใจ มีการรับรู้ที่ดี ตลอดจนรู้สึกพึงพอใจและภักดีต่อตรา ยี่ห้อ รวมทั้งจะต้องนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้เพื่อการผลิตรณยต์และช่วยให้สินค้าและบริการของรณยต์มีตชูบิชิมีคุณภาพ เช่น พัฒนารณยต์ให้ดูทันสมัยหรือโอเคเฉียวมากขึ้น รณยต์ต้องมีขนาดรถกว้างขวางนั่งสบาย อุปกรณ์ครบครัน การพัฒนาระบบแนะนำช่องจอดรถ รวมทั้ง พัฒนารณยต์ให้สามารถใช้พลังงานทางเลือก เช่น พลังงานจากก๊าซธรรมชาติอัด (Compressed Natural Gas) ได้ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่มิตชูบิชิควรระมัดระวังการสร้าง ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนการนำรูปแบบไปใช้นั้นเสนอให้ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องที่ควรศึกษา รายละเอียดของรูปแบบๆ ก่อนนำมาใช้ในสถานการณ์จริง และการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษารูปแบบการตลาดและปัจจัยที่มีผลต่อการบริหาร เพราะพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่ออธิบายถึงตัวแปรสำคัญสำหรับการทำการตลาดในยุคนี้คือ มนุษย์ เทคโนโลยี ระบบสังคมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญในการประเมินรูปแบบทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถามจนได้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูล และคุณประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัยฉบับนี้ ขอมอบแต่ผู้มีพระคุณและขอขอบคุณเจ้าของแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยนำมาอ้างอิงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติพงษ์ อุดมชนะธีระ. (2563). Marketing กลยุทธ์การตลาด 4Ps และส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mix). เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2563 จาก www.iok2u.com
- นฤมล บุญแต่ง. (2563). การแบ่งภูมิภาคทางภูมิศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 17 มกราคม 2563 จาก <https://www.royin.go.th/?knowledges>
- ปรียาพร จิระไพฑูรย์. (2557). การวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อเพิ่มยอดขายของร้านจิระพาณิชย์อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- มิตซูบิชิ มอเตอร์ส. (2563). พันธกิจ ความมุ่งมั่นของ มิตซูบิชิ มอเตอร์ส. เรียกใช้เมื่อ 17 มกราคม 2563 จาก <https://site.mitsubishi-motors.co.th/th/about-us/mission>
- สุปราณี คงนิรันดรสข. (2563). MMC สิทธิผล ฝ่าพายุภาษี. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2563 จาก <http://info.gotomanager.com/news/printnews.aspx?id=7201>
- อัจจิมา เศรษฐบุต และสายสวรรค์ วัฒนพานิช. (2547). การบริหารการตลาด. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุกฤษฏ์ ตั้งสืบกุล. (2562). จะซื้อรถยนต์ 1 คันผู้บริโภคคำนึงถึงอะไรบ้าง? เรียกใช้เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2562 จาก <https://www.mintedacademy.com/thai-car-buyer-behavior-2019/>
- Brandbuffet. (2563). เข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคยุค “ไร้ความภักดีต่อแบรนด์” พร้อม 5 วิธี เมื่อลูกค้า Disloyalty. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2563 จาก <https://www.brandbuffet.in.th/2019/08/brand-disloyalty-is-new-normal-in-brand/>
- Cronbach, Lee Joseph. (1970). Essentials of Psychological Testing. (3rded). New York: Harper and Row.
- Eisner, E. (1976). Educational Connoisseurship and Criticism: Their Form and Functions in Education Evaluation. Journal of Aesthetic Education, 39(2), 192-193.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement., 30(3), 607-610.
- Lawshe, C. H. (1975). A Quantitative Approach to Content Validity. Personnel Psychology, 28(4), 563-575.
- Marketeeronline. (2563). รถใหม่ แบริดใหม่ อินไซด์ใหม่ผู้บริโภค. เรียกใช้เมื่อ 7 เมษายน 2563 จาก <https://marketeeronline.co/archives/88722>

**ภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริต
เลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์***
**NETWORK PARTNERSHIPS WITH ANTI-CORRUPTION MECHANISMS
IN LOCAL ELECTIONS, SURIN PROVINCE**

ชูศักดิ์ คำล้น

Chusak Khamlont

กฤษณา ไวรสารวาท

Krisana Vaisamruat

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: 6181010001@western.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาด้านภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2560 2) ศึกษาปัจจัยภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ และ 3) หาแนวทางภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ เป็นการศึกษาระดับพรรณนา ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การระดมสมอง และการโฟกัสกรุ๊ป ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย, ผู้บริหารสถานศึกษา, ประธานกลุ่มสตรี, ผู้แทนเครือข่ายพลเมือง, ดีเจประชาธิปไตยชุมชน, กลุ่มที่ 2 จำนวน 10 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่และผู้ประสานหน่วยงานภาคีเครือข่ายกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย, นักวิชาการด้านประชาธิปไตย, กลุ่มที่ 3 จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่และประชาชนขององค์การท้องถิ่นรวมพลังประกาศเจตนารมณ์เดินหน้ารื้อข่ายตำบลต้นแบบเพื่อจัดการตนเอง รวม 9 ท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงทั้งนักการเมืองและประชาชน กฎหมายไม่มีความเด็ดขาด การแบ่งพรรคพวก การเรียกรับผลประโยชน์ และนักการเมืองหาผลประโยชน์ให้ตัวเอง 2) ปัจจัยภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น ได้แก่ ปัจจัยการตรวจสอบอำนาจรัฐในระดับท้องถิ่น ปัจจัยการถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น ปัจจัยการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ปัจจัยการเสนอการออกกฎหมายท้องถิ่น และปัจจัยการออกเสียงประชามติ และ 3) หาแนวทางภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น ภาคีเครือข่ายภาคประชาชนเข้าใจ รู้จัก

* Received 2 October 2020; Revised 18 December 2020; Accepted 19 December 2020

ท้องถิ่นการปกครองตนเอง ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม หัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยที่ภาคีเครือข่ายภาคประชาชนมีส่วนร่วมกำหนด

คำสำคัญ: ภาคีเครือข่าย, กลไกการทุจริต, การเลือกตั้งท้องถิ่น, จังหวัดสุรินทร์

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) Study the problem of network partnerships and anti-corruption mechanisms in local elections in Surin Province between 1997 - 2017. 2) Study the factors of network partnerships with anti-corruption mechanisms in local elections, Surin Province and 3) Find ways to network partnerships with anti-corruption mechanisms in local elections, Surin Province It is a descriptive study. Using qualitative research methods by in-depth interviews, brainstorming and group posts. The key informants are divided into 3 groups: Group 1 of 10 people, consisting of the Chairman of the Democracy Promotion Center, School Administrators, Chair of Women Group, Representatives of Citizens Network, Community Democracy DJ. Group 2 of 10 people, consisting of staff and coordinators, agencies, network parties, committee members of the Center for Promotion of Democracy, Democracy Scholars, and Group 3 consists of 3 groups of 10 people, including the officials and people of local organizations unite to declare their intention to advance the model sub-district network to self-manage, including 9 localities. The results of the study found that: 1) The problems in the purchase of rights to sell voices for both politicians and the public the law has no absolute certainty. Partisan Claiming benefits and politicians find their own interests. 2) The network partnerships factors with local electoral corruption prevention mechanisms, namely local state power monitoring Factors for removing local administrators Surin Province Local Electoral Factors the Factors proposing local legislation And referendum voting factors and 3) Find ways to network partnerships with local electoral fraud prevention mechanisms. Parties to the networks of the public sector understand Know the local self-government Political, economic and social at the heart of democracy With the participation of network members of the public sector

Keywords: Network Partnerships, Anti-Corruption Mechanisms, Local Elections, Surin Province

บทนำ

องค์กรส่วนปกครองท้องถิ่น ตลอดที่ผ่านมาหลังจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 กำหนดให้รัฐกระจายอำนาจซึ่งช่วงที่ผ่านมา บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาทชุดมากในการจัดการเรื่องของท้องถิ่นในแต่ละที่หลังจากที่ผู้วิจัยมีรัฐประหาร 2 ครั้ง ส่งผลต่อการกระจายอำนาจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องการควบคุมดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (โกวิทย์ พวงงาม, 2559) ดังนั้นการปกครองท้องถิ่น เป็นการที่รัฐบาลกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเองภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาและสนองตอบต่อความต้องการของชุมชนได้สะดวก รวดเร็ว และตรงกับความต้องการของชุมชน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกในการทำหน้าที่แทนรัฐบาล การใช้อำนาจดังกล่าวจะต้องเป็นไปอย่างถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์ รวมทั้งก่อให้เกิดผลในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและท้องถิ่น ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจจะเป็นผู้กำหนดผู้แทนหรือตัวบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งต่าง ๆ เช่น ผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ซึ่งผู้แทนจะต้องเป็นพลเมืองของท้องถิ่นและจะต้องได้รับการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์จากประชาชนในท้องถิ่นนั้น สำหรับการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ถือว่ามีความสำคัญต่อประชาชนโดยมิ่น้อย ซึ่งเป็นกระบวนการประชาธิปไตยฐานราก โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นร่วมเลือกผู้ที่เหมาะสมเข้ามาบริหารท้องถิ่นของตน รวมถึงมีสมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นผู้ตรวจสอบการใช้อำนาจและงบประมาณของฝ่ายบริหาร โดยการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์จะเกิดขึ้นเร็ว ๆ นี้ หลังมีแนวโน้มการเมืองระดับชาติเข้าสู่ภาวะปกติ และความพร้อมของคณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ เพียงแต่รอความชัดเจนจากรัฐบาลเท่านั้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2554) ซึ่งการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์คาดว่าจะถูกจัดขึ้นในต้นปี 2563 หลังจากถูกคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ระงับการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ไว้

ซึ่งกลไกทางกฎหมายเพื่อให้การกระจายอำนาจเป็นไปอย่างโปร่งใสและสามารถถูกตรวจสอบจากประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ (สมัย สายอ่อนตา, 2562) การปกครองตนเองในรูปแบบของการปกครองส่วนท้องถิ่นในกรอบของการกระจายอำนาจย่อมจะนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยซึ่งจะเป็นฐานสำคัญของการเมืองระดับชาติโดยรวมถ้าหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นครอบคลุมในการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสัมฤทธิ์ผลจนเกิดการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยย่อมจะช่วยสร้างความเข้าใจและความรู้ให้แก่ประชาชนในระดับรากหญ้า พร้อมทั้งการฝึกทักษะกับผู้ที่ซึ่งเป็นผู้บริหารและผู้ทำงานในสภานิติบัญญัติของท้องถิ่น ซึ่งหมายความว่า ความรู้ทางการเมือง ทักษะทางการเมือง และประสบการณ์ในการทำงานภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมจะหลอมกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ และ

นี่คือตัวแปรที่สำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับการปกครองตนเอง และยังเป็นการสร้างความเป็นประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนผ่านเรียนรู้โดยการฝึกการลงมือกระทำด้วยตัวเอง (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์, 2562)

ถึงตอนนี้ 6 - 7 ปีที่ผ่านมา ยังไม่มีการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์โดยให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเดิมเป็นผู้รักษาหรือหรือปลัดรักษาการแทนนายกเทศนาหรือที่ที่ไม่มีนายกคนเดิม จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นหาวิธีการเพื่อกำหนดทิศทาง และวิธีการให้เกิดความชัดเจนและเป็นการสร้างคุณค่าให้กับผู้นำท้องถิ่นในภาพรวม นอกจากหน้าที่ประสานการพัฒนาที่ดีต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนและสังคมต่อไป ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่อง ภาวการณ์ซื้อขายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมแล้ว แม้สังคมไทยจะถือได้ว่าเป็นสังคมแห่งสันติเมื่อเปรียบเทียบกับอีกหลายการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ในโลก แต่ก็อาจมีบางช่วงเวลาที่ความขัดแย้งได้ปรากฏตัวขึ้นและมีแนวโน้มว่าจะกลับกลายเป็นความรุนแรง เริ่มแต่ระดับปัจเจกบุคคล ชุมชน องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ จนถึงระดับการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์และระหว่างการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งอาจมีสาเหตุพื้นฐานมาจากความไม่เป็นธรรมในสังคม การจัดสรรผลประโยชน์ที่ไม่เท่าเทียม ตลอดจนความแตกต่างทางด้านความคิดความเชื่อ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม แม้ทุกฝ่ายจะพยายามแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งและความรุนแรงในอดีตที่ผ่านมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาด้านภาวการณ์ซื้อขายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2560
2. เพื่อศึกษาปัจจัยภาวการณ์ซื้อขายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อหาแนวทางภาวการณ์ซื้อขายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากทัศนะของผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) โดยผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาการดำเนินการไว้ จำนวน 12 เดือน (สิงหาคม 2562 - กรกฎาคม 2563) ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 50 คน ซึ่งผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาด้านภาวการณ์ซื้อขายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 จำนวน 10 คน ประกอบด้วย

ประธานกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย, ผู้บริหารสถานศึกษา, ประธานกลุ่มสตรี, ผู้แทนเครือข่ายพลเมือง, ตีเจประชาธิปไตยชุมชน, โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) และใช้เทคนิคในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการจัดเตรียมฐานข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ให้ง่ายขึ้น ด้วยการจัดทำกลุ่มข้อมูล มีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้รับ และเพื่อนำไปใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำหลักการ 3 ประการ ประกอบด้วย การลดทอนและกลั่นกรองข้อมูล การแสดงและพรรณนาข้อมูล และการหาข้อสรุปและตรวจผลการวิจัย เป็นกระบวนการหาข้อสรุปและการตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบต่อไป (เอกพร รักความสุข, 2559)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาปัจจัยภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 จำนวน 10 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่และผู้ประสานหน่วยงานภาคีเครือข่ายกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย, นักวิชาการด้านประชาธิปไตย สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth interview) และใช้เทคนิคในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ขั้นตอนที่ 3 หาแนวทางภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มที่ 2 ดังรายละเอียดที่กล่าวมาในขั้นตอนที่ 2 ร่วมกับกลุ่มที่ 3 ประกอบด้วย จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่และประชาชนขององค์การท้องถิ่นรวมพลังประกาศเจตนารมณ์เดินหน้าเครือข่ายตำบลต้นแบบเพื่อจัดการตนเองขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ เทศบาลเมืองสุรินทร์ อำเภอเมืองสุรินทร์ เทศบาลตำบลลำดวนสุรินทร์ อำเภอลำดวน เทศบาลตำบลท่าตูม อำเภอท่าตูม เทศบาลตำบลเมืองแกลง และอำเภอท่าตูม รวม 9 ท้องถิ่น สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และใช้เทคนิคการระดมสมอง (Brainstorming) และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) โดยผู้วิจัยจะทำการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล และบันทึกข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการสังเกต โดยผู้วิจัยไม่มีส่วนร่วมในปรากฏการณ์นั้น ๆ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาด้านภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ พบว่า กลุ่มองค์กรเครือข่ายตำบลต้นแบบเพื่อจัดการตนเอง หน่วยงานภาคีเครือข่ายกรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไปในพื้นที่ 17 อำเภอของจังหวัดสุรินทร์ เครือข่ายพลเมืองประกอบด้วยดีเจประชาธิปไตยชุมชน ประธานกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย และเลขานุการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย บุคลากรทางการศึกษา ผู้แทนกลุ่มสตรี และเครือข่ายอื่น ๆ ในองค์กรปกครองส่วนเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ประชาชนในฐานะผู้เป็นเจ้าของอำนาจที่แท้จริง เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการผลักดันให้กลไก และการดำเนินการกิจการพัฒนาเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล การมีส่วนร่วมของประชาชนในเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ต่อการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ซึ่งประชาชนในเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ การใช้สิทธิในการเลือกสรรหรือเลือกตั้งผู้แทนของตนเองเข้าไป เพื่อเป็นตัวแทนในการพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ และกำหนดทิศทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการ ของตนเอง และชุมชน สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่ พบว่า

“การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ในรูปแบบใดก็ตามถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ และความสามารถในการปกครองตนเองในด้านรายได้ จำนวนและความหนาแน่นของประชากร และพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบ ประกอบกัน องค์กรปกครองส่วนเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ มีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ การจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะใดที่สมควรให้เป็นหน้าที่และอำนาจโดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ แต่ละรูปแบบ หรือให้องค์กรปกครองส่วนเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการใด ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งต้องสอดคล้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ตามวรรคสี่ และกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับกลไกและขั้นตอนในการกระจายหน้าที่และอำนาจ ตลอดจนงบประมาณและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และอำนาจดังกล่าวของส่วนราชการให้แก่องค์กรปกครองส่วนเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1, 2563)

ดังนั้นจากบทบาทและสิทธิหน้าที่ของประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ดังกล่าว จึงกล่าวได้ว่า ประชาชนเป็นองค์ประกอบหรือปัจจัยที่สำคัญที่จะให้องค์กรปกครองเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ เป็นองค์กรที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับ

ประชาชนได้เป็นที่พึ่งและเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน จำเป็นต้องมีการดำเนินงานในลักษณะ "ประชาสังคม" กล่าวคือ มีการรวมตัวของชุมชนเป็นองค์กร หรือ ชมรม หรือกลุ่มต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ตามความต้องการของชุมชนเพื่อให้ทุกส่วนของชุมชน ได้มีส่วนร่วมทั้งในการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การดำเนินการ และติดตามกำกับกำกับการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ จะเป็นองค์ภาคีหนึ่งที่สำคัญ และมีบทบาทร่วมกับองค์กรต่าง ๆ ของชุมชนนั้นในการดำเนินการพัฒนา

ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ปัจจัยการตรวจสอบอำนาจรัฐในระดับท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง ทำให้ลดบทบาทของภาครัฐลง ในขณะที่อังกฤษ ญี่ปุ่น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย ซึ่งเป็นรูปแบบรัฐเดี่ยวที่โครงสร้างเอื้ออำนวยให้รัฐบาลกลางหรือส่วนกลางเข้าไปมีบทบาทโดยตรงต่อการแทรกแซงหรือกำกับท้องถิ่นค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 หรือประมาณสิบปีที่ผ่านมา ประเทศต่าง ๆ มีพัฒนาการและการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย ที่ให้ภาคีเครือข่ายภาคประชาชน มีบทบาทมากขึ้น ทั้งในสังคมระดับชาติและการจัดการชุมชนท้องถิ่นของตนเอง, ปัจจัยการถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น ผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงทั้งหมดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีที่มีผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงทั้งหมดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น และมีคะแนนเสียงจำนวนไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาลงคะแนนเสียง เห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นนั้นไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป บุคคลนั้นต้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันลงคะแนนเสียง, ปัจจัยการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ท่ามกลางสถานการณ์ที่เปราะบาง ต้องสร้างวิกฤติให้เป็นโอกาส ท่ามกลางความสูญเสียต้องทำให้กำไรให้ได้ดี มั่นรอเวลามานานแล้ว กลุ่มอนุรักษ์นิยมต่อต้านการเปลี่ยนแปลงมา 15 ปีนานพอแล้ว กระแสรูปแบบการปกครองท้องถิ่น จังหวัดจัดการตนเอง ถูกปลุกกระแสเข้ามาอีก หลังจากหายไปนานกว่า 7 ปี สำคัญว่า การจุดติด การเลือกตั้งท้องถิ่น ตอนนี้จุดติดแล้ว การตีเหล็ก ต้องตีตอนเหล็กร้อน ท่ามกลางวิกฤติต่าง ๆ ของสังคม การลดหย่อนผ่อนปรนอะไรลงสักอย่าง จะทำให้วิกฤติต่าง ๆ ที่มีมากมายลดลงได้, ปัจจัยการเสนอการออกกฎหมายท้องถิ่น เจื่อนไขหลักที่เป็นอุปสรรคต่อการเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นโดยประชาชน ได้แก่ การกำหนดจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ไม่สอดคล้องกับขนาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง การร่างข้อบัญญัติทั้งฉบับประกอบคำร้องมาเสนอต่อประธานสภา ซึ่งประชาชนทั่วไปไม่มีความรู้ความสามารถในการร่างข้อบัญญัติได้ และขั้นตอนการพิจารณาของสภาท้องถิ่นไม่ได้กำหนดให้ตัวแทนประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น อธิบาย หรือชี้แจงข้อเท็จจริงในการพิจารณาของสภาท้องถิ่น และปัจจัยการออกเสียง

ประชามติ เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางแนวความคิด ควรที่จะคิดและวิเคราะห์ด้วยหลัก เหตุและผลก่อนการตัดสินใจ โดยต้องไม่คล้อยตามกระแสหรือสถานการณ์ ต้องไม่ยอมรับการ ชักจูงด้วยประโยชน์อื่นใดในทางมิชอบ ต้องแยกแยะระหว่างความชอบหรือไม่ชอบในตัวบุคคล กับสาระของรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า

“ปัจจัยการตรวจสอบอำนาจรัฐในระดับท้องถิ่น ปัจจัยการถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น ปัจจัยการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ปัจจัยการเสนอการออกกฎหมายท้องถิ่น และปัจจัย การออกเสียงประชามติ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัด กรณีท้องถิ่นที่อยู่ ภายใต้การกำกับดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัด เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับคำร้องขอดำเนินการ ให้มีการลงคะแนนเสียงถอดถอนโดยผู้ว่าราชการจังหวัด จะต้องส่งคำร้องนั้นไปให้สมาชิกสภา ท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ที่ถูกร้องขอให้ลงคะแนนเสียงถอดถอนภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ ได้รับคำร้องและสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นนั้น จะต้องจัดทำคำชี้แจงข้อเท็จจริง เพื่อแก้ข้อกล่าวหาตามคำร้องยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รับแจ้งคำ ร้อง และเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับคำชี้แจงข้อเท็จจริงเพื่อแก้ข้อกล่าวหาของสมาชิกสภา ท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว เมื่อครบกำหนด 30 วัน ผู้ว่าราชการจังหวัดจะแจ้งให้ คณะกรรมการเลือกตั้งทราบภายใน 7 วัน เพื่อดำเนินการจัดให้มีการลงคะแนนถอดถอน สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต่อไป” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2, 2563)

ดังนั้นจากการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ต่าง ๆ รวมทั้งกลไกการป้องกัน การทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ที่กล่าวมา จะเห็นว่าในระยะที่ผ่านมาการกำกับดูแล และตรวจสอบหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะเน้นที่บทบาทของภาครัฐโดยเฉพาะจากส่วนกลาง เพื่อให้อยู่ในทิศทางและมาตรฐานที่ส่วนกลางเป็นผู้กำหนด ความแตกต่างในระหว่าง การเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ต่าง ๆ จะอยู่ที่ระดับความเข้มข้นของการควบคุมของแต่ละ การเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ประชาชนในท้องถิ่นมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง ทำให้ลด บทบาทของภาครัฐลง เงื่อนไขหลักที่เป็นอุปสรรคต่อการเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นโดยประชาชน ได้แก่ การกำหนดจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ไม่สอดคล้องกับ ขนาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง การร่างข้อบัญญัติทั้งฉบับประกอบคำร้องมา เสนอต่อประธานสภา ซึ่งประชาชนทั่วไปไม่มีความรู้ความสามารถในการร่างข้อบัญญัติได้ และ ขั้นตอนการพิจารณาของสภาท้องถิ่นไม่ได้กำหนดให้ตัวแทนประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมแสดง ความเห็น อธิบาย หรือชี้แจงข้อเท็จจริงในการพิจารณาของสภาท้องถิ่น

ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อหาแนวทางภาคีเครือข่ายกับกลไก การป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาค้นคว้า การจัดตั้งองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดให้คำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ การจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะใดที่สมควรให้เป็น หน้าที่และอำนาจโดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ ให้เป็นไปตามที่

กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องสอดคล้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคสี่ และกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับกลไกและขั้นตอนในการกระจายหน้าที่และอำนาจ ตลอดจนงบประมาณและบุคลากรที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจดังกล่าวของส่วนราชการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า

“กลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ด้านกฎหมาย ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัคร ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งเช่นเดิม และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้ง ภายใน 60 วัน ขยายระยะเวลากรณีการกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง จากเดิมกฎหมายกำหนดระยะเวลา 90 วันก่อนวันครบวาระ เป็น 180 วันก่อนวันครบวาระ ให้มีการคุ้มครองพยานตามกฎหมาย ให้พนักงานสืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนที่เกี่ยวกับการออกหมายเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ หรือ ค้น เพื่อพิสูจน์ทราบการกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้งได้ กำหนดให้การหาเสียงเลือกตั้ง แสดงถึงแหล่งที่มาของเงินที่จะใช้จ่ายตามนโยบายและอยู่ในกรอบของกฎหมายว่าด้วยการคลัง และการงบประมาณของรัฐ การลงมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ต้องใช้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่า สี่ในห้า ในขณะที่กรณีภายหลังประกาศผลการเลือกตั้ง ให้ใช้คะแนนเสียงข้างมาก จึงควรกำหนดให้ใช้เสียงข้างมากในทุกกรณี เพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน ให้ศาลพิจารณาข้อเท็จจริงในสำนวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหลักในการพิจารณา จัดตั้งศูนย์ป้องกันและปราบปรามการทุจริตในการเลือกตั้ง โดยมีผู้แทนของหน่วยงานด้านความมั่นคง เพื่อเป็นการบูรณาการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเลือกตั้งให้เป็นรูปธรรม และเป็นศูนย์รวมข้อมูลผู้สมัคร ตัวแทน หักคะแนน และข้อมูลในการเลือกตั้ง โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยสนับสนุนในการ ปฏิบัติงาน ปฏิบัติการเชิงรุก โดยวิเคราะห์พื้นที่เป้าหมายที่มีการแข่งขันรุนแรง และส่งชุด ปฏิบัติการหาข่าว ชุดสืบสวนสอบสวน ลงพื้นที่เพื่อจัดทำสำนวนพร้อมข้อมูลการข่าวนำเสนอ คณะกรรมการการเลือกตั้ง สร้างระบบจริยธรรมสำหรับพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และมีการลงโทษทางวินัยที่รุนแรงหากพบว่ามีกรณีฝ่าฝืนจริยธรรม ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนได้รายละเอียดกระบวนการขั้นตอนการพิจารณาสำนวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถตรวจสอบติดตามสอบถามความคืบหน้าได้ทางสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และมีการพัฒนาระบบการตรวจสอบความคืบหน้า ผ่าน ทางเว็บไซต์ รวมทั้งให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถตรวจสอบคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2, 2563); (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3, 2563)

ดังนั้น ควรมีการเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ ด้านกฎหมาย ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์มีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ใหม่และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครก่อนประกาศผลการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์เช่นเดิม และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ประกาศผลการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ภายใน 60 วัน ขยายระยะเวลาการดำเนินการกระทำ ความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง จากเดิมกฎหมายกำหนดระยะเวลา 90 วันก่อนวันครบวาระ เป็น 180 วันก่อนวันครบวาระ ให้มีการคุ้มครองพยานตามกฎหมาย ให้พนักงานสืบสวน สอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์มีอำนาจเช่นเดียวกับ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วน ที่เกี่ยวกับการออกหมายเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำหรือ ค้น เพื่อพิสูจน์ทราบการกระทำความผิด ตามกฎหมายเลือกตั้งได้ กำหนดให้การหาเสียงเลือกตั้งโดยนโยบายประชานิยมทั้งในการ เลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องแสดงถึงแหล่งที่มาของเงินที่จะใช้จ่ายตาม นโยบายและอยู่ในกรอบของกฎหมายว่าด้วยการคลังและการงบประมาณของรัฐ การลงมติของ คณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ในการสั่งให้มีการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัด สุรินทร์ใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ต้องใช้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสี่ในห้า ในขณะที่กรณีภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ ให้ใช้คะแนนเสียงข้างมาก จึงควรกำหนดให้ใช้เสียงข้างมากในทุกกรณี เพื่อให้ การวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์เป็นไปในมาตรฐาน เดียวกัน ให้กฎหมายกำหนดไว้ว่าในการพิจารณาคดีเลือกตั้ง ให้ศาลพิจารณาข้อเท็จจริงใน ส่วนของคณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์เป็นหลักในการพิจารณา ดังเช่น กรณีสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในศาลฎีกาแผนก คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

อภิปรายผล

ผลการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัญหาด้านภาคีเครือข่ายกับกลไกการ ป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2560 พบว่า การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้คำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นและ ความสามารถในการปกครองตนเอง การป้องกันการทุจริต และการใช้จ่ายเงินอย่างมี ประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความแตกต่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ละรูปแบบ และต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และ การป้องกันการก้าวร้าวการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการส่วนท้องถิ่นด้วย การบริหารงานบุคคล ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งต้องใช้ระบบคุณธรรมและ ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แต่ละรูปแบบ การจัดให้มีมาตรฐานที่สอดคล้องกันเพื่อให้สามารถพัฒนาร่วมกันหรือ การสับเปลี่ยนบุคลากรระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันได้ สมาชิกสภาท้องถิ่นต้อง มาจากการเลือกตั้ง ผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งหรือมาจากความเห็นชอบของสภา ท้องถิ่นหรือในกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จะให้มาโดยวิธีอื่นก็ได้ แต่ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย ซึ่งเทียบเคียงกับงานวิจัยของ ณัชชานุช พิชิตธ นาร์ตัน เรื่อง การทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า การทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นใน จังหวัดเพชรบุรี สามารถจำแนกได้ 2 รูปแบบ คือ การทุจริตเลือกตั้งทางตรงและการทุจริต เลือกตั้งทางอ้อม โดยมีวิธีการและเครือข่ายในการทุจริตเลือกตั้งหลายรูปแบบ หน่วยงานที่ กำกับดูแลการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ที่สำคัญคือคณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ (กกต.) ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ประจำจังหวัด เพชรบุรีประสบปัญหาในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นที่เกิดขึ้นหลาย ประการ ทำให้เกิดการทุจริตในการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ทุกระดับ ดังนั้น แนวทางใน การป้องกันและการแก้ไขปัญหาการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นขององค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ในจังหวัดเพชรบุรี โดยเฉพาะ กกต. คือการแก้ไข ปรับปรุง กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยให้อำนาจและบทบาทแก่คณะกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ประจำจังหวัดเพิ่มมากขึ้น และ กกต. ควรสร้างความรู้ ความเข้าใจและปลูก จิตสำนึกแก่ประชาชนในเรื่องผลเสียของการทุจริตเลือกตั้งอย่างจริงจังให้สอดคล้องกับสภาพ ความเป็นจริง (ณัชชานุช พิชิตธนาร์ตัน, 2561)

ผลการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกัน การทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ปัจจัยหลักคือ รากฐานของการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย เพราะการปกครองท้องถิ่น จะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนได้ส่วนเสียการปกครองการบริหารท้องถิ่น เกิดความ รับผิดชอบและวางแผนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่อันจะนำมาซึ่งความ ศรัทธา เลื่อมใสในการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย การปกครองท้องถิ่นยังเป็นการแบ่ง เบาภาระของรัฐบาลซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการกระจายอำนาจ นอกจากนี้การปกครอง ท้องถิ่นยังทำให้ประชาชนรู้จักปกครองตนเอง มีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งจะทำให้ประชาชน มีส่วนรับรู้อุปสรรค ปัญหาและช่วยกันแก้ปัญหาในท้องถิ่นของตนเอง การจัดทำกลไก การป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นนับมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดกลไกการป้องกัน การทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นทิศทางและอนาคตในการพัฒนาแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ เกิดการกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งเทียบเคียงกับ งานวิจัยของ ทัดดนัย คุ่มครอง เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการทุจริตเลือกตั้งขององค์การ บริหารส่วนตำบล พบว่า การใช้หวัคະແນ ระบบอุปถัมภ์ การวางแผนการเลือกตั้งท้องถิ่น

เป็นลักษณะในไปของการเลือกตั้งท้องถิ่นทุกแห่งที่จะต้องมี และหากในองค์การบริหารส่วนตำบลเอ และเทศบาลบี มีการใช้หวัคะแนน ระบบอุปถัมภ์ การวางแผนการเลือกตั้งท้องถิ่น มีการใช้ในทางที่ผิดส่งผลต่อการทำการทุจริตการเลือกตั้งท้องถิ่น และพบว่ารูปแบบการทุจริตเลือกตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลเอ มีรูปแบบการทุจริตการเลือกตั้งท้องถิ่น การซื้อเสียง การโกงแบบย้ายคนเข้าและออก การจัดให้มีคนของตนเป็นคณะกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น และในส่วนของเทศบาลบี มีรูปแบบการทุจริตการเลือกตั้งท้องถิ่น รูปแบบการซื้อเสียง การตลาดการเมือง และการใช้อำนาจรัฐ และเมื่อทำการเปรียบเทียบรูปแบบการทุจริตการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่าง องค์การบริหารส่วนตำบลเอ และเทศบาลบี พบว่า มีรูปแบบการทุจริตการเลือกตั้งท้องถิ่นที่เหมือนกันและแตกต่างกันรูปแบบการทุจริตการเลือกตั้งท้องถิ่นเหมือนกัน (ทัตตณัย คุ่มครอง, 2559)

ผลการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาแนวทางภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ พบว่า การกำหนดกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นภารกิจ และแนวทางการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การกำหนดกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นแผนงานโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทิศทางที่สอดคล้องและประสานสนับสนุนในจุดมุ่งหมายร่วมกัน ซึ่งนอกจากจะทำให้ปัญหาและความต้องการได้รับตอบสนองอย่างเหมาะสมแล้วยังเป็นการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยังเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในอนาคต เป้าหมายสำคัญในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์กลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น คือการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในรูปของภาคีเครือข่ายภาคประชาคมชุมชนและประชาคมท้องถิ่น อันจะเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นอนาคตและวิถีชีวิตความเป็นไปในชุมชนของตนเองตามรูปแบบการกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนที่กระทำจากเบื้องล่างขึ้นสู่เบื้องบน อีกทั้งใช้กระบวนการภาคีเครือข่ายภาคประชาคมชุมชนประชาคมท้องถิ่น แกนนำชุมชน เครือข่ายภาคประชาชน และองค์กรพัฒนาต่าง ๆ ในการผลักดันให้เกิดการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาท้องถิ่น จากการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาชนบทในด้านต่าง ๆ ที่ผ่านมายังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mariya Polner and Robert Ireland เรื่อง Overview of Literature on Corruption ภาพรวมของวรรณกรรมเกี่ยวกับการทุจริต การทุจริตซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อสมาชิก ทฤษฎีการต่อต้านการทุจริตกรอบกฎหมาย, กรณศึกษา, คำแนะนำนโยบายและการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ บรรณานุกรมที่ครอบคลุมมากขึ้นซึ่งรวมถึงเครื่องมือทางกฎหมายการต่อต้านการทุจริต ดังนั้นการพัฒนาและใช้เครื่องมือในการวัดการทุจริตอย่างมีประสิทธิภาพและแม่นยำสามารถช่วยผู้กำหนดนโยบายประเมินสถานการณ์ปัจจุบันและพัฒนาทางเลือกนโยบายได้ดีขึ้น วรรณกรรมที่

อ้างอิงในเอกสารนี้ครอบคลุมหัวข้อการวิจัยการทุจริตหลายรูปแบบรวมถึงกรอบทฤษฎีการต่อต้านการทุจริตกรอบกฎหมาย, กรณีศึกษา, คำแนะนำนโยบายและการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ บรรณานุกรมที่ครอบคลุมมากขึ้นซึ่งรวมถึงเครื่องมือทางกฎหมายระหว่างประเทศด้านการต่อต้านการทุจริตได้ถูกนำเสนอในตอนท้ายของบทความ ผู้อ่านที่สนใจสามารถดึงข้อสรุปของตนเองตามการวิเคราะห์ในการศึกษาซึ่งสามารถทำหน้าที่เป็นพื้นหลังทั่วไปและมุ่งสำหรับการวิจัยต่อไป (Mariya Polner and Robert Ireland, 2010)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาวิจัย เรื่อง ภาคิเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ คือ 3 ค. 7 ห. ได้แก่ เคารพในหลักการประชาธิปไตยในการจัดการเลือกตั้งท้องถิ่น เคารพประชาชนในการจัดการเลือกตั้งท้องถิ่น เคารพตนเองในความซื่อสัตย์สุจริต หน้าที่ให้บริการประชาชนในการจัดการเลือกตั้งท้องถิ่น หน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ หน้าที่ในการอุทิศเวลาให้ในการปฏิบัติราชการในการจัดการเลือกตั้งท้องถิ่น หน้าที่ในความเป็นกลางในการจัดการเลือกตั้งท้องถิ่น หน้าที่ในการเคารพเชื่อฟังประชาชนในระบอบประชาธิปไตย หน้าที่ในการที่การเคารพในหลักความชอบด้วยกฎหมาย และหน้าที่ในกาเปิดเผยข้อมูลที่ประชาชนต้องรู้ในการจัดการเลือกตั้งท้องถิ่น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รัฐบาลควรกำหนดแนวทางในการพัฒนาภาคิเครือข่ายภาคประชาชนจึงเป็นผู้มีความเหมาะสมที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นมากที่สุด และกิจการบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่น ไม่เกี่ยวกับท้องถิ่นอื่น ๆ และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อประเทศโดยรวม จึงเป็นการสมควรที่จะให้ภาคิเครือข่ายภาคประชาชนท้องถิ่นดำเนินการเอง รัฐบาลควรกำหนดแนวทางในการพัฒนาภาคิเครือข่ายภาคประชาชนออกเสียงประชามติ (Reference) ให้ภาคิเครือข่ายภาคประชาชนมีอำนาจถอดถอน (Recall) ซึ่งจะทำให้ภาคิเครือข่ายภาคประชาชนเกิดความสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น และมีส่วนรับรู้ถึงปัญหาและแก้ไขปัญหาท้องถิ่นของตน และรัฐบาลควรกำหนดแนวทางในการพัฒนารากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เกิดการเลือกตั้งท้องถิ่น และวางแผนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่ อาศัยอันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด ด้านข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย รัฐบาลควรดำเนินเรื่องที่สำคัญ ๆ หรือกิจการใหญ่ ๆ ระดับชาติ อันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม และมีความคล่องตัวในการดำเนินงานของรัฐบาล จะมีมากขึ้น รัฐบาลควรสร้างผู้นำทางการเมืองและการบริหารท้องถิ่นในอนาคต ผู้นำหน่วยการปกครองท้องถิ่นย่อมเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมือง การเลือกตั้ง การสนับสนุนจากภาคิเครือข่ายภาคประชาชนในท้องถิ่นย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีต่ออนาคตทางการเมืองของตน และยัง

ฝึกฝนทักษะทางการบริหารงานในท้องถิ่นอีกด้วย รัฐบาลควรกำหนดให้การปกครองท้องถิ่น เป็นการแบ่งเบาภาระจากรัฐบาล ซึ่งเป็นหลักสำคัญของการกระจายอำนาจ เนื่องจากการกิจของรัฐบาลมีอยู่อย่างกว้างขวาง นับวันจะขยายเพิ่มขึ้น ขณะที่แต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน ควรศึกษาเรื่องการปกครองท้องถิ่นทำให้ภาคีเครือข่ายภาคประชาชนรู้จักท้องถิ่นการปกครองตนเอง การปกครองตนเองมิใช่เป็นการปกครองอันเกิดจากคำสั่งเบื้องบน หัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประการหนึ่งก็คือ กลไกการป้องกัน การทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น โดยเป็นการที่ภาคีเครือข่ายภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง เป็นข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2559). สภาพปัญหาและสาเหตุการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.). เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.anticorruption.in.th/2016/th/detail/643/>
- ณัชชานุช พิชิตรนารัตน์. (2561). การทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี. วารสารสหวิทยาการวิจัย ฉบับบัณฑิตศึกษา, 7(1), 72-81.
- ทัตตนัย คุ่มครอง. (2559). การศึกษาเปรียบเทียบการทุจริตเลือกตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองและยุทธศาสตร์การพัฒนา. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1. (26 มิถุนายน 2563). สภาพปัญหาด้านภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์. (ชูศักดิ์ คำล้น, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2. (7 กรกฎาคม 2563). ปัจจัยภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์. (ชูศักดิ์ คำล้น, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3. (9 กรกฎาคม 2563). แนวทางภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์. (ชูศักดิ์ คำล้น, ผู้สัมภาษณ์)
- สมัย สายอ่อนตา. (2562). แนวโน้มที่อดีตข้าราชการจะได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้บริหารท้องถิ่น. วารสารการศึกษาและวิจัยเชิงพุทธ, 5(2), 222-238.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์. (2562). ความรู้เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นและวัฒนธรรมทางการเมือง, เอกสารเผยแพร่สาระน่ารู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น ชุดที่ 2. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มิติใหม่.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2554). พัฒนาประชาธิปไตย พัฒนาการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- เอกพร รักความสุข. (2559). การวิจัยเชิงคุณภาพ : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

Mariya Polner and Robert Ireland. (2010). Overview of Literature on Corruption. World Customs Organization. Retrieved March 10, 2020, from www.wcoomd.org

ความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัย
ขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ*
COOPERATION BETWEEN THE GOVERNMENT AND PRIVATE SECTORS
WITH MINIMUM SECURITY FOR OVERSEAS PRODUCTION PLANTS

ไพบุณย์ ผลดี

Paiboon Ponddee

กฤษณา ไวก่ำรวัท

Krisana Vaisamruat

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: 6181010001@western.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชน 2) ศึกษาปัจจัยความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชน และ 3) เสนอแนวทางการความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชน งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ สัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ด้านศุลกากรประจวบคีรีขันธ์ ระนอง และท่าเรือแหลมฉบัง จำนวน 10 คน กลุ่มที่ 2 ศุลกากรท่าเรือกรุงเทพ คณะกรรมการสมาคมผู้นำเข้าและส่งออกแห่งประเทศไทย วาระปี 2561 - 2563 รวม 10 คน และกลุ่มที่ 3 การระดมความคิดเห็นจากกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 รวม 20 คน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาด้านมาตรการส่งเสริมการส่งออกทางภาษีอากรซึ่งเป็นเครื่องมือในการคำนวณค่าภาษีอากรที่จะได้รับคืนจากการส่งออกสินค้าโดยผู้ประกอบการจะต้องเข้าใจในความสัมพันธ์ของข้อมูลระหว่างใบขนสินค้าขาออกสูตรการผลิตและใบขนสินค้าขาเข้า การคืนอากรตามมาตรการ 19 ทวิแห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 สำหรับปัจจัยความร่วมมือ ยึดกฎกติกาของ WTO คือ ความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า ค.ศ. 1994 (General Agreement on Tariffs and Trade: GATT 1994) ที่มีความเกี่ยวข้องกับ ได้แก่ หลักเสรีภาพในการผ่านแดนของสินค้า (มาตรา 5) หลักการจำกัดเก็บค่าธรรมเนียม (มาตรา 8) และหลักการเรื่องความโปร่งใส (มาตรา 10) ส่วนแนวทางการร่วมมือ ภาครัฐใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้ประกอบการกลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่ในระบบห่วงโซ่อุปทานให้เป็นผู้ประกอบการผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศมีความเข้าใจในกระบวนการ

* Received 2 October 2020; Revised 18 December 2020; Accepted 19 December 2020

ขั้นตอนที่เหมาะสม และควรเปิดโอกาสให้ผู้ขนส่งสามารถแก้ไขข้อมูลสินค้าที่ยื่นมาล่วงหน้าได้ โดยไม่พิจารณาเป็นความผิดถ้ามีการแก้ไข

คำสำคัญ: การรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำ, ความร่วมมือ, ภาครัฐ, ภาคเอกชน, โรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study the problem of cooperation of the public and private sectors, 2) study the factors of cooperation of the public and private sectors and 3) propose guidelines for cooperation between the public and private sectors. This research is a qualitative research. Using descriptive and analytical study methods. In-depth interview the groups of key informants consisted of Group 1: Prachuap Khiri Khan, Ranong Customs House and Laem Chabang Port, 10 persons Group 2 Customs, Bangkok Port the Board of the Importers and Exporters Association of Thailand for the period of 2018 - 2020, including 10 persons and Group 3, brainstorming from group 1 and group 2, total 20 people. The results of the research showed that: The problem of export promotion measures through taxation, which is a tool for calculating the tax refund received from product exports, entrepreneurs must understand the relationship of information between the export declaration. Production formula and import declaration the duty refund of measures 19 bis of the Customs Act (No. 9) BE 2482 for cooperation factors Adhere to the WTO rules, the 1994 General Agreement on Tariffs and Trade (GATT 1994) relating to the Freedom of Crossing the Goods Principles (Article 5). Principles of fee collection (Article 8) and principles of transparency (Article 10). The government is used as a guideline for developing other groups of entrepreneurs in the supply chain system to be entrepreneurs producing foreign products with an understanding of the appropriate processes and procedures. And should allow the carrier to correct the information submitted in advance without considering it is an offense if corrected.

Keywords: Minimum Security, Cooperation, Public Sector, Private Sector, Factories for Producing Foreign Products

บทนำ

จากเหตุการณ์ก่อการร้าย 9/11 ในวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2544 การก่อการร้ายกลับคืนมาโดยการประกาศ สงครามต่อต้านการก่อการร้ายโดยประกาศว่า "ทุกประเทศในทุกภูมิภาคในทวีปอเมริกาต้องตัดสินใจว่าจะเลือกฝ่ายสหรัฐฯ หรือเลือกกลุ่มผู้ก่อการร้าย" (Brent L. Smith et al., 2006) สหรัฐอเมริกาดำเนินมาตรการตอบโต้เหตุวินาศกรรม โดยการเริ่มสงครามครั้งแรกแห่งศตวรรษที่ 21 ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปสู่การก่อการร้ายระหว่างประเทศมากขึ้น มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงข้ามประเทศและมีปฏิบัติการที่ส่งผลกระทบไปทั่วภูมิภาค ภายหลังจากที่ นายโอซามา บิน ลาเดน ถูกสังหารทำให้กลุ่ม อัลกออิดะห์ มีบทบาทลดลงอย่างมาก (จริญ มะลูลีม, 2557) แต่ถึงอย่างไรก็ตามแนวคิดของการบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์นักรบหัวรุนแรงก็ยังคงมีการสานต่อโดยรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย (The Islamic State in Iraq and Syria: ISIS) หรือกลุ่ม ไอเอส ที่มีความเคลื่อนไหวอยู่ในอิรักและซีเรียและเป็นชนวนที่ดึงดูดให้กลุ่มที่มีแนวคิดหัวรุนแรงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลั่งไหลเข้าไปในสมรภูมิดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการแพร่ขยายแนวคิดการตั้งรัฐอิสลามจากตะวันออกกลางเข้ามายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กล่าวคือ สถานการณ์การก่อการร้ายใน อินโดนีเซีย ปรากฏเด่นชัดหลังเหตุการณ์ระเบิดที่กรุงจาการ์ต้า เมื่อ 14 มกราคม พ.ศ. 2559 ทางกรอินโดนีเซียแถลงยืนยันว่ากลุ่มไอเอสอยู่เบื้องหลังเหตุระเบิดในครั้งนี้ โดยมีกลุ่มนิยมความรุนแรงในอินโดนีเซียที่ประกาศภักดีกับกลุ่มไอเอส คือ กลุ่ม คาติบาห์ นูซันตารา ลิด เดาลาห์ อิสลามียาห์ (Katibah Nusantara Lid Daulah Islamiyyah) หรือ หมูเกาะมาเลย์เพื่อรัฐอิสลามในอิรักและซีเรีย มาเลเซีย เผชิญภัยก่อการร้ายที่เชื่อมโยงมาจากกลุ่มคาติบาห์ นูซันตารา ลิด เดาลาห์ อิสลามียาห์ ซึ่งมีฐานที่มั่นอยู่ในอินโดนีเซียเช่นกัน

โดยกลุ่มที่เดินทางกลับมาจากกรเข้าร่วมรบกับกลุ่มไอเอสในซีเรียได้นำแนวความคิดการจัดตั้งรัฐที่ปกครองด้วยหลักศาสนาอิสลามบริสุทธิ์กลับมายังเกาะมินดาเนา ด้วยเหตุการณ์ล่าสุด ในฟิลิปปินส์ที่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงจิตวิทยาในวงกว้าง และทำให้ทุกประเทศต้องหันมาให้ความสำคัญกับแนวคิดการก่อตั้ง รัฐอิสลาม ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียนคือการบุกยึดเมืองมาราวีของกลุ่มก่อการร้าย มาอูเต (Maute) ซึ่งเป็นกลุ่มก่อการร้ายที่เริ่มออกปฏิบัติการเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2556 โดยกลุ่ม มาอูเต มีความสัมพันธ์กับกลุ่ม อาบูไซยาฟ ภายใต้การประสานงานของอิหม่ามบันตาเยาจนทำให้นายอิสนิลอน ฮาปิลอน (Isnilon Hapilon) ผู้นำของกลุ่ม อาบูไซยาฟ เดินทางจากฐานที่มั่นของตนใน บาซูลัน มุ่งหน้าเข้าร่วมกับกลุ่ม มาอูเต ที่ฐานที่มั่นในเมืองบูติก (Butig) การเข้าร่วมกลุ่มของนายอิสนิลอน ฮาปิลอน ทำให้กลุ่ม มาอูเต กลายเป็นกลุ่มก่อการร้ายสาขาของกลุ่มไอเอสโดยสมบูรณ์มีการใช้ธงสีดำ ใช้ผ้าคาดศีรษะ การแต่งกายและเสื้อสัญลักษณ์ของกลุ่มไอเอสอย่างเปิดเผย มีการตั้งฉายาของกลุ่มว่า ไอเอสแห่งลาเนา (จิราภรณ์ ศิริวรรณกุล, 2560)

จนกระทั่งเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 ประธานาธิบดีดูเตอร์เตแห่งฟิลิปปินส์ก็ได้ประกาศว่ากลุ่ม มาอูเต มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มไอเอสอย่างชัดเจน องค์การศุลกากรโลก หรือ WCO ได้กำหนดกรอบมาตรฐานในการรักษาความปลอดภัย และความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศโลก (Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade: SAFE) มีหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ ความร่วมมือกันระหว่างศุลกากร และผู้ประกอบการของแต่ละประเทศเพื่อสร้างความปลอดภัยตลอดห่วงโซ่อุปทานของการนำเข้าและส่งออกสินค้าโดย WCO ได้กำหนดโครงการ Authorized Economic Operator (AEO) ขึ้นเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อเป็นการรับรองผู้ประกอบการ ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายสินค้าตลอดห่วงโซ่อุปทานว่ามีการดำเนินงานที่ปลอดภัย ได้รับการรับรองจากศุลกากรว่าได้ปฏิบัติตามมาตรฐานของ WCO ในเรื่องการรักษาความปลอดภัยครอบคลุมตั้งแต่ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก ตัวแทน ผู้ขนส่ง ผู้รวบรวม คนกลาง ท่าเรือ ท่าอากาศยาน ผู้ประกอบกิจการท่าเรือ คลังสินค้า ผู้จัดการจำหน่าย เป็นต้น ขณะนี้ได้มีหลายประเทศดำเนินโครงการ AEO แล้ว ภายใต้ชื่อเรียกที่แตกต่างกัน ระบบการจัดการรักษาความปลอดภัย (Security Management System) ผู้ประกอบการที่ประสงค์จะเข้าร่วมโครงการ จะต้องสร้างระบบจัดการด้านการรักษาความปลอดภัยขึ้นเพื่อความต่อเนื่องของการดำเนินงาน รวมถึงการทบทวนปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ (BBC News, 2018)

สำหรับประเทศไทยมีการเผชิญกับปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาอย่างยาวนานอันมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ และปัจจัยทางศาสนาอิสลามที่ถูกผู้ก่อความไม่สงบนำมาตีความเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการกระทำของตน อีกทั้งดินแดนภาคใต้ของไทยก็ถูกประกาศผนวกเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของรัฐอิสลามในอาเซียนที่กินพื้นที่ครอบคลุมประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์จะเห็นได้ว่าการขยายอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของกลุ่มไอเอสเป็นภัยคุกคามที่สำคัญของอาเซียนในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากกลุ่มนิยมความรุนแรงชาวอินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ที่เคยเข้าร่วมรบกับกลุ่มไอเอสในตะวันออกกลางได้เดินทางกลับมาจากประเทศของตน และพยายามสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับกลุ่มก่อการร้ายระหว่างประเทศจากการตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ (Authorized Economic Operator: AEO) เริ่มมาจากเหตุการณ์การก่อการร้าย 911 เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ตามที่กล่าวมาข้างต้น (Andrew Grainger, 2019) ทำให้ทั่วโลกตระหนักถึงความสำคัญของมาตรการความปลอดภัยในการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ จึงได้มีมาตรการเพื่อป้องกันการก่อการร้ายเกิดขึ้นหลายมาตรการ โดยนานาประเทศได้สร้างระเบียบที่เน้นหนักในเรื่องการเพิ่มความเข้มงวดด้านความ

ปลอดภัยตั้งแต่แหล่งกำเนิดสินค้าไปตลอดห่วงโซ่อุปทานของการขนส่งสินค้า ด้วยการระบุสินค้าที่มีความเสี่ยงอันตรายสูงให้เร็วที่สุดก่อนการนำเข้า การพิจารณาผู้ประกอบการค้าที่มีความน่าเชื่อถือสูงในด้านความปลอดภัย และกำหนดให้แจ้งข้อมูลล่วงหน้าก่อนการนำเข้า - ส่งออก โดยหน่วยงานศุลกากรของ แต่ละประเทศจะต้องมีความพร้อมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลล่วงหน้าระหว่างกันผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ
3. เพื่อเสนอแนวทางความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อหาองค์ความรู้ใหม่ จากทัศนะของผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) โดยผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาการดำเนินการไว้จำนวน 12 เดือน (สิงหาคม 2562 - กรกฎาคม 2563) และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) โดยใช้เทคนิคในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ผู้บริหารด้านศุลกากรประจวบคีรีขันธ์ ผู้บริหารด้านศุลกากรระนอง และผู้บริหารสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง จำนวน 10 คน ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญการพิเศษสำนักงานศุลกากรท่าเรือกรุงเทพ คณะกรรมการสมาคมผู้นำเข้าและส่งออกแห่งประเทศไทย วาระปี 2561 - 2563 รวม 10 คน และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 3 การระดมความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญกรมศุลกากรด้านศุลกากรประจวบคีรีขันธ์ ด้านศุลกากรระนอง สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง และเจ้าหน้าที่ของสมาคมผู้นำเข้าและส่งออกแห่งประเทศไทย รวม 20 คน รวมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาด้านความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ ปัจจัยความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ และความร่วมมือของภาครัฐร่วม

ภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ รวมทั้งการทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา เป็นผู้จุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้เกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็น หรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวาง

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) โดยผู้วิจัยจะทำการ จัดเก็บรวบรวมข้อมูล และบันทึกข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการสังเกต โดยผู้วิจัยไม่มี ส่วนร่วมในปรากฏการณ์นั้น ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการจัดเตรียมฐานข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ให้ ง่ายขึ้น ด้วยการจัดทำกลุ่มข้อมูล มีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ฯลฯ เพื่อความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้รับ และเพื่อนำไปใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำหลักการ 3 ประการ ประกอบด้วยนี้ การลดทอนและ กลั่นกรองข้อมูล การแสดงและพรรณนาข้อมูล และการหาข้อสรุปและตรวจผลการวิจัย เป็นกระบวนการหาข้อสรุปและการตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบต่อไป (เอกพร รัก ความสุข, 2559)

ผลการวิจัย

ความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับ โรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจการส่งออกกับความร่วมมือ การบริหารการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ หรือผู้ที่ สนใจที่จะประกอบธุรกิจนี้จำเป็นต้องศึกษาถึงขั้นตอนต่าง ๆ และเอกสารที่ดำเนินการ ซึ่งมีความสลับซับซ้อนมากกว่าการซื้อขายภายในประเทศ โดยเริ่มตั้งแต่การจดทะเบียนพาณิชย์ จดทะเบียนการค้า การเสนอขายและรับการสั่งซื้อ การเตรียมสินค้าและเอกสารต่าง ๆ การผ่าน พิธีการศุลกากร การส่งมอบสินค้า การประกันภัยและการเรียกเก็บเงิน หรือรับการชำระเงินค่า สินค้า เป็นต้น ดังนั้นควรทำความเข้าใจขั้นตอน และเอกสารในการส่งออกล่วงหน้า เพื่อเป็น แนวทางในการแสวงหาความสำเร็จจากธุรกิจการส่งออกกับความร่วมมือการบริหารการรักษา ความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศได้ในอนาคต สอดคล้องกับ ผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า

“การรายงานยานพาหนะเข้าและการยื่นบัญชีสินค้าทางบก (Car Manifest) ผู้รับผิดชอบควบคุมการขนส่งสินค้ามีหน้าที่รายงานยานพาหนะเข้าและยื่นบัญชีสินค้าทางบก (Car Manifest) ตามแบบ ศบ.1 เมื่อยานพาหนะจากต่างประเทศมาถึงด่านพรมแดนทางบก

โดยการส่งข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์มายังระบบคอมพิวเตอร์ของกรมศุลกากร เมื่อระบบคอมพิวเตอร์ของกรม ได้รับข้อมูลและทำการตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยแล้ว ต่อมาระบบทำการออกเลขที่รับรายงานยานพาหนะ (Received Control Number) ให้แก่ผู้รับผิดชอบการขนส่งเพื่อนำมาแสดงต่อพนักงานศุลกากร ณ ด่านพรมแดนทางบกที่ได้มาถึง เจ้าพนักงานศุลกากรตรวจสอบข้อมูลเพื่ออนุญาตให้ควบคุมยานพาหนะไปยังด่านศุลกากรเพื่อปฏิบัติพิธีการยื่นใบขนสินค้าขาเข้าต่อไป การยื่นใบขนสินค้าขาเข้า เมื่อยานพาหนะที่บรรทุกสินค้าได้ผ่านด่านพรมแดนมายังด่านศุลกากร ในกรณีที่เป็นสินค้าทั่วไป ผู้นำของเข้าจะต้องจัดทำ ใบขนสินค้าขาเข้าพร้อมแบบแสดงรายการภาษีสรรพสามิตและภาษีมูลค่าเพิ่ม (กศก. 99/1)” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1, 2563)

ดังนั้นตามมาตรฐานและรูปแบบที่กรมศุลกากรกำหนด โดยส่งข้อมูลใบขนสินค้าในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์มายังระบบคอมพิวเตอร์ของกรมศุลกากร เมื่อระบบคอมพิวเตอร์ของกรม ได้รับข้อมูลแล้วจะทำการตรวจสอบและตัดบัญชีสินค้าทางบก (Car Manifest) หากพบว่าข้อมูลถูกต้องตามมาตรฐานและรูปแบบที่กำหนด ระบบคอมพิวเตอร์จะตอบกลับและออกเลขที่ใบขนสินค้าขาเข้าเพื่อให้ผู้นำของเข้าไปดำเนินการชำระค่าภาษีอากรและรอรับการตรวจปล่อยออกจากอารักขาศุลกากรต่อไป การชำระค่าภาษีอากร เมื่อผู้นำของเข้าได้ยื่นข้อมูลใบขนสินค้าเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ของกรมศุลกากรและได้รับการตอบกลับเลขที่ใบขนสินค้าแล้ว ผู้นำของเข้าจะต้องดำเนินการชำระค่าภาษีอากร (ถ้ามี) และค่าธรรมเนียมศุลกากรให้แล้วเสร็จก่อนไปดำเนินการรับการตรวจปล่อยของออกจากอารักขาศุลกากร โดยผู้นำของเข้าสามารถชำระค่าภาษีอากรและค่าธรรมเนียมศุลกากรได้ 3 ช่องทาง การตรวจปล่อยของออกไปจากอารักขาศุลกากร เมื่อผู้นำของเข้าได้ยื่นใบขนสินค้าพร้อมชำระค่าภาษีอากรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ระบบคอมพิวเตอร์ของกรมศุลกากรจะทำการวิเคราะห์ความเสี่ยงจากข้อมูลในใบขนสินค้าดังกล่าว แล้วแจ้งคำสั่งการตรวจให้ผู้นำของเข้าทราบเพื่อดำเนินการตามคำสั่งการตรวจต่อไป

ปัจจัยความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ พบว่า เหตุการณ์ก่อการร้าย 11 กันยายนที่ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ผ่านมา ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญกับระบบการรักษาความปลอดภัยในการค้าระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น องค์การศุลกากรโลกหรือ World Customs Organization (WCO) มีการกำหนดกรอบมาตรฐานในการรักษาความปลอดภัยและความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศโลก ที่เรียกว่า โครงการ Authorized Economic Operator: AEO ถือเป็นแนวทางปฏิบัติในการรับรองผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายสินค้าตลอดห่วงโซ่อุปทานในด้านการดำเนินงานให้มีความปลอดภัยและได้รับการรับรองจากศุลกากรถึงการผ่านเกณฑ์การปฏิบัติตามมาตรฐานขององค์การศุลกากรโลกได้กำหนดไว้ โดยการครอบคลุมนี้จะเริ่มจาก ผู้ผลิต ผู้นำของเข้าผู้ส่งของออก ตัวแทนออกของ

ผู้ขนส่ง ผู้ประกอบการท่าเรือหรือท่าอากาศยาน ผู้รวบรวมสินค้าคนกลางผู้ประกอบการ
ท่ารถ ผู้ประกอบการคลังสินค้า ตลอดจนผู้จัดจำหน่าย สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า

“เนื่องด้วยกรมศุลกากรประกาศ เรื่องผู้นำของเข้า ผู้ส่งของออกระดับบัตรทองที่ได้รับ
อนุมัติตามประกาศกรมศุลกากรที่ 90/2553 ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2553 หากไม่ได้ยื่นขอเป็น
ผู้นำของเข้า ผู้ส่งของออกระดับมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิต
สินค้าส่งออกต่างประเทศตามประกาศฉบับนี้ จะสิ้นสุดการเป็นผู้นำของเข้า ผู้ส่งของออกระดับ
บัตรทองตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2556 เป็นต้นไป ทำให้บริษัทที่ทำกรณศึกษา ตระหนักถึงสิทธิ
พิเศษที่สูญเสีย เช่น การลดขั้นตอนพิธีการศุลกากร ค่าระวางของก่อนทําพิธีการศุลกากร
การได้เข้าร่วมการทำความตกลงยอมรับร่วม (Mutual Recognition Agreement (MRA))
ทางด้านพิธีการศุลกากรกับต่างประเทศควบคู่กับสัญญา FTA สิทธิการลดอัตราอากรเหลือร้อยละ
5 ของอัตราอากรที่เรียกเก็บ และสิทธิขอคืนอากรตามมาตรา 19 ทวิ ซึ่งสิทธิเหล่านี้ถือเป็น
ค่าใช้จ่ายที่สูงที่ผู้ประกอบการต้องเสียไปในแต่ละครั้งในการขนส่งสินค้า ทางบริษัทที่ทำ
กรณศึกษา จึงมีการวางนโยบายต่าง ๆ ภายในผู้ประกอบการ เพื่อสอดคล้องเงื่อนไขและแบบ
ประเมินที่ทางกรมศุลกากรกำหนดเพื่อเข้าร่วมโครงการ โดยเริ่มโครงการในบริษัทตั้งแต
วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2555 ที่ผ่านมา โดยการประเมินผลจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ในผู้ประกอบการ และการประเมินจากกรมศุลกากร ผลไม่ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดจึงต้องมีการ
ปรับปรุงแก้ไขครั้งที่ 1 และรอการประเมินจากกรมศุลกากรครั้งที่ 2 ซึ่งจำนวนผู้นำของเข้าผู้ส่ง
ของออกระดับบัตรทอง (GOLDCARD) (ข้อมูลถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2555 จากกรมศุลกากร)
จำนวน 248 ราย และมีผู้ประกอบการที่ได้รับใบรับรองสถานภาพเป็นผู้ประกอบการทาง
เศรษฐกิจที่ได้รับอนุญาต (AEO Certificate)” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2, 2563)

แนวทางการร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำ
สำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ พบว่า การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายศุลกากร
ความเหมาะสมของบทลงโทษที่เกี่ยวกับการนำเข้าและการส่งออกการกระทำความผิดตาม
กฎหมายศุลกากรมีหลายประการ ซึ่งอาจตั้งชื่อเรียกเป็นความผิดฐานต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ใน
การอ้างอิงความผิดบางฐานอยู่ร่วมกันหลายฐานความผิดในมาตราเดียวกัน โดยพิจารณา
อากรกระทำหรือดเว้นการกระทำหลายอย่างอันเป็นความผิดแล้วระบุโทษเอาไว้ 27 ความผิด
ตามกฎหมายศุลกากรเป็นความผิดทางอาญาสาขาหนึ่งซึ่งจะต้องนำบทบัญญัติทั่วไปในภาค 1
แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับด้วย แต่ความผิดตามกฎหมายศุลกากรเป็นความผิด
ที่เกิดจากข้อห้าม (MALA PROHIBITA) ในความผิดบางมาตรการกระทำความผิดไม่ต้องมี
เจตนาเป็นความผิด เช่น ความผิดตามมาตรา 27 และมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร
พุทธศักราช 2469 ส่วนความผิดตามมาตราอื่น ๆ คงเป็นไปตามหลักทั่วไปของความผิด
ทางอาญาคือต้องมีเจตนาถึงจะเป็นความผิดมาตรา 27 พระราชบัญญัติศุลกากร

พุทธศักราช 2469 ซึ่งเป็นบทบัญญัติสำคัญว่าด้วยความผิดและโทษตามกฎหมายศุลกากร ประกอบไปด้วยฐานความผิดหลักหลายฐาน สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า

“ผู้ที่ได้รับการอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบการตามมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศจะต้องทำสัญญาประกันและทัณฑ์บน และวางหลักทรัพย์ค้ำประกันที่เป็นหนังสือค้ำประกันของธนาคารหรือหลักทรัพย์ค้ำประกันอย่างอื่นตามที่กรมศุลกากรเห็นชอบในวงเงินที่กำหนดตามประกาศที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นหลักประกันการเรียกค่าภาษีอากร หรือภาระหนี้ค่าภาษีอากร หรือการเรียกคืนเงินชดเชยค่าภาษีอากร หรือการเรียกคืนเงินอากรที่ได้รับคืนไปแล้ว หรือการเรียกให้ชำระค่าปรับตามแบบที่กรมศุลกากรกำหนด ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่กรมศุลกากรประกาศอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบการตามมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2, 2563); (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3, 2563)

ดังนั้น สำหรับผู้ประกอบการที่ต้องการเข้าร่วมโครงการจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กรมศุลกากรกำหนดและมีการจัดทำระบบรักษาความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ ของ WCO ได้แก่ ความปลอดภัยในการเข้าออกอาคารสถานที่ ความปลอดภัยเกี่ยวกับพนักงาน ความปลอดภัยของพันธมิตรทางธุรกิจความปลอดภัยของสินค้า ความปลอดภัยสำหรับยานพาหนะขนส่งสินค้า การรักษาความปลอดภัยของข้อมูลและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบการตรวจสอบและสืบสวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ระบบการบริหารจัดการวิกฤตการณ์และแนวทางการแก้ไข ผู้นำของเข้า ผู้ส่งของออกระดับมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ

อภิปรายผล

ความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ พบว่า เป้าหมายสำคัญของประสิทธิภาพการบริหารการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศคือการสร้างความพึงพอใจในการให้บริการประชาชนโดยมีหลักหรือแนวทาง ได้แก่ การให้บริการอย่างเสมอภาค (Equal Able Service) หมายถึงความยุติธรรมในการบริหารงานภาครัฐที่มีฐานคติว่าทุกคนเท่าเทียมกันดังนั้นประชาชนทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันในแง่ของกฎหมายไม่มีการแบ่งแยกกีดกันในการให้บริการประชาชนทุกคนจะได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลที่ใช้มาตรฐานการให้บริการเดียวกัน การให้บริการที่ตรงเวลา (Time Service) หมายถึงในประสิทธิภาพการบริหารการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศต้องมองว่าการให้บริการสาธารณะจะต้องตรงเวลาผลการปฏิบัติงานภาครัฐจะถือว่ามีประสิทธิภาพถ้าไม่มีการตรงต่อเวลาซึ่งจะสร้างความรู้สึกไม่พึงให้แก่ประชาชนที่มารับบริการ การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) หมายถึงการให้บริการสาธารณะ

ต้องมีลักษณะการให้บริการและสถานที่ให้บริการอย่างเหมาะสม (The Right Quantity at the Right Geographical Location) ความเสมอภาคหรือการตรงต่อเวลาจะไม่มี ความหมายเลยถ้ามีจำนวนการให้บริการที่ไม่เพียงพอและสถานที่ตั้งที่ให้บริการสร้างความไม่ยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้รับบริการ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) หมายถึง การให้บริการที่เป็นอย่างสม่ำเสมอโดยยึดถือประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลักไม่ใช่ยึดความพึงพอใจของหน่วยงานที่ให้บริการว่าจะให้หรือยุติบริการเมื่อใดก็ได้ และการให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service) หมายถึง สาธารณะที่มีการปรับปรุงคุณภาพผลของการปฏิบัติงานกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการเพิ่มประสิทธิภาพหรือความสามารถที่หาหน้าที่ได้มากขึ้นโดยใช้ทรัพยากรเท่าเดิม เทียบเคียงกับงานวิจัยของ ทิพย์อาภา เสฐจินตนิน เรื่อง การรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน: ศึกษาเฉพาะกรณีการกำกับดูแลและการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานรักษาความปลอดภัย พบว่า สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการรักษาความปลอดภัยโดยภาคเอกชนเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เกิดจากข้อจำกัดที่รัฐไม่อาจให้ความคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนได้อย่างทั่วถึง จึงมีการจัดตั้งบริษัทรักษาความปลอดภัยขึ้นทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งยังปรากฏว่ามีการใช้อิทธิพลและปฏิบัติการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งกระทบต่ออำนาจรัฐ จึงควรที่จะต้องมีการกำกับดูแลการรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้มีการตรวจสอบได้ และป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของภาคเอกชนที่ปฏิบัติงานในการรักษาความปลอดภัย การรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น แต่การรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนในประเทศไทยก็ยังไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร เนื่องจากมีอุปสรรคปัญหาขัดข้องหลายประการ เช่น การขาดแคลนแรงงาน ทั้งนี้เพราะอาชีพการรักษาความปลอดภัยเป็นที่ต้องการของหลายหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นธุรกิจภาครัฐ ผู้พักอาศัย แต่ก็ก็เป็นอาชีพที่ได้ค่าตอบแทนน้อย ชั่วโมงการทำงานมาก กฎระเบียบเคร่งครัด สวัสดิการต่ำ ลักษณะงานค่อนข้างน่าเบื่อ ปัญหาค่าแรงต่ำย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการด้วย ทำให้พนักงานรักษาความปลอดภัยไม่ได้รับการฝึกอบรมเท่าที่ควร มีผลต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งในบางครั้งมีลักษณะเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย หรืออาจก่อให้เกิดความสูญเสีย ความเสียหายเกินกว่าที่ควรจะเป็น รวมทั้งปัญหากระบวนการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานที่ไม่ดีพอ ทำให้ในบางครั้งมีอาชญากรเข้ามาประกอบอาชีพนี้ได้ ย่อมเป็นการเสื่อมเสียชื่อเสียงแก่ธุรกิจนี้ ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายควบคุมธุรกิจประเภทนี้ และยังไม่มีหน่วยงานของรัฐเข้ามากำกับดูแล ตลอดจนองค์กรวิชาชีพที่คอยตรวจสอบเพื่อส่งเสริมธุรกิจนี้ได้มีการศึกษารูปแบบในต่างประเทศเปรียบเทียบ และรัฐควรตรากฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนขึ้น เพื่อการกำกับดูแลและส่งเสริมให้ดำเนินการไปในทิศทางและมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการร่วมมือเกื้อหนุนกับหน่วยงาน

ภาครัฐ ในการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (ทิพย์อาภา เสฐจินตนิน, 2551)

ปัจจัยความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ พบว่า การบริหารจัดการโซ่อุปทานระหว่างประเทศจะเหมือนกับการบริหารจัดการโซ่อุปทานภายในประเทศ แต่ขยายพื้นที่ออกไปอย่างกว้างขวาง หากมีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในขณะเดียวกันก็มีปัญหาและอุปสรรคเพิ่มขึ้นมา ซึ่งองค์กรต่าง ๆ พึงระมัดระวังในการดำเนินการทำธุรกิจระดับประเทศ ขอบเขตของการจัดการโซ่อุปทานระหว่างประเทศนั้น โดยการจัดการโซ่อุปทานระดับประเทศนั้นจะเกี่ยวข้องกับระบบใดระบบหนึ่งหรือมากกว่า ระบบการกระจายสินค้าระหว่างประเทศ (Internal Distribution System) ในระบบนี้ จะดำเนินการผลิตขึ้นภายในประเทศ แต่การกระจายสินค้าและการตลาดบางส่วนจะดำเนินการในตลาดต่างประเทศ ซัพพลายเออร์ระหว่างประเทศ (International Suppliers) ในระบบนี้ วัตถุดิบและชิ้นส่วนหรือส่วนประกอบได้ทำการประกอบแล้วโดยซัพพลายเออร์ต่างประเทศ แต่การประกอบขั้นสุดท้ายจะเกิดขึ้นภายในประเทศ ในบางกรณี ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่ประกอบเสร็จแล้วจะถูกส่งไปขายในตลาดต่างประเทศ การผลิตในประเทศอื่น (Offshore Manufacturing) ในระบบนี้ ผลิตภัณฑ์จะซื้อและผลิตในประเทศใดประเทศหนึ่ง แล้วขนส่งกลับมายังคลังสินค้าประเทศแม่เพื่อดำเนินการขายและกระจายสินค้า การประสานงานกันในโซ่อุปทานระหว่างประเทศหรือระดับโลกอย่างเต็มรูปแบบ (Fully Integrated Global Supply Chain) ในระบบนี้ ผลิตภัณฑ์จะถูกจัดหาผลิต และกระจายจากโรงงานหรือหลายแห่งซึ่งตั้งอยู่ทั่วโลก โซ่อุปทานระดับโลกถูกออกแบบให้ไร้พรมแดน แต่ใจความเป็นจริงแล้ว คุณค่าที่แท้จริงของการจัดการโซ่อุปทานระดับโลกนั้นอยู่ที่การนำเอาข้อได้เปรียบจากแต่ละประเทศรวมเข้าไว้ด้วยกัน เทียบเคียงกับงานวิจัยของพิมพ์สุภักดิ์ เยี่ยมสะอาด เรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินการปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือของธุรกิจนำเข้าและส่งออกในการขอคืนอากรตามมาตรา 19 ทวิ เขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาการขอคืนอากรตามมาตรา 19 ทวิ อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ด้านการชำระอากรของวัตถุดิบในส่วนที่ไม่ได้ส่งออก ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ความต้องการความช่วยเหลือในการขอคืนอากรตามมาตรา 19 ทวิ ของธุรกิจนำเข้าและส่งออก พบว่า ต้องการรับสำเนาใบขนขาเข้าภายใน 15 วัน เพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการยื่น ขอคืนอากร ต้องการให้พิจารณาอนุมัติสูตรการผลิตให้เสร็จสิ้นภายใน 30 วัน ในการกำหนด ส่วนเสียของวัตถุดิบของเจ้าหน้าที่ ต้องการให้เจ้าหน้าที่ไปพิสูจน์ส่วนเสียที่ผู้นำเข้าเสียไป ณ สถานที่ผลิตสินค้า ต้องการให้มีการตรวจสอบเอกสารตามเกณฑ์ที่กำหนด ต้องการให้จัดเจ้าหน้าที่ ให้เหมาะสมกับงาน ต้องการให้เจ้าหน้าที่ใช้เวลาในการพิจารณาการคืนอากรภายใน 30 วัน ตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยภาพรวม ไม่พบความแตกต่าง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ไม่พบความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าแตกต่าง

กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดเตรียมเอกสารเพื่อขออนุมัติ หลักการ จำนวนจำนวนเจ้าหน้าที่ ในการให้บริการ การรับในแบบหลังส่งออก การเปลี่ยนแปลง โยกย้ายตำแหน่งงานของเจ้าหน้าที่ กรมศุลกากร ปัญหาการชำระอากรของวัตถุดิบในส่วนที่ไม่ได้ส่งออก ไม่แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (พิมพ์สุภักดิ์ เอี่ยมสะอาด, 2551)

แนวทางการร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำ สำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ พบว่า กรณีผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ที่เกี่ยวข้องรายใดมีพฤติการณ์ที่จะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือมีมูลเหตุอันควรสงสัยว่าได้ชำระค่าภาษีอากรไม่ครบถ้วน ให้เจ้าหน้าที่ศุลกากร นำสมุดบัญชี รายงาน หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องมาตรวจสอบที่กรมศุลกากร และในกรณีที่เห็นว่ามี การปกปิดข้อเท็จจริงบางประการ หรือไม่อาจชี้แจงข้อสงสัยของเจ้าหน้าที่ได้ หรือกรณีที่เชื่อได้ว่าผู้รับการตรวจสอบอาจชุกซ่อนเอกสารหรือหลักฐานที่จะใช้พิสูจน์การกระทำความผิด อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ที่มีหน้าที่ตรวจสอบมีอำนาจ ได้แก่ เข้าไปในสถาน ประกอบการของผู้นำของเข้า ผู้ส่งของออก ตัวแทนของเรือตัวแทนของบุคคลดังกล่าว หรือ บุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง หรือสถานที่อื่นที่เกี่ยวข้องของบุคคลดังกล่าวในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการ และให้มีอำนาจส่งบุคคลดังกล่าวหรือบุคคลที่อยู่ใน สถานที่นั้นให้ปฏิบัติเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ สอบถามข้อเท็จจริงหรือเรียก บัญชี เอกสาร หลักฐาน หรือข้อมูล ไม่ว่าในสื่อรูปแบบใดหรือสิ่งของอื่นที่เกี่ยวข้องกับการ กระทำความผิดจากผู้นำของเข้า ผู้ส่งของออกตัวแทนของเรือ ตัวแทนของบุคคลดังกล่าว หรือบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับการนำเข้าหรือส่งออกและ ยึดหรืออายัดบัญชีเอกสาร หลักฐาน หรือข้อมูล ไม่ว่าในสื่อรูปแบบใด ๆ หรือสิ่งของอื่นที่ใช้พิสูจน์ความผิดตามพระราชบัญญัติ ศุลกากร หรือบทกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากร เทียบเคียงกับงานวิจัยของ ศิรินันท์ จันทวงษ์ เรื่อง อาชญากรรมทางพาณิชยนาวิซึ่งเป็นความผิดที่นอกเหนือไปจากการกระทำอัน เป็นโจรสลัดและการปล้นทรัพย์ ผลการวิจัยพบว่า การกระทำความผิดอาชญากรรมทาง พาณิชยนาวิที่เกิดขึ้นบนเรือต่างชาติ ร่างข้อแนะนำได้กำหนดถึงเขตอำนาจในการดำเนินคดี ของรัฐเกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ซึ่งการกระทำความผิดดังกล่าวได้กระทำบน เรือต่างชาติ หน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายหรือที่มีอำนาจของท่าหรือที่ที่เรือตั้งอยู่ได้รับการร้อง ขอจากรัฐที่เรือนั้นซุกซ่อน หรือเจ้าของเรือ หรือนายเรือ หรือบุคคลอื่นใดที่อยู่บนเรือเพื่อเข้าไปมี ส่วนในการดำเนินคดี แม้ร่างข้อแนะนำเพื่อการออกกฎหมายภายในว่าด้วยการกระทำ อาชญากรรมทางพาณิชยนาวิจะยังมีได้มีสถานะเป็นกฎหมาย แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นได้เป็นอย่างดี ว่ากฎหมายภายในของประเทศไทย รวมทั้งอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องยังให้คำนิยามของการกระทำ อันเป็นโจรสลัดที่ยังไม่ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดอาญาทางทะเลอื่น ๆ ถึงแม้ว่าตาม

กฎหมายระหว่างประเทศจะให้สิทธิขยายอำนาจรัฐออกไปแต่ก็เป็นกรณีพิเศษตามที่กำหนดไว้ ดังนั้นประเทศไทยจึงควรที่จะทบทวนกฎหมายภายในของตนเพื่อให้บทบัญญัติที่สามารถลงโทษการกระทำความผิดดังกล่าวได้ (ศิรินนท์ จันทจวง, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การจัดการด้านการรักษาความปลอดภัย จะถูกกำหนดและได้รับการอนุมัติโดยผู้บริหารระดับสูงขององค์กร โดยจะต้องมีความสอดคล้องกันกับนโยบายด้านอื่น ๆ ขององค์กร ใช้เป็นกรอบสำหรับการกำหนดวัตถุประสงค์การรักษาความปลอดภัย รวมถึงเป้าหมาย และโปรแกรมการจัดทำระบบ สอดคล้องกันกับภัยคุกคามที่มีต่อระบบการรักษาความปลอดภัยทั้งหมด และกรอบการบริหารความเสี่ยงขององค์กร มีความเหมาะสมต่อภัยคุกคามที่มีต่อองค์กร รวมถึงสภาพและขนาดขององค์กร มีการระบุวัตถุประสงค์การบริหารงานรักษาความปลอดภัยไว้อย่างครอบคลุม และชัดเจน แสดงถึงความมุ่งมั่นในการปรับปรุงกระบวนการบริหารความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง ด้านข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการพัฒนาผู้ประกอบการกลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่ในระบบห่วงโซ่อุปทานให้เป็นผู้ประกอบการมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ ภาครัฐควรเร่งทำความตกลงกับศุลกากรประเทศคู่ค้าที่สำคัญให้เร็วที่สุดเพื่อลดระยะเวลาในการนำเข้า ณ ประเทศปลายทาง และภาครัฐควรพัฒนาระบบเทคโนโลยีเชื่อมโยงของศุลกากรทั้งในหน่วยงานออกใบอนุญาตในประเทศและศุลกากรต่างประเทศเพื่อลดต้นทุนความสูญเสียด้านความล่าช้าทางการค้า อีกทั้งการศึกษากลุ่มผู้ประกอบการที่ยังไม่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงโครงการต่อไป ควรทำการศึกษาผลที่ได้รับจากการทำความตกลงร่วมกันแล้วกับศุลกากรประเทศคู่ค้าด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล และควรศึกษาเรื่องความเสี่ยงต่อการสูญเสียตลาดการค้าต่อผู้ประกอบการไทยในระยะ 5 ปีในอนาคต หากยังไม่เป็นผู้ประกอบการระดับมาตรฐานเออีโอเป็นข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จรัญ มะลูลีม. (2557). รัฐอิสลามในอิรักและซีเรีย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักข่าวกรองแห่งชาติ.
- จิราภรณ์ ศิริวรกุล. (2560). ออสเตอร์เลียกับการต่อต้านการก่อการร้ายในอินโดนีเซีย ภายหลังเหตุการณ์ลอบวางระเบิดบนเกาะบาห์ลี. วารสารสาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ, 1(2), 1-12.
- ทิพย์อาภา เสฐจินตนิ. (2551). การรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน: ศึกษาเฉพาะกรณีการกำกับดูแลและการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานรักษาความปลอดภัย. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1. (29 มิถุนายน 2563). ความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ. (ไพบูลย์ ผลดี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2. (21 กรกฎาคม 2563). ปัจจัยความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ. (ไพบูลย์ ผลดี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3. (22 กรกฎาคม 2563). แนวทางความร่วมมือของภาครัฐร่วมภาคเอกชนกับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับโรงงานผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ. (ไพบูลย์ ผลดี, ผู้สัมภาษณ์)
- พิมพ์สุภัค เอี่ยมสะอาด. (2551). การศึกษาสภาพการดำเนินการปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือของธุรกิจนำเข้าและส่งออกในการขอคืนอากรตามมาตรา 19 ทวิเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระเจ้าเกล้าพระนครเหนือ.
- ศิรินันท์ จันทจวง. (2556). อาชญากรรมทางพาณิชย์นาวีซึ่งเป็นความผิดที่รบกวนเหนือไปจากการกระทำความผิดเป็นโจรสลัดและการปล้นทรัพย์. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เอกพร รักความสุข. (2559). การวิจัยเชิงคุณภาพ: หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- Andrew Grainger. (2019). Customs management in multinational companies. *Journal of Management Information Systems*, 10(2), 17-36.
- BBC News. (2018). Islamic State and the crisis in Iraq and Syria in maps. Retrieved February 2, 2020, from <http://www.bbc.com/news>
- Brent, L. Smith et al. (2006). Pre-Incident Indicators of Terrorist Incidents: The Identification of Behavioral, Geographic, and Temporal Patterns of Preparatory Conduct. In *Terrorism Research Center in Fulbright College. University of Arkansas.*

**ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกัน
และปราบปรามการค้ามนุษย์***
**ACCOUNTABILITY OF THE GOVERNMENT SECTOR AND MEASURES
TO PREVENT AND SUPPRESS HUMAN TRAFFICKING**

อภิสิทธิ์ ไชยรัตน์

Apison Chairat

กฤษฎา ไวลำรว

Krisana Vaisamruat

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: 6081010011@western.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ 2) ศึกษาวิเคราะห์ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และ 3) หาแนวทางและข้อเสนอแนะความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพเป็นการศึกษาเชิงพรรณนา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม โดยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ 3 กลุ่ม จำนวน 30 คน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารหรือผู้แทนด้านนโยบาย 10 คน กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารหรือผู้แทนด้านการปฏิบัติงาน 10 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน รวมเป็น 15 คน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการค้ามนุษย์ เป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคง และเป็นประเด็นที่หลายประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นการกระทำที่เอาเปรียบความเป็นมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นต้นเหตุนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ 2) ความรับผิดชอบ ภาครัฐได้กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงาน ตามมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2554 - 2559) โดยกำหนดไว้ทั้งหมด 5 ด้าน คือ การป้องกัน การดำเนินคดี การคุ้มครองช่วยเหลือ การพัฒนากลไกเชิงนโยบาย การขับเคลื่อนและการพัฒนาการบริหารข้อมูล 3) แนวทางและข้อเสนอแนะ มาตรการ การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ต้องบังคับใช้อย่างเท่าเทียม และควรเพิ่มสหวิชาชีพด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เพื่อการจับกุมปราบปรามอย่างจริงจังและเข้มงวดรวมทั้งการ

* Received 2 October 2020; Revised 18 December 2020; Accepted 19 December 2020

บังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการตรวจคนเข้าเมือง ถ้าตรวจพบความผิดต้องผลักดันส่งกลับประเทศทันที

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบ, ภาครัฐ, มาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) Study the problem of prevention and suppression of human trafficking, 2) Study, analyze, study and analyze the responsibilities of the public sector and measures to prevent and suppress human trafficking and 3) Find guidelines and recommendations on the responsibility of the public sector and measures to prevent and suppress human trafficking into effective implementation. This was a descriptive study using qualitative research methods. Using in-depth interviewing techniques, group conversations. There are 3 groups of key informants, consisting of 30 people: Group 1: 10 people, executives or policy representatives Group 2: 10 people, executives or operational representatives and Group 3: Key informants and stakeholders 3 groups of 5 people, totaling 15 people and analyzing the data. The results of the research showed that: 1) Human Trafficking Is a security threat and it is an issue that many countries around the world focus on because it is an act that takes advantage of humanity. It also leads to other problems. 2) responsibility The government has established a policy, strategy and work plan in accordance with the 1st issue of human trafficking prevention and suppression measures (2011 - 2016) by defining all five areas: prevention, prosecution, aid protection, development of policy mechanisms. Driving, and developing information management, and 3) Guidelines and recommendations Measures to prevent and suppress human trafficking must be applied equally and they should increase the multidisciplinary defense and suppression of human trafficking and the arrest and repression of serious measures, including the enforcement of immigration law If found fault, must be pushed back to the country immediately.

Keywords: Accountability, The Government Sector, Measures to Prevent and Suppress Human Trafficking

บทนำ

ปัญหาการค้ำมนุษย์ได้กลายเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีสาเหตุเกี่ยวพันกับเศรษฐกิจและสังคม ตัวอย่างจากสถิติการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ ปี 2562 ดำเนินคดีไปแล้ว 286 คดี มีจำนวนผู้กระทำความผิด 552 คน จำนวนผู้เสียหายหรือเหยื่อ 1,818 คน ซึ่งสถิติการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ในรูปแบบการค้าประเวณีซึ่งเป็นรูปแบบส่วนใหญ่ของการค้ำมนุษย์ในประเทศไทยลดลงจาก 251 คดี ในปี 2561 เป็น 157 คดี ในปี 2562 เนื่องจากการทำงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (Non - Governmental Organizations: NGO) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทั้งในขั้นตอนการสืบสวน ดำเนินคดีและการคุ้มครองผู้เสียหายนอกจากนี้ยังได้รณรงค์สร้างความตระหนักรู้ให้กับกลุ่มเสี่ยงเพื่อป้องกัน การตกเป็นเหยื่อในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ (ธนสุนทร สว่างสาลี และสมิหรา จิตตลดากร, 2561) ส่วนสถิติการกระทำความผิดฐานการค้ำมนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการบังคับใช้แรงงานการเอาคนลงเป็นทาสและการขูดรีดเพิ่มสูงขึ้นจาก 32 คดีในปี 2561 เป็น 89 คดีในปี 2562 เนื่องจากมีมาตรการสืบสวนจับกุม ดำเนินคดีอย่างจริงจังกับขบวนการลักลอบขนแรงงานต่างด้าวไปแสวงหาประโยชน์ในประเทศที่สาม นโยบายและกิจกรรม ด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ของภาครัฐ จึงเป็นแนวนโยบายเพื่อออกมาตอบโต้หรืออุดช่องว่างจากรายงานของรัฐบาลสหรัฐอเมริกามากกว่าสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงทั้งหมดในประเทศ ดังจะเห็นได้จากการตั้งอนุกรรมการบางอนุ ซึ่งมีการประชุมเพียงไม่กี่ครั้งและไม่มีรูปธรรมของการแก้ไขปัญหา หรือกิจกรรมในเชิงป้องกันบางกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องหรือเข้าไม่ถึงกลุ่มเป้าหมาย ทิศทางหรือหลักสูตรในการทำงานเชิงป้องกันของแต่ละพื้นที่ ไม่เป็นหลักสูตรแบบแผนเดียวกัน การทำงานให้ความรู้เชิงป้องกัน จึงไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังที่กล่าว (ศูนย์ต่อต้านการค้ำมนุษย์ระหว่างประเทศ, 2562)

สำหรับประเทศไทยได้รับการปลดสถานะใบเหลืองของภาคประมงจากสหภาพยุโรป (European Union: EU) อันเป็นผลมาจากการที่ สามารถควบคุมและแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมายได้ รวมถึงการลดปัญหาการค้ำมนุษย์ในรูปแบบการ บังคับใช้แรงงานภาคประมงได้สำเร็จ ด้วยมาตรการการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดด้านการบังคับใช้แรงงานภาคประมงแบบครบวงจร ตั้งแต่ทำเทียบเรือ แพลลา และการตรวจจับทางทะเลต่างหลังไหลเข้ามาหางานทำและพยายามแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าในประเทศไทย รูปแบบความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ในปัจจุบัน จึงแผ่ทั่วมากับแรงงานอพยพ สภาพการจ้างงานในแรงงานประเภทต่าง ๆ เช่น แรงงานจากภาคเกษตรแรงงานจากภาคอุตสาหกรรม แรงงานประมงและอาหารทะเล งานบริการต่าง ๆ งานรับใช้ภายในบ้าน ซึ่งมักถูกเอาเปรียบจากนายจ้าง แรงงานบางกลุ่มยอมเสียค่าใช้จ่ายเพื่อเดินทางเข้ามาในประเทศไทย ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย บางกลุ่มถูกกดขี่ขูดรีด หลอกลวง โดยเฉพาะ

ผู้หญิงและเด็กที่ถูกบังคับให้ค้าประเวณี จนถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งกลายเป็นปัญหาสังคม ตามมาสำหรับประเทศไทย ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ได้เกิดขึ้นมาเป็นเวลานานแล้ว (United Nations, 2010)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ความรับผิดชอบด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงาน ของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความ รับผิดชอบด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงาน ของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและ ปราบปรามการค้ามนุษย์ และเพื่อศึกษาหาแนวทางและข้อเสนอแนะความรับผิดชอบของ ภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพแม้ว่า คดีค้ามนุษย์ในรอบปีที่ผ่านมาอาจจะมีสถิติตัวเลขคดีน้อยกว่าปีก่อนๆ แต่ก็ได้ไม่ได้หมายความว่า ไม่มีความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เกิดขึ้นใน ประเทศไทย ซึ่งจำเป็นที่หน่วยงานรัฐต้องพิจารณาถึงสภาพการเข้าถึงผู้เสียหายความไว้วางใจ ของผู้เสียหายต่อผู้บังคับใช้กฎหมาย ความรู้ความสามารถของพนักงานสอบสวนในการ สอบสวนขยายผล และระยะเวลาในการดำเนินคดี ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญให้ผู้เสียหายไม่ ประสงค์จะดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด (Dixon, Herbert B., 2013) แนวโน้มสภาพปัญหา การค้ามนุษย์ในประเทศไทย จะแปรผันไปตามสภาพความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน การเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างไม่ปลอดภัยและการลด ต้นทุนการผลิตด้านแรงงานในกิจการที่ขาดแคลนแรงงาน จะนำมาซึ่งปัญหาการค้ามนุษย์อย่าง ต่อเนื่อง ประเทศไทยอาจต้องตกอยู่ในสภาพตั้งรับกับปัญหาการค้ามนุษย์ในทุกประเภทที่เข้า มารอบด้าน ประเทศที่เผชิญกับบรรยากาศแห่งความกลัวในความยุติธรรมของกระบวนการ ยุติธรรม เป็นสัญญาณอันตรายที่ทำให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศนั้น เคลื่อนตัวอยู่กับที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์
3. เพื่อศึกษาหาแนวทางและข้อเสนอแนะความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการ ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อหาองค์ความรู้ ใหม่จากทัศนะของผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) โดยผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาการดำเนินการไว้ จำนวน 12 เดือน (สิงหาคม 2562 - กรกฎาคม 2563) และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

(In - Depth Interview) โดยใช้เทคนิคในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยสามารถ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารหรือผู้แทนส่วนนโยบาย จำนวนทั้งสิ้น 10 ท่าน กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารหรือผู้แทนส่วนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น 10 ท่าน กลุ่มที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 ท่าน สรุปกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม 15 ท่าน โดยประมาณ รวมทั้งสิ้น 30 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ควรแก้ปัญหายังไร วิเคราะห์ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ที่ก่อให้เกิดปัญหาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ควรทำอะไรทำให้มีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน รวมทั้งการทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา เป็นผู้จุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้เกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็น หรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวาง

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) โดยผู้วิจัยจะทำการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล และบันทึกข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการสังเกต โดยผู้วิจัยไม่มีส่วนร่วมในปรากฏการณ์นั้น ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการจัดเตรียมฐานข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ให้ง่ายขึ้น ด้วยการจัดทำกลุ่มข้อมูล มีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ฯลฯ เพื่อความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้รับ และเพื่อนำไปใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำหลักการ 3 ประการ ประกอบด้วย การลดทอนและกลั่นกรองข้อมูล การแสดงและพรรณนาข้อมูล และการหาข้อสรุปและตรวจผลการวิจัยเป็นกระบวนการหาข้อสรุปและการตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบต่อไป (เอกพร รักความสุข, 2559)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พบว่า การที่องค์การสหประชาชาติ รับรองพิธีสารเรื่องการป้องกันปราบปรามและลงโทษความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์โดยเฉพาะหญิงและเด็ก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ที่กระทำโดยองค์การอาชญากรรม (The United Nations Convention against Transitional Organized Crime) ถือได้ว่าเป็นการประกาศเจตนารมณ์ของประชาคมโลก ในอันที่จะร่วมมือและปราบปรามแก้ปัญหาร่วมกันของทุกประเทศความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในปัจจุบันจึง ได้รับการพิจารณาว่าเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมข้ามชาติ นอกจากจะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงแล้วยังเป็นปัญหาที่บั่นทอนความมั่นคงของมนุษย์อีกด้วย และนับวัน ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ต้องหาวิธีการจัดการปัญหาที่แพร่ขยายเป็นวงกว้าง โดยเฉพาะแทบทุกภาคของประเทศไทย ตลอดถึงระดับกลุ่มประเทศอนุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขง ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประเทศในกลุ่มอาเซียนกรมาอาเซียน กระทั่งการต่างประเทศของประเทศไทย สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่ พบว่า

“ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จัดอยู่ในรูปแบบหนึ่งของอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งมีอยู่ 8 รูปแบบด้วยกันได้แก่ การลักลอบค้ายาเสพติด ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก การกระทำอันเป็นโจรสลัด การลักลอบค้าอาวุธ การฟอกเงิน การก่อการร้ายสากล อาชญากรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศและอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งประชาคมโลกได้กำหนดมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหผ่านกลไกขององค์การสหประชาชาติ และกฎหมายระหว่างประเทศที่ปรากฏในรูปของสนธิสัญญา อนุสัญญา ปฏิญญา หรือ พิธีสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเร่งรัดให้ทุกประเทศลงนามในการแก้ปัญหาดังที่กล่าวมานี้ โลกเป็นโลกาภิวัตน์ฉันใด อาชญากรรมก็เป็นโลกาภิวัตน์ฉันนั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง อาชญากรรมในโลกร่วมสมัย มีลักษณะข้ามชาติและข้ามเส้นเขตแดนของรัฐ อันถือเป็นปรากฏการณ์ความมั่นคงใหม่ ที่เราต้องเรียนรู้ในสถานการณ์ปัจจุบัน ในประเด็นดังกล่าว ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1, 2563)

ดังนั้น หลักการสำคัญปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบของขบวนการค้ามนุษย์ในเชิงอาชญากรรมข้ามชาติอีกแง่มุมหนึ่ง แม้ว่าจะไม่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ร่วมกันโดยตรงอาชญากรรมข้ามชาติ ปัจจุบันไม่แตกต่างจากโรคมะเร็งร้ายที่กระจายไปทั่วร่างกายมนุษย์ได้อย่างรวดเร็ว โดยอาศัยภาวะร่างกายมนุษย์ที่เอื้ออำนวยต่อการกระจาย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือไม่ว่าที่ใด ๆ ก็ตาม หากสิ่งแวดล้อมเดียวกัน เราจะเห็นการดำเนินธุรกิจสองประเภทที่มีการดำเนินกิจการควบคู่กันไปในลักษณะคู่ขนาน นั่นคือ ธุรกิจที่ถูกกฎหมายหรือธุรกิจบนดิน อีกประเภท

หนึ่งเรียกว่า ธุรกิจที่ผิดกฎหมาย หรือธุรกิจใต้ดิน ซึ่งผู้ดำเนินการปฏิบัติการทุกอย่างอย่างผิดกฎหมาย โดยที่ไม่สนใจว่าผลการดำเนินธุรกิจจะส่งผลร้ายต่อมนุษย์หรือสังคมหรือไม่

ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พบว่า กระบวนการค้ามนุษย์ในประเทศไทยเป็นความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่ต้องหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาที่มีรูปแบบจากการบังคับหญิงและเด็กประเทศไทยเข้าสู่การบริการทางเพศภายในประเทศ อย่างไรก็ตามรูปแบบของการค้ามนุษย์ได้เปลี่ยนเป็นการบังคับนำไปขายบริการทางเพศในต่างประเทศมากขึ้นขณะเดียวกันก็มีหญิงจากต่างชาติที่ถูกบังคับมาค้าบริการทางเพศในประเทศไทยมากขึ้น เช่นกัน จึงกล่าวได้ว่าประเทศไทยมีสถานะความเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะการค้าเด็กและหญิง เพื่อนำมาแสวงประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ คือ 1) ประเทศต้นทาง หมายถึง การเป็นประเทศที่มีการส่งเด็กและหญิงไปค้าต่างประเทศ 2) ประเทศทางผ่าน หมายถึง การเป็นประเทศที่ใช้เป็นเส้นทางผ่านของการนำเด็กและหญิงไปค้าในประเทศอื่น และ 3) ประเทศปลายทาง หมายถึง การเป็นประเทศที่มีการนำเด็กและหญิงเข้ามาค้าหรือแสวงหาประโยชน์หรือมีการล่วงละเมิดสิทธิ สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า

“ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ได้ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความมั่นคงของประเทศ เนื่องจากการบังคับค้าบริการทางเพศ การบังคับใช้แรงงานด้วยการทารุณ ไร้ความเมตตา หรือถูกเอารัดเอาเปรียบ การบังคับให้เร่ร่อนขอทาน รวมทั้ง การลักพาตัวเพื่อแสวงประโยชน์ในทางผิดกฎหมาย โดยเฉพาะเด็กและหญิงเป็นกลุ่มที่เสี่ยงที่สุดที่ถูกแสวงประโยชน์ ถูกกดขี่ขูดรีดแรงงานอย่างรุนแรง อย่างไรก็ตามข้อมูลจำนวนผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายของการค้ามนุษย์ยังไม่สามารถจัดเก็บให้เป็นระบบได้ เนื่องจากผู้เสียหายไม่ต้องการเปิดเผยตน เกรงกลัวอิทธิพลขององค์กรอาชญากรรม ไม่แจ้งความดำเนินคดี รวมทั้งไม่ขอรับความช่วยเหลือใด ๆ อีกทั้ง ยังเป็นอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นข้ามประเทศ ซึ่งยังไม่มีหลักฐานการเก็บบันทึกข้อมูลเนื่องจากการอพยพดังกล่าวผ่านช่องทางที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ปัจจุบันรูปแบบของการค้ามนุษย์ได้พัฒนาไปจากเดิมและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นโดยมีสาเหตุจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดสภาวะโลกไร้พรมแดน เกิดความเจริญก้าวหน้าในเส้นทางคมนาคม และเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนนิยมหรือคำจำกัดความทางกฎหมาย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2, 2563)

ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายเปิดให้มีการจ้างแรงงานข้ามชาติ 2 อาชีพ คือ กรรมกรและคนรับใช้ในบ้าน โดยนิยามว่า เป็นงานที่ไม่ได้ใช้ความรู้ใช้กำลังกายทำงานซ้ำ ๆ แรงงานข้ามชาติจึงทำงานในประเภท ภาคเกษตรหรือสัตว์เลี้ยงหรือประมง ได้แก่ คนงานในสวน คนงานในเรือประมง แรงงานตามฤดูกาล เช่น เลี้ยงผึ้ง ทำนา นาบัว นาเกลือ ภาคก่อสร้าง

ภาคการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม เช่น โรงเลื่อย ทอผ้า อาหารสัตว์ กรรมกรแบกหาม โรงงานแปรรูปไม้ โรงเลื่อย ภาคการค้าปลีกและส่ง เช่น ขายพืชผลการเกษตร กิจการอาหาร ปั่นน้ำมัน น้ำแข็ง ขายของชำ เครื่องแต่งกาย ขายของเก่า ภาคธุรกิจให้บริการ เช่น ที่พัก รีสอร์ท ร้านอาหาร ทำความสะอาดหรือจัดสวนในโรงแรมหรือรีสอร์ท เรือนำเที่ยว ให้เช่า แก้วช้ายหาด ภาคขนส่ง เช่น แรงงานในโกดัง ภาคครัวเรือน เช่น คนรับใช้ในบ้าน งานคัดแยก สิ่งปฏิกูล เป็นต้น

ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาหาแนวทางและข้อเสนอแนะ ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ พบว่า ประเทศไทยหวั่นภัยปัญหาการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนและจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยมี พระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 (The Anti - Trafficking in Persons Act 2008) และกำหนด นโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (พ.ศ. 2554 - 2559) ที่ให้ความสำคัญ 5 ด้าน คือ การป้องกัน การดำเนินคดี การคุ้มครองช่วยเหลือ การพัฒนากลไกเชิงนโยบายและการขับเคลื่อน การพัฒนาและการบริหารข้อมูล สอดคล้องกับ ผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า

“กลไกการดำเนินงานในประเทศไทย กลไกการดำเนินงานเพื่อป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ประกอบด้วย คณะกรรมการระดับชาติ 2 คณะ ได้แก่ 1) คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ปคม.) ซึ่งนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และ 2) คณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงาน ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ปกค.) ซึ่งรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และ คณะอนุกรรมการต่าง ๆ เพื่อผลักดันนโยบายระดับชาติ ดังที่กล่าวมานี้ พบ. ดังกล่าว ยังได้มีการกำหนดให้จัดตั้งกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยมีการใช้เงินทุนใน สองส่วน ได้แก่ การช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และ การดำเนิน โครงการเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ซึ่งหน่วยงานทั้งภาครัฐและองค์กรเอกชน สามารถเสนอโครงการเพื่อขอใช้งบประมาณกองทุน โดยเลขาธิการของกลไกระดับชาติ รวมทั้ง การบริหารกองทุน อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ (พม.) ในระดับจังหวัด มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ระดับ จังหวัด ซึ่งประกอบด้วยกรรมการจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2, 2563); (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3, 2563)

ดังนั้น การขับเคลื่อนมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ด้านการป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ในกรอบสหประชาชาติ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการ ต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่ จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime UNTOC) ประเทศไทยลงนาม UNTOC เมื่อเดือน

ธันวาคม 2543 รวมทั้งลงนามพิธีสารว่าด้วยการป้องกัน ปรามปราม และลงโทษความ ร้ายผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปรามปรามการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและ เด็ก (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children) และพิธีสารว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบขน ผู้โยกย้ายถิ่นฐานโดย ทางบก ทะเล และอากาศ (Protocol Against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air) เมื่อเดือนธันวาคม 2544 ทั้งนี้ ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญา และพิธีสาร ว่าด้วย การป้องกัน ปรามปราม และลงโทษความร้ายผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกัน และปรามปรามการค้ามนุษย์ ตั้งแต่วันที่ 16 พฤศจิกายน 2556

อภิปรายผล

ผลการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัญหาการป้องกันและปรามปรามการค้า มนุษย์ ในรูปแบบของการบังคับขู่ข่ม สถานการณ์ปัญหาการนำเด็กมาเป็นเครื่องมือในการ ข่มขู่ ยังคงเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ คล้ายปี 2560 ที่ผ่านมามีประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในอันดับนี้มา 2 ปี ติดต่อกัน อย่างไรก็ตาม หากมองไปที่สถิติ การรับแจ้งเบาะแสการนำเด็กมาเป็นเครื่องมือในการข่มขู่หรือแสวงหาผลประโยชน์ใน รูปแบบอื่น ๆ ของโครงการรณรงค์ยุติธุรกิจเด็กข่มขู่ ตลอดปี 2561 ก็พบว่าตัวเลขการรับ แจ้งเบาะแส ยังคงอยู่ในระดับ 300 ราย ใกล้เคียงกับปี 2560 ที่ผ่านมา โดยเหตุที่ตัวเลขการรับ แจ้งเบาะแสเด็กข่มขู่ยังคงไม่ลดลงนั้น โครงการรณรงค์ยุติธุรกิจเด็กข่มขู่ วิเคราะห์ว่า น่าจะมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น การรณรงค์เพื่อลดค่านิยมต่อการให้เงินกับเด็กข่มขู่ ยังไม่สามารถแตะถึงระดับ “มวลวิกฤต” (Critical Mass) ที่จะทำให้แทบทุกคนในสังคม ประเทศไทยเลิกพฤติกรรมการให้เงินกับเด็กข่มขู่ได้ จึงทำให้รายได้จากการข่มขู่ ในแต่ละวันไม่ลดลงเท่าที่ควร ซึ่งเทียบเคียงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Renata A. K. et al. ศึกษาในเรื่องของ การเอาชนะความร้ายผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปรามปราม การค้ามนุษย์ผ่านการวิจัยปฏิบัติการและการวิเคราะห์: พบว่า ปัญหาการค้ามนุษย์เป็นปัญหา ทางสังคมและเศรษฐกิจที่ซับซ้อนข้ามชาติในขณะที่ความร้ายผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการ ป้องกันและปรามปรามการค้ามนุษย์ได้รับการศึกษาในบริบทที่หลากหลายรวมถึงอาชญากรรม สังคมวิทยาและโดเมนทางคลินิกจนถึงปัจจุบันมีความครอบคลุมน้อยมากในการวิจัยการ ดำเนินงาน (OR) และชุมชนการวิเคราะห์ บทความนี้เน้นว่าการวิจัยการดำเนินงานและเทคนิคการ วิเคราะห์สามารถนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหที่เพิ่มขึ้นของการค้ามนุษย์ และการวิเคราะห์กับเสา หลักของการค้ามนุษย์รวมถึงการป้องกันการป้องกันและการดำเนินคดี และเพื่อหารือเกี่ยวกับ โอกาสสำหรับหรือและการวิเคราะห์เพื่อสร้างความแตกต่างในโดเมนการค้ามนุษย์ เรายืนยันว่า มีความต้องการอย่างลึกซึ้งในการสำรวจว่าการวิจัยการดำเนินงานและการวิเคราะห์สามารถใช้

ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อต่อสู้กับการค้ามนุษย์ได้อย่างไรและกำหนดคำกระตุ้นการตัดสินใจนี้เพื่อยับยั้งการแพร่หลาย (Renata A. K. et al., 2016)

ผลการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ จากเดิมที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติไว้ โดยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์จะต้องมีเจตนาเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หมายความว่า การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า หรือการอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม การบังคับใช้แรงงานหรือบริการนั้น หมายความว่า การข่มขืนใจให้ทำงานหรือให้บริการ โดยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ 1) ทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเอง หรือของผู้อื่น 2) ขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ 3) ใช้กำลังประทุษร้าย 4) ยึดเอกสารสำคัญประจำตัวของบุคคลนั้นไว้ หรือนำภาระหนี้ของบุคคลนั้นหรือของผู้อื่น มาเป็นสิ่งผูกมัดโดยมิชอบ 5) ทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้” ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 29 ว่าด้วยการเกณฑ์แรงงานหรือ แรงงานบังคับ ค.ศ. 1930 (พ.ศ. 2473) ที่กำหนดให้การเกณฑ์แรงงานหรือแรงงานบังคับ หมายถึง งานหรือบริการ ทุกชนิดซึ่งบีบบังคับเอาจากบุคคลใด ๆ โดยการขู่ว่าจะใช้บทลงโทษ และบุคคลดังกล่าวนั้นมีได้สมัครใจที่จะทำเอง ซึ่งเทียบเคียงงานวิจัยของ แอน ฌูซันนัท ทรวงเดช ศึกษาเรื่อง เด็กขอทานชาวกัมพูชาในประเทศไทย: กรณีศึกษาความต้องการและสิทธิด้านกฎหมายและการนำไปปฏิบัติ พบว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มีความสอดคล้องกับนโยบายอื่นที่เกี่ยวข้องกับเด็กขอทานชาวกัมพูชา ความคิดเห็นที่ต่างกันได้ทำให้การคัดแยกเหยื่อไม่เป็นระบบและทำให้เกิดการคัดที่ให้น้ำหนักกับความเห็นของเจ้าหน้าที่ไทยต่อเด็กขอทานชาวกัมพูชามากกว่าสิทธิที่เด็กควรที่จะได้รับตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ วิจัยนี้ได้สรุปจากการสัมภาษณ์เด็กขอทานชาวกัมพูชาว่ากรณีที่เจ้าหน้าที่ไทยไม่ได้พิจารณาเด็กขอทานชาวกัมพูชาทุกคนในวิจัยนี้เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ได้ตอบสนองต่อความต้องการของเด็กขอทานชาวกัมพูชาเหล่านี้โดยส่วนใหญ่และเป็นการแก้ปัญหาในเชิงปฏิบัติ แต่วิธีนี้เป็นเพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าแต่ไม่ใช่การแก้ปัญหายั่งยืน (แอน ฌูซันนัท ทรวงเดช, 2553)

ผลการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาหาแนวทางและข้อเสนอแนะความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ โดยการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ภาครัฐได้ตั้งศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาประมงผิดกฎหมาย (ศปมผ.) เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดอำนวยความสะดวกการตรวจสัญชาติแรงงานต่างด้าว เร่งรัดการนำเข้าแรงงานต่างด้าว

การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมายอย่างเป็นระบบนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564) มีวัตถุประสงค์ให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ และภาคประชาสังคม ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ร่วมกัน ตามหลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ซึ่งเทียบเคียงงานวิจัยของ เกริกไกร นรภาร และธัญกร นรภาร เรื่อง การศึกษาแนวทางและกลไกในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ตามแนวชายแดน: กรณีศึกษาแรงงานที่ทำงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร พบว่า ภาครัฐควรพัฒนาศักยภาพด้านการบังคับใช้กฎหมายในการดำเนินคดีพิพาทศาลากลางไทยอย่างจริงจังต่อนักค้ามนุษย์ในธุรกิจบริการทางเพศและด้านแรงงาน และควรพัฒนาความสามารถของเจ้าหน้าที่ด้านการบังคับใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่ดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงาน ควรมีมาตรการลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมการค้ามนุษย์โดยตรง และควรประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการป้องกันตนเองมิให้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ทั้งในระดับภาคประชาสังคมและภาครัฐ (เกริกไกร นรภาร และธัญกร นรภาร, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ คือ การประยุกต์การทำงาน หลักสังคหวัตถุ 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักสาราณียธรรม 6 โดยเน้นนำแนวพระราชดำริ ร.9 การให้นี้ ไม่ว่าจะให้สิ่งใด แก่ผู้ใดโดยสถานใดก็ตาม ล้วนเป็นสิ่งที่พึงประสงค์อย่างยิ่ง เพราะเป็นเครื่องประสานไมตรีอย่างสำคัญระหว่างบุคคลกับบุคคล และทำให้สังคมมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่นด้วยสามัคคีธรรม นอกจากนั้น การให้ยังเป็นบ่อเกิดแห่งความสุขอีกด้วย กล่าวคือ ผู้ให้มีความสุขมีความอิ่มเอิบใจ ผู้รับก็มีความสุข มีกำลังใจสังคมส่วนรวมตลอดถึงประเทศชาติ ก็มีความผาสุกมีความร่มเย็น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) สภาพปัญหาการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รูปแบบของขบวนการค้ามนุษย์ในเชิงอาชญากรรมข้ามชาติอีกแง่มุมหนึ่ง แม้ว่าจะไม่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ร่วมกันโดยตรง อาชญากรรมข้ามชาติ ปัจจุบันไม่แตกต่างจากโรคมะเร็งร้ายที่กระจายไปทั่วร่างกายมนุษย์ได้อย่างรวดเร็ว โดยอาศัยภาวะร่างกายมนุษย์ที่เอื้ออำนวยต่อการกระจาย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือไม่ว่าที่ใด ๆ ก็ตาม 2) วิเคราะห์ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ปัจจุบันรูปแบบของการค้ามนุษย์ได้พัฒนาไปจากเดิมและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นโดยมีสาเหตุจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดสภาวะโลกไร้พรมแดน

เกิดความเจริญก้าวหน้าในเส้นทางคมนาคม และเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนนิยามหรือ คำจำกัดความทางกฎหมายและ 3) แนวทางและข้อเสนอแนะความรับผิดชอบของภาครัฐกับ มาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ ปัญหาการค้า มนุษย์เป็นวาระแห่งชาติที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนและจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยมี พระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 (The Anti - Trafficking in Persons Act 2008) และกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและ ปราบปรามการค้ามนุษย์ (พ.ศ. 2554 - 2559) ที่ให้ความสำคัญ 5 ด้าน คือ การป้องกัน การดำเนินคดี การคุ้มครองช่วยเหลือ การพัฒนากลไกเชิงนโยบายและการขับเคลื่อน การ พัฒนาและการบริหารข้อมูล ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ภาครัฐควรกำหนดนโยบายการป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ ยุทธศาสตร์และแผนการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และมาตรการการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นที่ยอมรับและสามารถบังคับใช้อย่าง เท่าเทียม และควรกำหนดนโยบายการขับเคลื่อนมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ การคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ การดำเนินคดีการค้ามนุษย์ การป้องกันและ ปราบปรามการค้ามนุษย์เครือข่ายภาครัฐและภาคเอกชนกับการป้องกันและปราบปรามการค้า มนุษย์ ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องของมาตรการด้าน การคุ้มครองช่วยเหลือ พี่น้อง บำบัดและส่งกลับคืนสู่สังคม มีการประสานงานกับกระทรวงการ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชนในการส่งกลับทุกครั้ง ควรมี การศึกษาวิจัยในเรื่องของมาตรการด้านการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศการให้ความ ร่วมมือจับกุมหรือเป็นที่ต้องการตัวของทางต่างประเทศ และตรวจสอบคนต่างด้าวที่ได้รับ การร้องขอจากประเทศเพื่อนบ้านแสวงหาความร่วมมือและพัฒนาเครือข่ายและอาสาสมัครให้ เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน และควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องของมาตรการด้านการ ปราบปรามการค้ามนุษย์ให้ความรู้การป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์แก่ชุมชน โดยเฉพาะ ผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการรับโทษเมื่อกระทำความผิด การสกัดกั้นการย้ายถิ่น ฐานเพื่อลดความเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวงให้เข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์

เอกสารอ้างอิง

- เกริกไกร นรภาร และฉันทกร นรภาร. (2562). การศึกษาแนวทางและกลไกในการป้องกันและ ปราบปรามการค้ามนุษย์ตามแนวชายแดน: กรณีศึกษาแรงงานที่ทำงานในเขต เศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร. ใน สารนิพนธ์ สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- ธนสุนทร สว่างสาลี และสมิหรา จิตตลดากร. (2561). การนำนโยบายการป้องกันและ ปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้ว. วารสาร วิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 13(2), 151-169.

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1. (18 มิถุนายน 2563). สภาพปัญหาการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์. (อภิสิทธิ์ ไชยรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2. (9 กรกฎาคม 2563). วิเคราะห์ความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์. (อภิสิทธิ์ ไชยรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3. (10 สิงหาคม 2563). แนวทางและข้อเสนอแนะความรับผิดชอบของภาครัฐกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ. (อภิสิทธิ์ ไชยรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ศูนย์ต่อต้านการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศ. (2562). ประเภทคดีของสำนักงานอัยการสูงสุด. เรียกใช้เมื่อ 16 มกราคม 2563 จาก <http://www.caht.ago.go.th: images: documents>
- เอกพร รักความสุข. (2559). การวิจัยเชิงคุณภาพหลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดียนตุลา.
- แอน ญัฐชนันท์ ทรงเดช. (2553). เด็กขอทานชาวกัมพูชาในประเทศไทย : กรณีศึกษาความต้องการและสิทธิด้านกฎหมายและการนำไปปฏิบัติ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาระหว่างประเทศ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Dixon, Herbert B. (2013). Human Trafficking and the Internet. Retrieved January 16, 2020, from http://www.americanbar.org: The Governmentations: judges_journal: 2013
- Renata, A. K. et al. (2016). Overcoming Human Trafficking via Operations Research and Analytics: Opportunities for Methods, Models, and Applications. *European Journal of Operational. Research*, 259(2), 733–745.
- United Nations. (2010). *Trafficking in Persons Report*. (10th ed). New York: United Nations.

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี*

THE CHARACTERISTICS OF UNDERGRADUATE STUDENT' DIGITAL CITIZENSHIP

พิมพ์ตะวัน จันทัน

Pimtawan Jantan

มารุต พัฒผล

Marut Patpol

สิริวรรณ ศรีพหล

Siriwan Sripahol

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakarinwirot University, Thailand

E-mail: pimtawan.viewy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรีและ 2) ศึกษาคุณลักษณะของพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรีกลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ที่สอนระดับปริญญาตรี นิสิต นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รวม 126 คน โดยใช้วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลเป็นเรื่องการขาดวิจาร์ณญาณในการใช้สื่อและเทคโนโลยี ขาดการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงของข้อมูล และขาดจริยธรรมในการใช้สื่อเทคโนโลยี 2) คุณลักษณะของพลเมืองดิจิทัลแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ทักษะการใช้เทคโนโลยี มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีเจตคติที่ดี เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความคิดเห็นของผู้อื่น ใช้เทคโนโลยีภายใต้กฎหมายกำหนด ด้านที่ 2 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความรับผิดชอบต่อสังคม เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านที่ 3 การมีจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล ใช้สื่อดิจิทัลโดยการคำนึงถึงหลักคุณธรรม ด้านที่ 4 ทักษะการมีวิจาร์ณญาณในการใช้สื่อ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความสามารถในการใช้ การเข้าใจ การเข้าถึงสื่อและข้อมูลดิจิทัล มีวิจาร์ณญาณในการใช้สื่อดิจิทัล และด้านที่ 5 ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ป้องกันภัยคุกคามบนโลกออนไลน์และการคำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้งานและการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัว

* Received 9 October 2020; Revised 18 December 2020; Accepted 19 December 2020

คำสำคัญ: คุณลักษณะ, ความเป็นพลเมืองดิจิทัล, นิสิตปริญญาตรี

Abstract

The objectives of this research article were to study problems and challenges of undergraduate students' digital citizenship and study the characteristics of undergraduate students' digital citizenship. The sample consisted of 126 university teachers, students, the Academic Affairs Department officers in Srinakharinwirot University. The current research study was conducted by means of an in - depth interview and a survey with the use of interviews and questionnaires. The statistical data analysis comprised frequency, percentage, mean. The results revealed that first, the problems of being a digital citizen lie in the lack of good judgement while being engaged in media and technology, the lack of factual analysis, and the lack of good ethics in using media and technology. Second, the characteristics of digital citizenship could be divided into five aspects. The first lies in the technological skills, which involve knowledge and skills to utilize technology, good attitudes, respect of others' rights and freedom of expression, and respect of laws and regulations. The second aspect deals with interaction with others, which involves social responsibilities and participation in social events to benefit the community. The third aspect is developing good ethics in using digital media, which revolves around having appropriate manners while using digital media and taking morals and ethics into account. The fourth aspect deals with having good judgment in using media, which involves the ability to use, understand, and access digital data and having good judgement and discretion in using the digital media. The final aspect is essentially the skills to maintain one's own security in the virtual world, which involves the prevention of online threats and attempts to preserve safety and personal information.

Keywords: The Characteristics, Digital Citizenship, Undergraduate Students

บทนำ

โลกกำลังก้าวสู่ยุคดิจิทัล (Digital age) หรือ โลกที่ไร้พรมแดนอย่างเต็มรูปแบบ ไม่มีขอบเขตในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การติดต่อสื่อสารเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตกับคนในทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะใน

วัยรุ่น มีการแพร่กระจายของสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่หลากหลายอย่างรวดเร็ว มีการรับส่งสารผ่านการใช้อุปกรณ์การติดต่อสื่อสารต่าง ๆ เช่น ทวี โทรศัพท์ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ ฯลฯ ปัจจุบันมีการสำรวจการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนสะท้อนถึงปัญหาของเยาวชนไทยในการใช้เทคโนโลยีอย่างไร้ประโยชน์ ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2561 พบว่า ประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนการใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น มากขึ้นในทุกกลุ่ม โดยเฉพาะประชากรที่มีอายุระหว่าง 15 - 24 มีอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตสูงกว่ากลุ่มอื่น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) และจากผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชนไทย พบว่า เด็กและเยาวชนไทยมีพฤติกรรมใช้อินเทอร์เน็ตในการเล่นสื่อออนไลน์ที่ไม่เป็นประโยชน์ที่ส่งผลกระทบด้านลบ 3 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกายจากการเล่นสื่อออนไลน์เป็นเวลานานจึงเกิดการอ่อนเพลียและเกิดโรคต่าง ๆ ได้ง่าย 2) ด้านจิตใจและอารมณ์เกิดความหมกมุ่นการเล่นสื่อออนไลน์มากเกินไป ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวในวัยรุ่น และ 3) ด้านสังคมคือ การขาดการสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง เพราะใช้เวลาในการเล่นอินเทอร์เน็ตมากเกินไป พฤติกรรมเหล่านี้จะเกิดขึ้นรุนแรงในวัยรุ่นในระดับชั้นมัธยมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งปัญหาด้านสังคมจะเกิดมากที่สุดกับเด็กในมหาวิทยาลัย เพราะเมื่อเข้ามาเรียนที่มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ห่างไกลครอบครัว ทำให้มีเวลาว่างหลังเลิกเรียนเป็นจำนวนมาก จึงใช้เวลาเหล่านั้นในการเล่นสื่อออนไลน์ เกม หรือวิดีโอต่าง ๆ ทำให้ไม่มีเวลาในการตั้งใจเรียนเท่าที่ควร (ภัทริกา วงศ์อนันต์นันท, 2557) แต่ในอีกทางหนึ่งการใช้สื่อออนไลน์ในยุคดิจิทัลเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์อย่างยิ่งในหลายด้าน จากผลการสำรวจการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่จะช่วยเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ให้สะดวก รวดเร็ว เท่าทันและทั่วถึง ในผู้เรียนทุกเพศทุกวัยและทุกระบบการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ถ้ามีการใช้อย่างถูกต้องและรู้ประโยชน์ การใช้เทคโนโลยีนี้นั้นสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและสร้างความเท่าเทียมในการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ สะดวก รวดเร็วและก้าวทันสถานการณ์โลกอย่างสม่ำเสมอไม่มีขีดจำกัดทางการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนจึงต้องสร้างให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ก้าวทันต่อการใช้เทคโนโลยีได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและสร้างสรรค์ทันต่อสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558) จึงมีการสร้างองค์ความรู้เรื่องความเป็นพลเมืองผ่านการจัดการศึกษาโดยการระบุไว้อย่างชัดเจนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ที่ให้ทำการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ตั้งแต่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ในระดับมหาวิทยาลัยยังไม่มีภาระบ่งชี้ชัดเจนและจากการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) และจากผลการวิจัยเรื่อง

พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชนไทย ในช่วงต้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ควร ออกแบบการเรียนการสอนเพื่อสร้างคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดิจิทัลทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 ทักษะการใช้เทคโนโลยี มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ความรู้และทักษะในการใช้ เทคโนโลยีและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีเจตคติที่ดี เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความคิดเห็นของ ผู้อื่น ใช้เทคโนโลยีภายใต้กฎหมายกำหนด ด้านที่ 2 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความรับผิดชอบต่อสังคม เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านที่ 3 การมีจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล ใช้สื่อ ดิจิทัลโดยการคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม ด้านที่ 4 ทักษะการมีวิจารณญาณในการใช้สื่อ มี พฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความสามารถในการใช้ การเข้าใจ การเข้าถึงสื่อและข้อมูลดิจิทัล มี วิจารณญาณในการใช้สื่อดิจิทัล และด้านที่ 5 ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองใน โลกออนไลน์ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ป้องกันภัยคุกคามบนโลกออนไลน์และการคำนึงถึง ความปลอดภัยในการใช้งานและการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัว คือนิสิต นักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ที่มีความรู้ความสามารถ และโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีแต่ยังขาดทักษะของความเป็น พลเมืองดิจิทัล และจากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา มีงานวิจัยด้านการสร้างความเป็นพลเมือง ในมิติต่าง ๆ เช่น การวัดและประเมินผล การสำรวจทักษะความเป็นพลเมืองในนักเรียน อยู่ จำนวนหนึ่ง แต่ยังไม่พบว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้าง ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในระดับมหาวิทยาลัย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรีขึ้นเพื่อศึกษาความเป็นพลเมือง ดิจิทัลของนิสิตนักศึกษาในอีกมิติหนึ่งที่ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบันและ จักเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อชาติบ้านเมืองและโลก

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี มีการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษา ตำรา เอกสารและงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็น พลเมืองดิจิทัลว่ามีลักษณะอย่างไร นักวิชาการรวมถึงงานวิจัยต่าง ๆ ในประเทศไทยและ ต่างประเทศ นิยามแนวคิดของพลเมืองดิจิทัล ความหมายของพลเมืองดิจิทัล ความสำคัญของ พลเมืองดิจิทัลและคุณลักษณะและองค์ประกอบเชิงพฤติกรรมของพลเมืองดิจิทัล ว่าอย่างไร

และในปัจจุบันสภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลในระดับปริญญาตรีเป็นอย่างไร (Choi, M., 2016); (Coleman, S. & G. B. J., 2009); (Johnson, D. W., & Johnson, R. T., 2017)

ขั้นที่ 2 เลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือคณาจารย์ นักศึกษาระดับปริญญาตรีและเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 126 คน เลือกโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง และนำมาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่ม 1 กลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์ จำนวน 25 คน ประกอบด้วย คณาจารย์สอนระดับปริญญาตรี 5 คน นิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรี 15 คน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 5 คนและกลุ่ม 2 กลุ่มตัวอย่างโดยการสำรวจ คือ คณาจารย์สอนระดับปริญญาตรี 40 คน และนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรี 61 คน รวม 101 คน

ขั้นที่ 3 ออกแบบเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ 1) สภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี 2) คุณลักษณะของพลเมืองดิจิทัล โดยใช้วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview)

ขั้นที่ 4 ดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์ โดยมีวิธีการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองดิจิทัลทั้งความหมายและความสำคัญและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัล 2) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง คือ คณาจารย์ นักศึกษาระดับปริญญาตรีและเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองเรื่องของสภาพปัญหาพลเมืองดิจิทัลว่ามีประเด็นใดบ้างและคุณลักษณะของพลเมืองดิจิทัลควรเป็นอย่างไรและนำมาสังเคราะห์ 3) สำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างคือ คณาจารย์ นักศึกษาระดับปริญญาตรีโดยวิธีการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเพื่อนำผลที่ได้มาสกัดข้อมูลหาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัล 4) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียง สรุปและอภิปรายผลการวิจัย 5) จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์และนำเสนอผลการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มคัดเลือกแบบอาสาสมัคร (Voluntary Sampling) คือ คณาจารย์สอนระดับปริญญาตรี นิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรี และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รวม 126 คน

เครื่องมือการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ 1) สภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี 2) คุณลักษณะของพลเมือง

ดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรีและนำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านพลเมืองศึกษาและการสอนสังคมศึกษาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การเก็บข้อมูล

การดำเนินการวิจัย โดยการสัมภาษณ์และสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) โดยจะทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องในเรื่องของสภาพปัญหาพลเมืองดิจิทัลว่ามีประเด็นใดบ้างและคุณลักษณะของพลเมืองดิจิทัลควรเป็นอย่างไร ต่อมาจะทำการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเพื่อนำผลที่ได้มาสกัดข้อมูลหาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์และสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) การวิเคราะห์ข้อมูลจะแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์คำหลัก (Domain Analysis) และตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติคือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปประเด็นได้ ดังนี้ **ประเด็นที่ 1** นิสิต นักศึกษาไม่รู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ใช้สื่อดิจิทัลในทางที่ผิด หลงเชื่อภาพที่สื่อนำเสนอโดยขาดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจน อาทิ ข่าว Fake News ที่นำมาส่งต่อ ๆ กันตามกระแส โดไม่ผ่านการไตร่ตรองและการคัดกรองข้อมูล การคัดลอกงานโดยขาดการอ้างอิง เป็นต้น **ประเด็นที่ 2** การขาดวิจารณญาณในการรับสื่อ ขาดการคิดวิเคราะห์ในการรับสื่อและเสพข่าวสารต่าง ๆ รวมถึงขาดการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ชัดเจน ก่อนที่จะนำมาส่งต่อกัน เช่น ในแอปพลิเคชัน Line Facebook Instagram Twitter ที่มีการส่งต่อสิ่งต่าง ๆ โดยขาดการใช้วิจารณญาณในการตรวจสอบ ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองและ **ประเด็นที่ 3** การขาดคุณธรรมจริยธรรมในการใช้สื่อ เช่น การแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งต่าง ๆ บนโลกออนไลน์โดยขาดการคำนึงถึงหลักมนุษยธรรม ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาในสังคมไทยและจากผลการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการใช้สื่อและเทคโนโลยีในทางที่ผิด คิดเป็นร้อยละ 22.41 ขาดการวิเคราะห์ข้อมูล ขาดวิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสารและการใช้เทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 20.69 ความไม่พร้อมของอุปกรณ์ในการเข้าถึงสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล คิดเป็นร้อยละ 15.52 และเรื่องการขาดความรู้ ความเข้าใจ ความพร้อม และ

ทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 12.07 จากการสังเคราะห์ข้อมูล ทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) และการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปได้ว่า สภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลเป็นเรื่องการขาดวิจาร์ณญาณในการใช้สื่อและเทคโนโลยี ขาดการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงของข้อมูล และขาดจริยธรรมในการใช้สื่อเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังการขาดความรู้ ความเข้าใจ ความพร้อม และทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยี

2. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี

2.1 ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสาร

จากการศึกษาตำรา เอกสารและงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ เกี่ยวข้อง ได้ให้ความหมายของพลเมืองดิจิทัล หมายถึง บุคคล ประชาชน ราษฎร ที่เป็นสมาชิกของรัฐ หรือเมืองพลเมืองดิจิทัลที่ได้รับการรับรองจากรัฐ ให้เป็นสมาชิกของรัฐ มีสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ในฐานะสมาชิกของรัฐตามกฎหมายหรือข้อกำหนดของรัฐการปกครองนั้น ปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบ แบบแผนหรือข้อบังคับทางสังคมอย่างเคร่งครัด มีการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ มีสิทธิ เสรีภาพ ภายใต้กฎหมายหรือข้อระเบียบบังคับของรัฐและปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ มีคุณธรรม มีความเคารพต่อตนเองและผู้อื่น ภายใต้กฎหมายกำหนด ปฏิบัติตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งสามารถวัดได้จากคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี 5 ด้าน โดยแต่ละด้านมีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังตารางต่อไปนี้

คุณลักษณะ (ด้าน)	พฤติกรรมบ่งชี้
ด้านที่ 1 ทักษะการใช้เทคโนโลยี	มีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยี มีเจตคติที่ดี เคารพสิทธิของผู้อื่น ใช้เทคโนโลยีภายใต้กฎหมายกำหนด มีมุมมองที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง
ด้านที่ 2 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น	มีความรับผิดชอบต่อสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน ปฏิบัติตามกฎหมายทางสังคมที่กำหนด
ด้านที่ 3 การมีจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล	มารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล ใช้สื่อดิจิทัลโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ใช้สื่อดิจิทัลโดยการคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม มีสติในการใช้สื่อดิจิทัล
ด้านที่ 4 ทักษะการเข้าถึงสื่ออย่างมีวิจาร์ณญาณ	สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีได้ มีความสามารถในการใช้ การเข้าใจ การเข้าถึงสื่อข้อมูลดิจิทัล มีวิจาร์ณญาณในการใช้สื่อดิจิทัล

คุณลักษณะ (ด้าน)	พฤติกรรมบ่งชี้
	มีความเข้าใจในการใช้สื่อดิจิทัล
ด้านที่ 5 ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์	การเข้าถึงสื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัย การป้องกันภัยคุกคามบนโลกออนไลน์ การคำนึงถึงความปลอดภัยในการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัว มีแนวทางในการรักษาความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยี

2.2 ผลการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่าง คือ คณาจารย์สอนระดับปริญญาตรี 5 คน นิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรี 15 คน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัย จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.2.1 ผลของการสัมภาษณ์พฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี ดังตารางต่อไปนี้

คุณลักษณะ (ด้าน)	พฤติกรรมบ่งชี้
ด้านที่ 1 ทักษะการใช้เทคโนโลยี	ใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ มีเจตคติที่ดีในการใช้เทคโนโลยี เคารพสิทธิผู้อื่นในการใช้สื่อดิจิทัล ใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลภายใต้กรอบกฎหมาย มีมุมมองด้านบวกต่อเทคโนโลยี
ด้านที่ 2 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น	มีสติและมีความรับผิดชอบในการใช้สื่อดิจิทัล มีจิตสาธารณะและเข้าร่วมกิจกรรมอาสาในสังคม มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมชุมชน ปฏิบัติตามข้อกำหนดของสังคมที่กำหนด
ด้านที่ 3 การมีจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล	มีมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล ใช้สื่อดิจิทัลโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ใช้สื่อดิจิทัลโดยการคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นพลเมืองที่ใช้สื่อในทางที่ถูกต้องและมีความเหมาะสม
ด้านที่ 4 ทักษะการเข้าถึงสื่ออย่างมีวิจารณญาณ	ติดตาม ให้ความสนใจต่อสื่อดิจิทัล มีความรู้ความเข้าใจในสื่อดิจิทัล มีวิจารณญาณ การคิดวิเคราะห์ แยกแยะในการใช้สื่อดิจิทัล การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล
ด้านที่ 5 ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์	ไม่เปิดเผยข้อมูลจากความเป็นจริงหรือการเปิดเผยข้อมูลของผู้อื่น

คุณลักษณะ (ด้าน)	พฤติกรรมบ่งชี้
	มีการเข้าถึงสื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัย
	มีการป้องกันภัยคุกคามบนโลกออนไลน์

2.2.2 สักระยะที่ความสอดคล้องของผลการศึกษาคูณลักษณะ ความเป็นพลเมืองดิจิทัลจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาคูณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลจากแหล่งข้อมูล
เอกสารและจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังตารางต่อไปนี้

คุณลักษณะ (ด้าน)	พฤติกรรมบ่งชี้		ความ สอดคล้อง
	การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร	สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง	
ด้านที่ 1 ทักษะการใช้ เทคโนโลยี	มีความรู้และทักษะในการใช้	ใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลให้เกิด	✓
	เทคโนโลยี	ประโยชน์	
	มีเจตคติที่ดี	มีเจตคติที่ดีในการใช้เทคโนโลยี	✓
	เคารพสิทธิของผู้อื่น	เคารพสิทธิผู้อื่นในการใช้สื่อดิจิทัล	✓
	ใช้เทคโนโลยีภายใต้กฎหมาย กำหนด	ใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลภายใต้ กรอบกฎหมาย	✓
	มีมุมมองที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง	มีมุมมองด้านบวกต่อเทคโนโลยี	✓ x
ด้านที่ 2 การ มีปฏิสัมพันธ์ กับผู้อื่น	มีความรับผิดชอบต่อสังคม	มีสติและมีความรับผิดชอบในการ ใช้สื่อดิจิทัล	✓
	การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่เป็น ประโยชน์ต่อสังคม	มีจิตสาธารณะและเข้าร่วม กิจกรรมอาสาในสังคม	✓
	มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมชุมชน	มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมชุมชน	✓
	ปฏิบัติตามกฎหมายทางสังคมที่ กำหนด	ปฏิบัติตามข้อกำหนดของสังคมที่ กำหนด	✓
ด้านที่ 3 การ มีจริยธรรมใน การใช้สื่อ ดิจิทัล	มารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล	มีมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล	✓
	ใช้สื่อดิจิทัลด้วยความเคารพ	ใช้สื่อดิจิทัลด้วยความเคารพ	✓
	ใช้สื่อดิจิทัลโดยการคำนึงถึงหลัก คุณธรรม จริยธรรม	ใช้สื่อดิจิทัลโดยการคำนึงถึงหลัก คุณธรรม จริยธรรม	✓
	มีสติในการใช้สื่อดิจิทัล	เป็นพลเมืองที่ใช้สื่อในทางที่ ถูกต้องและมีความเหมาะสม	x
ด้านที่ 4 ทักษะการ เข้าถึงสื่อ	สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีได้		x
	มีความสามารถในการใช้ การ	ติดตาม ให้ความสนใจต่อสื่อดิจิทัล	✓
	เข้าใจ การเข้าถึงสื่อข้อมูลดิจิทัล	มีความรู้ความเข้าใจในสื่อดิจิทัล	

คุณลักษณะ (ด้าน)	พฤติกรรมบ่งชี้		ความ สอดคล้อง
	การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร	สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง	
อย่างมี วิจารณญาณ	มีวิจารณญาณในการใช้สื่อดิจิทัล	มีวิจารณญาณ การคิดวิเคราะห์ แยกแยะในการใช้สื่อดิจิทัล	✓
	มีความเข้าใจในการใช้สื่อดิจิทัล	การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล	✗
ด้านที่ 5	การเข้าถึงสื่อดิจิทัลอย่าง	มีการเข้าถึงสื่อดิจิทัลอย่าง	✓
ทักษะในการ	ปลอดภัย	ปลอดภัย	
รักษาความ	การป้องกันภัยคุกคามบนโลก	มีการป้องกันภัยคุกคามบนโลก	✓
ปลอดภัยของ	ออนไลน์	ออนไลน์	
ตนเองในโลก	การคำนึงถึงความปลอดภัยใน	ตระหนักถึงความปลอดภัยในการ	✓
ออนไลน์	การเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัว	เก็บข้อมูลของตนเอง	
	มีแนวทางในการรักษาความ	ไม่เปิดเผยข้อมูลจากความเป็น	✗
	ปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยี	จริงหรือการเปิดเผยข้อมูลของ ผู้อื่น	

จากการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลจากแหล่งข้อมูลเอกสารและจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่าคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดิจิทัลแบ่งเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 ทักษะการใช้เทคโนโลยี มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีเจตคติที่ดี เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความคิดเห็นของผู้อื่น ใช้เทคโนโลยีภายใต้กฎหมายกำหนด ด้านที่ 2 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความรับผิดชอบต่อสังคม เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านที่ 3 การมีจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล ใช้สื่อดิจิทัลโดยการคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม ด้านที่ 4 ทักษะการมีวิจารณญาณในการใช้สื่อมีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความสามารถในการใช้ การเข้าใจ การเข้าถึงสื่อและข้อมูลดิจิทัล มีวิจารณญาณในการใช้สื่อดิจิทัล และด้านที่ 5 ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ป้องกันภัยคุกคามบนโลกออนไลน์และการคำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้งานและการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัว

ผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสารและจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง นำมาสร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ คณาจารย์สอนระดับปริญญาตรีและ นิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 150 คน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

คุณลักษณะ (ด้าน)	พฤติกรรมบ่งชี้	เห็นด้วย (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วย (ร้อยละ)	สามารถ นำไปใช้ได้
ด้านที่ 1 ทักษะ การใช้ เทคโนโลยี มี พฤติกรรมบ่งชี้	ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีและ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์	79.00	21.00	✓
	มีเจตคติที่ดี	90.00	10.00	✓
	เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความคิดเห็น ของผู้อื่น	76.00	23.00	✓
	ใช้เทคโนโลยีภายใต้กฎหมายกำหนด	78.00	11.00	✓
	มีมุมมองด้านบวกต่อเทคโนโลยี	44.00	56.00	✗
ด้านที่ 2 การมี ปฏิสัมพันธ์กับ ผู้อื่น	มีความรับผิดชอบต่อสังคม	68.00	22.00	✓
	เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ สังคม	69.00	31.00	✓
	มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมชุมชน	40.00	51.00	✗
	ปฏิบัติตามข้อกำหนดของสังคมที่กำหนด	44.00	56.00	✗
ด้านที่ 3 การมี จริยธรรมใน การใช้สื่อดิจิทัล	มีมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล	89.00	11.00	✓
	ใช้สื่อดิจิทัลด้วยความเคารพ	43.00	52.00	✗
	ใช้สื่อดิจิทัลโดยการคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม	82.00	11.00	✓
ด้านที่ 4 ทักษะ การเข้าถึงสื่อ อย่างมี วิจารณญาณ	มีความสามารถในการใช้ การเข้าใจ การ เข้าถึงสื่อและข้อมูลดิจิทัล	58.00	11.00	✓
	มีวิจารณญาณในการใช้สื่อดิจิทัล	70.00	21.00	✓
	มีการเข้าถึงสื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัย	46.00	51.00	✗
ด้านที่ 5 ทักษะ ในการรักษา ความปลอดภัย ของตนเองใน โลกออนไลน์	ป้องกันภัยคุกคามบนโลกออนไลน์	61.00	30.00	✓
	คำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้งานและ	66.00	33.00	✓
	การเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัว			

จากผลของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี สามารถสรุป คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี ดังนี้

ด้านที่ 1 ทักษะการใช้เทคโนโลยี มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ 1) ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ 2) มีเจตคติที่ดี 3) เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความคิดเห็นของผู้อื่น 4) ใช้เทคโนโลยีภายใต้กฎหมายกำหนด

ด้านที่ 2 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ 1) มีความรับผิดชอบต่อสังคม 2) เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ด้านที่ 3 การมีจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ 1) มีมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล 2) ใช้สื่อดิจิทัลโดยการคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม

ด้านที่ 4 ทักษะการ

เข้าถึงสื่ออย่างมีวิจารณญาณ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ 1) มีความสามารถในการใช้ การเข้าใจ การเข้าถึงสื่อและข้อมูลดิจิทัล 2) มีวิจารณญาณในการใช้สื่อดิจิทัล **ด้านที่ 5 ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์** มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ 1) ป้องกันภัยคุกคามบนโลกออนไลน์ 2) คำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้งานและการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัว

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรีจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ มีความสอดคล้องกันในประเด็นการใช้สื่อและเทคโนโลยีในทางที่ผิด ขาดการวิเคราะห์ข้อมูล ขาดวิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสาร การขาดวิจารณญาณในการรับสื่อและมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จตุพร ขาวมาลา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองวิชาชีพสำหรับนักศึกษาพยาบาล ในด้านการมีความซื่อสัตย์ คุณธรรมและจริยธรรม เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง (จตุพร ขาวมาลา, 2561)

และจากผลการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี โดยการศึกษาจากข้อมูลจากเอกสาร การศึกษาจากการสัมภาษณ์และนำข้อมูลที่ได้มาทำการการศึกษาจากการสำรวจ พบว่า คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดิจิทัลทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 ทักษะการใช้เทคโนโลยี มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีเจตคติที่ดี เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความคิดเห็นของผู้อื่น (Castells, M., 2001) ใช้เทคโนโลยีภายใต้กฎหมายกำหนด (Choi, M., 2016) ด้านที่ 2 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Coleman, S. & G. B. J., 2009) เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (Johnson, D. W., & Johnson, R. T., 2017) ด้านที่ 3 การมีจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล (Lyons, R., 2012) ใช้สื่อดิจิทัลโดยคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม ด้านที่ 4 ทักษะการมีวิจารณญาณในการใช้สื่อมีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความสามารถในการใช้ การเข้าใจ การเข้าถึงสื่อและข้อมูลดิจิทัล มีวิจารณญาณในการใช้สื่อดิจิทัล (Mossberger, K. et al., 2007) และด้านที่ 5 ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ป้องกันภัยคุกคามบนโลกออนไลน์และคำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้งานและการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัว (Osterman, M. D., 2012) มีข้อสังเกตว่า คุณลักษณะด้านที่ 1 ทักษะการใช้เทคโนโลยี พฤติกรรมบ่งชี้เรื่องการมีเจตคติที่ดีนั้นเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนในเรื่องการใช้เทคโนโลยีเชิงประจักษ์ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ที่กล่าวว่า การมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้สื่อและเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่สำคัญในการเริ่มต้นการสร้างสรรคและพัฒนาสังคมจากการใช้สื่อและเทคโนโลยี คุณลักษณะที่ 3 ด้านการมีจริยธรรม

ในการใช้สื่อดิจิทัล พฤติกรรมบ่งชี้ในเรื่องมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัลจากการสำรวจมีผู้เห็นด้วย สูงถึงร้อยละ 89.00 แสดงให้เห็นว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่ามารยาทในการใช้สื่อดิจิทัลเป็นสิ่งที่ สำคัญอย่างยิ่งที่เป็นพื้นฐานในการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น สอดคล้องกับ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่องปัญหาเรื่องการขาดมารยาทและละเมิดสิทธิของผู้อื่นผ่านการ ใช้ สื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือ เช่น การแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งต่าง ๆ บนโลกออนไลน์โดยการขาด การคำนึงถึงหลักมนุษยธรรม ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนเป็นสาเหตุที่สำคัญในการทำให้ เกิดปัญหาในสังคมไทย และยังสอดคล้องกับการศึกษา ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ที่กล่าวว่า พลเมืองดิจิทัลนั้นต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) ต้องมีความสามารถในการเห็นอกเห็นใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์ นอกจากนี้ยังมีคุณลักษณะอีกด้านหนึ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง คือ ด้านที่ 4 การเข้าถึงสื่ออย่าง มีวิจารณญาณ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะในปัจจุบันที่โลกหมุนไปอย่างรวดเร็ว การโอนถ่ายข้อมูลข่าวสารนั้นมีความรวดเร็วตามไปด้วย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้าง เสริมสุขภาพ, 2561) นอกจากนี้ยังผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของ สำนักงาน สติติแห่งชาติ ที่พบว่า เด็กไทยส่วนใหญ่นั้นขาดความมีวิจารณญาณในการเข้าถึงและใช้สื่อ เทคโนโลยี ส่วนใหญ่ใช้ไปในทางที่ขาดประโยชน์และทำให้กระทบต่อการศึกษา ทำให้เห็นว่า การมีวิจารณญาณในการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในโลกปัจจุบัน อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นเชิงประจักษ์ว่า พลเมืองไทยในยุคดิจิทัลนั้นควรมี ลักษณะของความเป็นพลเมืองดิจิทัลเพื่อช่วยในการก้าวทันโลกในยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไป (สำนักงาน สติติแห่งชาติ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาสภาพปัญหาและคุณลักษณะของพลเมืองดิจิทัลกับนิสิต สิ่งที่ผู้วิจัยได้ทำการค้นพบคือสภาพปัญหาที่สำคัญคือการใช้สื่อและเทคโนโลยีในทางที่ผิดและ คุณลักษณะทั้ง 5 ด้านจากที่กล่าวข้างต้นที่พลเมืองดิจิทัลควรมี คือ คุณธรรมจริยธรรมด้านการ ใช้สื่อและควรใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ควรได้รับการปลูกฝังตั้งแต่ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่การวิจัยในครั้งนี้เป็นการหาข้อมูลกับนิสิตนักศึกษาในระดับ มหาวิทยาลัยเท่านั้น ซึ่งในครั้งต่อไปผู้วิจัยวางแผนการต่อยอดการวิจัยในการศึกษาสภาพปัญหา และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาด้วยและอาจมีการ เสนอแนะแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมในงานวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่อง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี จากเนื้อหาที่นำมาเขียนในบทความนี้ เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบ การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (พลเอก ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ). กรุงเทพมหานคร: สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.
- จตุพร ขาวมาลา. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองวิชาชีพสำหรับนักศึกษาพยาบาล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภัทริกา วงศ์อนันต์นนท์. (2557). พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน. วารสารพยาบาลทหารบก, 15(2), 173-178.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). พลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship). เรียกใช้เมื่อ 9 พฤษภาคม 2563 จาก [https://www.thaihealth.or.th/Content/48161-พลเมืองดิจิทัล %20\(Digital%20 Citizenship\).html](https://www.thaihealth.or.th/Content/48161-พลเมืองดิจิทัล%20(Digital%20%20Citizenship).html)
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). การสำรวจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/สำรวจ/เทคโนโลยีสารสนเทศ/เทคโนโลยีในครัวเรือน>
- Castells, M. (2001). The Internet galaxy: Reflections on the Internet, business, and society. New York: Oxford University Press.
- Choi, M. (2016). A Concept Analysis of Digital Citizenship for Democratic Citizenship Education in the Internet Age. In Columbus. The Ohio State University.
- Coleman, S. & Jay G. Blumler. (2009). The Internet and Democratic Citizenship: Theory Practice and Policy. New York: Cambridge University Press.
- Johnson, D. W. & Johnson, R. T. (2017). Cooperative Learning. In Minnesota. University of Minnesota.
- Lyons, R. (2012). Investigating Student Gender and Grade Level Differences in Digital Citizenship Behavior. In Doctor of Education. College of Education Walden University, Minnesota.
- Mossberger, K. et al. (2007). Digital Citizenship. London: The MIT Press.

Osterman, M. D. (2012). Digital Literacy: Definition Theoretical Framework and Competencies. Retrieved May 17, 2020, from <https://core.ac.uk/reader/46946450>

ผลของโปรแกรมการศึกษาแบบกลุ่มต่อความสามารถในการปรับตัว ของผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้น*

THE EFFECTS OF GROUP COUNSELLING IN ADAPTABILITY OF ADHD CAREGIVERS

ธณัชนรี สโรบล

Tanatnaree Sarobon

โชคชัย โชคภัทรชัย

Chokchai Chokpattarachai

สุมิตรพร จอมจันทร์

Sumitporn Chomchan

สมพร สิทธิสงคราม

Somporn Sitthisongkram

นิตยา บุญลือ

Nitaya Boonlue

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่

Boromarajonani College of Nursing Chiang Mai, Thailand

E-mail: tanatnaree@bcnc.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรมการศึกษาแบบกลุ่มและระยะการทดลองที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการปรับตัว และเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการศึกษาแบบกลุ่มต่อความสามารถในการปรับตัวของผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้น ในตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน กลุ่มควบคุม 8 คน เพศหญิง 13 คน เพศชาย 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) โปรแกรมการศึกษาแบบกลุ่ม 2) แบบวัดความสามารถในการปรับตัวของผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้น 3) แบบสนทนากลุ่มในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่ามัธยฐานเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์จากบทสนทนาของผู้ปกครองในการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวสูงขึ้นในระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล ตามลำดับ ส่วนผู้ปกครองกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวเท่าเดิม 2) ผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นในกลุ่มทดลองมี

* Received 19 November 2020; Revised 15 December 2020; Accepted 19 December 2020

ความต้องการบริการการศึกษาทั้งในระยะก่อนการทดลอง หลังทดลอง และระยะติดตามผล โดยผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกัน ได้เรียนรู้เข้าใจตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนของโปรแกรมการศึกษาแบบกลุ่มที่ช่วยเอื้ออำนวยให้เกิดความเข้าใจตนเองและนำไปสู่การเข้าใจผู้อื่นด้วย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลไปสู่การพัฒนาตนเองทำให้ผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: โปรแกรมการศึกษาแบบกลุ่ม, การปรับตัว, ผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้น

Abstract

The objectives of this research article were to study the interaction between the program, the group consultation and the experimental phase that influenced the ability to adapt, and compared the effect of the Group Study Program on the adaptive ability of ADHD parents in the pre-trial phase. Post-trial and follow-up phases the research model is experimental research. The sample was a parent of ADHD in Don Kaeo, Mae Rim District, Chiang Mai Province, with 8 people, 8 control groups, 1 female, 3 males, and 100,000 people. The research instruments include 1) group counseling programs, 2) measures the adaptability of ADHD parents, 3) group conversations, quantitative data analysis using statistical descriptions, arithmetic statistics, and standard deviations. Qualitative data uses analysis from parental conversations in group conversations. The results showed that 1) the experimental parents had an average score on their ability to rise in the post-trial phase and follow-up phase, respectively. The control group's parents had the same average ability to adapt. 2) Parents of ADHD children in the experimental group are required to provide counseling services both in the pre-trial phase. After the trial and follow-up phase, parents of ADHD children interact, exchange, learn, experience together. Learn to understand yourself and others in accordance with the steps of a group counseling program that helps to understand themselves and lead to understanding others. This is an important factor that can contribute to self-development, allowing parents of ADHD to adapt more appropriately and live more efficiently.

Keywords: Group Counselling, Adaptability, ADHD Caregivers

บทนำ

โรคสมาธิสั้น (Attention Deficit Hyperactivity Disorder: ADHD) เป็นความผิดปกติด้านสุขภาพจิตที่พบบ่อยที่สุดในวัยเด็ก มีการศึกษาความชุกของโรคสมาธิสั้นในประเทศไทย พ.ศ. 2555 เป็นการสำรวจระดับชาติแบบภาคตัดขวาง 2 ขั้นตอน โดยขั้นตอนแรกคัดกรองด้วยแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก SNAP - IV Rating Scale ฉบับภาษาไทย ขั้นตอนที่สองวินิจฉัยโรคสมาธิสั้นตามเกณฑ์ DSM - IV - TR ฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 5 จำนวน 7,188 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบ Three - Stages Stratified Cluster Sampling จำแนกตามสังกัดการศึกษา จาก 10 จังหวัด ใน 4 ภาค รวมทั้งกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ค่าความชุกด้วยร้อยละ และ 95% confidence interval ผลตัวอย่างจำนวน 521 คน ได้รับการวินิจฉัยเป็นโรคสมาธิสั้น ความชุกของโรคสมาธิสั้นในประเทศไทยเท่ากับร้อยละ 8.1 แยกเป็นเพศชายร้อยละ 12 และหญิงร้อยละ 4.2 ด้วยอัตราส่วน 3:1 พบสูงสุดที่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เท่ากับ ร้อยละ 9.7 โดยพบความชุกโรคสมาธิสั้นสูงสุดในภาคใต้ ร้อยละ 11.7 และต่ำสุดที่ภาคเหนือ ร้อยละ 5.1 จำแนกตามกลุ่มย่อยของโรคสมาธิสั้น พบสูงสุดคือ Combined Type ร้อยละ 3.8 Inattentive Type ร้อยละ 3.4 และต่ำสุด Hyperactive/Impulsive Type ร้อยละ 0.9 สรุป ความชุกของโรคสมาธิสั้นในการศึกษารุ่นนี้ เท่ากับร้อยละ 8.1 พบมากที่สุดในประเภท Combined Type ร้อยละ 3.8 (ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน และคณะ, 2556) โรคสมาธิสั้นเป็นโรคที่เด็กมีความผิดปกติที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ความสนใจต่ำ พฤติกรรมหุนหันพลันแล่น และอยู่นิ่งหรือซนผิดปกติ การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ไม่ดี โดยปัญหาที่เกิดจากโรคสมาธิสั้นเป็นปัญหาระยะยาวและสามารถส่งผลกระทบต่อพัฒนาการในวัยรุ่นและผู้ใหญ่ เช่น ต่อต้านสังคม ติดยาเสพติด และเกิดภาวะซึมเศร้า (สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต จังหวัดเชียงใหม่, 2560) ดังนั้นการดูแลเด็กสมาธิสั้นจึงต้องได้รับการดูแลจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดูแลเด็กเนื่องจากเด็กสมาธิสั้นจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากครอบครัวด้วยเสมอ หากผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องจากความไม่รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโรคสมาธิสั้น อาจทำให้มีความคาดหวังที่ไม่เป็นจริง ส่งผลให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเด็กและมีมุมมองที่ไม่ดีต่อตนเองด้วย ดังนั้นการปรับเปลี่ยนไปสู่มุมมองที่ถูกต้องจะช่วยให้มีความเข้าใจเด็กสมาธิสั้นได้มากขึ้น อีกทั้งยังลดความคาดหวัง และมุ่งเป้าหมายการดูแลเด็กตามความเป็นจริง มองปัญหาเดิมเป็นเพียงการทำหน้าที่บกพร่องหรือความไม่รู้ อันจะช่วยให้ผู้ปกครองเกิดพลังที่จะจัดการปัญหาด้วยวิธีใหม่ ๆ อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นเพื่อป้องกันการสูญเสียทรัพยากรบุคคลของประเทศจากโรคสมาธิสั้นในวัยเด็ก การให้การช่วยเหลือผู้ปกครองของเด็กสมาธิสั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง (สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต จังหวัดเชียงใหม่, 2560)

การปรับตัว (Adaptability) เป็นกระบวนการและผลลัพธ์ของบุคคลในการแก้ไข ปรับปรุงความเครียด ความคับข้องใจของตนเองด้วยการใช้ความตระหนักรู้ทางปัญญาเพื่อให้สามารถปรับตัวได้ดีต่อสภาวะแวดล้อมในชีวิต ซึ่งจะเป็นการตอบสนองความต้องการทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม ตามทฤษฎีการปรับตัวของรอย รอยมองมนุษย์เป็นระบบ โดยมีความเชื่อว่า มนุษย์เป็นหน่วยเดียวกัน มนุษย์มีร่างกายและจิตใจที่ไม่สามารถแยกจากกันได้ ระบบย่อยต่าง ๆ ในร่างกายทำงานร่วมกันเป็นระบบใหญ่ เมื่อมีสิ่งใดมากระทบระบบใดระบบหนึ่งของมนุษย์ ก็จะส่งผลถึงระบบอื่น ๆ ไปด้วย การตอบสนองต่อสิ่งเร้าเป็นการตอบสนองร่วมกันเกิดจากการทำงานประสานสัมพันธ์ของหน่วยย่อยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ผลลัพธ์การปรับตัวมี 2 ลักษณะ คือ ปรับตัวได้ และปรับตัวไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ความสามารถในการปรับตัวของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับความรุนแรงของสิ่งเร้า และระดับความสามารถในการปรับตัวของบุคคลในขณะนั้น (Rogers, C. R., 1951) ปัญหาด้านพฤติกรรมของเด็กสมาธิสั้นเป็นตัวกระตุ้นที่เด่นชัดมาก ในการทำให้เกิดความเครียดในกลุ่มผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้น และยังมีสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นสภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ ครอบครัว และกลุ่มเพื่อน รวมทั้งความสัมพันธ์ส่วนตัวกับบุคคลระดับต่าง ๆ ตลอดจนความคาดหวังในตัวเองก็เป็นตัวเสริมให้ผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นเกิดความเครียดได้ อันจะส่งผลถึงร่างกายและจิตใจทำให้มีพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไป เช่น การหย่าร้าง การตกงาน การป่วยเป็นโรคซึมเศร้า หันไปพึ่งสุรา สิ่งเสพติดหรือคิดฆ่าตัวตายเพื่อหนีปัญหาภาระความรับผิดชอบ เนื่องจากรู้สึกวุ่นวายหนักเกินกว่าที่จะทนได้ (สถาบันพัฒนาการเด็กราชชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต จังหวัดเชียงใหม่, 2560)

โปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling) เป็นแนวคิดที่สามารถใช้พัฒนาความสามารถในการปรับตัวของบุคคลได้เป็นอย่างดี ด้วยโปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มมุ่งเน้นหลักการอยู่บนสมมติฐานของการมองโลกในแง่ดีที่ว่ามนุษย์เต็มไปด้วยพลังและศักยภาพ และความสามารถที่จะค้นหาทางออก คำตอบ หรือวิธีการที่จะเปลี่ยนแปลงชีวิตของพวกเขา เป็นการบำบัดที่มีแนวคิดมุ่งถึงอนาคต มีเป้าหมายที่ชัดเจน และใช้ระยะเวลาสั้น เน้นในเรื่องพลัง และความยืดหยุ่นของแต่ละบุคคล (Stollberg, R. J., 1956) Ilkhchi, S. V. et. al ได้ศึกษาประสิทธิผลของการให้โปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพฤติกรรมการณ์เรียนรู้ ในการรับรู้ความสามารถของตนเองและการกล้าแสดงออกในกลุ่มนักเรียนที่มีภาวะวิตกกังวลของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเมืองตาบรีซ ประเทศอิหร่าน จำนวน 45 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมสามารถลดความวิตกกังวล และเพิ่มการรับรู้ความสามารถของตนเองและมีความกล้าแสดงออกเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Ilkhchi, S. V. et. al., 2011) ซึ่งสอดคล้องกับ Chongruksa, D. et. al. ได้ศึกษาประสิทธิผลการให้การปรึกษากลุ่มผสมผสานในการลดอาการแสดงที่มีผลเสียต่อสุขภาพจิตของตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดยะลา ประเทศไทยพบว่า การให้โปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มตามโปรแกรมสามารถลดความ

วิตกกังวลทางกาย ความซึมเศร้า และความบกพร่องทางสังคมได้ (Chongruksa, D. et. al., 2012) และ SHoaakazemia, M. et. al. ได้ศึกษาผลของการให้การปรึกษาแบบการรู้คิดในโรคย้ำคิดย้ำทำของนักเรียนในเมืองเตหะราน ประเทศอิหร่าน พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมสามารถลดพฤติกรรมย้ำคิดย้ำทำได้ (SHoaakazemia, M. et. al., 2014) จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การให้โปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มสามารถแก้ไขปัญหา เพิ่มประสิทธิภาพ และความสามารถในการปรับตัวของบุคคลมากขึ้น ทั้งนี้ หากนำจุดเด่นของโปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มมาใช้เพื่อลดผลกระทบทางจิตใจของผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้น น่าจะสามารถช่วยลดผลกระทบดังกล่าวได้ จากความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความต้องการบริการการปรึกษาของผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้น เพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัว ซึ่งเป็นการเสริมสร้างทักษะชีวิตอันเป็นพลังที่สำคัญในการดูแลเด็กสมาธิสั้นให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มและระยะการทดลอง ที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการปรับตัว
2. เพื่อเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มต่อความสามารถในการปรับตัวของผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

วิธีดำเนินการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาผลของโปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มต่อความสามารถในการปรับตัวของผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้น โดยใช้แนวคิดของ Stollberg (Stollberg, R. J., 1956) ซึ่งสโตลเบิร์กได้ให้ความเห็นว่าบุคคลแต่ละคนนั้นจะมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านประสบการณ์ของแต่ละบุคคล วุฒิภาวะทางสมอง สภาพการณ์ที่แตกต่างกัน และกิจกรรมความสนใจของแต่ละบุคคล ล้วนมีผลต่อการรับรู้กับปัญหาและวิธีการปรับตัวที่จะส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวของบุคคล และได้ให้ความเห็นว่าการปรึกษาเป็นรายกลุ่มจะให้ผลดีมากกว่ารายบุคคล เนื่องจากการเพิ่มคุณลักษณะทางบวกในด้านต่าง ๆ ของบุคคล ช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลงได้ และยังสามารถนำไปใช้ได้กับบริบทต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยมีความเชื่อที่สำคัญว่าคนทุกคนมีความเข้มแข็งและมีความสามารถที่จะสร้างทางออกของตนเอง สามารถปรับเปลี่ยนชีวิตของตนเองภายใต้ศักยภาพและแหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ของตน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลองเพื่อนำไปช่วยผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นให้สามารถปรับตัวต่อปัญหาต่าง ๆ ในการดูแลเด็กสมาธิสั้น เสริมสร้างทักษะชีวิตอันเป็นพลังที่

สำคัญในการดูแลเด็กสมาธิสั้นให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป ระยะเวลาดำเนินการระหว่างเดือนสิงหาคม 2561 – กันยายน 2562 มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือผู้ปกครองของเด็กสมาธิสั้น เขตตำบลดอนแก้ว อำเภอมะเริ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตเข้าถึงข้อมูลประวัติเด็กสมาธิสั้นไป ที่โรงพยาบาลชุมชนตำบลดอนแก้ว และโรงเรียนดอนแก้ว ตำบลดอนแก้ว อำเภอมะเริ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีจำนวนทั้งหมด 60 คน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ปกครองของเด็กสมาธิสั้นที่มีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย และมีคะแนนความสามารถในการปรับตัวในระดับที่ต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ในขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ($n = 56$) จำนวน 16 คน ทำการสุ่มแบบง่ายเข้ากลุ่มทดลอง จำนวน 8 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 8 คน โดยกลุ่มทดลองเป็นกลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่ม ส่วนกลุ่มควบคุมดำเนินกิจกรรมประจำวันตามปกติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

ประกอบด้วย 1) แบบวัดทักษะความสามารถในการปรับตัวของ Cross และคณะ (Cross, S. E. et. al., 2000) ซึ่งเป็นแบบวัดเลือกตอบตามความรู้สึกขนาดสั้น มีจำนวน 10 ข้อ 7 ระดับ ซึ่งพิจารณาจาก 2 องค์ประกอบคือ 1.1) ทักษะการปรับตัวแบบพึ่งพาตนเอง (Independent Problem Solving) ได้แก่ข้อ 1, 3, 4, 8, 9 และ 1.2) ทักษะการปรับตัวแบบพึ่งพาผู้อื่น (Interdependent Problem Solving) ได้แก่ข้อ 2, 5, 6, 7, 10 2) โปรแกรมการปรึกษากลุ่ม โดยกำหนดให้ผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นเข้ารับการปรึกษาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที รวม 6 ครั้ง 3) คำถามการสนทนากลุ่ม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการปรับตัวที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลด้านการพยาบาลจิตเวชเด็ก 1 คน อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย 1 คน และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลเด็กสมาธิสั้น 1 คน ผลการพิจารณาความเหมาะสม พบว่า ได้ค่าความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์หรือนิยาม (IOC: Item Objective Congruence Index) ระหว่าง 0.67 – 1.00 และทำการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วจึงนำไปทดลองใช้กับผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้น จำนวน 8 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) เพื่อให้เข้ากับบริบท เหตุการณ์ในปัจจุบัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) เข้าพบผู้อำนวยการโรงพยาบาลตำบลดอนแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนดอนแก้ว เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีจำนวนทั้งหมด 60 คน หลังจากนั้นให้ผู้วิจัยและ

โรงเรียนดอนแก้ว ได้จัดประชุมผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนที่มีประวัติการรักษาภาวะสมาธิสั้นในระดับประถม 1 - 6 จำนวน 60 คน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา สอบถามความสนใจ และการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีผู้ปกครองสนใจเข้าร่วมวิจัย จำนวน 56 คน 2) ให้ผู้ปกครองจำนวน 56 คน ทำแบบวัดความสามารถในการปรับตัว ผลคะแนนความสามารถในการปรับตัวในระดับที่ต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 จะถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีจำนวน 16 คน ทำการสุ่มแบบง่ายเข้ากลุ่มทดลอง จำนวน 8 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 8 คน โดยกลุ่มทดลองเป็นกลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมการฝึกแบบกลุ่ม ส่วนกลุ่มควบคุมดำเนินกิจกรรมประจำวันตามปกติ 3) เก็บข้อมูลโดยการให้กลุ่มทดลองจะได้รับการฝึกกลุ่มจำนวน 6 ครั้ง สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกกลุ่มและดำเนินกิจกรรมประจำวันตามปกติ 4) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง (จริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์) ในประเด็นต่อไปนี้ 1) ชี้แจงเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องวิจัยให้ผู้ปกครองทราบ 2) ประโยชน์ที่กลุ่มตัวอย่างจะได้รับจากการวิจัยที่รวมทั้งประโยชน์ต่อประชากรหลังสิ้นสุดการวิจัย ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการเลี้ยงดูเด็กสมาธิสั้นให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีมากขึ้น 3) วิธีการที่จะเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างที่จะเชิญชวนให้เข้าร่วมวิจัย ใช้การประชุมผู้ปกครองของโรงเรียนให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัย และผลที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย 4) วิธีการเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างถือเป็นความลับ 5) การเข้าร่วมการวิจัยจะเป็นไปโดยความสมัครใจของผู้เข้าร่วมการวิจัยเท่านั้น แม้ว่าผู้เข้าร่วมการวิจัยจะตัดสินใจ และแสดงเข้าร่วมการวิจัยในเบื้องต้นแล้ว ก็ยังสามารถถอนตัวออกจากการวิจัยได้ทุกเมื่อ โดยไม่ต้องบอกล่วงหน้า และไม่ต้องชี้แจงเหตุผล 6) การไม่เข้าร่วมการวิจัย หรือการถอนตัวออกจากการวิจัยก่อนจะสิ้นสุดกระบวนการ จะไม่ส่งผลเสียใดๆ ต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย 7) การปกป้องความลับของผู้เข้าร่วมการวิจัย 8) ผู้วิจัยจะใช้รหัสแทน ชื่อ - นามสกุล หรือข้อมูลอื่นที่อาจสืบค้นไปยังผู้เข้าร่วมการวิจัย 9) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมการวิจัย จะไม่ถูกเปิดเผยต่อบุคคลอื่น นอกเหนือจากคณะผู้วิจัย หรือคณะบุคคลอื่นที่มีหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินการวิจัยในคน เช่น คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของสถาบัน

โปรแกรมการฝึกแบบกลุ่ม แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง ผู้วิจัยขอความร่วมมือผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นจำนวน 56 คน ทำแบบวัดความสามารถในการปรับตัว แล้วนำคะแนนที่ได้มาคัดเลือกผู้ที่มีคะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 16 คน จากนั้นแจ้งวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินการในการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง และแบ่งกลุ่มด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากเพื่อจำแนกออกเป็นกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง คะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดความสามารถใน

การปรับตัวของกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้จะเป็คะแนนของระยะก่อนการทดลองจากนั้นนับวันเวลา และสถานที่ในการทดลอง และอภิปรายกลุ่ม

2. ระยะทดลอง ผู้วิจัยดำเนินโปรแกรมการศึกษาแบบกลุ่ม จำนวน 1 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง ดำเนินการตามโปรแกรมการศึกษา โดยกำหนดให้ผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นเข้ารับการศึกษาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที รวม 6 ครั้ง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ครั้งที่ 1 การปฐมนิเทศและสร้างสัมพันธภาพ ผู้วิจัยต้องการให้เกิดความไว้วางใจและการสร้างความร่วมมือ(Establishing a collaborative) จึงเริ่มต้นด้วยการกล่าวทักทายแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์ กำหนดการ กฎระเบียบและข้อตกลงในการทำกลุ่ม ให้ผู้ปกครองตั้งเป้าหมายในการเข้ากลุ่มอย่างชัดเจนเพื่อให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษา

ครั้งที่ 2 การรู้จักตนเอง ผู้วิจัยต้องการให้ผู้ปกครองเด็กเกิดความรู้สึกมั่นใจในการเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยการกระตุ้นให้ผู้ปกครองมีการรู้จักตนเอง วิเคราะห์ประสบการณ์ตรงในการเลี้ยงดูเด็กสมาธิสั้น ปัญหาที่พบ ผลกระทบของปัญหา ความรุนแรงของปัญหา ตลอดจนความสามารถในการปรับตัวที่ผ่านมา หลังจากนั้นผู้วิจัยให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการรับรู้ความคิด อารมณ์และพฤติกรรมของตนเองที่เกิดขึ้น อีกทั้งการประเมินแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆเพื่อสร้างความมั่นใจให้มากขึ้นต่อไป

ครั้งที่ 3 รับรู้ความคิดภายในตน ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นให้เกิดการรับรู้ความคิดภายในตน โดยใช้เทคนิคการถามคำถามยกเว้น เทคนิคคำถามบอกระดับ และการให้ข้อมูลย้อนกลับ

ครั้งที่ 4 รับผิดชอบในตนเองและรู้เท่าทันปัญหา ผู้วิจัยจะมุ่งเน้นให้เกิดการรับรู้ความคิดภายในตน รับผิดชอบตนเองและรู้เท่าทันปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาความเคารพในตนเองของผู้ปกครอง

ครั้งที่ 5 เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น ผู้วิจัยจะมุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยการให้ข้อมูลย้อนกลับในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้ปกครองได้มองเห็นตนเองตามความเป็นจริง เกิดความเข้าใจตนเองและปัญหาที่เกิดขึ้น มีพัฒนาการในการปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น

ครั้งที่ 6 การปัจฉินิเทศและยุติการศึกษา ผู้วิจัยจะมุ่งเน้นให้เกิดการพึ่งพาตนเอง และมีความสุขในการดำเนินชีวิตต่อไปตามบริบทและศักยภาพของตนเองมองเห็นคุณค่าในตนเอง และมองเห็นคุณค่าของผู้อื่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการสรุปความตลอดจนการให้ประเมินผลและแสดงความคิดเห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการรับการศึกษา ส่วนกลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับการศึกษาและให้ดำเนินชีวิตตามปกติ

3. ระยะหลังการทดลอง เมื่อสิ้นสุดกระบวนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มแล้ว ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดความสามารถในการปรับตัว เพื่อเป็นคะแนนหลังการทดลอง ส่วนกลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับการปรึกษาและให้ดำเนินชีวิตตามปกติ

4. ระยะติดตามผล ภายหลังการทดลอง 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยนัดหมายทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทำแบบวัดอีกครั้งเพื่อเป็นการติดตามผล แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับคำตอบแบบวัดทั้งก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลด้วยวิธีการทางสถิติ

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการปรึกษาและระยะการทดลอง ที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการปรับตัวโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ประเภทหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่ม และหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม 3) การเปรียบเทียบผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มต่อความสามารถในการปรับตัวของผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วย T-test 4) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเรื่องความต้องการบริการปรึกษาของผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และระยะติดตามผลที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมการปรึกษา และปรากฏการณ์กลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวของผู้ปกครอง โดยการวิเคราะห์จากบทสนทนาของผู้ปกครองในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

จริยธรรมวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ได้เลขจริยธรรมหมายเลข BCNCT 12/2561

ผลการวิจัย

1. การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มและระยะการทดลอง ที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการปรับตัว ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรมการปรึกษาและระยะเวลาทดลอง ที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการปรับตัว การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความสามารถในการปรับตัว ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง

Source of Variation	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	15	343.98			
โปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่ม	1	25.52	25.52	1.12	.307
ผลบวกกำลังสองของคะแนนเบี่ยงเบน /ระหว่างกลุ่ม	14	318.46	22.75		
ภายในกลุ่ม	32	194.00			
ระยะเวลาการทดลอง	1.33	45.17	33.92	5.66*	.021
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มและระยะเวลาการทดลอง	1.33	37.17	27.92	4.66*	.035
ผลบวกกำลังสองของคะแนนเบี่ยงเบน /ภายในกลุ่ม	18.64	111.67	5.99		

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 1 พบว่า โปรแกรมการปรึกษากับระยะเวลาการทดลองส่งผลร่วมกันต่อคะแนนความสามารถในการปรับตัว นอกจากนี้ยังพบว่าระยะเวลาการทดลองที่แตกต่างกัน (Interval) มีผลต่อคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การศึกษาเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มต่อความสามารถในการปรับตัวของผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 2 คะแนนความสามารถในการปรับตัวของผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้น ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล ของกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มและกลุ่มควบคุม ($N = 16$)

กลุ่มทดลอง ($N = 8$)				กลุ่มควบคุม ($N = 8$)			
คนที่	ระยะก่อนการทดลอง	ระยะหลังการทดลอง	ระยะติดตามผล	คนที่	ระยะก่อนการทดลอง	ระยะหลังการทดลอง	ระยะติดตามผล
1	37.00	40.00	38.00	1	34.00	33.00	33.00
2	36.00	41.00	37.00	2	33.00	32.00	32.00
3	39.00	44.00	36.00	3	33.00	31.00	31.00
4	38.00	419.00	37.00	4	31.00	30.00	30.00
5	37.00	42.00	41.00	5	30.00	30.00	30.00
6	35.00	45.00	42.00	6	29.00	29.00	29.00
7	25.00	35.00	30.00	7	28.00	27.00	29.00
8	27.00	34.00	30.00	8	27.00	28.00	28.00
รวม	247.00	322.00	291.00	รวม	245.00	240.00	242.00
$\bar{X}$	34.25	40.25	36.38	$\bar{X}$	30.63	30.30	30.25
S.D.	5.62	3.92	4.44	S.D.	2.56	2.00	1.67

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล คือ 34.25, 40.25 และ 36.38 ตามลำดับ ส่วนผู้ปกครองกลุ่มควบคุมคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล คือ 30.63, 30.30, 30.25 ตามลำดับ

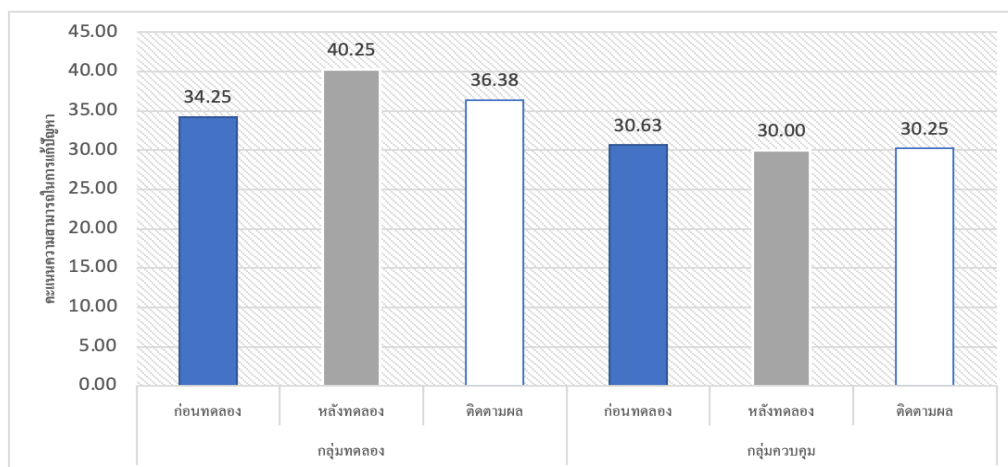
ตารางที่ 3 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	ระยะการทดลอง	$\bar{X}$	S.D.	N
กลุ่มทดลอง	ก่อนทดลอง	34.25	5.26	8
	หลังทดลอง	40.25	3.92	8
	ติดตามผล	36.38	4.44	8
กลุ่มควบคุม	ก่อนทดลอง	30.63	2.56	8
	หลังทดลอง	30.00	2.00	8
	ติดตามผล	30.25	1.67	8

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล คือ 34.25, 40.25

และ 36.38 ตามลำดับ และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.26 3.92 และ 4.44 ส่วนผู้ปกครองกลุ่มควบคุมคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล คือ 30.63, 30.00 และ 30.25 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.56 2.00 และ 1.67 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวสูงขึ้นในระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล ตามลำดับ ส่วนผู้ปกครองกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวเท่าเดิม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

t - test: Paired Two Sample for Means		
ระยะก่อนการทดลอง		
	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
Mean	34.25	30.625
Variance	27.64285714	6.553571429
Observations	8	8
Pearson Correlation	0.78276879	
Hypothesized Mean Difference	0	
df	7	
t Stat	2.830110212	
P(T<=t) one-tail	0.012701088	
t Critical one-tail	1.894578605	
P(T<=t) two-tail	0.025402177	
t Critical two-tail	2.364624252	

t - test: Paired Two Sample for Means

ระยะหลังทดลอง

	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
Mean	40.25	30
Variance	15.35714286	4
Observations	8	8
Pearson Correlation	0.510357832	
Hypothesized Mean Difference	0	
df	7	
t Stat	8.602690818	
P(T<=t) one-tail	0.000028581	
t Critical one-tail	1.894578605	
P(T<=t) two-tail	5.71625E-05	
t Critical two-tail	2.364624252	

t - test: Paired Two Sample for Means

ระยะติดตามผล

	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
Mean	36.375	30.25
Variance	19.69642857	2.785714286
Observations	8	8
Pearson Correlation	0.371253593	
Hypothesized Mean Difference	0	
df	7	
t Stat	4.203923859	
P(T<=t) one-tail	0.002007966	
t Critical one-tail	1.894578605	
P(T<=t) two-tail	0.004015933	
t Critical two-tail	2.364624252	

ตารางที่ 5 การทดสอบสมมติฐานคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ระยะก่อนก่อนการทดลอง	N	Mean	t	dif	Sig.
กลุ่มทดลอง	8	34.25	2.830110212	7	0.01
กลุ่มควบคุม	8	30.63			
ระยะหลังก่อนทดลอง	N	Mean	t	dif	Sig.
กลุ่มทดลอง	8	40.25	8.602690818	7	0.00
กลุ่มควบคุม	8	30.00			
ระยะติดตามผล	N	Mean	t	dif	Sig.
กลุ่มทดลอง	8	36.38	4.203923859	7	0.00
กลุ่มควบคุม	8	30.25			

สมมติฐานที่ 1 H_0 = ผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวไม่แตกต่างกัน H_1 = ผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวแตกต่างกันจากผลการวิเคราะห์สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ในระยะก่อนการทดลอง ค่า t 2.83 และ ค่า Sig 0.01 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าปฏิเสธ H_0 นั่นคือ ยอมรับ H_1 : ผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยที่กลุ่มทดลองมีคะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 34.25 และกลุ่มควบคุมมีคะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 30.63

สมมติฐานที่ 2 H_0 = ผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวไม่แตกต่างกัน H_1 = ผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวแตกต่างกันจากผลการวิเคราะห์สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ในระยะหลังการทดลอง ค่า t 8.6 และ ค่า Sig 0.00 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ในระยะหลังการทดลอง ปฏิเสธ H_0 นั่นคือ ยอมรับ H_1 : ผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยที่กลุ่มทดลองมีคะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 40.25 และกลุ่มควบคุมมีคะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 30.00

สมมติฐานที่ 3 H_0 = ผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวไม่แตกต่างกัน H_1 = ผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวแตกต่างกันจากผลการวิเคราะห์สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ในระยะติดตามผล ค่า t 4.20 และ ค่า Sig 0.00 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ในระยะติดตามผล ปฏิเสธ H_0 นั่นคือยอมรับ H_1 : ผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ

นัยสำคัญ 0.05 โดยที่กลุ่มทดลองมีคะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 36.38 และกลุ่มควบคุมมีคะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 30.25

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นในกลุ่มทดลองมีความต้องการบริการการศึกษาทั้งในระยะก่อนการทดลอง หลังทดลอง และระยะติดตามผล ดังสะท้อนในคำกล่าวจากการสนทนากลุ่มในระยะหลังการทดลองที่ว่า “รู้สึกเหงาเหมือนตัวคนเดียว บางครั้งอยากหนีปัญหา ไม่อยากดูแลอีกแล้ว” (ผู้ปกครองคนที่ 2, บันทึก) “พอมาร่วมได้คุยกัน ทำให้รู้ว่าปัญหาของเราแย่งเล็กกว่าของเพื่อน ๆ” (ผู้ปกครองคนที่ 5, บันทึก) “อยากขอบคุณอาจารย์ที่มาทำกลุ่ม ช่วยให้เรามองเห็นมุมอื่น ๆ รู้สึกขอบคุณตัวเองมากขึ้นที่อดทนและทำดีแล้ว” (ผู้ปกครองคนที่ 8, บันทึก) “อยากให้อาจารย์ช่วยแจ้งทางเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลว่า อยากให้มีบริการแบบนี้ด้วย พี่จะได้ไปปรึกษาอีก” (ผู้ปกครองคนที่ 2, บันทึก) สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า คนที่มีการรับรู้คุณความดีสูงจะมีวิธีการแก้ไขปัญหาชีวิตในเชิงบวก มีแนวโน้มที่จะรับการช่วยเหลือจากบุคคลอื่นเพื่อเรียนรู้ที่จะวิเคราะห์ปัญหาและเติบโตจากประสบการณ์ที่ได้รับ รวมถึงใช้เวลาในการวางแผนจัดการกับปัญหามากขึ้น โดยไม่พยายามหนีปัญหา และปฏิเสธถึงความมีอยู่ของปัญหา จะไม่โทษตัวเอง หรือแก้ไขปัญหาโดยใช้ยาเสพติด (Wood, A. M. et al., 2009) ; (Sarnphusit, S., 2015) นอกจากนี้บุคคลที่มีการรับรู้คุณความดีจะมีการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือตอบแทนต่อบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นที่มีบุญคุณแก่ตน และเมื่อได้กระทำคุณความดีหรือประโยชน์ต่อผู้อื่นออกไปแล้ว มีแนวโน้มที่จะทำคุณความดีต่อไปในอนาคตด้วย

2. ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวสูงขึ้นในระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล ตามลำดับ ส่วนผู้ปกครองกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวเท่าเดิม โดยผู้ปกครองกลุ่มทดลองจะเข้ารับการปรึกษาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เป็นระยะเวลาติดต่อกัน 6 สัปดาห์ ทำให้ผู้ปกครองกลุ่มทดลองนี้มีการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Corey ที่พบว่า วิธีการให้การปรึกษาที่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ก่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันในปัญหาที่เหมือนกัน มีการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้ปกครองเกิดการเรียนรู้ใหม่ พึ่งตนเองได้มากขึ้นส่งผลให้มีการปรับตัวที่ดีกว่าเดิม การปรับตัวทางบวกเป็นการพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ดีขึ้น จากการพยายามทำความเข้าใจกับปัญหาของตนเอง บรรยากาศกลุ่มยังส่งเสริมให้สมาชิกเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เป็นการพัฒนาตนเองไปสู่ภาวะชีวิตที่ดี อันเป็นภาวะสูงสุดของคุณค่าในความเป็นมนุษย์และเป็นภาวะที่จะทำให้มีความสุขมากยิ่งขึ้น (Corey, G. , 2009) สอดคล้องกับแนวคิดมนุษยนิยมที่ให้ความสำคัญต่อบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ที่มีอิสระ มีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง เอื้อให้บุคคลเกิดการพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง เกิดความรู้สึกมั่นใจ

และภูมิใจในเอกลักษณ์ของตน บรรลุศักยภาพแห่งตน กล้าแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบ และมี
ค่านิยมทางบวกในทางสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่ความงอกงามของบุคคลอย่างแท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ ผลการวิจัยพบว่าผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นมีความต้องการบริการ
การศึกษาทั้งในระยะก่อนการทดลอง หลังทดลอง และระยะติดตามผล และผลการวิจัยยัง
ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของโปรแกรมการศึกษาแบบกลุ่มที่สามารถช่วยส่งเสริมการปรับตัว
ของผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นได้ โดยผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการ
ปรับตัวสูงขึ้นในระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล ตามลำดับ ส่วนผู้ปกครองกลุ่มควบคุมมี
คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวเท่าเดิม ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า โปรแกรมการ
ศึกษาแบบกลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้มีผลต่อความสามารถในการปรับตัวของผู้ปกครองเด็กสมาธิ
สั้น สามารถนำไปใช้ในการพัฒนากลุ่มเป้าหมายอื่นที่มีปัญหาคล้ายคลึงกัน ผู้ที่มีส่วนในการ
กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพของชีวิตประชาชนในกลุ่มวัยต่าง ๆ ควรจัดให้มีการ
บริการการศึกษาอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้พัฒนา
ความสามารถในการปรับตัว ส่งผลให้เกิดทักษะชีวิตที่ดีต่อไป และผู้วิจัยเสนอให้มี
การศึกษาวิจัยต่อไปในหัวข้อเกี่ยวกับ 1) ผลของการใช้เทคนิคการตั้งคำถามเพื่อพัฒนาเป็น
เครื่องมือในการให้การศึกษารูปแบบอื่น ๆ ต่อไป 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา
ความสามารถในการปรับตัวในกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิต หรือ
มีปัญหาด้านพฤติกรรม

เอกสารอ้างอิง

- ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน และคณะ. (2556). ความชุกของโรคสมาธิสั้นในประเทศไทย. วารสาร
สุขภาพจิตแห่งประเทศไทย, 22(2), 66-75.
- สถาบันพัฒนาการเด็กราชชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต จังหวัดเชียงใหม่. (2560). แบบรายงานการ
ตรวจราชการระดับจังหวัด ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 คณะที่ 2 การพัฒนาระบบ
บริการ : สาขาสุขภาพจิตและจิตเวช เขตสุขภาพที่ 1 รอบที่ 1 วันที่ 16 มกราคม - 22
กุมภาพันธ์ 2560. เชียงใหม่: สถาบันพัฒนาการเด็กราชชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต.
- Chongruksa, D. et. al. (2012). Efficacy of eclectic group counseling in addressing
stress among Thai police officers in terrorist situations. Counselling
Psychology Quarterly, 25(3), 83-96.
- Corey, G. . (2009). Theory and Practice of Counseling & Psychotherapy. (8th ed.).
CA: Belmont.

- Cross, S. E. et. al. (2000). The relational-interdependent self-construal and relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(4), 791-808.
- Ilkhchi, S. V. et. al. (2011). The effectiveness of Cognitive Behavioral Group Therapy on self-efficacy and assertiveness among anxious female students of high schools. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 30(2011), 2586 – 2591.
- Rogers, C. R. (1951). *Client-centered therapy: Its current practice, implications, and theory*. Boston: Houghton Mifflin.
- Sarnphusit, S. (2015). Emotional Stability Development of Adolescents from Single-parent Families by Short-term Solution-oriented Group Theory. In thesis Master of Science Department of Counseling Psychology. Burapha University (in Thai).
- SHoaakazemia, M. et. al. (2014). The Effect of Cognitive Behavioral Therapy on reduction of obsessive-compulsive disorder symptoms in girl students. *Procedia -Social and Behavioral Sciences*, 159(2014), 738 – 742.
- Stollberg, R. J. (1956). Teaching Critical Thinking, Part 1: Are we Making Critical Mistakes. *Phi Delta Kappan*, 67(3), 194 – 197.
- Wood, A. M. et. al. (2009). Gratitude predicts psychological well-being above the Big Five facets. *Personality and Individual Differences*, 46(4), 389-566.

**แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ”
แบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา***

GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF A LOCAL CURRICULUM:

“THE INTANGIBLE CULTURAL FABRIC WOVEN OF KOH YO”

BY YOUTH’S PARTICIPATION IN TOMBON KOH YO

MUANG DISTRICT SONGKHLA PROVINCE

พนัชกร พิทธิยะกุล

Panatchakorn Pittiyakul

พรพันธุ์ เขมคุณาศัย

Pornpan Khemakunasai

ณัฐพงศ์ จิตนิรัตน์

Natapong Jitnirat

มหาวิทยาลัยทักษิณ

Thaksin University, Thailand

E-mail: march_marcho@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” แบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เจ้าของมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอจำนวน 3 คน และเยาวชนจำนวน 5 คน ใช้วิธีการจัดการความรู้ ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ให้ชุมชนเข้าร่วมออกแบบหลักสูตรผ้าทอเกาะยอตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและถอดองค์ความรู้จากเจ้าของมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเพื่อนำมาสังเคราะห์ จัดระเบียบความรู้ เป็นหมวดหมู่ และสรุป เพื่อนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาแต่ละประเด็น พบว่า ชุมชนต้องการให้มีหลักสูตรท้องถิ่นผ้าทอเกาะยอที่สอดคล้องความรู้มาจากเจ้าของมรดกทางภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอโดยตรง ได้แก่ องค์ความรู้ด้านประวัติการทอผ้า ขั้นตอนวิธีการทอผ้า การออกแบบและประยุกต์ลายผ้า ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนดังนี้ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ 2) กำหนดโครงสร้าง 3) การออกแบบกิจกรรมการทอผ้า 4) วัดผลประเมินผลที่ออกมาเป็นชิ้นงานที่ประเมินจากเจ้าของมรดกภูมิปัญญา ทั้งนี้หลักสูตรท้องถิ่นผ้าทอเกาะยอเป็นหลักสูตรที่ได้มาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นองค์ความรู้ที่สกัดมาจากเจ้าของมรดกภูมิปัญญาจัดทำเป็นเอกสาร

* Received 7 November 2020; Revised 14 December 2020; Accepted 19 December 2020

หลักสูตรฉบับสมบูรณ์และคืนให้ชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” แบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ในการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดให้กับเยาวชน ชุมชนและผู้สนใจได้ศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น, มรดก, ภูมิปัญญาผ้าทอ, แบบมีส่วนร่วม, เยาวชน

Abstract

The objectives of this research article were to study the local curriculum development guidelines: "Heritage of Wisdom Koh Yo Weaving" the participation form of youth. Tumbol Koh Yo, Muang District, Songkhla Province. Qualitative research methods collect data from observation. In-depth interviews from the main contributors are the owners of Koh Yo 3 weavers and 5 young people using knowledge management methods to create field storage areas for the community to participate in the design of Koh Yo woven fabric courses according to local curriculum development guidelines and disassembly. Knowledge from the owner of the heritage of woven fabric to be synthesized. Organize knowledge into categories and summaries to present descriptive information to each issue. It was found that the community wanted to have a local course of Koh Yo woven fabric that extracted knowledge directly from the owner of Koh Yo's intellectual heritage, namely the knowledge of the history of weaving. The weaving algorithm, the design and application of fabric, which is the course of community engagement as follows: 1) Define objectives 2) Define structures 3) Weaving activity design 4) Measure the evaluation result of the estimated piece of work by the owner of the intellectual heritage. The local woven fabric course is derived from community engagement, a knowledge extracted from the owner of the intellectual heritage to document the complete curriculum and return it to the community as a guide to the development of the local curriculum. The community and interested people have learned the wisdom of Koh Yo woven fabric.

Keywords: Local Curriculum Development Guidelines, Heritage, Wisdom Woven Fabric, Participation, Youth

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จนกล่าวได้ว่าเป็นโลกที่ไร้พรมแดนซึ่งส่งผลทำให้มนุษย์ต้องมีการปรับตัวในทุกมิติเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งประเทศไทยก็ได้รับอิทธิพลดังกล่าว การจัดการศึกษาของชาติในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันกับยุคสมัยที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้จากบริบทรอบด้านเพื่อพัฒนาทักษะทั้งการเรียนรู้และทักษะการดำเนินชีวิต เพื่อวางแผนรองรับกับแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมในอนาคต ดังนั้นจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 เป็นแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน สร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่เข้าถึงทุกกลุ่มอย่างต่อเนื่องและสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้องค์ความรู้ที่หลากหลายทั้งเป็นองค์ความรู้ใหม่ด้านดิจิทัลและด้านวัฒนธรรมทางมรดกภูมิปัญญาใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ 2) ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันกับคนต่างวัยและส่งเสริมให้ชุมชนสามารถให้แหล่งเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน 3) ส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้พัฒนาองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านและมีการจัดการองค์ความรู้เพื่อพัฒนาคนในชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ทำให้มองเห็นมิติของการพัฒนาและความสำคัญการต่อยอดองค์ความรู้ในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการนำมรดกทางภูมิปัญญามายุทธศาสตร์ขับเคลื่อนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ต่อยอดองค์ความรู้เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น สร้างความตระหนักร่วมกันในการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนที่เชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ในการพัฒนาระดับศักยภาพของประเทศในหลายมิติบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ 1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ เพื่อนำมาผสมผสานประยุกต์เข้ากับนวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมของโลกยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม 2) “ปรับปรุงปัจจุบัน” จากโครงสร้างพื้นฐานสู่อนาคต 3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการพัฒนาคนรุ่นใหม่ตามแนวยุทธศาสตร์ เพื่อต่อรองอนาคตบนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน การจัดการศึกษาเพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงกับโลกยุคใหม่นั้นจะเห็นได้ว่าหลักสูตรมีความจำเป็นและมีความสำคัญในการออกแบบการเรียนรู้ในทุกระดับและทุกสังคม (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554) ได้กล่าวว่า หลักสูตรมีความจำเป็นและสำคัญกับการจัดการศึกษาของชาติในระดับต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ หลักสูตรที่ดีต้องมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เรียนรู้จากภูมิปัญญาผู้เรียนแสวงหาความรู้ที่ตอบสนองกับวิถีชีวิต เพื่อพัฒนาให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นเป็นมวลประสบการณ์ที่เป็นองค์ความรู้ ภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษชุมชนที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นเป็นความรู้ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน (กองพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2543)

การจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันเน้นการสอนตามหลักสูตรแกนกลางจึงไม่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของท้องถิ่นเพราะผู้เรียนไม่สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ทางมรดกภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนได้อย่างแท้จริง จากการลงพื้นที่พบว่าชาวบ้านในชุมชนเกาะยอต้องการให้มีหลักสูตรท้องถิ่นมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ ที่เป็นเอกสารรูปเล่มทางวิชาการเพื่อให้เยาวชนในชุมชนได้เรียนรู้ เพราะถ้าไม่นำมาจัดทำรวบรวมองค์ความรู้จากเจ้าของมรดกทางภูมิปัญญาในตอนนี้ก็จะทำให้ภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ สูญหายไปจากชุมชนพร้อมกับเจ้าของมรดกทางภูมิปัญญาได้ เพราะปัจจุบันการจัดการศึกษาชุมชนและสถานศึกษาไม่ได้เน้นให้เยาวชนได้เรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของตนเองมากนักทำให้ผู้เรียนไม่เข้าใจถึงความเป็นรากเหง้าและความสำคัญทางภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง จึงทำให้ไม่สามารถนำมาบูรณาการและปรับใช้กับชีวิตจริงได้ (สงัด อุทรานนท์, 2538) ดังนั้นจากปัญหาที่พบจึงมองว่าหลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนมากที่สุดเพราะเปิดโอกาสทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วม (ชนัท ธาตุทอง, 2550) ในการสร้างชิ้นเองมีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเองเพื่อนำไปแก้ปัญหาและพัฒนาให้ตรงกับความต้องการของตนได้จึงได้จัดวางแผนการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นตามขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้ ขั้นที่ 1 ลงพื้นที่สำรวจความ nötig การและศึกษาปัญหาในชุมชน ขั้นที่ 2 เจ้าของมรดกภูมิปัญญาและชุมชนร่วมกันวางแผนกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดทำหลักสูตร ขั้นที่ 3 กำหนดสาระเนื้อหาเรื่องผ้าทอเกาะยอ ขั้นที่ 4 ฝึกปฏิบัติการทอผ้าจากเจ้าของมรดกภูมิปัญญา ขั้นที่ 5 ประเมินผลการทอผ้าโดยดูจากชิ้นงานการทอ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Beauchamp, G. A. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและเสนอแนวคิด สร้าง และพัฒนาหลักสูตรขึ้นเองโดยอาศัยแนวคิดที่มีความเป็นดั้งเดิมจากบรรพบุรุษมาจัดระเบียบองค์ความรู้โดยให้ทุกคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีความจำเป็น ดังนี้ 1) ตอบสนองความต้องการของชุมชน 2) มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้เกิดความสมดุล 3) นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน 4) ใช้เป็นฐานคิดในการแก้ปัญหาชีวิตสร้างความตระหนัก รักหวงแหนร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง (Beauchamp, G. A., 1984)

จากสภาพปัญหาและความต้องการของชาวบ้านในชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ที่ยังไม่มีหลักสูตรท้องถิ่น “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ที่มาจากพลังของชุมชนและจากเจ้ามรดกภูมิปัญญาซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดมาโดยตรง จึงทำให้ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนยังเป็นความรู้ที่มีแต่การบอกกล่าว การเล่าต่อ ๆ กันมา และการเรียนรู้

โดยใช้วิธีการสาธิตให้ดูเท่านั้น และผนวกกับความต้องการของชาวบ้านในชุมชนที่ต้องการให้มีรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ”เป็นของชุมชนเอง ซึ่งถ้าชุมชนได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ที่สามารถนำมาจัดระเบียบและเรียบเรียงเป็นเอกสารทางวิชาการฉบับที่สมบูรณ์นั้น จะทำให้เกิดประโยชน์กับชุมชนเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถนำองค์ความรู้ทางมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอที่เป็นมรดกภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดมาตั้งแต่อดีต เพื่อที่จะนำมาให้เยาวชนและผู้สนใจได้อนุรักษ์ สืบสาน ต่อยอดเพื่ออยู่คู่ชุมชนและนำองค์ความรู้มาต่อยอดในการสร้างรายได้ แก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการท่องเที่ยวและสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเกาะยอได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวแล้วเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ แบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” แบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยที่เป็นการผสมผสานระหว่างวิธีการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ร่วมกับวิธีการฝึกปฏิบัติ (Interactive Learning through Action) ควบคู่กับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางในการวิจัยและลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม สำหรับนำข้อมูลมาวิเคราะห์เขียนสรุป และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Research) แต่ละประเด็น ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ และแหล่งข้อมูลสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ แบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดของ ทาบา (Hilda Taba) กล่าวไว้ดังนี้ 1) การสร้างและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจะต้องศึกษาต้องการของชุมชน 2) กำหนดจุดประสงค์ 3) กำหนดเนื้อหาให้เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน 4) จัดออกแบบกิจกรรมให้สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ 5) วัดและประเมินผล เพื่อปรับปรุง พัฒนาให้หลักสูตรมีความคล่องตัว (Hilda Taba, 1992)

2. ลงวิจัยภาคสนามเพื่อศึกษาข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตการทอผ้า และสัมภาษณ์เชิงลึก(Depth Interview) จากเจ้าของมรดกภูมิปัญญา จำนวน 3 คน และถอดองค์

ความรู้เพื่อให้เห็นภาพรวมเกี่ยวกับกระบวนการทอดผ้าในพื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

3. กำหนดและสร้างแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: มรดกภูมิปัญญาผ้าทอดเกาะยอ แบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ คือ กลุ่มเยาวชนจำนวน 5 คน อยู่ในช่วงอายุ 15 - 18 ปี โดยใช้เกณฑ์ให้สมัครตามความสนใจ

4. นำองค์ความรู้ที่ถอดมาจากเจ้าของมรดกภูมิปัญญาและชาวบ้านในชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยการเลือกกลุ่มประชากรจากเจ้าของมรดกภูมิปัญญาหรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องการทอดผ้า มาร่วมกันจัดระเบียบความรู้และทำเอกสารรูปเล่มที่สมบูรณ์เพื่อคืนสู่ชุมชน

5. ให้กลุ่มเยาวชนในหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาที่อยู่ในช่วงอายุ 15 - 18 ปี ใช้เกณฑ์โดยรับสมัครเฉพาะผู้ที่สนใจ จำนวน 5 คน เข้ามาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริงจากเจ้าของมรดกภูมิปัญญาผ้าทอดเกาะยอ ตามโครงสร้างของหลักสูตรเพื่ออนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด ฝึกปฏิบัติการประเมินผลจากชิ้นงานจากการทอดผ้า โดยใช้ระยะเวลา 2 เดือน และประเมินเป็นระยะเพื่อพัฒนาการของเยาวชนโดยผู้ที่ทำการประเมินคือ (ป้าข้าง) ผู้สอนและเป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาผ้าทอดเกาะยอ

จากวิธีดำเนินการวิจัยที่ผู้วิจัยได้กล่าวมานั้น ทำให้สามารถสกัดและถอดองค์ความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวเจ้าของมรดกทางภูมิปัญญาผ้าทอดเกาะยอออกมาโดยให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อนำรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: มรดกภูมิปัญญาผ้าทอดเกาะยอ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และคืนองค์ความรู้ให้กับชุมชนในการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดภูมิปัญญาผ้าทอดเกาะยอให้อยู่คู่ชุมชนและสามารถสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนได้

บททวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ประวัติความเป็นมาของชุมชนเกาะยอ

ชาติพันธุ์หรือบรรพบุรุษดั้งเดิมของชาวเกาะยอเป็นคนไทยพื้นเมืองปักษ์ใต้ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา มีการตั้งถิ่นฐานอยู่บนเกาะยอในยุคแรกเริ่มประวัติศาสตร์ ชุมชนเกาะยอมีลักษณะภูมิประเทศเป็นป่าเขามีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ล้อมรอบด้วยทะเลสาบสงขลา มีชนพื้นเมืองไทยและชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำการขยายชุมชนไปรอบเกาะ ในการเข้ามาของชาวจีนได้นำองค์ความรู้ด้านอาชีพเข้ามาถ่ายทอดให้กับชาวบ้านในชุมชนเกาะยอ เช่น การทำเครื่องปั้นดินเผา การทอดผ้า และการทำสวนผลไม้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชุมชนเกาะยอมีการพัฒนาด้านอาชีพเกิดขึ้นที่ก่อให้เกิดรายได้ขึ้น เกาะยอมีอาณาเขตติดต่อด้าน ทิศเหนือ จดกับ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ทิศใต้ จดกับ ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ทิศตะวันออก จดกับ ตำบลเขารูปช้าง และตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา ทิศตะวันตก จดกับ ตำบลบางเหรียง และตำบลรัตภูมิ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา (นิത്യ พงษ์พฤกษ์, 2553) เกาะยอ

เป็นสังคมที่มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยจีนและปัจจุบันยังมีหลักฐานสิ่งก่อสร้างที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวจีนมาจนถึงยุคปัจจุบัน ได้แก่

ภาพที่ 2 ศาลเจ้าไต้ก๋ง ตั้งอยู่ในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
ที่มา: ถ่ายภาพโดย พนัชร พิทธิยะกุล เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2563

สำหรับประวัติ “ผ้าทอเกาะยอ” เป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชาวบ้านที่เป็นมรดกประสบการณ์ทางความรู้และทักษะของบรรพบุรุษที่ได้สืบทอดกันมาผ้าทอเกาะยอเป็นผ้าทอพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสงขลา ที่ทำมาจากเส้นใยฝ้ายเนื้อแน่น ลวดลายสวยงามที่เกิดจาก “การขีด” ทอด้วยมือแบบเหยียบตะกอกแยกเส้นขึ้น-ลง ทำให้เกิดลายตารางคล้ายกับผ้าขาวม้านิยมทำมาใช้เป็นผ้าโสร่งและผ้านุ่งจุดเด่นอยู่ที่ มีลายในเนื้อผ้าขึ้นขึ้นมา ลายเส้นละเอียด คงทนดูแลรักษาง่าย ทอด้วยด้ายสองสี เช่น สีขาว - แดง สีขาว - แดงแซมดำ สีขาว - แดงแซมเหลืองเรียกว่า “ผ้าทอลายราชวัตร” เป็นผ้าที่มีชื่อเสียงมาตั้งแต่สมัยโบราณ และยังมีลายอื่น เช่น

ภาพที่ 3 ผ้าทอเกาะยอลายราชวัตร

ภาพที่ 4 ผ้าทอเกาะยอลายผกากรอง

ที่มา: ถ่ายภาพโดย อนุกุล ถวิลวรรณ เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2563

ภาพที่ 5 ผ้าทอเกาะยอลายลูกแก้ว

ภาพที่ 6 ผ้าทอเกาะยอลายดอกพิกุล

ที่มา: ถ่ายภาพโดย ชลพิษา พิบูลย์ เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2563

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามได้ทำการศึกษาข้อมูลจากการสังเกตในบริบทภาพรวมของชุมชนเกาะยอพบว่าบริเวณบ้านหลาย ๆ บ้านในชุมชนเกาะยอมีอุปกรณ์การทอผ้าได้ถูกทิ้งร้างอยู่หลายบ้านด้วยกันจากการสัมภาษณ์เจ้าของมรดกภูมิปัญญาและผู้ที่มีความรู้เรื่องการทอผ้าจำนวน 3 คน ได้แก่ ป้าซ่าง ยายเรณู และลุงจิต ที่มีประสบการณ์การทอผ้ามากกว่า 40 ปี ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 “ป้าซ่าง” อยู่บ้านเลขที่ 45 หมู่ 5 บ้านท่าไทร ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา กล่าวว่า “การทอผ้าต้องใช้เวลาและเป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือ ประกอบกับตอนนี้วัสดุที่ใช้ในการทอผ้าต้องสั่งจากกรุงเทพมหานครและมีราคาสูงทำให้ไม่ค่อยมีคนทอ แต่(ฉัน)(ป้าซ่าง) ก็ได้ใช้เวลาว่างมาทอผ้าเพื่อไว้ใช้ในครัวเรือนและส่งขายตามตลาดค้าส่งมา สาเหตุที่ยังทอผ้าอยู่ในตอนนี้เพราะใจรักและต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญานี้ไว้ซึ่งตนเองได้รับการถ่ายทอดมาจากแม่เฒ่า (ยาย) ที่มีเชื้อสายจีนและเป็นคนดั้งเดิมในชุมชน แต่ป้าซ่างก็อยาก

ให้ทีมงานเขียนที่เป็นแนวทางการทอผ้าให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีก 2 คน คือ “ลุงจิต” และ “ยายเรณู” ลุงกับยายทอผ้าไม่เป็นและมีความรู้เรื่องการทออุปกรณ์และการออกแบบวางแผนเรื่องการทอผ้า สามารถถ่ายทอดความรู้เรื่องการทอ “ก๊ทอผ้า” วางแผนและออกแบบอุปกรณ์การทอผ้าอื่น ๆ ได้ทุกชนิด (วีรยุทธ เพชรทอง (ป้าช้าง) เรณู เพชรทอง (ยายเรณู) และ จิต เพชรทอง (ลุงจิต), 2563)

จากคำบอกเล่าจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 คน ทำให้ทราบว่าผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอเป็นอย่างดี เพราะที่บ้านมีการทอผ้าสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และจากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ทำให้ได้ข้อมูลตรงกันกับป้าช้าง คือ ต้องการให้มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอที่เป็นภูมิปัญญาที่มีชื่อเสียงนี้ได้เรียบเรียงและเขียนเป็นตำราคู่มือที่ระบุถึงองค์ความรู้สำคัญตั้งแต่ประวัติ อุปกรณ์ กรรมวิธีการทอผ้าไว้อย่างละเอียดเป็นขั้นตอนและผู้ที่น่าสนใจศึกษาสามารถหิบบความรู้นั้นมาต่อยอดได้เลย ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะสร้างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” แบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาขึ้น โดยผู้วิจัยได้ให้ “ป้าช้าง” เจ้าของมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ ชาวบ้าน และกลุ่มเยาวชนที่สนใจมามีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อออกแบบหลักสูตรท้องถิ่น “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ณ บ้านเลขที่ 45 หมู่ 5 บ้านท่าไทร ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งได้ดำเนินตามขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนทำวิจัย (Pre-Research Phase) เพื่อเผยแพร่แนวคิด การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและร่วมแก้ไข วางแผน ออกแบบเสนอแนวทางการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์ สืบสานและต่อยอดภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ

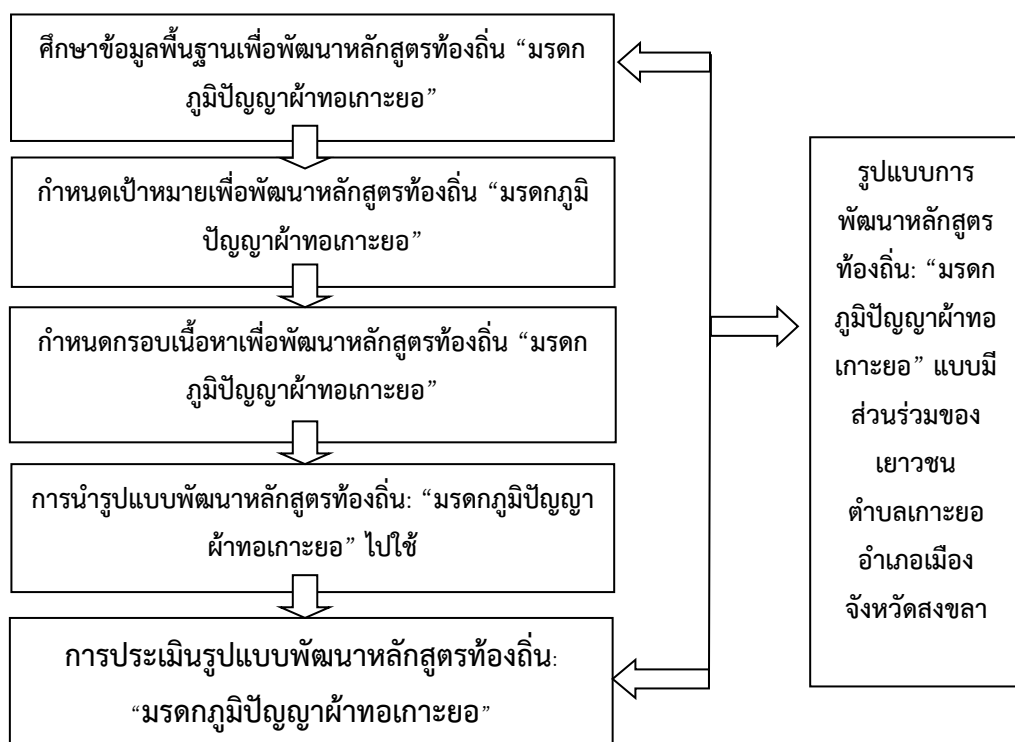
2. การจัดทำแผน (Planning Phase) โดยผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงจัดอบรมทีมงานผู้ร่วมวิจัยเพื่อออกแบบและกำหนดกรอบเนื้อหาของหลักสูตรตามขั้นตอนของการทอผ้าที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นนำ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้รู้ถึงประวัติผ้าทอเกาะยอ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการทอผ้า ลายผ้าที่นำมาทอในเกาะยอ ซึ่งมีลำดับการสอนตั้งแต่ภาคทฤษฎีไปสู่ภาคปฏิบัติ และมีการออกแบบการสอนตามโครงสร้างของหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งนี้ประกอบด้วยชื่อหน่วยการเรียนรู้และรายละเอียดเนื้อหา วิธีการสอนใช้วิธีการสาธิตและการฝึกปฏิบัติจริง และเวลาที่ใช้สอนตามโครงสร้างหลักสูตรผ้าทอเกาะยอโดยเจ้าของมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอใช้ระยะเวลา 2 เดือน

3. การนำหลักสูตรท้องถิ่นมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอมาใช้ตามแผนปฏิบัติการ (Implementation Phase) ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่เชื่อมโยงจากขั้นที่ 2 โดยเจ้าของมรดกภูมิปัญญาการสอนให้กับกลุ่มเยาวชนตามที่ออกแบบไว้ มีการฝึกปฏิบัติจริงเพื่อให้เยาวชนหรือผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้และปฏิบัติการทอผ้าได้จริงใช้ระยะเวลา 2 เดือนและมีการ

ประเมินผลเป็นระยะโดยดูจากพัฒนาการด้านการทอผ้าของกลุ่มเยาวชน ทั้งนี้การปฏิบัติของเยาวชนแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่เจ้าของมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอก็มีการสอนและฝึกให้เยาวชนได้ทอผ้าเป็นและบรรลุวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรกำหนด

4. การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (Monitoring and Evaluation) โดยเจ้าของมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ (ป้าข้าง) จะเป็นผู้ประเมินผลโดยทำการประเมินจากทักษะการทอและชิ้นงานที่ออกมาให้เห็นเชิงประจักษ์ ขั้นนี้ผู้สอนหรือเจ้าของมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอได้มีการวัดและประเมินผลเป็นรายบุคคล โดยใช้วิธีการสังเกต การสอบถาม และการฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งจากที่ประเมินทำให้เยาวชนที่เข้ามาเรียนรู้มีทักษะและสามารถทอผ้าเป็น เนื่องจากเยาวชนกลุ่มนี้มีความสนใจและรักที่จะเรียนรู้ในเรื่องการทอผ้าอยู่แล้ว และเมื่อได้มีผู้สนับสนุนและมีผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ ทำให้กลุ่มเยาวชนสามารถเรียนรู้ได้เร็วและทำให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้จากที่กล่าวมาผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยออกมาได้ตามโมเดล แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” แบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 7 โมเดลแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” แบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

อภิปรายผล

จากการทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น : “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” แบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สามารถอภิปรายผลตามแนวทางที่ได้ค้นพบในการกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่าชาวบ้านในชุมชนเกาะยอมีการทอผ้ามาตั้งแต่สมัยโบราณและได้มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จากการศึกษาและสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าของมรดกทางภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ และชาวบ้านในชุมชนอธิบายว่าการทอผ้าในชุมชนเกาะยอได้รับอิทธิพลมาจากชาวจีนที่เข้ามาอาศัยในเกาะยอสมัยนั้นและได้มาสอนการทอผ้าทำให้ ผ้าทอเกาะยอกลายเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของจังหวัดสงขลา และมีชื่อเสียงมาจนถึงยุคปัจจุบัน แต่ด้วยในปัจจุบันวิถีชีวิตของชาวชุมชนเกาะยอได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ชาวบ้านหันไปทำงานอย่างอื่นแทนทำให้การทอผ้าเหลือน้อยเพราะไม่คุ้มทุนกับการผลิต หากไม่มีการอนุรักษ์ก็จะทำให้มรดกทางภูมิปัญญาสูญหายไปจากเกาะยอได้ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้ ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นผ้าทอเกาะยอชาวบ้าน ต้องการให้มีหลักสูตรท้องถิ่นที่เป็นเอกสารทางวิชาการรูปเล่มและศักดิ์องค์ความรู้มาจากเจ้าของมรดกภูมิปัญญาที่ยังคงความดั้งเดิมเพื่อนำมาใช้ในการต่อยอดและอนุรักษ์ในความเป็นรากเหง้าของตนเองและสอดคล้องกับแนวคิดของ อุดม เขยกิจวงศ์ กล่าวว่า การสำรวจสภาพปัญหาชุมชนเป็นการศึกษาข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริงทุกคนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของชุมชน และมาร่วมกันออกแบบแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” โดยใช้วิธีการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ร่วมกับการปฏิบัติ (Interactive Learning through Action) ของเยาวชน (อุดม เขยกิจวงศ์, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทะนงศักดิ์ ปัดสินธุ์ ในการจัดสร้างหลักสูตรท้องถิ่นจะต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาเพื่อให้รู้ถึงความเป็นรากเหง้า (ทนงศักดิ์ ปัดสินธุ์, 2551) ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Beauchamp, G. A. กล่าวว่า ควรให้ผู้ใช่หลักสูตรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรขึ้นเอง (Beauchamp, G. A., 1984) จากที่กล่าวมาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ แบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ที่ได้สร้างขึ้นถูกต้องตามเอกสารทางวิชาการและสามารถรวบรวมองค์ความรู้ไว้เป็นรูปเล่ม ตามกระบวนการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานลงพื้นที่สำรวจความต้องการของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 เจ้าของมรดกภูมิปัญญา ตัวแทนชุมชน และเยาวชนร่วมกันสร้างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ”

ขั้นตอนที่ 3 เจ้าของมรดกภูมิปัญญาร่วมกันกำหนดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ”

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการนำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น : “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ไปใช้ในการจัดการความรู้ (Knowledge Management) และฝึกปฏิบัติ (Interactive Learning through Action)

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการประเมินผลการฝึกปฏิบัติการทอผ้าตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น : “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ในขั้นนี้ผู้ฝึกปฏิบัติจะต้องนำความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่เจ้าของมรดกทางภูมิปัญญาได้ถ่ายทอดออกมาให้มากที่สุด เพื่อให้ได้มาซึ่งชิ้นงาน จากผลการประเมินผลเยาวชนแต่ละคนมีทักษะในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นการออกแบบการสอนจากเจ้าของมรดกทางภูมิปัญญา ต้องมีการคำนึงถึงศักยภาพความแตกต่างของเยาวชน พบว่า จากการประเมินการทอผ้าของเยาวชนทุกคนให้ความร่วมมือและสนใจที่จะเรียนรู้และผ่านการประเมินจากเจ้าของมรดกทางภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ (ป้าข้าง) ดังนั้นจากโมเดลแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น : “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” แบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา กำหนดกรอบเนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่นผ้าทอเกาะยอเจ้าของมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอและชาวบ้านในชุมชนที่มีความรู้เรื่องผ้าทอเกาะยอได้กำหนดกรอบเนื้อหาตามโครงสร้างของหลักสูตรในวัตถุประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้เยาวชนและผู้สนใจได้เรียนเกี่ยวกับรากเหง้าของชุมชนตำบลเกาะยอ ซึ่งจะเป็นเรื่องใกล้ตัวและสอดคล้องกับแนวคิดของ ทาบา (Hilda Taba) กล่าวว่า การเลือกและกำหนดกรอบเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทำให้ผู้เรียนจัดระบบความคิดที่มีความยากง่ายอย่างเป็นระบบและเรียนตามความสนใจเพื่อนำไปสู่การฝึกปฏิบัติ (Hilda Taba, 1992) สอดคล้องกับแนวคิดของ สำลี ทองธิว กล่าวว่า ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประสบการณ์ตรงทำให้ง่ายต่อการฝึกปฏิบัติ (สำลี ทองธิว, 2544) สอดคล้องกับแนวคิดของ วิภารดา นรินทร กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นควรจัดให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจและฝึกทักษะการปฏิบัติเพื่อให้ได้รับประสบการณ์ตรง และสามารถวัดผลได้ในเชิงประจักษ์มีชิ้นงานเพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการของผู้เรียน (วิภารดา นรินทร, 2549) ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ อุดม เขยกิจวงศ์ กล่าวว่าหลักสูตรท้องถิ่นมีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลในชุมชนและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (อุดม เขยกิจวงศ์, 2545) ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี ที่กล่าวว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” เกิดจากการสะสมองค์ความรู้และประสบการณ์มาเป็นระยะเวลายาวนานที่เชื่อมโยงกันไม่สามารถแยกส่วนได้ ทุกอย่างเป็นบูรณาการเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม (ประเวศ วะสี, 2536)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวทางการพัฒนารูปแบบหลักสูตรท้องถิ่น: มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะ แบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สามารถสรุปออกมาได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสำรวจความต้องการของชุมชน 2) ขั้นที่เจ้าของมรดกภูมิปัญญา ชุมชน และเยาวชนร่วมกันกำหนดจุดประสงค์ของกระบวนการสร้างและออกแบบหลักสูตรท้องถิ่น “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะ” 3) ขั้นที่เจ้าของมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอร่วมกันกำหนดโครงสร้างหลักสูตรด้านเนื้อหา “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะ” 4) ขั้นการนำหลักสูตรท้องถิ่น “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะ” ไปใช้ หรือขั้นฝึกปฏิบัติการ 5) ขั้นการประเมินผล จากการจัดการความรู้หลักสูตรท้องถิ่น “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะ” ซึ่งหลักสูตรที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนี้เป็นหลักสูตรที่มาจากการมีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อนำฐานความรู้มรดกทางภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ มาจัดเก็บสร้างออกมาในรูปเอกสารทางวิชาการ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการที่จะนำมาศึกษาเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติการ และสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาที่มีคุณค่าให้อยู่คู่ชุมชนตลอดไป ข้อเสนอแนะ รัฐบาลหน่วยงานองค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ควรเข้ามำกำหนดนโยบายและกำหนดในแผนพัฒนาจังหวัด จัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรมีการขยายผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สถานศึกษาในชุมชนได้เรียนรู้และพัฒนาต่อยอดกับภูมิปัญญาอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนของตนเอง ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการชุมชน จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อสร้างอาชีพสร้างมูลค่าและพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กองพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2543). คู่มือการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น. (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ชนัท ธาตุทอง. (2550). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- ทงศักดิ์ บัดสินธุ์. (2551). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เรื่อง สิ่งแวดล้อมลำน้ำปาว สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2(2), 144-151.
- นิตย์ พงษ์พฤกษ์. (2553). เกาะยอปริทัศน์. สงขลา: องค์การบริหารตำบลเกาะยอ.
- ประเวศ วะสี. (2536). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินติ้งกรุฟ.

- วิภารดา นรินทร. (2549). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 1. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท อาร์แอนด์ พรินท์ จำกัด.
- วีรยุทธ เพชรทอง (ป้าช้าง) เรณู เพชรทอง (ยายเรณู) และ จิต เพชรทอง (ลุงจิต). (19 มกราคม 2563). มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ. (พนัชกร พิทยะกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- สัจดี อุทรานันท์. (2538). พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร: วงเดือนการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555- 2559. เรียกใช้เมื่อ 23 ตุลาคม 2562 จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=395>
- สำลี ทองธิว. (2544). หลักการและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรงานอาชีพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม เขยกิจวงศ์. (2545). หลักสูตรท้องถิ่น : ยุทธศาสตร์การเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.
- Beauchamp, G. A. (1984). Curriculum Theory. (3rd ed.). Illinois: The Kagg Press.
- Hilda Taba. (1992). Curriculum Development Theory and Practice. New York: Harcourt, Brace and World.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีกครั้ง ระดับลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)

ระบอบความรู้เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระหรือออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุ

ข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏใน

บทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “คฤกริกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ

เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูในโกะกะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุคราภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash Abbaszadeh, 2007), (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Paul Hersey & Ken Blanchard, 2010), (Hersey, P. & Blanchard, K. 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kiarash Abbaszadeh et al., 2007), (Kiarash, A. et al., 2007)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ จ. สุจินโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิถีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาจาพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอรหันตบุคค. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง โหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

จิตวิทย์ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุญ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสนาคณะศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุทยานแห่งชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artdecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Boo Elizabeth. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

Kiarash Abbaszadeh. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลิงค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย. ระบุประเภทของวิจัย. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. การเก็บรวบรวมข้อมูล. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด).
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

.....(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

(16 pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

..... (16 pt)

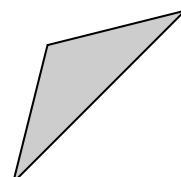
.....

.....

.....

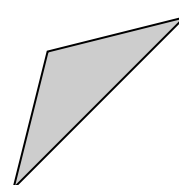
.....

Keywords: 3-5 words

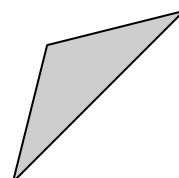

.....(16 pt).

.....(16 pt).....

(18 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....